

ทยฺยรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ

๒๕๔๙ พุทฺธวสฺเส

วินยปิฏเก มหาวิภงฺคปาลิ

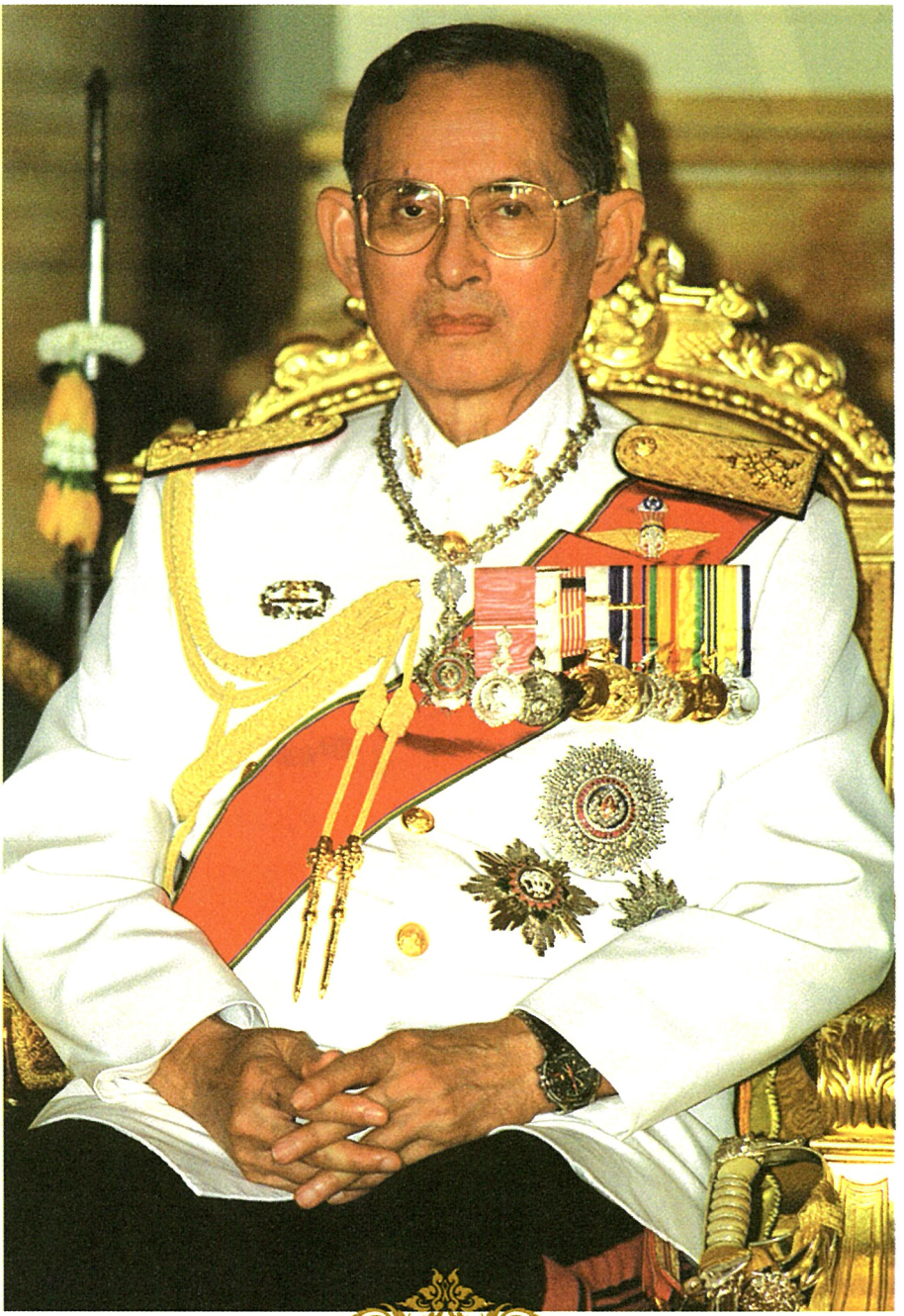
[ทุติโย ภาโค]

ปาลิวิโสธกตฺเถเรหิ วิโสธิตา

ภูมิพลสฺส ปรมินฺทมหาราชวรสฺส
ปริปุณฺณสฏฺฐิวสฺเส สิริรชฺชมงฺคลมหกมฺมกาเล
ทยฺยสงฺฆมหาเถรสมาคเมน มุทฺทาปิตา

๒

ที่ระลึกในโอกาสพิธีรายสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ *"คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ฝูงท่วย มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว..."*

พระบรมสัตยาธิฏฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า *"ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุงพระพุทธศาสนา ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า"* พอตกพระโอษฐ์ลง *พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...*

น้ำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช *"พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือพระพุทธศาสนามาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน*

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?" "จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า **ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อ ๆ กันมาถึง ๒,๒๒๙ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้นเป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้"**

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

"อันตัวพ่อ ชื่อว่า พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก กู้ชาติ พระศาสนา
ถวายแผ่นดิน ให้เป็น พุทธบูชา
แด่พระศาสนา สมณะ พระพุทธโคดม
ให้ยืนยง คงถ้วน ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี ปฏิบัติ ให้พอสม
เจริญสมถะ วิปัสสนา พ่อชื่นชม
ถวายบังคม รอยบาท พระศาสดา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่ คู่กับเจ้า
ชาติของเรา คงอยู่ คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา อยู่ยง คู่องค์กษัตรา
พระศาสดา ฝากไว้ ให้คู่กัน"

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

"ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี"

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย *"ศุภมัสดุ ๑๐๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว...* **ทรงพระราชศรัทธาจะยกรื้อวิสาขบูชามหายัญพิธี** *อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปรากฏสำหรับแผ่นดินสืบไปจะให้เป็นอัตตัตถประโยชน์และปรัตถประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ข้าขอบขัณฑเสมาทั้งปวงจำเริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า..."*

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว *"ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนาม* **พระรัตนตรัยสรณาคมน์อันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง** *ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรสามัคคีรสปรึกษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวัยวุฒิปรีชารอบรู้ราชานุวัตร* **จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา** *แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมไหสวรรยาธิปัตย์ราชสืบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้า อย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร..."*

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร *"การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดขุ่นเคืองขัดใจเลย* **พระนครนี้เป็น**

ถิ่นที่ของคนนับถือพระพุทธศาสนามาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น *คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโทมนัสน้อยใจด้วยริษยาแก่พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเลย ถ้าโทมนัสก็ชื่อว่าโลภล่วงเกินไป...”*

พระราชปฏิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช *“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสดาอื่นนอกจาก*สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ *อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบกว่าสิ้นชีวิต...”*

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระพุทธศาสนา*เป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้องถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึกแน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้าจะขอแก่ท่านทั้งหลายว่า* **พุทธศาสนาเป็นของไทย** เรามาชวนกันนับถือ**พระพุทธศาสนา***เถิด...* **ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียกว่าผู้ที่แปลงชาติ...** *เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่นอยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...”* และพระองค์ได้พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอร่ำรำพรรณบรรยาย ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายพระไตรรัตน์
และธรรมะคุ้มจิตไทย...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว *“แต่บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ* **พระพุทธศาสนาก็เศร้าหมองจนสงฆมณฑล**

เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้นพระพุทธศาสนาในมณฑลนี้ **มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย** *เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วนคดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนคดีธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"** ได้มีพระราชดำรัสตรัสลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า "โดยที่**พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรา** *ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึงเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบุรพการีตามคตินิยมด้วย..."* และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า **"คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีทั่วกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติ"**

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความบริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลีของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะตราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั้น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า **พระธรรมวินัย** *พระธรรม* ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ *พระวินัย* ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมาเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต, โส โว มมจฺจเยน สตฺถา.

แปลความว่า *"ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา"*

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสอบทานความถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติพร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณาสอบทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

เป็นหมวด ไว้ ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า **พระไตรปิฎก** อันประกอบด้วย *พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก* และ*พระอภิธรรมปิฎก*

พระวินัยปิฎก *หมวดพระวินัย* ว่าด้วยพระพุทธบัญญัติที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวชประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธดำรัสตรัสสั่งสอนเกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ *มหาวิภังค์ ภิกขุนีวิภังค์ มหาวรรค จุลลวรรค* และ*ปริวาร* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๘ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๘

พระสุตตันตปิฎก *หมวดพระสูตร* ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนาตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า *นิกาย ๕* คือ *ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย* และ*ขุททกนิกาย* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก *หมวดพระอภิธรรม* ว่าด้วยประมวลพระพุทธพจน์อันเกี่ยวกับหลักปรมัตถธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วน ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ *ธัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก* และ*ปัฏฐาน* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัตติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวังคสัตถุศาสน์ทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิปัตติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

> *"พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับภาระธุระสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา โยชนา สัททาวิเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน*

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่..."

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมาด้วย*ภาษามคธ* หรือ*ภาษาบาลี* อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกา เมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความฟั่นเฝือเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติผิดหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะถือเอาเป็นภารธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า "*ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร*" เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครองประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่างลำเค็ญ มีความฝืดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกันทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไรจะฉันเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อสาธยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาธยายทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้ลืมเลือนสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษาสิงหล แล้วนำสืบเผยแผ่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นรูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎกฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนาตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และธัมมประเภทแสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอดศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระสอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุคสมัยที่พระบุรพมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้อิสรภาพจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารภว่าพระไตรปิฎกกระจัดกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนาพระเถรานุเถระและเชิญราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า *พระไตรปิฎกฉบับทอง* ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับรดน้ำแดง* แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มี*ฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม* เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับล่องชาด*

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปริวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ** : *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ* พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมดนับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๘๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมินัดหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า *พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความงอกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น* จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นภารธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการปาลิวิโสธกะ คณะกรรมาธิการแห่งสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ** เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฏฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกํ ๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส** : *พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐* โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม**จึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้งต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาฯ ในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กัน กลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมิได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภารธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลัดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นปรู๊ฟเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณาจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดหามาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธาธิบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มาสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมที่จะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณาจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถคือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า *ทิม* ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าวรรคตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทานแต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม** ปรารภเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธศาสนานอกจากจะทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศาสนศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ นับเวลาถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐** สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบูลย์รุ่งเรืองวัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่พสกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๘ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๑ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๕ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จุนท์ พฺรหฺมคุตฺโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวนปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี ให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย ให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มี พระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาสธมฺโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็น ประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มี พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัด ปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มี พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็น ประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียง ตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วย พระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฎกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส) (๒) สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฎกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส) (๓) มหาจุฬาเตปิฎกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส) และพระไตรปิฎก บาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฎกำ (พระไตรปิฎก บาลีอักษรพม่า ฉบับฉัฏฐสังคายนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๘) (๒) อิงฺคลิสเตปิฎกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สีหฬเตปิฎกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลนฺทาเทวนาครีปาลิเตปิฎกำ (พระ ไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยนาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับ พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็ม กำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไอศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดีจงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตุ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิโต
ทสฺเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุชุมคฺคํ วิสุทฺธิยา.

ขอพระสัทธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดงทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

มหาเถรสมาคม

THE PAḶĪ ALPHABET
IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

อ = a -า = ā ◌ิ = i ◌ี = ī ◌ุ = u ◌ู = ū เ- = e โ- = o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฆ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ña
ฏ = ṭa	ฐ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ต = ta	ถ = tha	ท = da	ธ = dha	น = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha ฬ = ḷa ◌ं = ṃ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko

ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทยฺยรฏฺฐสฺส เตปิฏเก
สงฺเกตวิญฺญาปนํ

อิ.	=	อิงฺคลิสเตปิฏกํ
ฉ.	=	ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกํ
ทยฺ.	=	ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกํ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส)
เท.	=	นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกํ
โป.	=	โปราณเตปิฏกํ
มหา.	=	มหาจุฬาเตปิฏกํ (อนุสฺสรณียํ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส)
สี.	=	สีหฬเตปิฏกํ
สฺยา.	=	สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส)

วินยปิฎเก
มหาวิภงฺคปาลิยา ทุติยภาเค
กิฏฺฐนปฏฺฐ

มาติกา **องฺเก**

๔. นิสฺสคฺคิยกณฺฑ

๑. จีวรวคฺโค

๑. ปฐมกฐินสิกฺขาปทำ ๑
๒. อุทฺโทสิตสิกฺขาปทำ ๖
๓. ตติยกฐินสิกฺขาปทำ ๑๕
๔. ปุราณจีวรสิกฺขาปทำ ๑๙
๕. จีวรปฏิคฺคหสิกฺขาปทำ ๒๓
๖. อญฺญาตกวิญฺญตฺติสิกฺขาปทำ ๒๘
๗. ตตุตฺตริสิกฺขาปทำ ๓๓
๘. อุปกฺขฏสิกฺขาปทำ ๓๖
๙. ทุติยอุปกฺขฏสิกฺขาปทำ ๔๑
๑๐. ราชสิกฺขาปทำ ๔๕
ตสฺสุทฺทานำ ๕๒

๒. โกสิยวคฺโค

๑. โกสิยสิกฺขาปทำ ๕๓
๒. สุทฺธกาฬกสิกฺขาปทำ ๕๕

มาติกา **องฺเก**

๓. เทฺวภาคสิกฺขาปทำ ๕๗
๔. ฉพฺพสฺสสิกฺขาปทำ ๕๙
๕. นิสีทนสนฺถตสิกฺขาปทำ ๖๓
๖. เอฬกโลมสิกฺขาปทำ ๖๘
๗. เอฬกโลมโธวาปนสิกฺขาปทำ ๗๑
๘. รูปิยสิกฺขาปทำ ๗๕
๙. รูปิยสำโวหารสิกฺขาปทำ ๗๙
๑๐. กยวิกฺกยสิกฺขาปทำ ๘๒
ตสฺสุทฺทานำ ๘๕

๓. ปตฺตวคฺโค

๑. ปตฺตสิกฺขาปทำ ๘๖
๒. อูนปญฺจพนฺธนสิกฺขาปทำ ๙๐
๓. เภสชฺชสิกฺขาปทำ ๙๙
๔. วสฺสิกสาฏิกสิกฺขาปทำ ๑๐๕
๕. จีวรอจฺฉินฺทนสิกฺขาปทำ ๑๐๘
๖. สุตฺตวิญฺญตฺติสิกฺขาปทำ ๑๑๑
๗. มหาเปสการสิกฺขาปทำ ๑๑๔
๘. อจฺเจกจีวรสิกฺขาปทำ ๑๑๙
๙. สาสงฺกสิกฺขาปทำ ๑๒๒
๑๐. ปริณตสิกฺขาปทำ ๑๒๖
ตสฺสุทฺทานำ ๑๒๙

มาติกา **องฺเก**

๕. ปาจิตฺติยกณฺฑ

๑. มุสาวาทวคฺโค

๑. มุสาวาทสิกฺขาปทํ ๑๓๐
๒. โอมสวาทสิกฺขาปทํ ๑๓๗
๓. เปสุญฺญสิกฺขาปทํ ๑๕๕
๔. ปทโสธมฺมสิกฺขาปทํ ๑๖๒
๕. สหเสยฺยสิกฺขาปทํ ๑๖๔
๖. ทุติยสหเสยฺยสิกฺขาปทํ ๑๖๗
๗. ธมฺมเทสนาสิกฺขาปทํ ๑๗๑
๘. ภูตาโรจนสิกฺขาปทํ ๑๗๖
๙. ทุฏฺฐุลฺลาโรจนสิกฺขาปทํ ๑๙๑
๑๐. ปถวีขณนสิกฺขาปทํ ๑๙๕
ตสฺสุทฺทานํ. ๑๙๘

๒. ภูตคามวคฺโค

๑. ภูตคามสิกฺขาปทํ ๑๙๘
๒. อญฺญวาทกสิกฺขาปทํ ๒๐๑
๓. อุชฺฌาปนกสิกฺขาปทํ ๒๐๕
๔. ปฐมเสนาสนสิกฺขาปทํ ๒๐๘
๕. ทุติยเสนาสนสิกฺขาปทํ ๒๑๑
๖. อนุปขชฺชสิกฺขาปทํ ๒๑๔
๗. นิกฺกฑฺฒนสิกฺขาปทํ ๒๑๖
๘. เวหาสกุฏิสิกฺขาปทํ ๒๒๐

มาติกา **องฺเก**

๙. มหลฺลกวิหารสิกฺขาปทำ ๒๒๒
๑๐. สปฺปาณกสิกฺขาปทำ ๒๒๔
ตสฺสุทฺทานำ ๒๒๖

๓. โอวาทวคฺโค

๑. โอวาทสิกฺขาปทำ ๒๒๖
๒. อตฺถงฺคตสิกฺขาปทำ ๒๓๕
๓. ภิกฺขุนูปสฺสยสิกฺขาปทำ ๒๓๗
๔. อามิสสิกฺขาปทำ ๒๔๑
๕. จีวรทานสิกฺขาปทำ ๒๔๓
๖. จีวรสิพฺพนสิกฺขาปทำ ๒๔๖
๗. สำวิธานสิกฺขาปทำ ๒๔๙
๘. นาวาภิรูหนสิกฺขาปทำ ๒๕๒
๙. ปริปาจิตสิกฺขาปทำ ๒๕๕
๑๐. รโหนิสชฺชสิกฺขาปทำ ๒๕๙
ตสฺสุทฺทานำ ๒๖๑

๔. โภชนวคฺโค

๑. อาวสถปิณฺฑสิกฺขาปทำ ๒๖๑
๒. คณโภชนสิกฺขาปทำ ๒๖๔
๓. ปรมฺปรโภชนสิกฺขาปทำ ๒๗๐
๔. กาณมาตุสิกฺขาปทำ ๒๗๖
๕. ปฐมปวารณาสิกฺขาปทำ ๒๘๐
๖. ทุติยปวารณาสิกฺขาปทำ ๒๘๓

มาติกา **องฺเก**

๗. วิกาลโภชนสิกฺขาปทํ ๒๘๗
๘. สนฺนิธิการกสิกฺขาปทํ ๒๘๙
๙. ปณีตโภชนสิกฺขาปทํ ๒๙๑
๑๐. ทนฺตโปณสิกฺขาปทํ ๒๙๔
ตสฺสุทฺทานํ ๒๙๖

๕. อเจลกวคฺโค

๑. อเจลกสิกฺขาปทํ ๒๙๗
๒. อุยฺโยชนสิกฺขาปทํ ๓๐๐
๓. สโภชนสิกฺขาปทํ ๓๐๒
๔. รโหปฏิจฺฉนฺนสิกฺขาปทํ ๓๐๕
๕. รโหนิสชฺชสิกฺขาปทํ ๓๐๗
๖. จาริตฺตสิกฺขาปทํ ๓๐๙
๗. จตุมาสปจฺจยปวารณาสิกฺขาปทํ ๓๑๔
๘. อุยฺยุตฺตเสนาสิกฺขาปทํ ๓๑๙
๙. เสนาวาสสิกฺขาปทํ ๓๒๒
๑๐. อุยฺโยธิกสิกฺขาปทํ ๓๒๔
ตสฺสุทฺทานํ ๓๒๖

๖. สุราปานวคฺโค

๑. สุราปานสิกฺขาปทํ ๓๒๗
๒. องฺคุลิปโตทกสิกฺขาปทํ ๓๓๐
๓. หสฺสธมฺมสิกฺขาปทํ ๓๓๒
๔. อนาทริยสิกฺขาปทํ ๓๓๔

มาติกา **องฺเก**

๕. ภีสาปนสิกฺขาปทำ ๓๓๖
๖. โชติกสิกฺขาปทำ ๓๓๘
๗. นฺหานสิกฺขาปทำ ๓๔๐
๘. ทุพฺพณฺณกรณสิกฺขาปทำ ๓๔๖
๙. วิกปฺปนสิกฺขาปทำ ๓๔๘
๑๐. จีวรอปนิธานสิกฺขาปทำ ๓๕๐
ตสฺสุทฺทานำ ๓๕๒

๗. สปฺปาณกวคฺโค

๑. สญฺจิจฺจปาณสิกฺขาปทำ ๓๕๓
๒. สปฺปาณกสิกฺขาปทำ ๓๕๔
๓. อุกฺโกฏนสิกฺขาปทำ ๓๕๖
๔. ทุฏฺฐุลฺลสิกฺขาปทำ ๓๕๗
๕. อูนวีสติวสฺสสิกฺขาปทำ ๓๖๐
๖. เถยฺยสตฺถสิกฺขาปทำ ๓๖๔
๗. สำวิธานสิกฺขาปทำ ๓๖๖
๘. อริฏฺฐสิกฺขาปทำ ๓๖๘
๙. อุกฺขิตฺตสมฺโภคสิกฺขาปทำ ๓๗๔
๑๐. กณฺฏกสิกฺขาปทำ ๓๗๗
ตสฺสุทฺทานำ ๓๘๓

๘. สหธมฺมิกวคฺโค

๑. สหธมฺมิกสิกฺขาปทำ ๓๘๔
๒. วิเลขนสิกฺขาปทำ ๓๘๖

มาติกา **องฺเก**

๓. โมหนสิกฺขาปทํ ๓๘๙
๔. ปหารสิกฺขาปทํ ๓๙๒
๕. ตลสตฺติกสิกฺขาปทํ ๓๙๓
๖. อมูลกสิกฺขาปทํ ๓๙๕
๗. สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ ๓๙๖
๘. อุปสฺสุติสิกฺขาปทํ ๓๙๘
๙. กมฺมปฏิพาหนสิกฺขาปทํ ๔๐๑
๑๐. ฉนฺทาทิวตฺวาคมนสิกฺขาปทํ ๔๐๒
๑๑. ทพฺพสิกฺขาปทํ ๔๐๔
๑๒. ปริณามนสิกฺขาปทํ ๔๐๗
ตสฺสุทฺทานํ ๔๐๙

๙. รตนวคฺโค

๑. อนฺเตปุรสิกฺขาปทํ ๔๑๐
๒. รตนสิกฺขาปทํ ๔๑๖
๓. วิกาลคามปฺปเวสนสิกฺขาปทํ ๔๒๑
๔. สูจิฆรสิกฺขาปทํ ๔๒๖
๕. มญฺจปีฐสิกฺขาปทํ ๔๒๘
๖. ตูลอนฺถตสิกฺขาปทํ ๔๒๙
๗. นิสีทนสิกฺขาปทํ ๔๓๑
๘. กณฺฑุปฏิจฺฉาทิสิกฺขาปทํ ๔๓๔
๙. วสฺสิกสาฏิกสิกฺขาปทํ ๔๓๕
๑๐. นนฺทสิกฺขาปทํ ๔๓๗
ตสฺสุทฺทานํ ๔๓๙

มาติกา **องฺเก**

๖. ปาฏิเทสนียกณฺฑ

๑. ปฐมปาฏิเทสนียสิกฺขาปทำ ๔๔๐
๒. ทุติยปาฏิเทสนียสิกฺขาปทำ ๔๔๓
๓. ตติยปาฏิเทสนียสิกฺขาปทำ ๔๔๕
๔. จตุตฺถปาฏิเทสนียสิกฺขาปทำ ๔๕๐

๗. เสขิยกณฺฑ

๑. ปริมณฺฑลวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ ๔๕๖
ทุติยสิกฺขาปทำ ๔๕๗
ตติยสิกฺขาปทำ ๔๕๗
จตุตฺถสิกฺขาปทำ ๔๕๘
ปญฺจมสิกฺขาปทำ ๔๕๘
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ ๔๕๙
สตฺตมสิกฺขาปทำ ๔๕๙
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ ๔๖๐
นวมสิกฺขาปทำ ๔๖๐
ทสมสิกฺขาปทำ ๔๖๑

๒. อุชฺชคฺฆิกวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ ๔๖๑
ทุติยสิกฺขาปทำ ๔๖๒
ตติยสิกฺขาปทำ ๔๖๒

มาติกา **องฺเก**

จตุตฺถสิกฺขาปทำ ๔๖๓
ปญฺจมสิกฺขาปทำ ๔๖๓
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ ๔๖๔
สตฺตมสิกฺขาปทำ ๔๖๔
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ ๔๖๕
นวมสิกฺขาปทำ ๔๖๕
ทสมสิกฺขาปทำ ๔๖๖

๓. ขมฺภกตวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ ๔๖๖
ทุติยสิกฺขาปทำ ๔๖๗
ตติยสิกฺขาปทำ ๔๖๗
จตุตฺถสิกฺขาปทำ ๔๖๘
ปญฺจมสิกฺขาปทำ ๔๖๘
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ ๔๖๙
สตฺตมสิกฺขาปทำ ๔๖๙
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ ๔๗๐
นวมสิกฺขาปทำ ๔๗๐
ทสมสิกฺขาปทำ ๔๗๑

๔. สกฺกจฺจวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ ๔๗๑
ทุติยสิกฺขาปทำ ๔๗๒
ตติยสิกฺขาปทำ ๔๗๒

มาติกา	**องฺเก**
จตุตฺถสิกฺขาปทำ	๔๗๓
ปญฺจมสิกฺขาปทำ	๔๗๓
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ	๔๗๔
สตฺตมสิกฺขาปทำ	๔๗๔
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ	๔๗๖
นวมสิกฺขาปทำ	๔๗๖
ทสมสิกฺขาปทำ	๔๗๗

๕. กพฬวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ	๔๗๗
ทุติยสิกฺขาปทำ	๔๗๘
ตติยสิกฺขาปทำ	๔๗๘
จตุตฺถสิกฺขาปทำ	๔๗๙
ปญฺจมสิกฺขาปทำ	๔๗๙
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ	๔๘๐
สตฺตมสิกฺขาปทำ	๔๘๐
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ	๔๘๑
นวมสิกฺขาปทำ	๔๘๑
ทสมสิกฺขาปทำ	๔๘๑

๖. สุรุสุรุวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ	๔๘๒
ทุติยสิกฺขาปทำ	๔๘๓

มาติกา	องฺเก
ตติยสิกฺขาปทำ	๔๘๓
จตุตฺถสิกฺขาปทำ	๔๘๔
ปญฺจมสิกฺขาปทำ	๔๘๔
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ	๔๘๕
สตฺตมสิกฺขาปทำ	๔๘๖
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ	๔๘๘
นวมสิกฺขาปทำ	๔๘๙
ทสมสิกฺขาปทำ	๔๘๙

๗. ปาทุกาวคฺโค

ปฐมสิกฺขาปทำ	๔๙๐
ทุติยสิกฺขาปทำ	๔๙๐
ตติยสิกฺขาปทำ	๔๙๑
จตุตฺถสิกฺขาปทำ	๔๙๒
ปญฺจมสิกฺขาปทำ	๔๙๒
ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ	๔๙๓
สตฺตมสิกฺขาปทำ	๔๙๓
อฏฺฐมสิกฺขาปทำ	๔๙๔
นวมสิกฺขาปทำ	๔๙๔
ทสมสิกฺขาปทำ	๔๙๗
เอกาทสมสิกฺขาปทำ	๔๙๗
ทฺวาทสมสิกฺขาปทำ	๔๙๘
เตรสมสิกฺขาปทำ	๔๙๘

มาติกา **องฺเก**

จุทฺทสมสิกฺขาปทำ ๔๙๙
ปณฺณรสมสิกฺขาปทำ ๔๙๙

๘. อธิกรณสมถา

สตฺต อธิกรณสมถา ธมฺมา ๕๐๒

ปทานุกฺกโม ๕๐๓
อสาธารณนามานิ ๖๖๒
ธมฺมปฺปเภโท ๖๖๗

วินยปิฏเก
มหาวิภงฺคปาลิ
[ทุติโย ภาโค]

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๔. นิสฺสคฺคิยกณฺฑํ

อิเม โข ปนายสฺมนฺโต ตึส นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ธมฺมา อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ.

๑. จีวรวคฺโค
๑. ปฐมกฐินสิกฺขาปทํ

[๔๕๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ โคตมเก เจติเย. เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ ติจีวรํ อนุญฺญาตํ โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู "ภควตา ติจีวรํ อนุญฺญาตนฺติ อญฺเญเนว ติจีวเรน คามํ ปวิสนฺติ, อญฺเญเนว[๑] ติจีวเรน อาราเม อจฺฉนฺติ, อญฺเญเนว ติจีวเรน นหานํ โอตรนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา สนฺตุฏฺฐา ลชฺชิโน กุกฺกุจฺจกา สิกฺขากามา, เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ[๒] วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติเรกจีวรํ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อญเญน, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. ขิยฺยนฺติ, เอวมุปริปิ.

ธาเรสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู [๑]ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา[๑] ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อติเรกจีวรํ ธาเรถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา "อนนุจฺฉวิกํ โมฆปุริสา อนนุโลมิกํ อปฺปฏิรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํ; กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อติเรกจีวรํ ธาเรสฺสถ, เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย นานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๖๐] **"โย ปน ภิกฺขุ อติเรกจีวรํ ธาเรยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๔๖๑] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติ. อายสฺมา จ อานนฺโท ตํ จีวรํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโม โหติ. อายสฺมา จ สาริปุตฺโต สาเกเต วิหรติ. อถโข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ "ภควตา สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ, 'น อติเรกจีวรํ ธาเรตพฺพนฺติ; อิทญฺจ เม อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ; อหญฺจิมํ จีวรํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโม,[๒] อายสฺมา จ สาริปุตฺโต สาเกเต วิหรติ; กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. "กีวจิรํ ปนานนฺท สาริปุตฺโต อาคจฺฉิสฺสตีติ.

[๑-๑] สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ. [๒] โป. ทาตุกาโมมฺหิ

"นวมํ วา ภควา ทิวสं ทสมं วาติ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ [ ][1] ธมฺมึ กถं กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ทสาหปรมं อติเรกจีวรं ธาเรตุํ; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๖๒] **"นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ ภิกฺขุนา อุพฺภตสฺมึ กฐิเน,[2] ทสาหปรมं อติเรกจีวรं ธาเรตพฺพं; ตं อติกฺกามยโต นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๖๓] **นิฏฺฐิตจีวรสฺมินฺติ** ภิกฺขุโน จีวรं กตं วา โหติ นฏฺฐํ วา วินฏฺฐं วา ทฑฺฒं วา จีวราสา วา อุปจฺฉินฺนา.

อุพฺภตสฺมึ กฐิเนติ อฏฺฐนฺนं มาติกานं อญฺญตราย มาติกาย อุพฺภตं โหติ, สงฺเฆน วา อนฺตรา อุพฺภตं โหติ.

ทสาหปรมนฺติ ทสาหปรมตา ธาเรตพฺพं.

อติเรกจีวรं นาม อนธิฏฺฐิตं อวิกปฺปิตं.

จีวรं นาม ฉนฺนं จีวรานं อญฺญตรं จีวรं วิกปฺปนุปคं ปจฺฉิมं.[3]

ตं อติกฺกามยโต นิสฺสคฺคิยं โหตีติ[4] เอกาทเส อรุณุคฺคมเน นิสฺสคฺคิยं โหติ; นิสชฺชิตพฺพं สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพं. เตน ภิกฺขุนา สงฺฆ

---

[1] โป. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขุสงฺฆं สนฺนิปาเตตฺวา ภิกฺขูนं ตทนุจฺฉวิกํ ตทนุโลมิกนฺติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

[2] ฉ. กถิเน, เอวมุปริปิ. [3] อิ. วิกปฺปนุปคปจฺฉิมं, ทยฺ. วิกปฺปนูปคं ปจฺฉิมं

[4] นิสฺสคฺคิยं โหตีติ เอตฺถ โหติสทฺโท อติเรกปาโจ ภเวยฺย สุตฺเต อนาคตตฺตา, อิตรถา สุตฺตํ อูนํ สิยา เอวํ นิสฺสคฺคิยं โหติ ปาจิตฺติยนฺติ ภเวยฺย. วิจาเรตฺวา คเหตพฺพं.

อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสं อุตฺตราสงฺคं กริตฺวา วุฑฺฒานं ภิกฺขูนं ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกं นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย “อิทं เม ภนฺเต จีวรं ทสาหาติกฺกนฺตं นิสฺสคฺคิยं; อิมาหं สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา, พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา; นิสฺสฏฺฐจีวรं ทาตพฺพं[๑]

[๔๖๔] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิทं จีวรं อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นิสฺสคฺคิยं สงฺฆสฺส นิสฺสฏฺฐं; ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลं, สงฺโฆ อิมं จีวรं อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทเทยฺยาติ.

[๔๖๕] เตน ภิกฺขุนา สมฺพหุเล ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสं อุตฺตราสงฺคं กริตฺวา วุฑฺฒานं ภิกฺขูนं ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกं นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย “อิทं เม ภนฺเต จีวรं ทสาหาติกฺกนฺตं นิสฺสคฺคิยं; อิมาหं อายสฺมนฺตานं นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา, พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา; นิสฺสฏฺฐจีวรं ทาตพฺพं[๑]

[๔๖๖] “สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตา, อิทं จีวรं อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นิสฺสคฺคิยं อายสฺมนฺตานं นิสฺสฏฺฐं; ยทายสฺมนฺตานं ปตฺตกลฺลं, อายสฺมนฺตา อิมं จีวรं อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทเทยฺยุนฺติ.

[๔๖๗] เตน ภิกฺขุนา เอกं ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสं อุตฺตราสงฺคं กริตฺวา อุกฺกุฏิกं นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย “อิทं เม อาวุโส จีวรं ทสาหาติกฺกนฺตं นิสฺสคฺคิยं; อิมาหं อายสฺมโต นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา, เตน

---

[๑] โป. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว ทาตพฺพं. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ.

ภิกฺขุนา อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา; นิสฺสฏฺฐจีวรं ทาตพฺพं "อิมं จีวรं อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๔๖๘] ทสาหาติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. ทสาหาติกฺกนฺเต เวมติโก, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. ทสาหาติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อนธิฏฺฐิเต อธิฏฺฐิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อวิกปฺปิเต วิกปฺปิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อวินฏฺเฐ วินฏฺฐสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อทฑฺเฒ ทฑฺฒสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं. อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยं.

นิสฺสคฺคิยं จีวรं อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสาหานติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสาหานติกฺกนฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสาหานติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๖๙] อนาปตฺติ อนฺโตทสาหं อธิฏฺเฐติ, วิกปฺเปติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ทยฺหติ,[๑] อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ,[๒] วิสฺสาสं คณฺหาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

[๔๗๐] เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นิสฺสฏฺฐจีวรं น เทนฺติ. [๓]เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถं หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นิสฺสฏฺฐจีวรं น ทสฺสนฺตีติ.[๓] ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุं.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ฑยฺหติ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. คณฺหนฺติ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

[๑]อถโข ภควา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว นิสฺสฏฺฐจีวรํ น เทถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ[๑] "น ภิกฺขเว นิสฺสฏฺฐจีวรํ น ทาตพฺพํ; โย น ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

ปรมกจินสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปรมํ.

๒. อุทฺโทสิตสิกฺขาปทํ

[๔๗๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิกฺขูนํ หตฺเถ จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน ชนปทจาริกํ ปกฺกมนฺติ, ตานิ จีวรานิ จิรํ[๒] นิกฺขิตฺตานิ กณฺณกิตานิ โหนฺติ, ตานิ จีวรานิ[๓] ภิกฺขู โอตาเปนฺติ. อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต เต ภิกฺขู ตานิ จีวรานิ โอตาเปนฺเต; ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขู, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ "กสฺสิมานิ อาวุโส จีวรานิ กณฺณกิตานีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อายสฺมา อานนฺโท อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขู ภิกฺขูนํ หตฺเถ จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน ชนปทจาริกํ ปกฺกมิสฺสนฺตีติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท เต ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. อถโข ภควา เต ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจํ กิร

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.
[๒] โป. จีวรวํเส
[๓] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

ภิกฺขเว ภิกฺขู ภิกฺขูนำ หตฺเถ จีวรำ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน ชนปทจาริกำ ปกฺกมนฺตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ[๑] "กถำ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา ภิกฺขูนำ หตฺเถ จีวรำ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสนฺติ, เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๗๒] **"นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ ภิกฺขุนา อุพฺภตสฺมึ กฐิเน เอกรตฺตมฺปิ เจ ภิกฺขุ ติจีวเรน วิปฺปวเสยฺย, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยนฺติ.**

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๔๗๓] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสมฺพิยำ คิลาโน โหติ. ญาตกา ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺติเก ทูตำ ปาเหสุ "อาคจฺฉตุ ภทฺทนฺโต,[๒] มยำ อุปฏฺฐหิสฺสามาติ. ภิกฺขูปิ เอวมาหำสุ "คจฺฉ อาวุโส,[๓] ญาตกา ตำ อุปฏฺฐหิสฺสนฺตีติ. โส เอวมาห "ภควตา อาวุโส[๔] สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ 'น ติจีวเรน วิปฺปวสิตพฺพนฺติ; อหญฺจมฺหิ คิลาโน, น สกฺโกมิ ติจีวรมาทาย ปกฺกมิตุำ; นาหำ คมิสฺสามีติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลานสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมตึ[๕] ทาตุำ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว ทาตพฺพา. เตน คิลาเนน

---

[๑] สฺยา.,อิ. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ, เอวมีทิเสสุ ฐาเนสุ.
[๒] ฉ.,เท. ภทนฺโต, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. คจฺฉาวุโส
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ภควตาวุโส
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อวิปฺปวาสสมฺมุตึ, เอวมุปริปิ.

ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสं อุตฺตราสงฺคं กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย “อหํ ภนฺเต คิลาโน, น สกฺโกมิ ติจีวรมาทาย ปกฺกมิตุํ; โสหํ ภนฺเต สงฺฆํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมตึ ยาจามีติ. ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพา. ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพา. พฺยตเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๔๗๔] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน น สกฺโกติ ติจีวรมาทาย ปกฺกมิตุํ; โส สงฺฆํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมตึ ยาจติ; ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ; สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมตึ ทเทยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน น สกฺโกติ ติจีวรมาทาย ปกฺกมิตุํ; โส สงฺฆํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมตึ ยาจติ; สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมตึ เทติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

ทินฺนา สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเรน อวิปฺปวาส-สมฺมติ, ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตं ธารยามีติ.

เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๗๕] **“นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ ภิกฺขุนา อุพฺภตสฺมึ กฐิเน, เอก-รตฺตมฺปิ เจ ภิกฺขุ ติจีวเรน วิปฺปวเสยฺย; อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๗๖] **นิฏฺฐิตจีวรสมฺมินฺติ** ภิกฺขุโน[๑] จีวรำ กตำ วา โหติ นฏฺฐำ วา วินฏฺฐำ วา ทฑฺฒำ วา จีวราสา วา อุปจฺฉินฺนา.

อุพฺภตสฺมึ กฐินเนติ อฏฺฐนฺนำ มาติกานำ อญฺญตราย มาติกาย อุพฺภตำ โหติ, สงฺเฆน วา อนฺตรา อุพฺภตำ โหติ.

เอกรตฺตมฺปิ เจ ภิกฺขุ ติจีวเรน วิปฺปวเสยฺยาติ สงฺฆาฏิยา วา อุตฺตราสงฺเคน วา อนฺตรวาสเกน วา [๒]เอกรตฺตมฺปิ เจ วิปฺปวุตฺถำ โหติ.[๒]

อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยาติ ฐเปตฺวา ภิกฺขุสมฺมตึ.

นิสฺสคฺคิยำ โหตีติ สห อรุณุคฺคมเนน[๓] นิสฺสคฺคิยำ โหติ, นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ. เตน ภิกฺขุนา สงฺฆำ อุปสงฺกมิตฺวา ฯเปฯ เอวมสฺส วจนีโย "อิทำ เม ภนฺเต จีวรำ[๔] รตฺติวิปฺปวุตฺถำ[๕] อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา นิสฺสคฺคิยำ; อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๔๗๗] คาโม เอกูปจาโร นานูปจาโร;[๖] นิเวสนำ เอกูปจารำ นานูปจารำ; อุทฺโทสิโต[๗] เอกูปจาโร นานูปจาโร; อฏฺโฏ เอกูปจาโร นานูปจาโร; มาโล[๘] เอกูปจาโร นานูปจาโร; ปาสาโท เอกูปจาโร นานูปจาโร; หมฺมิยำ เอกูปจารำ นานูปจารำ; นาวา เอกูปจารา นานูปจารา; สตฺโถ เอกูปจาโร นานูปจาโร; เขตฺตำ เอกูปจารำ นานูปจารำ; ธญฺญกรณำ เอกูปจารำ นานูปจารำ; อาราโม เอกูปจาโร

---

[๑] โป. ภิกฺขุนา [๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ. [๓] ฉ.,เท.,อิ. อรุณุคฺคมนา [๔] อิ. ติจีวรำ [๕] อิ. รตฺตึ วิปฺปวุตฺถำ [๖] อิ. เอกุปจาโร นานุปจาโร, เอวมุปริปิ. [๗] ฉ.,เท. อุโทสิโต [๘] ฉ.,เท. มาโฬ

นานูปจาโร; วิหาโร เอกูปจาโร นานูปจาโร; รุกฺขมูลํ เอกูปจารํ นานูปจารํ; อชฺโฌกาโส เอกูปจาโร นานูปจาโร.

[๔๗๘] คาโม เอกูปจาโร นาม เอกกุลสฺส คาโม โหติ ปริกฺขิตฺโต จ. อนฺโตคาเม จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตคาเม วตฺถพฺพํ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, ยสฺมึ ฆเร จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ ฆเร วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๗๙] [๑]นานูปจาโร นาม[๑] นานากุลสฺส คาโม โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, ยสฺมึ ฆเร จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ ฆเร วตฺถพฺพํ สภาเย วา ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. สภายํ คจฺฉนฺเตน หตฺถปาเส จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สภาเย วา[๒] วตฺถพฺพํ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. สภาเย จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สภาเย วา[๒] วตฺถพฺพํ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, ยสฺมึ ฆเร จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ ฆเร วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๘๐] เอกกุลสฺส นิเวสนํ โหติ ปริกฺขิตฺตญฺจ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. อนฺโตนิเวสเน จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตนิเวสเน วตฺถพฺพํ. อปริกฺขิตฺตํ โหติ, ยสฺมึ คพฺเภ จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๘๑] นานากุลสฺส นิเวสนํ โหติ ปริกฺขิตฺตญฺจ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. ยสฺมึ คพฺเภ จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพํ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. อปริกฺขิตฺตํ

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [๒] สฺยา. วาสทฺโท น ทิสฺสติ.

โหติ, ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ.

[๔๘๒] เอกกุลสฺส อุทฺโทสิโต โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. อนฺโตอุทฺโทสิเต จีวรำ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตอุทฺโทสิเต วตฺถพฺพำ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ.

[๔๘๓] นานากุลสฺส อุทฺโทสิโต โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ.

[๔๘๔] เอกกุลสฺส อฏฺโฏ โหติ, อนฺโตอฏฺเฏ จีวรำ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตอฏฺเฏ วตฺถพฺพำ. นานากุลสฺส อฏฺโฏ โหติ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ.

[๔๘๕] เอกกุลสฺส มาโล โหติ, อนฺโตมาเล จีวรำ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตมาเล วตฺถพฺพำ. นานากุลสฺส มาโล โหติ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ ทฺวารมูเล วา หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ.

[๔๘๖] เอกกุลสฺส ปาสาโท โหติ, อนฺโตปาสาเท จีวรำ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตปาสาเท วตฺถพฺพำ. นานากุลสฺส ปาสาโท โหติ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา ยสฺมึ คพฺเภ จีวรำ นิกฺขิตฺตำ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพำ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพำ.

[๔๘๗] เอกกุลสฺส หมฺมิยํ โหติ, อนฺโตหมฺมิเย จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตหมฺมิเย วตฺถพฺพํ. นานากุลสฺส หมฺมิยํ โหติ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. ยสฺมึ คพฺเภ จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ คพฺเภ วตฺถพฺพํ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๘๘] เอกกุลสฺส นาวา โหติ, อนฺโตนาวาย จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตนาวาย วตฺถพฺพํ. นานากุลสฺส นาวา โหติ, นานาคพฺภา นานาโอวรกา. ยสฺมึ โอวรเก จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ โอวรเก วตฺถพฺพํ, [๑]ทฺวารมูเล วา[๑] หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๘๙] เอกกุลสฺส สตฺโถ โหติ, สตฺเถ จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา ปุรโต วา ปจฺฉโต วา สตฺตพฺภนฺตรา น วิชหิตพฺพา, ปสฺสโต อพฺภนฺตรํ น วิชหิตพฺพํ. นานากุลสฺส สตฺโถ โหติ, สตฺเถ จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๙๐] เอกกุลสฺส เขตฺตํ โหติ ปริกฺขิตฺตญฺจ, อนฺโตเขตฺเต จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตเขตฺเต วตฺถพฺพํ. อปริกฺขิตฺตํ โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ. นานากุลสฺส เขตฺตํ โหติ ปริกฺขิตฺตญฺจ, อนฺโตเขตฺเต จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา [๒]อนฺโตเขตฺเต วตฺถพฺพํ[๒] ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. อปริกฺขิตฺตํ โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๙๑] เอกกุลสฺส ธญฺญกรณํ โหติ ปริกฺขิตฺตญฺจ, อนฺโตธญฺญกรเณ จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตธญฺญกรเณ วตฺถพฺพํ. อปริกฺขิตฺตํ โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ. นานากุลสฺส ธญฺญกรณํ โหติ

[๑-๑] โป.,ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [๒-๒] ฉ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

ปริกฺขิตฺตญฺจ, อนฺโตธญฺญกรเณ จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา ทฺวารมูเล วา วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. อปริกฺขิตฺตํ โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๙๒] เอกกุลสฺส อาราโม โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, อนฺโตอาราเม จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตอาราเม วตฺถพฺพํ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ. นานากุลสฺส อาราโม โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, อนฺโตอาราเม จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา ทฺวารมูเล วา วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๙๓] เอกกุลสฺส วิหาโร โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, อนฺโตวิหาเร จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโตวิหาเร วตฺถพฺพํ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, ยสฺมึ วิหาเร จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ วิหาเร วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. นานากุลสฺส วิหาโร โหติ ปริกฺขิตฺโต จ, ยสฺมึ วิหาเร จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ วิหาเร วตฺถพฺพํ ทฺวารมูเล วา, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ. อปริกฺขิตฺโต โหติ, ยสฺมึ วิหาเร จีวรํ นิกฺขิตฺตํ โหติ, ตสฺมึ วิหาเร วตฺถพฺพํ, หตฺถปาสา วา น วิชหิตพฺพํ.

[๔๙๔] เอกกุลสฺส รุกฺขมูลํ โหติ, ยํ มชฺฌนฺติเก[๑] กาเล สมนฺตา ฉายา[๒] ผรติ, อนฺโตฉายาย จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา อนฺโต-ฉายาย วตฺถพฺพํ. นานากุลสฺส รุกฺขมูลํ โหติ, หตฺถปาสา น วิชหิตพฺพํ.

---

[๑] ฉ.,เท. มชฺฌนฺหิเก [๒] โป. รุกฺขฉายา

อชฺโฌกาโส เอกูปจาโร นานูปจาโร[๑] นาม อคามเก อรญฺเญ สมนฺตา สตฺตพฺภนฺตรา เอกูปจาโร ตโต ปรํ นานูปจาโร.

[๔๙๕] วิปฺปวุตฺเถ วิปฺปวุตฺถสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. วิปฺปวุตฺเถ เวมติโก อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. วิปฺปวุตฺเถ อวิปฺปวุตฺถสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อปจฺจุทฺธเฏ ปจฺจุทฺธฏสญฺญี[๒] อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อวินฏฺเฐ วินฏฺฐสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อทฑฺเฒ ทฑฺฒสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

นิสฺสคฺคิยํ จีวรํ อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อวิปฺปวุตฺเถ วิปฺปวุตฺถสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อวิปฺปวุตฺเถ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อวิปฺปวุตฺเถ อวิปฺปวุตฺถสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๙๖] อนาปตฺติ อนฺโตอรุเณ ปจฺจุทฺธรติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ทยฺหติ, อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ, วิสฺสาสํ คณฺหาติ, ภิกฺขุสมฺมติ, ยา อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุทฺโทสิตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ.

---

[๑] ฉ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] โป. อปจฺจุทฺธารเก ปจฺจุทฺธารกสญฺญี

๓. ตติยกฐินสิกฺขาปทं

[๔๙๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยं วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อกาลจีวรं อุปฺปนฺนं โหติ, ตสฺส ตं จีวรं กยิรมานं นปฺปโหติ. อถโข โส ภิกฺขุ ตं จีวรं อุสฺสาเปตฺวา ปุนปฺปุนं วิมชฺชติ. อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกं อาหิณฺฑนฺโต ตं ภิกฺขุं ตं จีวรं อุสฺสาเปตฺวา ปุนปฺปุนं วิมชฺชนฺตं; ทิสฺวาน, เยน โส ภิกฺขุ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตं ภิกฺขุं เอตทโวจ "กิสฺส ตฺวं ภิกฺขุ อิมं จีวรं อุสฺสาเปตฺวา ปุนปฺปุนं วิมชฺชสีติ. "อิทं เม ภนฺเต อกาลจีวรं อุปฺปนฺนं กยิรมานं นปฺปโหติ; เตนาหं อิมं จีวรं อุสฺสาเปตฺวา ปุนปฺปุนं วิมชฺชามีติ. "อตฺถิ ปน เต ภิกฺขุ จีวรปจฺจาสาติ. "อตฺถิ ภควาติ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถं กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อกาลจีวรं ปฏิคฺคเหตฺวา จีวรปจฺจาสาย[๑] นิกฺขิปิตุนฺติ.

[๔๙๘] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู "ภควตา อนุญฺญาตं อกาลจีวรं ปฏิคฺคเหตฺวา จีวรปจฺจาสาย นิกฺขิปิตุนฺติ อกาลจีวรं[๒] ปฏิคฺคเหตฺวา อติเรกมาสं นิกฺขิปนฺติ; ตานิ จีวรานิ จีวรวํเส ภณฺฑิกาพทฺธานิ ติฏฺฐนฺติ. อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท เสนาสน-จาริกं อาหิณฺฑนฺโต ตานิ จีวรานิ จีวรวํเส ภณฺฑิกาพทฺธานิ จิตานิ;[๓] ทิสฺวาน ภิกฺขู อามนฺเตสิ "กสฺสิมานิ อาวุโส จีวรานิ จีวรวํเส

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. จีวรปจฺจาสา, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. อกาลจีวรานิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ติฏฺฐนฺเต

ภณฺฑิกาพทฺธานิ ติฏฺฐนฺตีติ. “อมฺหากํ อาวุโส อิมานิ[๑] อกาลจีวรานิ จีวรปจฺจาสาย นิกฺขิตฺตานีติ. “กีวจิรํ ปนาวุโส อิมานิ จีวรานิ นิกฺขิตฺตานีติ. “อติเรกมาสํ อาวุโสติ. อายสฺมา อานนฺโท อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขู อกาลจีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา อติเรกมาสํ นิกฺขิปิสฺสนฺตีติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท เต ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ.

อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู อกาลจีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา อติเรกมาสํ นิกฺขิปนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา อกาลจีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา อติเรกมาสํ นิกฺขิปิสฺสนฺติ; เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๙๙] **“นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ ภิกฺขุนา อุพฺภตสฺมึ กฐิเน ภิกฺขุโน ปเนว อกาลจีวรํ อุปฺปชฺเชยฺย; อากงฺขมาเนน ภิกฺขุนา ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏิคฺคเหตฺวา ขิปฺปเมว กาเรตพฺพํ; โน จสฺส ปาริปูริ, มาสปรมนฺเตน ภิกฺขุนา ตํ จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํ อูนสฺส ปาริปูริยา สติยา ปจฺจาสาย; ตโต เจ อุตฺตรึ[๒] นิกฺขิเปยฺย สติยาปิ ปจฺจาสาย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๐๐] **นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ ภิกฺขุนา**[๓]ติ ภิกฺขุโน จีวรํ กตํ วา โหติ นฏฺฐํ วา วินฏฺฐํ วา ทฑฺฒํ วา จีวราสา วา อุปจฺฉินฺนา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท. อุตฺตริ, เอวมุปริปิ.
[๓] เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

อุพฺภตสฺมึ กจิเนติ อฏฺฐนฺนำ มาติกานำ อญฺญตราย มาติกาย อุพฺภตำ โหติ, สงฺเฆน วา อนฺตรา อุพฺภตำ โหติ.

อกาลจีวรำ นาม อนตฺถเต กจิเน เอกาทสมาเส อุปฺปนฺนำ, อตฺถเต กจิเน สตฺตมาเส อุปฺปนฺนำ, กาเลปิ อาทิสฺส ทินฺนำ; เอตำ อกาลจีวรำ นาม.

อุปฺปชฺเชยฺยาติ อุปฺปชฺเชยฺย สงฺฆโต วา คณโต วา ญาติโต วา มิตฺตโต วา ปสุกูลโต[๑] วา อตฺตโน วา ธเนน.

อากงฺขมาเนนาติ อิจฺฉมาเนน ปฏิคฺคเหตพฺพำ.

ปฏิคฺคเหตฺวา ขิปฺปเมว กาเรตพฺพนฺติ ทสาหา กาเรตพฺพำ.

โน จสฺส ปาริปูรีติ กยิรมานำ นปฺปโหติ.

มาสปรมนฺเตน ภิกฺขุนา ตำ จีวรำ นิกฺขิปิตพฺพนฺติ มาสปรมตา นิกฺขิปิตพฺพำ.

อูนสฺส ปาริปูริยาติ อูนสฺส ปาริปูรตฺถาย.

สติยา ปจฺจาสายาติ ปจฺจาสา โหติ สงฺฆโต วา คณโต วา ญาติโต วา มิตฺตโต วา ปสุกูลโต วา อตฺตโน วา ธเนน.

ตโต เจ อุตฺตรึ นิกฺขิเปยฺย สติยาปิ ปจฺจาสายาติ ตทหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรำ อุปฺปชฺชติ, ทสาหา กาเรตพฺพำ. ทุวีหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ตีหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ จตูหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ปญฺจาหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ฉาหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ สตฺตาหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ อฏฺฐาหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ นวาหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ทสาหุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปสุกูลำ, เอวมุปริปิ.

ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, ทสาหา กาเรตพฺพํ. เอกาทเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ทฺวาทเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ เตรเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ จุทฺทเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ปณฺณรเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ โสฬเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ สตฺตรเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ อฏฺฐารเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ เอกูนวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ วีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, ทสาหา กาเรตพฺพํ. เอกวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, นวาหา กาเรตพฺพํ. ทฺวาวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, อฏฺฐาหา กาเรตพฺพํ. เตวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ สตฺตาหา กาเรตพฺพํ. จตุวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ฉาหา กาเรตพฺพํ. ปญฺจวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ปญฺจาหา กาเรตพฺพํ. ฉพฺพีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ จตูหา กาเรตพฺพํ. สตฺตวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ตีหา กาเรตพฺพํ. อฏฺฐวีเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ฯเปฯ ทฺวีหา กาเรตพฺพํ. เอกูนตึเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, เอกาหํ[๑] กาเรตพฺพํ. ตึเส อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, ตทเหว อธิฏฺฐาตพฺพํ วิกปฺเปตพฺพํ วิสฺสชฺเชตพฺพํ; โน เจ อธิฏฺฐเหยฺย วา, วิกปฺเปยฺย วา, วิสฺสชฺเชยฺย วา, เอกตึเส อรุณุคฺคมเน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ อิทํ เม ภนฺเต อกาลจีวรํ มาสาติกฺกนฺตํ นิสฺสคฺคิยํ, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

---

[๑] อิ. เอกาหา

วิสภาเค อุปฺปนฺเน มูลจีวเร ปจฺจาสาจีวรํ อุปฺปชฺชติ, รตฺติโย จ เสสา โหนฺติ, น อกามา กาเรตพฺพํ.

[๕๐๑] มาสาติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. มาสาติกฺกนฺเต เวมติโก, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. มาสาติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อนธิฏฺฐิเต อธิฏฺฐิตสญฺญี ฯเปฯ อวิกปฺปิเต[๑] วิกปฺปิตสญฺญี ฯเปฯ อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี ฯเปฯ อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญี ฯเปฯ อวินฏฺเฐ วินฏฺฐสญฺญี ฯเปฯ อทฑฺเฒ ทฑฺฒสญฺญี ฯเปฯ อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

นิสฺสคฺคิยํ จีวรํ อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. มาสานติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. มาสานติกฺกนฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. มาสานติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๐๒] อนาปตฺติ อนฺโตมาเส อธิฏฺเฐติ, วิกปฺเปติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ทยฺหติ, อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ, วิสฺสาสํ คณฺหาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยกจินสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยं.

๔. ปุราณจีวรสิกฺขาปทํ

[๕๐๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต

---

[๑] สฺยา. อวิกฺกปฺปิเต

อุทายิสฺส ปุราณทุติยิกา ภิกฺขุนีสุ ปพฺพชิตา โหติ. สา ภิกฺขุนี[๑] อายสฺมโต อุทายิสฺส สนฺติเก อภิกฺขณํ อาคจฺฉติ. อายสฺมาปิ อุทายี[๒] ตสฺสา ภิกฺขุนิยา สนฺติเก อภิกฺขณํ คจฺฉติ. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี ตสฺสา ภิกฺขุนิยา สนฺติเก ภตฺตวิสฺสคฺคํ กโรติ. อถโข อายสฺมา อุทายี ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน สา ภิกฺขุนี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตสฺสา ภิกฺขุนิยา ปุรโต องฺคชาตํ วิวริตฺวา อาสเน นิสีทิ. สาปิ โข ภิกฺขุนี อายสฺมโต อุทายิสฺส ปุรโต องฺคชาตํ วิวริตฺวา อาสเน นิสีทิ. อถโข อายสฺมา อุทายี สารตฺโต ว[๓] ตสฺสา ภิกฺขุนิยา องฺคชาตํ อุปนิชฺฌายิ. ตสฺส องฺคชาตโต[๔] อสุจิ มุจฺจิ. อถโข อายสฺมา อุทายี ตํ ภิกฺขุนึ เอตทโวจ “คจฺฉ ภคินิ อุทกํ อาหร, อนฺตรวาสกํ โธวิสฺสามีติ. “อาหรยฺย, อหเมว โธวิสฺสามีติ. [๕]อถโข สา ภิกฺขุนี ตสฺส[๕] ตํ อสุจึ เอกเทสํ มุเขน อคฺคเหสิ เอกเทสํ องฺคชาเต ปกฺขิปิ, สา เตน คพฺภํ คณฺหิ. ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ “อยํ ภิกฺขุนี อพฺรหฺมจารินี อยํ คพฺภินีติ.[๖] “นาหํ อยฺเย อพฺรหฺมจารินีติ.[๗] อถโข สา ภิกฺขุนี[๗] ภิกฺขุนีนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อยฺโย อุทายี ภิกฺขุนิยา ปุราณจีวรํ โธวาเปสฺสตีติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโร น ทิสฺสติ.
[๒] ฉ.,เท. อุทายี, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโร น ทิสฺสติ.
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.
[๖] ฉ.,เท.,อิ. “อพฺรหฺมจารินี อยํ ภิกฺขุนี คพฺภินีติ.
[๗-๗] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

วิปาเจนฺติ “กถं หิ นาม อายสฺมา อุทายิ ภิกฺขุนิยา ปุราณจีวรं โธวาเปสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตं อุทายึ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุं. อถโข ภควา ฯเปฯ อายสฺมนฺตं อุทายึ ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ตฺวं อุทายิ ภิกฺขุนิยา ปุราณจีวรं โธวาเปสีติ. “สจฺจं ภควาติ. “ญาติกา เต อุทายิ, อญฺญาติกาติ. “อญฺญาติกา ภควาติ. “อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาติกาย น ชานาติ ปฏิรูปํ[๑] วา อปฺปฏิรูปํ วา ปาสาทิกं วา อปฺปาสาทิกं[๒] วา; ตตฺถ หิ นาม ตฺวं โมฆปุริส อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา ปุราณจีวรं โธวาเปสฺสสิ, เนตं โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๐๔] **“โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา ปุราณจีวรं โธวาเปยฺย วา รชาเปยฺย วา อาโกฏาเปยฺย วา, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๐๕] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺธา.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

ปุราณจีวรं นาม สกึ นิวตฺถมฺปิ สกึ ปารุตมฺปิ.

---

[๑] เท. ปติรูปํ [๒] ฉ.,เท. อปาสาทิกं

"โธวาติ อาณาเปติ,[๑] อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. โธตํ นิสฺสคฺคิยํ โหติ. "รชาติ อาณาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. รตฺตํ นิสฺสคฺคิยํ โหติ. "อาโกเฏหีติ อาณาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สกึ ปาณิปฺปหารํ[๒] วา มุคฺครปฺปหารํ[๓] วา ทินฺเน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต ปุราณจีวรํ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา โธวาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๐๖] อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ โธวาเปติ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ โธวาเปติ อาโกฏาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ โธวาเปติ รชาเปติ อาโกฏาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุวินฺนํ ทุกฺกฏานํ.

อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ รชาเปติ อาโกฏาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ รชาเปติ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรํ รชาเปติ อาโกฏาเปติ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุวินฺนํ ทุกฺกฏานํ.

---

[๑] ฉ.,อิ. โธวาติ อาณาเปตีติ [๒] ปาณิปฺปหาเรติปิ ปาโจ. [๓] มุคฺครปฺปหาเรติปิ ปาโจ.

อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรำ อาโกฏาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรำ อาโกฏาเปติ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรำ อาโกฏาเปติ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี ปุราณจีวรำ อาโกฏาเปติ โธวาเปติ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทฺวินฺนำ ทุกฺกฏานำ.

อญฺญาติกาย เวมติโก ฯเปฯ อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี ฯเปฯ อญฺญสฺส ปุราณจีวรำ โธวาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสีทน-ปจฺจตฺถรณำ โธวาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เอกโตอุปสมฺปนฺนาย โธวาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๐๗] อนาปตฺติ ญาติกาย โธวนฺติยา, อญฺญาติกา ทุติยา โหติ, อวุตฺตา โธวติ, อปริภุตฺตำ โธวาเปติ, จีวรำ จเปตฺวา อญฺญำ ปริกฺขารำ โธวาเปติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุตฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปุราณจีวรสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ จตุตฺถำ.

๕. จีวรปฏิคฺคหสิกฺขาปทำ

[๕๐๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี สาวตฺถิยำ วิหรติ. อถโข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี ปุพฺพณฺหสมยำ

นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถึ ปิณฺฑาย ปาวิสิ; สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตา[๑] เยน อนฺธวนํ, เตนุปสงฺกมิ, ทิวาวิหาราย อนฺธวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล ทิวาวิหารํ นิสีทิ. เตน โข ปน สมเยน โจรา กต-กมฺมา คาวึ วธิตฺวา มํสํ คเหตฺวา อนฺธวนํ ปวิสึสุ. อทฺทสา โข โจรคามณิโก อุปฺปลวณฺณํ ภิกฺขุนึ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล ทิวาวิหารํ นิสินฺนํ; ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ “สเจ เม ปุตฺตภาติกา[๒] ปสฺสิสฺสนฺติ, วิเหฐยิสฺสนฺติ อิมํ ภิกฺขุนินฺติ อญฺเญน มคฺเคน อคมาสิ. อถโข โส โจรคามณิโก, มํเส ปกฺเก, วรมํสานิ คเหตฺวา ปณฺเณน ปุฏึ[๓] พนฺธิตฺวา อุปฺปลวณฺณาย ภิกฺขุนิยา อวิทูเร รุกฺเข อาลคฺเคตฺวา “โย ปสฺสติ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา ทินฺนเมว หรตูติ วตฺวา ปกฺกามิ. อสฺโสสิ โข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา ตสฺส โจรคามณิกสฺส อิมํ วาจํ ภาสมานสฺส. อถโข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี ตํ มํสํ คเหตฺวา อุปสฺสยํ อคมาสิ. อถโข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ตํ มํสํ สมฺปาเทตฺวา อุตฺตราสงฺเคน ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา เวพฺวเน ปจฺจุฏฺฐาสิ.

เตน โข ปน สมเยน ภควา คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโฐ โหติ. อายสฺมา อุทายิ โอหียโก[๔] โหติ วิหารปาโล. อถโข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี, เยนายสฺมา อุทายิ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ “กหํ ภนฺเต ภควาติ. “ปวิฏฺโฐ ภคินิ ภควา

---

[๑] ฉ.,เท. ปิณฺฑปาตปฺปฏิกฺกนฺตา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปุตฺตภาตุกา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ปณฺณปุฏึ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. โอหิยฺยโก

คามำ ปิณฺฑายาติ. “อิมำ ภนฺเต มำสำ ภควโต เทหีติ. “สนฺตปฺปิโต เต[๑] ภคินิ ภควา มำเสน, สเจ เม ตฺวำ อนฺตรวาสกำ ทเทยฺยาสิ, เอวมหมฺปิ[๒] สนฺตปฺปิโต ภเวยฺยำ อนฺตรวาสเกนาติ. “มยำ โข ภนฺเต มาตุคามา นาม กิจฺฉลาภา, อิทญฺจ เม อนฺติมำ ปญฺจมำ จีวรำ, นาหำ ทสฺสามีติ. “เสยฺยถาปิ ภคินิ ปุริโส หตฺถึ ทตฺวา กจฺเฉ วิสฺสชฺเชยฺย,[๓] เอวเมว โข ตฺวำ ภคินิ ภควโต มำสำ ทตฺวา มยฺหำ อนฺตรวาสกำ วิสฺสชฺเชหีติ.[๔] อถโข อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี อายสฺมตา อุทายินา นิปฺปีฬิยมานา อนฺตรวาสกำ ทตฺวา อุปสฺสยำ อคมาสิ. ภิกฺขุนิโย อุปฺปลวณฺณาย ภิกฺขุนิยา ปตฺตจีวรำ ปฏิคฺคณฺหนฺติโย อุปฺปลวณฺณำ ภิกฺขุนึ เอตทโวจุำ “กหนฺเต อยฺเย อนฺตรวาสโกติ. อุปฺปลวณฺณา ภิกฺขุนี ภิกฺขุนีนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม อยฺโย[๕] อุทายิ ภิกฺขุนิยา หตฺถโต จีวรำ ปฏิคฺคเหสฺสติ. กิจฺฉลาโภ มาตุคาโมติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม อายสฺมา อุทายิ ภิกฺขุนิยา หตฺถโต[๖] จีวรำ ปฏิคฺคเหสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตฺวำ อุทายิ ภิกฺขุนิยา หตฺถโต จีวรำ ปฏิคฺคเหสีติ. “สจฺจำ ภควาติ. “ญาติกา เต อุทายิ อญฺญาติกาติ. “อญฺญาติกา ภควาติ. “อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาติกาย น ชานาติ ปฏิรูปำ วา อปฺปฏิรูปำ วา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ตยา [๒] เอวญฺจาหำปีติปิ ปาโฐ. [๓] ฉ.,เท.,อิ. สชฺเชยฺย
[๔] ฉ.,เท. มยิ อนฺตรวาสเก สชฺชสิ, อิ. มยิ อนฺตรวาสกำ น สชฺเชสิ
[๕] อิ. อายสฺมา [๖] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

สนฺตํ วา อสนฺตํ วา; ตตฺถ นาม ตฺวํ โมฆปุริส อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา หตฺถโต จีวรํ ปฏิคฺคเหสฺสสิ, เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๐๙] **"โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา หตฺถโต จีวรํ ปฏิคฺคณฺเหยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๕๑๐] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา ภิกฺขุนีนํ ปาริวฏฺฏกจีวรํ[๑] นปฺปฏิคฺคณฺหนฺติ. ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อยฺยา อมฺหากํ ปาริวฏฺฏกจีวรํ นปฺปฏิคฺคณฺหิสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตาสํ ภิกฺขุนีนํ อุชฺฌายนฺตีนํ ขียนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ปญฺจนฺนํ ปาริวฏฺฏกํ ปฏิคฺคเหตุํ ภิกฺขุสฺส ภิกฺขุนิยา สิกฺขมานาย สามเณรสฺส สามเณริยา; อนุชานามิ ภิกฺขเว อิเมสํ ปญฺจนฺนํ ปาริวฏฺฏกํ ปฏิคฺคเหตุํ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๑๑] **"โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา หตฺถโต จีวรํ ปฏิคฺคณฺเหยฺย อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปาริวตฺตกจีวรํ, เอวมุปริปิ.

[๕๑๒] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺธา.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

จีวรำ นาม ฉนฺนำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ วิกปฺปนุปคำ ปจฺฉิมำ.[๑]

อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกาติ ฐเปตฺวา ปาริวฏฺฏกำ.

ปฏิคฺคณฺหาติ ปโยเค ทุกฺกฏำ; ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยำ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ ฯเปฯ "อิทำ เม ภนฺเต จีวรำ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา หตฺถโต ปฏิคฺคหิตำ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา นิสฺสคฺคิยำ; อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๑๓] อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี หตฺถโต จีวรำ ปฏิคฺคณฺหาติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาติกาย เวมติโก หตฺถโต จีวรำ ปฏิคฺคณฺหาติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี หตฺถโต จีวรำ ปฏิคฺคณฺหาติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

เอกโตอุปสมฺปนฺนาย หตฺถโต จีวรำ ปฏิคฺคณฺหาติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี,

---

[๑] อิ. วิกปฺปนุปคปจฺฉิมำ, ทยฺ. วิกปฺปนูปคำ ปจฺฉิมำ

อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๑๔] อนาปตฺติ ญาติกาย, ปาริวฏฺฏกํ ปริตฺเตน วา วิปุลํ, วิปุเลน วา ปริตฺตํ, ภิกฺขุ วิสฺสาสํ คณฺหาติ, ตาวกาลิกํ คณฺหาติ, จีวรํ ฐเปตฺวา อญฺญํ ปริกฺขารํ คณฺหาติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จีวรปฏิคฺคหณสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. อญฺญาตกวิญฺญตฺติสิกฺขาปทํ

[๕๑๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปฏโจ[๑] โหติ ธมฺมึ กถํ กาตุํ. อถโข อญฺญตโร เสฏฺฐิปุตฺโต, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ เสฏฺฐิปุตฺตํ อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข โส เสฏฺฐิปุตฺโต อายสฺมตา อุปนนฺเทน สกฺยปุตฺเตน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ “วเทยฺยาถ ภนฺเต เยน อตฺโถ, ปฏิพลา มยํ อยฺยสฺส ทาตุํ, ยทิทํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารนฺติ.[๒] “สเจ เม ตฺวํ อาวุโส ทาตุกาโมสิ,

---

[๑] ฉ.,เท. ปฏฺโฏ, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. จีวร ฯเปฯ ปริกฺขารานนฺติ

อิโต เอกํ สาฏกํ เทหีติ. “อมฺหากํ โข ภนฺเต กุลปุตฺตานํ กิสฺมึ วิย[๑] เอกสาฏกํ คนฺตุํ;[๒] อาคเมถ[๓] ภนฺเต, ยาว ฆรํ คจฺฉามิ; ฆรํ คโต อิโต วา เอกํ สาฏกํ ปหิณิสฺสามิ อิโต วา สุนฺทรตรนฺติ. ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตํ เสฏฺฐิปุตฺตํ เอตทโวจ “สเจ เม ตฺวํ อาวุโส ทาตุกาโมสิ, อิโต เอกํ สาฏกํ เทหีติ. “อมฺหากํ โข ภนฺเต กุลปุตฺตานํ กิสฺมึ วิย เอกสาฏกํ คนฺตุํ; อาคเมถ ภนฺเต, ยาว ฆรํ คจฺฉามิ; ฆรํ คโต อิโต วา เอกํ สาฏกํ ปหิณิสฺสามิ, อิโต วา สุนฺทรตรนฺติ. ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตํ เสฏฺฐิปุตฺตํ เอตทโวจ “สเจ เม ตฺวํ อาวุโส ทาตุกาโมสิ, อิโต เอกํ สาฏกํ เทหีติ. “อมฺหากํ โข ภนฺเต กุลปุตฺตานํ กิสฺมึ วิย เอกสาฏกํ คนฺตุํ; อาคเมถ ภนฺเต, ยาว ฆรํ คจฺฉามิ; ฆรํ คโต อิโต วา เอกํ สาฏกํ ปหิณิสฺสามิ, อิโต วา สุนฺทรตรนฺติ. “กึ ปน ตยา อาวุโส อทาตุกาเมน ปวาริเตน, ยํ ตฺวํ ปวาเรตฺวา น เทสีติ.

อถโข โส เสฏฺฐิปุตฺโต อายสฺมตา อุปนนฺเทน สกฺยปุตฺเตน นิปฺปีฬิยมาโน เอกํ สาฏกํ ทตฺวา อคมาสิ. มนุสฺสา ตํ เสฏฺฐิ-ปุตฺตํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุํ “กิสฺส ตฺวํ อยฺย[๔] เอกสาฏโก อาคจฺฉสีติ. อถโข โส เสฏฺฐิปุตฺโต เตสํ มนุสฺสานํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “มหิจฺฉา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อสนฺตุฏฺฐา, นยิเม[๕] สุกรา ธมฺมนิมนฺตนาย[๖] กาตุํ;

---

[๑] อิ. ว [๒] อิ. เอกสาฏกํ คนฺตุนฺติ อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อาคเมหิ, เอวมุปริปิ. [๔] ฉ.,เท.,อิ. อยฺโย
[๕] ฉ.,ท.,อิ. นยิเมสํ [๖] ฉ.,เท.,อิ. ธมฺมนิมนฺตนาปิ

กถํ หิ นาม เสฏฺฐิปุตฺเตน ธมฺมนิมนฺตนาย กยิรมานาย สาฏกํ คณฺหิสฺสนฺตีติ.[๑] อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา สนฺตุฏฺฐา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต เสฏฺฐิปุตฺตํ จีวรํ วิญฺญาเปสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท เสฏฺฐิปุตฺตํ จีวรํ วิญฺญาเปสีติ. "สจฺจํ ภควาติ.[๒] "ญาตโก เต อุปนนฺท อญฺญาตโกติ. "อญฺญาตโก ภควาติ. "อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาตกสฺส น ชานาติ ปฏิรูปํ วา อปฺปฏิรูปํ วา สนฺตํ วา อสนฺตํ วา; ตตฺถ นาม ตฺวํ โมฆปุริส อญฺญาตกํ เสฏฺฐิปุตฺตํ จีวรํ วิญฺญาเปสฺสสิ, เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๑๖] "โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาตกํ คหปตึ วา คหปตานึ วา จีวรํ วิญฺญาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๔๑๗] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู สาเกตา สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนา โหนฺติ. อนฺตรามคฺเค โจรา นิกฺขมิตฺวา เต ภิกฺขู อจฺฉินฺทึสุ. อถโข เต ภิกฺขู "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ อญฺญาตกํ คหปตึ วา คหปตานึ วา จีวรํ วิญฺญาเปตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. คเหสฺสนฺตีติ [๒] อิ. อิติสทฺโท น ทิสฺสติ.

น วิญฺญาเปสุ, ยถานคฺคา ว สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขู อภิวาเทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ "สุนฺทรา โข อิเม อาวุโส อาชีวกา, เย อิเม ภิกฺขู[๑] อภิวาเทนฺตีติ. เต เอวมาหํสุ "น มยํ อาวุโส อาชีวกา ภิกฺขู มยนฺติ. ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปาลึ เอตทโวจุ "อิงฺฆ อาวุโส อุปาลิ อิเม อนุยุญฺชาหีติ. [๒]อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมตา อุปาลินา อนุยุญฺชิยมานา เอตมตฺถํ อาโรเจสุ.[๒] อถโข อายสฺมา อุปาลิ เต ภิกฺขู อนุยุญฺชิตฺวา ภิกฺขู เอตทโวจ "ภิกฺขู อิเม อาวุโส, เทถ เตสํ[๓] จีวรานีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขู นคฺคา อาคจฺฉิสฺสนฺติ. นนุ นาม ติเณน วา ปณฺเณน วา ปฏิจฺฉาเทตฺวา อาคนฺตพฺพนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ.

อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ[๔] ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อจฺฉินฺนจีวรสฺส วา นฏฺฐจีวรสฺส วา อญฺญาตกํ คหปตึ วา คหปตานึ วา จีวรํ วิญฺญาเปตุํ; ยํ อาวาสํ ปฐมํ อุปคจฺฉติ, สเจ ตตฺถ โหติ สงฺฆสฺส วิหารจีวรํ วา อุตฺตรตฺถรณํ วา ภุมฺมตฺถรณํ[๕] วา ภิสิจฺฉวิ วา, ตํ คเหตฺวา ปารุปิตุํ 'ตญฺจ โข[๖] ลภิตฺวา โอทหิสฺสามีติ, โน เจ โหติ สงฺฆสฺส วิหารจีวรํ วา อุตฺตรตฺถรณํ วา ภุมฺมตฺถรณํ วา ภิสิจฺฉวิ วา, ติเณน วา ปณฺเณน วา ปฏิจฺฉาเทตฺวา อาคนฺตพฺพํ,

---

๑ ฉ.,เท. ภิกฺขูสุ
๒-๒ อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ, เท. อถ โข อายสฺมตา ...
๓ ฉ.,เท.,อิ. เนสํ
๔ โป. ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา
๕ ฉ. ภูมตฺถรณํ
๖ ฉ.,เท.,อิ. ตญฺจ โขติ อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

น เตฺวว นคฺเคน อาคนฺตพฺพํ; โย อาคจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๑๘] **"โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาตกํ คหปตึ วา คหปตานึ วา จีวรํ วิญฺญาเปยฺย อญฺญตฺร สมยา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย อจฺฉินฺนจีวโร วา โหติ ภิกฺขุ นฏฺฐจีวโร วา, อยํ ตตฺถ สมโย**ติ.

[๕๑๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อญฺญาตโก นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺโธ.

คหปติ นาม โย โกจิ อคารํ อชฺฌาวสติ.

คหปตานี นาม ยา กาจิ อคารํ อชฺฌาวสติ.

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํ.

อจฺฉินฺนจีวโร นาม ภิกฺขุสฺส จีวรํ อจฺฉินฺนํ โหติ, ราชูหิ วา โจเรหิ วา ธุตฺเตหิ วา เยหิ เกหิจิ วา อจฺฉินฺนํ โหติ.

นฏฺฐจีวโร นาม ภิกฺขุสฺส จีวรํ อคฺคินา วา ทฑฺฒํ โหติ, อุทเกน วา วุฬฺหํ[๑] โหติ, อุนฺทุเรหิ[๒] วา อุปจิกาหิ วา ขายิตํ โหติ, ปริโภคชิณฺณํ วา โหติ.

---

[๑] ฉ. วูฬฺหํ [๒] ฉ.,เท. อุนฺทูเรหิ, เอวมุปริปิ.

อญฺญตฺร สมยา วิญฺญาเปติ, ปโยเค ทุกฺกฏำ; ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยำ โหติ, นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ ฯเปฯ "อิทำ เม ภนฺเต จีวรำ อญฺญาตกำ คหปติกำ อญฺญตฺร สมยา วิญฺญาปิตำ นิสฺสคฺคิยำ; อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๒๐] อญฺญาตเก อญฺญาตกสญฺญี อญฺญตฺร สมยา จีวรำ วิญฺญาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาตเก เวมติโก อญฺญตฺร สมยา จีวรำ วิญฺญาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาตเก อญฺญาตกสญฺญี อญฺญตฺร สมยา จีวรำ วิญฺญาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

ญาตเก อญฺญาตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก ญาตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๒๑] อนาปตฺติ สมเย, ญาตกานำ ปวาริตานำ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อญฺญาตกวิญฺญตฺติสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ฉฏฺฐำ.

๗. ตตุตฺถตริสิกฺขาปทำ

[๕๒๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อจฺฉินฺนจีวรเก ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวำ วเทนฺติ[๑] "ภควตา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. วทนฺติ

อาวุโส อนุญฺญาตํ อจฺฉินฺนจีวรสฺส วา นฏฺฐจีวรสฺส วา อญฺญาตกํ คหปตึ วา คหปตานึ วา จีวรํ วิญฺญาเปตุํ, วิญฺญาเปถ อาวุโส จีวรนฺติ. "อลํ อาวุโส, ลทฺธํ อมฺเหหิ จีวรนฺติ. "มยํ อาวุโส[๑] อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย[๒] วิญฺญาเปมาติ. "วิญฺญาเปถ อาวุโสติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญาตเก[๓] คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ "อจฺฉินฺนจีวรกา อาวุโส ภิกฺขู อาคตา, เทถ เนสํ จีวรนฺติ[๔] พหุ จีวรํ วิญฺญาเปสุ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส สภายํ นิสินฺโน อญฺญตรํ ปุริสํ เอตทโวจ "อจฺฉินฺนจีวรกา อยฺยา[๕] อาคตา, เนสํ[๖] มยา จีวรํ ทินฺนนฺติ. โสปิ เอวมาห "มยาปิ ทินฺนนฺติ. อปโรปิ เอวมาห "มยาปิ ทินฺนนฺติ. เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหุ จีวรํ วิญฺญาเปสฺสนฺติ. ทุสฺสวณิชฺชํ[๗] วา สมณา[๘] สกฺยปุตฺติยา กริสฺสนฺติ ปคฺคาหิกสาลํ วา ปสาเรสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา สนฺตุฏฺฐา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู น มตฺตํ ชานิตฺวา พหุ จีวรํ วิญฺญาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว น มตฺตํ ชานิตฺวา พหุ จีวรํ วิญฺญาเปถาติ. "สจฺจํ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. จีวรานีติ
[๕] ฉ.,อิ. อยฺโย ภิกฺขู
[๖] ฉ.,เท.,อิ. เตสํ
[๗] ฉ.,เท. ทุสฺสวาณิชฺชํ
[๘] โป. ทุสฺสวาณิชา อิเม สมณา

ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถं หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา น มตฺตं ชานิตฺวา พหุं จีวรं วิญฺญาเปสฺสถ. เนตं โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๒๓] **"ตญฺเจ อญฺญาตโก คหปติ วา คหปตานี วา พหูหิ จีวรหิ อภิหฏฺฐุं ปวาเรยฺย, สนฺตรุตฺตรปรมนฺเตน ภิกฺขุนา ตโต จีวรं สาทิตพฺพं. ตโต เจ อุตฺตรึ สาทิเยยฺย, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๒๔] **ตญฺเจติ** อจฺฉินฺนจีวรกं ภิกฺขุं.

อญฺญาตโก นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺโธ.

คหปติ นาม โย โกจิ อคารं อชฺฌาวสติ.

คหปตานี นาม ยา กาจิ อคารं อชฺฌาวสติ.

พหูหิ จีวรหีติ พหุเกหิ จีวรหิ.

อภิหฏฺฐุं ปวาเรยฺยาติ "ยาวตกं อิจฺฉสิ, ตาวตกं คณฺหาหีติ.

สนฺตรุตฺตรปรมนฺเตน ภิกฺขุนา ตโต จีวรं สาทิตพฺพนฺติ สเจ ตีณิ นฏฺฐานิ โหนฺติ, เทฺว สาทิตพฺพานิ; เทฺว นฏฺฐานิ, เอกं สาทิตพฺพं; เอกं นฏฺฐं, น [ ][1] สาทิตพฺพं.

ตโต เจ อุตฺตรึ สาทิเยยฺยาติ ตทุตฺตรึ[2] วิญฺญาเปติ, ปโยเค ทุกฺกฏสฺส ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยं โหติ, นิสฺสชฺชิตพฺพं สงฺฆสฺส วา

---

[1] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร กิญฺจีติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] ฉ.,เท.,อิ. ตตุตฺตรึ, เอวมุปริปิ.

คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ อิมํ[๑] เม ภนฺเต จีวรํ อญฺญาตกํ คหปติกํ [ ][๒] ตทุตฺตรึ วิญฺญาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๒๕] อญฺญาตเก อญฺญาตกสญฺญี ตทุตฺตรึ จีวรํ วิญฺญาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาตเก เวมติโก ตทุตฺตรึ จีวรํ วิญฺญาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาตเก ญาตกสญฺญี ตทุตฺตรึ จีวรํ วิญฺญาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ญาตเก อญฺญาตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก ญาตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๒๖] อนาปตฺติ "เสสกํ อาหริสฺสามีติ หรนฺโต คจฺฉติ, "เสสกํ ตุยฺเหว โหตูติ เทนฺติ, น อจฺฉินฺนการณา เทนฺติ, น นฏฺฐการณา เทนฺติ, ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตตุตฺตริสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ.

๘. อุปกฺขฏสิกฺขาปทํ

[๕๒๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส ปชาปตึ เอตทโวจ "อยฺเย อุปนนฺทํ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อิทํ [๒] ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร อุปสงฺกมิตฺวาติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

อสฺโสสิ โข อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ ตสฺส ปุริสสฺส อิมं วาจं ภาสมานสฺส. อถโข โส ภิกฺขุ, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตं อุปนนฺทं สกฺยปุตฺตं เอตทโวจ "มหาปุญฺโญสิ ตฺวं อาวุโส อุปนนฺท; อมุกสฺมึ โอกาเส อญฺญตโร ปุริโส ปชาปตึ เอตทโวจ 'อยฺยํ อุปนนฺทं จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. "อตฺถาวุโส มं โส อุปฏฺฐาโกติ. อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เยน โส ปุริโส, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตं ปุริสं เอตทโวจ "สจฺจํ กิร มं ตฺวं อาวุโส จีวเรน อจฺฉาเทตุกาโมสีติ. "อปิ มยฺย[๑] เอวं โหติ 'อยฺยํ อุปนนฺทं จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. "สเจ โข มं ตฺวं อาวุโส จีวเรน อจฺฉาเทตุกาโมสิ, เอวรูเปน จีวเรน อจฺฉาเทหิ กฺยาหं เตน อจฺฉนฺโนปิ กริสฺสามิ, ยาหं น ปริภุญฺชิสฺสามีติ.

อถโข โส ปุริโส อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "มหิจฺฉา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อสนฺตุฏฺฐา, นยิเม สุกรา จีวเรน อจฺฉาเทตุํ; กถํ หิ นาม อยฺโย อุปนนฺโท มยา ปุพฺเพ อปฺปวาริโต [ ][๒] อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชิสฺสตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส; เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา สนฺตุฏฺฐา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปตินิกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชิสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตं อุปนนฺทं [ ][๓] อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เมยฺย
[๒] ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร มนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร สกฺยปุตฺตนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. “ญาตโก เต อุปนนฺท อญฺญาตโกติ. “อญฺญาตโก ภควาติ. “อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาตกสฺส น ชานาติ ปฏิรูปํ วา อปฺปฏิรูปํ วา สนฺตํ วา อสนฺตํ วา, ตตฺถ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อญฺญาตกํ คหปติกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชิสฺสสิ; เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๒๘] **“ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทิสฺส อญฺญาตกสฺส คหปติสฺส วา คหปตานิยา วา จีวรเจตาปนํ[๑] อุปกฺขฏา โหติ ‘อิมินา จีวรเจตาปเนน จีวรํ เจตาเปตฺวา อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ; ตตฺร เจ โส ภิกฺขุ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺเชยฺย ‘สาธุ วต มํ อายสฺมา อิมินา จีวรเจตาปเนน เอวรูปํ วา เอวรูปํ วา จีวรํ เจตาเปตฺวา อจฺฉาเทหีติ กลฺยาณกมฺยตํ อุปาทาย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๒๙] **ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทิสฺสาติ** ภิกฺขุสฺสตฺถาย ภิกฺขุ อารมฺมณํ กริตฺวา ภิกฺขุ อจฺฉาเทตุกาโม.

---

[๑] ฉ.,เท. จีวรเจตาปนฺนํ, เอวมุปริปิ. จีวรํ เจตาเปนฺติ ปริวตฺเตนฺติ. เอเตน จีวรมูเลนาติ จีวรเจตาปนํ. ยทาทินา สุตฺเตน นาคโมติ คนฺถิยํ วุตฺตํ. ตสฺมา เยภุยฺเยน จีวรเจตาปนฺนนฺติ ปจนฺติ. ตํ ปมาณํ น โหติ เทฺวภาวสฺส การณาภาวโต.

อญฺญาตโก นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพนฺโธ.

คหปติ นาม โย โกจิ อคารำ อชฺฌาวสติ.

คหปตานี นาม ยา กาจิ อคารำ อชฺฌาวสติ.

จีวรเจตาปนำ นาม หิรญฺญำ วา สุวณฺณำ วา มณิ วา มุตฺตา วา มสารคลฺลำ[๑] วา ผลิโก[๒] วา ปฏโก วา สุตฺตำ วา กปฺปาโส วา.

อิมินา จีวรเจตาปเนนาติ ปจฺจุปฏฺฐิเตน.

เจตาเปตฺวาติ ปริวฏฺเฏตฺวา.[๓]

อจฺฉาเทสฺสามีติ ทสฺสามิ.

ตตฺร เจ โส ภิกฺขูติ ยำ ภิกฺขุำ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนำ อุปกฺขฏำ โหติ, โส ภิกฺขุ.

ปุพฺเพ อปฺปวาริโตติ ปุพฺเพ อวุตฺโต โหติ "กีทิเสน เต ภนฺเต จีวเรน อตฺโถ. กีทิสำ เต จีวรำ เจตาเปสฺสามี"ติ.[๔]

อุปสงฺกมิตฺวาติ ฆรำ คนฺตฺวา ยตฺถ กตฺถจิ อุปสงฺกมิตฺวา.

จีวเร วิกปฺปำ อาปชฺเชยฺยาติ อายตำ วา โหตุ วิตฺถตำ วา อปฺปิตำ วา สณฺหำ วา.

อิมินา จีวรเจตาปเนนาติ ปจฺจุปฏฺฐิเตน.

เอวรูปำ วา เอวรูปำ วาติ อายตำ วา วิตฺถตำ วา อปฺปิตำ วา สณฺหำ วา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. มุตฺตา วา มณิ วา ปวาโฬ วา
[๒] อิ. ผาโล
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ปริวตฺเตตฺวา, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. เจตาเปมีติ

เจตาเปตฺวาติ ปริวฏฺเฏตฺวา.

อจฺฉาเทหีติ ทชฺเชหิ.

กลฺยาณกมฺยตํ อุปาทายาติ สาธุตฺถิโก[๑] มหคฺฆตฺถิโก. ตสฺส วจเนน อายตํ วา วิตฺถตํ วา อปฺปิตํ วา สณหํ วา เจตาเปติ, ปโยเค ทุกฺกฏํ. ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต จีวรํ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อญฺญาตกํ คหปติกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปนฺนํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๓๐] อญฺญาตเก อญฺญาตกสญฺญี ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาตเก เวมติโก ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาตเก ญาตกสญฺญี ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกํ อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ญาตเก อญฺญาตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก ญาตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๓๑] อนาปตฺติ ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, มหคฺฆํ เจตาเปตุกามสฺส อปฺปคฺฆํ เจตาเปติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุปกฺขฏสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. สาธตฺถิโก, เอวมุปริปิ.

๙. ทุติยอุปกฺขฏสิกฺขาปทำ

[๕๓๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส อญฺญตรำ ปุริสำ เอตทโวจ "อยฺยำ [ ][1] อุปนนฺทำ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. โสปิ เอวมาห "อหมฺปิ อยฺยำ อุปนนฺทำ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. อสฺโสสิ โข อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ เตสำ ปุริสานำ อิมำ กถาสลฺลาปำ. อถโข โส ภิกฺขุ, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ เอตทโวจ "มหาปุญฺโญสิ ตฺวำ อาวุโส อุปนนฺท; อมุกสฺมึ โอกาเส อญฺญตโร ปุริโส อญฺญตรำ ปุริสำ เอตทโวจ 'อยฺยำ อุปนนฺทำ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. โสปิ เอวมาห "อหมฺปิ อยฺยำ อุปนนฺทำ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. "อตฺถาวุโส มำ เต อุปฏฺฐากาติ.

อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เยน เต ปุริสา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ปุริเส เอตทโวจ "สจฺจำ กิร มำ ตุมฺเห อาวุโส จีวเรหิ อจฺฉาเทตุกามตฺถาติ. "อปิ นยฺย เอวำ โหติ 'อยฺยำ อุปนนฺทำ จีวเรหิ อจฺฉาเทสฺสามาติ. "สเจ โข มำ ตุมฺเห อาวุโส จีวเรหิ อจฺฉาเทตุกามตฺถ, เอวรูเปน จีวเรน อจฺฉาเทถ; กฺยาหำ เตหิ อจฺฉนฺโนปิ กริสฺสามิ, ยานาหำ น ปริภุญฺชิสฺสามีติ. อถโข เต ปุริสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "มหิจฺฉา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อสนฺตุฏฺฐา, นยิเม สุกรา จีวเรหิ อจฺฉาเทตุำ,

---

[1] เท. เอตฺถนฺตเร สกฺยปุตฺตนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

กถํ หิ นาม อยฺโย อุปนนฺโท อมฺเหหิ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชิสฺสตีติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ ปุริสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชิสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. “ญาตกา เต อุปนนฺท อญฺญาตกาติ. “อญฺญาตกา ภควาติ. “อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาตกานํ น ชานาติ ปฏิรูปํ วา อปฺปฏิรูปํ วา สนฺตํ วา อสนฺตํ วา, ตตฺถ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อญฺญาตเก คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชิสฺสสิ; เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๓๓] **“ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทิสฺส อุภินฺนํ อญฺญาตกานํ คหปตีนํ วา คหปตานีนํ วา ปจฺเจกจีวรเจตาปนา อุปกฺขฏา**[๑] **โหนฺติ ‘อิเมหิ มยํ ปจฺเจกจีวรเจตาปเนหิ ปจฺเจกจีวรานิ เจตาเปตฺวา อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวเรหิ อจฺฉาเทสฺสามาติ; ตตฺร เจ โส ภิกฺขุ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อุปสงฺกมิตฺวา**

---

[๑] ฉ.,เท. ปจฺเจกจีวรเจตาปนานิ อุปกฺขฏานิ

จีวเร วิกปฺปำ อาปชฺเชยฺย 'สาธุ วต มำ อายสฺมนฺโต อิเมหิ ปจฺเจกจีวรเจตาปเนหิ เอวรูปำ วา เอวรูปำ วา จีวรำ เจตาเปตฺวา อจฺฉาเทถ อุโภ ว สนฺตา เอเกนาติ กลฺยาณกมฺยตำ อุปาทาย, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยนฺติ.

[๕๓๔] **ภิกฺขุำ ปเนว อุทฺทิสฺสาติ** ภิกฺขุสฺสตฺถาย ภิกฺขุำ อารมฺมณำ กริตฺวา ภิกฺขุำ อจฺฉาเทตุกามา.

อุภินฺนนนฺติ ทฺวินฺนำ.

อญฺญาตกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพนฺธา.

คหปตี[๑] นาม เย เกจิ อคารำ อชฺฌาวสนฺติ.

คหปตานี[๒] นาม ยา กาจิ อคารำ อชฺฌาวสนฺติ.

จีวรเจตาปนา[๓] นาม หิรญฺญา วา สุวณฺณา วา มณี วา มุตฺตา วา มสารคลฺลา[๔] วา ผลิกา[๕] วา ปฏกา วา สุตฺตา วา กปฺปาสา วา.

อิเมหิ จีวรเจตาปเนหีติ ปจฺจุปฏฺฐิเตหิ.

เจตาเปตฺวาติ ปริวฏฺเฏตฺวา.

อจฺฉาเทสฺสามาติ ทสฺสาม.

---

[๑] สี.,อิ. คหปติกา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. คหปตานิโย
[๓] ฉ.,เท. จีวรเจตาปนฺนานิ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. มุตฺตา วา มณิ วา ปวาฬา วา
[๕] อิ. ผาลา

ตตฺร เจ โส ภิกฺขูติ ยํ ภิกฺขุ์ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนา อุปกฺขฏา โหนฺติ, โส ภิกฺขุ.

ปุพฺเพ อปฺปวาริโตติ ปุพฺเพ อวุตฺโต โหติ "กีทิเสน เต ภนฺเต จีวเรน อตฺโถ. กีทิสํ เต จีวรํ เจตาเปสฺสามาติ.[๑]

อุปสงฺกมิตฺวาติ ฆรํ คนฺตฺวา ยตฺถ กตฺถจิ อุปสงฺกมิตฺวา.

จีวเร วิกปฺปึ อาปชฺเชยฺยาติ อายตํ วา โหตุ วิตฺถตํ วา อปฺปิตํ วา สณฺหํ วา.

อิเมหิ จีวรเจตาปเนหีติ ปจฺจุปฏฺฐิเตหิ.

เอวรูปึ วา เอวรูปึ วาติ อายตํ วา วิตฺถตํ วา อปฺปิตํ วา สณฺหํ วา.

เจตาเปตฺวาติ ปริวฏฺเฏตฺวา.

อจฺฉาเทถาติ ทชฺเชถ.

อุโภ ว สนฺตา เอเกนาติ เทฺวปิ เอเกน.

กลฺยาณกมฺยตํ อุปาทายาติ สาธุตฺถิโก มหคฺฆตฺถิโก.

ตสฺส วจเนน อายตํ วา วิตฺถตํ วา อปฺปิตํ วา สณฺหํ วา เจตาเปนฺติ, ปโยเค ทุกฺกฏ์. ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต จีวรํ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อญฺญาตเก คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปึ อาปนฺนํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เจตาเปมาติ.

[๕๓๕] อญฺญาตเก อญฺญาตกสญฺญี ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปำ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาตเก เวมติโก ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปำ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาตเก ญาตกสญฺญี ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติเก อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปำ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

ญาตเก อญฺญาตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก ญาตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๓๖] อนาปตฺติ ญาตกานำ, ปวาริตานำ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, มหคฺฆำ เจตาเปตุกามานำ อปฺปคฺฆำ เจตาเปติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยอุปกฺขฏสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ นวมำ.

๑๐. ราชสิกฺขาปทำ

[๕๓๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฏฺฐาโก มหามตฺโต อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส ทูเตน จีวรเจตาปนำ ปาเหสิ “อิมินา จีวรเจตาปเนน จีวรำ เจตาเปตฺวา อยฺยำ อุปนนฺทำ จีวเรน อจฺฉาเทหีติ. อถโข โส ทูโต, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ เอตทโวจ “อิทำ โข ภนฺเต อายสฺมนฺตำ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนำ อาภตำ, ปฏิคฺคณฺหาตุ อายสฺมา จีวรเจตาปนนฺติ. เอวำ วุตฺเต, อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตำ

ทูตํ เอตทโวจ “น โข มยํ อาวุโส จีวรเจตาปนํ ปฏิคฺคณฺหาม, จีวรญฺจ โข มยํ ปฏิคฺคณฺหาม กาเลน กปฺปิยนฺติ. เอวํ วุตฺเต, โส ทูโต อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ “อตฺถิ ปนายสฺมโต โกจิ เวยฺยาวจฺจกโรติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุปาสโก อารามํ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยน. อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตํ ทูตํ เอตทโวจ “เอโส โข อาวุโส อุปาสโก ภิกฺขูนํ เวยฺยาวจฺจกโรติ. อถโข โส ทูโต ตํ อุปาสกํ สญฺญาเปตฺวา, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ “ยํ โข ภนฺเต อายสฺมา เวยฺยาวจฺจกรํ นิทฺทิสิ, สญฺญตฺโต โส มยา, อุปสงฺกมตุ อายสฺมา, กาเลน จีวเรน ตํ อจฺฉาเทสฺสตีติ.

เตน โข ปน สมเยน [ ][1] อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตํ อุปาสกํ น กิญฺจิ อวจาสิ. ทุติยมฺปิ โข โส มหามตฺโต อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “ปริภุญฺชตุ อยฺโย ตํ จีวรํ, อิจฺฉาม มยํ อยฺเยน ตํ จีวรํ ปริภุตฺตนฺติ. ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตํ อุปาสกํ น กิญฺจิ อวจาสิ. ตติยมฺปิ โข โส มหามตฺโต อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “ปริภุญฺชตุ อยฺโย ตํ จีวรํ, อิจฺฉาม มยํ อยฺเยน ตํ จีวรํ ปริภุตฺตนฺติ.

---

[1] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร โส มหามตฺโต อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “ปริภุญฺชตุ อยฺโย ตํ จีวรํ, อิจฺฉาม มยํ อยฺเยน ตํ จีวรํ ปริภุตฺตนฺติ อถ โขติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน นิคมสฺส[๑] สมโย โหติ, นิคเมน[๒] จ กติกา กตา โหติ "โย ปจฺฉา อาคจฺฉติ, ปญฺญาสมฺพทฺโธติ.[๓] อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เยน โส อุปาสโก, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อุปาสกํ เอตทโวจ "อตฺโถ เม อาวุโส จีวเรนาติ. อชฺชุณฺโห[๔] ภนฺเต อาคเมหิ; อชฺช นิคมสฺส สมโย, นิคเมน จ กติกา กตา โหติ 'โย ปจฺฉา อาคจฺฉติ ปญฺญาสมฺพทฺโธติ. "อชฺเชว เม อาวุโส จีวรํ เทหีติ โอวฏฺฏิกาย ปรามสิ. อถโข โส อุปาสโก อายสฺมตา อุปนนฺเทน สกฺยปุตฺเตน นิปฺปีฬิยมาโน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส จีวรํ เจตาเปตฺวา ปจฺฉา อคมาสิ. มนุสฺสา ตํ อุปาสกํ เอตทโวจุ "กิสฺส ตฺวํ อยฺย[๕] ปจฺฉา อาคโต. ปญฺญาสํ ชิโนสีติ.

อถโข โส อุปาสโก เตสํ มนุสฺสานํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "มหิจฺฉา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อสนฺตุฏฺฐา, นยิเมสํ สุกรํ เวยฺยาวจฺจํปิ กาตุ; กถํ หิ นาม [ ][๖] อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต อุปาสเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมหีติ วุจฺจมาโน นาคเมสฺสตีติ.[๗] อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต อุปาสเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เนคมสฺส, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เนคเมน, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปญฺญาสํ พทฺโธติ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.เท. อชฺชณฺโห, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อยฺโย
[๖] ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร อายสฺมาติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๗] อิ. กถํ หิ นาม อุปาสเกน ฯเปฯ วุจฺจมานา นาคมิสฺสนฺตีติ.

อาคเมหีติ วุจฺจมาโน นาคเมสฺสตีติ.[๑] อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท อุปาสเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมหีติ วุจฺจมาโน นาคเมสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส อุปาสเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมหีติ วุจฺจมาโน นาคเมสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๓๘] **"ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทิสฺส ราชา วา ราชโภคฺโค วา พฺราหฺมโณ วา คหปติโก วา ทูเตน จีวรเจตาปนํ ปหิเณยฺย 'อิมินา จีวรเจตาปเนน จีวรํ เจตาเปตฺวา อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ จีวเรน อจฺฉาเทหีติ. โส เจ ทูโต ตํ ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย 'อิทํ โข ภนฺเต อายสฺมนฺตํ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนํ อาภตํ, ปฏิคฺคณฺหาตุ อายสฺมา จีวรเจตาปนนฺติ. เตน ภิกฺขุนา โส ทูโต เอวมสฺส วจนีโย 'น โข มยํ อาวุโส จีวรเจตาปนํ ปฏิคฺคณฺหาม, จีวรญฺจ โข มยํ ปฏิคฺคณฺหาม กาเลน กปฺปิยนฺติ. โส เจ ทูโต ตํ ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย 'อตฺถิ ปนายสฺมโต โกจิ เวยฺยาวจฺจกโรติ. จีวรตฺถิเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เวยฺยาวจฺจกโร นิทฺทิสิตพฺโพ อารามิโก วา อุปาสโก วา 'เอโส โข อาวุโส ภิกฺขูนํ เวยฺยาวจฺจกโรติ. โส เจ ทูโต ตํ เวยฺยาวจฺจกรํ สญฺญาเปตฺวา ตํ ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย 'ยํ โข ภนฺเต อายสฺมา เวยฺยาวจฺจกรํ นิทฺทิสิ, สญฺญตฺโต โส**

---

[๑] อิ. นาคมิสฺสตีติ

มยา, อุปสงฺกมตุ อายสฺมา กาเลน, จีวเรน ตำ อจฺฉาเทสฺสตีติ. จีวรตฺถิเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เวยฺยาวจฺจกโร อุปสงฺกมิตฺวา ทฺวิตฺติกฺขตฺตุำ[๑] โจเทตพฺโพ สาเรตพฺโพ 'อตฺโถ เม อาวุโส จีวเรนาติ, ทฺวิตฺติกฺขตฺตุำ โจทยมาโน สารยมาโน ตำ จีวรำ อภินิปฺผาเทยฺย, อิจฺเจตำ กุสลำ, โน เจ อภินิปฺผาเทยฺย, จตุกฺขตฺตุำ ปญฺจกฺขตฺตุำ ฉกฺขตฺตุปรมำ ตุณฺหีภูเตน[๒] อุทฺทิสฺส ฐาตพฺพำ; จตุกฺขตฺตุำ ปญฺจกฺขตฺตุำ ฉกฺขตฺตุปรมำ ตุณฺหีภูโต อุทฺทิสฺส ติฏฺฐมาโน ตำ จีวรำ อภินิปฺผาเทยฺย; อิจฺเจตำ กุสลำ, [๓]โน เจ อภินิปฺผาเทยฺย,[๓] ตโต เจ อุตฺตรึ วายมมาโน ตำ จีวรำ อภินิปฺผาเทยฺย, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. โน เจ อภินิปฺผาเทยฺย, ยตสฺส จีวรเจตาปนำ อาภตำ, ตตฺถ สามำ วา คนฺตพฺพำ ทูโต วา ปาเหตพฺโพ 'ยำ โข ตุมฺเห อายสฺมนฺโต ภิกฺขุำ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนำ ปหิณิตฺถ, น ตำ ตสฺส ภิกฺขุโน กิญฺจิ อตฺถำ อนุโภติ, ยุญฺชนฺตายสฺมนฺโต สกำ, มา โว สกำ วินสฺสาติ;[๔] อยำ ตตฺถ สามีจีติ.

[๕๓๙] **ภิกฺขุำ ปเนว อุทฺทิสฺสาติ** ภิกฺขุสฺสตฺถาย ภิกฺขุำ อารมฺมณำ กริตฺวา ภิกฺขุำ อจฺฉาเทตุกาโม.

ราชา นาม โย โกจิ รชฺชำ กาเรติ.

ราชโภคฺโค นาม โย โกจิ รญฺโญ ภตฺตเวตนารโห.[๕]

พฺราหฺมโณ นาม ชาติยา พฺราหฺมโณ.

---

[๑] ฉ.,เท. ทวตฺติกฺขตฺตุำ, เอวมุปริปิ.
[๒] อิ. ตุณฺหิภูเตน, เอวมุปริปิ.
[๓-๓] ฉ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.
[๔] วินสฺสีติปิ ปฐนฺติ.
[๕] สพฺพตฺถ ภตฺตเวตนาหาโรติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

คหปติโก นาม ฐเปตฺวา ราชานํ ราชโภคฺคํ พฺราหฺมณํ อวเสโส คหปติโก นาม.

จีวรเจตาปนํ นาม หิรญฺญํ วา สุวณฺณํ วา มณิ วา มุตฺตา วา [๑]มสารคลฺลํ วา ผลิโก วา.[๑]

อิมินา จีวรเจตาปเนนาติ ปจฺจุปฏฺฐิเตน.

เจตาเปตฺวาติ ปริวฏฺเฏตฺวา.

อจฺฉาเทหีติ ทชฺเชหิ.

โส เจ ทูโต ตํ ภิกฺขุ๋ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย “อิทํ โข ภนฺเต อายสฺมนฺตํ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนํ อาภตํ, ปฏิคฺคณฺหาตุ อายสฺมา จีวรเจตาปนนฺติ. เตน ภิกฺขุนา โส ทูโต เอวมสฺส วจนีโย “น โข มยํ อาวุโส จีวรเจตาปนํ ปฏิคฺคณฺหาม, จีวรญฺจ โข มยํ ปฏิคฺคณฺหาม กาเลน กปฺปิยนฺติ. โส เจ ทูโต ตํ ภิกฺขุ๋ เอวํ วเทยฺย “อตฺถิ ปนายสฺมโต โกจิ เวยฺยาวจฺจกโรติ. จีวรตฺถิเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เวยฺยาวจฺจกโร นิทฺทิสิตพฺโพ อารามิโก วา อุปาสโก วา “เอโส โข อาวุโส ภิกฺขูนํ เวยฺยาวจฺจกโรติ. น วตฺตพฺโพ “ตสฺส เทหีติ วา, โส วา นิกฺขิปิสฺสติ, โส วา ปริวฏฺฏิสฺสติ,[๒] โส วา เจตาเปสฺสตีติ.

โส เจ ทูโต ตํ เวยฺยาวจฺจกรํ สญฺญาเปตฺวา ตํ ภิกฺขุ๋ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย “ยํ โข ภนฺเต อายสฺมา เวยฺยาวจฺจกรํ นิทฺทิสิ, สญฺญตฺโต โส มยา, อุปสงฺกมตุ อายสฺมา, กาเลน จีวรเน ตํ อจฺฉาเทสฺสตีติ. จีวรตฺถิเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา เวยฺยาวจฺจกโร อุปสงฺกมิตฺวา ทฺวิตฺติกฺขตฺตุ๋ โจเทตพฺโพ สาเรตพฺโพ “อตฺโถ เม

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [๒] ฉ.,เท. ปริวตฺเตสฺสติ, อิ. ปริวตฺติสฺสติ

อาวุโส จีวเรนาติ. น วตฺตพฺโพ "เทหิ เม จีวรำ, อาหร เม จีวรำ, ปริวฏฺเฏหิ[๑] เม จีวรำ, เจตาเปหิ เม จีวรนฺติ. ทุติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. ตติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. สเจ อภินิปฺผาเทติ, อิจฺเจตำ กุสลำ; โน เจ อภินิปฺผาเทติ, ตตฺถ คนฺตฺวา ตุณฺหีภูเตน อุทฺทิสฺส ฐาตพฺพำ, น อาสเน นิสีทิตพฺพำ, น อามิสำ ปฏิคฺคเหตพฺพำ, น ธมฺโม ภาสิตพฺโพ, "กึการณา อาคโตสีติ ปุจฺฉมาโน[๒] "ชานาหิ อาวุโสติ วตฺตพฺโพ. สเจ อาสเน วา นิสีทติ, อามิสำ วา ปฏิคฺคณฺหาติ, ธมฺมำ วา ภาสติ; ฐานำ ภณฺชติ. ทุติยมฺปิ ฐาตพฺพำ. ตติยมฺปิ ฐาตพฺพำ. จตุกฺขตฺตุำ โจเทตฺวา จตุกฺขตฺตุำ ฐาตพฺพำ, ปญฺจกฺขตฺตุำ โจเทตฺวา ทฺวิกฺขตฺตุำ ฐาตพฺพำ, ฉกฺขตฺตุำ โจเทตฺวา น ฐาตพฺพำ, ตโต เจ อุตฺตรึ วายมมาโน ตำ จีวรำ อภินิปฺผาเทติ, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยำ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ ฯเปฯ "อิทำ เม ภนฺเต จีวรำ อติเรกติกฺขตฺตุำ โจทนาย, อติเรกฉกฺขตฺตุำ ฐาเนน อภินิปฺผาทิตำ นิสฺสคฺคิยำ; อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

โน เจ อภินิปฺผาเทยฺย, ยตสฺส จีวรเจตาปนำ อาภตำ, ตตฺถ สามำ วา คนฺตพฺพำ, ทูโต วา ปาเหตพฺโพ "ยำ โข ตุมฺเห อายสฺมนฺโต ภิกฺขุำ อุทฺทิสฺส จีวรเจตาปนำ ปหิณิตฺถ, น ตำ ตสฺส ภิกฺขุโน กิญฺจิ อตฺถำ อนุโภติ, ยุญฺชนฺตายสฺมนฺโต สกำ, มา โว สกำ วินสฺสาติ.

อยำ ตตฺถ สามีจีติ อยำ ตตฺถ อนุธมฺมตา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปริวตฺเตหิ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. ปุจฺฉิยมาโน

[๕๔๐] อติเรกติกฺขตฺตุ โจทนาย อติเรกฉกฺขตฺตุ จาเน[๑] อติเรกสญฺญี อภินิปฺผาเทติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อติเรกติกฺขตฺตุ โจทนาย อติเรกฉกฺขตฺตุ จาเน เวมติโก อภินิปฺผาเทติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อติเรกติกฺขตฺตุ โจทนาย อติเรกฉกฺขตฺตุ จาเน อูนกสญฺญี อภินิปฺผาเทติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อูนกติกฺขตฺตุ โจทนาย อูนกฉกฺขตฺตุ จาเน อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกติกฺขตฺตุ โจทนาย อูนกฉกฺขตฺตุ จาเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกติกฺขตฺตุ โจทนาย อูนกฉกฺขตฺตุ จาเน อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๔๑] อนาปตฺติ ติกฺขตฺตุ โจทนาย, ฉกฺขตฺตุ จาเนน, อูนกติกฺขตฺตุ โจทนาย, อูนกฉกฺขตฺตุ จาเนน, อโจทิยมาโน เทติ, สามิโก โจเทตฺวา เทติ,[๒] อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ราชสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

จีวรวคฺโค[๓] ปจโม.

ตสฺสุทฺทานํ

ทเสกรตฺติ มาโส จ[๔] โธวาปนํ[๕] ปฏิคฺคโห
อญฺญาตกญฺจ อุทฺทิสฺสํ[๖] อุภินฺนํ ทูตเกน จาติ.[๗]

---

[๑] สพฺพตฺถ จาเนนาติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. สามิกา โจเทตฺวา เทนฺติ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กถินวคฺโค [๔] ฉ.,เท. อุพฺภตํ กถินํ ตีณิ, มหา. อุพฺภตํ กจินํ ตีณิ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. โธวนญฺจ, มหา. โธวาปนญฺจ [๖] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อญฺญาตกานิ ตีเณว
[๗] อิ. อิติสทฺโท น ทิสฺสติ.

๒. โกสิยวคฺโค

๑. โกสิยสิกฺขาปทำ

[๕๔๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยำ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเย. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โกสิยการเก อุปสงฺกมิตฺวา เอวำ วเทนฺติ[๑] "พหู อาวุโส โกสการเก ปจถ, อมฺหากำปิ ทสฺสถ, มยำปิ อิจฺฉาม โกสิยมิสฺสกำ สนฺถตำ กาตุนฺติ. เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อมฺเห อุปสงฺกมิตฺวา เอวำ วกฺขนฺติ 'พหู อาวุโส โกสการเก ปจถ, อมฺหากำปิ ทสฺสถ, มยำปิ อิจฺฉาม โกสิยมิสฺสกำ สนฺถตำ กาตุนฺติ. อมฺหากำปิ อลาภา, อมฺหากำปิ ทุลฺลทฺธำ, เย มยำ อาชีวสฺส เหตุ ปุตฺตทารสฺส การณา พหู ขุทฺทเก ปาเณ สงฺฆาตำ อาปาเทมาติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู เตสำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โกสิยการเก อุปสงฺกมิตฺวา เอวำ วกฺขนฺติ 'พหู อาวุโส โกสการเก ปจถ, อมฺหากำปิ ทสฺสถ, มยำปิ อิจฺฉาม โกสิยมิสฺสกำ สนฺถตำ กาตุนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ[๒] "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว โกสิยการเก อุปสงฺกมิตฺวา เอวำ วเทถ 'พหู อาวุโส โกสการเก ปจถ, อมฺหากำปิ ทสฺสถ,

---

[๑] เท. วทนฺติ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆำ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉีติ อิเม ปาจา ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ, ทย. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ.

มยํปิ อิจฺฉาม โกสิยมิสฺสกํ สนฺถตํ กาตุนฺติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา โกสิยการเก อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขถ ‘พหู อาวุโส โกสการเก ปจถ, อมฺหากมฺปิ ทสฺสถ, มยํปิ อิจฺฉาม โกสิยมิสฺสกํ สนฺถตํ กาตุนฺติ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๔๓] **“โย ปน ภิกฺขุ โกสิยมิสฺสกํ สนฺถตํ การาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๔๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

สนฺถตํ นาม สนฺถริตฺวา กตํ โหติ อวายิมํ.

การาเปยฺยาติ เอเกนปิ โกสิยํสุนา มิสฺสิตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏา, ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ “อิทํ เม ภนฺเต โกสิยมิสฺสกํ สนฺถตํ การาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๔๕] อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๔๖] อนาปตฺติ วิตานํ วา ภุมฺมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

โกสิยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ.

๒. สุทฺธกาฬกสิกฺขาปทํ

[๕๔๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาเปนฺติ. มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อิเม[๑] สมณา สกฺยปุตฺติยา สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาเปสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ.[๒] อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. ฯเปฯ[๓] “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ

---

[๑] เท. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ. [๒] อิ. คิหิกามโภคิโน [๓] ทยฺ. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ.

นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๔๘] **"โย ปน ภิกฺขุ สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๔๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

กาฬกํ นาม เทฺว กาฬกานิ ชาติยา กาฬกํ วา รชน-กาฬกํ วา.

สนฺถตํ นาม สนฺถริตฺวา กตํ โหติ อวายิมํ.

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏๆ, ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ สนฺถตํ การาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๕๐] อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๕๑] อนาปตฺติ วิตานำ วา ภุมฺมตฺถรณำ วา สาณิปาการำ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนำ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สุทฺธกาฬกสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุติยำ.

๓. เทฺวภาคสิกฺขาปทำ

[๕๕๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตำ สุทฺธกาฬกานำ เอฬกโลมานำ สนฺถตำ การาเปตุนฺติ เต โถกำเยว โอทาตำ อนฺเต อาทิยิตฺวา ตเถว สุทฺธกาฬกานำ เอฬกโลมานำ สนฺถตำ การาเปนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โถกำเยว โอทาตำ อนฺเต อาทิยิตฺวา ตเถว สุทฺธกาฬกานำ เอฬกโลมานำ สนฺถตำ การาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว โถกำเยว โอทาตำ อนฺเต อาทิยิตฺวา ตเถว สุทฺธกาฬกานำ เอฬกโลมานำ สนฺถตำ การาเปถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา โถกำเยว โอทาตำ อนฺเต อาทิยิตฺวา ตเถว สุทฺธ-กาฬกานำ เอฬกโลมานำ สนฺถตำ การาเปสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๕๓] **"นวํ ปน ภิกฺขุนา สนฺถตํ การยมาเนน เทฺว ภาคา สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ อาทาตพฺพา ตติยํ โอทาตานํ จตุตฺถํ โคจริยานํ. อนาทา เจ ภิกฺขุ เทฺว ภาเค สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ ตติยํ โอทาตานํ จตุตฺถํ โคจริยานํ นวํ สนฺถตํ การาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๕๔] **นวนฺ**ติ นามํ กรณํ อุปาทาย วุจฺจติ.

สนฺถตนฺติ นามํ สนฺถริตฺวา กตํ โหติ อวายิมํ.

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา.

เทฺว ภาคา สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ อาทาตพฺพาติ ธารยิตฺวา เทฺว ตุลา [๑]สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ[๑] อาทาตพฺพา.

ตติยํ โอทาตานนฺติ ตุลํ โอทาตานํ.

จตุตฺถํ โคจริยานนฺติ ตุลํ โคจริยานํ.

อนาทา เจ ภิกฺขุ เทฺว ภาเค สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานํ ตติยํ โอทาตานํ จตุตฺถํ โคจริยานนฺติ อนาทิยิตฺวา [ ][๒] ตุลํ โอทาตานํ ตุลํ โคจริยานํ นวํ สนฺถตํ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํ, ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต สนฺถตํ อนาทิยิตฺวา ตุลํ โอทาตานํ ตุลํ โคจริยานํ การาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ.

[๒] ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร เทฺว ตุเล สุทฺธกาฬกานํ เอฬกโลมานนฺติ ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

[๕๕๕] อตฺตนา วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อตฺตนา วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. ปเรหิ วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. ปเรหิ วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๕๖] อนาปตฺติ ตุลำ โอทาตานำ ตุลำ โคจริยานำ อาทิยิตฺวา กโรติ, พหุตรำ โอทาตานำ พหุตรำ โคจริยานำ อาทิยิตฺวา กโรติ, สุทฺธำ โอทาตานำ สุทฺธำ โคจริยานำ อาทิยิตฺวา กโรติ, วิตานำ วา ภุมฺมตฺถรณำ วา สาณิปาการำ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนำ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เทฺวภาคสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ตติยำ.

๔. ฉพฺพสฺสสิกฺขาปทำ

[๕๕๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อนุวสฺสำ สนฺถตำ การาเปนฺติ. เต ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา วิหรนฺติ “เอพกโลมานิ เทถ, เอพกโลเมหิ อตฺโถติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อนุวสฺสำ สนฺถตำ การาเปสฺสนฺติ, ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา วิหริสฺสนฺติ ‘เอพกโลมานิ เทถ, เอพกโลเมหิ อตฺโถติ. อมฺหากำ ปน สกึ กตานิ สนฺถตานิ ปญฺจปิ ฉปิ วสฺสานิ โหนฺติ, เยสำ โน ทารกา

อูหทนฺติปิ[๑] อุมฺมิหนฺติปิ อุนฺทุเรหิปิ ขชฺชนฺติ; อิเม ปน สมณา สกฺยปุตฺติยา อนุวสฺสํ สนฺถตํ การาเปสฺสนฺติ, ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติ-พหุลา วิหริสฺสนฺติ 'เอพกโลมานิ เทถ, เอพกโลเมหิ อตฺโถติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขู อนุวสฺสํ สนฺถตํ การาเปสฺสนฺติ, ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา วิหริสฺสนฺติ 'เอพกโลมานิ เทถ, เอพกโลเมหิ อตฺโถติ.

อถโข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู อนุวสฺสํ สนฺถตํ การาเปนฺติ, ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา วิหรนฺติ 'เอพก-โลมานิ เทถ, เอพกโลเมหิ อตฺโถติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา อนุวสฺสํ สนฺถตํ การาเปสฺสนฺติ, ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา วิหริสฺสนฺติ 'เอพกโลมานิ เทถ, เอพกโลเมหิ อตฺโถติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๕๘] **"นวํ ปน ภิกฺขุนา สนฺถตํ การาเปตฺวา ฉพฺพสฺสานิ ธาเรตพฺพํ; โอเรน เจ ฉนฺนํ วสฺสานํ ตํ สนฺถตํ วิสฺสชฺเชตฺวา วา อวิสฺสชฺเชตฺวา วา อญฺญํ นวํ สนฺถตํ การาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อุหทนฺติปิ, อิ. อูหนนฺติปิ

[๕๕๙] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสมฺพิยํ คิลาโน โหติ. ญาตกา ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺติเก ทูตํ ปาเหสุ๋ "อาคจฺฉตุ ภทฺทนฺโต[๑] มยํ อุปฏฺฐหิสฺสามาติ. ภิกฺขูปิ เอวมาหํสุ "คจฺฉาวุโส, ญาตกา ตํ อุปฏฺฐหิสฺสนฺตีติ. โส เอวมาห "ภควตา อาวุโส สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ 'นวํ ปน ภิกฺขุนา สนฺถตํ การาเปตฺวา ฉพฺพสฺสานิ ธาเรตพฺพนฺติ; อหญฺจมฺหิ คิลาโน น สกฺโกมิ สนฺถตํ อาทาย ปกฺกมิตุ๋; มยฺหญฺจ วินา สนฺถตา น ผาสุ โหติ, นาหํ คมิสฺสามีติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ๋. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลานสฺส ภิกฺขุโน สนฺถตสมฺมตึ[๒] ทาตุ๋; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว ทาตพฺพา. เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย 'อหํ ภนฺเต คิลาโน น สกฺโกมิ สนฺถตํ อาทาย ปกฺกมิตุ๋, โสหํ ภนฺเต สงฺฆํ สนฺถตสมฺมตึ ยาจามีติ. ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพา. ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพา. พฺยตฺเตน[๓] ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๕๖๐] "สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน น สกฺโกติ สนฺถตํ อาทาย ปกฺกมิตุ๋; โส สงฺฆํ สนฺถต-สมฺมตึ ยาจติ. ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สนฺถตสมฺมตึ ทเทยฺย. เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน น สกฺโกติ สนฺถตํ อาทาย ปกฺกมิตุ๋; โส สงฺฆํ สนฺถตสมฺมตึ ยาจติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ภทนฺโต, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. สนฺถตสมฺมุตึ [๓] อิ. วฺยตฺเตน, เอวมุปริปิ.

สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สนฺถตสมฺมตึ เทติ, ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สนฺถตสมฺมติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

ทินฺนา สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สนฺถตสมฺมติ, ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี; เอวเมตं ธารยามีติ.

เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๖๑] **"นวํ ปน ภิกฺขุนา สนฺถตํ การาเปตฺวา ฉพฺพสฺสานิ ธาเรตพฺพํ; โอเรน เจ ฉนฺนํ วสฺสานํ ตं สนฺถตํ วิสฺสชฺเชตฺวา วา อวิสฺสชฺเชตฺวา วา อญฺญํ นวํ สนฺถตํ การาเปยฺย อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๕๖๒] **นวํ** นาม กรณํ อุปาทาย วุจฺจติ.

สนฺถตं นาม สนฺถริตฺวา กตं โหติ อวายิมํ.

การาเปตฺวาติ กริตฺวา วา การาเปตฺวา วา.

ฉพฺพสฺสานิ ธาเรตพฺพนฺติ ฉพฺพสฺสปรมตา ธาเรตพฺพํ.

โอเรน เจ ฉนฺนํ วสฺสานนฺติ อูนกฉพฺพสฺสานิ.

ตं สนฺถตํ วิสฺสชฺเชตฺวา วาติ อญฺเญสํ ทตฺวา.

อวิสฺสชฺเชตฺวา วาติ น กสฺสจิ ทตฺวา.

อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยาติ ฐเปตฺวา ภิกฺขุสมฺมตึ. อญฺญํ นวํ สนฺถตํ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํ; ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต สนฺถตํ อูนกฉพฺพสฺสานิ การาปิตํ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา นิสฺสคฺคิยํ;

อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๖๓] อตฺตนา วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อตฺตนา วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. ปเรหิ วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. ปเรหิ วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

[๕๖๔] อนาปตฺติ ฉพฺพสฺสานิ กโรติ, อติเรกฉพฺพสฺสานิ กโรติ, อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานำ วา ภุมฺมตฺถรณำ วา สาณิปาการำ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนำ วา กโรติ, ภิกฺขุสมฺมติยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉพฺพสฺสสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ จตุตฺถำ.

๕. นิสีทนสนฺถตสิกฺขาปทำ

[๕๖๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. อถโข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อิจฺฉามหำ ภิกฺขเว เตมาสำ ปฏิสลฺลิยิตุำ;[๑] นมฺหิ เกนจิ อุปสงฺกมิตพฺโพ อญฺญตฺร เอเกน ปิณฺฑปาตนีหารเกนาติ. "เอวำ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา[๒] นาสฺสุธ โกจิ ภควนฺตำ อุปสงฺกมติ อญฺญตฺร เอเกน ปิณฺฑปาตนีหารเกน. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยำ[๓]

---

[๑] ฉ.,เท. ปฏิสลฺลียิตุำ [๒] อิ. ปฏิสุณิตฺวา, เอวมุปริปิ. [๓] ฉ.,เท. สาวตฺถิยา, เอวมุปริปิ.

สงฺเฆน กติกา กตา โหติ “อิจฺฉตาวุโส ภควา เตมาสํ ปฏิสลฺลิยิตุ๋; น ภควา เกนจิ อุปสงฺกมิตพฺโพ อญฺญตฺร เอเกน ปิณฺฑปาต-นีหารเกน; โย ภควนฺตํ อุปสงฺกมติ, โส ปาจิตฺติยํ เทสาเปตพฺโพติ.

อถโข อายสฺมา อุปเสโน วงฺคนฺตปุตฺโต สปริโส, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสมฺโมทิตุ๋. อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ วงฺคนฺตปุตฺตํ เอตทโวจ[๑] “กจฺจิ โว อุปเสน ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิตฺถ อปฺปกิลมเถน อทฺธานํ อาคตาติ. “ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควา, อปฺปกิลมเถน จ มยํ ภนฺเต อทฺธานํ อาคตาติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปเสนสฺส วงฺคนฺตปุตฺตสฺส สทฺธิวิหาริโก ภิกฺขุ ภควโต อวิทูเร นิสินฺโน โหติ. อถโข ภควา ตํ ภิกฺขุ๋ เอตทโวจ “มนาปานิ เต ภิกฺขุ ปตฺตลานีติ. “น โข เม ภนฺเต มนาปานิ ปตฺตลานีติ. “กิสฺส ปน ตฺวํ ภิกฺขุ ปตฺตลิโกติ. “อุปชฺฌาโย เม ภนฺเต ปตฺตลิโก, เอวํ อหมฺปิ ปตฺตลิโกติ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ วงฺคนฺตปุตฺตํ เอตทโวจ “ปาสาทิกา โข ตฺยายํ อุปเสน ปริสา; กถํ ตฺวํ อุปเสน ปริสํ วิเนสีติ. “โย มํ ภนฺเต อุปสมฺปทำ ยาจติ, ตมหำ[๒] เอวํ วทามิ ‘อหำ โข อาวุโส อารญฺญโก ปิณฺฑปาติโก ปตฺตลิโก; สเจ ตฺวมฺปิ อารญฺญโก ภวิสฺสสิ ปิณฺฑปาติโก ปตฺตลิโก; เอวาหำ ตำ อุปสมฺปาเทสฺสามีติ. สเจ เม ปฏิสฺสุณาติ, อุปสมฺปาเทมิ; โน เจ เม ปฏิสฺสุณาติ,

---

[๑] อิ. เอกมนฺตำ นิสินฺนำ โข อายสฺมนฺตำ อุปเสนำ วงฺคนฺตปุตฺตำ ภควา เอตทโวจ

[๒] อิ. ตาหำ, เอวมุปริปิ.

น อุปสมฺปาเทมิ, โย มํ นิสฺสยํ ยาจติ, ตมหํ เอวํ วทามิ 'อหํ โข อาวุโส อารญฺญโก ปิณฺฑปาติโก ปํสุกูลิโก; สเจ ตฺวมฺปิ อารญฺญโก ภวิสฺสสิ ปิณฺฑปาติโก ปํสุกูลิโก; เอวาหํ เต นิสฺสยํ ทสฺสามีติ. สเจ เม ปฏิสฺสุณาติ, นิสฺสยํ เทมิ; โน เจ เม ปฏิสฺสุณาติ, [ ][1] เทมิ; เอวํ โข อหํ ภนฺเต ปริสํ วิเนมีติ.

"สาธุ สาธุ อุปเสน, สาธุ โข ตฺวํ อุปเสน ปริสํ วิเนสิ; ชานาสิ ปน ตฺวํ อุปเสน สาวตฺถิยํ สงฺฆสฺส กติกนฺติ. "น โข อหํ ภนฺเต ชานามิ สาวตฺถิยํ สงฺฆสฺส กติกนฺติ. "สาวตฺถิยํ โข อุปเสน สงฺเฆน กติกา กตา 'อิจฺฉตาวุโส ภควา เตมาสํ ปฏิสลฺลิยิตุํ, น ภควา เกนจิ อุปสงฺกมิตพฺโพ อญฺญตฺร เอเกน ปิณฺฑปาต-นีหารเกน; โย ภควนฺตํ อุปสงฺกมติ, โส ปาจิตฺติยํ เทสาเปตพฺโพติ. "ปญฺญายิสฺสติ ภนฺเต สาวตฺถิยํ สงฺโฆ สกาย กติกาย, น มยํ อปฺปญฺญตฺตํ ปญฺญาเปสฺสาม, ปญฺญตฺตํ วา น สมุจฺฉินฺทิสฺสาม, ยถาปญฺญตฺเตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺติสฺสามาติ. "สาธุ สาธุ อุปเสน, น อปฺปญฺญตฺตํ ปญฺญาเปตพฺพํ,[2] ปญฺญตฺตํ วา น สมุจฺฉินฺทิตพฺพํ, ยถาปญฺญตฺเตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺติตพฺพํ; อนุชานามิ อุปเสน 'เย เต ภิกฺขู อารญฺญกา[3] ปิณฺฑปาติกา ปํสุกูลิกา ยถาสุขํ มํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมนฺตูติ.

[๕๖๖] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู พหิทฺวาร-โกฏฺฐเก จิตา โหนฺติ "มยํ อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ วงฺคนฺตปุตฺตํ ปาจิตฺติยํ เทสาเปสฺสามาติ. อถโข อายสฺมา อุปเสโน วงฺคนฺตปุตฺโต

---

[1] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร นิสฺสยนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[2] ฉ.,เท. อปญฺญตฺตํ น ปญฺญาเปตพฺพํ
[3] ฉ.,เท. อารญฺญิกา, เอวมุปริปิ.

สปริโส อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ วงฺคนฺตปุตฺตํ เอตทโวจุ๋ "ชานาสิ ตฺวํ อาวุโส อุปเสน สาวตฺถิยํ สงฺฆสฺส กติกนฺติ. "ภควาปิ มํ อาวุโส เอวมาห 'ชานาสิ ปน ตฺวํ อุปเสน สาวตฺถิยํ สงฺฆสฺส กติกนฺติ; 'น โข อหํ ภนฺเต ชานามิ สาวตฺถิยํ สงฺฆสฺส กติกนฺติ สาวตฺถิยํ โข อุปเสน สงฺเฆน กติกา กตา 'อิจฺฉตาวุโส ภควา เตมาสํ ปฏิสลฺลิยิตุ๋; น ภควา เกนจิ อุปสงฺกมิตพฺโพ อญฺญตฺร เอเกน ปิณฺฑปาตนีหารเกน; โย ภควนฺตํ อุปสงฺกมติ, โส ปาจิตฺติยํ เทสาเปตพฺโพติ. 'ปญฺญายิสฺสติ ภนฺเต สาวตฺถิยํ สงฺโฆ สกาย กติกาย, น มยํ อปฺปญฺญตฺตํ ปญฺญเปสฺสาม,[๑] ปญฺญตฺตํ วา น สมุจฺฉินฺทิสฺสาม, ยถาปญฺญตฺเตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺติสฺสามาติ. อนุญฺญาตาวุโส ภควตา 'เย เต ภิกฺขู อารญฺญกา ปิณฺฑปาติกา ปํสุกูลิกา ยถาสุขํ มํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมนฺตูติ.

อถโข เต ภิกฺขู "สจฺจํ โข อายสฺมา อุปเสโน วงฺคนฺตปุตฺโต อาห, น อปฺปญฺญตฺตํ ปญฺญาเปตพฺพํ, ปญฺญตฺตํ วา น สมุจฺฉินฺทิตพฺพํ, ยถาปญฺญตฺเตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺติตพฺพนฺติ. อสฺโสสุ๋ โข ภิกฺขู "อนุญฺญาตา กิร ภควตา เย เต ภิกฺขู อารญฺญกา ปิณฺฑปาติกา ปํสุกูลิกา ยถาสุขํ มํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมนฺตูติ. เต ภควนฺตํ ทสฺสนาย ปิหยนฺตา[๒] สนฺถตานิ อุชฺฌิตฺวา อารญฺญกงฺคํ ปิณฺฑปาติกงฺคํ ปํสุกูลิกงฺคํ สมาทิยึสุ. อถโข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต อทฺทส

---

[๑] เท. ปญฺญาเปสฺสาม, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. ทสฺสนํ ปิเหนฺตา, อิ. ทสฺสนํ ปิหนฺตา

สนฺถตานิ ตหึ ตหึ[๑] อุชฺฌิตานิ; ปสฺสิตฺวาน[๒] ภิกฺขู อามนฺเตสิ "กสฺสิมานิ ภิกฺขเว สนฺถตานิ ตหึ ตหึ อุชฺฌิตานีติ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ สงฺฆสุฏฺฐุตาย, สงฺฆผาสุตาย, ทุมฺมงฺกูนํ ปุคฺคลานํ นิคฺคหาย, เปสลานํ ภิกฺขูนํ ผาสุวิหาราย, ทิฏฺฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย, สมฺปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย, อปฺปสนฺนานํ ปสาทาย, ปสนฺนานํ ภิยฺโยภาวาย, สทฺธมฺมฏฺฐิติยา, วินยานุคฺคหาย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๖๗] **"นิสีทนสนฺถตํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปุราณสนฺถตสฺส สามนฺตา สุคตวิทตฺถิ อาทาตพฺพา ทุพฺพณฺณกรณาย, อนาทา เจ ภิกฺขุ ปุราณสนฺถตสฺส สามนฺตา สุคตวิทตฺถึ นวํ นิสีทนสนฺถตํ การาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๖๘] **นิสีทนํ** นาม สทสํ วุจฺจติ.

สนฺถตํ นาม สนฺถริตฺวา กตํ โหติ อวายิมํ.

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา.

ปุราณสนฺถตํ นาม สกึ นิวตฺถํปิ สกึ ปารุตํปิ.

สามนฺตา สุคตวิทตฺถิ อาทาตพฺพา ทุพฺพณฺณกรณายาติ ถิรภาวาย วฏฺฏํ วา จตุรสฺสํ วา ฉินฺทิตฺวา เอกเทเส วา สนฺถริตพฺพํ, วิชเฏตฺวา วา สนฺถริตพฺพํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ตหึ ตหึ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. ปสฺสิตฺวา

อนาทา เจ ภิกฺขุ ปุราณสนฺถตสฺส สามนฺตา สุคตวิทตฺถินฺติ อนาทิยิตฺวา ปุราณสนฺถตสฺส สามนฺตา สุคตวิทตฺถึ. นวํ นิสีทนสนฺถตํ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํ; ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพนฺติ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต นิสีทนสนฺถตํ อนาทิยิตฺวา ปุราณสนฺถตสฺส สามนฺตา สุคตวิทตฺถึ การาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๖๙] อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๗๐] อนาปตฺติ ปุราณสนฺถตสฺส สามนฺตา สุคตวิทตฺถึ อาทิยิตฺวา กโรติ, อลภนฺโต โถกตรํ อาทิยิตฺวา กโรติ, อลภนฺโต อนาทิยิตฺวา กโรติ, อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภุมฺมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นิสีทนสนฺถตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. เอฬกโลมสิกฺขาปทํ

[๕๗๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส

ภิกฺขุโน โกสเลสุ ชนปเทสุ[๑] สาวตฺถึ คจฺฉนฺตสฺส อนฺตรามคฺเค เอฬกโลมานิ อุปฺปชฺชึสุ. อถโข โส ภิกฺขุ ตานิ เอฬกโลมานิ อุตฺตราสงฺเคน ภณฺฑิกำ พนฺธิตฺวา อคมาสิ. มนุสฺสา ตำ ภิกฺขุๆ ปสฺสิตฺวา อุปฺผณฺเฑสุๆ "กิตฺตเกน เต ภนฺเต กีตานิ. กิตฺตโก อุทโย ภวิสฺสตีติ. โส ภิกฺขุ เตหิ มนุสฺเสหิ อุปฺผณฺฑิยมาโน มงฺกุ อโหสิ. อถโข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ตานิ เอฬกโลมานิ จิตโก ว อาสุมฺภิ. ภิกฺขู ตำ ภิกฺขุๆ เอวมาหำสุ[๒] "กิสฺส ตฺวำ อาวุโส อิมานิ เอฬกโลมานิ จิตโก ว อาสุมฺภสีติ. "ตถา หิ ปนาหำ อาวุโส อิเมสำ เอฬกโลมานำ การณา มนุสฺเสหิ อุปฺผณฺฑิโตติ. "กีวทูรโต ปน ตฺวำ อาวุโส อิมานิ เอฬกโลมานิ อาหรสีติ.[๓] "อติเรกติโยชนำ อาวุโสติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภิกฺขุ อติเรกติโยชนำ เอฬกโลมานิ อาหริสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ตำ ภิกฺขุๆ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุๆ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ อติเรกติโยชนำ เอฬกโลมานิ อาหรสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส อติเรกติโยชนำ เอฬกโลมานิ อาหริสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยยาถ

[๕๗๒] "**ภิกฺขุโน ปเนว อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนสฺส[๔] เอฬก-โลมานิ อุปฺปชฺเชยฺยุๆ, อากงฺขมาเนน ภิกฺขุนา ปฏิคฺคเหตพฺพานิ;**

---

[๑] ฉ.,เท. ชนปเท
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เอตทโวจุๆ
[๓] ฉ.,เท. อาหรีติ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนสฺส

ปฏิคฺคเหตฺวา ติโยชนปรมํ สหตฺถา หาเรตพฺพานิ[๑] **อสนฺเต หารเก, ตโต เจ อุตฺตรึ**[๒] **หเรยฺย อสนฺเตปิ หารเก, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๗๓] **ภิกฺขุโน ปเนว อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนสฺสาติ** ปถ๋[๓] คจฺฉนฺตสฺส.

เอฬกโลมานิ อุปฺปชฺเชยฺยุนฺติ อุปฺปชฺเชยฺยุ๋ สงฺฆโต วา คณโต วา ญาติโต วา มิตฺตโต วา ปสุกูลโต[๔] วา อตฺตโน วา ธเนน.

อากงฺขมาเนนาติ อิจฺฉมาเนน ปฏิคฺคเหตพฺพานิ.

ปฏิคฺคเหตฺวา ติโยชนปรมํ สหตฺถา หาเรตพฺพานีติ ติโยชนปรมตา สหตฺถา หาเรตพฺพานิ.

อสนฺเต หารเกติ น อญฺโญ โกจิ หารโก โหติ อิตฺถี วา ปุริโส วา คหฏฺโฐ วา ปพฺพชิโต วา.

ตโต เจ อุตฺตรึ หเรยฺย อสนฺเตปิ หารเกติ ปรมํ ปาทํ ติโยชนํ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส; ทุติยํ ปาทํ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยานิ โหนฺติ[๕] อนฺโตติโยชเน จิโต พหิติโยชนํ ปาเตติ, นิสฺสคฺคิยานิ โหนฺติ. อญฺญสฺส ยาเน วา ภณฺเฑ วา อาชานนฺตสฺส ปกฺขิปิตฺวา ติโยชนํ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยานิ โหนฺติ. นิสฺสชฺชิตพฺพานิ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพานิ ฯเปฯ “อิมานิ เม ภนฺเต เอฬกโลมานิ ติโยชนํ

---

[๑] ฉ.,เท. หริตพฺพานิ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. อุตฺตริ, เอวมุปริปิ. [๓] ฉ.,เท.,อิ. ปนฺถ๋
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปสุกูลํ, เอวมุปริปิ. [๕] ฉ.,เท.,อิ. นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ, เอวมุปริปิ.

อติกฺกามิตานิ นิสฺสคฺคิยานิ; อิมานาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๗๔] อติเรกติโยชเน อติเรกสญฺญี ติโยชนำ[๑] อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกติโยชเน เวมติโก ติโยชนำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกติโยชเน อูนกสญฺญี ติโยชนำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

อูนกติโยชเน อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกติโยชเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกติโยชเน อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๗๕] อนาปตฺติ ติโยชนำ หรติ, อูนกติโยชนำ หรติ, ติโยชนำ หรติปิ ปจฺจาหรติปิ, ติโยชนำ วาสาธิปฺปาโย คนฺตฺวา ตโต ปรำ หรติ, อจฺฉินฺนำ ปฏิลภิตฺวา หรติ, นิสฺสฏฺฐำ ปฏิลภิตฺวา หรติ, อญฺญำ หราเปติ, กตภณฺฑำ หรติ[๒] อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เอฬกโลมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ฉฏฺฐำ.

๗. เอฬกโลมโธวาปนสิกฺขาปทำ

[๕๗๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ เอฬกโลมานิ โธวาเปนฺติปิ รชาเปนฺติปิ วิชฏาเปนฺติปิ. ภิกฺขุนิโย เอฬกโลมานิ โธวนฺติโย รชนฺติโย วิชเฏนฺติโย ริญฺจนฺติ อุทฺเทสำ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

ปริปุจฺฉํ อธิสีลํ อธิจิตฺตํ อธิปญฺญํ. อถโข มหาปชาปตี[๑] โคตมี, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ. เอกมนฺตํ ฐิตํ โข มหาปชาปตึ โคตมึ ภควา เอตทโวจ “กจฺจิ โคตมิ ภิกฺขุนิโย อปฺปมตฺตา อาตาปินิโย ปหิตตฺตา วิหรนฺตีติ. “กุโต ภนฺเต ภิกฺขุนีนํ อปฺปมาโท, อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนีหิ เอพกโลมานิ โธวาเปนฺติปิ รชาเปนฺติปิ วิชฏาเปนฺติปิ; ภิกฺขุนิโย เอพกโลมานิ โธวนฺติโย รชนฺติโย วิชเฏนฺติโย ริญฺจนฺติ อุทฺเทสํ ปริปุจฺฉํ อธิสีลํ อธิจิตฺตํ อธิปญฺญนฺติ.

อถโข ภควา มหาปชาปตึ โคตมึ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข มหาปชาปตี โคตมี ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนีหิ เอพกโลมานิ โธวาเปถปิ รชาเปถปิ วิชฏาเปถปีติ. “สจฺจํ ภควาติ. “ญาติกาโย ตุมฺหากํ ภิกฺขเว อญฺญาติกาโยติ. “อญฺญาติกาโย ภควาติ. อญฺญาตกา โมฆปุริสา อญฺญาติกานํ น ชานนฺติ ปฏิรูปํ วา อปฺปฏิรูปํ[๒] วา ปาสาทิกํ วา อปาสาทิกํ วา, ตตฺถ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อญฺญาติกาหิ ภิกฺขุนีหิ เอพกโลมานิ โธวาเปสฺสถปิ รชาเปสฺสถปิ วิชฏาเปสฺสถปิ; เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] ฉ.,เท. มหาปชาปติ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. ปติรูปํ วา อปฺปติรูปํ

[๕๗๗] **"โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา เอฬกโลมานิ โธวาเปยฺย วา รชาเปยฺย วา วิชฏาเปยฺย วา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๗๘] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพนฺธา.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

"โธวาติ อาณาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส; โธตานิ นิสฺสคฺคิยานิ โหนฺติ.

"รชาติ อาณาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส; รตฺตานิ นิสฺสคฺคิยานิ โหนฺติ.

"วิชเฏหีติ อาณาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส; วิชฏิตานิ นิสฺสคฺคิยานิ โหนฺติ, นิสฺสชฺชิตพฺพานิ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพานิ ฯเปฯ อิมานิ เม ภนฺเต เอฬกโลมานิ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา โธวาปิตานิ นิสฺสคฺคิยานิ, อิมานาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๗๙] อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอฬกโลมานิ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอฬกโลมานิ โธวาเปติ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอฬกโลมานิ โธวาเปติ วิชฏาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน

อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ โธวาเปติ รชาเปติ วิชฏาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุวินฺนำ ทุกฺกฏานำ.

อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ รชาเปติ วิชฏาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ รชาเปติ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ รชาเปติ วิชฏาเปติ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุวินฺนำ ทุกฺกฏานำ.

อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ วิชฏาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพก-โลมานิ วิชฏาเปติ โธวาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ วิชฏาเปติ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี เอพกโลมานิ วิชฏาเปติ โธวาเปติ รชาเปติ, นิสฺสคฺคิเยน อาปตฺติ ทุวินฺนำ ทุกฺกฏานำ.

[๕๘๐] อญฺญาติกาย เวมติโก ฯเปฯ อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี ฯเปฯ อญฺญสฺส เอพกโลมานิ โธวาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เอกโตอุปสมฺปนฺนาย โธวาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๘๑] อนาปตฺติ ญาติกาย โธวนฺติยา, อญฺญาติกา ทุติยา โหติ, อวุตฺตา โธวติ, อปริภุตฺตำ กตภณฺฑำ โธวาเปติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เอฬกโลมโธวาปนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ สตฺตมำ.

๘. รูปิยสิกฺขาปทำ

[๕๘๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต [ ][1] อญฺญตรสฺส กุลสฺส กุลูปโก โหติ นิจฺจภตฺติโก. ยำ ตสฺมึ กุเล อุปฺปชฺชติ ขาทนียำ วา โภชนียำ[2] วา, ตโต อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส ปฏิวิโส จปิโต โหติ.[3] เตน โข ปน สมเยน สายำ ตสฺมึ กุเล มำสำ อุปฺปนฺนำ โหติ, ตโต อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส ปฏิวิโส จปิโต โหติ. ตสฺส กุลสฺส ทารโก รตฺติยา ปจฺจูสสมยำ ปจฺจุฏฺฐาย โรทติ "มำสำ เม เทถาติ. อถโข โส ปุริโส ปชาปตึ เอตทโวจ "อยฺยสฺส ปฏิวิสำ ทารกสฺส เทหิ, อญฺญำ เจตาเปตฺวา อยฺยสฺส ทสฺสามาติ.

อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน ตำ กุลำ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข โส ปุริโส, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ

---

[1] อิ. เอตฺถนฺตเร ราชคเหติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] อิ. ขาทนิยำ วา โภชนิยำ, เอวมุปริปิ.
[3] ฉ.,เท.,อิ. จปิยฺยติ, เอวมุปริปิ.

อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตं นิสินฺโน โข โส ปุริโส อายสฺมนฺตं อุปนนฺทं สกฺยปุตฺตं เอตทโวจ “หิยฺโย โข ภนฺเต สายं มํสं อุปฺปนฺนं, [ ][1] ตโต อยฺยสฺส ปฏิวิโส จปิโต; อยं ภนฺเต ทารโก รตฺติยา ปจฺจูสสมยं ปจฺจุฏฺฐาย โรทติ ‘มํสं เม เทถาติ; อยฺยสฺส ปฏิวิโส ทารกสฺส ทินฺโน, กหาปเณน ภนฺเต กึ อาหริยตูติ.[2] “ปริจฺจตฺโต เม อาวุโส กหาปโณติ. “อาม ภนฺเต ปริจฺจตฺโตติ. “ตญฺเญว เม อาวุโส กหาปณं เทหีติ.

อถโข โส ปุริโส อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส กหาปณं ทตฺวา อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “ยเถว มยं รูปิยं ปฏิคฺคณฺหาม; เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา รูปิยं ปฏิคฺคณฺหนฺตีติ. อสฺโสสุं โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถं หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต รูปิยं ปฏิคฺคเหสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตं อุปนนฺทं สกฺยปุตฺตं อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุं. ฯเปฯ “สจฺจं กิร ตฺวं อุปนนฺท รูปิยं ปฏิคฺคณฺหาสีติ.[3] “สจฺจं ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ กถं หิ นาม ตฺวं โมฆปุริส รูปิยं ปฏิคฺคเหสฺสสิ. เนตं โมฆปุริส อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[1] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร อโหสีติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[2] ฉ.,เท.,อิ. อาหริยฺยตูติ, เอวมุปริปิ. [3] ฉ.,เท.,อิ. ปฏิคฺคเหสีติ, เอวมุปริปิ.

[๕๘๓] "**โย ปน ภิกฺขุ ชาตรูปรชตํ อุคฺคณฺเหยฺย วา อุคฺคณฺหาเปยฺย วา อุปนิกฺขิตฺตํ วา สาทิเยยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๘๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชาตรูปนฺติ นาม สตฺถุวณฺโณ วุจฺจติ. **รชตนฺ**ติ นาม กหาปโณ โลหมาสโก ทารุมาสโก ชตุมาสโก, เย โวหารํ คจฺฉนฺติ.

อุคฺคณฺเหยฺยาติ สยํ คณฺหาติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ.[๑]

อุคฺคณฺหาเปยฺยาติ อญฺญํ คณฺหาเปติ,[๒] นิสฺสคฺคิยํ โหติ.

อุปนิกฺขิตฺตํ วา สาทิเทยฺยาติ "อิทํ อยฺยสฺส โหตูติ อุปนิกฺขิตฺตํ วา[๓] สาทิยติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. สงฺฆมชฺเฌ นิสฺสชฺชิตพฺพํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ; เตน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "อหํ ภนฺเต รูปิยํ ปฏิคฺคเหสึ, อิทํ เม นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา. สเจ ตตฺถ อาคจฺฉติ อารามิโก วา อุปาสโก วา, โส วตฺตพฺโพ "อาวุโส อิมํ ชานาหีติ. สเจ โส ภณติ "อิมินา กึ อาหริยตูติ. น วตฺตพฺโพ "อิมํ วา อิมํ วา อาหราติ. กปฺปิยํ อาจิกฺขิตพฺพํ สปฺปิ[๔] วา เตลํ วา มธุ[๕] วา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปาจิตฺติยํ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. คาหาเปติ [๓] ฉ.,เท. วาสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๔] สฺยา.,อิ. สปฺปึ [๕] สฺยา.,อิ. มธุ๊

ผาณิตํ วา. สเจ โส เตน ปริวฏฺเฏตฺวา กปฺปิยํ อาหรติ, รูปิยปฏิคฺคาหกํ ฐเปตฺวา สพฺเพเหว ปริภุญฺชิตพฺพํ, เอวญฺเจตํ ลเภถ, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ลเภถ, โส วตฺตพฺโพ “อาวุโส อิมํ ฉฑฺเฑหีติ. สเจ โส ฉฑฺเฑติ, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ฉฑฺเฑติ, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ รูปิยฉฑฺฑโก สมฺมนฺนิตพฺโพ โย น ฉนฺทาคตึ คจฺเฉยฺย, น โทสาคตึ คจฺเฉยฺย, น โมหาคตึ คจฺเฉยฺย, น ภยาคตึ คจฺเฉยฺย, ฉฑฺฑิตาฉฑฺฑิตญฺจ ชาเนยฺย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมนฺนิตพฺโพ, ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ, ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๕๘๕] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ รูปิยฉฑฺฑกํ สมฺมนฺเนยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ รูปิย-ฉฑฺฑกํ สมฺมนฺนติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน รูปิยฉฑฺฑกสฺส สมฺมติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ รูปิยฉฑฺฑโก. ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เตน สมฺมเตน ภิกฺขุนา อนิมิตฺตํ กตฺวา ปาเตตพฺพํ. สเจ นิมิตฺตํ กตฺวา ปาเตติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๘๖] รูปิเย รูปิยสญฺญี รูปิยํ ปฏิคฺคณฺหาติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. รูปิเย เวมติโก รูปิยํ ปฏิคฺคณฺหาติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. รูปิเย อรูปิยสญฺญี รูปิยํ ปฏิคฺคณฺหาติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อรูปิเย รูปิยสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อรูปิเย เวมติโก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อรูปิเย อรูปิยสญฺญี, อนาปตฺติ.

อนาปตฺติ อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปติ "ยสฺส ภวิสฺสติ, โส หริสฺสตีติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

รูปิยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ.

๙. รูปิยสํโวหารสิกฺขาปทํ

[๕๘๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นานปฺปการกํ รูปิยสํโวหารํ สมาปชฺชนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นานปฺปการกํ รูปิยสํโวหารํ สมาปชฺชิสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นานปฺปการกํ รูปิยสํโวหารํ สมาปชฺชิสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว นานปฺปการกํ รูปิยสํโวหารํ สมาปชฺชถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา นานปฺปการกํ รูปิยสํโวหารํ สมาปชฺชิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๘๘] **“โย ปน ภิกฺขุ นานปฺปการกํ รูปิยสํโวหารํ สมาปชฺเชยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๘๙] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

นานปฺปการกนฺติ นามกตมฺปิ อกตมฺปิ กตากตมฺปิ, กตํ นาม สีสูปคํ คีวูปคํ หตฺถูปคํ ปาทูปคํ กฏูปคํ. อกตํ นาม ฆนกนฺ[๑] วุจฺจติ. กตากตํ นาม ตทุภยํ.

รูปิยนฺ นาม สตฺถุวณฺโณ กหาปโณ โลหมาสโก ทารุมาสโก ชตุมาสโก, เย โวหารํ คจฺฉนฺติ.

สมาปชฺเชยฺยาติ กเตน กตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. กเตน อกตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. กเตน กตากตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. อกเตน กตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. อกเตน อกตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. อกเตน กตากตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. กตากเตน กตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. กตากเตน อกตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. กตากเตน กตากตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ. สงฺฆมชฺเฌ นิสฺสชฺชิตพฺพนฺ.

เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพนฺ เตน ภิกฺขุนา สงฺฆนฺ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสนฺ อุตฺตราสงฺคนฺ กริตฺวา วุฑฺฒานนฺ ภิกฺขูนนฺ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกนฺ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย “อหนฺ ภนฺเต นานปฺปการกนฺ รูปิยสํโวหารนฺ สมาปชฺชึ, อิทนฺ เม

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ฆนกตนฺ

นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา. สเจ ตตฺถ อาคจฺฉติ อารามิโก วา อุปาสโก วา, โส วตฺตพฺโพ “อาวุโส อิมํ ชานาหีติ. สเจ โส ภณติ “อิมินา กึ อาหริยตูติ. น วตฺตพฺโพ “อิมํ วา อิมํ วา อาหราติ. กปฺปิยํ อาจิกฺขิตพฺพํ สปฺปิ วา เตลํ วา มธุ วา ผาณิตํ วา. สเจ โส เตน ปริวฏฺฏิตฺวา กปฺปิยํ อาหรติ, รูปิยเจตาปกํ จเปตฺวา สพฺเพเหว ปริภุญฺชิตพฺพํ. เอวญฺเจตํ ลเภถ, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ลเภถ, โส วตฺตพฺโพ “อาวุโส อิมํ ฉฑฺเฑหีติ. สเจ โส ฉฑฺเฑติ, อิจฺเจตํ กุสลํ; โน เจ ฉฑฺเฑติ, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ รูปิยฉฑฺฑโก สมฺมนฺนิตพฺโพ โย น ฉนฺทาคตึ คจฺเฉยฺย, น โทสาคตึ คจฺเฉยฺย, น โมหาคตึ คจฺเฉยฺย, น ภยาคตึ คจฺเฉยฺย, ฉฑฺฑิตาฉฑฺฑิตญฺจ ชาเนยฺย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมนฺนิตพฺโพ, ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ, ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๕๙๐] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ รูปิยฉฑฺฑกํ สมฺมนฺเนยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ รูปิย-ฉฑฺฑกํ สมฺมนฺนติ. ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน รูปิยฉฑฺฑกสฺส สมฺมติ, โส ตุณฺหสฺส, ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ รูปิยฉฑฺฑโก. ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เตน สมฺมเตน ภิกฺขุนา อนิมิตฺตํ กตฺวา ปาเตตพฺพํ. สเจ นิมิตฺตํ กตฺวา ปาเตติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๙๑] รูปิเย รูปิยสญฺญี รูปิยํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. รูปิเย เวมติโก รูปิยํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. รูปิเย อรูปิยสญฺญี รูปิยํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อรูปิเย รูปิยสญฺญี รูปิยํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อรูปิเย เวมติโก รูปิยํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อรูปิเย อรูปิยสญฺญี รูปิยํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อรูปิเย รูปิยสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อรูปิเย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อรูปิเย อรูปิยสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๙๒] อนาปตฺติ อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

รูปิยสํโวหารสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ.

๑๐. กยวิกฺกยสิกฺขาปทํ

[๕๙๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปฏโร[๑] โหติ จีวรกมฺมํ กาตุํ. โส ปฏปิโลติกานํ สงฺฆาฏึ กริตฺวา สุรตฺตํ สุปริกมฺมกตํ กตฺวา ปารุปิ. อถโข อญฺญตโร ปริพฺพาชโก มหคฺฆํ ปฏฺฏํ ปารุปิตฺวา, เยนายสฺมา

---

[๑] มหา. ปฏฺโฏ

อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ “สุนฺทรา โข ตฺยายํ อาวุโส สงฺฆาฏิ[๑] เทหิ เม ปเฏนาติ. “ชานาหิ อาวุโสติ. “อามาวุโส ชานามีติ. “หนฺทาวุโสติ อทาสิ. อถโข โส ปริพฺพาชโก ตํ สงฺฆาฏึ ปารุปิตฺวา ปริพฺพาชกา-รามํ อคมาสิ. ปริพฺพาชกา ตํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจุ “สุนฺทรา โข ตฺยายํ อาวุโส สงฺฆาฏิ, กุโต ตยา ลทฺธาติ. “เตน เม อาวุโส ปเฏน ปริวฏฺฏิตาติ.[๒] “กติหิปิ ตฺยายํ อาวุโส สงฺฆาฏิ ภวิสฺสติ. โสเยว เต ปโฏ วโรติ.

อถโข โส ปริพฺพาชโก “สจฺจํ โข ปริพฺพาชกา อาหํสุ, กติหิปิ มฺยายํ สงฺฆาฏิ ภวิสฺสติ. โสเยว เม ปโฏ วโรติ, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ “หนฺท เต อาวุโส สงฺฆาฏึ,[๓] เทหิ เม ปฏนฺติ. “นนุ ตฺวํ อาวุโส มยา วุตฺโต ‘ชานาหิ อาวุโสติ, นาหํ ทสฺสามีติ. อถโข โส ปริพฺพาชโก อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “คิหิปิ[๔] นํ คิหิสฺส วิปฺปฏิสาริสฺส เทติ,[๕] กึ ปน ปพฺพชิโต ปพฺพชิตสฺส น ทสฺสตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส ปริพฺพาชกสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปริพฺพาชเกน สทฺธึ กยวิกฺกยํ สมาปชฺชิสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ

---

[๑] อิ. สงฺฆาฏึ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปริวตฺติตาติ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,มหา. สงฺฆาฏิ
[๔] ฉ.,เท.,มหา. คิหีปิ, อิ. คิหึ นัปิ คิหิสฺส
[๕] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เทนฺติ

อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท ปริพฺพาชเกน สทฺธึ กยวิกฺกยํ สมาปชฺชสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ[๑] “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ปริพฺพาชเกน สทฺธึ กยวิกฺกยํ สมาปชฺชิสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๙๔] “**โย ปน ภิกฺขุ นานปฺปการกํ กยวิกฺกยํ สมาปชฺเชยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๕๙๕] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

นานปฺปการกํ นาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขารา, อนฺตมโส จุณฺณปิณฺโฑปิ ทนฺตกฏฺฐมฺปิ ทสิกสุตฺตมฺปิ.

กยวิกฺกยํ สมาปชฺเชยฺยาติ “อิมินา อิมํ เทหิ, อิมินา อิมํ อาหร, อิมินา อิมํ ปริวฏฺเฏหิ, อิมินา อิมํ เจตาเปหีติ อชฺฌาจรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยโต กยิตญฺจ โหติ วิกฺกีตญฺจ,[๒] อตฺตโน ภณฺฑํ ปรหตฺถคตํ ปรภณฺฑํ อตฺตโน หตฺถคตํ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ “อหํ ภนฺเต นานปฺปการกํ กยวิกฺกยํ สมาปชฺชึ, อิทํ เม นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส

---

[๑] สฺยา. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. วิกฺกยิตญฺจ

นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๕๙๖] กยวิกฺกเย กยวิกฺกยสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. กยวิกฺกเย เวมติโก, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. กยวิกฺกเย นกยวิกฺกยสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

นกยวิกฺกเย กยวิกฺกยสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นกยวิกฺกเย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นกยวิกฺกเย นกยวิกฺกยสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๙๗] อนาปตฺติ อคฺฆํ ปุจฺฉติ, กปฺปิยการกสฺส อาจิกฺขติ, "อิทํ อมฺหากํ อตฺถิ, อมฺหากญฺจ อิมินา จ อิมินา จ อตฺโถติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

กยวิกฺกยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

โกสิยวคฺโค ทุติโย.

ตสฺสุทฺทานํ

โกสิยา[๑] สุทฺธเทฺวภาคา ฉพฺพสฺสานิ นิสีทนํ
เทฺว จ โลมานิ อุคฺคณฺเห อุโภ นานปฺปการกาติ.

---

[๑] อิ. โกสิย

๓. ปตฺตวคฺโค

๑. ปตฺตสิกฺขาปทํ

[๕๙๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พหู ปตฺเต สนฺนิจยํ กโรนฺติ. มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา พหู ปตฺเต สนฺนิจยํ กริสฺสนฺติ, ปตฺตวณิชฺชํ[๑] วา สมณา สกฺยปุตฺติยา กริสฺสนฺติ, อามตฺติกาปณํ วา ปสาเรสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติเรกปตฺตํ ธาเรสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อติเรกปตฺตํ ธาเรถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อติเรกปตฺตํ ธาเรสฺสถ, เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๙๙] **"โย ปน ภิกฺขุ อติเรกปตฺตํ ธาเรยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ** .

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปตฺตวาณิชฺชํ

[๖๐๐] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อติเรกปตฺโต อุปฺปนฺโน โหติ. อายสฺมา จ อานนฺโท ตำ ปตฺตำ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโม โหติ. อายสฺมา จ สาริปุตฺโต สาเกเต วิหรติ. อถโข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ "ภควตา สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ 'น อติเรกปตฺโต ธาเรตพฺโพติ, อยญฺจ เม อติเรกปตฺโต อุปฺปนฺโน; อหญฺจิมำ ปตฺตำ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโม, อายสฺมา จ สาริปุตฺโต สาเกเต วิหรติ; กถำ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. [๑]อถโข อายสฺมา อานนฺโท[๑] ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. "กีวจิรำ ปนานนฺท สาริปุตฺโต อาคจฺฉิสฺสตีติ. "นวมำ วา ภควา ทิวสำ ทสมำ วาติ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ทสาหปรมำ อติเรกปตฺตำ ธาเรตุ; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๐๑] "**ทสาหปรมำ อติเรกปตฺโต ธาเรตพฺโพ, ตำ อติกฺกามยโต, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๖๐๒] **ทสาหปรมนฺ**ติ ทสาหปรมตา ธาเรตพฺโพ.

อติเรกปตฺโต นาม อนธิฏฺฐิโต อวิกปฺปิโต.

ปตฺโต นาม เทฺว ปตฺตา อโยปตฺโต มตฺติกาปตฺโต.[๒]

ตโย ปตฺตสฺส วณฺณา อุกฺกฏฺโฐ ปตฺโต มชฺฌิโม ปตฺโต โอมโก ปตฺโต.

[๑-๑] ฉ.,มหา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. มตฺติกาปตฺโตติ.

อุกฺกฏฺโฐ นาม ปตฺโต อฑฺฒาฬฺหโกทนํ คณฺหาติ จตุภาคํ ขาทนียํ ตทุปิยํ[๑] พฺยญฺชนํ. **มชฺฌิโม นาม ปตฺโต** นาฬิโกทนํ คณฺหาติ จตุภาคํ ขาทนียํ ตทุปิยํ พฺยญฺชนํ. **โอมโก นาม ปตฺโต** ปตฺโถทนํ คณฺหาติ จตุภาคํ ขาทนียํ ตทุปิยํ พฺยญฺชนํ. ตโต อุกฺกฏฺโฐ อปตฺโต โอมโก อปตฺโต.

ตํ อติกฺกามยโต นิสฺสคฺคิโย โหติ[๒] เอกาทเส อรุณุคฺคมเน นิสฺสคฺคิโย โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺโพ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺโพ. เตน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "อยํ เม ภนฺเต ปตฺโต ทสาหาติกฺกนฺโต นิสฺสคฺคิโย, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา. นิสฺสฏฺฐปตฺโต ทาตพฺโพ

[๖๐๓] "สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ ปตฺโต อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นิสฺสคฺคิโย สงฺฆสฺส นิสฺสฏฺโฐ; ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ ปตฺตํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทเทยฺยาติ.

[๖๐๔] เตน ภิกฺขุนา สมฺพหุเล ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺสุ วจนียา "อยํ เม ภนฺเต ปตฺโต ทสาหาติกฺกนฺโต นิสฺสคฺคิโย, อิมาหํ อายสฺมนฺตานํ นิสฺสชฺชามีติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ขาทนํ ตทุปิยํ, เอวมุปริปิ., มหา. ตทุปิยํ, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ. โหตีติ, เอวมุปริปิ.

นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา. นิสฺสฏฺฐปตฺโต ทาตพฺโพ

[๖๐๕] "สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตา, อยำ ปตฺโต อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นิสฺสคฺคิโย อายสฺมนฺตานำ นิสฺสฏฺโฐ; ยทายสฺมนฺตานำ ปตฺตกลฺลำ, อายสฺมนฺตา อิมำ ปตฺตำ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทเทยฺยุนฺติ.

[๖๐๖] เตน ภิกฺขุนา เอกำ ภิกฺขุำ อุปสงฺกมิตฺวา เอกำสำ อุตฺตราสงฺคำ กริตฺวา อุกฺกุฏิกำ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "อยำ เม อาวุโส ปตฺโต ทสาหาติกฺกนฺโต นิสฺสคฺคิโย, อิมาหำ อายสฺมโต นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา. เตน ภิกฺขุนา อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา. นิสฺสฏฺฐปตฺโต ทาตพฺโพ "อิมำ ปตฺตำ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๐๗] ทสาหาติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. ทสาหาติกฺกนฺเต เวมติโก, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. ทสาหาติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อนธิฏฺฐิเต อธิฏฺฐิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวิกปฺปิเต วิกปฺปิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวินฏฺเฐ วินฏฺฐสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อภินฺเน ภินฺนสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. นิสฺสคฺคิยำ ปตฺตำ อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสาหานติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสาหานติกฺกนฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสาหานติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๐๘] อนาปตฺติ อนฺโตทสาหํ อธิฏฺเจติ, วิกปฺเปติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ภิชฺชติ, อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ, วิสฺสาสํ คณฺหาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นิสฺสฏฺฐจปตฺตํ น เทนฺติ. ภิกฺขู[๑] ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. "น ภิกฺขเว นิสฺสฏฺฐจปตฺโต น ทาตพฺโพ; โย น ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

ปตฺตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ.

๒. อูนปญฺจพนฺธนสิกฺขาปทํ

[๖๐๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน กุมฺภกาเรน ภิกฺขู ปวาริตา โหนฺติ "เยสํ อยฺยานํ ปตฺเตน อตฺโถ, อหํ ปตฺเตนาติ. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปนฺติ. เยสํ ขุทฺทกา ปตฺตา, เต มหนฺเต ปตฺเต วิญฺญาเปนฺติ. เยสํ มหนฺตา ปตฺตา, เต ขุทฺทเก ปตฺเต วิญฺญาเปนฺติ. อถโข โส กุมฺภกาโร ภิกฺขูนํ พหู ปตฺเต กโรนฺโต น สกฺโกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ, ปุตฺตทาราปิสฺส กิลมนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปสฺสนฺติ. อยํ อิเมสํ พหู ปตฺเต

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

กโรนฺโต น สกฺโกติ อญฺญं วิกฺกายิกं ภณฺฑं กาตุ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ, ปุตฺตทาราปิสฺส กิลมนฺตีติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานं อุชฺฌายนฺตานं ขียนฺตานं วิปาเจนฺตานं. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถं หิ นาม ภิกฺขู น มตฺตं ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจं กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู น มตฺตं ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปนฺตีติ. "สจฺจं ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถं หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา น มตฺตं ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปสฺสนฺติ. เนตं ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถं กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "น ภิกฺขเว ปตฺโต วิญฺญาเปตพฺโพ; โย วิญฺญาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

[๖๑๐] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ปตฺโต ภินฺโน โหติ. อถโข โส ภิกฺขุ "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตं ปตฺตं วิญฺญาเปตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต น วิญฺญาเปติ, หตฺเถสุ ปิณฺฑาย จรติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถं หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา หตฺเถสุ ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานं อุชฺฌายนฺตานं ขียนฺตานं วิปาเจนฺตานं. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถं กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว นฏฺฐปตฺตสฺส วา ภินฺนปตฺตสฺส วา ปตฺตं วิญฺญาเปตุนฺติ.

[๖๑๑] เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู "ภควตา อนุญฺญาตํ นฏฺฐปตฺตสฺส วา ภินฺนปตฺตสฺส วา ปตฺตํ วิญฺญาเปตุนฺติ เต[๑] อปฺปมตฺตเกนปิ ภินฺเนน อปฺปมตฺตเกนปิ ฉิทฺเทน อปฺปมตฺตเกนปิ ขณฺเฑน อปฺปมตฺตเกนปิ วิลิขิตเกน น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปนฺติ.[๒] อถโข โส กุมฺภกาโร ภิกฺขูนํ ตเถว พหู ปตฺเต กโรนฺโต น สกฺโกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ, ปุตฺตทาราปิสฺส กิลมนฺติ. มนุสฺสา ตเถว อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปสฺสนฺติ, อยํ อิเมสํ พหู ปตฺเต กโรนฺโต น สกฺโกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ. ปุตฺตทาราปิสฺส กิลมนฺตีติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมตฺตเกนปิ ภินฺเนน อปฺปมตฺตเกนปิ ฉิทฺเทน อปฺปมตฺตเกนปิ ขณฺเฑน อปฺปมตฺตเกนปิ วิลิขิตเกน น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อปฺปมตฺตเกนปิ ภินฺเนน อปฺปมตฺตเกนปิ ฉิทฺเทน อปฺปมตฺตเกนปิ ขณฺเฑน อปฺปมตฺตเกนปิ วิลิขิตเกน [๓]น มตฺตํ ชานิตฺวา[๓] พหู

---

[๑] ฉ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,อิ. เต อปฺปมตฺตเกนปิ ภินฺเนน อปฺปมตฺตเกนปิ ขณฺเฑน วิลิขิตมตฺเตนปิ พหู ปตฺเต วิญฺญาเปนฺติ, เอวมุปริปิ.

[๓-๓] ฉ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ.

ปตฺเต วิญฺญาเปถาติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อปฺปมตฺตเกนปิ ภินฺเนน อปฺปมตฺตเกนปิ ฉิทฺเทน อปฺปมตฺตเกนปิ ขณฺเฑน อปฺปมตฺตเกนปิ วิลิขิตเกน น มตฺตำ ชานิตฺวา พหู ปตฺเต วิญฺญาเปสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๑๒] **“โย ปน ภิกฺขุ อูนปญฺจพนฺธเนน ปตฺเตน อญฺญำ นวำ ปตฺตำ เจตาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. เตน ภิกฺขุนา โส ปตฺโต ภิกฺขุปริสาย นิสฺสชฺชิตพฺโพ. โย จ ตสฺสา ภิกฺขุปริสาย ปตฺตปริยนฺโต, โส จ ตสฺส ภิกฺขุโน ปทาตพฺโพ ‘อยนฺเต ภิกฺขุ ปตฺโต, ยาว เภทนาย ธาเรตพฺโพติ. อยำ ตตฺถ สามีจี**ติ.

[๖๑๓] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

อูนปญฺจพนฺธโน นาม ปตฺโต อพนฺธโน วา เอกพนฺธโน วา ทฺวิพนฺธโน วา ติพนฺธโน วา จตุพฺพนฺธโน วา. อพนฺธโนกาโส นาม ปตฺโต, ยสฺส ทฺวงฺคุลา ราชิ น โหติ. พนฺธโนกาโส นาม ปตฺโต, ยสฺส ทฺวงฺคุลา ราชิ โหติ. นโว นาม ปตฺโต วิญฺญตฺตึ อุปาทาย วุจฺจติ.

เจตาเปยฺยาติ วิญฺญาเปติ, ปโยเค ทุกฺกฏำ, ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิโย โหติ; สงฺฆมชฺเฌ นิสฺสชฺชิตพฺโพ. สพฺเพเหว อธิฏฺจิตปตฺตำ คเหตฺวา สนฺนิปติตพฺพำ. น ลามโก ปตฺโต อธิฏฺจาตพฺโพ “มหคฺฆำ ปตฺตำ คเหสฺสามีติ. สเจ ลามกำ ปตฺตำ อธิฏฺเจติ “มหคฺฆำ ปตฺตำ คเหสฺสามีติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺโพ. เตน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย "อยํ เม ภนฺเต ปตฺโต อูนปญฺจพนฺธเนน ปตฺเตน เจตาปิโต นิสฺสคฺคิโย, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ. นิสฺสชฺชิตฺวา อาปตฺติ เทเสตพฺพา. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา. ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ปตฺตคาหาปโก[๑] สมฺมนฺนิตพฺโพ โย น ฉนฺทาคตึ คจฺเฉยฺย, น โทสาคตึ คจฺเฉยฺย, น โมหาคตึ คจฺเฉยฺย, น ภยาคตึ คจฺเฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ[๒] ชาเนยฺย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมนฺนิตพฺโพ ปจฺจโย ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ. ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๖๑๔] "สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ ปตฺตคาหาปกํ สมฺมนฺเนยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ ปตฺตคาหาปกํ สมฺมนฺนติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปตฺตคาหาปกสฺส สมฺมติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ปตฺตคาหาปโก. ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

[๖๑๕] เตน สมฺมเตน ภิกฺขุนา ปตฺโต คาเหตพฺโพ. เถโร วตฺตพฺโพ "คณฺหาตุ ภนฺเต เถโร ปตฺตนฺติ. สเจ เถโร

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. ปตฺตคฺคาหาปโก [๒] ฉ.,เท. คาหิตาคาหตญฺจ, มหา. คาหิตาคาหิตญฺจ

คณฺหาติ, เถรสฺส ปตฺโต ทุติยสฺส คาเหตพฺโพ; น จ ตสฺส อนุทฺทยตาย น คเหตพฺโพ; โย น คณฺเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปตฺตกสฺส น คาเหตพฺโพ. เอเตเนว อุปาเยน ยาว สงฺฆนวกา คาเหตพฺโพ. โย จ ตสฺสา ภิกฺขุปริสาย ปตฺตปริยนฺโต, โส จ[๑] ตสฺส ภิกฺขุโน ปทาตพฺโพ "อยนฺเต ภิกฺขุ ปตฺโต ยาว เภทนาย ธาเรตพฺโพติ.

เตน ภิกฺขุนา โส ปตฺโต น อเทเส นิกฺขิปิตพฺโพ, น อโภเคน ปริภุญฺชิตพฺโพ, น วิสฺสชฺเชตพฺโพ "กถายำ ปตฺโต นสฺเสยฺย วา วินสฺเสยฺย วา ภิชฺเชยฺย วาติ. สเจ อเทเส วา นิกฺขิปติ อโภเคน วา ปริภุญฺชติ[๒] วิสฺสชฺเชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อยำ ตตฺถ สามีจีติ อยำ ตตฺถ อนุธมฺมตา.

[๖๑๖] อพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อพนฺธเนน ปตฺเตน เอกพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อพนฺธเนน ปตฺเตน ทฺวิพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อพนฺธเนน ปตฺเตน ติพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อพนฺธเนน ปตฺเตน จตุพฺพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

เอกพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. เอกพนฺธเนน ปตฺเตน เอกพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. เอกพนฺธเนน ปตฺเตน ทฺวิพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. เอกพนฺธเนน ปตฺเตน ติพนฺธนำ

---

[๑] เท.,อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. ภุญฺชติ

ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. เอกพนฺธเนน ปตฺเตน จตุพฺพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ทฺวิพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ทฺวิพนฺธเนน ปตฺเตน เอกพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ทฺวิพนฺธเนน ปตฺเตน ทฺวิพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ทฺวิพนฺธเนน ปตฺเตน ติพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ทฺวิพนฺธเนน ปตฺเตน จตุพฺพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ติพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ติพนฺธเนน ปตฺเตน เอกพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ติพนฺธเนน ปตฺเตน ทฺวิพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ติพนฺธเนน ปตฺเตน ติพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. ติพนฺธเนน ปตฺเตน จตุพฺพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

จตุพฺพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. จตุพฺพนฺธเนน ปตฺเตน เอกพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. จตุพฺพนฺธเนน ปตฺเตน ทฺวิพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. จตุพฺพนฺธเนน ปตฺเตน ติพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. จตุพฺพนฺธเนน ปตฺเตน จตุพฺพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ เอกพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

เอกพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

ทฺวิพนฺธเนน อพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

ติพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

จตุพฺพนฺธเนน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

อพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ เอกพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

เอกพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

ทฺวิพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

ติพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ เอกพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ ติพนฺธนำ ปตฺตำ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธนำ ปตฺตำ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

จตุพฺพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธนํ ปตฺตํ ฯเปฯ เอกพนฺธนํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธนํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธนํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธนํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

เอกพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ทฺวิพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ติพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

จตุพฺพนฺธโนกาเสน ปตฺเตน อพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ เอกพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ทฺวิพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ ติพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ ฯเปฯ จตุพฺพนฺธโนกาสํ ปตฺตํ เจตาเปติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

[๖๑๗] อนาปตฺติ นฏฺฐปตฺตสฺส, ภินฺนปตฺตสฺส, ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อูนปญฺจพนฺธนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ.

๓. เภสชฺชสิกฺขาปทำ

[๖๑๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ราชคเห ปพฺภารำ โสธาเปติ เลนำ[๑] กตฺตุกาโม. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร, เยนายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตำ ปิลินฺทวจฺฉำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ. เอกมนฺตำ นิสินฺโน โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมนฺตำ ปิลินฺทวจฺฉำ เอตทโวจ "กึ ภนฺเต เถโร การาเปตีติ. "ปพฺภารำ มหาราช โสธาเปมิ เลนำ กตฺตุกาโมติ. "อตฺโถ ภนฺเต อยฺยสฺส อารามิเกนาติ. "น โข มหาราช ภควตา อารามิโก อนุญฺญาโตติ. "เตนหิ ภนฺเต ภควนฺตำ ปฏิปุจฺฉิตฺวา มม อาโรเจยฺยาถาติ. "เอวำ มหาราชาติ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปจฺจสฺโสสิ. อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ราชานำ มาคธำ เสนิยำ พิมฺพิสารำ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหำเสสิ. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมตา ปิลินฺทวจฺเฉน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหำสิโต อุฏฺฐายาสนา อายสฺมนฺตำ ปิลินฺทวจฺฉำ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกามิ.

[๖๑๙] อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ภควโต สนฺติเก ทูตำ ปาเหสิ "ราชา ภนฺเต มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อารามิกำ ทาตุกาโม; กถำ นุ โข ภนฺเต [ ][๒] ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. อถโข ภควา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เลณำ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร มยาติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ [๑]ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา[๑] ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อารามิกนฺติ. ทุติยมฺปิ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร, เยนายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ เอตทโวจ "อนุญฺญาโต ภนฺเต ภควตา อารามิโกติ. "เอวํ มหาราชาติ. "เตนหิ ภนฺเต อยฺยสฺส อารามิกํ ทมฺมีติ.

อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส อารามิกํ ปฏิสฺสุณิตฺวา วิสฺสริตฺวา จิเรน สตึ ปฏิลภิตฺวา อญฺญตรํ สพฺพตฺถกํ มหามตฺตํ อามนฺเตสิ "โย มยา ภเณ อยฺยสฺส อารามิโก ปฏิสฺสุโต, ทินฺโน โส อารามิโกติ. "น โข เทว อยฺยสฺส อารามิโก ทินฺโนติ. "กีวจิรํ นุ โข ภเณ อิโต รตฺติ[๒] โหตีติ. อถโข โส มหามตฺโต รตฺติโย คเณตฺวา[๓] ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ "ปญฺจ เทว รตฺติสตานีติ. "เตนหิ ภเณ อยฺยสฺส ปญฺจ อารามิกสตานิ เทหีติ.[๔] "เอวํ เทวาติ โข โส มหามตฺโต รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุณิตฺวา อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส ปญฺจ อารามิกสตานิ อทาสิ.[๕] ปาฏิเยกฺโก คาโม นิวิสิ. "อารามิกคามโกติปิ นํ อาหํสุ. "ปิลินฺทวจฺฉคามโกติปิ[๖] นํ อาหํสุ.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.
[๒] ฉ.,เท.,มหา. หิ ตํ, อิ. หิตํ
[๓] อิ. วิคเณตฺวา
[๔] อิ. เทถาติ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปาทาสิ.
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ปิลินฺทคามโกติปิ

[๖๒๐] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ตสฺมึ คามเก กุลูปโก[๑] โหติ. อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ปิลินฺทวจฺฉคามกำ ปิณฺฑาย ปาวิสิ. เตน โข ปน สมเยน ตสฺมึ คามเก อุสฺสโว โหติ, ทารกา อลงฺกตา[๒] มาลากิตา กีฬนฺติ. อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ปิลินฺทวจฺฉคามเก สปทานำ ปิณฺฑาย จรมาโน, เยน อญฺญตรสฺส อารามิกสฺส นิเวสนำ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ.

เตน โข ปน สมเยน ตสฺสา อารามิกินิยา ธีตา อญฺเญ ทารเก อลงฺกเต มาลากิเต ปสฺสิตฺวา โรทติ "มาลำ เม เทถ, อลงฺการำ เม เทถาติ. อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ตำ อารามิกินึ เอตทโวจ "กิสฺสายำ ทาริกา โรทตีติ. "อยำ ภนฺเต ทาริกา อญฺเญ ทารเก อลงฺกเต มาลากิเต ปสฺสิตฺวา โรทติ มาลำ เม เทถ, อลงฺการำ เม เทถาติ; กุโต อมฺหากำ ทุคฺคตานำ มาลา. กุโต อลงฺกาโรติ. อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ อญฺญตรำ ติณณฺฑุปกำ[๓] คเหตฺวา ตำ อารามิกินึ เอตทโวจ "หนฺทิมำ ติณณฺฑุปกำ ตสฺสา ทาริกาย สีเส ปฏิมุญฺจาหีติ.[๔]

อถโข สา อารามิกินี ตำ ติณณฺฑุปกำ คเหตฺวา ตสฺสา ทาริกาย สีเส ปฏิมุญฺจิ. สา อโหสิ สุวณฺณมาลา อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา. นตฺถิ ตาทิสา รญฺโญปิ อนฺเตปุเร สุวณฺณมาลา. มนุสฺสา รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. กุลูปโก เอวมุปริปิ., มหา. ทาริกา
[๒] อิ. เอตฺถนฺตเร ทาริกา อลงฺกิตาติ ปาฐา ทิสฺสนฺติ,
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ติณณฺฑุปกำ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปฏิมุญฺจาติ.

อาโรเจสุ “อมุกสฺส เทว อารามิกสฺส ฆเร สุวณฺณมาลา อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา; นตฺถิ ตาทิสา เทวสฺสาปิ อนฺเตปุเร สุวณฺณมาลา; กุโต ตสฺส ทุคฺคตสฺส. นิสฺสํสยํ โจริกาย อาภตาติ. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ตํ อารามิกกุลํ พนฺธาเปสิ. ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ปิลินฺทวจฺฉคามกํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ; ปิลินฺทวจฺฉ-คามเก สปทานํ ปิณฺฑาย จรมาโน, เยน ตสฺส อารามิกสฺส นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปฏิวิสฺสเก ปุจฺฉิ “กหํ อิทํ อารามิกกุลํ คตนฺติ. “เอติสฺสา ภนฺเต สุวณฺณมาลาย การณา รญฺญา พนฺธาปิตนฺติ.

[๖๒๑] อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ, เยน รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร, เยนายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ เอตทโวจ “กิสฺส มหาราช อารามิกกุลํ พนฺธาปิตนฺติ. “ตสฺส ภนฺเต อารามิกสฺส ฆเร สุวณฺณมาลา อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา; นตฺถิ ตาทิสา อมฺหากมฺปิ อนฺเตปุเร สุวณฺณมาลา; กุโต ตสฺส ทุคฺคตสฺส. นิสฺสํสยํ โจริกาย อาภตาติ. อถโข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปาสาทํ “สุวณฺณนฺติ อธิมุจฺจิ. โส อโหสิ สพฺพโสวณฺณมโย. “อิทํ ปน เต มหาราช ตาว พหุ สุวณฺณํ กุโตติ. “อญฺญาตํ ภนฺเต อยฺยสฺเสวโส[๑] อิทฺธานุภาโวติ ตํ อารามิก-กุลํ มุญฺจาเปสิ.

---

[๑] อิ. อยฺยสฺส โส

มนุสฺสา "อยฺเยน กิร ปิลินฺทวจฺเฉน สราชิกาย ปริสาย อุตฺตริมนุสฺสธมฺมำ อิทฺธิปาฏิหาริยำ ทสฺสิตนฺติ อตฺตมนา อภิปฺปสนฺนา อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส ปญฺจ เภสชฺชานิ อภิหรึสุ. เสยฺยถีทำ.[๑] สปฺปิ นวนีตำ เตลำ มธุ ผาณิตำ. ปกติยาปิจายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ลาภี โหติ ปญฺจนฺนำ เภสชฺชานำ, ลทฺธำ ลทฺธำ ปริสาย วิสฺสชฺเชติ. ปริสา จสฺส โหติ พาหุลฺลิกา ลทฺธำ ลทฺธำ โกลมฺเพปิ ฆเฏปิ ปูเรตฺวา ปฏิสาเมติ, ปริสฺสาวนานิปิ ถวิกาโยปิ ปูเรตฺวา วาตปาเนสุ ลคฺเคติ. ตานิ โอลีนวิลีนานิ ติฏฺฐนฺติ. อุนฺทุเรหิปิ วิหารา โอกิณฺณ-วิกิณฺณา โหนฺติ. มนุสฺสา วิหารจาริกำ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "อนฺโตโกฏฺฐาคาริกา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา, เสยฺยถาปิ ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโรติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภิกฺขู เอวรูปาย พาหุลฺลาย เจเตสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู เอวรูปาย พาหุลฺลาย เจเตนฺตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา เอวรูปาย พาหุลฺลาย เจเตสฺสนฺติ. เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] ฉ.,เท. เสยฺยถิทำ, เอวมุปริปิ.

[๖๒๒] **“ยานิ โข ปน ตานิ คิลานานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสายนียานิ[๑] เภสชฺชานิ, เสยฺยถีทํ. สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา สตฺตาหปรมํ สนฺนิธิการกํ ปริภุญฺชิตพฺพานิ; ตํ อติกฺกามยโต นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๖๒๓] **ยานิ โข ปน ตานิ คิลานานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสายนียานิ เภสชฺชานีติ สปฺปิ** นาม โคสปฺปิ วา อชิกาสปฺปิ วา มหิสสปฺปิ[๒] วา, เยสํ มํสํ กปฺปติ เตสํ สปฺปิ.

นวนีตํ นาม เตสํเยว นวนีตํ.

เตลํ นาม ติลเตลํ สาสปเตลํ มธุกเตลํ เอรณฺฑเตลํ วสาเตลํ.

มธุ นาม มกฺขิกามธุ.

ผาณิตํ นาม อุจฺฉุมฺหา นิพฺพตฺตํ.

ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา สตฺตาหปรมํ สนฺนิธิการกํ ปริภุญฺชิตพฺพานีติ สตฺตาหปรมตา ปริภุญฺชิตพฺพานิ.

ตํ อติกฺกามยโต นิสฺสคฺคิยํ โหติ[๒] อฏฺจเม อรุณุคฺคมเน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ “อิทํ เม ภนฺเต เภสชฺชํ สตฺตาหาติกฺกนฺตํ นิสฺสคฺคิยํ; อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๒๔] สตฺตาหาติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. สตฺตาหาติกฺกนฺเต เวมติโก, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. สตฺตาหาติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อนธิฏฺจิเต อนธิฏฺจิตสญฺญี,

---

[๑] อิ. ปฏิสายนิยานิ [๒] ฉ.,เท. มหึสสปฺปิ, อิ. มหิสํ วา สปฺปิ [๓] มหา. โหตีติ

นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อนฏฺเฉ นฏฺฉสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวินฏฺเฉ วินฏฺฉสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อทฑฺเฒ ทฑฺฒสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

นิสฺสฏฺฐำ ปฏิลภิตฺวา น กายิเกน ปริโภเคน ปริภุญฺชิตพฺพำ, น อชฺโฌหริตพฺพำ. ปทีเป วา กาพวณฺเณ วา อุปเนตพฺพำ. อญฺเญน ภิกฺขุนา กายิเกน ปริโภเคน ปริภุญฺชิตพฺพำ. น อชฺโฌหริตพฺพำ.

สตฺตาหานติกฺกนฺเต อติกฺกนฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สตฺตาหานติกฺกนฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สตฺตาหานติกฺกนฺเต อนติกฺกนฺตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๒๕] อนาปตฺติ อนฺโตสตฺตาหำ อธิฏฺเฉติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ทยฺหติ, อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ, วิสฺสาสำ คณฺหาติ, อนุปสมฺปนฺนสฺส จตฺเตน วนฺเตน มุตฺเตน อนเปกฺโข ทตฺวา ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เภสชฺชสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ตติยำ.

๔. วสฺสิกสาฏิกสิกฺขาปทำ

[๖๒๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนำ วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตา โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู "ภควตา วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตาติ ปฏิกจฺเจว[๑] วสฺสิกสาฏิกจีวรำ ปริเยสนฺติ,

---

[๑] อิ. ปฏิคจฺเจว, เอวมุปริปิ.

ปฏิกจฺเจว กตฺวา นิวาเสนฺติ, ชิณฺณาย วสฺสิกสาฏิกาย นคฺคา กายํ โอวสฺสาเปนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปฏิกจฺเจว วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสิสฺสนฺติ, ปฏิกจฺเจว กตฺวา นิวาเสสฺสนฺติ, ชิณฺณาย วสฺสิกสาฏิกาย นคฺคา กายํ โอวสฺสาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ปฏิกจฺเจว วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสถ, ปฏิกจฺเจว กตฺวา นิวาเสถ, ชิณฺณาย วสฺสิกสาฏิกาย นคฺคา กายํ โอวสฺสาเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ปฏิกจฺเจว วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสิสฺสถ, ปฏิกจฺเจว กตฺวา นิวาเสสฺสถ, ชิณฺณาย วสฺสิกสาฏิกาย นคฺคา กายํ โอวสฺสาเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๒๗] **“มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ ภิกฺขูนา วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสิตพฺพํ, ‘อฑฺฒมาโส[๑] เสโส คิมฺหานนฺติ กตฺวา นิวาเสตพฺพํ, ‘โอเรน เจ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยเสยฺย, โอเรนฑฺฒมาโส เสโส คิมฺหานนฺติ กตฺวา นิวาเสยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๖๒๘] **มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ ภิกฺขูนา วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสิตพฺพนฺติ** เย มนุสฺสา ปุพฺเพปิ วสฺสิกสาฏิกจีวรํ เทนฺติ, เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺสุ วจนียา “กาโล วสฺสิกสาฏิกาย, สมโย

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อทฺธมาโส, เอวมุปริปิ.

วสฺสิกสาฏิกาย, อญฺเญปิ มนุสฺสา วสฺสิกสาฏิกจีวรำ เทนฺตีติ. น วตฺตพฺพา[๑] "เทถ เม วสฺสิกสาฏิกจีวรำ, อาหรถ เม วสฺสิกสาฏิกจีวรำ, ปริวฏฺเฏถ เม วสฺสิกสาฏิกจีวรำ, เจตาเปถ เม วสฺสิกสาฏิกจีวรนฺติ.

อฑฺฒมาโส เสโส คิมฺหานนฺติ กตฺวา นิวาเสตพฺพนฺติ อฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน กตฺวา นิวาเสตพฺพำ.

โอเรน เจ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ อติเรกมาเส เสเส คิมฺหาเน วสฺสิกสาฏิกจีวรำ ปริเยสติ, นิสฺสคฺคิยำ โหติ.[๒]

โอเรนฑฺฒมาโส เสโส คิมฺหานนฺติ อติเรกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน กตฺวา นิวาเสติ, นิสฺสคฺคิยำ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ ฯเปฯ "อิทำ เม ภนฺเต วสฺสิกสาฏิกจีวรำ อติเรกมาเส เสเส คิมฺหาเน ปริยิฏฺฐำ, อติเรกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน กตฺวา นิวตฺถำ[๓] นิสฺสคฺคิยำ; อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๒๙] อติเรกมาเส เสเส คิมฺหาเน อติเรกสญฺญี วสฺสิกสาฏิกจีวรำ ปริเยสติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกมาเส เสเส คิมฺหาเน เวมติโก วสฺสิกสาฏิกจีวรำ ปริเยสติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

อติเรกมาเส เสเส คิมฺหาเน อูนกสญฺญี วสฺสิกสาฏิกจีวรำ ปริเยสติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน อติเรกสญฺญี กตฺวา นิวาเสติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน เวมติโก กตฺวา นิวาเสติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

---

[๑] อิ. วตฺตพฺโพ [๒] เท.,มหา. ปาจิตฺติยำ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ปริทหิตำ

อติเรกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน อูนกสญฺญี กตฺวา นิวาเสติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

สติยา วสฺสิกสาฏิกาย นคฺโค กายํ โอวสฺสาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกมาเส เสเส คิมฺหาเน อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกมาเส เสเส คิมฺหาเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกมาเส เสเส คิมฺหาเน อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

อูนกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกฑฺฒมาเส เสเส คิมฺหาเน อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๓๐] อนาปตฺติ "มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสติ, "อฑฺฒมาโส เสโส คิมฺหานนฺติ กตฺวา นิวาเสติ, "อูนกมาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสิกสาฏิกจีวรํ ปริเยสติ, "อูนกฑฺฒมาโส เสโส คิมฺหานนฺติ กตฺวา นิวาเสติ, ปริยิฏฺฐาย วสฺสิกสาฏิกาย วสฺสํ อุกฺกฑฺฒิยติ, นิวตฺถาย วสฺสิกสาฏิกาย วสฺสํ อุกฺกฑฺฒิยติ, โธวิตฺวา นิกฺขิปิตพฺพํ, สมเย นิวาเสตพฺพํ, อจฺฉินฺนจีวรสฺส, นฏฺฐจีวรสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

วสฺสิกสาฏิกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

๕. จีวรอจฺฉินฺทนสิกฺขาปทํ

[๖๓๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภาตุโน สทฺธิวิหาริกํ ภิกฺขุ เอตทโวจ

“เอหาวุโส, ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสามาติ. “นาหำ ภนฺเต คมิสฺสามิ, ทุพฺพลจีวโรมฺหีติ. “เอหาวุโส, อหนฺเต จีวรำ ทสฺสามีติ ตสฺส จีวรำ อทาสิ. อสฺโสสิ โข โส ภิกฺขุ “ภควา กิร ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสตีติ. อถโข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “นทานาหำ อายสฺมตา อุปนนฺเทน สกฺยปุตฺเตน สทฺธึ ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสามิ, ภควตา สทฺธึ ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสามีติ. อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตำ ภิกฺขุำ เอตทโวจ “เอหิทานิ อาวุโส, ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสามาติ. “นาหำ ภนฺเต ตยา สทฺธึ ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสามิ, ภควตา สทฺธึ ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสามีติ, “ยำปิ ตฺยาหำ อาวุโส จีวรำ อทาสึ ‘มยา สทฺธึ ชนปทจาริกำ ปกฺกมิสฺสตีติ กุปิโต อนตฺตมโน จีวรำ[๑] อจฺฉินฺทิ.

อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภิกฺขุสฺส สามำ จีวรำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทิสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ[๒] “สจฺจำ กิร ตฺวำ อุปนนฺท ภิกฺขุสฺส สามำ จีวรำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทสีติ.[๓] “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส ภิกฺขุสฺส สามำ จีวรำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทิสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] เท. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆำ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ ปฏิปุจฺฉีติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ, ทยฺ. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ. [๓] ฉ.,เท.,อิ. อจฺฉินฺทีติ

อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๓๒] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส สามํ จีวรํ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺเทยฺย วา อจฺฉินฺทาเปยฺย วา, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๖๓๓] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

สามนฺติ สยํ ทตฺวา.

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ.

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรทฺโธ อาหตจิตฺโต ขิลชาโต.

อจฺฉินฺเทยฺยาติ สยํ อจฺฉินฺทติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ.[๑]

อจฺฉินฺทาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สกึ อาณตฺโต พหุกมฺปิ อจฺฉินฺทติ, นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต จีวรํ ภิกฺขุสฺส สามํ ทตฺวา อจฺฉินฺนํ นิสฺสคฺคิยํ, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๓๔] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี สามํ[๒] จีวรํ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทติ วา อจฺฉินฺทาเปติ วา, นิสฺสคฺคิยํ

---

[๑] เท. ปาจิตฺติยํ [๒] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

ปาจิตฺติยำ. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก สามำ จีวรำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทติ วา อจฺฉินฺทาเปติ วา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี สามำ จีวรำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทติ วา อจฺฉินฺทาเปติ วา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

อญฺญำ ปริกฺขารำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทติ วา อจฺฉินฺทาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนสฺส จีวรำ วา อญฺญำ วา ปริกฺขารำ ทตฺวา กุปิโต อนตฺตมโน อจฺฉินฺทติ วา อจฺฉินฺทาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺน-สญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๖๓๕] อนาปตฺติ โส วา เทติ, ตสฺส วา วิสฺสาสนฺโต[๑] คณฺหาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จีวรอจฺฉินฺทนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปญฺจมำ.

๖. สุตฺตวิญฺญตฺติสิกฺขาปทำ

[๖๓๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จีวรการสมเย พหุำ สุตฺตำ วิญฺญาเปสุำ. กเตปิ จีวเร พหุ สุตฺตำ อวสิฏฺฐำ โหติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ เอตทโหสิ “หนฺท มยำ อาวุโส อญฺญมฺปิ สุตฺตำ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรำ วายาเปมาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญมฺปิ สุตฺตำ

---

[๑] ฉ.,มหา. วิสฺสสนฺโต

วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปสุ. วีเตปิ จีวเร พหุ สุตฺตํ อวสิฏฺฐํ โหติ. ทุติยมฺปิ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญมฺปิ สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปสุ. วีเตปิ จีวเร พหุ สุตฺตํ อวสิฏฺฐํ โหติ. ตติยมฺปิ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญมฺปิ สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปสุ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา สามํ สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานं อุชฺฌายนฺตานं ขียนฺตานं วิปาเจนฺตานं. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สามं สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปสฺสนฺตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว สามं สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา สามं สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๓๗] **“โย ปน ภิกฺขุ สามं สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ จีวรํ วายาเปยฺย, นิสฺสคฺคิยं ปาจิตฺติย**นฺติ.

[๖๓๘] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

สามนฺติ สยํ วิญฺญาเปตฺวา.

สุตฺตํ นาม ฉ สุตฺตานิ โขมํ กปฺปาสิกํ โกเสยฺยํ กมฺพลํ สาณํ ภงฺคํ.

ตนฺตวาเยหีติ เปสการเกหิ[๑] วายาเปติ, ปโยเค [ ][๒] ทุกฺกฏํ. ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ "อิทํ เม ภนฺเต จีวรํ สามํ สุตฺตํ วิญฺญาเปตฺวา ตนฺตวาเยหิ วายาปิตํ นิสฺสคฺคิยํ, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๓๙] วายาปิเต วายาปิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. วายาปิเต เวมติโก, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. วายาปิเต อวายาปิตสญฺญี, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

อวายาปิเต วายาปิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อวายาปิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อวายาปิเต อวายาปิตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๔๐] อนาปตฺติ จีวรํ สิพฺพิตุํ,[๓] อาโยเค, กายพนฺธเน, อสพนฺธเก,[๔] ปตฺตตฺถวิกาย, ปริสฺสาวเน, ฌาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สุตฺตวิญฺญตฺติสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เปสกาเรหิ
[๒] ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร ปโยเคติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. สิพฺเพตุํ
[๔] ฉ. อสพทฺธเก

๗. มหาเปสการสิกฺขาปทํ

[๖๔๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส ปวาสํ คจฺฉนฺโต ปชาปตึ เอตทโวจ “สุตฺตํ ธารยิตฺวา อมุกสฺส ตนฺตวายสฺส เทหิ, จีวรํ วายาเปตฺวา นิกฺขิปาหิ,[๑] อาคโต อยฺยํ อุปนนฺทํ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. อสฺโสสิ โข อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ ตสฺส ปุริสสฺส อิมํ วาจํ ภาสมานสฺส. อถโข โส ภิกฺขุ, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจ “มหาปุญฺโญสิ ตฺวํ อาวุโส อุปนนฺท, อมุกสฺมึ โอกาเส อญฺญตโร ปุริโส ปวาสํ คจฺฉนฺโต ปชาปตึ เอตทโวจ ‘สุตฺตํ ธารยิตฺวา อมุกสฺส ตนฺตวายสฺส เทหิ, จีวรํ วายาเปตฺวา นิกฺขิปาหิ, อาคโต อยฺยํ อุปนนฺทํ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. “อตฺถาวุโส มํ โส อุปฏฺฐาโกติ. โสปิ โข ตนฺตวาโย อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฏฺฐาโก โหติ.

อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เยน โส ตนฺตวาโย, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตं[๒] ตนฺตวายं เอตทโวจ “อิทํ โข อาวุโส จีวรํ มํ อุทฺทิสฺส วียติ,[๓] อายตญฺจ กโรหิ, วิตฺถตญฺจ อปฺปิตญฺจ สุวีตญฺจ สุปฺปวายิตญฺจ สุวิเลขิตญฺจ สุวิตจฺฉิตญฺจ กโรหีติ. “เอเต โข เม ภนฺเต สุตฺตํ ธารยิตฺวา อหํสุ ‘อิมินา สุตฺเตน จีวรํ วินาหีติ, น ภนฺเต สกฺกา อายตํ วา วิตฺถตํ วา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. นิกฺขิป, เอวมุปริปิ.

[๒] อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๓] ฉ.,เท.,ทยฺ. วิยฺยติ, เอวมุปริปิ.

อปฺปิตำ วา กาตุ์, สกฺกา จ โข ภนฺเต สุวีตญฺจ สุปฺปวายิตญฺจ สุวิเลขิตญฺจ สุวิตจฺฉิตญฺจ กาตุนฺติ. “อิงฺฆ ตฺวำ อาวุโส อายตญฺจ กโรหิ วิตฺถตญฺจ อปฺปิตญฺจ, น เตน สุตฺเตน ปฏิพทฺธำ ภวิสฺสตีติ.

อถโข โส ตนฺตวาโย ยถาอาภตำ สุตฺตำ ตนฺเต อุปเนตฺวา, เยน สา อิตฺถี,[๑] เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตำ อิตฺถึ เอตทโวจ “สุตฺเตน อยฺเย อตฺโถติ. “นนุ ตฺวำ อยฺย[๒] มยา วุตฺโต ‘อิมินา สุตฺเตน จีวรำ วินาหีติ. “สจฺจาหำ อยฺเย ตยา วุตฺโต “อิมินา สุตฺเตน จีวรำ วินาหีติ; อปิจ มำ อยฺโย อุปนนฺโท เอวมาห ‘อิงฺฆ ตฺวำ อาวุโส อายตญฺจ กโรหิ วิตฺถตญฺจ อปฺปิตญฺจ, น เตน สุตฺเตน ปฏิพทฺธำ ภวิสฺสตีติ. อถโข สา อิตฺถี, ยตฺตกญฺเญว สุตฺตำ ปฐมำ อทาสิ, ตตฺตกำ ปจฺฉา อทาสิ. อสฺโสสิ โข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต “โส กิร ปุริโส ปวาสโต อาคโตติ. อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เยน ตสฺส ปุริสสฺส นิเวสนำ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข โส ปุริโส, เยนายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ; เอกมนฺตำ นิสินฺโน โข โส ปุริโส ปชาปตึ เอตทโวจ “วายาปิตำ[๓] จีวรนฺติ. “อาม อยฺย วายาปิตำ จีวรนฺติ. “อาหร, อยฺยำ อุปนนฺทำ จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามีติ. อถโข สา อิตฺถี ตำ จีวรำ นีหริตฺวา สามิกสฺส ทตฺวา เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. อถโข โส ปุริโส อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส ตำ[๔] จีวรำ ทตฺวา อุชฺฌายติ ขียติ

---

[๑] อิ. อิตฺถิ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อยฺโย
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. วีตำ ตำ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโจ น ทิสฺสติ.

วิปาเจติ "มหิจฺฉา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อสนฺตุฏฺฐา, นยิเม สุกรา จีวเรน อจฺฉาเทตุ; กถ หิ นาม อยฺโย อุปนนฺโท มยา ปุพฺเพ อปฺปวาริโต [ ][1] ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺป อาปชฺชิสฺสตีติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺป อาปชฺชิสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺต อุปนนฺท สกฺยปุตฺต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจ กิร ตฺว อุปนนฺท ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺป อาปชฺชสีติ.[2] "สจฺจ ภควาติ. "ฌาตโก เต อุปนนฺท อญฺญาตโกติ. "อญฺญาตโก ภควาติ. "อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาตกสฺส น ชานาติ ปฏิรูป วา อปฺปฏิรูป วา สนฺต วา อสนฺต วา ตตฺถ นาม ตฺว โมฆปุริส ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อญฺญาตกสฺส คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺป อาปชฺชิสฺสสิ. เนต โมฆปุริส อปฺปสนฺนาน วา ปสาทาย ปสนฺนาน วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิม สิกฺขาปท อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๔๒] **"ภิกฺขุ ปเนว อุทฺทิสฺส อญฺญาตโก คหปติ วา คหปตานี วา ตนฺตวาเยหิ จีวร วายาเปยฺย; ตตฺร เจ โส**

---

[1] อิ. เอตฺถนฺตเร คหปติกสฺสาติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อาปชฺชีติ

ภิกฺขุ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปำ อาปชฺเชยฺย 'อิทำ โข อาวุโส จีวรำ มำ อุทฺทิสฺส วียติ, อายตญฺจ กโรถ, วิตฺถตญฺจ อปฺปิตญฺจ สุวีตญฺจ สุปฺปวายิตญฺจ สุวิเลขิตญฺจ สุวิตจฺฉิตญฺจ กโรถ; อปฺเปวนาม มยมฺปิ อายสฺมนฺตานำ กิญฺจิมตฺตำ อนุปทชฺเชยฺยามาติ, เอวญฺจ โส ภิกฺขุ วตฺวา กิญฺจิมตฺตำ อนุปทชฺเชยฺย, อนฺตมโส ปิณฺฑปาตมตฺตมฺปิ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยนฺติ.

[๖๔๓] **ภิกฺขุำ ปเนว อุทฺทิสฺสาติ** ภิกฺขุสฺสตฺถาย ภิกฺขุำ อารมฺมณำ กตฺวา ภิกฺขุำ อจฺฉาเทตุกาโม.

อญฺญาตโก นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺโธ.

คหปติ นาม โย โกจิ อคารำ อชฺฌาวสติ.

คหปตานี นาม ยา กาจิ อคารำ อชฺฌาวสติ.

ตนฺตวาเยหีติ เปสกาเรหิ.

จีวรำ นาม ฉนฺนำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ วิกปฺปนุปคำ ปจฺฉิมำ.

วายาเปยฺยาติ วินาเปติ.

ตตฺร เจ โส ภิกฺขูติ ยำ ภิกฺขุำ อุทฺทิสฺส จีวรำ วียติ, โส ภิกฺขุ.

ปุพฺเพ อปฺปวาริโตติ ปุพฺเพ อวุตฺโต โหติ "กีทิเสน เต ภนฺเต จีวเรน อตฺโถ. กีทิสำ เต จีวรำ วายาเปมีติ.

ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวาติ ฆรำ คนฺตฺวา ยตฺถ กตฺถจิ อุปสงฺกมิตฺวา.

จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺเชยฺยาติ “อิทํ โข อาวุโส จีวรํ มํ อุทฺทิสฺส วียติ, อายตญฺจ กโรถ, วิตฺถตญฺจ อปฺปิตญฺจ สุวีตญฺจ สุปฺปวายิตญฺจ สุวิเลขิตญฺจ สุวิตจฺฉิตญฺจ กโรถ; อปฺเปวนาม มยมฺปิ อายสฺมนฺตานํ กิญฺจิมตฺตํ อนุปฺปทชฺเชยฺยามาติ.

เอวญฺจ โส ภิกฺขุ วตฺวา กิญฺจิมตฺตํ อนุปทชฺเชยฺย อนฺตมโส ปิณฺฑปาตมตฺตมฺปีติ ปิณฺฑปาโต นาม ยาคุปิ ภตฺตมฺปิ ขาทนียมฺปิ จุณฺณปิณฺโฑปิ ทนฺตกฏฺฐมฺปิ ทสิกสุตฺตมฺปิ, อนฺตมโส ธมฺมมฺปิ ภณติ.

ตสฺส วจเนน อายตํ วา วิตฺถตํ วา อปฺปิตํ วา กโรติ, ปโยเค ทุกฺกฏํ. ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยํ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพํ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ “อิทํ เม ภนฺเต จีวรํ ปุพฺเพ อปฺปวาริโต อญฺญาตกสฺส คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปนฺนํ นิสฺสคฺคิยํ, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๔๔] อญฺญาตเก อญฺญาตกสญฺญี ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาตเก เวมติโก ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ. อญฺญาตเก ญาตกสญฺญี ปุพฺเพ อปฺปวาริโต คหปติกสฺส ตนฺตวาเย อุปสงฺกมิตฺวา จีวเร วิกปฺปํ อาปชฺชติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ญาตเก อญฺญาตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาตเก ญาตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๔๕] อนาปตฺติ ญาตกานำ, ปวาริตานำ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, มหคฺฆำ วายาเปตุกามสฺส อปฺปคฺฆำ วายาเปติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

มหาเปสการสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ สตฺตมำ

๘. อจฺเจกจีวรสิกฺขาปทำ

[๖๔๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร มหามตฺโต ปวาสำ คจฺฉนฺโต ภิกฺขูนำ สนฺติเก ทูตำ ปาเหสิ "อาคจฺฉนฺตุ ภทฺทนฺตา, วสฺสาวาสิกำ ทสฺสามีติ. ภิกฺขู "วสฺสำวุตฺถานำ[๑] ภควตา วสฺสาวาสิกำ อนุญฺญาตนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา นาคมำสุ. อถโข โส มหามตฺโต อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "กถำ หิ นาม ภทฺทนฺตา มยา ปหิเต ทูเต นาคจฺฉิสฺสนฺติ. อหำ หิ เสนาย คจฺฉามิ, ทุชฺชานำ ชีวิตำ, ทุชฺชานำ มรณนฺติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู ตสฺส มหามตฺตสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อจฺเจกจีวรำ ปฏิคฺคเหตฺวา นิกฺขิปิตุนฺติ.

[๖๔๗] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู "ภควตา อนุญฺญาตำ อจฺเจกจีวรำ ปฏิคฺคเหตฺวา นิกฺขิปิตุนฺติ [ ][๒] อจฺเจกจีวรำ[๓] ปฏิคฺคเหตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท. วสฺสำวุฏฺฐานำ, ทย. วสฺสำ วุตฺถานำ [๒] สฺยา.,อิ. เอตฺถนฺตเร เตติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อจฺเจกจีวรานิ

จีวรกาลสมยํ อติกฺกาเมนฺติ, ตานิ จีวรานิ จีวรวํเส ภณฺฑิกาพทฺธานิ ติฏฺฐนฺติ. อทฺทสา[๑] โข อายสฺมา อานนฺโท เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต ตานิ จีวรานิ จีวรวํเส ภณฺฑิกาพทฺธานิ จิตานิ;[๒] ทิสฺวาน[๓] ภิกฺขู อามนฺเตสิ[๔] "กสฺสิมานิ อาวุโส จีวรานิ จีวรวํเส ภณฺฑิกาพทฺธานิ ติฏฺฐนฺตีติ. "อมฺหากํ อาวุโส อจฺเจกจีวรานีติ. "กีวจิรํ ปนาวุโส อิมานิ จีวรานิ นิกฺขิตฺตานีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ยถานิกฺขิตฺตํ อาโรเจสุํ. อายสฺมา อานนฺโท อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขู อจฺเจกจีวรานิ[๕] ปฏิคฺคเหตฺวา จีวรกาลสมยํ อติกฺกาเมสฺสนฺตีติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู อจฺเจกจีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา จีวรกาลสมยํ อติกฺกาเมนฺตีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา อจฺเจกจีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา จีวรกาลสมยํ อติกฺกาเมสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๔๘] **"ทสาหานาคตํ กตฺติกเตมาสิปุณฺณมํ[๖] ภิกฺขุโน ปเนว อจฺเจกจีวรํ อุปฺปชฺเชยฺย, อจฺเจกํ มญฺญมาเนน ภิกฺขุนา ปฏิคฺคเหตพฺพํ; ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวจีวรกาลสมยํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ตโต เจ อุตฺตรึ นิกฺขิเปยฺย, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] ฉ. อทฺทส
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ติฏฺฐนฺเต
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ทิสฺวา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. เอตทโวจ
[๕] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อจฺเจกจีวรํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. กตฺติกเตมาสิกปุณฺณมํ

[๖๔๙] **ทสาหานาคตนฺติ** ทสาหานาคตาย ปวารณาย.

กตฺติกเตมาสิปุณฺณมนฺติ ปวารณา กตฺติกา วุจฺจติ.

อจฺเจกจีวรำ นาม เสนาย วา คนฺตุกาโม โหติ, ปวาสำ วา คนฺตุกาโม โหติ, คิลาโน วา โหติ, คพฺภินี วา โหติ, อสฺสทฺธสฺส วา สทฺธา อุปฺปนฺนา โหติ, อปฺปสนฺนสฺส วา ปสาโท อุปฺปนฺโน โหติ; โส เจ ภิกฺขูนำ สนฺติเก ทูตำ ปหิเณยฺย "อาคจฺฉนฺตุ ภทฺทนฺตา, วสฺสาวาสิกำ ทสฺสามีติ. เอตำ อจฺเจกจีวรำ นาม.

อจฺเจกำ มญฺญมาเนน ภิกฺขุนา ปฏิคฺคเหตพฺพำ; ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวจีวรกาลสมยำ นิกฺขิปิตพฺพนฺติ สญฺญาณำ กตฺวา นิกฺขิปิตพฺพำ "อิทำ อจฺเจกจีวรนฺติ.

จีวรกาลสมโย นาม อนตฺถเต กจิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส "อตฺถเต กจิเน ปญฺจ มาสา.

ตโต เจ อุตฺตรึ นิกฺขิเปยฺยาติ อนตฺถเต กจิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิมำ ทิวสำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ โหติ. อตฺถเต กจิเน กจินุทฺธารทิวสำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ ฯเปฯ "อิทำ เม ภนฺเต อจฺเจกจีวรำ จีวรกาลสมยำ อติกฺกามิตำ นิสฺสคฺคิยำ, อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๕๐] อจฺเจกจีวเร อจฺเจกจีวรสญฺญี จีวรกาลสมยำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อจฺเจกจีวเร เวมติโก จีวรกาลสมยำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อจฺเจกจีวเร อนจฺเจกจีวรสญฺญี จีวรกาลสมยำ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อนธิฏฺฐิเต อธิฏฺฐิต-

สญฺญี ฯเปฯ อวิกปฺปิเต วิกปฺปิตสญฺญี ฯเปฯ อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิต-สญฺญี ฯเปฯ อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญี ฯเปฯ อวินฏฺเฐ วินฏฺฐสญฺญี ฯเปฯ อทฑฺเฒ ทฑฺฒสญฺญี ฯเปฯ อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี จีวรกาลสมยํ อติกฺกาเมติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

นิสฺสคฺคิยํ จีวรํ อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนจฺเจกจีวเร อจฺเจกจีวรสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนจฺเจกจีวเร เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนจฺเจกจีวเร อนจฺเจกจีวรสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๕๑] อนาปตฺติ อนฺโตสมยํ[๑] อธิฏฺเฐติ, วิกปฺเปติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ทยฺหติ, อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ, วิสฺสาสํ คณฺหาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อจฺเจกจีวรสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ.

๙. สาสงฺกสิกฺขาปทํ

[๖๕๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู วุตฺถวสฺสา[๒] อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ วิหรนฺติ. กตฺติกโจรกา "ภิกฺขู ลทฺธลาภาติ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ วิหรนฺเตน ติณฺณํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตุนฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อนฺโตสมเย [๒] ฉ. วุฏฺฐวสฺสา

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู "ภควตา อนุญฺญาตำ อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ วิหรนฺเตน ติณฺณำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตฺวนฺติ ติณฺณำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตฺวา อติเรกฉารตฺตำ วิปฺปวสนฺติ. ตานิ จีวรานิ นสฺสนฺติปิ วินสฺสนฺติปิ ทยฺหนฺติปิ อุนฺทุเรหิปิ ขชฺชนฺติ. ภิกฺขู ทุจฺโจลา[๑] โหนฺติ ลูขจีวรา. ภิกฺขู เอวมาหำสุ "กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส ทุจฺโจลา ลูขจีวราติ. อถโข เต ภิกฺขู ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภิกฺขู ติณฺณำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตฺวา อติเรกฉารตฺตำ วิปฺปวสิสฺสนฺตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู ติณฺณำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตฺวา อติเรกฉารตฺตำ วิปฺปวสนฺตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา ติณฺณำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ อนฺตรฆเร นิกฺขิปิตฺวา อติเรกฉารตฺตำ วิปฺปวสิสฺสนฺติ. เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๕๓] **"อุปวสฺสำ โข ปน กตฺติกปุณฺณมำ ยานิ โข ปน ตานิ อารญฺญกานิ เสนาสนานิ สาสงฺกสมฺมตานิ สปฺปฏิภยานิ, ตถารูเปสุ ภิกฺขุ เสนาสเนสุ วิหรนฺโต อากงฺขมาโน ติณฺณำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ อนฺตรฆเร นิกฺขิเปยฺย; สิยา จ ตสฺส**

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. ทุจฺโจพฺพา, เอวมุปริปิ.

ภิกฺขุโน โกจิเทว ปจฺจโย เตน จีวเรน วิปฺปวาสาย, ฉารตฺต-ปรมนฺเตน ภิกฺขุนา เตน จีวเรน วิปฺปวสิตพฺพํ; ตโต เจ อุตฺตรึ วิปฺปวเสยฺย อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา[๑] นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยนฺติ.

[๖๕๔] **อุปวสฺสํ โข ปนาติ** วุตฺถวสฺสานํ.

กตฺติกปุณฺณมนฺติ กตฺติกจาตุมาสินี วุจฺจติ.

ยานิ โข ปน ตานิ อารญฺญกานิ เสนาสนานีติ อารญฺญกํ นาม เสนาสนํ ปญฺจธนุสติกํ ปจฺฉิมํ.

สาสงฺกํ นาม อาราเม อารามุปจาเร[๒] โจรานํ นิวิฏฺโฐกาโส ทิสฺสติ, ภุตฺโตกาโส[๓] ทิสฺสติ, จิโตกาโส ทิสฺสติ, นิสินฺโนกาโส ทิสฺสติ, นิปนฺโนกาโส ทิสฺสติ.

สปฺปฏิภยํ นาม อาราเม อารามุปจาเร โจเรหิ มนุสฺสา หตา ทิสฺสนฺติ, วิลุตฺตา ทิสฺสนฺติ, อาโกฏิตา ทิสฺสนฺติ.

ตถารูเปสุ ภิกฺขุ เสนาสเนสุ วิหรนฺโตติ เอวรูเปสุ ภิกฺขุ เสนาสเนสุ วิหรนฺโต.

อากงฺขมาโนติ อิจฺฉมาโน.

ติณฺณํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรนฺติ สงฺฆาฏึ วา อุตฺตราสงฺคํ วา อนฺตรวาสกํ วา.

อนฺตรฆเร นิกฺขิเปยฺยาติ สมนฺตา[๔] โคจรคาเม นิกฺขิเปยฺย.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ภิกฺขุสมฺมุติยา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อารามูปจาเร, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๔] อิ. สามนฺตา

สิยา จ ตสฺส ภิกฺขุโน โกจิเทว ปจฺจโย เตน จีวเรน วิปฺปวาสายาติ สิยา ปจฺจโย, สิยา กรณียำ.

ฉารตฺตปรมนฺเตน ภิกฺขุนา เตน จีวเรน วิปฺปวสิตพฺพนฺติ ฉารตฺตปรมตา วิปฺปวสิตพฺพำ.

อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยาติ ฐเปตฺวา ภิกฺขุสมฺมตึ.

ตโต เจ อุตฺตรึ วิปฺปวเสยฺยาติ สตฺตเม อรุณุคฺคมเน นิสฺสคฺคิยำ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพำ ฯเปฯ "อิทำ เม ภนฺเต จีวรำ อติเรกฉารตฺตำ วิปฺปวุตฺถำ[๑] อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา นิสฺสคฺคิยำ, อิมาหำ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๔๕] อติเรกฉารตฺเต อติเรกสญฺญี วิปฺปวสติ อญฺญตฺร ภิกฺขุ-สมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกฉารตฺเต เวมติโก วิปฺปวสติ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อติเรกฉารตฺเต อูนกสญฺญี วิปฺปวสติ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ. อปฺปจฺจุทฺธเฏ ปจฺจุทฺธฏสญฺญี ฯเปฯ อวิสฺสชฺชิเต วิสฺสชฺชิตสญฺญี ฯเปฯ อนฏฺเฐ นฏฺฐสญฺญี ฯเปฯ อวินฏฺเฐ วินฏฺฐสญฺญี ฯเปฯ อทฑฺเฒ ทฑฺฒสญฺญี ฯเปฯ อวิลุตฺเต วิลุตฺตสญฺญี วิปฺปวสติ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยำ.

นิสฺสคฺคิยำ จีวรำ อนิสฺสชฺชิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกฉารตฺเต อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกฉารตฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกฉารตฺเต อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท. วิปฺปวุฏฺฐำ

[๖๕๖] อนาปตฺติ ฉารตฺตํ วิปฺปวสติ, อูนกฉารตฺตํ วิปฺปวสติ, ฉารตฺตํ วิปฺปวสิตฺวา ปุน คามสีมํ โอกฺกมิตฺวา วสิตฺวา ปกฺกมติ, อนฺโตฉารตฺตํ ปจฺจุทฺธรติ, วิสฺสชฺเชติ, นสฺสติ, วินสฺสติ, ทยฺหติ, อจฺฉินฺทิตฺวา คณฺหาติ, วิสฺสาสํ คณฺหาติ, ภิกฺขุสมฺมติยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สาสงฺกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ.

๑๐. ปริณตสิกฺขาปทํ

[๖๕๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆสฺส สจีวรภตฺตํ[๑] ปฏิยตฺตํ โหติ “โภเชตฺวา จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, เยน โส ปูโค, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ตं ปูคं เอตทโวจุ “เทถาวุโส อมฺหากํ อิมานิ จีวรานีติ. “น มยํ ภนฺเต ทสฺสาม, อมฺหากํ สงฺฆสฺส อนุวสฺสํ สจีวรภิกฺขา ปญฺญตฺตาติ. “พหู อาวุโส สงฺฆสฺส ทายกา, พหู สงฺฆสฺส ภตฺตา; มยํ ตุมฺเห นิสฺสาย ตุมฺเห สมฺปสฺสนฺตา อิธ วิหราม; ตุมฺเห เจ อมฺหากํ น ทสฺสถ, อถ โกจรหิ อมฺหากํ ทสฺสติ. เทถาวุโส อมฺหากํ อิมานิ จีวรานีติ. อถโข โส ปูโค ฉพฺพคฺคิเยหิ ภิกฺขูหิ นิปฺปีฬิยมาโน ยถาปฏิยตฺตํ จีวรํ ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ทตฺวา สงฺฆํ ภตฺเตน ปริวิสิ. เย เต ภิกฺขู ชานนฺติ สงฺฆสฺส สจีวรภตฺตํ ปฏิยตฺตํ, น จ ชานนฺติ “ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ทินฺนนฺติ, เต เอวมาหํสุ “โอโณเชถ อาวุโส สงฺฆสฺส

---

[๑] อิ. จีวรภตฺตํ

จีวรนฺติ. “นตฺถิ ภนฺเต ยถาปฏิยตฺตำ จีวรำ, อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา อตฺตโน ปริณาเมสุนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานำ สงฺฆิกำ ลาภำ ปริณตำ อตฺตโน ปริณาเมสฺสนฺตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานำ สงฺฆิกำ ลาภำ ปริณตำ อตฺตโน ปริณาเมถาติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ชานำ สงฺฆิกำ ลาภำ ปริณตำ อตฺตโน ปริณาเมสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๕๘] **“โย ปน ภิกฺขุ ชานำ สงฺฆิกำ ลาภำ ปริณตำ อตฺตโน ปริณาเมยฺย, นิสฺสคฺคิยำ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๖๕๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

สงฺฆิกำ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนำ โหติ ปริจฺจตฺตำ.

ลาโภ นาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา อนฺตมโส จุณฺณปิณฺโฑปิ ทนฺตกฏฺฐำปิ ทสิกสุตฺตำปิ.

ปริณตำ นาม “ทสฺสาม, กริสฺสามาติ วาจา ภินฺนา โหติ.

อตฺตโน ปริณาเมติ, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน นิสฺสคฺคิยำ โหติ; นิสฺสชฺชิตพฺพำ สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา.

เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นิสฺสชฺชิตพฺพํ ฯเปฯ “อิทํ เม ภนฺเต ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ อตฺตโน ปริณามิตํ นิสฺสคฺคิยํ, อิมาหํ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามีติ ฯเปฯ ทเทยฺยาติ ฯเปฯ ทเทยฺยุนฺติ ฯเปฯ อายสฺมโต ทมฺมีติ.

[๖๖๐] ปริณเต ปริณตสญฺญี อตฺตโน ปริณาเมติ, นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ.

ปริณเต เวมติโก อตฺตโน ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.[๑] ปริณเต อปริณตสญฺญี อตฺตโน ปริณาเมติ, อนาปตฺติ.[๒] สงฺฆสฺส ปริณตํ อญฺญสงฺฆสฺส วา เจติยสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เจติยสฺส ปริณตํ อญฺญเจติยสฺส วา สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลสฺส ปริณตํ อญฺญปุคฺคลสฺส วา สงฺฆสฺส วา คณสฺส วา เจติยสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริณเต ปริณตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริณเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริณเต อปริณตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๖๑] อนาปตฺติ “กตฺถ เทมาติ ปุจฺฉิยมาโน[๓] “ยตฺถ ตุมฺหากํ เทยฺยธมฺโม ปริโภคํ วา ลเภยฺย, ปฏิสงฺขารํ วา ลเภยฺย, จิรฏฺฐิติโก วา อสฺส, ยตฺถ วา ปน ตุมฺหากํ จิตฺตํ ปสีทติ, ตตฺถ เทถาติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปริณตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

ปตฺตวคฺโค ตติโย.

---

[๑] อิ. นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ. [๒] อิ. นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺตียํ. [๓] ฉ. ปุจฺฉียมาโน

ตสฺสุทฺทานํ

เทฺว จ ปตฺตานิ เภสชฺชํ　　วสฺสิกา ทานปญฺจมํ
สามํ วายาปนาจฺเจโก[๑]　　สาสงฺกํ สงฺฆิเกน จาติ.

[๖๖๒] อุทฺทิฏฺฐา โข อายสฺมนฺโต ตึส นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ธมฺมา. ตตฺถายสฺมนฺเต ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ทุติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ปริสุทฺเธตฺถายสฺมนฺโต; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

นิสฺสคฺคิยกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. วายาปนจฺเจโก

๕. ปาจิตฺติยกณฺฑ

อิเม โข ปนายสฺมนฺโต เทฺวนวุติ ปาจิตฺติยา ธมฺมา อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ.

๑. มุสาวาทวคฺโค

๑. มุสาวาทสิกฺขาปทํ

[๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน หตฺถโก สกฺยปุตฺโต วาทกุชิตฺโต โหติ. โส ติตฺถิเยหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต[๑] อวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ภาสติ, สงฺเกตํ กตฺวา วิสංวาเทติ. ติตฺถิยา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม หตฺถโก สกฺยปุตฺโต อมฺเหหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสติ, อญฺเญนญฺญํ ปฏิจริสฺสติ, สมฺปชานมุสา ภาสิสฺสติ, สงฺเกตํ กตฺวา วิสංวาเทสฺสตีติ.

อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสं ติตฺถิยานं อุชฺฌายนฺตานं ขียนฺตานं วิปาเจนฺตานं. อถโข เต ภิกฺขู, เยน หตฺถโก สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา หตฺถกं สกฺยปุตฺตं เอตทโวจุं "สจฺจํ กิร ตฺวं อาวุโส หตฺถก ติตฺถิเยหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานาสิ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาสิ, อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรสิ, สมฺปชานมุสา ภาสสิ, สงฺเกตं กตฺวา วิสංวาเทสีติ.[๒]

---

[๑] อิ. สลฺลเปนฺโต, เอวมุปริปิ. [๒] สฺยา. วิสංวาเทสฺสติ.

"เอเต โข อาวุโส ติตฺถิยา นาม เยน เกนจิ เชตพฺพา, น[๑] เตสं ชโย ทาตพฺโพติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถं หิ นาม หตฺถโก สกฺยปุตฺโต ติตฺถิเยหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสติ, อญฺเญนญฺญं ปฏิจริสฺสติ, สมฺปชานมุสา ภาสิสฺสติ, สงฺเกตं กตฺวา วิสංวาเทสฺสตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู หตฺถกं สกฺยปุตฺตं อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุं. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆं สนฺนิปาตาเปตฺวา หตฺถกं สกฺยปุตฺตं ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจं กิร ตฺวं หตฺถก ติตฺถิเยหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานาสิ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาสิ, อญฺเญนญฺญं ปฏิจรสิ, สมฺปชาน-มุสา ภาสสิ, สงฺเกตं กตฺวา วิสංวาเทสีติ. "สจฺจं ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถं หิ นาม ตฺวं โมฆปุริส ติตฺถิเยหิ สทฺธึ สลฺลปนฺโต อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสสิ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสสิ, อญฺเญนญฺญं ปฏิจริสฺสสิ, สมฺปชานมุสา ภาสิสฺสสิ, สงฺเกตं กตฺวา วิสංวาเทสฺสสิ. เนตं โมฆปุริส อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒] "สมฺปชานมุสาวาเท ปาจิตฺติยนฺติ.

[๓] **สมฺปชานมุสาวาโท** นาม วิสංวาทนปุเรกฺขารสฺส วาจา คีรา[๒] พฺยปโถ[๓] วจีเภโท วาจสิกา วิญฺญตฺติ; อฏฺฐ[๔] อนริยโวหารา

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. เนว
[๒] ฉ.,เท.,มหา. คิรา
[๓] ฉ.,เท.,มหา. พฺยปฺปโถ
[๔] อิ. อยं ปาโจ น ทิสฺสติ.

อทิฏฺฐํ ทิฏฺฐํ เมติ, อสฺสุตํ[๑] สุตํ เมติ, อมุตฺตํ มุตฺตํ เมติ, อวิญฺญาตํ วิญฺญาตํ เมติ; ทิฏฺฐํ อทิฏฺฐํ เมติ, สุตํ อสฺสุตํ เมติ, มุตฺตํ อมุตฺตํ เมติ, วิญฺญาตํ อวิญฺญาตํ เมติ.

อทิฏฺฐํ นาม น จกฺขุนา ทิฏฺฐํ. **อสฺสุตํ** นาม น โสเตน สุตํ. **อมุตฺตํ** นาม น ฆาเนน ฆายิตํ, น ชิวฺหาย สายิตํ, น กาเยน ผุฏฺฐํ. **อวิญฺญาตํ** นาม น มนสา วิญฺญาตํ. **ทิฏฺฐํ** นาม จกฺขุนา ทิฏฺฐํ. **สุตํ** นาม โสเตน สุตํ. **มุตฺตํ** นาม ฆาเนน ฆายิตํ, ชิวฺหาย สายิตํ, กาเยน ผุฏฺฐํ. **วิญฺญาตํ** นาม มนสา วิญฺญาตํ.

[๔] ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐํ "ทิฏฺฐํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ.

จตูหากาเรหิ อทิฏฺฐํ "ทิฏฺฐํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ.

ปญฺจหากาเรหิ อทิฏฺฐํ "ทิฏฺฐํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ.

ฉหากาเรหิ อทิฏฺฐํ "ทิฏฺฐํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ.

---

[๑] อิ. อสุตํ

สตฺตหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวำ.

[๕] ตีหากาเรหิ อสฺสุตำ "สุตำ เมติ ฯเปฯ อมุตำ "มุตำ เมติ ฯเปฯ อวิญฺญาตำ "วิญฺญาตำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ.

จตูหากาเรหิ ฯเปฯ ปญฺจหากาเรหิ ฯเปฯ ฉหากาเรหิ ฯเปฯ สตฺตหากาเรหิ อวิญฺญาตำ "วิญฺญาตำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวำ.

[๖] ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐญฺจ เม มุตญฺจาติ [ ][1] ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐญฺจ เม วิญฺญาตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจ มุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจ วิญฺญาตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อทิฏฺฐำ "ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจ มุตญฺจ วิญฺญาตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ

---

[1] ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺสาติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ.

ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ “สุตญฺจ เม มุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ “สุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ “สุตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ “สุตญฺจ เม มุตญฺจ วิญฺญาตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ “สุตญฺจ เม มุตญฺจ ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อสฺสุตํ “สุตญฺจ เม มุตญฺจ วิญฺญาตญฺจ ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ

ตีหากาเรหิ อมุตํ “มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อมุตํ “มุตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อมุตํ “มุตญฺจ เม สุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อมุตํ “มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจ ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อมุตํ “มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจ สุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อมุตํ “มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจ ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจาติ ฯเปฯ

ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ “วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ “วิญฺญาตญฺจ เม สุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ “วิญฺญาตญฺจ เม มุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ “วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ “วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ มุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ อวิญฺญาตํ “วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจ มุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ

[๗] ตีหากาเรหิ ทิฏฺฐํ “อทิฏฺฐํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ “มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ “มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ “มุสา มยา ภณิตนฺติ.

จตูหากาเรหิ ฯเปฯ ปญฺจหากาเรหิ ฯเปฯ ฉหากาเรหิ ฯเปฯ สตฺตหากาเรหิ ทิฏฺฐํ “อทิฏฺฐํ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส

อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ “มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ “มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ “มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺจึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวำ.

ตีหากาเรหิ สุตำ “อสฺสุตำ เมติ ฯเปฯ มุตำ, อมุตำ เมติ ฯเปฯ วิญฺญาตำ “อวิญฺญาตำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ “มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ “มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ “มุสา มยา ภณิตนฺติ.

จตูหากาเรหิ ฯเปฯ ปญฺจหากาเรหิฯเปฯ ฉหากาเรหิ ฯเปฯ สตฺตหากาเรหิ วิญฺญาตำ “อวิญฺญาตำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ “มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ “มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ “มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺจึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวำ.

[๘] ตีหากาเรหิ ทิฏฺจำ “สุตำ เมติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ ทิฏฺจำ “มุตำ เมติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ ทิฏฺจำ “วิญฺญาตำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ ตีหากาเรหิ ทิฏฺจำ “สุตญฺจ เม มุตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ ทิฏฺจำ “สุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจาติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ ทิฏฺจำ “สุตญฺจ เม มุตญฺจ วิญฺญาตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ

ตีหากาเรหิ สุตำ “มุตำ เมติ ฯเปฯ สุตำ “วิญฺญาตำ เมติ ฯเปฯ สุตำ “ทิฏฺจำ เมติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ ตีหากาเรหิ สุตำ “มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจาติ ฯเปฯ สุตำ “มุตญฺจ เม ทิฏฺจญฺจาติ ฯเปฯ สุตำ “มุตญฺจ เม วิญฺญาตญฺจ ทิฏฺจญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ

ตีหากาเรหิ มุตๆ “วิญฺญาตๆ เมติ ฯเปฯ มุตๆ “ทิฏฺฐๆ เมติ ฯเปฯ มุตๆ “สุตๆ เมติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ มุตๆ “วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ มุตๆ “วิญฺญาตญฺจ เม สุตญฺจาติ ฯเปฯ มุตๆ “วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจาติ ฯเปฯ

ตีหากาเรหิ วิญฺญาตๆ “ทิฏฺฐๆ เมติ ฯเปฯ วิญฺญาตๆ “สุตๆ เมติ ฯเปฯ วิญฺญาตๆ “มุตๆ เมติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ วิญฺญาตๆ “ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตๆ “ทิฏฺฐญฺจ เม มุตญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตๆ “ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจ มุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ

[๙] ตีหากาเรหิ ทิฏฺเฐ เวมติโก ทิฏฺฐๆ โนกปฺเปติ[๑] ทิฏฺฐๆ นสฺสรติ ทิฏฺฐๆ ปมุฏฺโฐ[๒] โหติ, ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ ทิฏฺฐญฺจ เม สุตญฺจ มุตญฺจ วิญฺญาตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ฯเปฯ สุเต เวมติโก สุตๆ โนกปฺเปติ สุตๆ นสฺสรติ สุตๆ ปมุฏฺโฐ โหติ ฯเปฯ มุเต เวมติโก มุตๆ โนกปฺเปติ มุตๆ นสฺสรติ มุตๆ ปมุฏฺโฐ โหติ ฯเปฯ ตีหากาเรหิ วิญฺญาเต เวมติโก วิญฺญาตๆ โนกปฺเปติ วิญฺญาตๆ นสฺสรติ วิญฺญาตๆ ปมุฏฺโฐ โหติ, วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตญฺจ เม สุตญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตญฺจ เม มุตญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ มุตญฺจาติ ฯเปฯ วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจ มุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส

---

[๑] เท.,อิ. โน กปฺเปติ, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. สมฺมุฏฺโฐ, เอวมุปริปิ.

อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ.

[๑๐] จตูหากาเรหิ ฯเปฯ ปญฺจหากาเรหิ ฯเปฯ ฉหากาเรหิ ฯเปฯ สตฺตหากาเรหิ วิญฺญาเต เวมติโก วิญฺญาเต โนกปฺเปติ วิญฺญาตำ นสฺสรติ วิญฺญาตำ ปมุฏฺโฐ โหติ, วิญฺญาตญฺจ เม ทิฏฺฐญฺจ สุตญฺจ มุตญฺจาติ สมฺปชานมุสา ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส ปุพฺเพวสฺส โหติ "มุสา ภณิสฺสนฺติ, ภณนฺตสฺส โหติ "มุสา ภณามีติ, ภณิตสฺส โหติ "มุสา มยา ภณิตนฺติ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวำ.

[๑๑] อนาปตฺติ ทวาย[๑] ภณติ, รวาย[๒] ภณติ (ทวาย ภณติ นาม สหสา ภณติ. รวาย ภณติ นาม "อญฺญำ ภณิสฺสามีติ อญฺญำ ภณติ.) อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

มุสาวาทสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปฐมำ.

๒. โอมสวาทสิกฺขาปทำ

[๑๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺสาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา[๓] เปสเล ภิกฺขู โอมสนฺติ, ชาติยาปิ นาเมนปิ โคตฺเตนปิ กมฺเมนปิ สิปฺเปนปิ อาพาเธนปิ ลิงฺเคนปิ กิเลเสนปิ อาปตฺติยาปิ หีเนนปิ อกฺโกเสน ขุำเสนฺติ วมฺเภนฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ทวา, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. รวา, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. ภณฺเฑนฺตา, เอวมุปริปิ.

เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา เปสเล ภิกฺขู โอมสิสฺสนฺติ. ชาติยาปิ นาเมนปิ โคตฺเตนปิ กมฺเมนปิ สิปฺเปนปิ อาพาเธนปิ ลิงฺเคนปิ กิเลเสนปิ อาปตฺติยาปิ หีเนนปิ อกฺโกเสน ขุํเสสฺสนฺติ วมฺเภสฺสนฺตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา เปสเล ภิกฺขู โอมสถ. ชาติยาปิ นาเมนปิ โคตฺเตนปิ กมฺเมนปิ สิปฺเปนปิ อาพาเธนปิ ลิงฺเคนปิ กิเลเสนปิ อาปตฺติยาปิ หีเนนปิ อกฺโกเสน ขุํเสถ วมฺเภถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺตา เปสเล ภิกฺขู โอมสิสฺสถ ชาติยาปิ ฯเปฯ หีเนนปิ อกฺโกเสน ขุํเสสฺสถ วมฺเภสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ

[๑๓] “ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ตกฺกสิลายํ อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส นนฺทิวิสาโล นาม พลิพทฺโท[๑] อโหสิ. อถโข ภิกฺขเว นนฺทิวิสาโล พลิพทฺโท ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ “คจฺฉ ตฺวํ พฺราหฺมณ, เสฏฺฐินา สทฺธึ สหสฺเสน อพฺภุทฺ[๒] กโรหิ ‘มยฺหํ พลิพทฺโท สกฏสตํ อติพทฺธํ ปวฏฺเฏสฺสตีติ. อถโข ภิกฺขเว โส พฺราหฺมโณ เสฏฺฐินา สทฺธึ สหสฺเสน อพฺภุทฺ อกาสิ “มยฺหํ พลิพทฺโท สกฏสตํ อติพทฺธํ

---

[๑] ฉ. พลีพทฺโท, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. อพฺภุตฺ, เอวมุปริปิ.

ปวฏฺเฏสฺสตีติ. อถโข ภิกฺขเว โส พฺราหฺมโณ สกฏสตํ อติพนฺธิตฺวา นนฺทิวิสาลํ พลิพทฺทํ ยุญฺชิตฺวา เอตทโวจ "อญฺฉ[1] กูฏ, วหสฺสุ กูฏาติ. อถโข ภิกฺขเว นนฺทิวิสาโล พลิพทฺโท ตตฺเถว อฏฺฐาสิ. อถโข ภิกฺขเว โส พฺราหฺมโณ สหสฺเสน ปราชิโต ปชฺฌายิ. อถโข ภิกฺขเว นนฺทิวิสาโล พลิพทฺโท ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ "กิสฺส ตฺวํ พฺราหฺมณ ปชฺฌายสีติ. "ตถา หิ ปนาหํ โภ ตยา สหสฺเสน ปราชิโตติ. "กิสฺส ปน มํ ตฺวํ พฺราหฺมณ อกูฏํ กูฏวาเทน ปาเปสิ. คจฺฉ ตฺวํ พฺราหฺมณ, เสฏฺฐินา สทฺธึ ทฺวีหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทฺธ กโรหิ 'มยฺหํ พลิพทฺโท สกฏสตํ อติพทฺธํ ปวฏฺเฏสฺสตีติ, มา จ มํ อกูฏํ กูฏวาเทน ปาเปสีติ. อถโข ภิกฺขเว โส พฺราหฺมโณ เสฏฺฐินา สทฺธึ ทฺวีหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทฺธ อกาสิ "มยฺหํ พลิพทฺโท สกฏสตํ อติพทฺธํ ปวฏฺเฏสฺสตีติ. อถโข ภิกฺขเว โส พฺราหฺมโณ สกฏสตํ อติพนฺธิตฺวา นนฺทิวิสาลํ พลิพทฺทํ ยุญฺชิตฺวา เอตทโวจ "อญฺฉ ภทฺร, วหสฺสุ ภทฺราติ. อถโข ภิกฺขเว นนฺทิวิสาโล พลิพทฺโท สกฏสตํ อติพทฺธํ ปวฏฺเฏสิ.

มนาปเมว ภาเสยฺย นามนาปํ กุทาจนํ
มนาปํ ภาสมานสฺส ครุภารํ อุทพฺพหิ
ธนญฺจ นํ อลพฺเภสิ[2] เตน จตฺตมโน อหูติ.

ตทาปิ เม ภิกฺขเว อมนาปา ขุ๎สนา วมฺภนา, กิมงฺคํ[3] ปเนตรหิ มนาปา ภวิสฺสติ ขุ๎สนา วมฺภนา; เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[1] ฉ.,อิ. คจฺฉ, เท. อจฺฉ [2] ฉ. อลาเภสิ [3] อิ. กิมงฺค

[๑๔] **"โอมสวาเท ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๕] **โอมสวาโท** นาม ทสหิ อากาเรหิ โอมสติ ชาติยาปิ นาเมนปิ โคตฺเตนปิ กมฺเมนปิ สิปฺเปนปิ อาพาเธนปิ ลิงฺเคนปิ กิเลเสนปิ อาปตฺติยาปิ อกฺโกเสนปิ.

ชาติ นาม เทฺว ชาติโย หีนา จ ชาติ อุกฺกฏฺฐา จ ชาติ. **หีนา** นาม ชาติ จณฺฑาลชาติ เวณชาติ[๑] เนสาทชาติ รถการชาติ ปุกฺกุสชาติ; เอสา หีนา นาม ชาติ. **อุกฺกฏฺฐา** นาม ชาติ ขตฺติยชาติ พฺราหฺมณชาติ; เอสา อุกฺกฏฺฐา นาม ชาติ.

นามํ นาม เทฺว นามานิ หีนญฺจ นามํ อุกฺกฏฺฐญฺจ นามํ. **หีนํ** นาม นามํ อวกณฺณกํ ชวกณฺณกํ ธนิฏฺฐกํ สวิฏฺฐกํ กุลวฑฺฒกี, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตํ ปริภูตํ อจิตฺตีกตํ;[๒] เอตํ หีนํ นาม นามํ. **อุกฺกฏฺฐํ** นาม นามํ พุทฺธปฏิสํยุตฺตํ ธมฺมปฏิสํยุตฺตํ สงฺฆปฏิสํยุตฺตํ,[๓] เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตํ อนวญฺญาตํ อหีฬิตํ อปริภูตํ จิตฺตีกตํ; เอตํ อุกฺกฏฺฐํ นาม นามํ.

โคตฺตํ นาม เทฺว โคตฺตานิ หีนญฺจ โคตฺตํ อุกฺกฏฺฐญฺจ โคตฺตํ. **หีนํ** นาม โกสิยโคตฺตํ ภารทฺวาชโคตฺตํ, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตํ ปริภูตํ อจิตฺตีกตํ, เอตํ หีนํ นาม โคตฺตํ. **อุกฺกฏฺฐํ** นาม โคตฺตํ โคตมโคตฺตํ โมคฺคลฺลานโคตฺตํ กจฺจายนโคตฺตํ วาเสฏฺฐโคตฺตํ,[๔] เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ

---

[๑] ฉ. เวนชาติ [๒] ฉ.,เท. อจิตฺตีกตํ, เอวมุปริปิ.
[๓] เท. พุทธปฺปฏิสํยุตฺตํ ธมฺมปฺปฏิสํยุตฺตํ สงฺฆปฺปฏิสํยุตฺตํ
[๔] ฉ.,เท. กจฺจานโคตฺตํ วาสิฏฺฐโคตฺตํ, เอวมุปริปิ.

อโนญฺญาตํ อนวญฺญาตํ อหีฬิตํ อปริภูตํ จิตีกตํ; เอตं อุกฺกฏฺฐํ นาม โคตฺตํ.

กมฺมं นาม เทฺว กมฺมานิ หีนญฺจ กมฺมं อุกฺกฏฺฐญฺจ กมฺมं. **หีนं** นาม กมฺมं โกฏฺฐกกมฺมं ปุปฺผฉฑฺฑกกมฺมं, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตํ อวญฺญาตํ หีฬิตं ปริภูตं อจิตีกตं; เอตं หีนं นาม กมฺมं. **อุกฺกฏฺฐं** นาม กมฺมं กสิ วณิชฺชา[๑] โครกฺขา, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตं อนวญฺญาตं อหีฬิตं อปริภูตं จิตีกตं; เอตं อุกฺกฏฺฐं นาม กมฺมं.

สิปฺปं นาม เทฺว สิปฺปานิ หีนญฺจ สิปฺปं อุกฺกฏฺฐญฺจ สิปฺปं. **หีนं** นาม สิปฺปं นฬการสิปฺปं กุมฺภการสิปฺปं เปสการสิปฺปं จมฺมการสิปฺปं นหาปิตสิปฺปं, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ โอญฺญาตं อวญฺญาตं หีฬิตं ปริภูตं อจิตีกตं; เอตं หีนं นาม สิปฺปं. **อุกฺกฏฺฐं** นาม สิปฺปं มุทฺธา[๒] คณนา เลขา, เตสุ เตสุ วา ปน ชนปเทสุ อโนญฺญาตं อนวญฺญาตं อหีฬิตं อปริภูตं จิตีกตं; เอตं อุกฺกฏฺฐं นาม สิปฺปं.

สพฺเพปิ **อาพาธา** หีนา นาม;[๓] อปิจ[๔] มธุเมโห อาพาโธ อุกฺกฏฺโฐ.

ลิงฺคं นาม เทฺว ลิงฺคานิ หีนญฺจ ลิงฺคं อุกฺกฏฺฐญฺจ ลิงฺคं. **หีนं** นาม ลิงฺคं อติทีฆं อติรสฺสं อติกณฺหं อจฺโจทาตं; เอตं หีนं นาม ลิงฺคं. **อุกฺกฏฺฐं** นาม ลิงฺคं นาติทีฆं นาติรสฺสं นาติกณฺหं นาจฺโจทาตं; เอตं อุกฺกฏฺฐं นาม ลิงฺคं.

---

[๑] อิ. วาณิชฺชา, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท.,มหา. มุทฺทา, เอวมุปริปิ.
[๓] เท.,อิ.,มหา. นามสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๔] เท.,อิ. อปิ จ

สพฺเพปิ **กิเลสา** หีนา.

สพฺพาปิ **อาปตฺติโย** หีนา อปิจ โสตาปตฺติ สมาปตฺติ อุกฺกฏฺฐา.

อกฺโกโส นาม เทฺว อกฺโกสา หีโน จ อกฺโกโส อุกฺกฏฺโฐ จ อกฺโกโส. **หีโน** นาม อกฺโกโส "โอฏฺโจสิ, เมณฺโฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ, ยกาเรน วา ภกาเรน วา กาฏโกฏจิกาย วา; เอโส หีโน นาม อกฺโกโส. **อุกฺกฏฺโฐ** นาม อกฺโกโส "ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ; เอโส อุกฺกฏฺโฐ นาม อกฺโกโส.

[๑๖] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม[๑] หีเนน หีนํ วเทติ จณฺฑาลํ เวณํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ "จณฺฑาโลสิ, เวโณสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ ขตฺติยํ พฺราหฺมณํ "จณฺฑาโลสิ, เวโณสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกฏฺเจน หีนํ วเทติ จณฺฑาลํ เวณํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ "ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] อิ. มงฺกุ กตฺตุกาโม, เอวมุปริปิ.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ๎เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเจน อุกฺกฏฺจ๎ วเทติ ขตฺติยํ พฺราหฺมณ๎ “ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสีติ, ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๗] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ๎เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ อวกณฺณกํ ชวกณฺณกํ ธนิฏฺฐกํ สวิฏฺฐกํ กุลวฑฺฒกํ “อวกณฺณโกสิ, ชวกณฺณโกสิ, ธนิฏฺฐโกสิ, สวิฏฺฐโกสิ, กุลวฑฺฒโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ๎เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺจ๎ วเทติ พุทฺธรกฺขิตं ธมฺมรกฺขิตं สงฺฆรกฺขิตं “อวกณฺณโกสิ, ชวกณฺณโกสิ, ธนิฏฺฐโกสิ, สวิฏฺฐโกสิ, กุลวฑฺฒโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมปนฺนํ ขุ๎เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเจน หีนํ วเทติ อวกณฺณกํ ชวกณฺณกํ ธนิฏฺฐกํ สวิฏฺฐกํ กุลวฑฺฒกํ “พุทฺธรกฺขิโตสิ, ธมฺมรกฺขิโตสิ, สงฺฆรกฺขิโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ๎เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเจน อุกฺกฏฺจ๎ วเทติ พุทฺธรกฺขิตं ธมฺมรกฺขิตं สงฺฆรกฺขิตं “พุทฺธรกฺขิโตสิ, ธมฺมรกฺขิโตสิ, สงฺฆรกฺขิโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๘] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ๎เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ โกสิยं ภารทฺวาชं “โกสิโยสิ, ภารทฺวาโชสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ่เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ โคตมํ โมคฺคลฺลานํ กจฺจายนํ วาเสฏฺฐํ[๑] "โกสิโยสิ, ภารทฺวาโชสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ่เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ โกสิยํ ภารทฺวาชํ "โคตโมสิ, โมคฺคลฺลาโนสิ, กจฺจายโนสิ, วาเสฏฺโฐสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ่เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ โคตมํ โมคฺคลฺลานํ กจฺจายนํ วาเสฏฺฐํ "โคตโมสิ, โมคฺคลฺลาโนสิ, กจฺจายโนสิ, วาเสฏฺโฐสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๙] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ่เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ โกฏฺฐกํ ปุปฺผฉฑฺฑกํ "โกฏฺฐโกสิ, ปุปฺผฉฑฺฑโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ่เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ กสกํ[๒] วาณิชฺชं โครกฺขํ "โกฏฺฐโกสิ, ปุปฺผฉฑฺฑโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุ่เสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ โกฏฺฐกํ ปุปฺผฉฑฺฑกํ "กสโกสิ, วาณิโชสิ, โครกฺโขสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท. กจฺจานํ วาสิฏฺฐํ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. กสฺสกํ, เอวมุปริปิ.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเจน อุกฺกฏฺจำ วเทติ กสกำ วาณิชำ โครกฺขำ "กสโกสิ, วาณิโชสิ, โครกฺโขสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๐] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนำ วเทติ นฬการ์ กุมฺภการ์ เปสการ์ จมฺมการ์ นหาปิตำ "นฬกาโรสิ, กุมฺภกาโรสิ, เปสกาโรสิ, จมฺมกาโรสิ, นหาปิโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺจำ วเทติ มุทฺธิกำ[๑] คณกำ เลขกำ "นฬกาโรสิ, กุมฺภกาโรสิ, เปสกาโรสิ, จมฺมกาโรสิ, นหาปิโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเจน หีนำ วเทติ นฬการ์ กุมฺภการ์ เปสการ์ จมฺมการ์ นหาปิตำ "มุทฺธิโกสิ, คณโกสิ, เลขโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเจน อุกฺกฏฺจำ วเทติ มุทฺธิกำ คณกำ เลขกำ "มุทฺธิโกสิ, คณโกสิ, เลขโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๑] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนำ วเทติ กุฏฺจิกำ คณฺฑิกำ กิลาสิกำ โสสิกำ อปมาริกำ "กุฏฺจิโกสิ, คณฺฑิโกสิ, กิลาสิโกสิ, โสสิโกสิ, อปมาริโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. มุทฺทิกำ, เอวมุปริปิ.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ มธุเมหิกํ “กุฏฺฐิโกสิ, คณฺฑิโกสิ, กิลาสิโกสิ, โสสิโกสิ, อปมาริโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ กุฏฺฐิกํ คณฺฑิกํ กิลาสิกํ โสสิกํ อปมาริกํ “มธุเมหิโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุ-กตฺตุกาโม อุกฺกฏฺเฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ มธุเมหิกํ “มธุเมหิโกสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๒] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ อติทีฆํ อติรสฺสํ อติกณฺหํ อจฺโจทาตํ “อติทีโฆสิ อติรสฺโสสิ อติกณฺโหสิ อจฺโจทาโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ นาติทีฆํ นาติรสฺสํ นาติกณฺหํ นาจฺโจทาตํ “อติทีโฆสิ, อติรสฺโสสิ, อติกณฺโหสิ, อจฺโจทาโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ อติทีฆํ อติรสฺสํ อติกณฺหํ อจฺโจทาตํ “นาติทีโฆสิ, นาติรสฺโสสิ, นาติกณฺโหสิ, นาจฺโจทาโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ นาติทีฆํ นาติรสฺสํ นาติกณฺหํ

นาจฺโจทาตํ “นาติทีโฆสิ, นาติรสฺโสสิ, นาติกณฺโหสิ, นาจฺโจทาโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๓] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ ราคปริยุฏฺฐิตํ โทสปริยุฏฺฐิตํ โมหปริยุฏฺฐิตํ “ราคปริยุฏฺฐิโตสิ, โทสปริยุฏฺฐิโตสิ, โมหปริยุฏฺฐิโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ วีตราคํ วีตโทสํ วีตโมหํ “ราคปริยุฏฺฐิโตสิ, โทสปริยุฏฺฐิโตสิ, โมหปริยุฏฺฐิโตสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ ราคปริยุฏฺฐิตํ โทสปริยุฏฺฐิตํ โมหปริยุฏฺฐิตํ “วีตราโคสิ, วีตโทโสสิ, วีตโมโหสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ วีตราคํ วีตโทสํ วีตโมหํ “วีตราโคสิ, วีตโทโสสิ, วีตโมโหสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๔] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนํ สงฺฆาทิเสสं อชฺฌาปนฺนํ ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปนฺนํ ปาจิตฺติยं อชฺฌาปนฺนํ ปาฏิเทสนียं[๑] อชฺฌาปนฺนํ ทุกฺกฏํ อชฺฌาปนฺนํ ทุพฺภาสิตं อชฺฌาปนฺนํ “ปาราชิกํ

---

[๑] อิ. ปาฏิเทสนิยํ, เอวมุปริปิ.

อชฺฌาปนฺโนสิ, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปนฺโนสิ, ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปนฺโนสิ, ปาจิตฺติยํ อชฺฌาปนฺโนสิ, ปาฏิเทสนียํ อชฺฌาปนฺโนสิ, ทุกฺกฏํ อชฺฌาปนฺโนสิ, ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺโนสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺจ วเทติ โสตาปนฺนํ “ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺโนสิ ฯเปฯ ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺโนสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกฏฺเจน หีนํ วเทติ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนํ ฯเปฯ ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนํ “โสตาปนฺโนสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุกฺกฏฺเจน อุกฺกฏฺจ วเทติ โสตาปนฺนํ “โสตาปนฺโนสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๕] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนํ วเทติ โอฏฺจ เมณฺฑกํ โคณํ คทฺรภํ ติรจฺฉานคตํ เนรยิกํ “โอฏฺโจสิ, เมณฺโฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน อุกฺกฏฺจ วเทติ ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวึ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ “โอฏฺโจสิ, เมณฺโฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ,

เนรยิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ โอฏฺจ์ เมณฺฑ์ โคณ์ คทฺรภ์ ติรจฺฉานคตํ เนรยิกํ “ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม อุกฺกฏฺเฐน อุกฺกฏฺจ์ วเทติ ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาฺ์ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ “ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๖] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ จณฺฑาลา, เวณา,[๑] เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม เอวํ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ขตฺติยา, พฺราหฺมณาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๒๗] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ อวกณฺณกา, ชวกณฺณกา,

---

[๑] เท. เวนา, เอวมุปริปิ.

ธนิฏฺฐกา, สวิฏฺฐกา, กุลวฑฺฒกาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ พุทฺธรกฺขิตา, ธมฺมรกฺขิตา, สงฺฆรกฺขิตาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ โกสิยา ภารทฺวาชาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ โคตมา, โมคฺคลฺลานา, กจฺจายนา, วาเสฏฺฐาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ โกฏฺฐกา, ปุปฺผฉฑฺฑกาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ กสกา, วาณิชา, โครกฺขาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ นฬการา, กุมฺภการา, เปสการา, จมฺมการา นหาปิตาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ มุทฺธิกา, คณกา, เลขกาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ กุฏฺฐิกา, คณฺฑิกา, กิลาสิกา, โสสิกา อปมาริกาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ มธุเมหิกาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ อติทีฆา, อติรสฺสา, อติกณฺหา, อจฺโจทาตาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ นาติทีฆา, นาติรสฺสา, นาติกณฺหา, นาจฺโจทาตาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ราคปริยุฏฺฐิตา, โทสปริยุฏฺฐิตา, โมหปริยุฏฺฐิตาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ วีตราคา, วีตโทสา, วีตโมหาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนา, ฯเปฯ ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ โสตาปนฺนาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ โอฏฺฐา, เมณฺฑา, โคณา, คทฺรภา, ติรจฺฉานคตา, เนรยิกา, นตฺถิ เตสํ สุคติ, ทุคฺคติเยว เตสํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๒๘] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา,

เมธาวิโน,[๑] พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสำ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๒๙] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวำ วเทติ "เย นูน จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม เอวำ วเทติ "เย นูน ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ [๒]เตสำ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสำ ปาฏิกงฺขาติ[๒] ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๓๐] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวำ วเทติ "น มยำ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ "น มยำ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ อมฺหากำ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๓๑] อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนำ ขุำเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม หีเนน หีนำ วเทติ ฯเปฯ หีเนน อุกฺกฏฺจำ วเทติ ฯเปฯ อุกฺกฏฺเจน หีนำ วเทติ ฯเปฯ อุกฺกฏฺเจน อุกฺกฏฺจำ วเทติ ปณฺฑิตำ พฺยตฺตำ เมธาวึ พหุสฺสุตำ ธมฺมกถิกำ "ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหำ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เมธาวี [๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม เอวํ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม เอวํ วเทติ “เย นูน จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ “เย นูน ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ ขุํเสตุกาโม วมฺเภตุกาโม มงฺกุกตฺตุ-กาโม เอวํ วเทติ “น มยํ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ “น มยํ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ อมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๓๒] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุ-กาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา หีเนน หีนํ วเทติ จณฺฑาลํ เวณํ เนสาทํ รถการํ ปุกฺกุสํ “จณฺฑาโลสิ, เวโณสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ ขตฺติยํ พฺราหฺมณํ “จณฺฑาโลสิ, เวโณสิ, เนสาโทสิ, รถกาโรสิ, ปุกฺกุโสสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ น ขุำเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา อุกฺกฏเฐน หีนำ วเทติ จณฺฑาลำ เวณำ เนสาทำ รถการำ ปุกฺกุสำ “ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ น ขุำเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา อุกฺกฏเฐน อุกฺกฏจำ วเทติ ขตฺติยำ พฺราหฺมณำ “ขตฺติโยสิ, พฺราหฺมโณสีติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ น ขุำเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา หีเนน หีนำ วเทติ ฯเปฯ หีเนน อุกฺกฏจำ วเทติ ฯเปฯ อุกฺกฏเฐน หีนำ วเทติ ฯเปฯ อุกฺกฏเฐน อุกฺกฏจำ วเทติ ปณฺฑิตำ พฺยตฺตำ เมธาวึ พหุสฺสุตำ ธมฺมกถิกำ “ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหำ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

[๓๓] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ น ขุำเสตุกาโม น วมฺเภตุ-กาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา เอวำ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสำ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ น ขุำเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา เอวำ วเทติ “เย นูน จณฺฑาลา, เวณา,

เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ “เย นูน ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ “น มยํ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ “น มยํ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ อมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

[๓๔] อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุ-กาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา หีเนน หีนํ วเทติ ฯเปฯ หีเนน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ ฯเปฯ อุกฺกฏฺเฐน หีนํ วเทติ ฯเปฯ อุกฺกฏฺเฐน อุกฺกฏฺฐํ วเทติ ปณฺฑิตํ พฺยตฺตํ เมธาวึ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ “ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ “สนฺติ อิเธกจฺเจ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ “สนฺติ อิเธกจฺเจ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสํ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ “เย นูน จณฺฑาลา,

เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ "เย นูน ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนํ น ขุํเสตุกาโม น วมฺเภตุกาโม น มงฺกุกตฺตุกาโม ทวกมฺยตา เอวํ วเทติ "น มยํ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; ฯเปฯ "น มยํ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา นตฺถิ อมฺหากํ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากํ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุพฺภาสิตสฺส.

[๓๕] อนาปตฺติ อตฺถปุเรกฺขารสฺส, ธมฺมปุเรกฺขารสฺส, อนุสาสนีปุเรกฺขารสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, ขิตฺตจิตฺตสฺส, เวทนฏฺฏสฺส,[๑] อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

โอมสวาทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ.

๓. เปสุญฺญสิกฺขาปทํ

[๓๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ เปสุญฺญํ อุปสํหรนฺติ, อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายนฺติ อิมสฺส เภทาย, อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายนฺติ อมุสฺส เภทาย; เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิยฺโย-

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. เวทนาฏฺฏสฺส, อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

ภาวาย เวปุลฺลาย สංวตฺตนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถं หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนं ภณฺฑนชาตานं กลหชาตานं วิวาทาปนฺนานं เปสุญฺญं อุปสංหริสฺสนฺติ, อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายิสฺสนฺติ อิมสฺส เภทาย, อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายิสฺสนฺติ อมุสฺส เภทาย; เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย สංวตฺตนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุं. ฯเปฯ “สจฺจं กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขูนं ภณฺฑนชาตานं กลหชาตานं วิวาทาปนฺนานं เปสุญฺญं อุปสංหรถ, อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายถ อิมสฺส เภทาย, อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายถ อมุสฺส เภทาย; เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย สංวตฺตนฺตีติ. “สจฺจं ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถं หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขูนं ภณฺฑนชาตานं กลหชาตานं วิวาทาปนฺนานं เปสุญฺญं อุปสංหริสฺสถ, อิมสฺส สุตฺวา อมุสฺส อกฺขายิสฺสถ อิมสฺส เภทาย, อมุสฺส สุตฺวา อิมสฺส อกฺขายิสฺสถ อมุสฺส เภทาย; เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย สංวตฺตนฺติ. เนตं โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๗] “**ภิกฺขุเปสุญฺเญ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๓๘] **เปสุญฺญं** นาม ทฺวีหากาเรหิ เปสุญฺญं โหติ ปิยกมฺยสฺส วา เภทาธิปฺปายสฺส วา. ทสหิ อากาเรหิ เปสุญฺญं อุปสංหรติ

ชาติโตปิ นามโตปิ โคตฺตโตปิ กมฺมโตปิ สิปฺปโตปิ อาพาธโตปิ ลิงฺคโตปิ กิเลสโตปิ อาปตฺติโตปิ อกฺโกสโตปิ.

ชาติ นาม เทฺว ชาติโย หีนา จ ชาติ อุกฺกฏฺฐา จ ชาติ. **หีนา** นามชาติ จณฺฑาลชาติ เวณชาติ เนสาทชาติ รถการชาติ ปุกฺกุสชาติ; เอสา หีนา นาม ชาติ. **อุกฺกฏฺฐา** นาม ชาติ ขตฺติยชาติ พฺราหฺมณชาติ; เอสา อุกฺกฏฺฐา นาม ชาติ ฯเปฯ

อกฺโกโส นาม เทฺว อกฺโกสา หีโน จ อกฺโกโส อุกฺกฏฺโฐ จ อกฺโกโส. **หีโน** นาม อกฺโกโส "โอฏฺโฐสิ, เมณฺโฑสิ, โคโณสิ, คทฺรโภสิ, ติรจฺฉานคโตสิ, เนรยิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ สุคติ, ทุคฺคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ, ยกาเรน วา ภกาเรน วา กาฏโกฏจิกาย วา เอโส หีโน นาม อกฺโกโส. **อุกฺกฏฺโฐ** นาม อกฺโกโส "ปณฺฑิโตสิ, พฺยตฺโตสิ, เมธาวีสิ, พหุสฺสุโตสิ, ธมฺมกถิโกสิ, นตฺถิ ตุยฺหํ ทุคฺคติ, สุคติเยว ตุยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ, เอโส อุกฺกฏฺโฐ นาม อกฺโกโส.

[๓๙] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ "อิตฺถนฺนาโม ตํ 'จณฺฑาโล, เวโณ, เนสาโท, รถกาโร, ปุกฺกุโสติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ "อิตฺถนฺนาโม ตํ 'ขตฺติโย, พฺราหฺมโณติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ "อิตฺถนฺนาโม ตํ 'อวกณฺณโก, ชวกณฺณโก, ธนิฏฺจโก, สวิฏฺจโก, กุลวฑฺฒโกติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘พุทฺธรกฺขิโต, ธมฺมรกฺขิโต, สงฺฆรกฺขิโตติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โกสิโย, ภารทฺวาโชติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โคตโม, โมคฺคลฺลาโน, กจฺจายโน, วาเสฏฺโฐติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โกฏฺฐโก, ปุปฺผฉฑฺฑโกติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘กสโก, วาณิโช, โครกฺโขติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘นฬกาโร, กุมฺภกาโร, เปสกาโร, จมฺมกาโร, นหาปิโตติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘มุทฺธิโก, คณโก, เลขโกติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๐] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสฺหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘กุฏฺฐิโก, คณฺฑิโก, กิลาสิโก, โสสิโก, อปมาริโกติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘มธุเมหิโกติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘อติทีโฆ, อติรสฺโส, อติกณฺโห อจฺโจทาโตติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘นาติทีโฆ, นาติรสฺโส, นาติกณฺโห, นาจฺโจทาโตติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘ราคปริยุฏฺฐิโต, โทสปริยุฏฺฐิโต, โมหปริยุฏฺฐิโตติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘วีตราโค, วีตโทโส, วีตโมโหติ ภณตีติ อาปตฺติ; วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺโน, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปนฺโน, ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปนฺโน, ปาจิตฺติยํ อชฺฌาปนฺโน, ปาฏิเทสนียํ อชฺฌาปนฺโน, ทุกฺกฏํ อชฺฌาปนฺโน, ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺโนติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสํหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตํ ‘โสตาปนฺโนติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสංหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตं ‘โอฏฺโฐ, เมณฺโฑ, โคโณ, คทฺรโภ, ติรจฺฉานคโต, เนรยิโก, นตฺถิ ตสฺส สุคติ, ทุคฺคติเยว ตสฺส ปาฏิกงฺขาติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสංหรติ “อิตฺถนฺนาโม ตं ‘ปณฺฑิโต พฺยตฺโต, เมธาวี, พหุสฺสุโต, ธมฺมกถิโก, นตฺถิ ตสฺส ทุคฺคติ, สุคติเยว ตสฺส ปาฏิกงฺขาติ ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๑] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสංหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘สนฺติ อิเธกจฺเจ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; น โส อญฺญํ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสංหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘สนฺติ อิเธกจฺเจ ขตฺติยา, พฺราหฺมณาติ ภณติ; น โส อญฺญํ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสංหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘สนฺติ อิเธกจฺเจ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสं ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสं ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; น โส อญฺญํ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญํ อุปสංหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘เย นูน จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; น โส อญฺญํ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘เย นูน ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ เตสำ ทุคฺคติ, สุคติเยว เตสำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; น โส อญฺญำ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘น มยำ จณฺฑาลา, เวณา, เนสาทา, รถการา, ปุกฺกุสาติ ภณติ; น โส อญฺญำ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส ฯเปฯ

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ “อิตฺถนฺนาโม ‘น มยำ ปณฺฑิตา, พฺยตฺตา, เมธาวิโน, พหุสฺสุตา, ธมฺมกถิกา, นตฺถิ อมฺหากำ ทุคฺคติ, สุคติเยว อมฺหากำ ปาฏิกงฺขาติ ภณติ; น โส อญฺญำ ภณติ, ตญฺเญว ภณตีติ; อาปตฺติ วาจาย วาจาย ทุกฺกฏสฺส.

[๔๒] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ, อาปตฺติ วาจาย วาจาย ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อนุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อุปสมฺปนฺโน อนุปสมฺปนฺนสฺส สุตฺวา อนุปสมฺปนฺนสฺส เปสุญฺญำ อุปสำหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๓] อนาปตฺติ นปิยกมฺยสฺส, นเภทาธิปฺปายสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เปสุญฺญสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ตติยำ.

๔. ปทโสธมฺมสิกฺขาปทํ

[๔๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจนฺติ. อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจสฺสนฺติ, อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจถ, อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อุปาสเก ปทโส ธมฺมํ วาเจสฺสถ, อุปาสกา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺติ; เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๕] **“โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺนํ ปทโส ธมฺมํ วาเจยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๔๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

อนุปสมฺปนฺโน นาม ภิกฺขุญฺจ ภิกฺขุนิญฺจ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปนฺโน นาม.

ปทโส นาม[๑] ปทํ อนุปทํ อนฺวกฺขรํ อนุพฺยญฺชนํ.

ปทํ นาม เอกโต ปฏฺฐเปตฺวา เอกโต โอสาเปนฺติ. **อนุปทํ** นาม ปาเฏกฺกํ ปฏฺฐเปตฺวา เอกโต โอสาเปนฺติ. **อนฺวกฺขรํ** นาม รูปี อนิจฺจนฺติ วุจฺจมาโน รูติ[๒] โอปาเตติ. **อนุพฺยญฺชนํ** นาม รูปี อนิจฺจนฺติ วุจฺจมาโน เวทนา อนิจฺจาติ สทฺทํ นิจฺฉาเรติ.

ยญฺจ ปทํ ยญฺจ อนุปทํ ยญฺจ อนฺวกฺขรํ ยญฺจ อนุพฺยญฺชนํ สพฺพเมตํ ปทโส ธมฺโม นาม.

ธมฺโม นาม พุทฺธภาสิโต สาวกภาสิโต อิสิภาสิโต เทวตาภาสิโต อตฺถูปสญฺหิโต ธมฺมูปสญฺหิโต.

วาเจยฺยาติ ปเทน วาเจติ, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อกฺขราย วาเจติ, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๗] อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ปทโส ธมฺมํ วาเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก ปทโส ธมฺมํ วาเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี ปทโส ธมฺมํ วาเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๘] อนาปตฺติ เอกโต อุทฺทิสาเปนฺโต, เอกโต สชฺฌายํ กโรนฺโต, เยภุยฺเยน ปคุณํ คนฺถํ ภณนฺตํ โอปาเตติ, โอสาเรนฺตํ โอปาเตติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปทโสธมฺมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

---

[๑] อิ. อิทํ ปาฐทฺวยํ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ. รุนฺติ, เท. รุตฺติ

๕. สหเสยฺยสิกฺขาปทํ

[๔๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเย. เตน โข ปน สมเยน อุปาสกา อารามํ อาคจฺฉนฺติ ธมฺมสฺสวนาย. ธมฺเม ภาสิเต, เถรา ภิกฺขู ยถาวิหารํ คจฺฉนฺติ. นวกา ภิกฺขู ตตฺเถว อุปฏฺฐานสาลายํ อุปาสเกหิ สทฺธึ มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นคฺคา วิกุชฺชมานา[๑] กากจฺฉมานา เสยฺยํ กปฺเปนฺติ. อุปาสกา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภทนฺตา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นคฺคา วิกุชฺชมานา กากจฺฉมานา เสยฺยํ กปฺเปสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ อุปาสกานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขู อนุปสมฺปนฺเนน สห เสยฺยํ กปฺเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู เต นวเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู อนุปสมฺปนฺเนน สห เสยฺยํ กปฺเปนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา อนุปสมฺปนฺเนน สห เสยฺยํ กปฺเปสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺเนน สห เสยฺยํ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. วิกูชมานา, เอวมุปริปิ.

[๕๐] อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ ราหุลํ เอตทโวจุ, ‘‘เยน โกสมฺพี, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน, เยน โกสมฺพี, ตทวสริ. ตตฺร สุทํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ พทริการาเม. ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ราหุลํ เอตทโวจุ๋, ภควตา อาวุโส ราหุล สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ, ‘น อนุปสมฺปนฺเนน สห เสยฺยา กปฺเปตพฺพาติ; เสยฺยํ อาวุโส ราหุล ชานาหีติ. อถโข อายสฺมา ราหุโล เสยฺยํ อลภมาโน วจฺจกุฏิยา เสยฺยํ กปฺเปสิ. อถโข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย, เยน วจฺจกุฏี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺกาสิ. อายสฺมาปิ ราหุโล อุกฺกาสิ. ‘‘โก เอตฺถาติ. ‘‘อหํ ภควา ราหุโลติ. ‘‘กิสฺส ตฺวํ ราหุล อิธ นิปนฺโนสีติ.[๑] อถโข อายสฺมา ราหุโล ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ‘‘อนุชานามิ ภิกฺขเว อนุปสมฺปนฺเนน ทฺวิรตฺตติรตฺตํ[๒] สห เสยฺยํ[๓] กปฺเปตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๑] ‘‘**โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺเนน อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตํ สห เสยฺยํ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๒] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ‘‘ภิกฺขูติ.

อนุปสมฺปนฺโน นาม ภิกฺขุ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปนฺโน นาม.

อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตนฺติ อติเรกทฺวิรตฺตติรตฺตํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นิสินฺโนสีติ [๒] ฉ.,เท. ทิรตฺตติรตฺตํ [๓] ฉ.,เท. สหเสยฺยํ, เอวมุปริปิ.

สหาติ เอกโต.[๑]

เสยฺยา นาม สพฺพจฺฉนฺนา สพฺพปริจฺฉนฺนา, เยภุยฺเยนจฺฉนฺนา เยภุยฺเยน ปริจฺฉนฺนา.

เสยฺยํ กปฺเปยฺยาติ จตุตฺเถ ทิวเส อตฺถงฺคเต สุริเย[๒] อนุปสมฺปนฺเน นิปนฺเน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุ นิปนฺเน อนุปสมฺปนฺโน นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๕๓] อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตํ สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตํ สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตํ สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปฑฺฒจฺฉนฺเน อุปฑฺฒปริจฺฉนฺเน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๔] อนาปตฺติ เทฺว ติสฺโส รตฺติโย วสติ, อูนกเทฺวติสฺโส รตฺติโย วสติ, เทฺว รตฺติโย วสิตฺวา ตติยาย รตฺติยา ปุรารุณา นิกฺขมิตฺวา ปุน วสติ, สพฺพจฺฉนฺเน สพฺพอปริจฺฉนฺเน, สพฺพ-ปริจฺฉนฺเน สพฺพอจฺฉนฺเน, เยภุยฺเยน อจฺฉนฺเน เยภุยฺเยน อปริจฺฉนฺเน,

---

[๑] อิ. สทฺธึ [๒] ฉ. สูริเย, เอวมุปริปิ.

อนุปสมฺปนฺเน นิปนฺเน ภิกฺขุ นิสีทติ, ภิกฺขุ นิปนฺเน อนุปสมฺปนฺโน นิสีทติ, อุโภ วา นิสีทนฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สหเสยฺยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. ทุติยสหเสยฺยสิกฺขาปทํ

[๕๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อนุรุทฺโธ โกสเลสุ ชนปเทสุ สาวตฺถึ คจฺฉนฺโต สายํ อญฺญตรํ คามํ อุปคจฺฉิ. เตน โข ปน สมเยน ตสฺมึ คาเม อญฺญตริสฺสา อิตฺถิยา อาวสถาคารํ ปญฺญตฺตํ โหติ. อถโข อายสฺมา อนุรุทฺโธ, เยน สา อิตฺถี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถึ เอตทโวจ “สเจ เต ภคินิ อครุ, วเสยฺยามิ เอกรตฺตึ”[๑] อาวสถาคาเรติ. “วเสยฺยาถ ภนฺเตติ. อญฺเญปิ อทฺธิกา, เยน สา อิตฺถี, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถึ เอตทโวจุํ “สเจ เต อยฺเย อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตึ อาวสถาคาเรติ. “เอโส โข อยฺโย สมโณ ปฐมํ อุปคโต; สเจ โส อนุชานาติ, วเสยฺยาถาติ. อถโข เต อทฺธิกา, เยนายสฺมา อนุรุทฺโธ, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจุํ “สเจ เต ภนฺเต อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตึ อาวสถาคาเรติ. “วเสยฺยาถ อาวุโสติ. อถโข สา อิตฺถี อายสฺมนฺเต อนุรุทฺเธ สหทสฺสเนน ปฏิพทฺธจิตฺตา อโหสิ.

อถโข สา อิตฺถี, เยนายสฺมา อนุรุทฺโธ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ “อยฺโย ภนฺเต อิเมหิ

---

[๑] ฉ.,เท. วเสยฺยาม เอกรตฺตึ

มนุสฺเสหิ อากิณฺโณ น ผาสุ วิหริสฺสติ; สาธาหํ ภนฺเต อยฺยสฺส มญฺจกํ อพฺภนฺตรํ ปญฺญาเปยฺยนฺติ. อธิวาเสสิ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ ตุณฺหีภาเวน. อถโข สา อิตฺถี อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส สามํ[๑] มญฺจกํ อพฺภนฺตรํ ปญฺญาเปตฺวา อลงฺกตปฏิยตฺตา คนฺธคนฺธินี, เยนายสฺมา อนุรุทฺโธ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ "อยฺโย ภนฺเต อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก; อหญฺจมฺหิ อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา; สาธาหํ ภนฺเต อยฺยสฺส ปชาปตี ภเวยฺยนฺติ. เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา อนุรุทฺโธ ตุณฺหี อโหสิ. ทุติยมฺปิ โข ฯเปฯ ตติยมฺปิ โข สา อิตฺถี อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ "อยฺโย ภนฺเต อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก; อหญฺจมฺหิ อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา; สาธุ ภนฺเต อยฺโย มญฺเจว สมฺปฏิจฺฉตุ[๒] สพฺพญฺจ สาปเตยฺยนฺติ. ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ ตุณฺหี อโหสิ.

อถโข สา อิตฺถี สาฏกํ นิกฺขิปิตฺวา อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส ปุรโต จงฺกมติปิ ติฏฺฐติปิ นิสีทติปิ เสยฺยมฺปิ กปฺเปติ. อถโข อายสฺมา อนุรุทฺโธ อินฺทฺริยานิ โอกฺขิปิตฺวา ตํ อิตฺถึ เนว โอโลเกสิ นปิ อาลปิ. อถโข สา อิตฺถี "อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ; พหู เม มนุสฺสา สเตนปิ สหสฺเสนปิ ปหีณนฺติ, อยํ ปน สมโณ ยา สามํ ยาจิยมาโน น อิจฺฉติ มญฺเจว สมฺปฏิจฺฉิตุํ สพฺพญฺจ สาปเตยฺยนฺติ สาฏกํ นิวาเสตฺวา อายสฺมโต อนุรุทฺธสฺส ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจ "อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ,

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. ปฏิจฺฉตุ

ยาหำ เอวรูปมกาสึ;[๑] ตสฺสา เม ภนฺเต อยฺโย อจฺจยำ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ[๒] อายตึ สำวรายาติ. “อิงฺฆ ตำ[๓] ภคินิ อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลำ ยถามูฬฺหำ ยถาอกุสลำ, ยา ตฺวำ เอวมกาสิ; ยโต จ โข ตฺวำ ภคินิ อจฺจยำ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมำ ปฏิกโรสิ, ตนฺเต มยำ ปฏิคฺคณฺหาม; วุฑฺฒิ เหสา ภคินิ อริยสฺส วินเย, โย อจฺจยำ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมำ ปฏิกโรติ, อายตึ[๔] สำวรำ อาปชฺชตีติ.

อถโข สา อิตฺถี ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน อายสฺมนฺตำ อนุรุทฺธำ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา อายสฺมนฺตำ อนุรุทฺธำ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ. เอกมนฺตำ นิสินฺนำ โข ตำ อิตฺถึ อายสฺมา อนุรุทฺโธ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหำเสสิ. อถโข สา อิตฺถี อายสฺมตา อนุรุทฺเธน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหำสิตา อายสฺมนฺตำ อนุรุทฺธำ เอตทโวจ “อภิกฺกนฺตำ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตำ ภนฺเต; เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิกฺกุชฺชิตำ วา อุกฺกุชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนำ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคำ อาจิกฺเขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตำ ธาเรยฺย ‘จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ;[๕] เอวเมวำ[๖] อยฺเยน อนุรุทฺเธน อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต. เอสาหำ ภนฺเต ตำ ภควนฺตำ สรณำ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ, อุปาสิกำ มำ อยฺโย ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตำ สรณำ คตนฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอวมกาสึ [๒] อิ. ปฏิคณฺหตุ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ตคฺฆ ตฺวำ
[๔] ฉ.,เท.,มหา. อายตึ จ [๕] อิ. ทกฺขินฺตีติ [๖] อิ. เอวเมว

อถโข อายสฺมา อนุรุทฺโธ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อนุรุทฺโธ มาตุคาเมน สห เสยฺยํ กปฺเปสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ อนุรุทฺธ มาตุคาเมน สห เสยฺยํ กปฺเปสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา "กถํ หิ นาม ตฺวํ อนุรุทฺธ มาตุคาเมน สห เสยฺยํ กปฺเปสฺสสิ. เนตํ อนุรุทฺธ อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๖] "**โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สห เสยฺยํ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๕๗] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

มาตุคาโม นาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี,[๑] น เปตี, น ติรจฺฉานคตา, อนฺตมโส ตทหุชาตาปิ ทาริกา, ปเคว มหนฺตตรี.[๒]

สหาติ เอกโต.

เสยฺยา นาม สพฺพจฺฉนฺนา สพฺพปริจฺฉนฺนา, เยภุยฺเยนจฺฉนฺนา เยภุยฺเยน ปริจฺฉนฺนา.

เสยฺยํ กปฺเปยฺยาติ อตฺถงฺคเต สุริเย มาตุคาเม นิปนฺเน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุ นิปนฺเน มาตุคาเม

---

[๑] เท. ยกฺขินี, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. มหตฺตรี.

นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๕๘] มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม เวมติโก สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปฑฺฒจฺฉนฺเน อุปฑฺฒปริจฺฉนฺเน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคติตฺถิยา วา สห เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๙] อนาปตฺติ สพฺพจฺฉนฺเน สพฺพอปริจฺฉนฺเน, [๑]สพฺพปริจฺฉนฺเน สพฺพอจฺฉนฺเน,[๑] เยภุยฺเยน อจฺฉนฺเน เยภุยฺเยน อปริจฺฉนฺเน มาตุคาเม นิปนฺเน ภิกฺขุ นิสีทติ, ภิกฺขุ นิปนฺเน มาตุคาโม นิสีทติ, อุโภ วา นิสีทนฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสหเสยฺยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

๗. ธมฺมเทสนาสิกฺขาปทํ

[๖๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายิ สาวตฺถิยํ กุลูปโก โหติ, พหุกานิ กุลานิ อุปสงฺกมติ. อถโข

[๑-๑] เท. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

อายสฺมา อุทายิ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน อญฺญตรํ กุลํ, เตนุปสงฺกมิ. เตน โข ปน สมเยน ฆรณี นิเวสน-ทฺวาเร นิสินฺนา โหติ. ฆรสุณฺหา อาวสถทฺวาเร นิสินฺนา โหติ. อถโข อายสฺมา อุทายิ, เยน ฆรณี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ฆรณิยา อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสสิ. อถโข ฆรสุณฺหาย เอตทโหสิ "กินฺนุ โข โส สมโณ สสฺสุยา ชาโร อุทาหุ โอภาสตีติ.

อถโข อายสฺมา อุทายิ[๑] ฆรณิยา อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสตฺวา, เยน ฆรสุณฺหา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ฆรสุณฺหาย อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสสิ. อถโข ฆรณิยา เอตทโหสิ "กินฺนุ โข โส สมโณ ฆรสุณฺหาย ชาโร อุทาหุ โอภาสตีติ. อถโข อายสฺมา อุทายิ ฆรสุณฺหาย อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ฆรณี ฆรสุณฺหํ เอตทโวจ "เห เช กึ เต โส[๒] สมโณ อโวจาติ. "ธมฺมํ เม อยฺเย เทเสสิ; อยฺยาย ปน กึ อโวจาติ. "มยฺหมฺปิ ธมฺมํ เทเสสีติ. ตา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อยฺโย อุทายิ มาตุคามสฺส[๓] อุปกณฺณเก ธมฺมํ เทเสสฺสติ. นนุ นาม วิสฺสฏฺเฐน[๔] วิวเฏน ธมฺโม เทเสตพฺโพติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตาสํ อิตฺถีนํ อุชฺฌายนฺตีนํ ขียนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อุทายิ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุทายึ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ

---

[๑] ฉ.,เท. อุทายี, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอโส
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโร น ทิสฺสติ.
[๔] อิ. วิสตฺเถน

อุทายิ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๖๑] เตน โข ปน สมเยน อุปาสิกา ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุ "อิงฺฆ อยฺยา ธมฺมํ เทเสถาติ. "น ภคินี[๑] กปฺปติ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสตุนฺติ. "อิงฺฆ อยฺยา ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสถ, สกฺกา เอตฺตเกนปิ ธมฺโม อญฺญาตุนฺติ. "น ภคินิ กปฺปติ มาตุคามสฺส ธมฺมํ เทเสตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น เทเสสุ. อุปาสิกา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อยฺยา อมฺเหหิ ยาจิยมานา ธมฺมํ น เทเสสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตาสํ อุปาสิกานํ อุชฺฌายนฺตีนํ ขียนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสตุ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. ภคินี

[๖๒] เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู “ภควตา อนุญฺญาตํ มาตุคามสฺส ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสตุนฺติ. เต อวิญฺญุ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อวิญฺญุ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสสฺสนฺตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อวิญฺญุ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อวิญฺญุ ปุริสวิคฺคหํ อุปนิสีทาเปตฺวา มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๓] **“โย ปน ภิกฺขุ มาตุคามสฺส อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสยฺย อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๖๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

มาตุคาโม นาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี, น เปตี, น ติรจฺฉานคตา, วิญฺญู ปฏิพลา สุภาสิตทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํ.

อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหีติ อติเรกฉปฺปญฺจวาจาหิ.

ธมฺโม นาม พุทฺธภาสิโต สาวกภาสิโต อิสิภาสิโต เทวตาภาสิโต อตฺถูปสญฺหิโต ธมฺมูปสญฺหิโต.

เทเสยฺยาติ ปเทน เทเสติ, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อกฺขราย เทเสติ, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหนาติ ฐเปตฺวา วิญฺญุ ปุริสวิคฺคหํ. วิญฺญู นาม ปุริสวิคฺคโห ปฏิพโล โหติ สุภาสิต-ทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํ.

[๖๕] มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม เวมติโก อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม อมาตุคาม-สญฺญี อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑกสฺส วา ติรจฺฉานคตมนุสฺส-วิคฺคหิตฺถิยา วา อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ อญฺญตฺร วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม มาตุคาม-สญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๖๖] อนาปตฺติ วิญฺญุนา ปุริสวิคฺคเหน, ฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อูนกฉปฺปญฺจวาจาหิ ธมฺมํ เทเสติ, อุฏฺฐหิตฺวา ปุน นิสีทิตฺวา ธมฺมํ[๑] เทเสติ, มาตุคาโม อุฏฺฐหิตฺวา ปุน นิสีทติ ตสฺมึ เทเสติ, อญฺญสฺส มาตุคามสฺส เทเสติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุฏฺโฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ มาตุคาโม สุณาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ธมฺมเทสนาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

๘. ภูตาโรจนสิกฺขาปทํ

[๖๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู วคฺคุมุทาย นทิยา ตีเร วสฺสํ อุปคจฺฉึสุ. เตน โข ปน สมเยน วชฺชี ทุพฺภิกฺขา โหติ ทฺวีหิติกา เสตฏฺฐิกา สลากาวุตฺตา, น สุกรา อุญฺเฉน ปคฺคเหน ยาเปตุํ. อถโข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ “เอตรหิ โข วชฺชี ทุพฺภิกฺขา ทฺวีหิติกา เสตฏฺฐิกา สลากาวุตฺตา, น สุกรา อุญฺเฉน ปคฺคเหน ยาเปตุํ; เกน นุ โข มยํ อุปาเยน สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามาติ.[๑] เอกจฺเจ เอวมาหํสุ “หนฺท มยํ อาวุโส คิหีนํ กมฺมนฺตํ อธิฏฺเฐม; เอวนฺเต อมฺหากํ ทาตุํ มญฺญิสฺสนฺติ; เอวํ มยํ สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม,[๒] น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามาติ. เอกจฺเจ เอวมาหํสุ “อลํ อาวุโส, กึ คิหีนํ กมฺมนฺตํ อธิฏฺจิเตน. หนฺท มยํ อาวุโส คิหีนํ ทูเตยฺยํ หราม; เอวนฺเต อมฺหากํ ทาตุํ มญฺญิสฺสนฺติ; เอวํ มยํ สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามาติ. เอกจฺเจ เอวมาหํสุ “อลํ อาวุโส, กึ คิหีนํ กมฺมนฺตํ อธิฏฺจิเตน. กึ คิหีนํ ทูเตยฺยํ หเฏน. หนฺท มยํ อาวุโส คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสิสฺสาม ‘อสุโก ภิกฺขุ ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ ทุติยสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ ตติยสฺส ฌานสฺส ลาภี, อสุโก ภิกฺขุ จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี;

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. กิลเมยฺยามาติ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. วสิสฺสาม, เอวมุปริปิ.

อสุโก ภิกฺขุ โสตาปนฺโน, อสุโก ภิกฺขุ สกทาคามี, อสุโก ภิกฺขุ อนาคามี, อสุโก ภิกฺขุ อรหา; อสุโก ภิกฺขุ เตวิชฺโช, อสุโก ภิกฺขุ ฉฬภิญฺโญติ; เอวนฺเต อมฺหากํ ทาตุํ มญฺญิสฺสนฺติ; เอวํ มยํ สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิสฺสามาติ. "เอโสเยว โข อาวุโส เสยฺโย, โย อมฺหากํ คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วณฺโณ ภาสิโตติ.

อถโข เต ภิกฺขู คิหีนํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสึสุ "อสุโก ภิกฺขุ ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี ฯเปฯ อสุโก ภิกฺขุ ฉฬภิญฺโญติ. อถโข เต "มนุสฺสา ลาภา วต โน สุลทฺธํ วต โน เยสํ โน เอวรูปา ภิกฺขู วสฺสํ อุปคตา; น วต โน อิโต ปุพฺเพ เอวรูปา ภิกฺขู วสฺสํ อุปคตา, ยถายิเม[๑] ภิกฺขู[๒] สีลวนฺโต กลฺยาณธมฺมาติ. เต น ตาทิสานิ โภชนานิ อตฺตนา ภุญฺชนฺติ, มาตาปิตูนํ เทนฺติ, ปุตฺตทารสฺส เทนฺติ, ทาสกมฺมกรโปริสสฺส เทนฺติ, มิตฺตามจฺจานํ เทนฺติ, ญาติสาโลหิตานํ เทนฺติ, ยาทิสานิ ภิกฺขูนํ เทนฺติ; น ตาทิสานิ ขาทนียานิ สายนียานิ[๓] ปานานิ อตฺตนา ปิวนฺติ, มาตาปิตูนํ เทนฺติ, ปุตฺตทารสฺส เทนฺติ, ทาสกมฺมกรโปริสสฺส เทนฺติ, มิตฺตามจฺจานํ เทนฺติ, ญาติสาโลหิตานํ เทนฺติ, ยาทิสานิ ภิกฺขูนํ เทนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู วณฺณวนฺโต อเหสุํ ปีนินฺทฺริยา ปสนฺนมุขวณฺณา วิปฺปสนฺนจฺฉวิวณฺณา.

[๖๘] อาจิณฺณํ โข ปเนตํ วสฺสํวุตฺถานํ[๔] ภิกฺขูนํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุํ. อถโข เต ภิกฺขู วสฺสํวุตฺถา เตมาสจฺจเยน

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ยถยิเม [๒] เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๓] อิ. ขาทนิยานิ สายนิยานิ
[๔] ฉ.,เท. วสฺสํวุฏฺฐานํ, สฺยา.,ทยฺ. วสฺสํ วุตฺถานํ, เอวมุปริปิ.

เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน เวสาลี, เตนุปสงฺกมึสุ;[๑] อนุปุพฺเพน, เยน เวสาลี มหาวนํ กูฏาคารสาลา, เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ. เตน โข ปน สมเยน ทิสาสุ วสฺสํวุตฺถา ภิกฺขู กิสา โหนฺติ ลูขา ทุพฺพณฺณา อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา ธมนิสนฺถตคตฺตา. วคฺคุมุทาตีริยา ปน ภิกฺขู วณฺณวนฺโต โหนฺติ ปีนินฺทฺริยา ปสนฺนมุขวณฺณา วิปฺปสนฺนจฺฉวิวณฺณา. อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสมฺโมทิตุํ. อถโข ภควา วคฺคุมุทาตีริเย ภิกฺขู เอตทโวจ “กจฺจิ ภิกฺขเว ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ; น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถาติ. “ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควา, สมคฺคา จ มยํ ภนฺเต สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิมฺหา; น จ ปิณฺฑเกน กิลมิมฺหาติ.

ชานนฺตาปิ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ ชานนฺตาปิ น ปุจฺฉนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา ปุจฺฉนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อตฺถสญฺหิตํ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, โน อนตฺถสญฺหิตํ, อนตฺถสญฺหิเต เสตุฆาโต ตถาคตานํ. ทฺวีหากาเรหิ พุทฺธา ภควนฺโต ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉนฺติ “ธมฺมํ วา เทเสสฺสาม สาวกานํ วา สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปสฺสามาติ. อถโข ภควา วคฺคุมุทาตีริเย ภิกฺขู เอตทโวจ “ยถากถํ น ตุมฺเห ภิกฺขเว สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถาติ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. “กจฺจิ ปน โว ภิกฺขเว ภูตนฺติ. “ภูตํ

---

[๑] ฉ.,เท. เตน ปกฺกมึสุ.

ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ กถं หิ นาม ตุมฺเห ภิกฺขเว อุทรสฺส การณา คิหีนं อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส วณฺณं ภาสิสฺสถ. เนตं ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๖๙] **"โย ปน ภิกฺขุ อนุปสมฺปนฺนสฺส อุตฺตริมนุสฺสธมฺมं อาโรเจยฺย, ภูตสฺมึ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๗๐] **โย ปนาติ** ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อนุปสมฺปนฺโน นาม ภิกฺขุญฺจ ภิกฺขุนิญฺจ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปนฺโน นาม.

อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม นาม ฌานं วิโมกฺโข สมาธิ สมาปตฺติ ญาณทสฺสนं มคฺคภาวนา ผลสจฺฉิกิริยา กิเลสปฺปหานं[๑] วินีวรณตา จิตฺตสฺส สุญฺญาคาเร อภิรติ.

ฌานนฺติ ปฐมं ฌานं ทุติยं ฌานं ตติยं ฌานं จตุตฺถं ฌานं.

วิโมกฺโขติ สุญฺญโต วิโมกฺโข อนิมิตฺโต วิโมกฺโข อปฺปณิหิโต วิโมกฺโข.

สมาธีติ สุญฺญโต สมาธิ อนิมิตฺโต สมาธิ อปฺปณิหิโต สมาธิ.

สมาปตฺตีติ สุญฺญตา สมาปตฺติ อนิมิตฺตา สมาปตฺติ อปฺปณิหิตา สมาปตฺติ.

---

[๑] อิ. กิเลสปหานं

ญาณนฺติ[๑] ติสฺโส วิชฺชา.

มคฺคภาวนาติ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา จตฺตาโร อิทฺธิปาทา ปญฺจินฺทฺริยานิ ปญฺจ พลานิ สตฺต โพชฺฌงฺคา อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค.

ผลสจฺฉิกิริยาติ โสตาปตฺติผลสฺส สจฺฉิกิริยา สกทาคามิผลสฺส สจฺฉิกิริยา อนาคามิผลสฺส สจฺฉิกิริยา อรหตฺตผลสฺส สจฺฉิกิริยา.

กิเลสปฺปหานนฺติ ราคสฺส ปหานํ โทสสฺส ปหานํ โมหสฺส ปหานํ.

วินีวรณตา จิตฺตสฺสาติ ราคา จิตฺตสฺส[๒] วินีวรณตา โทสา จิตฺตสฺส วินีวรณตา โมหา จิตฺตสฺส วินีวรณตา.

สุญฺญาคาเร อภิรตีติ ปฐเมน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ, ทุติเยน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ, ตติเยน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ, จตุตฺถเกน ฌาเนน สุญฺญาคาเร อภิรติ.

[๗๑] **อาโรเจยฺยาติ** อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชินฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชามีติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมํ ฌานํ สมาปนฺโนติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภิมฺหีติ[๓] ภณนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ญาณทสฺสนนฺติ [๒] ฉ.,เท.,อิ. จิตฺตํ, เอวมุปริปิ. [๓] เท. ลาภีมฺหีติ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมสฺส ฌานสฺส วสิมฺหีติ[๑] ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมं ฌานं สจฺฉิกตं มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ทุติยं ฌานं ตติยं ฌานं จตุตฺถं ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; จตุตฺถं ฌานं สจฺฉิกตं มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “สุญฺญตं วิโมกฺขं, อนิมิตฺตं วิโมกฺขं, อปฺปณิหิตं วิโมกฺขं, สุญฺญตं สมาธึ, อนิมิตฺตं สมาธึ, อปฺปณิหิตं สมาธึ, สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; อปฺปณิหิตสฺส สมาธิสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อปฺปณิหิโต สมาธิ สจฺฉิกโต มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “สุญฺญตं สมาปตฺตึ, อนิมิตฺตं สมาปตฺตึ, อปฺปณิหิตं สมาปตฺตึ, สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; อปฺปณิหิตาย สมาปตฺติยา ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อปฺปณิหิตา สมาปตฺติ สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ติสฺโส วิชฺชา สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ติสฺสนฺนं วิชฺชานं ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ติสฺโส วิชฺชา สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] เท. วสีมฺหีติ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน ฯเปฯ จตฺตาโร สมฺมปฺปธาเน, จตฺตาโร อิทฺธิปาเท, สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; จตุนฺนํ อิทฺธิปาทานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; จตฺตาโร อิทฺธิปาทา สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปญฺจินฺทฺริยานิ ฯเปฯ ปญฺจ พลานิ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปญฺจนฺนํ พลานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปญฺจ พลานิ สจฺฉิกตานิ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “สตฺต โพชฺฌงฺเค สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; สตฺตนฺนํ โพชฺฌงฺคานํ, ลาภิมฺหิ วสิมฺหิ; สตฺต โพชฺฌงฺคา สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; อริยสฺส อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สจฺฉิกโต มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “โสตาปตฺติผลํ ฯเปฯ สกทาคามิผลํ, อนาคามิผลํ, อรหตฺตผลํ[๑] สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; อรหตฺตผลสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; อรหตฺตผลํ สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ราโค เม จตฺโต ฯเปฯ โทโส เม จตฺโต, โมโห เม จตฺโต วนฺโต มุตฺโต ปหีโน ปฏินิสฺสฏฺโจ อุกฺเขฏิโต สมุกฺเขฏิโตติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ.,อิ. อรหตฺตํ, เอวมุปริปิ.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ราคา เม จิตฺตํ วินีวรณํ ฯเปฯ โทสา เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “สุญฺญาคาเร ปฐมं ฌานं ฯเปฯ ทุติยं ฌานं, ตติยं ฌานं, จตุตฺถं ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; สุญฺญาคาเร จตุตฺถं ฌานं สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๗๒] **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานं ทุติยญฺจ ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน, ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ทุติยสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานं ทุติยญฺจ ฌานं สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานं ตติยญฺจ ฌานं ฯเปฯ ปฐมญฺจ ฌานं จตุตฺถญฺจ ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส จตุตฺถสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานं จตุตฺถญฺจ ฌานं สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานं สุญฺญตญฺจ วิโมกฺขं ฯเปฯ อนิมิตฺตญฺจ วิโมกฺขं, อปฺปณิหิตญฺจ วิโมกฺขं; สุญฺญตญฺจ สมาธึ, อนิมิตฺตญฺจ สมาธึ, อปฺปณิหิตญฺจ สมาธึ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อปฺปณิหิตสฺส จ สมาธิสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ, ปฐมญฺจ ฌานं อปฺปณิหิโต จ สมาธิ สจฺฉิกโต มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ สุญฺญตญฺจ สมาปตฺตึ ฯเปฯ อนิมิตฺตญฺจ สมาปตฺตึ, อปฺปณิหิตญฺจ สมาปตฺตึ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อปฺปณิหิตาย จ สมาปตฺติยา ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ อปฺปณิหิตา จ สมาปตฺติ สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ ติสฺโส จ วิชฺชา สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ติสฺสนฺนญฺจ วิชฺชานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ ติสฺโส จ วิชฺชา สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ จตฺตาโร จ สติปฏฺฐาเน ฯเปฯ จตฺตาโร จ สมฺมปฺปธาเน จตฺตาโร จ อิทฺธิปาเท สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส จตุนฺนญฺจ อิทฺธิปาทานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ จตฺตาโร จ อิทฺธิปาทา สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ ปญฺจ จ อินฺทฺริยานิ ฯเปฯ ปญฺจ จ พลานิ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ปญฺจนฺนญฺจ พลานํ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานํ ปญฺจ จ พลานิ สจฺฉิกตานิ[๑] มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ สตฺต จ โพชฺฌงฺเค สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ

---

[๑] อิ. สจฺฉิกตา

ฌานสฺส สตฺตนฺนญฺจ โพชฺฌงฺคานं ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานं สตฺต จ โพชฺฌงฺคา สจฺฉิกตา มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ปฐมญฺจ ฌานं อริยญฺจ อฏฺฐงฺคิกं มคฺคं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อริยสฺส จ อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ปฐมญฺจ ฌานं อริโย จ อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค สจฺฉิกโต มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ปฐมญฺจ ฌานं โสตาปตฺติ-ผลญฺจ ฯเปฯ สกทาคามิผลญฺจ อนาคามิผลญฺจ อรหตฺตผลญฺจ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ปฐมสฺส จ ฌานสฺส อรหตฺตผลสฺส จ ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ, ปฐมญฺจ ฌานं อรหตฺตผลญฺจ สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ปฐมญฺจ ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน ฯเปฯ ราโค จ เม จตฺโต, โทโส จ เม จตฺโต, โมโห จ เม จตฺโต วนฺโต มุตฺโต ปหีโน ปฏินิสฺสฏฺโ อุกฺเขฏิโต สมุกฺเขฏิโตติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ปฐมญฺจ ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ราคา จ เม จิตฺตं วินีวรณं, โทสา จ เม จิตฺตं วินีวรณं, โมหา จ เม จิตฺตं วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๗๓] **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ทุติยญฺจ ฌานं ตติยญฺจ ฌานं ฯเปฯ ทุติยญฺจ ฌานं จตุตฺถญฺจ ฌานं สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ทุติยสฺส จ ฌานสฺส จตุตฺถสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ,

วสิมฺหิ; ทุติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ทุติยญฺจ ฌานํ ฯเปฯ โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ทุติยญฺจ ฌานํ ปฐมญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; ทุติยสฺส จ ฌานสฺส ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; ทุติยญฺจ ฌานํ ปฐมญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ฯเปฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, ปฐมญฺจ ฌานํ สมาปชฺชึ, สมาปชฺชามิ, สมาปนฺโน; โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, ปฐมสฺส จ ฌานสฺส ลาภิมฺหิ, วสิมฺหิ; โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, ปฐมญฺจ ฌานํ สจฺฉิกตํ มยาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ฯเปฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณํ, โทสา จ เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ สุญฺญตญฺจ วิโมกฺขํ อนิมิตฺตญฺจ วิโมกฺขํ อปฺปณิหิตญฺจ วิโมกฺขํ สุญฺญตญฺจ สมาธึ อนิมิตฺตญฺจ สมาธึ อปฺปณิหิตญฺจ สมาธึ สุญฺญตญฺจ สมาปตฺตึ อนิมิตฺตญฺจ สมาปตฺตึ อปฺปณิหิตญฺจ สมาปตฺตึ ติสฺโส จ วิชฺชา จตฺตาโร จ สติปฏฺฐาเน จตฺตาโร จ สมฺมปฺปธาเน จตฺตาโร จ อิทฺธิปาเท ปญฺจ จ อินฺทฺริยานิ ปญฺจ จ พลานิ สตฺต จ โพชฺฌงฺเค อริยญฺจ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ โสตาปตฺติผลญฺจ สกทาคามิ-ผลญฺจ อนาคามิผลญฺจ อรหตฺตผลญฺจ สมาปชฺชึ ฯเปฯ ราโค จ

เม จตฺโต, โทโส จ เม จตฺโต, โมโห จ เม จตฺโต วนฺโต มุตฺโต ปหีโน ปฏินิสฺสฏฺโ อุกฺเขฏิโต สมุกฺเขฏิโต, ราคา จ เม จิตฺตำ วินีวรณำ, โทสา จ เม จิตฺตำ วินีวรณำ, โมหา จ เม จิตฺตำ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๗๔] **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ปฐมำ ฌานำ สมาปชฺชินฺติ วตฺตุกาโม "ทุติยำ ฌานำ สมาปชฺชินฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ปฐมำ ฌานำ สมาปชฺชินฺติ วตฺตุกาโม ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ สุญฺญตำ วิโมกฺขำ, อนิมิตฺตำ วิโมกฺขำ, อปฺปณิหิตำ วิโมกฺขำ, สุญฺญตำ สมาธึ, อนิมิตฺตำ สมาธึ, อปฺปณิหิตำ สมาธึ, สุญฺญตำ สมาปตฺตึ, อนิมิตฺตำ สมาปตฺตึ, อปฺปณิหิตำ สมาปตฺตึ, ติสฺโส วิชฺชา, จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน, จตฺตาโร สมฺมปฺปธาเน, จตฺตาโร อิทฺธิปาเท, ปญฺจินฺทฺริยานิ ปญฺจ พลานิ, สตฺต โพชฺฌงฺเค, อริยำ อฏฺฐงฺคิกำ มคฺคำ, โสตาปตฺติผลำ, สกทาคามิผลำ, อนาคามิผลำ, อรหตฺตผลำ สมาปชฺชึ, ฯเปฯ ราโค เม จตฺโต, โทโส เม จตฺโต, โมโห เม จตฺโต วนฺโต มุตฺโต ปหีโน ปฏินิสฺสฏฺโ อุกฺเขฏิโต สมุกฺเขฏิโต; ราคา เม จิตฺตำ วินีวรณำ, โทสา เม จิตฺตำ วินีวรณำ, โมหา เม จิตฺตำ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ทุติยำ ฌานำ สมาปชฺชินฺติ วตฺตุกาโม ฯเปฯ "โมหา เม จิตฺตำ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ทุติยํ ฌานํ สมาปชฺชินฺติ วตฺตุกาโม “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชินฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ฯเปฯ

(มูลํ สงฺขิตฺตํ)[๑]

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ วตฺตุกาโม “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชินฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ฯเปฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ วตฺตุกาโม “โทสา เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ฯเปฯ

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ปฐมญฺจ ฌานํ ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ ฯเปฯ “โทสา เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ วตฺตุกาโม “โมหา เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “ทุติยญฺจ ฌานํ ตติยญฺจ ฌานํ จตุตฺถญฺจ ฌานํ ฯเปฯ “โมหา จ เม จิตฺตํ วินีวรณนฺติ วตฺตุกาโม “ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชินฺติ ภณนฺตสฺส ปฏิวิชานนฺตสฺส,

---

[๑] ฉ.,เท. มูลํ สงฺขิตฺตํ

อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นปฺปฏิวิชานนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ฯเปฯ

[๗๕] **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "โย เต วิหาเร วสิ, โส ภิกฺขุ ปฐมำ ฌานำ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา ปฐมำ ฌานำ สจฺฉิกตนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "โย เต วิหาเร วสิ, โส ภิกฺขุ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ จตุตฺถำ ฌานำ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา จตุตฺถำ ฌานำ สจฺฉิกตนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "โย เต วิหาเร วสิ, โส ภิกฺขุ สุญฺญตำ วิโมกฺขำ ฯเปฯ อนิมิตฺตำ วิโมกฺขำ, อปฺปณิหิตำ วิโมกฺขำ, สุญฺญตำ สมาธึ, อนิมิตฺตำ สมาธึ, อปฺปณิหิตำ สมาธึ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ อปฺปณิหิตสฺส สมาธิสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา อปฺปณิหิโต สมาธิ สจฺฉิกโตติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "โย เต วิหาเร วสิ, โส ภิกฺขุ สุญฺญตำ สมาปตฺตึ ฯเปฯ อนิมิตฺตำ สมาปตฺตึ, อปฺปณิหิตำ สมาปตฺตึ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; อปฺปณิหิตาย สมาปตฺติยา ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา อปฺปณิหิตา สมาปตฺติ สจฺฉิกตาติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "โย เต วิหาเร วสิ, โส ภิกฺขุ ติสฺโส วิชฺชา ฯเปฯ จตฺตาโร สติปฏฺฐาเน, จตฺตาโร

สมฺมปฺปธาเน, จตฺตาโร อิทฺธิปาเท, ปญฺจินฺทฺริยานิ, ปญฺจ พลานิ, สตฺต โพชฺฌงฺเค, อริยํ อฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ, โสตาปตฺติผลํ, สกทาคามิผลํ, อนาคามิผลํ, อรหตฺตผลํ สมาปชฺชิ, สมาปนฺโน; ฯเปฯ ตสฺส ภิกฺขุโน ราโค จตฺโต, โทโส จตฺโต, โมโห จตฺโต วนฺโต มุตฺโต ปหีโน ปฏินิสฺสฏฺโ อุกฺเขฏิโต สมุกฺเขฏิโต; ตสฺส ภิกฺขุโน ราคา จิตฺตํ วินีวรณํ, โทสา จิตฺตํ วินีวรณํ, โมหา จิตฺตํ วินีวรณนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “โย เต วิหาเร วสิ, โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร ปจมํ ฌานํ ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ, ตติยํ ฌานํ, จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกตนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “[๑]โย เต วิหารํ ปริภุญฺชิ,[๑] โย เต จีวรํ ปริภุญฺชิ, โย เต ปิณฺฑปาตํ ปริภุญฺชิ, โย เต เสนาสนํ ปริภุญฺชิ, โย เต คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ[๒] ปริภุญฺชิ, โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถํ ฌานํ สจฺฉิกตนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๗๖] **อาโรเจยฺยา**ติ อนุปสมฺปนฺนสฺส “เยน เต วิหาโร ปริภุตฺโต, เยน เต จีวรํ ปริภุตฺตํ, เยน เต ปิณฺฑปาโต ปริภุตฺโต,

---

[๑-๑] ฉ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ. [๒] ฉ.,เท. คิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ, เอวมุปริปิ.

เยน เต เสนาสนำ ปริภุตฺตำ, เยน เต คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาโร ปริภุตฺโต, โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถำ ฌานำ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถำ ฌานำ สจฺฉิกตนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อาโรเจยฺยาติ อนุปสมฺปนฺนสฺส "ยำ ตฺวำ อาคมฺม วิหารำ อทาสิ ฯเปฯ จีวรำ อทาสิ ปิณฺฑปาตำ อทาสิ เสนาสนำ อทาสิ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารำ อทาสิ, โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถำ ฌานำ สมาปชฺชิ, สมาปชฺชติ, สมาปนฺโน; โส ภิกฺขุ สุญฺญาคาเร จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี, วสี; เตน ภิกฺขุนา สุญฺญาคาเร จตุตฺถำ ฌานำ สจฺฉิกตนฺติ ภณนฺตสฺส, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๗๗] อนาปตฺติ อุปสมฺปนฺนสฺส ภูตำ อาโรเจสิ,[๑] อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ภูตาโรจนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ อฏฺฐมำ.

๙. ทุฏฺฐุลฺลาโรจนสิกฺขาปทำ

[๗๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ฉพฺพคฺคิเยหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนกโต โหติ. โส สญฺเจตนิกำ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ[๒] อาปชฺชิตฺวา สงฺฆำ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อาโรเจติ [๒] อิ. สุกฺกวิสฏฺฐิอาปตฺตึ

ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิ. ตสฺส สงฺโฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิ. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติ. โส ปริวสนฺโต ภตฺตคฺเค อาสนปริยนฺเต นิสีทิ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เต อุปาสเก เอตทโวจุ๋ "เอโส อาวุโส อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ตุมฺหากํ สมฺภาวิโต กุลูปโก เยเนว หตฺเถน สทฺธาเทยฺยํ ภุญฺชติ, เตเนว หตฺเถน อุปกฺกมิตฺวา อสุจึ โมเจติ; โส สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิ; ตสฺส สงฺโฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิ; โส ปริวสนฺโต อาสนปริยนฺเต นิสินฺโนติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจสฺสนฺตีติ.

อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ๋. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๗๙] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจยฺย อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา,[๑] ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ภิกฺขุสมฺมุติยา, เอวมุปริปิ.

[๘๐] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

ทุฏฺฐุลฺลา นาม อาปตฺติ จตฺตาริ จ ปาราชิกานิ เตรส จ สงฺฆาทิเสสา.

อนุปสมฺปนฺโน นาม ภิกฺขุญฺจ ภิกฺขุนิญฺจ ฐเปตฺวา อวเสโส อนุปสมฺปนฺโน นาม.

อาโรเจยฺยาติ อาโรเจยฺย[๑] อิตฺถิยา วา ปุริสสฺส วา คหฏฺฐสฺส วา ปพฺพชิตสฺส วา.

อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยาติ ฐเปตฺวา ภิกฺขุสมฺมตึ.

อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมติ อาปตฺติปริยนฺตา น กุลปริยนฺตา, อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมติ กุลปริยนฺตา น อาปตฺติปริยนฺตา, อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมติ อาปตฺติปริยนฺตา จ กุลปริยนฺตา จ, อตฺถิ ภิกฺขุสมฺมติ เนว อาปตฺติปริยนฺตา น กุลปริยนฺตา.

อาปตฺติปริยนฺตา นาม อาปตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ "เอตฺตกาหิ อาปตฺตีหิ อาโรเจตพฺโพติ.[๒]

กุลปริยนฺตา นาม กุลานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ "เอตฺตเกสุ กุเลสุ อาโรเจตพฺโพติ.

อาปตฺติปริยนฺตา จ กุลปริยนฺตา จ นาม อาปตฺติโย จ ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, กุลานิ จ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ "เอตฺตกาหิ อาปตฺตีหิ เอตฺตเกสุ กุเลสุ อาโรเจตพฺโพติ.

---

[๑] สี.,สฺยา. อาโรเจติ [๒] สี. อาโรเจตพฺพาติ

เนว อาปตฺติปริยนฺตา น กุลปริยนฺตา นาม อาปตฺติโย จ อปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, กุลานิ จ อปริคฺคหิตานิ โหนฺติ “เอตฺตกาหิ อาปตฺตีหิ เอตฺตเกสุ กุเลสุ อาโรเจตพฺโพติ.

[๘๑] อาปตฺติปริยนฺเต ยา อาปตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, ตา อาปตฺติโย ฉเปตฺวา อญฺญาหิ อาปตฺตีหิ อาโรเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. กุลปริยนฺเต ยานิ กุลานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ, ตานิ กุลานิ ฉเปตฺวา อญฺเญสุ กุเลสุ อาโรเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาปตฺติปริยนฺเต จ กุลปริยนฺเต จ ยา อาปตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ, ตา อาปตฺติโย ฉเปตฺวา ยานิ กุลานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ, ตานิ กุลานิ ฉเปตฺวา อญฺญาหิ อาปตฺตีหิ อญฺเญสุ กุเลสุ อาโรเจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เนว อาปตฺติปริยนฺเต น กุลปริยนฺเต อนาปตฺติ.

[๘๒] ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจติ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจติ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจติ อญฺญตฺร ภิกฺขุสมฺมติยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อาโรเจติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนุปสมฺปนฺนสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ วา อทุฏฺฐุลฺลํ วา อชฺฌาจารํ อาโรเจติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี,[๑] อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๘๓] อนาปตฺติ วตฺถุ๋ อาโรเจติ โน อาปตฺตึ, อาปตฺตึ อาโรเจติ โน วตฺถุ๋, ภิกฺขุสมฺมติยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุฏฺฐุลฺลาโรจนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ นวมำ.

๑๐. ปฐวีขณนสิกฺขาปทำ

[๘๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยำ[๒] วิหรติ อคฺคาฬเว[๓] เจติเย. เตน โข ปน สมเยน อาฬวิกา[๔] ภิกฺขู นวกมฺมำ กโรนฺตา ปฐวึ๋ ขณนฺติปิ ขณาเปนฺติปิ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ปฐวึ[๕] ขณิสฺสนฺติปิ ขณาเปสฺสนฺติปิ. เอกินฺทฺริยำ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชีวำ วิเหเฐนฺตีติ.[๖] อสฺโสสุ๋ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม อาฬวิกา ภิกฺขู ปฐวึ๋ ขณิสฺสนฺติปิ

---

[๑] สี. อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี
[๒] สี. อาลวิยำ, เอวมุปริปิ.
[๓] สี. อคฺคลเว, เอวมุปริปิ.
[๔] สี อาลวิกา, ฉ.,เท. อาฬวกา, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปถวึ, เอวมุปริปิ.
[๖] สี.,เท. วิเหเฐสฺสนฺตีติ.

ขณาเปสฺสนฺติปีติ. อถโข เต ภิกฺขู อาพฺวิเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ปจวึ ขณถปิ ขณาเปถปีติ.[๑] "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ปจวึ ขณิสฺสถปิ ขณาเปสฺสถปิ. ชีวสญฺญิโน หิ โมฆปุริสา มนุสฺสา ปจวิยา, เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๘๕] **"โย ปน ภิกฺขุ ปจวึ ขเณยฺย วา ขณาเปยฺย วา ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๘๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ปจวี นาม เทฺว ปจวิโย ชาตา จ ปจวี อชาตา จ ปจวี.

ชาตา นาม ปจวี สุทฺธปสุ สุทฺธมตฺติกา อปฺปปาสาณา อปฺปสกฺขรา อปฺปกจลา อปฺปมรุมฺพา อปฺปพาลิกา[๒] เยภุยฺเยน ปสุ เยภุยฺเยน มตฺติกา,[๓] อทฺฒมาปิ วุจฺจติ ชาตา ปจวี. โยปิ ปสุปุญฺโช วา มตฺติกาปุญฺโช วา อติเรกจาตุมาสํ โอวฏฺโจ; อยมฺปิ วุจฺจติ ชาตา ปจวี.

อชาตา นาม ปจวี สุทฺธปาสาณา สุทฺธสกฺขรา สุทฺธกจลา สุทฺธมรุมฺพา สุทฺธพาลิกา อปฺปปสุ[๔] อปฺปมตฺติกา เยภุยฺเยน ปาสาณา เยภุยฺเยน สกฺขรา เยภุยฺเยน กจลา เยภุยฺเยน มรุมฺพา

---

[๑] สี. ขณถาปิ ขณาเปถาปิ.
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อปฺปวาลิกา
[๓] ฉ.,มหา. เยภุยฺเยนปสุกา เยภุยฺเยนมตฺติกา
[๔] ฉ.,มหา. อปฺปปสุกา

เยภุยฺเยน พาลิกา,[๑] ทฑฺฒาปิ วุจฺจติ อชาตา ปจวี. โยปิ ปสุปุณฺโช วา มตฺติกาปุณฺโช วา อูนกจาตุมาสำ[๒] โอวฏฺโ; อยมฺปิ[๓] วุจฺจติ อชาตา ปจวี.

ขเณยฺยาติ สยำ ขณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ขณาเปยฺยาติ อญฺญำ ขณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สกึ อาณตฺโต พหุกำปิ ขณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๘๗] ปจวิยา ปจวีสญฺญี ขณติ วา ขณาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ทหติ วา ทหาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ปจวิยา เวมติโก ขณติ วา ขณาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ทหติ วา ทหาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ปจวิยา อปจวีสญฺญี ขณติ วา ขณาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ทหติ วา ทหาเปติ วา, อนาปตฺติ.

อปจวิยา ปจวีสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปจวิยา เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปจวิยา อปจวีสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๘๘] อนาปตฺติ "อิมำ ชาน, อิมำ เทหิ, อิมำ อาหร, อิมินา อตฺโถ, อิมำ กปฺปิยำ กโรหีติ ภณติ, อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปจวีขณนสิกฺขาปทำ นิฏฺจิตำ ทสมำ.

มุสาวาทวคฺโค ปจโม.[๔]

---

[๑] ฉ.,มหา. วาลิกา, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. โอมกจาตุมาสำ [๓] สี. โส
[๔] อิ. ปจโม วคฺโค, เท. นิฏฺจิโต ปจโม.

ตสฺสุทฺทานํ.

มุสาโอมสเปสุญฺญํ ปทเสยฺยาย เว ทุเว
อญฺญตฺร วิญฺญุนา ภูตา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติ ขณนาติ.[๑]

๒. ภูตคามวคฺโค

๑. ภูตคามสิกฺขาปทํ

[๘๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเย. เตน โข ปน สมเยน อาฬวิกา ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺตา รุกฺขํ ฉินฺทนฺติปิ เฉทาเปนฺติปิ. อญฺญตโรปิ อาฬวิโก ภิกฺขุ รุกฺขํ ฉินฺทติ. ตสฺมึ รุกฺเข อธิวตฺถา เทวตา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ "มา ภนฺเต อตฺตโน ภวนํ กตฺตุกาโม มยฺหํ ภวนํ ฉินฺทาติ.[๒] โส ภิกฺขุ อนาทิยนฺโต ฉินฺทิเยว, ตสฺสา จ เทวตาย ทารกสฺส พาหุํ อาโกเฏสิ. อถโข ตสฺสา เทวตาย เอตทโหสิ "ยนฺนูนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อิเธว ชีวิตา โวโรเปยฺยนฺติ. อถโข ตสฺสา เทวตาย เอตทโหสิ "น โข ปเนตํ[๓] ปฏิรูปํ,[๔] ยาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อิเธว ชีวิตา โวโรเปยฺยํ; ยนฺนูนาหํ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจยฺยนฺติ. อถโข สา เทวตา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. "สาธุ สาธุ เทวเต, สาธุ โข ตฺวํ เทวเต ตํ ภิกฺขุํ น ชีวิตา โวโรเปสิ, สจชฺช ตฺวํ เทวเต ตํ ภิกฺขุํ ชีวิตา โวโรเปยฺยาสิ, พหุํ จ ตฺวํ เทวเต อปุญฺญํ ปสเวยฺยาสิ, คจฺฉ

---

[๑] อิ. ขเณน จาติ.
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ฉินฺทีติ.
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เมตํ
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปติรูปํ

ตฺวำ เทวเต, อมุกสฺมึ โอกาเส รุกฺโข วิวิตฺโต, ตสฺมึ อุปคจฺฉาติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา รุกฺขำ ฉินฺทิสฺสนฺติปิ เฉทาเปสฺสนฺติปิ. เอกินฺทฺริยำ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชีวำ วิเหเฐนฺตีติ.[๑]

อสฺโสสุ๋ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อาพฺวิกา ภิกฺขู รุกฺขำ ฉินฺทิสฺสนฺติปิ เฉทาเปสฺสนฺติปีติ. อถโข เต ภิกฺขู อาพฺวิเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุ๋. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว รุกฺขำ ฉินฺทถปิ[๒] เฉทาเปถปีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา รุกฺขำ ฉินฺทิสฺสถปิ เฉทาเปสฺสถปิ ชีวสญฺญิโน หิ โมฆปุริสา มนุสฺสา รุกฺขสฺมึ, เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๙๐] **"ภูตคามปาตพฺยตาย ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๙๑] **ภูตคาโม** นาม ปญฺจ พีชชาตานิ มูลพีชำ ขนฺธพีชำ ผพฺพีชำ อคฺคพีชำ พีชพีชเมว[๓] ปญฺจมำ.

มูลพีชำ นาม หพิทฺทำ สิงฺคเวรำ[๔] วจำ วจตฺถำ อติวิสำ[๕] กฏุกโรหิณี อุสีรำ ภทฺทมุตฺตกำ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ มูเล ชายนฺติ มูเล สญฺชายนฺติ; เอตำ มูลพีชำ นาม.

---

[๑] สี. วิเหเจสฺสนฺตีติ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. ฉินฺทถาปิ [๓] อิ. พีชพีชญฺเจว
[๔] ฉ.,เท.,มหา. หลิทฺทิ สิงฺคิเวรำ, อิ. หาลิทฺทิ สิงฺคิเวรำ
[๕] ฉ. วจา วจตฺตำ อติวิสา, เท. วจำ วจตฺถ อติวิสำ

ขนฺธพีชํ นาม อสฺสฏฺโ[๑] นิโคฺรโธ ปิลกฺโข อุทุมฺพโร กจฺฉโก กปิจฺโน[๒] ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ขนฺเธ ชายนฺติ ขนฺเธ สญฺชายนฺติ; เอตํ ขนฺธพีชํ นาม.

ผสุพีชํ นาม อุจฺฉุ เวฬุ นโฬ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ปพฺเพ ชายนฺติ ปพฺเพ สญฺชายนฺติ; เอตํ ผสุพีชํ นาม.

อคฺคพีชํ นาม อชฺชุกํ[๓] ผณิชฺชกํ หิริเวรํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ อคฺเค ชายนฺติ อคฺเค สญฺชายนฺติ; เอตํ อคฺคพีชํ นาม.

พีชพีชํ นาม ปุพฺพณฺณํ อปรณฺณํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ พีเช ชายนฺติ พีเช สญฺชายนฺติ; เอตํ พีชพีชํ นาม ปญฺจมํ.[๔]

[๙๒] พีเช พีชสญฺญี ฉินฺทติ วา เฉทาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ปจติ วา ปจาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. พีเช เวมติโก ฉินฺทติ วา เฉทาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ปจติ วา ปจาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. พีเช อพีชสญฺญี ฉินฺทติ วา เฉทาเปติ วา, ภินฺทติ วา เภทาเปติ วา, ปจติ วา ปจาเปติ วา, อนาปตฺติ. อพีเช พีชสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อพีเช เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อพีเช อพีชสญฺญี อนาปตฺติ.

[๙๓] อนาปตฺติ "อิมํ ชาน, อิมํ เทหิ, อิมํ อาหร, อิมินา อตฺโถ, อิมํ กปฺปิยํ กโรหีติ ภณติ, อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ภูตคามสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อสฺสตฺโถ
[๒] ฉ.,เท.,มหา. กปิตฺถโน
[๓] สี. อชฺชกํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

๒. อญฺญวาทกสิกฺขาปทำ

[๙๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยำ วิหรติ โฆสิตาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน สยำ[๑] อนาจารำ อาจริตฺวา สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน[๒] อญฺเญนญฺญำ ปฏิจรติ "โก อาปนฺโน. กึ อาปนฺโน. กิสฺมึ อาปนฺโน, กถำ อาปนฺโน. กำ ภณถ. กึ ภณถาติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อญฺเญนญฺญำ ปฏิจริสฺสติ 'โก อาปนฺโน. กึ อาปนฺโน. กิสฺมึ อาปนฺโน. กถำ อาปนฺโน. กำ ภณถ. กึ ภณถาติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตำ ฉนฺนำ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตำ ฉนฺนำ ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจำ กิร ตฺวำ ฉนฺน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อญฺเญนญฺญำ ปฏิจรสิ 'โก อาปนฺโน ฯเปฯ กึ ภณถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อญฺเญนญฺญำ ปฏิจริสฺสสิ 'โก อาปนฺโน ฯเปฯ กึ ภณถาติ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกำ โรเปตุ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว โรเปตพฺพำ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

---

[๑] ฉ.,เท. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ. อนุยุญฺชียมาโน, เอวมุปริปิ.

[๙๕] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ; ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํ โรเปยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรติ; สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํ โรเปติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกสฺส โรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

โรปิตํ สงฺเฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน อญฺญวาทกํ, ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตं ธารยามีติ.

อถโข ภควา อายสฺมนฺตं ฉนฺนํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย[๑] ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“อญฺญวาทเก ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๙๖] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน “อญฺเญนญฺญํ ปฏิจรนฺโต อาปตฺตึ อาปชฺชิสฺสามีติ ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ วิเหเสติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆํ

---

[๑] สี. ทุภรตาย

วิเหเสสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตำ ฉนฺนำ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตำ ฉนฺนำ ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจำ กิร ตฺวำ ฉนฺน สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกำ โรเปตุ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว โรเปตพฺพำ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๙๗] "สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยำ ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสติ; ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลำ, สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกำ โรเปยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยำ ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสติ; สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกำ โรเปติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกสฺส โรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

โรปิตำ สงฺเฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิเหสกำ, ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตำ ธารยามีติ.

อถโข ภควา อายสฺมนฺตำ ฉนฺนำ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๙๘] **"อญฺญวาทเก วิเหสเก ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๙๙] **อญฺญวาทโก** นาม สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชิยมาโน ตำ น กเถตุกาโม ตำ น[๑] อุคฺฆาเฏตุกาโม[๒] อญฺเญนญฺญำ ปฏิจรติ "โก อาปนฺโน. กึ อาปนฺโน. กิสฺมึ อาปนฺโน. กถำ อาปนฺโน. กำ ภณถ กึ ภณถาติ; เอโส อญฺญวาทโก นาม.

วิเหสโก นาม สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชิยมาโน ตำ น เถตุกาโม ตำ น อุคฺฆาเฏตุกาโม ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสติ; เอโส วิเหสโก นาม.

[๑๐๐] อโรปิเต อญฺญวาทเก สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชิยมาโน ตำ น กเถตุกาโม ตำ น อุคฺฆาเฏตุกาโม อญฺเญนญฺญำ ปฏิจรติ "โก อาปนฺโน. กึ อาปนฺโน. กิสฺมึ อาปนฺโน. กถำ อาปนฺโน. กำ ภณถ กึ ภณถาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อโรปิเต วิเหสเก สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชิยมาโน ตำ น กเถตุกาโม ตำ น อุคฺฆาเฏตุกาโม ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

โรปิเต อญฺญวาทเก สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชิยมาโน ตำ น กเถตุกาโม ตำ น อุคฺฆาเฏตุกาโม อญฺเญนญฺญำ ปฏิจรติ "โก อาปนฺโน ฯเปฯ กึ ภณถาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. โรปิเต วิเหสเก สงฺฆมชฺเฌ วตฺถุสฺมึ วา อาปตฺติยา วา อนุยุญฺชิยมาโน ตำ น กเถตุกาโม ตำ น อุคฺฆาเฏตุกาโม ตุณฺหีภูโต สงฺฆำ วิเหเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] สี. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] สี. อคฺฆาเตตุกาโม

[๑๐๑] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อญฺญวาทเก วิเหสเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก, อญฺญวาทเก วิเหสเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อญฺญวาทเก วิเหสเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.[๑]

[๑๐๒] อนาปตฺติ อชานนฺโต ปุจฺฉติ, คิลาโน [ ][๒] น กเถติ, "สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ วา กลโห วา วิคฺคโห วา วิวาโท วา ภวิสฺสตีติ น กเถติ, "สงฺฆเภโท วา สงฺฆราชี[๓] วา ภวิสฺสตีติ น กเถติ, "อธมฺเมน วา วคฺเคน วา น กมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กริสฺสตีติ น กเถติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อญฺญวาทกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยं.

๓. อุชฺฌาปนกสิกฺขาปทํ

[๑๐๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญาเปติ, ภตฺตานิ จ อุทฺทิสติ. เตน โข ปน สมเยน เมตฺติยภุมฺมชกา[๔] ภิกฺขู นวกา เจว โหนฺติ อปฺปปุญฺญา จ. ยานิ สงฺฆสฺส ลามกานิ เสนาสนานิ, ตานิ เตสํ ปาปุณนฺติ ลามกานิ จ ภตฺตานิ. เต อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ

---

[๑] อิ. อนาปตฺติ.
[๒] ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร วาสทฺโท ทิสฺสติ.
[๓] สี. สงฺฆราชี
[๔] ฉ. เมตฺติยภูมชกา, เอวมุปริปิ.

ภิกฺขู อุชฺฌาเปนฺติ “ฉนฺทาย ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เสนาสนํ ปญฺญาเปติ, ฉนฺทาย จ ภตฺตานิ อุทฺทิสตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม เมตฺติยภุมฺมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู เมตฺติยภุมฺมชเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เมตฺติยภุมฺมชเก ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถญฺหิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ภิกฺขู อุชฺฌาเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“อุชฺฌาปนเก ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๑๐๔] เตน โข ปน สมเยน เมตฺติยภุมฺมชกา ภิกฺขู “ภควตา อุชฺฌาปนกํ ปฏิกฺขิตฺตนฺติ “เอตฺตาวตา ภิกฺขู โสสฺสนฺตีติ ภิกฺขูนํ สามนฺตา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขียนฺติ “ฉนฺทาย ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เสนาสนํ ปญฺญาเปติ, ฉนฺทาย จ ภตฺตานิ อุทฺทิสตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถญฺหิ นาม เมตฺติยภุมฺมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขียนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู เมตฺติยภุมฺมชเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เมตฺติย-ภุมฺมชเก ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ขียถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ

"กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ทพฺพำ มลฺลปุตฺตำ ขียิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๐๕] "**อุชฺฌาปนเก ขียนเก ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๐๖] **อุชฺฌาปนกำ** นาม อุปสมฺปนฺนำ สงฺเฆน สมฺมตำ เสนาสนปญฺญาปกำ วา ภตฺตุทฺเทสกำ วา ยาคุภาชกำ วา ผลภาชกำ วา ขชฺชภาชกำ วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกำ วา อวณฺณำ กตฺตุกาโม อยสำ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุปสมฺปนฺนำ อุชฺฌาเปติ วา ขียติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อุชฺฌาปนเก ขียนเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ธมฺมกมฺเม เวมติโก, อุชฺฌาปนเก ขียนเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อุชฺฌาปนเก ขียนเก อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อนุปสมฺปนฺนำ อุชฺฌาเปติ วา ขียติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺนำ สงฺเฆน อสมฺมตำ เสนาสนปญฺญาปกำ วา ภตฺตุทฺเทสกำ วา ยาคุภาชกำ วา ผลภาชกำ วา ขชฺชภาชกำ วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกำ วา อวณฺณำ กตฺตุกาโม อยสำ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุปสมฺปนฺนำ วา อนุปสมฺปนฺนำ วา อุชฺฌาเปติ วา ขียติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนำ สงฺเฆน สมฺมตำ วา อสมฺมตำ วา เสนาสนปญฺญาปกำ วา ภตฺตุทฺเทสกำ วา ยาคุภาชกำ วา ผลภาชกำ วา ขชฺชภาชกำ วา อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกำ วา อวณฺณำ กตฺตุกาโม อยสำ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม อุปสมฺปนฺนำ วา อนุปสมฺปนฺนำ วา อุชฺฌาเปติ วา ขียติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม

ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.[๑]

[๑๐๗] อนาปตฺติ ปกติยา ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา กโรนฺตํ อุชฺฌาเปติ วา ขียติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุชฺฌาปนกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ.

๔. ปฐมเสนาสนสิกฺขาปทํ

[๑๐๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เหมนฺติเก กาเล อชฺโฌกาเส เสนาสนํ ปญฺญาเปตฺวา กายํ โอตาเปนฺตา,[๒] กาเล อาโรจิเต, ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธรึสุ น อุทฺธราเปสุ๎ อนาปุจฺฉา ปกฺกมึสุ. เสนาสนํ โอวฏฺฐํ โหติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขู อชฺโฌกาเส เสนาสนํ ปญฺญาเปตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ, เสนาสนํ โอวฏฺฐนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ๎. อถโข ภควา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู อชฺโฌกาเส เสนาสนํ ปญฺญาเปตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธรนฺติ น อุทฺธราเปนฺติ อนาปุจฺฉา ปกฺกมนฺติ, เสนาสนํ โอวฏฺฐนฺติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา อชฺโฌกาเส เสนาสนํ

---

[๑] อิ. อนาปตฺติ. [๒] อิ. โอตาเปนฺโต

ปญฺญาเปตฺวา ตำ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ. เสนาสนำ โอวฏฺฐำ. เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๐๙] **"โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิกำ มญฺจำ วา ปีฐำ วา ภิสึ วา โกจฺฉำ วา อชฺโฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตำ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉำ วา คจฺเฉยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๑๑๐] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อชฺโฌกาเส วสิตฺวา กาลสฺเสว เสนาสนำ อติหรนฺติ.[๑] อทฺทสา[๒] โข ภควา เต ภิกฺขู กาลสฺเสว เสนาสนำ อติหรนฺเต; ทิสฺวาน[๓] เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐ มาเส อวสฺสิกสงฺเกเต มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา ยตฺถ กากา วา กุลลา วา น อูหทนฺติ,[๔] ตตฺเถว[๕] เสนาสนำ นิกฺขิปิตุนฺติ.

[๑๑๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

สงฺฆิกำ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนำ โหติ ปริจฺจตฺตำ.

มญฺโจ นาม จตุตาโร มญฺจา มสารโก พุนฺทิกาพทฺโธ กุลิรปาทโก[๖] อาหจฺจปาทโก.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. อภิหรนฺติ, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. อทฺทส [๓] สี. ทิสฺวา
[๔] อิ. อูหนนฺติ [๕] ฉ.,เท.,อิ. ตตฺถ
[๖] ฉ.,มหา. กุพีรปาทโก, เท. กุลีรปาทโก. อิ. กุพิรปาทโก, เอวมุปริปิ.

ปีฐํ นาม จตฺตาริ ปีฐานิ มสารกํ พุนฺทิกาพทฺธํ กุลิรปาทกํ อาหจฺจปาทกํ.

ภิสิ นาม ปญฺจ ภิสิโย อุณฺณภิสิ[๑] วากภิสิ โจลภิสิ[๒] ติณภิสิ ปณฺณภิสิ.

โกจฺฉํ นาม วากมยํ วา อุสีรมยํ วา มุญฺชมยํ วา ปพฺพชมยํ[๓] วา อนฺโต สํเวเชตฺวา พทฺธํ โหติ.

สนฺถริตฺวาติ สยํ สนฺถริตฺวา.

สนฺถราเปตฺวาติ อญฺญํ สนฺถราเปตฺวา. อนุปสมฺปนฺนํ สนฺถราเปติ, ตสฺส ปลิโพโธ. อุปสมฺปนฺนํ สนฺถราเปติ สนฺถารกสฺส[๔] ปลิโพโธ.

ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺยาติ น สยํ อุทฺธเรยฺย.

น อุทฺธราเปยฺยาติ น อญฺญํ อุทฺธราเปยฺย.

อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺยาติ ภิกฺขุ วา สามเณรํ วา อารามิกํ วา อนาปุจฺฉา มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส เลฑฺฑุปาตํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๑๒] สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี อชฺโฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก เวมติโก อชฺโฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อชฺโฌกาเส สนฺถริตฺวา วา

---

[๑] สี. อุณฺณาภิสิ
[๒] ฉ.,เท.,มหา. โจฬภิสิ วากภิสิ
[๓] เท. พพฺพชมยํ
[๔] สี. สนฺถตสฺส

สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

จิมิลิกํ[๑] วา อุตฺตรตฺถรณํ วา ภุมฺมตฺถรณํ[๒] วา ตฏฺฏิกํ วา จมฺมขณฺฑํ วา ปาทปุญฺฉนึ วา ผลกปีฐํ วา อชฺโฌกาเส สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี, อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อตฺตโน ปุคฺคลิเก, อนาปตฺติ.

[๑๑๓] อนาปตฺติ อุทฺธริตฺวา คจฺฉติ, อุทฺธราเปตฺวา คจฺฉติ, อาปุจฺฉํ[๓] คจฺฉติ, โอตาเปนฺโต คจฺฉติ, เกนจิ ปลิพุทฺธํ โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมเสนาสนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

๕. ทุติยเสนาสนสิกฺขาปทํ

[๑๑๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู สหายกา โหนฺติ. เต วสนฺตาปิ เอกโต ว วสนฺติ, ปกฺกมนฺตาปิ เอกโต ว ปกฺกมนฺติ. เต อญฺญตรสฺมึ สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธรึสุ น อุทฺธราเปสุ อนาปุจฺฉา ปกฺกมึสุ. เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิตํ โหติ. เย เต

---

[๑] สี. จิลิมกิ [๒] ฉ.,มหา. ภูมตฺถรณํ [๓] สี. อาปุจฺฉิตฺวา

ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ, เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิตนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธรึสุ น อุทฺธราเปสุ อนาปุจฺฉา ปกฺกมึสุ, เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิตนฺติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา ตํ ปกฺกมนฺตา เนว อุทฺธริสฺสนฺติ น อุทฺธราเปสฺสนฺติ อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ, เสนาสนํ อุปจิกาหิ ขายิตํ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๑๕] “**โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๑๑๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

สงฺฆิโก นาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทินฺโน โหติ ปริจฺจตฺโต.

เสยฺยํ นาม ภิสิ จิมิลิกา[๑] อุตฺตรตฺถรณํ ภุมฺมตฺถรณํ ตฏฺฏิกา จมฺมขณฺโฑ นิสีทนํ ปจฺจตฺถรณํ ติณสนฺถาโร ปณฺณสนฺถาโร.

---

[๑] สี. จิลิมิกา

สนฺถริตฺวาติ สยํ สนฺถริตฺวา.

สนฺถราเปตฺวาติ อญฺญํ สนฺถราเปตฺวา.

ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺยาติ น สยํ อุทฺธเรยฺย.

น อุทฺธราเปยฺยาติ น อญฺญํ อุทฺธราเปยฺย.

อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺยาติ ภิกฺขุ วา สามเณรํ วา อารามิกํ วา อนาปุจฺฉา ปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส ปริกฺเขปํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส อุปจารํ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก เวมติโก เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๑๗] วิหารสฺส อุปจาเร วา อุปฏฺฐานสาลายํ[๑] วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา เสยฺยํ สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. มญฺจํ วา ปีฐํ วา วิหาเร วา วิหารสฺส อุปจาเร[๒] วา อุปฏฺฐานสาลายํ วา มณฺฑเป วา

---

[๑] สี. อุปฏฺฐานสาลาย [๒] ฉ.,มหา. วิหารสฺสูปจาเร

รุกฺขมูเล วา สนฺถริตฺวา วา สนฺถราเปตฺวา วา ตํ ปกฺกมนฺโต เนว อุทฺธเรยฺย น อุทฺธราเปยฺย, อนาปุจฺฉํ วา คจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี, อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อตฺตโน ปุคฺคลิเก, อนาปตฺติ.

[๑๑๘] อนาปตฺติ อุทฺธริตฺวา คจฺฉติ, อุทฺธราเปตฺวา คจฺฉติ, อาปุจฺฉํ คจฺฉติ, เกนจิ ปลิพุทฺธํ โหติ, สาเปกฺโข คนฺตฺวา ตตฺถ จิโต อาปุจฺฉติ, เกนจิ ปลิพุทฺโธ โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยเสนาสนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. อนุปขชฺชสิกฺขาปทํ

[๑๑๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วรเสยฺยาโย ปลิพุทฺธนฺติ,[๑] เถเร[๒] ภิกฺขู วุฏฺฐาเปนฺติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ “เกน นุ โข มยํ อุปาเยน อิเธว วสฺสํ วเสยฺยามาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปนฺติ “ยสฺส สมฺพาโธ ภวิสฺสติ, โส ปกฺกมิสฺสตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเร ภิกฺขู

---

[๑] ฉ.,มหา. ปลิพุนฺเธนฺติ [๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เถรา

อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๒๐] **"โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร ชานํ ปุพฺพูปคตํ[๑] ภิกฺขุํ อนุปขชฺช[๒] เสยฺยํ กปฺเปยฺย 'ยสฺส สมฺพาโธ ภวิสฺสติ, โส ปกฺกมิสฺสตีติ; เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญํ, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๒๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

สงฺฆิโก นาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทินฺโน โหติ ปริจฺจตฺโต.

ชานาติ นาม "วุฑฺโฒติ[๓] ชานาติ, "คิลาโนติ ชานาติ, "สงฺเฆน ทินฺโนติ ชานาติ.

อนุปขชฺชาติ อนุปวิสิตฺวา.

เสยฺยํ กปฺเปยฺยาติ มญฺจสฺส วา ปีฐสฺส วา ปวิสนฺตสฺส วา นิกฺขมนฺตสฺส วา อุปจาเร เสยฺยํ สนฺถรติ วา สนฺถราเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อญฺโญ โกจิ ปจฺจโย โหติ อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปตุํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปุพฺพุปคตํ [๒] สฺยา. อนูปขชฺช, เอวมุปริปิ. [๓] สี. วุฑฺโฒ

[๑๒๒] สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก เวมติโก อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อนุปขชฺช เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

มญฺจสฺส วา ปีฐสฺส วา ปวิสนฺตสฺส วา นิกฺขมนฺตสฺส วา อุปจารํ ฐเปตฺวา เสยฺยํ สนฺถรติ วา สนฺถราเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. วิหารสฺส อุปจาเร วา อุปฏฺฐานสาลายํ วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา อชฺโฌกาเส วา เสยฺยํ สนฺถรติ วา สนฺถราเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี, อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อตฺตโน ปุคฺคลิเก, อนาปตฺติ.

[๑๒๓] อนาปตฺติ คิลาโน ปวิสติ, สีเตน วา อุณฺเหน วา ปีฬิโต[๑] ปวิสติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อนุปขชฺชสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

๗. นิกฺกฑฺฒนสิกฺขาปทํ

[๑๒๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญตรํ ปจฺจนฺติมํ มหาวิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺติ “อิธ มยํ

---

[๑] สี. ปีลิโต

วสฺสํ วสิสฺสามาติ. อทฺทสํสุ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรส-วคฺคิเย ภิกฺขู วิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺเต; ทิสฺวาน เอวมาหํสุ "อิเม อาวุโส สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺติ; หนฺท เน[๑] วุฏฺฐาเปสฺสามาติ. เอกจฺเจ เอวมาหํสุ "อาคเมถาวุโส, ยาว ปฏิสงฺขโรนฺติ; ปฏิสงฺขเต วุฏฺฐาเปสฺสามาติ.

อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุ๋ "อุฏฺเจถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตีติ. "นนุ อาวุโส ปฏิกจฺเจว[๒] อาจิกฺขิตพฺพํ. มยญฺจ อญฺญํ ปฏิสงฺขเรยฺยามาติ. "นนุ อาวุโส สงฺฆิโก วิหาโรติ. "อามาวุโส สงฺฆิโก วิหาโรติ. "อุฏฺเจถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตีติ. "มหลฺลโก อาวุโส วิหาโร, ตุมฺเหปิ วสถ, มยํปิ วสิสฺสามาติ. "อุฏฺเจถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตีติ กุปิตา อนตฺตมนา คีวายํ[๓] คเหตฺวา นิกฺกฑฺฒนฺติ. เต นิกฺกฑฺฒิยมานา โรทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ "กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส โรทถาติ. "อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อมฺเห สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒิสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ๋. อถโข ภควา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา

---

[๑] สี. เต [๒] อิ. ปฏิคจฺเจว [๓] สี. คีวาย

วิหารา นิกฺกฑฺฒิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๒๕] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุ๎ กุปิโต อนตฺตมโน สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺเฒยฺย วา นิกฺกฑฺฒาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๑๒๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนฺติ อญฺญํ ภิกฺขุ๎.

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรทฺโธ อาหตจิตฺโต ขิลชาโต.

สงฺฆิโก นาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทินฺโน โหติ ปริจฺจตฺโต.

นิกฺกฑฺเฒยฺยาติ คพฺเภ คเหตฺวา ปมุขํ นิกฺกฑฺฒติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปมุเข คเหตฺวา พหิ นิกฺกฑฺฒติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. เอเกน ปโยเคน พหูเกปิ ทฺวาเร อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

นิกฺกฑฺฒาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปสิ,[๑] อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สกึ อาณตฺโต พหูเกปิ ทฺวาเร อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.[๒]

[๑๒๗] สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี, กุปิโต อนตฺตมโน นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก เวมติโก, กุปิโต อนตฺตมโน นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี, กุปิโต อนตฺตมโน นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อาณาเปติ [๒] สี. ทุกฺกฏสฺส.

ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. วิหารสฺส อุปจารา วา อุปฏฺฐานสาลาย วา มณฺฑปา วา รุกฺขมูลา วา อชฺโฌกาสา วา นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนํ วิหารา วา วิหารสฺส อุปจารา วา อุปฏฺฐานสาลาย วา มณฺฑปา วา รุกฺขมูลา วา อชฺโฌกาสา วา นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี, อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อตฺตโน ปุคฺคลิเก, อนาปตฺติ.

[๑๒๘] อนาปตฺติ อลชฺชึ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อุมฺมตฺตกํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ภณฺฑนการกํ วา กลหการกํ วา วิวาทการกํ วา ภสฺสการกํ วา สงฺเฆ อธิกรณการกํ วา นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อนฺเตวาสิกํ วา สทฺธิวิหาริกํ วา น สมฺมาวตฺตนฺตํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, ตสฺส ปริกฺขารํ นิกฺกฑฺฒติ วา นิกฺกฑฺฒาเปติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นิกฺกฑฺฒนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ.

๘. เวหาสกุฏิสิกฺขาปทํ

[๑๒๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา [ ][1] เอโก เหฏฺฐา วิหรติ, เอโก อุปริ. อุปริโม ภิกฺขุ อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทิ. มญฺจปาโท ปติตฺวา[2] เหฏฺฐิมสฺส ภิกฺขุโน มตฺถเก อวตฺถาสิ. โส ภิกฺขุ วิสฺสรมกาสิ. ภิกฺขู อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ “กิสฺส ตฺวํ อาวุโส วิสฺสรมกาสีติ. อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทิสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. อถโข ภควา ตํ ภิกฺขุํ ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ สหสา อภินิสีทิสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๓๐] **“โย ปน ภิกฺขุ สงฺฆิเก วิหาเร อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกํ มญฺจํ วา ปีฐํ วา อภินิสีเทยฺย วา อภินิปชฺเชยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[1] เท. เอตฺถนฺตเร วิหรนฺตีติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[2] สี. นิปติตฺวา, ฉ.,เท. นิปฺปติตฺวา, อิ. นิปฺปฏิตฺวา.

[๑๓๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิ โส ฯเปฯ
ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.
สงฺฆิโก นาม วิหาโร สงฺฆสฺส ทินฺโน โหติ ปริจฺจตฺโต.
เวหาสกุฏี[๑] นาม มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส อสีสฆฏฺฏา.
อาหจฺจปาทโก นาม มญฺโจ องฺเค วิชฺฌิตฺวา ฐิโต โหติ.
อาหจฺจปาทกำ นาม ปีฐำ องฺเค วิชฺฌิตฺวา ฐิตำ โหติ.
อภินิสีเทยฺยาติ ตสฺมึ อภินิสีทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.
อภินิปชฺเชยฺยาติ ตสฺมึ อภินิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๓๒] สงฺฆิเก สงฺฆิกสญฺญี อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกำ มญฺจำ วา ปีฐำ วา อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก เวมติโก อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจปาทกำ มญฺจำ วา ปีฐำ วา อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สงฺฆิเก ปุคฺคลิกสญฺญี อุปริเวหาสกุฏิยา อาหจฺจ-ปาทกำ มญฺจำ วา ปีฐำ วา อภินิสีทติ วา อภินิปชฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ปุคฺคลิเก สงฺฆิกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลิเก ปุคฺคลิกสญฺญี, อญฺญสฺส ปุคฺคลิเก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อตฺตโน ปุคฺคลิเก, อนาปตฺติ.

[๑๓๓] อนาปตฺติ อเวหาสกุฏิยา, สีสฆฏฺฏาย,[๒] เหฏฺฐา, อปริโภคำ โหติ, ปทรสญฺจิตำ โหติ, ปฏาณี[๓] ทินฺนา โหติ, ตสฺมึ ฐิโต คณฺหาติ วา ลคฺเคติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เวหาสกุฏิสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ อฏฺฐมำ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. เวหาสกุฏิ [๒] ฉ. สีสสำฆฏฺฏาย, เท. สีลสงฺฆฏฺฏาย [๓] สี. ปตานิ

๕. มหลฺลกวิหารสิกฺขาปทํ

[๑๓๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ฉนฺนสฺส อุปฏฺฐาโก มหามตฺโต อายสฺมโต ฉนฺนสฺส วิหารํ การาเปติ. อถโข อายสฺมา ฉนฺโน กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสิ[๑] ปุนปฺปุนํ ลิมฺปาเปสิ,[๒] อติภาริโก[๓] วิหาโร ปริปติ. อถโข อายสฺมา ฉนฺโน ติณญฺจ กฏฺฐญฺจ สงฺกฑฺฒนฺโต อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส ยวเขตฺตํ ทูเสสิ. อถโข โส พฺราหฺมโณ อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “กถํ หิ นาม ภทนฺตา อมฺหากํ ยวเขตฺตํ ทูเสสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสฺสติ ปุนปฺปุนํ ลิมฺปาเปสฺสติ, อติภาริโก วิหาโร ปริปตีติ. อถโข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ ฉนฺน กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสิ ปุนปฺปุนํ ลิมฺปาเปสิ, อติภาริโก วิหาโร ปริปตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส กตปริโยสิตํ วิหารํ ปุนปฺปุนํ ฉาทาเปสฺสสิ ปุนปฺปุนํ ลิมฺปาเปสฺสสิ, อติภาริโก วิหาโร ปริปติ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ฉาทาเปติ [๒] ฉ.,เท. เลปาเปติ, อิ.,มหา. ลิมฺปาเปติ
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อติภาริโต, เอวมุปริปิ.

[๑๓๕] **"มหลฺลกำ ปน ภิกฺขุนา วิหารำ การยมาเนน ยาว ทฺวารโกสา อคฺคลฏฺฐปนาย[๑] อาโลกสนฺธิปริกมฺมาย ทฺวิตฺติจฺฉทนสฺส[๒] ปริยายำ อปฺปหริเต จิเตน[๓] อธิฏฺฐาตพฺพำ, ตโต เจ อุตฺตรึ[๔] อปฺปหริเตปิ จิโต อธิฏฺฐเหยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๓๖] **มหลฺลโก** นาม วิหาโร สสฺสามิโก วุจฺจติ.

วิหาโร นาม อุลฺลิตฺโต วา โหติ อวลิตฺโต วา อุลฺลิตฺตาวลิตฺโต วา.

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา.

ยาว ทฺวารโกสาติ ปิฏฺฐิสงฺฆาฏสฺส[๕] สามนฺตา[๖] หตฺถปาสา.

อคฺคลฏฺฐปนายาติ ทฺวารฏฺฐปนาย.

อาโลกสนฺธิปริกมฺมายาติ วาตปานปริกมฺมาย เสตวณฺณำ กาฬวณฺณำ เครุกวณฺณำ[๗] มาลากมฺมำ ลตากมฺมำ มกรทนฺตกำ ปญฺจปฏิกำ.[๘]

ทฺวิตฺติจฺฉทนสฺส ปริยายำ อปฺปหริเต จิเตน อธิฏฺฐาตพฺพนฺติ หริตำ นาม ปุพฺพณฺณำ อปรณฺณำ. สเจ หริเต จิโต อธิฏฺฐาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. มคฺเคน ฉาเทนฺตสฺส เทฺว มคฺเค อธิฏฺฐหิตฺวา ตติยำ มคฺคำ อาณาเปตฺวา ปกฺกมิตพฺพำ. ปริยาเยน ฉาเทนฺตสฺส เทฺว ปริยาเย อธิฏฺฐหิตฺวา ตติยำ ปริยายำ อาณาเปตฺวา ปกฺกมิตพฺพำ.

[๑๓๗] **ตโต เจ อุตฺตรึ อปฺปหริเตปิ จิโต อธิฏฺฐเหยฺยา**ติ อิฏฺฐกาย ฉาเทนฺตสฺส อิฏฺฐกิฏฺฐกาย[๙] อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สิลาย

---

๑ ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อคฺคพฺภฏฺฐปนาย
๒ ฉ.,เท. ทฺวตฺติจฺฉทนสฺส
๓ มหา. อปหริเต, เอวมุปริปิ.
๔ ฉ.,อิ. อุตฺตริ
๕ ฉ.,เท.,อิ. ปิฏฺฐสงฺฆาฏสฺส
๖ ฉ.,เท.,อิ. สมนฺตา
๗ ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เครุกปริกมฺมำ
๘ ฉ.,เท.,มหา. ปญฺจปฏิกำ
๙ สี. อิฏฺฐกายิฏฺฐกาย

ฉาเทนฺตสฺส สิลาย สิลาย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สุธาย ฉาเทนฺตสฺส ปิณฺเฑ ปิณฺเฑ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ติเณน ฉาเทนฺตสฺส กรเฬ กรเฬ[๑] อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปณฺเณน ฉาเทนฺตสฺส ปณฺเณ ปณฺเณ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อติเรกทฺวิตฺติปริยาเย[๒] อติเรกสญฺญี อธิฏฺเฐติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อติเรกทฺวิตฺติปริยาเย เวมติโก อธิฏฺเฐติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อติเรกทฺวิตฺติปริยาเย อูนกสญฺญี อธิฏฺเฐติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อูนกทฺวิตฺติปริยาเย อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนก-ทฺวิตฺติปริยาเย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกทฺวิตฺติปริยาเย อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๓๘] อนาปตฺติ ทฺวิตฺติปริยาเย, อูนกทฺวิตฺติปริยาเย,[๓] เลเณ, คุหาย, ติณกุฏิกาย, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, วาสาคารํ จเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

มหลฺลกวิหารสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ.

๑๐. สปฺปาณกสิกฺขาปทํ

[๑๓๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อาฬวิยํ[๔] วิหรติ อคฺคาฬเว[๕] เจติเย. เตน โข ปน สมเยน อาฬวิกา ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺตา ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจนฺติปิ สิญฺจาเปนฺติปิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ

---

[๑] สี. กรเล กรเล
[๒] ฉ.,เท. อติเรกทฺวตฺติปริยาเย, เอวมุปริปิ.
[๓] สี. อูนกปริยาย
[๔] สี. อาลวิยํ
[๕] สี. อคฺคาลเว

"กถำ หิ นาม อาฬวิกา ภิกฺขู ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจิสฺสนฺติปิ สิญฺจาเปสฺสนฺติปีติ. อถโข เต ภิกฺขู อาฬวิเก ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจถปิ สิญฺจาเปถปีติ.[๑] "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ติณมฺปิ มตฺติกมฺปิ สิญฺจิสฺสถปิ สิญฺจาเปสฺสถปิ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๔๐] **"โย ปน ภิกฺขุ ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ติณำ วา มตฺติกำ วา สิญฺเจยฺย วา สิญฺจาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๑๔๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานำ[๒] นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ.

สิญฺเจยฺยาติ สยำ สิญฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สิญฺจาเปยฺยาติ อญฺญำ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สกึ อาณตฺโต พหุกำปิ สิญฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๔๒] สปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี ติณำ วา มตฺติกำ วา สิญฺจติ วา สิญฺจาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สปฺปาณเก เวมติโก ติณำ วา มตฺติกำ วา สิญฺจติ วา สิญฺจาเปติ วา, อาปตฺติ

---

[๑] สี. สิญฺจาถาปิ สิญฺจาเปถาปีติ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. ชานาติ

ทุกฺกฏสฺส. สปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี ติณํ วา มตฺติกํ วา สิญฺจติ วา สิญฺจาเปติ วา, อนาปตฺติ. อปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปาณเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๔๓] อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สปฺปาณกสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทสมำ.

ภูตคามวคฺโค ทุติโย.

ตสฺสุทฺทานำ

ภูตำ อญฺญาย อุชฺฌายำ ปกฺกมนฺเตน เต ทุเว
ปุพฺเพ นิกฺกฑฺฒนาหจฺจ ทฺวารำ สปฺปาณเกน[๑] จาติ.

๓. โอวาทวคฺโค

๑. โอวาทสิกฺขาปทำ

[๑๔๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานำ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ เอตทโหสิ "เอตรหิ โข อาวุโส เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา

---

[๑] อิ. ทฺวารสปฺปาณเกน

ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานำ; หนฺทาวุโส มยำปิ ภิกฺขุนิโย โอวทามาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุำ "เอถ,[๑] อมฺเหปิ ภคินิโย อุปสงฺกมถ, มยำปิ โอวทิสฺสามาติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย, เยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทึสุ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีนำ ปริตฺตำเยว ธมฺมึ กถำ กตฺวา ทิวสำ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชสุำ "คจฺฉถ ภคินิโยติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ อฏฺฐำสุ. เอกมนฺตำ ิตา โข ตา ภิกฺขุนิโย ภควา เอตทโวจ "กจฺจิ ภิกฺขุนิโย โอวาโท อิทฺโธ อโหสีติ. "กุโต ภนฺเต โอวาโท อิทฺโธ ภวิสฺสติ. อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา ปริตฺตำเยว ธมฺมึ กถำ กตฺวา ทิวสำ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชสุนฺติ. อถโข ภควา ตา ภิกฺขุนิโย ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหำเสสิ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหำสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกมึสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆำ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนีนำ ปริตฺตำเยว ธมฺมึ กถำ กตฺวา ทิวสำ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุนีนำ ปริตฺตำเยว ธมฺมึ กถำ กตฺวา ทิวสำ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชสฺสถ. เนตำ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตุ; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมนฺนิตพฺโพ. ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ; ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๑๔๕] "สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺเนยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภิกฺขุโนวาทกสฺส สมฺมติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ ฯเปฯ ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ. สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภิกฺขุโนวาทกสฺส สมฺมติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก, ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

อถโข ภควา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๔๖] **"โย ปน ภิกฺขุ อสมฺมโต ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๑๔๗] เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู สมฺมตา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ตเถว ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลาน-ปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานำ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ เอตทโหสิ "เอตรหิ โข อาวุโส เถรา ภิกฺขู สมฺมตา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ตเถว ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขารานำ; หนฺทาวุโส มยัปิ นิสฺสีมำ คนฺตฺวา อญฺญมญฺญำ ภิกฺขุโนวาทกำ สมฺมนฺนิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวทามาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นิสฺสีมำ คนฺตฺวา อญฺญมญฺญำ ภิกฺขุโนวาทกำ สมฺมนฺนิตฺวา ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุำ "มยัปิ ภคินิโย สมฺมตา; อมฺเห อุปสงฺกมถ; มยัปิ โอวทิสฺสามาติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย, เยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทึสุ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีนำ ปริตฺตำเยว ธมฺมึ กถำ กตฺวา ทิวสำ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชสุำ "คจฺฉถ ภคินิโยติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ อฏฺฐำสุ. เอกมนฺตำ ฐิตา โข ตา ภิกฺขุนิโย ภควา เอตทโวจ "กจฺจิ ภิกฺขุนิโย โอวาโท อิทฺโธ อโหสีติ. "กุโต ภนฺเต โอวาโท อิทฺโธ ภวิสฺสติ. อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา ปริตฺตำเยว ธมฺมึ กถำ กตฺวา ทิวสำ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชสุนฺติ.

อถโข ภควา ตา ภิกฺขุนิโย ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหำเสสิ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหำสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกมึสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆำ

สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเมว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุนีนํ ปริตฺตเมว ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทิวสํ ติรจฺฉานกถาย วีตินาเมตฺวา อุยฺโยเชสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตุํ สีลวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสมฺปนฺโน, อนุมตฺเตสุ[๑] วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ; พหุสฺสุโต โหติ สุตธโร สุตสนฺนิจโย. เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มชฺเฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา, สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ[๒] เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ, ตถารูปาสฺส[๓] ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธตา[๔] วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา[๕] ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา; อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สุวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส; กลฺยาณวาโจ โหติ กลฺยาณวากฺกรโณ; เยภุยฺเยน ภิกฺขุนีนํ ปิโย โหติ มนาโป; ปฏิพโล โหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ; น โข ปเนตํ ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตาย กาสายวตฺถวสนาย ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนปุพฺโพ โหติ; วีสติวสฺโส วา โหติ อติเรกวีสติวสฺโส วา; อนุชานามิ ภิกฺขเว อิเมหิ อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทกํ สมฺมนฺนิตุนฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อณุมตฺเตสุ
[๒] สี. สวฺยญฺชนํ
[๓] อิ. ตถารูปสฺส
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ธาตา
[๕] ฉ. มนสา อนุเปกฺขิตา

[๑๔๘] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อสมฺมโต นาม ญตฺติจตุตฺถเกน กมฺเมน อสมฺมโต.

ภิกฺขุนิโย นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

โอวเทยฺยาติ อฏฺฐหิ ครุธมฺเมหิ โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺเญน ธมฺเมน โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เอกโต อุปสมฺปนฺนํ[๑] โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๑๔๙] เตน สมฺมเตน ภิกฺขุนา ปริเวณํ สมฺมชฺชิตฺวา ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตฺวา อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา ทุติยํ คเหตฺวา นิสีทิตพฺพํ. ภิกฺขุนีหิ ตตฺถ คนฺตฺวา ตํ ภิกฺขุ์ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิตพฺพํ. เตน สมฺมเตน[๒] ภิกฺขุนา ปุจฺฉิตพฺพา "สมคฺคตฺถ[๓] ภคินิโยติ. สเจ "สมคฺคมฺหายฺยาติ ภณนฺติ, "วตฺตนฺติ ภคินิโย อฏฺฐ ครุธมฺมาติ. สเจ "วตฺตนฺติ อยฺยาติ[๔] ภณนฺติ, "เอโส ภคินิโย โอวาโทติ นิยฺยาเทตพฺโพ. สเจ "น วตฺตนฺติ อยฺยาติ ภณนฺติ, โอสาเรตพฺพา วสฺสสตูปสมฺปนฺนาย ภิกฺขุนิยา ตทหุปสมฺปนฺนสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กาตพฺพํ; อยํ[๕] ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. น ภิกฺขุนิยา อภิกฺขุเก อาวาเส วสฺสํ วสิตพฺพํ; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. อนฺวฑฺฒมาสํ ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุสงฺฆโต เทฺว ธมฺมา ปจฺจาสีสิตพฺพา[๖] อุโปสถปุจฺฉกญฺจ

---

๑ สี. เอกโต อุปสมฺปนฺนาย
๒ ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
๓ ฉ.,เท.,มหา. สมคฺคาตฺถ
๔ ฉ.,เท. วตฺตนฺตายฺยาติ, อิ. วตฺตนฺตยฺยาติ, เอวมุปริปิ.
๕ ฉ.,เท.,อิ. อยมฺปิ
๖ ฉ. ปจฺจาสีสิตพฺพา

โอวาทูปสงฺกมนญฺจ; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. วสฺสํวุตฺถาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสงฺเฆ ตีหิ ฐาเนหิ ปวาเรตพฺพํ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วา; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนาย[๑] ภิกฺขุนิยา อุภโตสงฺเฆ ปกฺขมานตฺตํ จริตพฺพํ; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. เทฺว วสฺสานิ ฉสุ ธมฺเมสุ สิกฺขิตสิกฺขาย สิกฺขมานาย อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปทา ปริเยสิตพฺพา; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. น ภิกฺขุนิยา เกนจิ ปริยาเยน ภิกฺขุ อกฺโกสิตพฺโพ ปริภาสิตพฺโพ; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโย. อชฺชตคฺเค โอวโฏ ภิกฺขุนีนํ ภิกฺขูสุ วจนปโถ, อโนวโฏ ภิกฺขูนํ ภิกฺขุนีสุ วจนปโถ; อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยติ.

สเจ "สมคฺคมฺหายฺยาติ[๒] ภณนฺติ[๓] อญฺญํ ธมฺมํ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สเจ "วคฺคมฺหายฺยาติ ภณนฺติ, อฏฺฐ ครุธมฺเม ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. โอวาทํ อนิยฺยาเทตฺวา อญฺญํ ธมฺมํ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๑๕๐] อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆ์[๔] วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆ์ เวมติโก, โอวทติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ทยฺ. อุชฺฌาปนฺนาย
[๒] ฉ.,เท.,มหา. สมคฺคามฺหายฺยาติ
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ภณนฺตํ
[๔] ฉ. ภิกฺขุนิสงฺฆ์, เอวมุปริปิ.

อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม เวมติโก วคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ[๑] วคฺคสญฺญี โอวทติ, ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม เวมติโก สมคฺคำ[๒] ภิกฺขุนีสงฺฆำ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๕๑] ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคำ ภิกฺขุนีสงฺฆำ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] ทยฺ. ภิกฺขุสงฺฆำ [๒] สฺยา. อมคฺคำ

ธมฺมกมฺเม เวมติโก วคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี วคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี[๑] สมคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ธมฺมกมฺเม เวมติโก สมคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ ฯเปฯ เวมติโก โอวทติ ฯเปฯ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ วคฺคสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี สมคฺคํ ภิกฺขุนีสงฺฆํ สมคฺคสญฺญี โอวทติ, อนาปตฺติ.

[๑๕๒] อนาปตฺติ อุทฺเทสํ เทนฺโต, ปริปุจฺฉํ เทนฺโต, "โอสาเรหิ อยฺยาติ วุจฺจมาโน โอสาเรติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุฏฺโฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ ภิกฺขุนิโย สุณนฺติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา,[๒] อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

โอวาทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

---

[๑] ทยฺ. ธมฺมกมฺมสญฺญี

[๒] สี. สามเณราย

๒. อตฺถงฺคตสิกฺขาปทํ

[๑๔๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺติ ปริยาเยน. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต จูฬปนฺถกสฺส[๑] ปริยาโย โหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ. ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ "นทานิ อชฺช โอวาโท อิทฺโธ ภวิสฺสติ, ตญฺเญวทานิ อุทานํ อยฺโย จูฬปนฺถโก ปุนปฺปุนํ ภณิสฺสตีติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย, เยนายสฺมา จูฬปนฺถโก, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ จูฬปนฺถกํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ. เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข ตา ภิกฺขุนิโย อายสฺมา จูฬปนฺถโก เอตทโวจ "สมคฺคตฺถ ภคินิโยติ. "สมคฺคมฺหายฺยา[๒]ติ. "วตฺตนฺติ ภคินิโย อฏฺจ ครุธมฺมาติ. "วตฺตนฺติ อยฺยาติ. "เอโส ภคินิโย โอวาโทติ นิยฺยาเทตฺวา[๓] อิมํ อุทานํ ปุนปฺปุนํ อภาสิ

"อธิเจตโส อปฺปมชฺชโต
มุนิโน โมนปเถสุ สิกฺขโต
โสกา น ภวนฺติ ตาทิโน
อุปสนฺตสฺส สทา สตีมโตติ.

ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ "ननु อโวจุมฺหา 'นทานิ อชฺช โอวาโท อิทฺโธ ภวิสฺสติ, ตญฺเญวทานิ อุทานํ อยฺโย จูฬปนฺถโก ปุนปฺปุนํ ภณิสฺสตีติ.[๓] อสฺโสสิ โข อายสฺมา จูฬปนฺถโก ตาสํ ภิกฺขุนีนํ อิมํ กถาสลฺลาปํ. อถโข อายสฺมา จูฬปนฺถโก เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา

---

[๑] สี. จุลฺลปนฺถกสฺส [๒] สี. สมคฺคมฺหยฺยา [๓] สี. นียาเทตฺวา [๔] สี. ภณตี

อากาเส อนฺตลิกฺเข จงฺกมติปิ ติฏฺฐติปิ นิสีทติปิ เสยฺยมฺปิ กปฺเปติ ฐูมายติปิ ปชฺชลติปิ อนฺตรธายติปิ.[๑] ตญฺเญว[๒] อุทานํ ภณติ, อญฺญญฺจ พหุ๋ พุทฺธวจนํ. ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ "อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ; น วต โน อิโต ปุพฺเพ[๓] โอวาโท เอวํ อิทฺโธ ภูตปุพฺโพ, ยถา อยฺยสฺส จูฬปนฺถกสฺสาติ. อถโข อายสฺมา จูฬปนฺถโก ตา ภิกฺขุนิโย ยาว สมนฺธการา โอวทิตฺวา อุยฺโยเชสิ 'คจฺฉถ ภคินิโยติ.

อถโข ตา ภิกฺขุนิโย นครทฺวาเร ถกฺกิเต[๔] พหินคเร วสิตฺวา กาลสฺเสว นครํ ปวิสนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "อพฺรหฺมจาริโนโย[๕] อิมา ภิกฺขุนิโย อาราเม ภิกฺขูหิ สทฺธึ วสิตฺวา อิทานิ นครํ ปวิสนฺตีติ. อสฺโสสุ๋ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา จูฬปนฺถโก อตฺถงฺคเต สุริเย ภิกฺขุนิโย โอวทิสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ จูฬปนฺถก อตฺถงฺคเต สุริเย ภิกฺขุนิโย โอวทสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ จูฬปนฺถก อตฺถงฺคเต สุริเย ภิกฺขุนิโย โอวทิสฺสสิ. เนตํ จูฬปนฺถก อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๕๔] "สมฺมโตปิ[๖] เจ ภิกฺขุ อตฺถงฺคเต สุริเย ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

---

[๑] อิ. อนฺตราปิ ธายติ [๒] ฉ. ตญฺเจว [๓] สี. ปุพฺเพว
[๔] ฉ.,เท.,มหา. ถกิเต [๕] สี. อพฺรหฺมจาริณิโย [๖] อิ. สมฺมโต เจปิ

[๑๔๔] **สมฺมโต** นาม ญตฺติจตุตฺถเตน กมฺเมน สมฺมโต.

อตฺถงฺคเต สุริเยติ โอคเต[๑] สุริเย.

ภิกฺขุนิโย[๒] นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

โอวเทยฺยาติ อฏฺฐหิ วา ครุธมฺเมหิ อญฺเญน วา ธมฺเมน โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๔๖] อตฺถงฺคเต อตฺถงฺคตสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺถงฺคเต เวมติโก โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺถงฺคเต อนตฺถงฺคตสญฺญี โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอกโตอุปสมฺปนฺนำ[๓] โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนตฺถงฺคเต อตฺถงฺคตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนตฺถงฺคเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนตฺถงฺคเต อนตฺถงฺคตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๔๗] อนาปตฺติ อุทฺเทสำ เทนฺโต, ปริปุจฺฉำ เทนฺโต, "โอสาเรหิ อยฺยาติ วุจฺจมาโน โอสาเรติ, ปญฺหำ ปุจฺฉติ, ปญฺหำ ปุฏฺโฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตำ ภิกฺขุนิโย สุณนฺติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา,[๔] อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อตฺถงฺคตสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุติยำ.

๓. ภิกฺขุนูปสฺสยสิกฺขาปทำ

[๑๔๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนูปสฺสยำ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. โอคฺคเต
[๒] ฉ. ภิกฺขุนี, เท.,อิ. ภิกฺขุนีโย
[๓] ฉ.,มหา. เอกโตอุปสมฺปนฺนาย, เอวมุปริปิ.
[๔] สี. สามเณราย, เอวมุปริปิ.

อุปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺติ. ภิกฺขุนิโย ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย เอตทโวจุ๋ "เอถ อยฺเย,[๑] โอวาทำ คมิสฺสามาติ. "ยมฺปิ[๒] มยำ อยฺเย คจฺเฉยฺยาม โอวาทสฺส การณา, อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา อิเธว อมฺเห โอวทนฺตีติ. ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนูปสฺสยำ[๓] อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ. [ ][๔] อถโข ตา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุ๋. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนูปสฺสยำ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ[๕] ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนูปสฺสยำ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวทถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุนูปสฺสยำ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวทิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๔๙] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนูปสฺสยำ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย ปาจิตฺติยนฺติ.**

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

เตน โข ปน สมเยน มหาปชาปติ[๖] โคตมี คิลานา โหติ. เถรา ภิกฺขู, เยน มหาปชาปติ โคตมี, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท. เอถายฺเย, สี.,อิ. เอถยฺย [๒] เท.,อิ. ยำ หิ [๓] ฉ.,เท. ภิกฺขุนุปสฺสยำ, เอวมุปริปิ. [๔] สี. เอตฺถนฺตเร ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย โอวาทำ น อจฺฉิสฺสนฺตีติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ. [๕] ฉ.,เท.,มหา. โอวทิสฺสนฺตีติ, เอวมุปริปิ. [๖] ฉ.,เท. มหาปชาปตี

มหาปชาปตี โคตมี เอตทโวจุ "กจฺจิ เต[๑] โคตมิ ขมนียं กจฺจิ ยาปนียนฺติ. "น เม อยฺยา ขมนียं, น ยาปนียं, อิงฺฆยฺยา ธมฺมं เทเสถาติ. "น ตาว[๒] ภคินิ กปฺปติ ภิกฺขุนูปสฺสยं อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิยา ธมฺมं เทเสตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น เทเสสุ. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยं นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน มหาปชาปติ โคตมี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ; นิสชฺช โข ภควา มหาปชาตึ โคตมึ เอตทโวจ "กจฺจิ เต โคตมิ ขมนียं. กจฺจิ ยาปนียนฺติ. "ปุพฺเพ เม ภนฺเต เถรา ภิกฺขู อาคนฺตฺวา ธมฺมं เทเสนฺติ, เตน เม ผาสุ โหติ; อิทานิ ปน "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น เทเสนฺติ, เตน เม น ผาสุ โหตีติ. อถโข ภควา มหาปชาตึ โคตมึ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถं กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ภิกฺขุนูปสฺสยं อุปสงฺกมิตฺวา คิลานํ ภิกฺขุนึ โอวทิตุं. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๖๐] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนูปสฺสยं อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนิโย โอวเทยฺย, อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยं. ตตฺถายं สมโย คิลานา โหติ ภิกฺขุนี; อยं ตตฺถ สมโย**ติ.

[๑๖๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

---

[๑] ฉ. อยं ปาโจ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อยं ปาโจ น ทิสฺสติ.

ภิกฺขุนูปสฺสโย นาม ยตฺถ ภิกฺขุนิโย เอกรตฺตมฺปิ วสนฺติ.

อุปสงฺกมิตฺวาติ ตตฺถ คนฺตฺวา.

ภิกฺขุนิโย นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

โอวเทยฺยาติ อฏฺฐหิ ครุธมฺเมหิ โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํ.

คิลานา นาม ภิกฺขุนี น สกฺโกติ โอวาทาย วา สำวาสาย วา คนฺตุ.

[๑๖๒] อุปสมฺปนฺนาย อุปสมฺปนฺนสญฺญี ภิกฺขุนูปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา อญฺญตฺร สมยา โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺนาย เวมติโก ภิกฺขุนูปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา อญฺญตฺร สมยา โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺนาย อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ภิกฺขุนูปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา อญฺญตฺร สมยา โอวทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺเญน ธมฺเมน โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เอกโตอุปสมฺปนฺนํ โอวทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนาย อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนาย อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๖๓] อนาปตฺติ สมเย, อุทฺเทสํ เทนฺโต, ปริปุจฺฉํ เทนฺโต, “โอสาเรหิ อยฺยาติ วุจฺจมาโน โอสาเรติ, ปญฺหํ ปุจฺฉติ, ปญฺหํ ปุฏฺโฐ กเถติ, อญฺญสฺสตฺถาย ภณนฺตํ ภิกฺขุนิโย สุณนฺติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ภิกฺขุนูปสฺสยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตตยํ.

๔. อามิสสิกฺขาปทำ

[๑๖๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตา ลาภิโน โหนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลาน-ปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานำ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวำ วเทนฺติ[๑] "น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุำ,[๒] อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวำ วกฺขนฺติ 'น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุำ, อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวำ วเทถ 'น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุำ, อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา เอวำ วกฺขถ 'น พหุกตา เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทิตุำ, อามิสเหตุ เถรา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๖๕] **"โย ปน ภิกฺขุ เอวำ วเทยฺย 'อามิสเหตุ [ ][๓] ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โอวทนฺตีติ, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๖๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. วทนฺติ [๒] สี. โอวทนฺติ.

[๓] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร เถราติ อยำ ปาโฐ ทิสฺสติ.

อามิสเหตูติ จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ.

เอวํ วเทยฺยาติ อุปสมฺปนฺนํ สงฺเฆน สมฺมตํ ภิกฺขุโนวาทกํ อวณฺณํ กตฺตุกาโม อยสํ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ "จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทตีติ ภณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๖๗] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี เอวํ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺนํ สงฺเฆน อสมฺมตํ ภิกฺขุโนวาทกํ อวณฺณํ กตฺตุกาโม อยสํ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ "จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทตีติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนุปสมฺปนฺนํ สงฺเฆน สมฺมตํ วา อสมฺมตํ วา ภิกฺขุโนวาทกํ อวณฺณํ กตฺตุกาโม อยสํ กตฺตุกาโม มงฺกุกตฺตุกาโม เอวํ วเทติ "จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทตีติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.[๑]

---

[๑] สี.,อิ. อนาปตฺติ.

[๑๖๘] อนาปตฺติ ปกติยา จีวรเหตุ ปิณฺฑปาตเหตุ เสนาสนเหตุ คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ สกฺการเหตุ ครุการเหตุ มานนเหตุ วนฺทนเหตุ ปูชนเหตุ โอวทนฺตं ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อามิสสิกฺขาปทं นิฏฺฐิตं จตุตฺถं.

๕. จีวรทานสิกฺขาปทं

[๑๖๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยं วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สาวตฺถิยं อญฺญตริสฺสา วิสิขาย ปิณฺฑาย จรติ. อญฺญตราปิ ภิกฺขุนี ตสฺสา วิสิขาย ปิณฺฑาย จรติ. อถโข โส ภิกฺขุ ตं ภิกฺขุนึ เอตทโวจ "คจฺฉ ภคินิ, อมุกสฺมึ โอกาเส ภิกฺขา ทียตีติ. สาปิ [ ][1] เอวมาห "คจฺฉ อยฺย,[2] อมุกสฺมึ โอกาเส ภิกฺขา ทียตีติ. เต อภิณฺหทสฺสเนน สนฺทิฏฺฐา อเหสุं. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส จีวรं ภาชียติ.[3] อถโข สา ภิกฺขุนี โอวาทं คนฺตฺวา, เยน โส ภิกฺขุ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตं ภิกฺขुं อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตं อฏฺฐาสิ; เอกมนฺตं ฐิตं โข ตं ภิกฺขุนึ โส ภิกฺขุ เอตทโวจ "อยं เม ภคินิ จีวรปฏิวิโส[4] สาทิยิสฺสตีติ. "อาม อยฺย ทุพฺพลจีวรมฺหีติ. อถโข โส ภิกฺขุ ตสฺสา ภิกฺขุนิยา จีวรं อทาสิ.

---

[1] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร โขสทฺโท ทิสฺสติ.
[2] สี.,อิ. คจฺฉยฺย, ฉ.,เท. คจฺฉายฺย, เอวมุปริปิ.
[3] ฉ.,เท. ภาชียติ, อิ. ภาชิยฺยติ.
[4] สี. จีวรปฏิวีโส, ฉ.,เท. จีวรปฏิวีโส, มหา. จีวรปฏิวีโส

โสปิ โข ภิกฺขุ ทุพฺพลจีวโร โหติ. ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุ์ เอตทโวจุ์ "กโรหิทานิ เต อาวุโส จีวรนฺติ. อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา จีวรํ อทาสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. "ญาติกา เต ภิกฺขุ อญฺญาติกาติ. "อญฺญาติกา ภควาติ. "อญฺญาตโก[๑] โมฆปุริส อญฺญาติกาย[๒] [ ][๓] น ชานาติ ปฏิรูปํ วา อปฺปฏิรูปํ[๔] วา สนฺตํ วา อสนฺตํ วา; กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรํ ทเทยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๑๗๐] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา ภิกฺขุนีนํ ปาริวฏฺฏกํ[๕] จีวรํ น เทนฺติ. ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อยฺยา อมฺหากํ ปาริวฏฺฏกํ จีวรํ น ทสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ์ โข ภิกฺขู ตาสํ ภิกฺขุนีนํ อุชฺฌายนฺตีนํ ขียนฺตีนํ วิปาเจนฺตีนํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ์. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ

---

[๑] สี. อญฺญาติกา [๒] สี. อญฺญาติกสฺส
[๓] เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขุนิยาติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๔] ฉ.,เท. อปฺปติรูปํ, อิ. อปติรูปํ [๕] ฉ.,เท.,อิ. ปาริวตฺตกํ, เอวมุปริปิ.

กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว ปญฺจนฺนำ ปาริวฏฺฏกำ ทาตุำ ภิกฺขุสฺส ภิกฺขุนิยา สิกฺขมานาย สามเณรสฺส สามเณริยา; อนุชานามิ ภิกฺขเว อิเมสำ ปญฺจนฺนำ ปาริวฏฺฏกำ ทาตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๗๑] **“โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรำ ทเทยฺย อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๑๗๒] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺธา.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

จีวรำ นาม ฉนฺนำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ วิกปฺปนุปคำ ปจฺฉิมำ.[๑]

อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกาติ ฐเปตฺวา ปาริวฏฺฏกำ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๗๓] อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี จีวรำ เทติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺญาติกาย เวมติโก จีวรำ เทติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี จีวรำ เทติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอกโต อุปสมฺปนฺนาย จีวรำ เทติ อญฺญตฺร ปาริวฏฺฏกา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี. วิกปฺปนุปคปจฺฉิมำ

ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๗๔] อนาปตฺติ ญาติกาย, ปาริวฏฺฏกํ ปริตฺเตน วา วิปุลํ, วิปุเลน วา ปริตฺตํ, ภิกฺขุนี วิสฺสาสํ คณฺหาติ, ตาวกาลิกํ คณฺหาติ, จีวรํ จเปตฺวา อญฺญํ ปริกฺขารํ เทติ, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จีวรทานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. จีวรสิพฺพนสิกฺขาปทํ

[๑๗๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายิ ปฏโจ โหติ จีวรกมฺมํ กาตุํ. อญฺญตรา ภิกฺขุนี, เยนายสฺมา อุทายิ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ “สาธุ เม ภนฺเต อยฺโย จีวรํ สิพฺเพตูติ.[๑] อถโข อายสฺมา อุทายิ ตสฺสา ภิกฺขุนิยา จีวรํ สิพฺเพตฺวา[๒] สุรตฺตํ สุปริกมฺมกตํ กตฺวา มชฺเฌ ปฏิภาณจิตฺตํ วุฏฺฐาเปตฺวา สํหริตฺวา นิกฺขิปิ. อถโข สา ภิกฺขุนี, เยนายสฺมา อุทายิ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ “กหํ[๓] ตํ ภนฺเต จีวรนฺติ. “หนฺท ภคินิ อิมํ จีวรํ ยถาสํหฏฺฐํ หริตฺวา นิกฺขิปิตฺวา, ยทา ภิกฺขุนีสงฺโฆ โอวาทํ อาคจฺฉติ, ตทา อิมํ จีวรํ ปารุปิตฺวา ภิกฺขุนีสงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อาคจฺฉาติ. อถโข สา ภิกฺขุนี ตํ จีวรํ ยถาสํหฏฺฐํ หริตฺวา

---

[๑] ฉ. สิพฺพตูติ [๒] ฉ.,มหา. สิพฺพิตฺวา [๓] สี. กตํ

นิกฺขิปิตฺวา, ยทา ภิกฺขุนีสงฺโฆ โอวาทำ อาคจฺฉติ, ตทา ตำ จีวรำ ปารุปิตฺวา ภิกฺขุนีสงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อาคจฺฉติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "ยาวจฺฉินฺนิกา อิมา ภิกฺขุนิโย ธุตฺติกา อหิริกาโย ยตฺร หิ นาม จีวเร ปฏิภาณจิตฺตำ วุฏฺฐาเปสฺสนฺตีติ.

ภิกฺขุนิโย เอวมาหำสุ "กสฺสิทำ กมฺมนฺติ. "อยฺยสฺส อุทายิสฺสาติ. "เยปิ เต ฉินฺนกา[๑] ธุตฺตกา อหิริกา, เตสำปิ เอวรูปำ น โสเภยฺย, กึ ปน อยฺยสฺส อุทายิสฺสาติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุทายิ ภิกฺขุนิยา จีวรำ สิพฺเพสฺสตีติ[๒] ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุทายิ ภิกฺขุนิยา จีวรำ สิพฺเพสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. "ญาติกา เต อุทายิ อญฺญาติกาติ. "อญฺญาติกา ภควาติ. "อญฺญาตโก โมฆปุริส อญฺญาติกาย น ชานาติ ปฏิรูปำ วา อปฺปฏิรูปำ วา ปาสาทิกำ วา อปาสาทิกำ วา; กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรำ สิพฺเพสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๗๖] **"โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา จีวรำ สิพฺเพยฺย วา สิพฺพาเปยฺย วา ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๗๗] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

---

[๑] สี. ฉินฺนิกา [๒] ฉ.,มหา. สิพฺพิสฺสตีติ, เอวมุปริปิ.

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพนฺธา.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ.

สิพฺเพยฺยาติ สยํ สิพฺเพติ, อาราปเเ อาราปเเ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สิพฺพาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สกึ อาณตฺโต พหุกมฺปิ สิพฺเพติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๗๘] อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี จีวรํ สิพฺเพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺญาติกาย เวมติโก จีวรํ สิพฺเพติ วา สิพฺพาเปติ วา อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี จีวรํ สิพฺเพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอกโตอุปสมฺปนฺนาย จีวรํ สิพฺเพติ วา สิพฺพาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๗๙] อนาปตฺติ ญาติกาย, จีวรํ จเปตฺวา อญฺญํ ปริกฺขารํ สิพฺเพติ วา สิพฺพาเปติ วา, สิกฺขมานาย, สามเณริยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จีวรสิพฺพนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

๗. สิกฺขาปทํ

[๑๘๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "ยเถว มยํ สปฺปชาปติกา อาหิณฺฑาม; เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ อาหิณฺฑนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๑๘๑] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู จ ภิกฺขุนิโย จ สาเกตา สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนา โหนฺติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย เต ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา[๑] เอตทโวจุํ "มยํปิ อยฺเยหิ สทฺธึ คมิสฺสามาติ. "น ภคินิ[๒] กปฺปติ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธาน-

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. ภคินี

มคฺคํ ปฏิปชฺชิตุํ; ตุมฺเห วา ปจมํ คจฺฉถ, มยํ วา คมิสฺสามาติ. “อยฺยา ภนฺเต อคฺคปุริสา, อยฺยา ว ปจมํ คจฺฉนฺตูติ. อถโข ตาสํ ภิกฺขุนีนํ ปจฺฉา คจฺฉนฺตีนํ, อนฺตรามคฺเค โจรา อจฺฉินฺทึสุ เจว[๑] ทูเสสุญฺจ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขุนีนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว สตฺถคมนีเย มคฺเค สาสงฺกสมฺมเต สปฺปฏิภเย ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิตุํ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๘๒] “**โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย สตฺถคมนีโย โหติ มคฺโค สาสงฺกสมฺมโต สปฺปฏิภโย; อยํ ตตฺถ สมโย**ติ.

[๑๘๓] **โย ปนา**ติ โย ยาทิ โส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

สทฺธินฺติ เอกโต.

สวิธายาติ “คจฺฉาม ภคินิ, คจฺฉาม อยฺย, คจฺฉาม อยฺย,[๒] คจฺฉาม ภคินิ อชฺช วา หิยฺโย[๓] วา ปเร วา คจฺฉามาติ สวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] ฉ.,อิ.,มหา. จ, เอวมุปริปิ.

[๒] ฉ.,เท. คจฺฉามายฺย, คจฺฉามายฺย, เอวมุปริปิ.

[๓] สี. หิยฺโย

อนฺตมโส คามนฺตรมฺปีติ กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคามเก อรญฺเญ อฑฺฒโยชเน อฑฺฒโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํ.

สตฺถคมนีโย นาม มคฺโค น สกฺกา โหติ วินา สตฺเถน คนฺตุํ.

สาสงฺกํ นาม ตสฺมึ มคฺเค โจรานํ นิวิฏฺโฐกาโส ทิสฺสติ, ภุตฺโตกาโส ทิสฺสติ, จิโตกาโส ทิสฺสติ, นิสินฺโนกาโส ทิสฺสติ, นิปนฺโนกาโส ทิสฺสติ.

สปฺปฏิภยํ นาม ตสฺมึ มคฺเค โจเรหิ มนุสฺสา หตา ทิสฺสนฺติ, วิลุตฺตา ทิสฺสนฺติ, อาโกฏิตา ทิสฺสนฺติ, สปฺปฏิภยํ คนฺตฺวา อปฺปฏิภยํ ปสฺสิตฺวา[๑] อุยฺโยเชตพฺพา "คจฺฉถ ภคินิโยติ.

[๑๘๔] สวิทหิเต สวิทหิตสญฺญี เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สวิทหิเต เวมติโก เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สวิทหิเต อสวิทหิตสญฺญี เอกทฺธาน-มคฺคํ ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ภิกฺขุ สวิทหติ ภิกฺขุนี น สวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสวิทหิเต สวิทหิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสวิทหิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสวิทหิเต อสวิทหิตสญฺญี, อนาปตฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. ทสฺเสตฺวา, อิ. ทสฺสิตฺวา

[๑๘๕] อนาปตฺติ สมเย, อสวิทหิตฺวา คจฺฉนฺติ,[๑] ภิกฺขุนี สวิทหติ ภิกฺขุ น สวิทหติ, วิสงฺเกเตน คจฺฉนฺติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สวิธานสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ สตฺตมำ.

๘. นาวาภิรูหนสิกฺขาปทำ

[๑๘๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกนาวำ[๒] อภิรูหนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "ยเถว มยำ สปฺปชาปติกา[๓] เอกนาวาย[๔] กีฬาม, เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกนาวาย กีฬนฺตีติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกนาวำ อภิรูหิสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกนาวำ อภิรูหถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สวิธาย เอกนาวำ อภิรูหิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. คจฺฉติ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เอกำ นาวำ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,มหา. สปชาปติกา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นาวาย, เอวมุปริปิ.

"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สำวิธาย เอกนาวำ อภิรูเหยฺย[๑] อุทฺธคามินึ[๒] วา อโธคามินึ วา ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๑๘๗] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู จ ภิกฺขุนิโย จ สาเกตา สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนา[๓] โหนฺติ. อนฺตรามคฺเค นที อุตฺตริตพฺพา[๔] โหติ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย เต ภิกฺขู เอตทโวจุำ "มยำปิ อยฺเยหิ สทฺธึ อุตฺตริสฺสามาติ. "น ภคินิ กปฺปติ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สำวิธาย เอกนาวำ อภิรูหิตุำ, ตุมฺเห วา ปฐมำ อุตฺตรถ, มยำ วา อุตฺตริสฺสามาติ. "อยฺยา ภนฺเต อคฺคปุริสา อยฺยา ว ปฐมำ อุตฺตรนฺตูติ. อถโข ตาสำ ภิกฺขุนีนำ ปจฺฉา อุตฺตรนฺตีนำ, โจรา อจฺฉินฺทึสุ เจว ทูเสสุญฺจ. อถโข ตา ภิกฺขุนิโย สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขุนีนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ติริยนฺตรณาย ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สำวิธาย เอกนาวำ อภิรูหิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๘๘] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ สำวิธาย เอกนาวำ อภิรูเหยฺย อุทฺธคามินึ วา อโธคามินึ วา อญฺญตฺร ติริยนฺตรณาย,[๕] ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๑๘๙] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

---

[๑] ฉ.,เท. อภิรุเหยฺย [๒] ฉ.,เท. อุทฺธำคามินึ
[๓] สี.,อิ. อทฺธานมคฺคำ ปฏิปนฺนา, ฉ.,เท. อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา
[๔] ฉ.,เท. ตริตพฺพา [๕] ฉ.,เท. ติริยำ ตรณาย, เอวมุปริปิ.

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

สทฺธินฺติ เอกโต.

สวิธายาติ "อภิรูหาม ภคินิ, อภิรูหาม อยฺย, อภิรูหาม อยฺย, อภิรูหาม ภคินิ, อชฺช วา หิยฺโย วา ปเร วา อภิรูหามาติ สวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ภิกฺขุนิยา อภิรูฬฺเห[๑] ภิกฺขุ อภิรูหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุสฺมึ อภิรูฬฺเห ภิกฺขุนี อภิรูหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุภโต วา อภิรูหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุทฺธคามินินฺติ อุชฺชวนิกาย.

อโธคามินินฺติ โอชวนิกาย.

อญฺญตฺร ติริยนฺตรณายาติ ฐเปตฺวา ติริยนฺตรณํ.

กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคามเก อรญฺเญ อุทฺทิสฺสโยชเน อุทฺทิสฺสโยชเน[๒] อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑๙๐] สวิทหิเต สวิทหิตสญฺญี เอกนาวํ อภิรูหติ อุทฺธคามินึ วา อโธคามินึ วา อญฺญตฺร ติริยนฺตรณาย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สวิทหิเต เวมติโก เอกนาวํ อภิรูหติ อุทฺธคามินึ วา อโธคามินึ วา อญฺญตฺร ติริยนฺตรณาย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สวิทหิเต อสวิทหิตสญฺญี เอกนาวํ อภิรูหติ อุทฺธคามินึ วา อโธคามินึ วา อญฺญตฺร ติริยนฺตรณาย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ. อภิรุฬฺเห, เท. อภิรุฬฺห, เอวมุปริปิ. [๒] สี. อทฺธโยชเน

ภิกฺขุ สำวิทหติ ภิกฺขุนี น สำวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสำวิทหิเต สำวิทหิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสำวิทหิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสำวิทหิเต อสำวิทหิตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๙๑] อนาปตฺติ ติริยนฺตรณาย, อสำวิทหิตฺวา อภิรูหนฺติ, ภิกฺขุนี สำวิทหติ ภิกฺขุ น สำวิทหติ, วิสงฺเกเตน อภิรูหนฺติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นาวาภิรูหนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ อฏฺฐมำ.

๙. ปริปาจิตสิกฺขาปทำ

[๑๙๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ถุลฺลนนฺทา ภิกฺขุนี อญฺญตรสฺส กุลสฺส กุลูปิกา โหติ นิจฺจภตฺติกา, เตน จ คหปตินา เถรา ภิกฺขู นิมนฺติตา โหนฺติ. อถโข ถุลฺลนนฺทา ภิกฺขุนี ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน ตำ กุลำ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตำ คหปตึ เอตทโวจ "กิมิทำ คหปติ ปหูตำ ขาทนียำ โภชนียำ ปฏิยตฺตนฺติ. "เถรา มยา อยฺเย นิมนฺติตาติ. "เก ปน เต คหปติ เถราติ. "อยฺโย สาริปุตฺโต, อยฺโย มหา-โมคฺคลฺลาโน, อยฺโย มหากจฺจาโน, อยฺโย มหาโกฏฺฐิโต,[๑] อยฺโย มหากปฺปิโน, อยฺโย มหาจุนฺโท, อยฺโย อนุรุทฺโธ, อยฺโย เรวโต, อยฺโย อุปาลิ, อยฺโย อานนฺโท, อยฺโย ราหุโลติ. "กึ ปน ตฺวำ คหปติ, มหานาเค ติฏฺฐมาเน, เจตเก[๒] นิมนฺเตสีติ. "เก ปน เต

---

[๑] ฉ. มหาโกฏฺฐิโก [๒] ฉ.,เท.,มหา. เจฏฺฐเก

อยฺเย มหานาคาติ. “อยฺโย เทวทตฺโต, อยฺโย โกกาลิโก, อยฺโย กตโมรกติสฺสโก,[๑] อยฺโย ขณฺฑเทวิยา ปุตฺโต, อยฺโย สมุทฺททตฺโตติ. อยญฺจรหิ ถุลฺลนนฺทาย ภิกฺขุนิยา อนฺตรา กถา วิปฺปกตา. อถ [ ][๒] เถรา ภิกฺขู ปวิสึสุ. “สจฺจํ มหานาคา โข ตยา คหปติ นิมนฺติตาติ. อิทาเนว โข ตฺวํ อยฺเย เจตเก อกาสิ, อิทานิ ‘มหานาเคติ เคหโต[๓] จ นิกฺกฑฺฒิ, นิจฺจภตฺตญฺจ อุปจฺฉินฺทิ.[๔] เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม เทวทตฺโต ชานํ ภิกฺขุนีปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ เทวทตฺต ชานํ ภิกฺขุนีปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชสีติ.[๕] “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ชานํ ภิกฺขุนีปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“โย ปน ภิกฺขุ ชานํ ภิกฺขุนีปริปาจิตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๑๙๓] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ราชคหา ปพฺพชิโต ญาติกุลํ อคมาสิ, มนุสฺสา “จิรสฺสาปิ[๖] ภทฺทนฺโต อาคโตติ สกฺกจฺจํ ภตฺตํ อกํสุ. ตสฺส กุลสฺส กุลุปิกา ภิกฺขุนี เต มนุสฺเส เอตทโวจ “เทถ อาวุโส อยฺยสฺส ภตฺตนฺติ. อถโข โส ภิกฺขุ

---

[๑] ฉ. กฏโมทกติสฺสโก, เท.,อิ. กฏโมรกติสฺสโก ปาโจ ทิสฺสติ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร เตติ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ฆรโต
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปจฺฉินฺทิ
[๕] สี. ปริภุญฺชิสฺสตีติ.
[๖] ฉ.,มหา. จิรสฺสมฺปิ, เท. จิรสฺสํปิ

"ภควตา ปฏิกฺขิตฺตำ ชานำ ภิกฺขุนีปริปาจิตำ ปิณฺฑปาตำ ภุญฺชิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต นปฺปฏิคฺคเหสิ, นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุำ, ฉินฺนภตฺโต อโหสิ. อถโข โส ภิกฺขุ อารามำ คนฺตฺวา ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ.

อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ปุพฺเพ คิหิสมารมฺเภ ชานำ ภิกฺขุนีปริปาจิตำ ปิณฺฑปาตำ ภุญฺชิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๙๔] **"โย ปน ภิกฺขุ ชานำ ภิกฺขุนีปริปาจิตำ ปิณฺฑปาตำ ภุญฺเชยฺย อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภา, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๑๙๕] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, สา[๑] วา อาโรเจติ.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

ปริปาเจติ นาม ปุพฺเพ อทาตุกามานำ อกตฺตุกามานำ "อยฺโย ภาณโก อยฺโย พหุสฺสุโต อยฺโย สุตฺตนฺติโก อยฺโย วินยธโร อยฺโย ธมฺมกถิโก, เทถ อยฺยสฺส, กโรถ อยฺยสฺสาติ เอสา ปริปาเจติ นาม.

ปิณฺฑปาโต นาม ปญฺจนฺนำ โภชนานำ อญฺญตรำ โภชนำ.

อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภาติ ฐเปตฺวา คิหิสมารมฺภำ.

---

[๑] อิ. สามำ

คิหิสมารมฺโภ นาม ญาตกา วา โหนฺติ ปวาริตา วา ปกติปฏิยตฺตา[๑] วา.

[๑๙๖] อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภา "ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ,[๒] อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ปริปาจิเต ปริปาจิตสญฺญี ภุญฺชติ อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภา,[๓] อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปริปาจิเต เวมติโก ภุญฺชติ อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปริปาจิเต อปริปาจิตสญฺญี ภุญฺชติ อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภา, อนาปตฺติ.

เอกโตอุปสมฺปนฺนาย ปริปาจิตํ ภุญฺชติ อญฺญตฺร ปุพฺเพ คิหิสมารมฺภา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริปาจิเต ปริปาจิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริปาจิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริปาจิเต อปริปาจิตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๑๙๗] อนาปตฺติ [ ][๔] คิหิสมารมฺเภ, สิกฺขมานา ปริปาเจติ, สามเณรี[๕] ปริปาเจติ ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปริปาจิตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. ปกติปฏิยตฺตํ
[๒] สี.,อิ. ปฏิคณฺหาติ
[๓] สี. คิหีสมารมฺภา, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร ปุพเพติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๕] สี. สามเณรา

๑๐. รโหนิสชฺชสิกฺขาปทำ

[๑๙๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุทายิสฺส ปุราณทุติยิกา ภิกฺขุนีสุ ปพฺพชิตา โหติ. สา ภิกฺขุนี[๑] อายสฺมโต อุทายิสฺส สนฺติเก อภิกฺขณำ อาคจฺฉติ. อายสฺมาปิ อุทายิ ตสฺสา ภิกฺขุนิยา สนฺติเก อภิกฺขณำ คจฺฉติ. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายิ ตสฺสา ภิกฺขุนิยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุทายิ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุทายิ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส ภิกฺขุนิยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๑๙๙] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๒๐๐] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

สทฺธินฺติ เอกโต.

เอโก เอกายาติ ภิกฺขุ เจว โหติ ภิกฺขุนี จ.

รโห นาม จกฺขุสฺส รโห โสตสฺส รโห.

จกฺขุสฺส รโห นาม น สกฺกา โหติ อกฺขีนิ วา นิขนิยมาเน[๑] ภมุกํ วา อุกฺขิปิยมาเน สีสํ วา อุกฺขิปิยมาเน ปสฺสิตุํ. โสตสฺส รโห นาม น สกฺกา โหติ ปกติกถา โสตุํ.

นิสชฺชํ กปฺเปยฺยาติ ภิกฺขุนิยา นิสินฺนาย, ภิกฺขุ อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๐๑] ภิกฺขุ นิสินฺเน, ภิกฺขุนี อุปนิสินฺนา วา โหติ อุปนิปนฺนา วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิสินฺนา โหนฺติ อุโภ วา นิปนฺนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

รโห รโหสญฺญี เอโก เอกาย นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. รโห เวมติโก เอโก เอกาย นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. รโห อรโหสญฺญี เอโก เอกาย นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อรโห รโหสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อรโห เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อรโห อรโหสญฺญี, อนาปตฺติ.[๒]

[๒๐๒] อนาปตฺติ โย โกจิ วิญฺญู ปุริโส ทุติโย โหติ, ติฏฺฐติ น นิสีทติ, อรโหเปกฺโข, อญฺญาวิหิโต[๓] นิสีทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

รโหนิสชฺชสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

โอวาทวคฺโค ตติโย.

---

[๑] ฉ.,เท. อกฺขึ วา นิขณียมาเน, อิ. นิขณิยมาเน, มหา. อกฺขึ วา นิขนิยมาเน

[๒] ทยฺ. อาปตฺติ. (ปมาเทน มุทฺทาปิโตติ ทฏฺฐพฺพํ)

[๓] ฉ.,เท.,มหา. อญฺญวิหิโต

ตสฺสุทฺทานำ

อสมฺมตตฺถงฺคตา อุปสฺสย- อามิสทาเนน สิพฺพติ[๑]
อทฺธานำ นาวำ ภุญฺเชยฺย เอโก เอกาย เต ทสาติ.

๔. โภชนวคฺโค

๑. อาวสถปิณฺฑสิกฺขาปทำ

[๒๐๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา อวิทูเร อญฺญตรสฺส ปูคสฺส อาวสถปิณฺโฑ ปญฺญตฺโต โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถึ[๒] ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา ปิณฺฑำ อลภมานา อาวสถำ อคมำสุ. มนุสฺสา "จิรสฺสาปิ ภทนฺตา[๓] อาคตาติ สกฺกจฺจำ ปริวิสึสุ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุติยำปิ ทิวสำ ฯเปฯ[๔] ตติยำปิ ทิวสำ ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถึ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา ปิณฺฑำ อลภมานา อาวสถำ คนฺตฺวา ภุญฺชึสุ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ เอตทโหสิ "กึ มยำ กริสฺสาม อารามำ คตา,[๕] ภิยฺโยปิ อิเธว อาคนฺตพฺพำ ภวิสฺสตีติ. ตตฺเถว อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑำ

---

[๑] ฉ. อสมฺมต อตฺถงฺคตู ปสฺสยามิสทาเนน สิพฺพติ, เท. อสมฺมตฺถงฺคตา อุปสฺสยำ อามิสทาเนน สิพฺพติ.
[๒] สี. สาวตฺถิยำ
[๓] ฉ.,มหา. จิรสฺสำปิ ภทนฺตา, เอวมุปริปิ., เท. จิรสฺสำปิ, เอวมุปริปิ.
[๔] สฺยา. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท.,มหา. คนฺตฺวา

ภุญฺชนฺติ. ติตฺถิยา อปสกฺกนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิสฺสนฺติ. นยิเมสญฺเญว อาวสถปิณฺโฑ ปญฺญตฺโต, สพฺเพสญฺเญว อาวสถปิณฺโฑ ปญฺญตฺโตติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑํ ภุญฺชิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“เอโก อาวสถปิณฺโฑ ภุญฺชิตพฺโพ, ตโต เจ อุตฺตรึ ภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๐๔] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาริปุตฺโต โกสเลสุ ชนปเทสุ สาวตฺถึ คจฺฉนฺโต, เยน อญฺญตโร อาวสโถ, เตนุปสงฺกมิ. มนุสฺสา “จิรสฺสาปิ เถโร อาคโตติ สกฺกจฺจํ ปริวิสึสุ. อถโข อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภุตฺตาวิสฺส ขโร อาพาโธ อุปฺปชฺชิ; นาสกฺขิ ตมฺหา อาวสถา ปกฺกมิตุํ. อถโข เต มนุสฺสา ทุติยมฺปิ ทิวสํ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจุํ “ภุญฺชถ ภนฺเตติ. อถโข อายสฺมา สาริปุตฺโต “ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา

อาวสถปิณฺฑำ ภุญฺชิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต น ปฏิคฺคเหสิ, ฉินฺนภตฺโต อโหสิ. อถโข อายสฺมา สาริปุตฺโต สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา อนุวสิตฺวา อนุวสิตฺวา อาวสถปิณฺฑำ ภุญฺชิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๐๕] "**อคิลาเนน ภิกฺขุนา เอโก อาวสถปิณฺโฑ ภุญฺชิตพฺโพ; ตโต เจ อุตฺตรึ ภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๒๐๖] **อคิลาโน** นาม สกฺโกติ ตมฺหา อาวสถา ปกฺกมิตุำ.

คิลาโน นาม น สกฺโกติ ตมฺหา อาวสถา ปกฺกมิตุำ.

อาวสถปิณฺโฑ นาม ปญฺจนฺนำ โภชนานำ อญฺญตรำ โภชนำ สาลาย[๑] วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา อชฺโฌกาเส วา อโนทิสฺส ยาวทตฺถำ ปญฺญตฺโต โหติ. อคิลาเนน ภิกฺขุนา สกึ ภุญฺชิตพฺโพ.[๒] ตโต เจ อุตฺตรึ "ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ,[๓] อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๐๗] อคิลาเน[๔] อคิลานสญฺญี ตทุตฺตรึ[๕] อาวสถปิณฺฑำ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคิลาเน เวมติโก ตทุตฺตรึ อาวสถปิณฺฑำ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคิลาเน คิลานสญฺญี ตทุตฺตรึ อาวสถปิณฺฑำ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] สี. สาลายำ　[๒] สี. ภุญฺชิตพฺพำ　[๓] สี. ปติคณฺหติ
[๔] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อคิลาโน, เอวมุปริปิ.　[๕] ฉ.,อิ. ตตุตฺตริ, มหา. ตตุตฺตรึ, เอวมุปริปิ.

คิลาเน[๑] อคิลานสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาเน คิลานสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๐๘] อนาปตฺติ คิลานสฺส, อคิลาโน สกึ ภุญฺชติ, คจฺฉนฺโต วา อาคจฺฉนฺโต วา ภุญฺชติ, สามิกา นิมนฺเตตฺวา โภเชนฺติ, โอทิสฺส ปญฺญตฺโต โหติ, น ยาวทตฺโถ ปญฺญตฺโต โหติ, ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อาวสถปิณฺฑสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปฐมำ.

๒. คณโภชนสิกฺขาปทำ

[๒๐๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน เทวทตฺโต ปริหีนลาภสกฺกาโร[๒] สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ. กสฺส สมฺปนฺนำ น มนาปำ. กสฺส สาทุ[๓] น รุจฺจตีติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม เทวทตฺโต สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสตีติ ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตฺวำ เทวทตฺต สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชสีติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. คิลาโน, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. ปหีนลาภสกฺกาโร [๓] สี. สาธุ

พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

“**คณโภชเน ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๒๑๐] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา คิลาเน ภิกฺขู ภตฺเตน นิมนฺเตนฺติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ “ปฏิกฺขิตฺตำ ภควตา คณโภชนนฺติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา คณโภชนำ ภุญฺชิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

“**คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยำ. ตตฺถายำ สมโย คิลานสมโย; อยำ ตตฺถ สมโย**ติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๒๑๑] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรทานสมเย สจีวรภตฺตำ ปฏิยาเทตฺวา ภิกฺขู นิมนฺเตนฺติ “โภเชตฺวา จีวเรน[๑] อจฺฉาเทสฺสามาติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ ปฏิกฺขิตฺตำ ภควตา คณโภชนนฺติ. จีวรำ ปริตฺตำ อุปฺปชฺชติ. ภิกฺขู[๒] ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ “อนุชานามิ ภิกฺขเว จีวรทานสมเย

---

[๑] สี. จีวเรหิ [๒] สฺยา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

คณโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๑๒] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรการเก ภิกฺขู ภตฺเตน นิมนฺเตนฺติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชนนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ อนุชานามิ ภิกฺขเว จีวรการสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๑๓] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มนุสฺเสหิ สทฺธึ อทฺธานํ คจฺฉนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุํ "มุหุตฺตํ อาวุโส อาคเมถ, ปิณฺฑาย จริสฺสามาติ. เต เอวมาหํสุ "อิเธว ภนฺเต ภุญฺชถาติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชนนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อทฺธานคมนสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย อทฺธานคมนสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๑๔] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มนุสฺเสหิ สทฺธึ นาวาย คจฺฉนฺติ. อถโข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุ๋ "มุหุตฺตำ อาวุโส ตีรำ นาวำ[๑] อุปเนถ, ปิณฺฑาย จริสฺสามาติ. เต เอวมาหำสุ "อิเธว ภนฺเต ภุญฺชถาติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตำ ภควตา คณโภชนนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุ๋. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว นาวาภิรูหนสมเย[๒] คณโภชนำ ภุญฺชิตุ๋. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยำ. ตตฺถายำ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย อทฺธานคมนสมโย นาวาภิรูหนสมโย; อยำ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๒๑๕] เตน โข ปน สมเยน ทิสาสุ วสฺสำวุตฺถา[๓] ภิกฺขู ราชคหำ อาคจฺฉนฺติ ภควนฺตำ ทสฺสนาย. มนุสฺสา นานาเวรชฺชเก ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา ภตฺเตน นิมนฺเตนฺติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตำ ภควตา คณโภชนนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุ๋. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว มหาสมเย คณโภชนำ ภุญฺชิตุ๋. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยำ. ตตฺถายำ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย อทฺธานคมนสมโย นาวาภิรูหนสมโย มหาสมโย; อยำ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโจ น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท. นาวาภิรุหนสมเย, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ. วสฺสำวุฏฺฐา, สฺยา.,เท. วสฺสำ วุตฺถา

[๒๑๖] เตน โข ปน สมเยน รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ญาติสาโลหิโต อาชีวเกสุ ปพฺพชิโต โหติ. อถโข โส อาชีวโก, เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยं พิมฺพิสารํ เอตทโวจ “อิจฺฉามหํ มหาราช สพฺพปาสณฺฑิกํ ภตฺตํ กาตุนฺติ. “สเจ[๑] ตฺวํ ภนฺเต พุทฺธปฺปมุขํ[๒] ภิกฺขุสงฺฆํ ปรมํ โภเชยฺยาสิ, เอวํ กเรยฺยามีติ.[๓] อถโข โส อาชีวโก ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “อธิวาเสนฺตุ เม ภิกฺขู สฺวาตนาย ภตฺตนฺติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ “ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา คณโภชนนฺติ. อถโข โส อาชีวโก, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ. เอกมนฺตํ ฐิโต โข โส อาชีวโก ภควนฺตํ เอตทโวจ “ภวัมปิ โคตโม ปพฺพชิโต, อหัมปิ ปพฺพชิโต; อรหติ ปพฺพชิโต ปพฺพชิตสฺส ปิณฺฑํ ปฏิคฺคเหตุํ; อธิวาเสตุ เม ภวं โคตโม สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนาติ. อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวน.[๔] อถโข โส อาชีวโก ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว สมณภตฺตสมเย คณโภชนํ ภุญฺชิตุํ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๑๗] **“คณโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายं สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย จีวรกรณสมโย อทฺธานคมนสมโย นาวาภิรุหนสมโย มหาสมโย สมณภตฺตสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย**ติ.

---

[๑] เท. สเจ โข [๒] สี.,อิ. พุทฺธปมุขํ [๓] อิ. กเรยฺยาสีติ [๔] อิ. ตุณฺหิภาเวน

[๒๑๘] **คณโภชนำ** นาม ยตฺถ จตฺตาโร ภิกฺขู ปญฺจนฺนำ โภชนานำ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติตา ภุญฺชนฺติ; เอตำ คณโภชนำ นาม.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยำ.

คิลานสมโย นาม อนฺตมโส ปาทาปิ ผาลิตา[๑] โหนฺติ, "คิลานสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กฐิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส, อตฺถเต กฐิเน ปญฺจ มาสา, "จีวรทานสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

จีวรการสมโย นาม จีวเร กยิรมาเน,[๒] "จีวรการสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

อทฺธานคมนสมโย นาม "อฑฺฒโยชนำ คมิสฺสามีติ[๓] ภุญฺชิตพฺพำ. คจฺฉนฺเตน ภุญฺชิตพฺพำ. อาคเตน[๔] ภุญฺชิตพฺพำ.

นาวาภิรูหนสมโย นาม "นาวำ อภิรูหิสฺสามีติ ภุญฺชิตพฺพำ. อารูพฺเหน ภุญฺชิตพฺพำ, โอรูพฺเหน ภุญฺชิตพฺพำ.

มหาสมโย นาม ยตฺถ เทฺว ตโย ภิกฺขู ปิณฺฑาย จริตฺวา ยาเปนฺติ, จตุตฺเถ อาคเต, น ยาเปนฺติ. "มหาสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

สมณภตฺตสมโย นาม โย โกจิ ปริพฺพาชกสมาปนฺโน ภตฺตำ กโรติ, "สมณภตฺตสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

อญฺญตฺร สมยา "ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๑๙] คณโภชเน คณโภชนสญฺญี อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. คณโภชเน เวมติโก อญฺญตฺร สมยา

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. ผลิตา [๒] อิ. กริยมาเน [๓] เท.,อิ. คจฺฉิสฺสามีติ [๔] ฉ.,เท. คเตน

ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. คณโภชเน นคณโภชนสญฺญี อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

นคณโภชเน คณโภชนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นคณโภชเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นคณโภชเน นคณโภชนสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๒๐] อนาปตฺติ สมเย, เทฺว ตโย เอกโต ภุญฺชนฺติ, ปิณฺฑาย จริตฺวา เอกโต สนฺนิปติตฺวา ภุญฺชนฺติ, นิจฺจภตฺเต, สลากภตฺเต, ปกฺขิเก, อุโปสถิเก, ปาฏิปทิเก,[๑] ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

คณโภชนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุติยำ.

๓. ปรมฺปรโภชนสิกฺขาปทำ

[๒๒๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยำ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายำ. เตน โข ปน สมเยน เวสาลิยำ ปณีตานำ ภตฺตานำ ภตฺตปฏิปาฏิ อธิฏฺฐิตา[๒] โหติ. อถโข อญฺญตรสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส[๓] เอตทโหสิ "น โข อิทำ โอรกำ ภวิสฺสติ, ยถายิเม[๔] มนุสฺสา สกฺกจฺจำ ภตฺตำ กโรนฺติ; ยนฺนูนาหำปิ ภตฺตำ กเรยฺยนฺติ. อถโข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร, เยน กิรปติโก, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตำ กิรปติกำ เอตทโวจ "อิจฺฉามหำ อยฺยปุตฺต พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส[๕] ภตฺตำ กาตุำ; เทหิ เม เวตนนฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นิจฺจภตฺตำ, สลากภตฺตำ, ปกฺขิกำ, อุโปสถิกำ, ปาฏิปทิกำ [๒] สี. อฏฺฐิตา
[๓] สี. กมฺมกรสฺส, เอวมุปริปิ. [๔] ฉ.,เท.,มหา. ยถยิเม [๕] สี. สงฺฆสฺส

โสปิ โข กิรปติโก สทฺโธ โหติ ปสนฺโน. อถโข โส กิรปติโก ตสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส อติเรกํ[๑] เวตนํ อทาสิ. อถโข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ; เอกมนฺตं นิสินฺโน โข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ "อธิวาเสตุ เม ภนฺเต ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนาติ. "มหา โข อาวุโส ภิกฺขุสงฺโฆ, ชานาหีติ. "โหตุ ภนฺเต[๒] มหา ภิกฺขุสงฺโฆ, พหู เม พทรา ปฏิยตฺตา, พทรมิสฺสเกน[๓] เปยฺยา ปริปูเรสฺสนฺตีติ.[๔] อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวน.

อถโข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู "ทลิทฺเทน กิร กมฺมกาเรน สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺติโต, พทรมิสฺสเกน เปยฺยา ปริปูเรสฺสนฺตีติ. เต กาลสฺเสว ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชึสุ. อสฺโสสุ โข มนุสฺสา "ทลิทฺเทน กิร กมฺมกาเรน พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺติโตติ. เต ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส ปหูตं[๕] ขาทนียं โภชนียं อภิหรึสุ. อถโข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตं ขาทนียं โภชนียं ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลं อาโรจาเปสิ "กาโล ภนฺเต, นิฏฺฐิตं ภตฺตนฺติ.

อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยं นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน ตสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท. อพฺภาติเรกํ, อิ. อพฺภติกํ [๒] เท.,มหา. เม ภนฺเต
[๓] ฉ.,เท.,อิ. พทรมิสฺเสน, เอวมุปริปิ. [๔] ฉ.,อิ. ปริปูริสฺสนฺตีติ, เอวมุปริปิ. [๕] อิ. ปหุกํ

ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆน. อถโข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร ภตฺตคฺเค ภิกฺขู ปริวิสติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ "โถกํ อาวุโส เทหิ, โถกํ อาวุโส เทหีติ. "มา โข ตุมฺเห ภนฺเต 'อยํ ทลิทฺโท กมฺมกาโรติ โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหิตฺถ; ปหูตํ เม ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยตฺตํ, ปฏิคฺคณฺหาถ ภนฺเต ยาวทตฺถนฺติ. "น โข มยํ อาวุโส เอตฺการณา โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหาม; อปิจ มยํ กาลสฺเสว ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชิมฺหา; เตน มยํ โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหามาติ.

อถโข โส ทลิทฺโท กมฺมกาโร อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "กถํ หิ นาม ภทฺทนฺตา มยา นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ. น จาหํ ปฏิพโล ยาวทตฺถํ ทาตุนฺติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตสฺส ทลิทฺทสฺส กมฺมการสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขู อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺตีติ.[๑] สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ปรมฺปรโภชเน ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

---

[๑] สฺยา. ภุญฺชิสฺสนฺติ

[๒๒๒] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ. อญฺญตโร ภิกฺขุ ปิณฺฑปาตํ อาทาย, เยน โส ภิกฺขุ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ "ภุญฺชาหิ อาวุโสติ. "อลํ อาวุโส, อตฺถิ เม ภตฺตปจฺจาสาติ. ตสฺส ภิกฺขุโน ปิณฺฑปาโต อุสฺสูเร อาหริยิตฺถ. โส ภิกฺขุ น จิตฺตรูปํ ภุญฺชิ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ปรมฺปรโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย คิลานสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๒๓] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรทานสมเย สจีวรภตฺตํ[๑] ปฏิยาเทตฺวา[๒] ภิกฺขู นิมนฺเตนฺติ "โภเชตฺวา จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามาติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา ปรมฺปรโภชนนฺติ. จีวรํ ปริตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว จีวรทานสมเย ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํสิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ปรมฺปรโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

---

[๑] สี. จีวรภตฺตํ [๒] อิ. ปฏิยาทาเปตฺวา

[๒๒๔] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรการเก ภิกฺขู ภตฺเตน นิมนฺเตนฺติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา ปรมฺปรโภชนนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว จีวรการสมเย ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๒๕] **"ปรมฺปรโภชเน อญฺญตฺร สมยา ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย คิลานสมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย**ติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๒๖] อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺต-จีวรมาทาย อายสฺมตา อานนฺเทน ปจฺฉาสมเณน, เยน อญฺญตรํ กุลํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข เต มนุสฺสา ภควโต จ อายสฺมโต จ อานนฺทสฺส โภชนํ อทํสุ. อายสฺมา อานนฺโท กุกฺกุจฺจายนฺโต น ปฏิคฺคณฺหาติ. "คณฺหาหิ อานนฺทาติ. "อลํ ภควา, อตฺถิ เม ภตฺตปจฺจาสาติ. "เตนหานนฺท วิกปฺเปตฺวา คณฺหาหีติ.[๑] อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ภตฺตปจฺจาสํ[๒] วิกปฺเปตฺวา ปรมฺปรโภชนํ ภุญฺชิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว วิกปฺเปตพฺพํ "มยฺหํ ภตฺตปจฺจาสํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมีติ.

[๒๒๗] **ปรมฺปรโภชนํ** นาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติโต, ตํ ฐเปตฺวา อญฺญํ ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตรํ โภชนํ ภุญฺชติ; เอตํ ปรมฺปรโภชนํ นาม.

---

[๑] สี. ปติคณฺหาหิ. [๒] สี.,ฉ.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยำ.

คิลานสมโย นาม น สกฺโกติ เอกาสเน นิสินฺโน ยาวทตฺถำ ภุญฺชิตุำ, "คิลานสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กจิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส, อตฺถเต กจิเน ปญฺจ มาสา, "จีวรทานสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ.

จีวรการสมโย นาม จีวเร กยิรมาเน, "จีวรการสมโยติ ภุญฺชิตพฺพำ. อญฺญตฺร สมยา "ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๒๘] ปรมฺปรโภชเน ปรมฺปรโภชนสญฺญี อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปรมฺปรโภชเน เวมติโก อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปรมฺปรโภชเน นปรมฺปร-โภชนสญฺญี อญฺญตฺร สมยา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

นปรมฺปรโภชเน ปรมฺปรโภชนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นปรมฺปรโภชเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นปรมฺปรโภชเน นปรมฺปรโภชนสญฺญี อนาปตฺติ.

[๒๒๙] อนาปตฺติ สมเย, วิกปฺเปตฺวา ภุญฺชติ, เทฺว ตโย นิมนฺตเน เอกโต ภุญฺชติ, นิมนฺตนปฏิปาฏิยา ภุญฺชติ, สกเลน คาเมน นิมนฺติโต ตสฺมึ คาเม ยตฺถ กตฺถจิ ภุญฺชติ, สกเลน ปูเคน นิมนฺติโต ตสฺมึ ปูเค ยตฺถ กตฺถจิ ภุญฺชติ, นิมนฺติยมาโน "ภิกฺขำ คเหสฺสามีติ ภณติ, นิจฺจภตฺเต[๑] สลากภตฺเต ปกฺขิเก อุโปสถิเก ปาฏิปทิเก ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปรมปรโภชนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ตติยำ.

---

[๑] อิ. นิจฺจภตฺตเก

๔. กาณมาตุสิกฺขาปทํ

[๒๓๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน กาณมาตา อุปาสิกา สทฺธา โหติ ปสนฺนา. กาณา คามเก อญฺญตรสฺส ปุริสสฺส ทินฺนา โหติ. อถโข กาณา มาตุฆรํ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยน. อถโข กาณาย สามิโก กาณาย สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “อาคจฺฉตุ กาณา, อิจฺฉามิ กาณาย อาคตนฺติ. อถโข กาณมาตา อุปาสิกา “กิสฺมึ วิย ริตฺตหตฺถํ คนฺตุนฺติ ปูวํ ปจิ. ปกฺเก ปูเว, อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนํ ปาวิสิ. อถโข กาณมาตา อุปาสิกา ตสฺส ภิกฺขุโน ปูวํ ทาเปสิ. โส[๑] นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ[๒] ปูวํ ทาเปสิ. โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ ปูวํ ทาเปสิ. ยถาปฏิยตฺตํ ปูวํ ปริกฺขยํ อคมาสิ. ทุติยมฺปิ โข กาณาย สามิโก กาณาย สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “อาคจฺฉตุ กาณา, อิจฺฉามิ กาณาย อาคตนฺติ. ทุติยมฺปิ โข กาณมาตา อุปาสิกา “กิสฺมึ วิย ริตฺตหตฺถํ คนฺตุนฺติ ปูวํ ปจิ. ปกฺเก ปูเว, อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนํ ปาวิสิ. อถโข กาณมาตา อุปาสิกา ตสฺส ภิกฺขุโน ปูวํ ทาเปสิ. โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ ปูวํ ทาเปสิ. โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ ปูวํ ทาเปสิ. ยถาปฏิยตฺตํ ปูวํ ปริกฺขยํ อคมาสิ. ตติยมฺปิ โข กาณาย สามิโก กาณาย สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “อาคจฺฉตุ กาณา, อิจฺฉามิ กาณาย อาคตํ, สเจ กาณา นาคมิสฺสติ,[๓] อหํ อญฺญํ ปชาปตึ อาเนสฺสามีติ.

---

[๑] เท. โสปิ [๒] มหา. ตสฺสปิ, เอวมุปริปิ. [๓] ฉ.,เท.,อิ. นาคจฺฉิสฺสติ

ตติยมฺปิ โข กาณมาตา อุปาสิกา "กิสฺมึ วิย ริตฺตหตฺถำ คนฺตุนฺติ ปูวำ ปจิ. ปกฺเก ปูเว, อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนำ ปาวิสิ. อถโข กาณมาตา อุปาสิกา ตสฺส ภิกฺขุโน ปูวำ ทาเปสิ. โส นิกฺมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ ปูวำ ทาเปสิ. โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ ปูวำ ทาเปสิ. ยถาปฏิยตฺตำ ปูวำ ปริกฺขยำ อคมาสิ. อถโข กาณาย สามิโก อญฺญำ ปชาปตึ อาเนสิ.

อสฺโสสิ โข กาณา "เตน กิร ปุริเสน อญฺญา ปชาปติ อานีตาติ. สา โรทนฺตี อฏฺฐาสิ. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยำ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน กาณมาตาย อุปาสิกาย นิเวสนำ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข กาณมาตา อุปาสิกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ; เอกมนฺตำ นิสินฺนำ โข กาณมาตรำ อุปาสิกำ ภควา เอตทโวจ "กิสฺสายำ กาณา โรทตีติ. อถโข กาณมาตา อุปาสิกา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. อถโข ภควา กาณมาตรำ อุปาสิกำ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหำเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

[๒๓๑] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร สตฺโถ ราชคหา ปฏิยาโลกำ คนฺตุกาโม โหติ. อญฺญตโร ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ ตำ สตฺถำ ปิณฺฑาย ปาวิสิ. อญฺญตโร อุปาสโก ตสฺส ภิกฺขุโน สตฺตุำ ทาเปสิ. โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ สตฺตุำ ทาเปสิ. [ ][1] ยถาปฏิยตฺตำ ปาเถยฺยำ ปริกฺขยำ อคมาสิ. อถโข โส อุปาสโก

---

[1] ฉ.,เท.,อิ.,สุยา. เอตฺถนฺตเร โส นิกฺขมิตฺวา อญฺญสฺส อาจิกฺขิ. ตสฺสาปิ สตฺตุำ ทาเปสีติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

เต มนุสฺเส เอตทโวจ อชฺชุณฺโห[๑] อยฺยา อาคเมถ, ยถาปฏิยตฺตํ ปาเถยฺยํ อยฺยานํ ทินฺนํ, ปาเถยฺยํ ปฏิยาเทสฺสามีติ. "นายฺย[๒] สกฺกา อาคเมตุํ ปยาโต สตฺโถติ อคมํสุ. อถโข ตสฺส อุปาสกสฺส ปาเถยฺยํ ปฏิยาเทตฺวา ปจฺฉา คจฺฉนฺตสฺส โจรา อจฺฉินฺทึสุ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ. อยํ อิเมสํ ทตฺวา ปจฺฉา คจฺฉนฺโต โจเรหิ อจฺฉินฺโนติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ สงฺฆสุฏฺฐุตาย สงฺฆผาสุตาย ฯเปฯ วินยานุคฺคหาย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๓๒] "**ภิกฺขุ ปเนว กุลํ อุปคตํ ปูเวหิ วา มนฺเถหิ วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺย; อากงฺขมาเนน ภิกฺขุนา ทฺวิตฺติปตฺตปูรา ปฏิคฺคเหตพฺพา; ตโต เจ อุตฺตรึ ปฏิคฺคณฺเหยฺย ปาจิตฺติยํ. ทฺวิตฺติปตฺตปูเร ปฏิคฺคเหตฺวา ตโต นีหริตฺวา ภิกฺขูหิ สทฺธึ สંวิภชิตพฺพํ; อยํ ตตฺถ สามีจี**ติ.

[๒๓๓] **ภิกฺขุ ปเนว กุลํ อุปคตนฺติ กุลํ** นาม จตฺตาริ กุลานิ ขตฺติยกุลํ พฺราหฺมณกุลํ เวสฺสกุลํ สุทฺทกุลํ.

อุปคตนฺติ ตตฺถ อุปคตํ.[๓]

ปูวํ นาม ยงฺกิญฺจิ ปหิณกตฺถาย[๔] ปฏิยตฺตํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อชฺชณฺโห, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. นายฺโย [๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. คตํ
[๔] ฉ.,เท.,มหา. ปเหณกตฺถาย, เอวมุปริปิ.

มนฺถํ นาม ยงฺกิญฺจิ ปาเถยฺยตฺถาย ปฏิยตฺตํ.

อภิหฏฺฐุ ปวาเรยฺยาติ "ยาวตกํ อิจฺฉสิ, ตาวตกํ คณฺหาหีติ.

อากงฺขมาเนนาติ อิจฺฉมาเนน.

ทฺวิตฺติปตฺตปูรา ปฏิคฺคเหตพฺพาติ เทฺว ตโย ปตฺตปูรา[๑] ปฏิคฺคเหตพฺพา.

ตโต เจ อุตฺตรึ ปฏิคฺคณฺเหยฺยาติ ตทุตฺตรึ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ทฺวิตฺติปตฺตปูเร ปฏิคฺคเหตฺวา ตโต นิกฺขมนฺเตน ภิกฺขุ ปสฺสิตฺวา อาจิกฺขิตพฺพํ "อมุตฺร มยา ทฺวิตฺติปตฺตปูรา ปฏิคฺคหิตา, มา โข ตตฺถ ปฏิคฺคณฺหีติ. สเจ ปสฺสิตฺวา นาจิกฺขติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สเจ อาจิกฺขิเต ปฏิคฺคณฺหาติ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

ตโต นีหริตฺวา ภิกฺขูหิ สทฺธึ สํวิภชิตพฺพนฺติ ปฏิกฺกมนํ นีหริตฺวา สํวิภชิตพฺพํ.

อยํ ตตฺถ สามีจีติ อยํ ตตฺถ อนุธมฺมตา.

[๒๓๔] อติเรกทฺวิตฺติปตฺตปูเร[๒] อติเรกสญฺญี ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อติเรกทฺวิตฺติปตฺตปูเร เวมติโก ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อติเรกทฺวิตฺติปตฺตปูเร อูนกสญฺญี ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อูนกทฺวิตฺติปตฺตปูเร อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกทฺวิตฺติปตฺตปูเร เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกทฺวิตฺติปตฺตปูเร อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

---

[๑] ทยฺ. เทฺวตโยปตฺตปูรา [๒] ฉ.,เท. อติเรกทฺวตฺติปตฺตปูเร, เอวมุปริปิ.

[๒๓๕] อนาปตฺติ ทฺวิตฺติปตฺตปูเร ปฏิคฺคณฺหาติ, อูนกทฺวิตฺติ-ปตฺตปูเร ปฏิคฺคณฺหาติ, น ปหิณกตฺถาย น ปาเถยฺยตฺถาย ปฏิยตฺตํ เทนฺติ, ปหิณกตฺถาย วา ปาเถยฺยตฺถาย วา ปฏิยตฺตเสสกํ เทนฺติ, คมเน ปฏิปฺปสฺสทฺเธ เทนฺติ, ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

กาฬมาตุสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

๕. ปฐมปวารณาสิกฺขาปทํ

[๒๓๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร พฺราหฺมโณ ภิกฺขู นิมนฺเตตฺวา โภเชสิ. ภิกฺขู ภุตฺตาวี ปวาริตา ญาติกุลานิ คนฺตฺวา เอกจฺเจ ภุญฺชึสุ, เอกจฺเจ ปิณฺฑปาตํ อาทาย อคมํสุ. อถโข โส พฺราหฺมโณ ปฏิวิสฺสเก เอตทโวจ “ภิกฺขู มยา อยฺยา สนฺตปฺปิตา, เอถ ตุมฺเหปิ สนฺตปฺเปสฺสามีติ. เต เอวมาหํสุ “กึ ตฺวํ อยฺย[๑] อมฺเห สนฺตปฺเปสฺสสิ. เยปิ ตยา นิมนฺติตา, เตปิ อมฺหากํ ฆรานิ อาคนฺตฺวา เอกจฺเจ ภุญฺชึสุ, เอกจฺเจ ปิณฺฑปาตํ อาทาย อคมํสูติ.

อถโข โส พฺราหฺมโณ อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “กถํ หิ นาม ภทนฺตา อมฺหากํ ฆเร ภุญฺชิตฺวา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ. น จาหํ ปฏิพโล ยาวทตฺถํ ทาตุนฺติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู ตสฺส

---

[๑] ฉ.,เท. อยฺโย, เอวมุปริปิ.

พฺราหฺมณสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขู ภุตฺตาวี ปวาริตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู ภุตฺตาวี ปวาริตา อญฺญตฺร ภุญฺชนฺตีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหี พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา ภุตฺตาวี ปวาริตา อญฺญตฺร ภุญฺชิสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ ภุตฺตาวี ปวาริโต ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๓๗] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานานํ ภิกฺขูนํ ปณีเต ปิณฺฑปาเต นีหรนฺติ. คิลานา น จิตฺตรูปา ภุญฺชนฺติ. ตานิ ภิกฺขู ฉฑฺเฑนฺติ.[๑] อสฺโสสิ โข ภควา อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กาโกรวสทฺทํ; สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ "กินฺนุ โข โส อานนฺท อุจฺจาสทฺโท มหาสทฺโท กาโกรวสทฺโทติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. "ภุญฺเชยฺยุํ ปนานนฺท ภิกฺขู[๒] คิลานาติริตฺตนฺติ. "น ภุญฺเชยฺยุํ ภควาติ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลานสฺส จ อคิลานสฺส จ

---

[๑] ฉ. ฉฏฺเฏนฺติ. [๒] สี. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

อติริตฺตํ ภุญฺชิตุํ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อติริตฺตํ กาตพฺพํ ‘อลเมตํ สพฺพนฺติ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๓๘] **“โย ปน ภิกฺขุ ภุตฺตาวี ปวาริโต อนติริตฺตํ ขาทนียํ วา โภชนียํ ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๒๓๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

ภุตฺตาวี นาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตรํ โภชนํ อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ ภุตฺตํ โหติ.

ปวาริโต นาม อสนํ ปญฺญายติ, โภชนํ ปญฺญายติ, หตฺถปาเส จิโต, อภิหรติ, ปฏิกฺเขโป ปญฺญายติ.

อนติริตฺตं นาม อกปฺปิยกตํ โหติ, อปฺปฏิคฺคหิตกตं[๑] โหติ, อนุจฺจาริตกตํ โหติ, อหตฺถปาเส กตํ โหติ, อภุตฺตาวินา กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา [ ][๒] ปวาริเตน อาสนา วุฏฺฐิเตน กตํ โหติ, “อลเมตํ สพฺพนฺติ อวุตฺตํ โหติ, น คิลานาติริตฺตํ โหติ; เอตं อนติริตฺตํ นาม.

อติริตฺตं นาม กปฺปิยกตํ โหติ, ปฏิคฺคหิตกตํ โหติ, อุจฺจาริต-กตํ โหติ, หตฺถปาเส กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา กตํ โหติ, ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อาสนา อวุฏฺฐิเตน กตํ โหติ, “อลเมตํ สพฺพนฺติ วุตฺตํ โหติ, คิลานาติริตฺตํ โหติ; เอตं อติริตฺตํ นาม.

ขาทนียं นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกं สตฺตาหกาลิกं ยาวชีวิกं จเปตฺวา อวเสสं ขาทนียं นาม.

---

[๑] สี. อปฏิคฺคหิตกตํ [๒] เท. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ.

โภชนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ. "ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๔๐] อนติริตฺเต อนติริตฺตสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนติริตฺเต เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนติริตฺเต อติริตฺตสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติริตฺเต อนติริตฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติริตฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติริตฺเต อติริตฺตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๔๑] อนาปตฺติ อติริตฺตํ การาเปตฺวา ภุญฺชติ, "อติริตฺตํ การาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อญฺญสฺสตฺถาย หรนฺโต คจฺฉติ, คิลานสฺส เสสกํ ภุญฺชติ, ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมปวารณาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. ทุติยปวารณาสิกฺขาปทํ

[๒๔๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเทสุ สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนา โหนฺติ. เอโก

ภิกฺขุ อนาจารํ อาจรติ. ทุติโย ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ๋ เอตทโวจ "มา อาวุโส เอวรูปี อกาสิ, เนตํ กปฺปตีติ. โส ตสฺมึ อุปนนฺธิ. อถโข เต ภิกฺขู สาวตฺถึ อคมํสุ. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติ. ทุติโย ภิกฺขุ ภุตฺตาวี ปวาริโต โหติ, อุปนทฺโธ[๑] ภิกฺขุ ญาติกุลํ คนฺตฺวา ปิณฺฑปาตํ อาทาย เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ๋ เอตทโวจ "ภุญฺชาหิ อาวุโสติ. "อลํ อาวุโส ปริปุณฺโณมฺหีติ. "สุนฺทโร อาวุโส ปิณฺฑปาโต, ภุญฺชาหีติ. อถโข โส ภิกฺขุ เตน ภิกฺขุนา นิปฺปีฬิยมาโน ตํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิ.[๒] อุปนทฺโธ ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ๋ เอตทโวจ ตฺวํ[๓] หิ นาม อาวุโส มํ วตฺตพฺพํ มญฺญสิ, ยํ ตฺวํ ภุตฺตาวี ปวาริโต อนติริตฺตํ โภชนํ[๔] ภุญฺชสีติ. "นนุ อาวุโส อาจิกฺขิตพฺพนฺติ. "นนุ อาวุโส ปุจฺฉิตพฺพนฺติ.

อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขุ ภิกฺขุ๋ ภุตฺตาวึ ปวาริตํ อนติริตฺเตน โภชเนน อภิหฏฺฐุ๋ ปวาเรสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ ภิกฺขุ๋ ภุตฺตาวึ ปวาริตํ อนติริตฺเตน โภชเนน อภิหฏฺฐุ๋ ปวาเรสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ภิกฺขุ๋ ภุตฺตาวึ ปวาริตํ อนติริตฺเตน โภชเนน อภิหฏฺฐุ๋ ปวาเรสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี.,อิ. อุปนนฺโธ, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. ภุญฺชติ.
[๓] ฉ. ตฺวมฺปิ [๔] อิ. โภชนียํ

[๒๔๓] “**โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุ์ ภุตฺตาวึ ปวาริตำ อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุ์ ปวาเรยฺย, ‘หนฺท ภิกฺขุ ขาท วา ภุญฺช วาติ ชานำ อาสาทนาเปกฺโข ภุตฺตสฺมึ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๒๔๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนฺติ อญฺญำ ภิกฺขุ์.

ภุตฺตาวึ นาม ปญฺจนฺนำ โภชนานำ อญฺญตรำ โภชนำ, อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ ภุตฺตำ โหติ.

ปวาริโต นาม อสนำ ปญฺญายติ, โภชนำ ปญฺญายติ, หตฺถปาเส จิโต อภิหรติ, ปฏิกฺเขโป ปญฺญายติ.

อนติริตฺตำ นาม อกปฺปิยกตำ โหติ, อปฺปฏิคฺคหิตกตำ โหติ, อนุจฺจาริตกตำ โหติ, อหตฺถปาเส กตำ โหติ, อภุตฺตาวินา กตำ โหติ, ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อาสนา วุฏฺฐิเตน กตำ โหติ, “อลเมตำ สพฺพนฺติ อวุตฺตำ โหติ, น คิลานาติริตฺตำ โหติ, เอตำ อนติริตฺตำ นาม.

ขาทนียำ นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกำ สตฺตาหกาลิกำ ยาวชีวิกำ ฐเปตฺวา อวเสสำ ขาทนียำ นาม.

โภชนียำ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มำสำ.

อภิหฏฺฐุ์ ปวาเรยฺยาติ “ยาวตกำ อิจฺฉสิ, ตาวตกำ คณฺหาหีติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

อาสาทนาเปกฺโขติ “อิมินา อิมํ โจเทสฺสามิ สาเรสฺสามิ, ปฏิโจเทสฺสามิ ปฏิสาเรสฺสามิ, มงฺกุ กริสฺสามีติ. อภิหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ตสฺส วจเนน “ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. โภชนปริโยสาเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๔๕] ปวาริเต ปวาริตสญฺญี อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปวาริเต เวมติโก อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปวาริเต อปฺปวาริตสญฺญี[๑] อนติริตฺเตน ขาทนีเยน วา โภชนีเยน วา อภิหฏฺฐุํ ปวาเรติ, อนาปตฺติ. ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย อภิหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ตสฺส วจเนน “ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปวาริเต ปวาริตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปวาริเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปวาริเต อปฺปวาริตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๔๖] อนาปตฺติ อติริตฺตํ กาเรตฺวา[๒] เทติ, “อติริตฺตํ การาเปตฺวา ภุญฺชาหีติ เทติ, “อญฺญสฺสตฺถาย หรนฺโต คจฺฉาหีติ เทติ, คิลานสฺส เสสกํ เทติ, “ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชาติ[๓] เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยปวารณาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

---

[๑] อิ. อปวาริตสญฺญี, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท.,มหา. การาเปตฺวา
[๓] สี. ปริภุญฺชาหีติ

๗. วิกาลโภชนสิกฺขาปทํ

[๒๔๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ราชคเห คิรคฺคสมชฺโช โหติ. สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู คิรคฺคสมชฺชํ ทสฺสนาย อคมํสุ. มนุสฺสา สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา นฺหาเปตฺวา วิลิมฺเปตฺวา โภเชตฺวา ขาทนียํ อทํสุ. สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ขาทนียํ อาทาย อารามํ คนฺตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุ "คณฺหถาวุโส[๑] ขาทนียํ, ขาทถาติ. "กุโต ตุมฺเหหิ อาวุโส ขาทนียํ ลทฺธนฺติ. สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. "กึ ปน ตุมฺเห อาวุโส วิกาเล โภชนํ ภุญฺชถาติ. "เอวมาวุโสติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิสฺสนฺตีติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว วิกาเล โภชนํ ภุญฺชถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๔๘] **"โย ปน ภิกฺขุ วิกาเล ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. คณฺหาถาวุโส

[๒๔๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติ.

วิกาโล นาม มชฺฌนฺติเก[๑] วีติวตฺเต ยาว อรุณุคฺคมนา.

ขาทนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นาม.

โภชนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ.

"ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๕๐] วิกาเล วิกาลสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. วิกาเล เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. วิกาเล กาลสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กาเล วิกาลสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กาเล เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กาเล กาลสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๕๑] อนาปตฺติ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

วิกาลโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. มชฺฌนฺหิเก

๘. สนฺนิธิการกสิกฺขาปทำ

[๒๕๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปชฺฌาโย อายสฺมา เวพฺภฺจสีโส[๑] อรญฺเญ วิหรติ. โส ปิณฺฑาย จริตฺวา [๒]พหุำ ปิณฺฑปาตำ ลภิตฺวา[๒] สุกฺขำ กูรำ[๓] อารามำ หริตฺวา สุกฺขาเปตฺวา นิกฺขิปติ, ยทา อาหาเรน อตฺโถ โหติ, ตทา อุทเกน เตเมตฺวา ภุญฺชติ, จิเรน คามำ ปิณฺฑาย ปวิสติ. ภิกฺขู อายสฺมนฺตำ เวพฺภฺจสีสำ เอตทโวจุำ "กิสฺส ตฺวำ อาวุโส จิเรน คามำ ปิณฺฑาย ปวิสสีติ. อถโข อายสฺมา เวพฺภฺจสีโส ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. "กึ ปน ตฺวำ อาวุโส สนฺนิธิการกำ โภชนำ ภุญฺชสีติ. "เอวมาวุโสติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา เวพฺภฺจสีโส สนฺนิธิการกำ โภชนำ ภุญฺชิสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ เวพฺภฺจสีส สนฺนิธิการกำ โภชนำ ภุญฺชสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ เวพฺภฺจสีส สนฺนิธิการกำ โภชนำ ภุญฺชิสฺสสิ. เนตำ เวพฺภฺจสีส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๕๓] **"โย ปน ภิกฺขุ สนฺนิธิการกำ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๒๕๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เพลฏฺจสีโส, เอวมุปริปิ.

[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

[๓] ฉ.,เท.,มหา. สุกฺขกูรำ, อิ. สุกฺขกูรำ

สนฺนิธิการกํ นาม อชฺช ปฏิคฺคหิตํ อปรชฺช[๑] ขาทิตํ โหติ.

ขาทนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นาม.

โภชนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ.

"ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๕๕] สนฺนิธิการเก สนฺนิธิการกสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สนฺนิธิการเก เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สนฺนิธิการเก อสนฺนิธิการกสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสนฺนิธิการเก สนฺนิธิการกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสนฺนิธิการเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อสนฺนิธิการเก อสนฺนิธิการกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๕๖] อนาปตฺติ ยาวกาลิกํ ยาวกาเล นิทหิตฺวา ภุญฺชติ, ยามกาลิกํ ยาเม นิทหิตฺวา ภุญฺชติ, สตฺตาหกาลิกํ สตฺตาหํ นิทหิตฺวา ภุญฺชติ, ยาวชีวิกํ สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สนฺนิธิการกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. อปรชฺชุ

๙. ปณีตโภชนสิกฺขาปทำ

[๒๔๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ. กสฺส สมฺปนฺนำ น มนาปำ. กสฺส สาทุ๎ น รุจฺจตีติ. อสฺโสสุ๎ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ยานิ โข ปน ตานิ ปณีตโภชนานิ. เสยฺยถีทำ.[๑] สปฺปิ นวนีตำ เตลำ มธุ ผาณิตำ มจฺโฉ มำสำ ขีรำ ทธิ. โย ปน ภิกฺขุ เอวรูปานิ ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

---

[๑] ฉ. เสยฺยถิทำ, เอวมุปริปิ.

[๒๕๘] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติ. คิลาน-ปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุ๋ "กจฺจาวุโส ขมนียं, กจฺจิ ยาปนียนฺติ. "ปุพฺเพ มยं อาวุโส ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชาม, เตน โน ผาสุ โหติ; อิทานิ ปน 'ภควตา ปฏิกฺขิตฺตนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น วิญฺญาเปม, เตน โน น ผาสุ โหตีติ. ภควโต เอตมตฺถं อาโรเจสุ๋. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถं กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิตุ๋. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๕๙] "**ยานิ โข ปน ตานิ ปณีตโภชนานิ. เสยฺยถีทं. สปฺปิ นวนีตं เตลं มธุ ผาณิตं มจฺโฉ มํสं ขีรं ทธิ. โย ปน ภิกฺขุ เอวรูปานิ ปณีตโภชนานิ อคิลาโน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๒๖๐] **ยานิ โข ปน ตานิ ปณีตโภชนานีติ สปฺปิ** นาม โคสปฺปิ วา อชิกาสปฺปิ วา มหิสสปฺปิ วา;[๑] เยสं มํสं กปฺปติ, เตสं สปฺปิ.

นวนีตं นาม เตสเยว นวนีตं.

เตลं นาม ติลเตลं สาสปเตลं มธุกเตลं เอรณฺฑเตลं วสาเตลं.

มธุ นาม มกฺขิกามธุ.

---

[๑] ฉ.,เท. มหึสสปฺปิ วา, อิ. มหิสं วา สปฺปิ

ผาณิตำ นาม อุจฺฉุมฺหา นิพฺพตฺตำ.

มจฺโฉ นาม อุทกจโร วุจฺจติ.

มำสำ นาม เยสำ มำสำ กปฺปติ, เตสำ มำสำ.

ขีรำ นาม โคขีรำ วา อชิกาขีรำ วา มหิสขีรำ วา, เยสำ มำสำ กปฺปติ, เตสำ ขีรำ.

ทธิ นาม เตสำเยว ทธิ.

โย ปนาติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติ.

เอวรูปานิ ปณีตโภชนานีติ ตถารูปานิ ปณีตโภชนานิ.

อคิลาโน นาม ยสฺส วินา ปณีตโภชนานิ ผาสุ โหติ.

คิลาโน นาม ยสฺส วินา ปณีตโภชนานิ น ผาสุ โหติ.

อคิลาโน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปติ, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน "ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๖๑] อคิลาโน อคิลานสญฺญี ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคิลาโน เวมติโก ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคิลาโน คิลานสญฺญี ปณีตโภชนานิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

คิลาโน อคิลานสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาโน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาโน คิลานสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๖๒] อนาปตฺติ คิลานสฺส คิลาโน หุตฺวา วิญฺญาเปตฺวา อคิลาโน ภุญฺชติ, คิลานสฺส เสสกํ ภุญฺชติ, ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปณีตโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ.

๑๐. ทนฺตโปณสิกฺขาปทํ

[๒๖๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สพฺพปํสุกูลิโก สุสาเน วิหรติ. โส มนุสฺเสหิ ทียมานํ น อิจฺฉติ ปฏิคฺคเหตุํ. สุสาเนปิ รุกฺขมูเลปิ อุมฺมาเรปิ อยฺยโวสาฏิตกานิ สามํ คเหตฺวา ภุญฺชติ.[๑] มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อยํ ภิกฺขุ อมฺหากํ อยฺยโวสาฏิตกานิ สามํ คเหตฺวา ภุญฺชิสฺสติ.[๒] เถโรยํ ภิกฺขุ วธโร[๓] มนุสฺสมํสํ มญฺเญ ขาทตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขุ อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหริสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหรสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหริสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] ฉ.,เท. ปริภุญฺชติ. [๒] ฉ.,ท. ปริภุญฺชิสฺสติ. [๓] ฉ.,เท. วธโร

"โย ปน ภิกฺขุ อทินฺนำ มุขทฺวารำ อาหารำ อาหเรยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๒๖๔] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุทกทนฺตโปเณ[๑] กุกฺกุจฺจายนฺติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. "อนุชานามิ ภิกฺขเว อุทกทนฺตโปณำ สามำ คเหตฺวา ภุญฺชิตุำ.[๒] เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๖๕] **"โย ปน ภิกฺขุ อทินฺนำ มุขทฺวารำ อาหารำ อาหเรยฺย อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปณา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๒๖๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อทินฺนำ นาม อปฺปฏิคฺคหิตกำ วุจฺจติ.

ทินฺนำ นาม กาเยน วา กายปฏิพทฺเธน วา นิสฺสคฺคิเยน วา เทนฺเต หตฺถปาเส จิโต กาเยน วา กายปฏิพทฺเธน วา ปฏิคฺคณฺหาติ, เอตำ ทินฺนำ นาม.

อาหาโร นาม อุทกทนฺตโปณำ ฐเปตฺวา ยงฺกิญฺจิ อชฺโฌหรณียำ; เอโส อาหาโร นาม.

อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปณาติ ฐเปตฺวา อุทกทนฺตโปณำ.

"ขาทิสฺสามิ ภุญฺชิสฺสามีติ คณฺหาติ,[๓] อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. อุทกทนฺตโปเน, เอวมุปริปิ　[๒] ฉ.,เท. ปริภุญฺชิตุำ　[๓] สี. ปติคณฺหาติ

[๒๖๗] อปฺปฏิคฺคหิตเก อปฺปฏิคฺคหิตกสญฺญี อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหรติ[๑] อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปณา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปฺปฏิคฺคหิตเก เวมติโก อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหรติ อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปณา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปฺปฏิคฺคหิตเก ปฏิคฺคหิตกสญฺญี อทินฺนํ มุขทฺวารํ อาหารํ อาหรติ อญฺญตฺร อุทกทนฺตโปณา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ปฏิคฺคหิตเก อปฺปฏิคฺคหิตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิคฺคหิตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิคฺคหิตเก ปฏิคฺคหิตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๖๘] อนาปตฺติ อุทกทนฺตโปเณ, จตฺตาริ มหาวิกตานิ[๒] สติ ปจฺจเย อสติ กปฺปิยการเก สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชติ; อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทนฺตโปณสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

โภชนวคฺโค จตุตฺโถ.

ตสฺสุทฺทานํ

ปิณฺโฑ คณ์ ปรํ ปูวํ เทฺว จ วุตฺตา ปวารณา[๓]
วิกาโล สนฺนิธีการํ ปณีตํ ทฺวารกํ ทสาติ.[๔]

---

[๑] ฉ. อาหาเรติ, เอวมุปริปิ. [๒] สี. มหาวิกฏานิ [๓] อิ. ภุตฺตปวารณา
[๔] ฉ.,เท.,อิ,มหา. วิกาเล สนฺนิธี ขีรํ ทนฺตโปเนน เต ทสาติ.

๕. อเจลกวคฺโค

๑. อเจลกสิกฺขาปทำ

[๒๖๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวสาลิยำ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายำ. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ขาทนียำ อุปฺปนฺนำ[๑] โหติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. "เตนหานนฺท วิฆาสาทานำ ปูวำ เทหีติ. "เอวำ ภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา[๒] วิฆาสาเท ปฏิปาฏิยา นิสีทาเปตฺวา เอเกกำ ปูวำ เทนฺโต อญฺญตริสฺสา ปริพฺพาชิกาย เอกำ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสิ. สามนฺตา ปริพฺพาชิกาโย ตำ ปริพฺพาชิกำ เอตทโวจุำ "ชาโร เต เอโส สมโณติ. "น เมโส สมโณ ชาโร, เอกำ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสีติ. ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา อานนฺโท เอเกกำ ปูวำ เทนฺโต ตสฺสาเยว ปริพฺพาชิกาย เอกำ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสิ. สามนฺตา ปริพฺพาชิกาโย ตำ ปริพฺพาชิกำ เอตทโวจุำ "ชาโร เต เอโส สมโณติ. "น เมโส สมโณ ชาโร, เอกำ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสีติ. ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อานนฺโท เอเกกำ ปูวำ เทนฺโต ตสฺสาเยว ปริพฺพาชิกาย เอกำ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสิ. สามนฺตา ปริพฺพาชิกาโย ตำ ปริพฺพาชิกำ เอตทโวจุำ "ชาโร เต เอโส สมโณติ. น เมโส สมโณ ชาโร, เอกำ มญฺญมาโน เทฺว ปูเว อทาสีติ. "ชาโร, น ชาโรติ อุปฺผณฺฑึสุ.[๓] อญฺญตโรปิ อาชีวโก ปริเวสนำ อคมาสิ. อญฺญตโร ภิกฺขุ ปหูเตน สปฺปินา โอทนำ มทฺทิตฺวา ตสฺส อาชีวกสฺส[๔] มหนฺตำ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อุสฺสนฺนำ
[๒] สี.,อิ. ปฏิสุณิตฺวา
[๓] ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ภณฺฑึสุ.
[๔] สี. อาชีวิกสฺส

ปิณฺฑํ อทาสิ. อถโข โส อาชีวโก ตํ ปิณฺฑํ อาทาย อคมาสิ. อญฺญตโร อาชีวโก ตํ อาชีวกํ เอตทโวจ "กุโต ตยา อาวุโส ปิณฺโฑ ลทฺโธติ. "ตสฺสาวุโส สมณสฺส โคตมสฺส มุณฺฑกคหปติกสฺส[๑] ปริเวสนาย ลทฺโธติ.

อสฺโสสุ โข อุปาสกา เตสํ อาชีวกานํ อิมํ กถาสลฺลาปํ. อถโข เต อุปาสกา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ. เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต อุปาสกา ภควนฺตํ เอตทโวจุ "อิเม ภนฺเต ติตฺถิยา อวณฺณกามา พุทฺธสฺส, อวณฺณกามา ธมฺมสฺส, อวณฺณกามา สงฺฆสฺส, สาธุ ภนฺเต อยฺยา ติตฺถิยานํ สหตฺถา น ทเทยฺยุนฺติ. อถโข ภควา เต อุปาสเก ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข เต อุปาสกา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน [๒]เอตสฺมึ ปกรเณ[๒] [๓]ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ตทนุจฺฉวิกํ ตทนุโลมิกํ[๓] ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ สงฺฆสุฏฺฐุตาย, สงฺฆผาสุตาย, ฯเปฯ สทฺธมฺมฏฺฐิติยา, วินยานุคฺคหาย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๗๐] **"โย ปน ภิกฺขุ อเจลกสฺส วา ปริพฺพาชกสฺส วา ปริพฺพาชิกาย วา สหตฺถา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา, ทเทยฺย ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. มุณฺฑกคหปติกสฺส

[๒-๒] อิ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

[๓-๓] ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

[๒๗๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อเจลโก นาม โย โกจิ ปริพฺพาชกสมาปนฺโน นคฺโค.

ปริพฺพาชโก นาม ภิกฺขุญฺจ สามเณรญฺจ ฐเปตฺวา โย โกจิ ปริพฺพาชกสมาปนฺโน.

ปริพฺพาชิกา นาม ภิกฺขุนิญฺจ สิกฺขมานญฺจ สามเณริญฺจ ฐเปตฺวา ยา กาจิ ปริพฺพาชิกสมาปนฺนา.

ขาทนียำ นาม ปญฺจ โภชนานิ อุทกทนฺตโปณำ ฐเปตฺวา อวเสสำ ขาทนียำ นาม.

โภชนียำ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มำสำ.

ทเทยฺยาติ กาเยน วา กายปฏิพทฺเธน วา นิสฺสคฺคิเยน วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๗๒] ติตฺถิเย ติตฺถิยสญฺญี สหตฺถา ขาทนียำ วา โภชนียำ วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ติตฺถิเย เวมติโก สหตฺถา ขาทนียำ วา โภชนียำ วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ติตฺถิเย อติตฺถิยสญฺญี สหตฺถา ขาทนียำ วา โภชนียำ วา เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุทกทนฺตโปณำ เทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติตฺถิเย ติตฺถิยสญฺญี อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติตฺถิเย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติตฺถิเย อติตฺถิยสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๗๓] อนาปตฺติ ทาเปติ น เทติ, อุปนิกฺขิปิตฺวา เทติ, พาหิรเลปำ[๑] เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อเจลกสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปฐมำ.

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. พาหิราเลปำ

๒. อุยฺโยชนสิกฺขาปทํ

[๒๗๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภาตุโน สทฺธิวิหาริกํ ภิกฺขุ์ เอตทโวจ "เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามาติ. ตสฺส อทาเปตฺวา อุยฺโยเชสิ "คจฺฉาวุโส, น เม ตยา สทฺธึ กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหติ, เอกกสฺส เม กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหตีติ. อถโข โส ภิกฺขุ, อุปกฏฺเฐ กาเล, นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุ์, ปฏิกฺกมเนปิ ภตฺตวิสฺสคฺคํ น สมฺภาเวสิ, ฉินฺนภตฺโต อโหสิ. อถโข โส ภิกฺขุ, อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภิกฺขุ์ 'เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามาติ ตสฺส อทาเปตฺวา อุยฺโยเชสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท ภิกฺขุ์ 'เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามาติ ตสฺส อทาเปตฺวา อุยฺโยเชสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ภิกฺขุ์ 'เอหาวุโส, คามํ ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามาติ ตสฺส อทาเปตฺวา อุยฺโยเชสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๗๕] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุ์ [๑]เอวํ วเทยฺย[๑] 'เอหาวุโส, คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑาย ปวิสิสฺสามาติ ตสฺส ทาเปตฺวา**

[๑-๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

วา อทาเปตฺวา วา อุยฺโยเชยฺย 'คจฺฉาวุโส, น เม ตยา สทฺธึ กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหติ, เอกกสฺส เม กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหตีติ เอตเทว ปจฺจยำ กริตฺวา อนญฺญำ, ปาจิตฺติยนฺติ.

[๒๗๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนฺติ อญฺญำ ภิกฺขุำ.

เอหาวุโส คามำ วา นิคมำ วาติ คาโมปิ นิคโมปิ นครำปิ คาโม เจว นิคโม จ.

ตสฺส ทาเปตฺวาติ [๑]ยาคุำ วา ภตฺตำ วา[๑] ขาทนียำ วา โภชนียำ วา ทาเปตฺวา.

อทาเปตฺวาติ น กิญฺจิ ทาเปตฺวา.

อุยฺโยเชยฺยาติ มาตุคาเมน สทฺธึ หสิตุกาโม กีฬิตุกาโม รโห นิสีทิตุกาโม อนาจารำ อาจริตุกาโม เอวำ วเทติ "คจฺฉาวุโส, น เม ตยา สทฺธึ กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหติ, เอกกสฺส เม กถา วา นิสชฺชา วา ผาสุ โหตีติ อุยฺโยเชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสฺสนูปจารำ วา สวนูปจารำ วา วิชหนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. วิชหิเต อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอตเทว ปจฺจยำ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อญฺโญ โกจิ ปจฺจโย โหติ อุยฺโยเชตุำ.

[๑-๑] อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ, เอวมุปริปิ.

[๒๗๗] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อุยฺโยเชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก อุยฺโยเชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อุยฺโยเชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

กลิสาสนํ อาโรเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนํ อุยฺโยเชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กลิสาสนํ อาโรเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๒๗๘] อนาปตฺติ "อุโภ เอกโต น ยาเปสฺสามาติ อุยฺโยเชติ, "มหคฺฆํ ภณฺฑํ ปสฺสิตฺวา โลภธมฺมํ อุปฺปาเทสฺสตีติ อุยฺโยเชติ, "มาตุคามํ ปสฺสิตฺวา อนภิรตึ อุปฺปาเทสฺสตีติ อุยฺโยเชติ, "คิลานสฺส วา โอหียกสฺส วา วิหารปาลสฺส วา ยาคุ๎ วา ภตฺตํ วา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา นีหราติ อุยฺโยเชติ, น อนาจารํ อาจริตุกาโม, สติ กรณีเย อุยฺโยเชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุยฺโยชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ.

๓. สโภชนสิกฺขาปทํ

[๒๗๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สหายกสฺส ฆรํ คนฺตฺวา ตสฺส ปชาปติยา สทฺธึ สยนีฆเร[๑] นิสชฺชํ กปฺเปสิ. อถโข โส ปุริโส, เยนายสฺมา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สยนิฆเร, เอวมุปริปิ.

อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ; เอกมนฺตำ นิสินฺโน โข โส ปุริโส ปชาปตึ เอตทโวจ "เทหยฺยสฺส[๑] ภิกฺขนฺติ. อถโข สา อิตฺถี อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส ภิกฺขำ อทาสิ. อถโข โส ปุริโส อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ เอตทโวจ "คจฺฉถ ภนฺเต, ยโต อยฺยสฺส ภิกฺขา ทินฺนาติ. อถโข สา อิตฺถี สลฺลกฺเขตฺวา "ปริยุฏฺฐิโต อยำ ปุริโสติ อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ เอตทโวจ "นิสีทถ ภนฺเต, มา อคมิตฺถาติ. ทุติยมฺปิ โข โส ปุริโส ฯเปฯ ตติยมฺปิ โข โส ปุริโส อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ เอตทโวจ "คจฺฉถ ภนฺเต, ยโต อยฺยสฺส ภิกฺขา ทินฺนาติ. ตติยมฺปิ โข สา อิตฺถี อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ เอตทโวจ "นิสีทถ ภนฺเต, มา อคมิตฺถาติ.

อถโข โส ปุริโส นิกฺขมิตฺวา ภิกฺขู อุชฺฌาเปสิ[๒] "อยำ ภนฺเต อยฺโย อุปนนฺโท มยฺหำ ปชาปติยา สทฺธึ สยนีฆเร นิสินฺโน, โส มยา อุยฺโยชิยมาโน น อิจฺฉติ คนฺตุำ; พหุกิจฺจา มยำ พหุกรณียาติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชำ กปฺเปสฺสตีติ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุปนนฺท สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชำ กปฺเปสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชำ กปฺเปสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี. ทเทหายฺยสฺส, อิ. ทเทเหยฺยสฺส [๒] อิ. อุชฺฌาเปติ

[๒๘๐] “**โย ปน ภิกฺขุ สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๒๘๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

สโภชนํ นาม กุลํ อิตฺถี เจว โหติ ปุริโส จ, อุโภ[๑] อนิกฺขนฺตา โหนฺติ, อุโภ อวีตราคา.

อนุปขชฺชาติ อนุปวิสิตฺวา.

นิสชฺชํ กปฺเปยฺยาติ มหลฺลเก ฆเร ปิฏฺฐิสงฺฆาตสฺส[๒] หตฺถปาสํ วิชหิตฺวา นิสีทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ขุทฺทเก ฆเร ปิฏฺฐิวํสํ อติกฺกมิตฺวา นิสีทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๘๒] สยนีฆเร สยนีฆรสญฺญี สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สยนีฆเร เวมติโก สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สยนีฆเร นสยนีฆรสญฺญี สโภชเน กุเล อนุปขชฺช นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

นสยนีฆเร สยนีฆรสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นสยนีฆเร เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นสยนีฆเร นสยนีฆรสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๘๓] อนาปตฺติ มหลฺลเก ฆเร ปิฏฺฐิสงฺฆาตสฺส หตฺถปาสํ อวิชหิตฺวา นิสีทติ, ขุทฺทเก ฆเร ปิฏฺฐิวํสํ อนติกฺกมิตฺวา นิสีทติ, ภิกฺขุ ทุติโย โหติ, อุโภ นิกฺขนฺตา โหนฺติ, อุโภ วีตราคา, นสยนีฆเร, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สโภชนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยं.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อิตฺถี จ ปุริโส จ อุโภ

[๒] สี. ปิฏฺฐสงฺฆาฏสฺส, ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปิฏฺฐสงฺฆาตสฺส, เอวมุปริปิ.

๔. รโหปฏิจฺฉนฺนสิกฺขาปทำ

[๒๘๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สหายกสฺส ฆรำ คนฺตฺวา ตสฺส ปชาปติยา สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชำ กปฺเปสิ. อถโข โส ปุริโส อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “กถำ หิ นาม อยฺโย อุปนนฺโท มยฺหำ ปชาปติยา สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชำ กปฺเปสฺสตีติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชำ กปฺเปสฺสตีติ ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตฺวำ อุปนนฺท มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชำ กปฺเปสีติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชำ กปฺเปสฺสสิ, เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๘๕] **“โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชำ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๒๘๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต ภิกฺขูติ.

มาตุคาโม นาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา, อนฺตมโส ตทหุชาตาปิ ทาริกา, ปเคว มหนฺตตรี.[๑]

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ. มหตฺตรี.

สทฺธินฺติ เอกโต.

รโห นาม จกฺขุสฺส รโห โสตสฺส รโห. **จกฺขุสฺส รโห** นาม น สกฺกา โหติ อกฺขีนิ[๑] วา นิขนิยมาเน[๒] ภมุกํ วา อุกฺขิปิยมาเน[๓] สีสํ วา อุกฺขิปิยมาเน ปสฺสิตุ. **โสตสฺส รโห** นาม น สกฺกา โหติ ปกติกถา โสตุ.

ปฏิจฺฉนฺนํ นาม อาสนํ กุฑฺเฑน[๔] วา กวาเฏน วา กิลญฺเชน วา สาณิปากาเรน วา รุกฺเขน วา ถมฺเภน วา โกฏฺฐพิยา[๕] วา เยน เกนจิ ปฏิจฺฉนฺนํ โหติ.

นิสชฺชํ กปฺเปยฺยาติ มาตุคาเม นิสินฺเน ภิกฺขุ อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุ นิสินฺเน มาตุคาโม อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิสินฺนา โหนฺติ อุโภ วา นิปนฺนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๘๗] มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ อาปตฺติ, ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม เวมติโก รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคต-มนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา สทฺธึ รโห ปฏิจฺฉนฺเน อาสเน นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อกฺขึ, เอวมุปริปิ.
[๒] สี.,ฉ.,เท. นิขณียมาเน, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,ฉ.,เท. อุกฺขิปียมาเน, เอวมุปริปิ.
[๔] สี.,ฉ.,เท. กุฏฺเฏน, เอวมุปริปิ.
[๕] สี.,อิ. โกฏฺถพิยา, ฉ.,เท. โกฏฺถพิกาย

[๒๘๘] อนาปตฺติ โย โกจิ วิญฺญู ปุริโส ทุติโย โหติ, ติฏฺฐติ น นิสีทติ, อรโหเปกฺโข, อญฺญาวิหิโต[๑] นิสีทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

รโหปฏิจฺฉนฺนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ จตุตฺถำ.

๕. รโหนิสชฺชสิกฺขาปทำ

[๒๘๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สหายกสฺส ฆรำ คนฺตฺวา ตสฺส ปชาปติยา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสิ. อถโข โส ปุริโส อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "กถำ หิ นาม อยฺโย อุปนนฺโท มยฺหำ[๒] ปชาปติยา[๓] สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสฺสตีติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุปนนฺท มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อญฺญวิหิโต, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. อยำ ปาโจ น ทิสฺสติ.
[๓] สฺยา. ปชาปตยา, อิ. มาตุคาเมน

[๒๙๐] “**โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๒๙๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

มาตุคาโม นาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา, วิญฺญู ปฏิพลา สุภาสิตทุพฺภาสิตํ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ อาชานิตุํ.

สทฺธินฺติ เอกโต.

เอโก เอกายาติ ภิกฺขุ เจว โหติ มาตุคาโม จ.

รโห นาม จกฺขุสฺส รโห โสตสฺส รโห. **จกฺขุสฺส รโห** นาม น สกฺกา โหติ อกฺขีนิ วา นิขนิยมาเน ภมุกํ วา อุกฺขิปิยมาเน สีสํ วา อุกฺขิปิยมาเน ปสฺสิตุํ. **โสตสฺส รโห** นาม น สกฺกา โหติ ปกติกถา โสตุํ.

นิสชฺชํ กปฺเปยฺยาติ มาตุคาเม นิสินฺเน ภิกฺขุ อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุ นิสินฺเน มาตุคาโม อุปนิสินฺโน วา โหติ อุปนิปนฺโน วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิสินฺนา โหนฺติ อุโภ วา นิปนฺนา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๒๙๒] มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม เวมติโก เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี เอโก เอกาย รโห นิสชฺชํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคตมนุสฺส-วิคฺคหิตฺถิยา วา สทฺธึ เอโก เอกาย รโห นิสชฺชำ กปฺเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม อมาตุคาม-สญฺญี, อนาปตฺติ.

[๒๙๓] อนาปตฺติ โย โกจิ วิญฺญู ปุริโส ทุติโย โหติ, ติฏฺฐติ น นิสีทติ, อรโหเปกฺโข, อญฺญาวิหิโต นิสีทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

รโหนิสชฺชสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปญฺจมำ.

๖. จาริตฺตสิกฺขาปทำ

[๒๙๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฏฺฐากกุลำ อายสฺมนฺตำ อุปนนฺทำ สกฺยปุตฺตำ ภตฺเตน นิมนฺเตสิ, อญฺเญปิ ภิกฺขู ภตฺเตน นิมนฺเตสิ. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปุเรภตฺตำ กุลานิ ปยิรุปาสติ. อถโข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุำ “เทถาวุโส ภตฺตนฺติ. “อาคเมถ ภนฺเต, ยาว อยฺโย[๑] อุปนนฺโท อาคจฺฉตีติ. ทุติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุำ “เทถาวุโส ภตฺตนฺติ. “อาคเมถ ภนฺเต, ยาว อยฺโย อุปนนฺโท อาคจฺฉตีติ. ตติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู เต มนุสฺเส เอตทโวจุำ “เทถาวุโส ภตฺตำ, ปุเร กาโล

---

[๑] สี. ยาวายฺโย, อิ. ยาวยฺโย, เอวมุปริปิ.

อติกฺกมตีติ. “ยมฺปิ มยํ ภนฺเต ภตฺตํ กริมฺหา อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส การณา, อาคเมถ ภนฺเต, ยาว อยฺโย อุปนนฺโท อาคจฺฉตีติ.

อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปุเรภตฺตํ กุลานิ ปยิรุปาสิตฺวา ทิวา อาคจฺฉติ. ภิกฺขู น จิตฺตรูปึ ภุญฺชึสุ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิสฺสตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ อุปนนฺท นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๙๕] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฏฺฐากกุลํ สงฺฆสฺสตฺถาย ขาทนียํ ปาเหสิ “อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส ทสฺเสตฺวา สงฺฆสฺส ทาตพฺพนฺติ. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโฐ โหติ. อถโข เต มนุสฺสา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉึสุ “กหํ ภนฺเต อยฺโย อุปนนฺโทติ. “เอสาวุโส อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโฐติ. “อิทํ ภนฺเต ขาทนียํ อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส ทสฺเสตฺวา สงฺฆสฺส ทาตพฺพนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. “เตนหิ ภิกฺขเว ปฏิคฺคเหตฺวา นิกฺขิปถ, ยาว อุปนนฺโท อาคจฺฉตีติ.

อถโข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตำ ปุเรภตฺตำ กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชิตุนฺติ ปจฺฉาภตฺตำ กุลานิ ปยิรุปาสิตฺวา ทิวา ปฏิกฺกมิ. ขาทนียำ อุสฺสาริยิตฺถ.[๑] เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปจฺฉาภตฺตำ กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชิสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุปนนฺท ปจฺฉาภตฺตำ กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส ปจฺฉาภตฺตำ กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชิสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตำ วา ปจฺฉาภตฺตำ วา กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๒๙๖] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรทานสมเย กุกฺกุจฺจายนฺตา กุลานิ น ปยิรุปาสนฺติ. จีวรำ ปริตฺตำ อุปฺปชฺชติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว จีวรทานสมเย กุลานิ ปยิรุปาสิตุำ; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตำ วา ปจฺฉาภตฺตำ วา กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺเชยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยำ. ตตฺถายำ สมโย จีวรทานสมโย; อยำ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

---

[๑] อิ. อุสฺสาทิยิตฺถ.

[๒๙๗] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรกมฺมํ กโรนฺติ, อตฺโถ จ โหติ สูจิยาปิ สุตฺเตนปิ สตฺถเกนปิ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา กุลานิ น ปยิรุปาสนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว จีวรการสมเย กุลานิ ปยิรุปาสิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺเชยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๒๙๘] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติ, อตฺโถ จ โหติ เภสชฺเชหิ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา กุลานิ น ปยิรุปาสนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว สนฺตํ ภิกฺขุํ อาปุจฺฉา กุลานิ ปยิรุปาสิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๒๙๙] **"โย ปน ภิกฺขุ นิมนฺติโต สภตฺโต สมาโน สนฺตं ภิกฺขุํ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตํ วา ปจฺฉาภตฺตํ วา กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺเชยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย จีวรทานสมโย จีวรการสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย**ติ.

[๓๐๐] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

นิมนฺติโต นาม ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติโต.

สภตฺโต นาม เยน นิมนฺติโต, เตน สภตฺโต.

สนฺตำ นาม ภิกฺขุ์ สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุ์.

อสนฺตำ นาม ภิกฺขุ์ น สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุ์.

ปุเรภตฺตำ นาม เยน นิมนฺติโต, ตำ อภุตฺตาวี.

ปจฺฉาภตฺตำ นาม เยน นิมนฺติโต, อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ ภุตฺตำ โหติ.

กุลำ นาม จตฺตาริ กุลานิ ขตฺติยกุลำ พฺราหฺมณกุลำ เวสฺสกุลำ สุทฺทกุลำ.

กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺเชยฺยาติ อญฺญสฺส ฆรุปจารำ โอกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฐมำ ปาทำ อุมฺมารำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทุติยำ ปาทำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยำ.

จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กจิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส, อตฺถเต กจิเน ปญฺจ มาสา.

จีวรการสมโย นาม จีวเร กยิรมาเน.

[๓๐๑] นิมนฺติเต นิมนฺติตสญฺญี สนฺตำ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตำ วา ปจฺฉาภตฺตำ วา กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชติ อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นิมนฺติเต เวมติโก สนฺตำ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา ปุเรภตฺตำ วา ปจฺฉาภตฺตำ วา กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชติ อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นิมนฺติเต อนิมนฺติตสญฺญี สนฺตำ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา [๑]ปุเรภตฺตำ วา ปจฺฉาภตฺตำ วา[๑] กุเลสุ จาริตฺตำ อาปชฺชติ อญฺญตฺร สมยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๑-๑] อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

อนิมนฺติเต นิมนฺติตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนิมนฺติเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนิมนฺติเต อนิมนฺติตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๐๒] อนาปตฺติ สมเย, สนฺตํ ภิกฺขุ๋ อาปุจฺฉา ปวิสติ, อสนฺตํ ภิกฺขุ๋ อนาปุจฺฉา ปวิสติ, อญฺญสฺส ฆเรน มคฺโค โหติ, ฆรูปจาเรน มคฺโค โหติ, อนฺตราราม๋[๑] คจฺฉติ, ภิกฺขุนูปสฺสยํ คจฺฉติ, ติตฺถิยเสยฺยํ คจฺฉติ, ปฏิกฺกมนํ คจฺฉติ, ภตฺติยฆรํ คจฺฉติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จาริตฺตสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

๗. จตุมาสปจฺจยปวารณาสิกฺขาปทํ

[๓๐๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. เตน โข ปน สมเยน มหานามสฺส สกฺกสฺส เภสชฺชํ อุสฺสนฺนํ โหติ. อถโข มหานาโม สกฺโก, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ เอตทโวจ “อิจฺฉามหํ ภนฺเต สงฺฆํ จาตุมาสํ[๒] เภสชฺเชน ปวาเรตุนฺติ. “สาธุ สาธุ มหานาม, เตนหิ ตฺวํ มหานาม สงฺฆํ จาตุมาสํ เภสชฺเชน ปวาเรหีติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ๋. ฯเปฯ “อนุชานามิ ภิกฺขเว จาตุมาสปจฺจย-ปวารณนฺ[๓] สาทิตุนฺติ.

---

[๑] อิ. อนฺตรคามํ [๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. จตุมาสํ, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,เท. จตุมาสํ เภสชฺชปฺปจฺจยปวารณนฺ

[๓๐๔] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มหานามำ สกฺกำ ปริตฺตำเยว[๑] เภสชฺชำ วิญฺญาเปนฺติ. ตเถว มหานามสฺส สกฺกสฺส เภสชฺชำ อุสฺสนฺนำ โหติ. ทุติยมฺปิ โข มหานาโม สกฺโก, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ; เอกมนฺตำ นิสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตำ เอตทโวจ "อิจฺฉามหำ ภนฺเต สงฺฆำ อปรำปิ จาตุมาสำ เภสชฺเชน ปวาเรตุนฺติ. "สาธุ สาธุ มหานาม, เตนหิ ตฺวำ มหานาม สงฺฆำ อปรำปิ จาตุมาสำ เภสชฺเชน ปวาเรหีติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ปุน ปวารณำปิ สาทิตุนฺติ.

[๓๐๕] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มหานามำ สกฺกำ ปริตฺตำเยว เภสชฺชำ วิญฺญาเปนฺติ. ตเถว มหานามสฺส สกฺกสฺส เภสชฺชำ อุสฺสนฺนำ โหติ. ตติยมฺปิ โข มหานาโม สกฺโก, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ; เอกมนฺตำ นิสินฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตำ เอตทโวจ "อิจฺฉามหำ ภนฺเต สงฺฆำ ยาวชีวำ เภสชฺเชน ปวาเรตุนฺติ. "สาธุ สาธุ มหานาม, เตนหิ ตฺวำ มหานาม สงฺฆำ ยาวชีวำ เภสชฺเชน ปวาเรหีติ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว นิจฺจ-ปวารณำปิ สาทิตุนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา โหนฺติ ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา. มหานาเมน สกฺเกน วุตฺตา โหนฺติ[๒]

---

[๑] สี.,เท.,ฉ. ปริตฺตำ, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. มหานาโม สกฺโก วตฺตา โหติ

"กิสฺส ตุมฺเห ภนฺเต ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา. นนุ นาม ปพฺพชิเตน สุนิวตฺเถน ภวิตพฺพํ สุปารุเตน อากปฺปสมฺปนฺเนนาติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหานาเม สกฺเก อุปนนฺธึสุ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ "เกน นุ โข มยํ อุปาเยน มหานามํ สกฺกํ มงฺกุ กเรยฺยามาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ "มหานาเมน [ ][๑] อาวุโส สกฺเกน สงฺโฆ เภสชฺเชน ปวาริโต, หนฺท มยํ อาวุโส มหานามํ สกฺกํ สปฺปึ วิญฺญาเปมาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, เยน มหานาโม สกฺโก, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา มหานามํ สกฺกํ เอตทโวจุ "โทเณน อาวุโส สปฺปินา อตฺโถติ. "อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมถ, มนุสฺสา วชํ คตา สปฺปึ อาหริตุํ, กาเล หริสฺสถาติ.[๒]

ทุติยมฺปิ โข ฯเปฯ ตติยมฺปิ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหานามํ สกฺกํ เอตทโวจุ "โทเณน อาวุโส สปฺปินา อตฺโถติ. "อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมถ, มนุสฺสา วชํ คตา สปฺปึ อาหริตุํ, กาเล หริสฺสถาติ. "กึ ปน ตยา อาวุโส อทาตุกาเมน ปวาริเตน, ยํ ตฺวํ ปวาเรตฺวา น เทสีติ. อถโข มหานาโม สกฺโก อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ "กถํ หิ นาม ภทนฺตา 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมถาติ วุจฺจมานา นาคเมสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู มหานามสฺส สกฺกสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหานาเมน สกฺเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมถาติ วุจฺจมานา นาคเมสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว

---

[๑] สี.,เท.,ฉ.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร โขสทฺโท ทิสฺสติ.

[๒] สี.,ฉ.,เท. กาลํ อาหริสฺสถาติ, เอวมุปริปิ.

มหานาเมน สกฺเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมถาติ วุจฺจมานา นาคเมถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา มหานาเมน สกฺเกน 'อชฺชุณฺโห ภนฺเต อาคเมถาติ วุจฺจมานา นาคเมสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๐๖] **"อคิลาเนน ภิกฺขุนา จาตุมาสปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพา อญฺญตฺร ปุนปวารณาย อญฺญตฺร นิจฺจปวารณาย; ตโต เจ อุตฺตรึ สาทิเยยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๐๗] **อคิลาเนน ภิกฺขุนา จาตุมาสปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพา**ติ คิลานปจฺจยปวารณา สาทิตพฺพา.

ปุนปวารณาปิ สาทิตพฺพา[๑] "ยทา คิลาโน ภวิสฺสามิ, ตทา วิญฺญาเปสฺสามีติ.

นิจฺจปวารณาปิ สาทิตพฺพา ยทา คิลาโน ภวิสฺสามิ ตทา วิญฺญาเปสฺสามีติ.

ตโต เจ อุตฺตรึ สาทิเยยฺยาติ อตฺถิ ปวารณา เภสชฺชปริยนฺตา น รตฺติปริยนฺตา, อตฺถิ ปวารณา รตฺติปริยนฺตา น เภสชฺชปริยนฺตา, อตฺถิ ปวารณา เภสชฺชปริยนฺตา จ รตฺติปริยนฺตา จ, อตฺถิ ปวารณา เนว เภสชฺชปริยนฺตา น รตฺติปริยนฺตา.

เภสชฺชปริยนฺตา นาม เภสชฺชานิ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ "เอตฺตเกหิ เภสชฺเชหิ ปวาเรมีติ.

---

[๑] สี. สาทิตพฺพาติ, เอวมุปริปิ.

รตฺติปริยนฺตา นาม รตฺติโย ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ “เอตฺตกาสุ รตฺตีสุ ปวาเรมีติ.

เภสชฺชปริยนฺตา จ รตฺติปริยนฺตา จ นาม เภสชฺชานิ จ ปริคฺคหิตานิ โหนฺติ รตฺติโย จ ปริคฺคหิตาโย โหนฺติ “เอตฺตเกหิ เภสชฺเชหิ เอตฺตกาสุ รตฺตีสุ ปวาเรมีติ.

เนว เภสชฺชปริยนฺตา น รตฺติปริยนฺตา นาม เภสชฺชานิ จ อปริคฺคหิตานิ โหนฺติ รตฺติโย จ อปริคฺคหิตาโย โหนฺติ [๑]“เอตฺตเกหิ เภสชฺเชหิ เอตฺตกาสุ รตฺตีสุ ปวาเรมีติ.[๑]

[๓๐๘] เภสชฺชปริยนฺเต เยหิ เภสชฺเชหิ ปวาริโต โหติ, ตานิ เภสชฺชานิ ฐเปตฺวา อญฺญานิ เภสชฺชานิ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. รตฺติปริยนฺเต ยาสุ รตฺตีสุ ปวาริโต โหติ, ตา รตฺติโย ฐเปตฺวา อญฺญาสุ รตฺตีสุ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. เภสชฺชปริยนฺเต จ รตฺติปริยนฺเต จ เยหิ เภสชฺเชหิ ปวาริโต โหติ, ตานิ เภสชฺชานิ ฐเปตฺวา ยาสุ รตฺตีสุ ปวาริโต โหติ, ตา รตฺติโย ฐเปตฺวา อญฺญานิ เภสชฺชานิ อญฺญาสุ รตฺตีสุ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. เนว เภสชฺชปริยนฺเต น รตฺติปริยนฺเต อนาปตฺติ.

[๓๐๙] น เภสชฺเชน กรณีเย[๒] เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺเญน เภสชฺเชน กรณีเย อญฺญํ เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ตทุตฺตริ ตทุตฺตริสญฺญี เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ตทุตฺตริ เวมติโก เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ,

---

[๑-๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. กรณีเยน, เอวมุปริปิ.

อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ตทุตฺตริ นตทุตฺตริสญฺญี เภสชฺชํ วิญฺญาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

นตทุตฺตริ ตทุตฺตริสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นตทุตฺตริ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นตทุตฺตริ นตทุตฺตริสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๑๐] อนาปตฺติ เยหิ เภสชฺเชหิ ปวาริโต โหติ, ตานิ เภสชฺชานิ วิญฺญาเปติ, ยาสุ รตฺตีสุ ปวาริโต โหติ, ตาสุ รตฺตีสุ วิญฺญาเปติ, "อิเมหิ ตยา เภสชฺเชหิ ปวาริตมฺหา,[๑] อมฺหากญฺจ อิมินา จ อิมินา จ เภสชฺเชน อตฺโถติ อาจิกฺขิตฺวา วิญฺญาเปติ, "ยาสุ ตยา รตฺตีสุ ปวาริตมฺหา, ตาโย จ รตฺติโย วีติวตฺตา, อมฺหากญฺจ เภสชฺเชน อตฺโถติ อาจิกฺขิตฺวา วิญฺญาเปติ, ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุมาสปจฺจยปวารณาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตมํ.

๘. อุยฺยุตฺตเสนาสิกฺขาปทํ

[๓๑๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล เสนาย อพฺภุยฺยาโต โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย อคมํสุ. อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ทูรโต ว อาคจฺฉนฺเต ทิสฺวาน ปกฺโกสาเปตฺวา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ปวาริตามฺห, เอวมุปริปิ.

เอตทโวจ “กิสฺส ตุมฺเห ภนฺเต อาคตตฺถาติ. “[ ][1] มหาราชานํ มยํ ทฏฺฐุกามาติ. “กึ ภนฺเต มํ ทิฏฺเฐน ยุทฺธาภินนฺทินํ.[2] นนุ ภควา ปสฺสิตพฺโพติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย อาคจฺฉิสฺสนฺติ. อมฺหากมฺปิ อลาภา อมฺหากมฺปิ ทุลฺลทฺธํ, เย มยํ อาชีวสฺส เหตุ ปุตฺตทารสฺส การณา เสนาย อาคจฺฉามาติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺฉถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“โย ปน ภิกฺขุ อุยฺยุตฺตํ เสนํ ทสฺสนาย คจฺเฉยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๓๑๒] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน มาตุโล เสนาย คิลาโน โหติ. โส ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ “อหํ หิ เสนาย คิลาโน, อาคจฺฉตุ ภทฺทนฺโต, อิจฺฉามิ ภทฺทนฺตสฺส

---

[1] อิ. เอตฺถนฺตเร มหาราชาติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] เท. ยุทฺธาภินนฺทึ, อิ. ยุทฺธาภินนฺทินา.

อาคตนฺติ. อถโข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ "ภควตา ภิกฺขูนำ[๑] สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ 'น อุยฺยุตฺตำ เสนำ ทสฺสนาย คนฺตพฺพนฺติ, อยญฺจ เม มาตุโล เสนาย คิลาโน, กถำ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุ๋. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ตถารูปปจฺจยา[๒] เสนำ[๓] คนฺตุ๋. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๑๓] **"โย ปน ภิกฺขุ อุยฺยุตฺตำ เสนำ ทสฺสนาย คจฺเฉยฺย อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๑๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อุยฺยุตฺตา นาม เสนา คามโต นิกฺขมิตฺวา นิวิฏฺฐา วา โหติ ปยาตา วา.

เสนา นาม หตฺถี อสฺสา รถา ปตฺติ.[๔] ทฺวาทสปุริโส หตฺถี. ติปุริโส อสฺโส. จตุปุริโส รโถ. จตฺตาโร ปุริสา สรหตฺถา ปตฺติ. ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ทสฺสนูปจารำ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนำ ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยาติ ฐเปตฺวา ตถารูปปจฺจยำ.

---

[๑] สี.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๒] สี.,ฉ.,เท. ตถารูปปฺปจฺจยา, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,อิ. เสนาย
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปตฺตี

[๓๑๕] อุยฺยุตฺเต อุยฺยุตฺตสญฺญี ทสฺสนาย คจฺฉติ อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุยฺยุตฺเต เวมติโก ทสฺสนาย คจฺฉติ อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุยฺยุตฺเต อนุยฺยุตฺตสญฺญี ทสฺสนาย คจฺฉติ อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอกเมกํ ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุยฺยุตฺเต อุยฺยุตฺตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุยฺยุตฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุยฺยุตฺเต อนุยฺยุตฺตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๑๖] อนาปตฺติ อาราเม จิโต ปสฺสติ, ภิกฺขุสฺส จิโตกาสํ วา นิสินฺโนกาสํ วา นิปนฺโนกาสํ วา อาคจฺฉติ, ปฏิปถํ คจฺฉนฺโต ปสฺสติ, ตถารูปปจฺจยา, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุยฺยุตฺตเสนาสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ.

๙. เสนาวาสสิกฺขาปทํ

[๓๑๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, สติ กรณีเย, เสนํ คนฺตฺวา อติเรกติรตฺตํ เสนาย วสนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เสนาย วสิสฺสนฺติ. อมฺหากมฺปิ อลาภา อมฺหากมฺปิ ทุลฺลทฺธํ, เย มยํ อาชีวสฺส เหตุ ปุตฺตทารสฺส การณา เสนาย

ปฏิวสามาติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานं อุชฺฌายนฺตานं ขียนฺตานं วิปาเจนฺตานं. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถं หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติเรกติรตฺตं เสนาย วสิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจं กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อติเรกติรตฺตं เสนาย วสถาติ. “สจฺจं ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถं หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อติเรกติรตฺตं เสนาย วสิสฺสถ. เนตं โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๑๘] **“สิยา จ ตสฺส ภิกฺขุโน โกจิเทว ปจฺจโย เสนं คมนาย, ทฺวิรตฺตติรตฺตं เตน ภิกฺขุนา เสนาย วสิตพฺพं. ตโต เจ อุตฺตรึ วเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๑๙] **สิยา จ ตสฺส ภิกฺขุโน โกจิเทว ปจฺจโย เสนं คมนายา**ติ สิยา ปจฺจโย สิยา กรณียं.

ทฺวิรตฺตติรตฺตं เตน ภิกฺขุนา เสนาย วสิตพฺพนฺติ เทฺว ติสฺโส รตฺติโย วสิตพฺพं.

ตโต เจ อุตฺตรึ วเสยฺยาติ จตุตฺถเ ทิวเส อตฺถงฺคเต สุริเย เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๒๐] อติเรกติรตฺเต อติเรกสญฺญี เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อติเรกติรตฺเต เวมติโก เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อติเรกติรตฺเต อูนกสญฺญี เสนาย วสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อูนกติรตฺเต อติเรกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกติรตฺเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนกติรตฺเต อูนกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๒๑] อนาปตฺติ เทฺว ติสฺโส รตฺติโย วสติ, อูนกเทฺวติสฺโส รตฺติโย วสติ, เทฺว รตฺติโย วสิตฺวา ตติยาย รตฺติยา ปุรารุณา นิกฺขมิตฺวา ปุน วสติ, คิลาโน วสติ, คิลานสฺส กรณีเยน วสติ, เสนา [ ][1] ปฏิเสนาย รุทฺธา โหติ, เกนจิ ปลิพุทฺโธ โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เสนาวาสสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ นวมำ.

๑๐. อุยฺโยธิกสิกฺขาปทำ

[๓๒๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทฺวิรตฺตติรตฺตำ[2] เสนาย วสมานา อุยฺโยธิกำปิ พลคฺคำปิ เสนาพฺยูหำปิ อนีกทสฺสนำปิ คจฺฉนฺติ. อญฺญตโรปิ ฉพฺพคฺคิโย ภิกฺขุ อุยฺโยธิกำ คนฺตฺวา กณฺเฑน ปฏิวิทฺโธ โหติ. มนุสฺสา ตำ ภิกฺขุำ อุปฺผณฺเฑสุำ "กจฺจิ ภนฺเต สุยุทฺธำ อโหสิ. กติ เต ลกฺขานิ ลทฺธานีติ. โส ภิกฺขุ เตหิ มนุสฺเสหิ อุปฺผณฺฑิยมาโน มงฺกุ อโหสิ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อุยฺโยธิกำ ทสฺสนาย อาคจฺฉิสฺสนฺติ. อมฺหากมฺปิ อลาภา อมฺหากมฺปิ ทุลฺลทฺธำ, เย มยำ อาชีวสฺส เหตุ ปุตฺตทารสฺส

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร วาสทฺโท ทิสฺสติ. [2] สี.,ฉ.,เท. ทิรตฺตติรตฺตำ, เอวมุปริปิ.

การณา อุยฺโยธิกำ อาคจฺฉามาติ. อสฺโสสุ์ โข ภิกฺขู เตสำ มนุสฺสานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุยฺโยธิกำ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อุยฺโยธิกำ ทสฺสนาย คจฺฉถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อุยฺโยธิกำ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๒๓] **"ทฺวิรตฺตติรตฺตญฺเจ ภิกฺขุ เสนาย วสมาโน อุยฺโยธิกำ วา พลคฺคำ วา เสนาพฺยูหำ วา อนีกทสฺสนำ วา คจฺเฉยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๓๒๔] **ทฺวิรตฺตติรตฺตญฺเจ ภิกฺขุ เสนาย วสมาโนติ** เทฺว ติสฺโส รตฺติโย วสมาโน.

อุยฺโยธิกำ นาม ยตฺถ สมฺปหาโร ทิสฺสติ.

พลคฺคำ นาม เอตฺตกา หตฺถี เอตฺตกา อสฺสา เอตฺตกา รถา เอตฺตกา ปตฺตี.

เสนาพฺยูหำ นาม อิโต หตฺถี โหนฺตุ, อิโต อสฺสา โหนฺตุ, อิโต รถา โหนฺตุ, อิโต ปตฺติกา โหนฺตุ.

อนีกำ นาม หตฺถานีกำ อสฺสานีกำ รถานีกำ ปตฺตานีกำ. ตโย หตฺถี ปจฺจิมำ หตฺถานีกำ, ตโย อสฺสา ปจฺจิมำ อสฺสานีกำ, ตโย รถา ปจฺจิมำ รถานีกำ, จตฺตาโร ปุริสา สรหตฺถา ปจฺจิมำ ปตฺตานีกำ.

ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอกเมกํ ทสฺสนาย คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทสฺสนูปจารํ วิชหิตฺวา ปุนปฺปุนํ ปสฺสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๒๕] อนาปตฺติ อาราเม จิโต ปสฺสติ, ภิกฺขุสฺส จิโตกาสํ วา นิสินฺโนกาสํ วา นิปนฺโนกาสํ วา อาคนฺตฺวา สมฺปหาโร ทิสฺสติ, ปฏิปถํ คจฺฉนฺโต ปสฺสติ, สติ กรณีเย, คนฺตฺวา ปสฺสติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุยฺโยธิกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

อเจลกวคฺโค ปญฺจโม.

ตสฺสุทฺทานํ

ปูวํ กโถปนนฺทสฺส[๑] ตยปฏฺฐากเมว จ
มหานาโม ปเสนทิ เสนา วิทฺโธ อิเม ทสาติ.

---

[๑] อิ. กถาปนนฺทสฺส

๖. สุราปานวคฺโค

๑. สุราปานสิกฺขาปทำ

[๓๒๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เจติเยสุ จาริกำ จรมาโน, เยน ภทฺทวติกา, เตน ปายาสิ. อทฺทสำสุ โข โคปาลกา ปสุปาลกา กสกา[๑] ปถาวิโน ภควนฺตำ ทูรโต ว อาคจฺฉนฺตำ; ทิสฺวาน ภควนฺตำ เอตทโวจุ๋ "มา โข ภนฺเต ภควา อมฺพติตฺถำ อคมาสิ, อมฺพติตฺเถ ภนฺเต ชฏิลสฺส อสฺสเม นาโค ปฏิวสติ อิทฺธิมา อาสีวิโส[๒] โฆรวิโส, โส ภควนฺตำ มา วิเหเจสีติ. เอวำ วุตฺเต, ภควา ตุณฺหี อโหสิ. ทุติยมฺปิ โข ฯเปฯ ตติยมฺปิ โข โคปาลกา ปสุปาลกา กสกา ปถาวิโน ภควนฺตำ เอตทโวจุ๋ "มา โข ภนฺเต ภควา อมฺพติตฺถำ อคมาสิ, อมฺพติตฺเถ ภนฺเต ชฏิลสฺส อสฺสเม นาโค ปฏิวสติ อิทฺธิมา อาสีวิโส โฆรวิโส, โส ภควนฺตำ มา วิเหเจสีติ. ตติยมฺปิ โข ภควา ตุณฺหี อโหสิ.

อถโข ภควา อนุปุพฺเพน จาริกำ จรมาโน, เยน ภทฺทวติกา, ตทวสริ. ตตฺร สุทำ ภควา ภทฺทวติกายำ วิหรติ. อถโข อายสฺมา สาคโต, เยน อมฺพติตฺถำ[๓] ชฏิลสฺส อสฺสโม, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อคฺยาคารำ ปวิสิตฺวา ติณสนฺถารกำ ปญฺญาเปตฺวา นิสีทิ ปลฺลงฺกำ อาภุชิตฺวา อุชุำ กายำ ปณิธาย ปริมุขำ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา. อทฺทสา โข โส นาโค อายสฺมนฺตำ สาคตำ ปวิฏฺฐำ ทิสฺวาน ทุกฺขี[๔] ทุมฺมโน

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. กสฺสกา, เอวมุปริปิ.
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อาสิวิโส, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,อิ. อมฺพติตฺถกสฺส, ฉ.,เท. อมฺพติตฺถสฺส
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโจ น ทิสฺสติ.

ปฐูปาสิ.[๑] อายสฺมาปิ สาคโต ปฐูปาสิ. อถโข โส นาโค มกฺขํ อสหมาโน ปชฺชลิ. อายสฺมาปิ สาคโต เตโชธาตุ๋ สมาปชฺชิตฺวา ปชฺชลิ. อถโข อายสฺมา สาคโต ตสฺส นาคสฺส เตชสา เตชํ ปริยาทยิตฺวา,[๒] เยน ภทฺทวติกา, เตนุปสงฺกมิ. อถโข ภควา ภทฺทวติกายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา, เยน โกสมฺพี, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อสฺโสสุ๋ โข โกสมฺพิกา อุปาสกา "อยฺโย กิร สาคโต อมฺพติตฺถเกน นาเคน สทฺธึ สงฺคาเมสีติ.

อถโข ภควา อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน, เยน โกสมฺพี, ตทวสริ. อถโข โกสมฺพิกา อุปาสกา ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ กริตฺวา, เยนายสฺมา สาคโต, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐ๋สุ; เอกมนฺตํ ฐิตา โข โกสมฺพิกา อุปาสกา อายสฺมนฺตํ สาคตํ เอตทโวจุ๋ "กึ ภนฺเต อยฺยานํ ทุลฺลภญฺจ มนาปญฺจ. กึ ปฏิยาเทมาติ. เอวํ วุตฺเต, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โกสมฺพิเก อุปาสเก เอตทโวจุ๋ "อตฺถาวุโส กาโปติกา นาม ปสนฺนา ภิกฺขูนํ ทุลฺลภา จ มนาปา จ, ตํ ปฏิยาเทถาติ. อถโข โกสมฺพิกา อุปาสกา ฆเร ฆเร กาโปติกํ ปสนฺนํ ปฏิยาเทตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ ปิณฺฑาย จรนฺตํ[๓] ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ สาคตํ เอตทโวจุ๋ "ปิวตุ ภนฺเต อยฺโย สาคโต กาโปติกํ ปสนฺนํ, ปิวตุ ภนฺเต อยฺโย สาคโต กาโปติกํ ปสนฺนนฺติ. อถโข อายสฺมา สาคโต ฆเร ฆเร กาโปติกํ ปสนฺนํ ปิวิตฺวา นครมฺหา นิกฺขมนฺโต นครทฺวาเร ปริปติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ปฐูปายิ, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ปริยาทิยิตฺวา
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปวิฏฺฐ๋

อถโข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ นครมฺหา นิกฺขมนฺโต อทฺทส อายสฺมนฺตำ สาคตำ นครทฺวาเร ปริปติตำ;[๑] ทิสฺวาน ภิกฺขู อามนฺเตสิ "คณฺหถ ภิกฺขเว สาคตนฺติ. "เอวำ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อายสฺมนฺตำ สาคตำ อารามำ เนตฺวา, เยน ภควา, เตน สีสำ กตฺวา นิปาเตสุ. อถโข อายสฺมา สาคโต ปริวตฺติตฺวา, เยน ภควา, เตน ปาเท กตฺวา[๒] เสยฺยำ กปฺเปสิ. อถโข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "ननु ภิกฺขเว สาคโต ตถาคเต สคารโว อโหสิ สปฺปติสฺโสติ. "เอวำ ภนฺเต. "อปิ นุ โข ภิกฺขเว สาคโต เอตรหิ ตถาคเต สคารโว สปฺปติสฺโสติ. "โน เหตำ ภนฺเต. "ननु ภิกฺขเว สาคโต อมฺพติตฺถเกน นาเคน สงฺคาเมสีติ. "เอวำ ภนฺเต. "อปิ นุ โข ภิกฺขเว สาคโต เอตรหิ ปโหติ เทฑฺฑุภเนปิ[๓] สทฺธึ สงฺคาเมตุนฺติ. "โน เหตำ ภนฺเต. "อปิ นุ โข ภิกฺขเว ตำ ปาตพฺพำ, ยำ ปิวิตฺวา วิสญฺญี อสฺสาติ. "โน เหตำ ภนฺเต. "अननुञ्ञातं[๔] ภิกฺขเว สาคตสฺส अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं; กถำ หิ นาม ภิกฺขเว สาคโต มชฺชำ ปิวิสฺสติ. เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๒๗] **"สุราเมรยปาเน ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๒๘] **สุรา** นาม ปิฏฺฐสุรา ปูวสุรา โอทนสุรา กิณฺณปกฺขิตฺตา สมฺภารสංยุตฺตา.

---

[๑] สี.,ฉ.,มหา. ปริปตนฺตำ
[๒] สี.,ฉ.,เท. กริตฺวา
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. นาเคน
[๔] อิ. अननुञ्ञातं

เมรโย นาม ปุปฺผาสโว ผลาสโว มธฺวาสโว คุฬาสโว สมฺภารสํยุตฺโต.

ปิเวยฺยาติ อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

มชฺเช มชฺชสญฺญี ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มชฺเช เวมติโก ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มชฺเช อมชฺชสญฺญี ปิวติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อมชฺเช มชฺชสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมชฺเช เวมติโก อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมชฺเช อมชฺชสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๒๙] อนาปตฺติ อมชฺชญฺจ โหติ มชฺชวณฺณํ มชฺชคนฺธํ มชฺชรสํ, ตํ ปิวติ; สูปสํปาเก, มํสสํปาเก, เตลสํปาเก, อามลกผาณิเต, อมชฺชํ อริฏฺฐํ ปิวติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สุราปานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ.

๒. องฺคุลิปโตทกสิกฺขาปทํ

[๓๓๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิยํ ภิกฺขุ์ องฺคุลิปโตทเกน หาเสสุ์. โส ภิกฺขุ อุตฺตสนฺโต[๑] อนสฺสาสโก กาลมกาสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถ์ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุ์ องฺคุลิปโตทเกน หาเสสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจ์ กิร

---

[๑] สี.,อิ. อุตฺตนฺโต

ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุ์ องฺคุลิปโตทเกน หาเสถาติ. “สจฺจ์ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถ์ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุ์ องฺคุลิปโตทเกน หาเสสฺสถ. เนต์ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิม์ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๓๑] “**องฺคุลิปโตทเก ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๓๓๒] **องฺคุลิปโตทโก** นาม [๑]องฺคุลิยาปิ ตุทนฺติ.[๑] อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺน์ หสฺสาธิปฺปาโย[๒] กาเยน กาย์ อามสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี องฺคุลิปโตทเกน หาเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก องฺคุลิปโตทเกน หาเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี องฺคุลิปโตทเกน หาเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

กาเยน กายปฏิพทฺธ์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กายปฏิพทฺเธน กาย์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กายปฏิพทฺเธน กายปฏิพทฺธ์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสฺสคฺคิเยน กาย์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสฺสคฺคิเยน กายปฏิพทฺธ์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสฺสคฺคิเยน นิสฺสคฺคิย์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๓๓] อนุปสมฺปนฺน์ กาเยน กาย์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กาเยน กายปฏิพทฺธ์ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กายปฏิพทฺเธน

[๑-๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

[๒] สี.,ฉ.,เท. หสาธิปฺปาโย, อิ. หาสาธิปฺปาโย, เอวมุปริปิ.

กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กายปฏิพทฺเธน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสฺสคฺคิเยน กายํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสฺสคฺคิเยน กายปฏิพทฺธํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นิสฺสคฺคิเยน นิสฺสคฺคิยํ อามสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๓๔] อนาปตฺติ น หสฺสาธิปฺปาโย, สติ กรณีเย, อามสติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

องฺคุลิปโตทกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทุติยं.

๓. หสฺสธมฺมสิกฺขาปทํ[๑]

[๓๓๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อจิรวติยา นทิยา อุทเก กีฬนฺติ. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล มลฺลิกาย เทวิยา สทฺธึ อุปริปาสาทวรคโต โหติ. อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู อจิรวติยา นทิยา อุทเก กีฬนฺเต; ทิสฺวาน มลฺลิกํ เทวึ เอตทโวจ "เอเต เห[๒] มลฺลิเก อรหนฺโต อุทเก กีฬนฺตีติ. "นิสฺสํสยํ โข มหาราช ภควตา สิกฺขาปทํ อปฺปญฺญตฺตํ, เต วา ภิกฺขู อปฺปกตญฺญุโนติ. อถโข รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เอตทโหสิ

---

[๑] สี. หสธมฺมสิกฺขาปทํ [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เต

“เกน นุ โข อหำ อุปาเยน ภควโต จ น อาโรเจยฺยำ, ภควา จ ชาเนยฺย ‘อิเม ภิกฺขู อุทเก กีฬนฺตีติ.[๑] อถโข ราชา ปเสนทิ โกสโล สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู ปกฺโกสาเปตฺวา เตสำ มหนฺตำ คุฬปิณฺฑำ อทาสิ “อิมำ ภนฺเต คุฬปิณฺฑำ ภควโต เทถาติ. สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ตำ คุฬปิณฺฑำ อาทาย, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ เอตทโวจุำ “อิมำ ภนฺเต คุฬปิณฺฑำ ราชา [ ][๒] ภควโต เทตีติ. “กหำ ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว ราชา อทฺทสาติ. “อจิรวติยา นทิยา ภควา อุทเก กีฬนฺเตติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อุทเก กีฬิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๓๖] “**อุทเก หสฺสธมฺเม**[๓] **ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๓๗] **อุทเก หสฺสธมฺโม** นาม อุปริโคปฺผเก อุทเก หสฺสาธิปฺปาโย นิมุชฺชติ วา อุมฺมุชฺชติ วา ปลวติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๓๘] อุทเก หสฺสธมฺเม หสฺสธมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุทเก หสฺสธมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุทเก หสฺสธมฺเม อหสฺสธมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เหฏฺฐาโคปฺผเก อุทเก กีฬติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุทเก นาวาย กีฬติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. หตฺเถน วา ปาเทน วา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. กีฬิตาติ. ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร ปเสนทิ โกสโลติ อิเม

[๓] สี.,ฉ.,เท. หสธมฺเม, อิ. หาสธมฺเม, เอวมุปริปิ.

กฏฺเฐน วา กจลาย วา อุทเก หนติ,[๑] อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ภาชนคตํ อุทกํ วา กญฺชิกํ[๒] วา ขีรํ วา ตกฺกํ วา รชนํ วา ปสฺสาวํ วา จิกฺขลฺลํ วา กีฬติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อุทเก อหสฺสธมฺเม หสฺสธมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุทเก อหสฺสธมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุทเก อหสฺสธมฺเม อหสฺสธมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๓๙] อนาปตฺติ น หสฺสาธิปฺปาโย สติ กรณีเย อุทกํ โอตริตฺวา นิมุชฺชติ วา อุมฺมุชฺชติ วา ปลวติ วา, ปารํ คจฺฉนฺโต นิมุชฺชติ วา อุมฺมุชฺชติ วา ปลวติ วา, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

หสฺสธมฺมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ.

๔. อนาทริยสิกฺขาปทํ

[๓๔๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน อนาจารํ อาจรติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ “มา อาวุโส ฉนฺน เอวรูปึ อกาสิ, เนตํ กปฺปตีติ. โส อนาทริยํ ปฏิจฺจ กโรติเยว. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน อนาทริยํ กริสฺสตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ ฉนฺน อนาทริยํ กโรสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส อนาทริยํ กริสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อุทกํ ปหรติ [๒] อิ. กญฺจิกํ

อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๔๑] "**อนาทริเย ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๓๔๒] **อนาทริยำ** นาม เทฺว อนาทริยานิ ปุคฺคลานาทริยญฺจ ธมฺมานาทริยญฺจ.

ปุคฺคลานาทริยำ นาม อุปสมฺปนฺเนน ปญฺญตฺเตน วุจฺจมาโน "อยำ อุกฺขิตฺโต[๑] วา วมฺภิโต วา ครหิโต วา อิมสฺส วจนำ อกตำ ภวิสฺสตีติ. อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ธมฺมานาทริยำ นาม อุปสมฺปนฺเนน ปญฺญตฺเตน วุจฺจมาโน "กถายำ นสฺเสยฺย วา วินสฺเสยฺย วา อนฺตรธาเยยฺย วาติ, ตำ วา น สิกฺขิตุกาโม อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๔๓] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺเนน[๒] อปฺปญฺญตฺเตน วุจฺจมาโน "อิทำ น สลฺเลขาย น ธูตตฺตาย[๓] น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วิริยารมฺภาย สำวตฺตตีติ อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเนน ปญฺญตฺเตน วา อปฺปญฺญตฺเตน วา วุจฺจมาโน "อิทำ น สลฺเลขาย น ธูตตฺตาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วิริยารมฺภาย สำวตฺตตีติ อนาทริยำ กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อุกฺขิตฺตโก [๒] ฉ. อยำ ปาโจ น ทิสฺสติ.
[๓] สี. ธุตาย, ฉ.,เท.,มหา. ธุตตฺถาย, เอวมุปริปิ.

อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๔๔] อนาปตฺติ "เอวํ อมฺหากํ อาจริยานํ อุคฺคโห ปริปุจฺฉาติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อนาทริยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

๕. ภึสาปนสิกฺขาปทํ

[๓๔๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู ภึสาเปนฺติ. เต ภึสาปิยมานา โรทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ "กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส โรทถาติ. "อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อมฺเห ภึสาเปนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขู[๑] ภึสาเปสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขู ภึสาเปถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขู ภึสาเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๔๖] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุ๋ ภึสาเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๔๗] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ.,มหา. ภิกฺขุ๋, เอวมุปริปิ.

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนฺติ อญฺญำ ภิกฺขุำ.

ภึสาเปยฺยาติ อุปสมฺปนฺโน อุปสมฺปนฺนำ ภึสาเปตุกาโม รูปำ วา สทฺทำ วา คนฺธำ วา รสำ วา โผฏฺฐพฺพำ วา อุปสำหรติ, ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. โจรกนฺตารำ วา วาฬกนฺตารำ วา ปิสาจกนฺตารำ วา อาจิกฺขติ, ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๔๘] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี ภึสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก ภึสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ภึสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปสมฺปนฺโน[๑] อนุปสมฺปนฺนำ ภึสาเปตุกาโม รูปำ วา สทฺทำ วา คนฺธำ วา รสำ วา โผฏฺฐพฺพำ วา อุปสำหรติ, ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. โจรกนฺตารำ วา วาฬกนฺตารำ วา ปิสาจกนฺตารำ วา อาจิกฺขติ, ภาเยยฺย วา โส น วา ภาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๔๙] อนาปตฺติ น ภึสาเปตุกาโม รูปำ วา สทฺทำ วา คนฺธำ วา รสำ วา โผฏฺฐพฺพำ วา อุปสำหรติ, โจรกนฺตารำ วา วาฬกนฺตารำ วา ปิสาจกนฺตารำ วา อาจิกฺขติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ภึสาปนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปญฺจมำ.

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ.,มหา. อยำ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๖. โชติกสิกฺขาปทำ

[๓๕๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร[๑] เภสกฬาวเน[๒] มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เหมนฺติเก มาเส[๓] อญฺญตรำ มหนฺตำ สุสิรกฏฺฐำ โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิพฺเพสุ. ตสฺมึ จ สุสิเร กณฺหสปฺโป อคฺคินา สนฺตตฺโต นิกฺขมิตฺวา ภิกฺขู ปริปาเตสิ. ภิกฺขู ตหึ ตหึ[๔] อุปธาวึสุ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภิกฺขู โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิพฺเพสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิพฺเพนฺตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา โชตึ สมาทหิตฺวา วิสิพฺเพสฺสนฺติ. เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ วิสีวนาเปกฺโข[๕] โชตึ สมาทเหยฺย วา สมาทหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๓๕๑] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติ. คิลานปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุำ "กจฺจาวุโส ขมนียำ, กจฺจิ ยาปนียนฺติ. "ปุพฺเพ มยำ อาวุโส โชตึ สมาทหิตฺวา

---

[๑] ฉ. สุสุมารคิเร, เท. สำสุมารคิเร
[๒] ทยฺ. เภสกลาวเน
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. กาเล
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ตหำ ตหำ
[๕] สี.,ฉ.,เท.,อิ. วิสิพฺพนาเปกฺโข, เอวมุปริปิ.

วิสิพฺเพม, เตน โน ผาสุ โหติ; อิทานิ ปน 'ภควตา ปฏิกฺขิตฺตนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น วิสิพฺเพม, เตน โน น ผาสุ โหตีติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา โชตึ สมาทหิตฺวา วา สมาทหาเปตฺวา วา วิสิพฺเพตุ์. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ อคิลาโน วิสีวนาเปกฺโข โชตึ สมาทเหยฺย วา สมาทหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๓๕๒] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปทีเปปิ โชติเกปิ ชนฺตาฆเรปิ กุกฺกุจฺจายนฺติ.[๑] ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ตถารูปปจฺจยา[๒] โชตึ สมาทหิตุ์ สมาทหาเปตุ์. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๕๓] **"โย ปน ภิกฺขุ อคิลาโน วิสีวนาเปกฺโข โชตึ สมาทเหยฺย วา สมาทหาเปยฺย วา อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๕๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อคิลาโน นาม ยสฺส วินา อคฺคินา ผาสุ โหติ.

คิลาโน นาม ยสฺส วินา อคฺคินา น ผาสุ โหติ.

วิสีวนาเปกฺโขติ ตปฺปิตุกาโม.

โชติ นาม อคฺคิ วุจฺจติ.

---

[๑] อิ. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู น ปทีเปสุ์ โชติเกปิ ชนฺตาฆเรปิ กุกฺกุจฺจายนฺตา

[๒] สี.,ฉ.,เท. ตถารูปปฺปจฺจยา

สมาทเหยฺยาติ สยํ สมาทหติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สมาทหาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สกึ อาณตฺโต พหุกมฺปิ สมาทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยาติ ฐเปตฺวา ตถารูปปจฺจยํ.

[๓๕๕] อคิลาโน อคิลานสญฺญี วิสีวนาเปกฺโข โชตึ สมาทหติ วา สมาทหาเปติ วา อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคิลาโน เวมติโก วิสีวนาเปกฺโข โชตึ สมาทหติ วา สมาทหาเปติ วา อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคิลาโน คิลานสญฺญี วิสีวนาเปกฺโข โชตึ สมาทหติ วา สมาทหาเปติ วา อญฺญตฺร ตถารูปปจฺจยา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ปฏิลาตํ อุกฺขิปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาโน อคิลานสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาโน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. คิลาโน คิลานสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๕๖] อนาปตฺติ คิลานสฺส, อญฺเญน กตํ วิสิพฺเพติ, วีตจฺฉิตงฺคารํ[๑] วิสิพฺเพติ, ปทีเปปิ, โชติเกปิ, ชนฺตาฆเรปิ,[๒] ตถารูป-ปจฺจยา, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

โชติกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

๗. นฺหานสิกฺขาปทํ

[๓๕๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตโปเท นฺหายนฺติ.

---

[๑] สี. วีตจฺจิกงฺคารํ, ฉ.,เท. วีตจฺจิตงฺคารํ, อิ. วิตจฺฉิตงฺคารํ

[๒] สี.,อิ. ปทีเป, โชติเก, ชนฺตาฆเร

อถโข[๑] ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร "สีสำ นฺหายิสฺสามีติ ตโปทำ คนฺตฺวา "ยาว อยฺยา[๒] นฺหายนฺตีติ เอกมนฺตำ ปฏิมาเนสิ. ภิกฺขู ยาว สมนฺธการา นฺหายึสุ. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร วิกาเล สีสำ นฺหายิตฺวา นครทฺวาเร ถกฺกิเต[๓] พหินคเร วสิตฺวา กาลสฺเสว อสมฺภินฺเนน วิเลปเนน, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ. เอกมนฺตำ นิสินฺนำ โข ราชานำ มาคธำ เสนิยำ พิมฺพิสารำ ภควา เอตทโวจ "กิสฺส ตฺวำ มหาราช กาลสฺเสว อาคโต อสมฺภินฺเนน วิเลปเนนาติ. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. อถโข ภควา ราชานำ มาคธำ เสนิยำ พิมฺพิสารำ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหำเสสิ. อถโข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหำสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆำ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจำ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู ราชานำปิ ปสฺสิตฺวา น มตฺตำ ชานิตฺวา นฺหายนฺตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา ราชานำปิ ปสฺสิตฺวา น มตฺตำ ชานิตฺวา นฺหายิสฺสนฺติ เนตำ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เตน โข ปน สมเยน
[๒] สี. ยาวายฺย, อิ. ยาเวยฺยา
[๓] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ถกิเต

"โย ปน ภิกฺขุ โอเรนฑฺฒมาสํ[๑] นฺหาเยยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๓๕๘] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุณฺหสมเย ปริฬาหสมเย กุกฺกุจฺจายนฺตา น นฺหายนฺติ, เสทคเตน คตฺเตน สยนฺติ, จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อุณฺหสมเย ปริฬาหสมเย โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหายิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหาเยยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย ทิยฑฺโฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส อิจฺเจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๓๕๙] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติ. คิลาน-ปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุํ "กจฺจาวุโส ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียนฺติ. "ปุพฺเพ มยํ อาวุโส โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหายาม, เตน โน ผาสุ โหติ, อิทานิ ปน 'ภควตา ปฏิกฺขิตฺตนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น นฺหายาม, เตน โน น ผาสุ โหตีติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหายิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหาเยยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย ทิยฑฺโฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. โอเรนฑฺฒมาสํ, เอวมุปริปิ.

วสฺสานสฺส ปจฺโม มาโส อิจฺเจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโย คิลานสมโย; อยำ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๓๖๐] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมำ กตฺวา กุกฺกุจฺจายนฺตา น นฺหายนฺติ, [ ][1] เสทคเตน คตฺเตน สยนฺติ. จีวรำปิ เสนาสนำปิ ทุสฺสติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว กมฺมสมเย โอเรนฑฺฒมาสำ นฺหายิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ โอเรนฑฺฒมาสำ นฺหาเยยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยำ. ตตฺถายำ สมโย ทิยฑฺโฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปจฺโม มาโส อิจฺเจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโย คิลานสมโย กมฺมสมโย; อยำ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๓๖๑] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อทฺธานมคฺคำ[2] คนฺตฺวา กุกฺกุจฺจายนฺตา น นฺหายนฺติ, เสทคเตน คตฺเตน สยนฺติ. จีวรำปิ เสนาสนำปิ ทุสฺสติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อทฺธานคมนสมเย โอเรนฑฺฒมาสำ นฺหายิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ โอเรนฑฺฒมาสำ นฺหาเยยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยำ. ตตฺถายำ สมโย ทิยฑฺโฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปจฺโม มาโส อิจฺเจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร เตติ ปาโฐ ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ. [2] สี.,ฉ.,อิ. อทฺธานำ

ปริฬาหสมโย คิลานสมโย กมฺมสมโย อทฺธานคมนสมโย; อยํ ตตฺถ สมโยติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๓๖๒] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู อชฺโฌกาเส จีวรกมฺมํ กโรนฺตา สรเชน วาเตน โอกิณฺณา โหนฺติ, เทโว จ โถกํ โถกํ ผุสฺสิ.[๑] ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น นฺหายนฺติ, กิลินฺเนน คตฺเตน สยนฺติ. จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. ฯเปฯ "อนุชานามิ ภิกฺขเว วาตวุฏฺฐิสมเย โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหายิตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๖๓] **"โย ปน ภิกฺขุ โอเรนฑฺฒมาสํ นฺหาเยยฺย อญฺญตฺร สมยา, ปาจิตฺติยํ. ตตฺถายํ สมโย ทิยฑฺโฒ มาโส เสโส คิมฺหานนฺติ วสฺสานสฺส ปฐโม มาโส อิจฺเจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโย คิลานสมโย กมฺมสมโย อทฺธาน-คมนสมโย วาตวุฏฺฐิสมโย; อยํ ตตฺถ สมโย**ติ.

[๓๖๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

โอเรนฑฺฒมาสนฺติ อูนกฑฺฒมาสํ.

นฺหาเยยฺยาติ จุณฺเณน วา มตฺติกาย วา นฺหายติ, ปโยเค ทุกฺกฏํ. นฺหานปริโยสาเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร สมยาติ ฐเปตฺวา สมยํ.

อุณฺหสมโย นาม ทิยฑฺโฒ มาโส เสโส คิมฺหานํ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ผุสายติ.

ปริฬาหสมโย นาม วสฺสานสฺส ปจฺโม มาโส. "อิจฺเจเต อฑฺฒเตยฺยมาสา อุณฺหสมโย ปริฬาหสมโยติ นฺหายิตพฺพำ.

คิลานสมโย นาม ยสฺส วินา นฺหาเนน น ผาสุ โหติ. "คิลานสมโยติ นฺหายิตพฺพำ.

กมฺมสมโย นาม อนฺตมโส ปริเวณ์ปิ สมฺมฏฺฐุ์ โหติ. "กมฺมสมโยติ นฺหายิตพฺพำ.

อทฺธานคมนสมโย นาม "อฑฺฒโยชนำ คมิสฺสามีติ[๑] นฺหายิตพฺพำ, คจฺฉนฺเตน นฺหายิตพฺพำ, คเตน นฺหายิตพฺพำ.

วาตวุฏฺฐิสมโย นาม ภิกฺขู สรเชน วาเตน โอกิณฺณา โหนฺติ, เทฺว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ กาเย ปติตานิ โหนฺติ. "วาตวุฏฺฐิสมโยติ นฺหายิตพฺพำ.

[๓๖๕] อูนกฑฺฒมาเส อูนกสญฺญี อญฺญตฺร สมยา นฺหายติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อูนกฑฺฒมาเส เวมติโก อญฺญตฺร สมยา นฺหายติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อูนกฑฺฒมาเส อติเรกสญฺญี อญฺญตฺร สมยา นฺหายติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อติเรกฑฺฒมาเส อูนกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติเรกฑฺฒมาเส เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อติเรกฑฺฒมาเส อติเรกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๖๖] อนาปตฺติ สมเย, อฑฺฒมาสำ นฺหายติ, อติเรกฑฺฒมาสำ นฺหายติ, ปารำ คจฺฉนฺโต นฺหายติ, สพฺพปจฺจนฺติเมสุ, ชนปเทสุ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นฺหานสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ สตฺตมำ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. คจฺฉิสฺสามีติ, อิ. คจฺฉิสฺสามาติ

๘. ทุพฺพณฺณกรณสิกฺขาปทํ

[๓๖๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู จ ปริพฺพาชกา จ สาเกตา สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนา โหนฺติ. อนฺตรามคฺเค โจรา นิกฺขมิตฺวา เต อจฺฉินฺทึสุ. สาวตฺถิยา ราชภฏฺา นิกฺขมิตฺวา เต โจเร สภณฺเฑ คเหตฺวา ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสุ "อาคจฺฉนฺตุ ภทฺทนฺตา สกํ สกํ จีวรํ สญฺชานิตฺวา คณฺหนฺตูติ. ภิกฺขู จีวรํ[๑] น สญฺชานนฺติ. มนุสฺสา[๒] อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภทฺทนฺตา อตฺตโน อตฺตโน จีวรํ น สญฺชานิสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ตทนุจฺฉวิกํ ตทนุโลมิกํ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ สงฺฆสุฏฺฐุตาย สงฺฆผาสุตาย ฯเปฯ สทฺธมฺมฏฺฐิติยา วินยานุคฺคหาย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๖๘] **"นวํ ปน ภิกฺขุนา จีวรลาเภน ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณํ อาทาตพฺพํ นีลํ วา กทฺทมํ วา กาฬสามํ วา, อนาทา เจ ภิกฺขุ ติณฺณํ ทุพฺพณฺณกรณานํ อญฺญตรํ ทุพฺพณฺณกรณํ นวํ จีวรํ ปริภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เต

[๓๖๙] **นวำ** นาม อกตกปฺปำ วุจฺจติ.

จีวรำ นาม ฉนฺนำ จีวรานำ อญฺญตรำ จีวรำ.

ติณฺณำ ทุพฺพณฺณกรณานำ อญฺญตรำ ทุพฺพณฺณกรณำ อาทาตพฺพนฺติ อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ อาทาตพฺพำ.

นีลำ นาม เทฺว นีลานิ กำสนีลำ ปลาสนีลำ.

กทฺทโม นาม โอทโก วุจฺจติ.

กาสฺสามำ นาม ยงฺกิญฺจิ กาพฺพำ.[๑]

อนาทา เจ ภิกฺขุ ติณฺณำ ทุพฺพณฺณกรณานำ อญฺญตรำ ทุพฺพณฺณกรณนฺติ อนฺตมโส กุสคฺเคนปิ อนาทิยิตฺวา ติณฺณำ ทุพฺพณฺณกรณานำ อญฺญตรำ ทุพฺพณฺณกรณำ นวำ จีวรำ ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๗๐] อนาทินฺเน อนาทินฺนสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนาทินฺเน เวมติโก ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนาทินฺเน อาทินฺนสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาทินฺเน อนาทินฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อาทินฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อาทินฺเน อาทินฺนสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๗๑] อนาปตฺติ อาทิยิตฺวา ปริภุญฺชติ, กปฺโป นฏฺโฐ โหติ, กปฺปกโตกาโส ชิณฺโณ โหติ, กปฺปกเตน อกปฺปกตำ สำสิพฺพิตำ โหติ, อคฺคเพ, อนุวาเต, ปริภณฺเฑ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุพฺพณฺณกรณสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ อฏฺฐมำ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. กาพฺพสามกำ

๕. วิกปฺปนสิกฺขาปทำ

[๓๗๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภาตุโน สทฺธิวิหาริกสฺส ภิกฺขุโน สามำ จีวรำ วิกปฺเปตฺวา อปจฺจุทฺธารกำ[๑] ปริภุญฺชติ. อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ "อยำ อาวุโส อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต มยฺหำ สามำ จีวรำ วิกปฺเปตฺวา อปจฺจุทฺธารกำ ปริภุญฺชตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภิกฺขุสฺส สามำ จีวรำ วิกปฺเปตฺวา อปจฺจุทฺธารกำ ปริภุญฺชิสฺสตีติ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุปนนฺท ภิกฺขุสฺส สามำ จีวรำ วิกปฺเปตฺวา อปจฺจุทฺธารกำ ปริภุญฺชสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส ภิกฺขุสฺส สามำ จีวรำ วิกปฺเปตฺวา อปจฺจุทฺธารกำ ปริภุญฺชิสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๗๓] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา สิกฺขมานาย วา สามเณรสฺส วา สามเณริยา วา สามำ จีวรำ วิกปฺเปตฺวา อปจฺจุทฺธารกำ ปริภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๓๗๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. อปฺปจฺจุทฺธารณำ, เอวมุปริปิ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

สิกฺขมานา นาม เทฺว วสฺสานิ ฉสุ ธมฺเมสุ สิกฺขิตสิกฺขา.

สามเณโร นาม ทสสิกฺขาปทิโก.

สามเณรี นาม ทสสิกฺขาปทิกา.

สามนฺติ สยํ วิกปฺเปตฺวา.

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ.

วิกปฺปนํ[๑] นาม เทฺว วิกปฺปนา สมฺมุขาวิกปฺปนา จ ปรมฺมุขา-วิกปฺปนา จ.

สมฺมุขาวิกปฺปนา นาม "อิมํ จีวรํ ตุยฺหํ วิกปฺเปมิ, อิตฺถนฺนามสฺส วาติ.

ปรมฺมุขาวิกปฺปนา นาม "อิมํ จีวรํ วิกปฺปนตฺถาย ตุยฺหํ ทมฺมีติ. เตน วตฺตพฺโพ "โก เต มิตฺโต วา สนฺทิฏฺโฐ วาติ. "อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จาติ. เตน วตฺตพฺโพ "อหํ เตสํ ทมฺมิ, เตสํ สนฺตกํ ปริภุญฺช วา วิสฺสชฺเชหิ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรหีติ.

อปจฺจุทฺธารกํ นาม ตสฺส วา อทินฺนํ ตสฺส วา อวิสฺสาเสนฺโต[๒] ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๗๕] อปจฺจุทฺธารเก อปจฺจุทฺธารกสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปจฺจุทฺธารเก เวมติโก ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปจฺจุทฺธารเก ปจฺจุทฺธารกสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. วิกปฺปนา [๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อวิสฺสสนฺโต

อธิฏฺเจติ วา วิสฺสชฺเชติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปจฺจุทฺธารเก อปจฺจุทฺธารกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปจฺจุทฺธารเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปจฺจุทฺธารเก ปจฺจุทฺธารกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๗๖] อนาปตฺติ โส วา เทติ, ตสฺส วา วิสฺสาเสนฺโต[๑] ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

วิกปฺปนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ นวมำ.

๑๐. จีวรอปนิธานสิกฺขาปทำ

[๓๗๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อสนฺนิหิตปริกฺขารา โหนฺติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ ปตฺตำปิ จีวรำปิ อปนิเธนฺติ. สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุำ “เทถาวุโส อมฺหากำ ปตฺตำปิ จีวรำปีติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หสนฺติ. เต โรทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหำสุ “กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส โรทถาติ. “อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อมฺหากำ ปตฺตำปิ จีวรำปิ อปนิเธนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนำ ปตฺตำปิ จีวรำปิ อปนิเธสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขูนำ ปตฺตำปิ จีวรำปิ อปนิเธถาติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขูนำ ปตฺตำปิ จีวรำปิ อปนิเธสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. วิสฺสสนฺโต

ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๗๘] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธยฺย วา อปนิธาเปยฺย วา อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปิ,[๑] ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๗๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

ปตฺโต นาม เทฺว ปตฺตา อโยปตฺโต มตฺติกาปตฺโต.

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรํ วิกปฺปนุปคํ ปจฺฉิมํ.

นิสีทนํ นาม สทสํ วุจฺจติ.

สูจิฆรํ นาม สสูจิกํ วา อสูจิกํ วา.

กายพนฺธนํ นาม เทฺว กายพนฺธนานิ ปฏฺฏิกํ[๒] สูกรนฺตกํ.

อปนิเธยฺยาติ สยํ อปนิเธติ อาปตฺติ, ปาจิตฺติยสฺส.

อปนิธาเปยฺยาติ อญฺญํ อาณาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สกึ อาณตฺโต พหุกมฺปิ อปนิเธติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปีติ กีฬาธิปฺปาโย.

[๓๘๐] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. หสาเปกฺโขปิ, อิ. หาสาเปกฺโขปิ, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท. ปฏฺฏิกา

เวมติโก ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี ปตฺตํ วา จีวรํ วา นิสีทนํ วา สูจิฆรํ วา กายพนฺธนํ วา อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญํ ปริกฺขารํ อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนสฺส ปตฺตํ วา จีวรํ วา อญฺญํ วา ปริกฺขารํ อปนิเธติ วา อปนิธาเปติ วา อนฺตมโส หสฺสาเปกฺโขปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๘๑] อนาปตฺติ น หสฺสาธิปฺปาโย, ทุนฺนิกฺขิตฺตํ ปฏิสาเมติ, “ธมฺมึ กถํ กตฺวา ทสฺสามีติ ปฏิสาเมติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จีวรอปนิธานสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

สุราปานวคฺโค ฉฏฺโฐ.

ตสฺสุทฺทานํ

สุรา องฺคุลิ หาโส[๑] จ อนาทริยญฺจ ภึสนา[๒]
โชติ นฺหานทุพฺพณฺณํ สามํ[๓] อปนิเธน จาติ.

---

[๑] อิ. โตยํ [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ภึสนํ [๓] อิ. อปจฺจุทฺธารกํ สามํ

๗. สปฺปาณกวคฺโค

๑. สญฺจิจฺจปาณสิกฺขาปทำ

[๓๘๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายิ อิสฺสาโส โหติ. กากา จสฺส อมนาปา โหนฺติ. โส กาเก วิชฺฌิตฺวา [ ][1] สีสำ ฉินฺทิตฺวา สูเล ปฏิปาฏิยา ฐเปสิ. ภิกฺขู เอวมาหำสุ "เกนิเม อาวุโส กากา ชีวิตา โวโรปิตาติ. "มยา อาวุโส, อมนาปา เม กากาติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา อุทายิ สญฺจิจฺจ ปาณำ ชีวิตา โวโรเปสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ อุทายิ สญฺจิจฺจ ปาณำ ชีวิตา โวโรเปสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส สญฺจิจฺจ ปาณำ ชีวิตา โวโรเปสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๘๓] **"โย ปน ภิกฺขุ สญฺจิจฺจ ปาณำ ชีวิตา โวโรเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๘๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

สญฺจิจฺจาติ ชานนฺโต สญฺชานนฺโต เจจฺจ อภิวิตริตฺวา วีติกฺกโม.

---

[1] สี.,ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร วิชฺฌิตฺวาติ อยำ ปาโฐ ทิสฺสติ.

ปาโณ นาม ติรจฺฉานคตปาโณ วุจฺจติ.

ชีวิตา โวโรเปยฺยาติ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปจฺฉินฺทติ อุปโรเธติ สนฺตตึ วิโกเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๘๕] ปาเณ ปาณสญฺญี ชีวิตา โวโรเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปาเณ เวมติโก ชีวิตา โวโรเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปาเณ อปฺปาณสญฺญี[๑] ชีวิตา โวโรเปติ, อนาปตฺติ. อปฺปาเณ ปาณสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปาเณ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปาเณ อปฺปาณสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๘๖] อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา,[๒] อชานนฺตสฺส, นมรณาธิปฺปายสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สญฺจิจฺจปาณสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ.

๒. สปฺปาณกสิกฺขาปทํ

[๓๘๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุญฺชนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานํ สปฺปาณกํ อุทกํ ปริภุญฺชถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห

---

[๑] อิ. อปาณสญฺญี [๒] สี.,ฉ.,เท. อสฺสติยา

โมฆปุริสา ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ปริภุญฺชิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๘๘] "**โย ปน ภิกฺขุ ชานำ สปฺปาณกำ อุทกำ ปริภุญฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๘๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ. "สปฺปาณกนฺติ ชานนฺโต "ปริโภเคน มริสฺสนฺตีติ ชานนฺโต ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๙๐] สปฺปาณเก สปฺปาณกสญฺญี ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. สปฺปาณเก เวมติโก ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี[๑] ปริภุญฺชติ, อนาปตฺติ. อปฺปาณเก[๒] สปฺปาณกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปาณเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปฺปาณเก อปฺปาณกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๙๑] อนาปตฺติ "สปฺปาณกนฺติ อชานนฺโต "อปฺปาณกนฺติ ชานนฺโต "ปริโภเคน น มริสฺสนฺตีติ ชานนฺโต ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สปฺปาณกสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุติยำ.

---

[๑] อิ. อสปฺปาณกสญฺญี [๒] อิ. อปาณเก

๓. อุกฺโกฏนสิกฺขาปทํ

[๓๙๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ยถาธมฺมํ นีหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏนฺติ "อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺมํ อนีหตํ ทุนฺนีหตं[๑] ปุน นีหนิตพฺพนฺติ.[๒] เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ยถาธมฺมํ นีหตาธิกรณं[๓] ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏสฺสนฺตีติ ฯเปฯ สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานํ ยถาธมฺมํ นีหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏถาติ. "สจฺจं ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถं หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ชานํ ยถาธมฺมํ นีหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏสฺสถ. เนตं โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานं วา ปสาทาย ปสนฺนานं วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมं สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๙๓] **"โย ปน ภิกฺขุ ชานํ ยถาธมฺมํ นีหตาธิกรณํ ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏยฺย ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๙๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามं วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อนิหตं ทุนฺนิหตं, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. นิหนิตพฺพं, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นิหตาธิกรณं, เอวมุปริปิ.

ยถาธมฺมํ นาม ธมฺเมน วินเยน สตฺถุสาสเนน กตํ เอตํ ยถาธมฺมํ นาม.

อธิกรณํ นาม จตฺตาริ อธิกรณานิ วิวาทาธิกรณํ อนุวาทาธิกรณํ อาปตฺตาธิกรณํ กิจฺจาธิกรณํ.

ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏยฺยาติ “อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺมํ อนีหตํ ทุนฺนีหตํ ปุน นีหนิตพฺพนฺติ อุกฺโกเฏติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๓๙๕] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี อุกฺโกเฏติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก อุกฺโกเฏติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี อุกฺโกเฏติ, อนาปตฺติ. อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๓๙๖] อนาปตฺติ “อธมฺเมน วา วคฺเคน วา นกมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กตนฺติ ชานนฺโต อุกฺโกเฏติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุกฺโกฏนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยं.

๔. ทุฏฺฐุลฺลสิกฺขาปทํ

[๓๙๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา ภาตุโน สทฺธิวิหาริกสฺส ภิกฺขุโน อาโรเจสิ “อหํ อาวุโส สญฺเจตนิกํ

สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปนฺโน, มา [ ][1] กสฺสจิ อาโรเจสีติ.[2] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจิ. ตสฺส สงฺโฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิ. โส ปริวสนฺโต ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ "อหํ อาวุโส สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา สงฺฆํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ ยาจึ, ตสฺส เม สงฺโฆ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสํ อทาสิ; โสหํ ปริวสามิ, เวทยามหํ[3] อาวุโส, 'เวทยตีติ[4] มํ อายสฺมา ธาเรตูติ.

"กึ นุ โข อาวุโส โย อญฺโญปิ อิมํ อาปตฺตึ อาปชฺชติ, โสปิ เอวํ กโรตีติ. "เอวมาวุโสติ. "อยํ อาวุโส อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา โส เม อาโรเจสิ[5] [6]'อหํ อาวุโส สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฏฺฐึ อาปตฺตึ อาปนฺโน,[6] มา กสฺสจิ อาโรเจสีติ. กึ ปน "ตฺวํ อาวุโส [7]ตํ อาปตฺตึ[7] ปฏิจฺฉาเทสีติ. "เอวมาวุโสติ. อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย

---

[1] เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร อญฺญสฺสาติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อาโรเจหีติ.
[3] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เวทิยามหํ [4] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เวทิยตีติ [5] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อาโรเจติ
[6-6] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [7-7] สี.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๓๙๘] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ชานํ ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๓๙๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

ชานาติ นาม สามํ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

ทุฏฺฐุลฺลา นาม อาปตฺติ จตฺตาริ จ ปาราชิกานิ เตรส จ สงฺฆาทิเสสา.

ปฏิจฺฉาเทยฺยาติ "อิมํ ชานิตฺวา โจเทสฺสนฺติ, สาเรสฺสนฺติ, ขุเสสฺสนฺติ, วมฺเภสฺสนฺติ, มงฺกุ กริสฺสนฺติ, นาโรเจสฺสามีติ ธุรํ นิกฺขิตฺตมตฺเต อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๐๐] ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนสฺส ทุฏฺฐุลฺลํ วา อทุฏฺฐุลฺลํ วา อชฺฌาจารํ ปฏิจฺฉาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อทุฏฺฐุลฺลาย อาปตฺติยา อทุฏฺฐุลฺลา-ปตฺติสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๐๑] อนาปตฺติ "สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ วา กลโห วา วิคฺคโห วา วิวาโท วา ภวิสฺสตีติ นาโรเจติ, สงฺฆเภโท วา สงฺฆราชิ วา ภวิสฺสตีติ นาโรเจติ "อยํ กกฺขโฬ ผรุโส ชีวิตนฺตรายํ วา พฺรหฺมจริยนฺตรายํ วา กริสฺสตีติ นาโรเจติ, อญฺเญ ปฏิรูเป[๑] ภิกฺขู อปสฺสนฺโต นาโรเจติ, นจฺฉาเทตุกาโม นาโรเจติ, "ปญฺญายิสฺสติ สเกน กมฺเมนาติ, นาโรเจติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุฏฺฐุลฺลสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

๕. อูนวีสติวสฺสสิกฺขาปทํ

[๔๐๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ราชคเห สตฺตรสวคฺคิยา ทารกา สหายกา โหนฺติ. อุปาลิ ทารโก เตสํ ปมุโข[๒] โหติ. อถโข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ[๓] เอตทโหสิ "เกน นุ โข อุปาเยน อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยาติ. อถโข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ "สเจ โข อุปาลิ เลขํ สิกฺเขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยาติ. อถโข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ "สเจ โข อุปาลิ เลขํ สิกฺขิสฺสติ, องฺคุลิโย ทุกฺขา ภวิสฺสนฺติ; สเจ โข อุปาลิ คณนํ สิกฺเขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยาติ. อถโข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ "สเจ โข อุปาลิ คณนํ สิกฺขิสฺสติ, อุรสฺส ทุกฺโข ภวิสฺสติ;

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปติรูเป [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปาโมกฺโข [๓] อิ. มาตาปิตุนฺนํ

สเจ โข อุปาลิ รูปี สิกฺเขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยาติ. อถโข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ “สเจ โข อุปาลิ รูปี สิกฺขิสฺสติ, อกฺขีนิสฺส ทุกฺขานิ[๑] ภวิสฺสนฺติ; อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติ; สเจ โข อุปาลิ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยาติ.

อสฺโสสิ โข อุปาลิ ทารโก มาตาปิตูนํ อิมํ กถาสลฺลาปํ. อถโข อุปาลิ ทารโก, เยน เต ทารกา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ทารเก เอตทโวจ “เอถ มยํ อยฺยา[๒] สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชิสฺสามาติ. “สเจ โข ตฺวํ อยฺย ปพฺพชิสฺสสิ, เอวํ มยมฺปิ ปพฺพชิสฺสามาติ. อถโข เต ทารกา เอกเมกสฺส มาตาปิตโร อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุ “อนุชานาถ อมฺหากं[๓] อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ. อถโข เตสํ ทารกานํ มาตาปิตโร “สพฺเพปีเม ทารกา สมานจฺฉนฺทา กลฺยาณาธิปฺปายาติ อนุชานึสุ. เต ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจึสุ. เต ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ อุปสมฺปาเทสุํ. เต รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย โรทนฺติ “ยาคุํ เทถ, ภตฺตํ เทถ, ขาทนียํ เทถาติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ “อาคเมถาวุโส, ยาว รตฺติ วิภายติ; สเจ ยาคุ ภวิสฺสติ, ปิวิสฺสถ; สเจ ภตฺตํ ภวิสฺสติ, ภุญฺชิสฺสถ; สเจ ขาทนียํ ภวิสฺสติ, ขาทิสฺสถ; โน เจ ภวิสฺสติ ยาคุ วา ภตฺตํ วา ขาทนียํ วา, ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชิสฺสถาติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อกฺขีนิ ทุกฺขา [๒] อิ. อยฺโย [๓] สี.,อิ. มํ

เอวมฺปิ โข เต ภิกฺขู ภิกฺขูหิ วุจฺจมานา โรทนฺติเยว “ยาคุ์ เทถ, ภตฺตํ เทถ, ขาทนียํ เทถาติ เสนาสนํ อูหทนฺติปิ อุมฺมิหนฺติปิ.

อสฺโสสิ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย ทารกสทฺทํ; สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “กึ นุ โข โส อานนฺท ทารกสทฺโทติ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทสฺสนฺติ. อูนวีสติวสฺโส ภิกฺขเว ปุคฺคโล อกฺขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ[๑] ทุรุตฺตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อนธิวาสกชาติโก โหติ; วีสติวสฺโส จ[๒] โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ ทุรุตฺตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี.,ฉ. ฑํสมกสวาตาตปสรีสปสมฺผสฺสานํ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. วีสติวสฺโส ว

[๔๐๓] **"โย ปน ภิกฺขุ ชานำ อูนวีสติวสฺสำ ปุคฺคลำ อุปสมฺปาเทยฺย, โส จ ปุคฺคโล อนุปสมฺปนฺโน, เต จ ภิกฺขู คารยฺหา; อิทำ ตสฺมึ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๐๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

อูนวีสติวสฺโส นาม อปฺปตฺตวีสติวสฺโส.

อุปสมฺปาเทสฺสามีติ คณำ วา อาจริยำ วา ปตฺตำ วา จีวรำ วา ปริเยสติ, สีมำ วา สมฺมนฺนติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญตฺติยา ทุกฺกฏำ. ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ ทุกฺกฏา. กมฺมวาจาปริโยสาเน อุปชฺฌายสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส, คณสฺส จ อาจริยสฺส จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๐๕] อูนวีสติวสฺเส อูนวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อูนวีสติวสฺเส เวมติโก อุปสมฺปาเทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อูนวีสติวสฺเส ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, อนาปตฺติ. ปริปุณฺณวีสติวสฺเส อูนวีสติวสฺสสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปริปุณฺณวีสติวสฺเส เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปริปุณฺณวีสติวสฺเส ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๐๖] อนาปตฺติ อูนวีสติวสฺสำ ปุคฺคลำ[๑] ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, ปริปุณฺณวีสติวสฺสำ ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี อุปสมฺปาเทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อูนวีสติสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปญฺจมำ.

---

[๑] สี.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

๖. เถยฺยสตฺถสิกฺขาปทํ

[๔๐๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร สตฺโถ ราชคหา ปฏิยาโลกํ คนฺตุกาโม โหติ. อญฺญตโร ภิกฺขุ เต มนุสฺเส เอตทโวจ “อหมฺปิ อายสฺมนฺเตหิ สทฺธึ คมิสฺสามีติ. “มยํ โข ภนฺเต สุงฺกํ ปริหริสฺสามาติ. ปชานาถาวุโสติ. อสฺโสสุ โข กมฺมิกา[๑] “สตฺโถ กิร สุงฺกํ ปริหริสฺสตีติ. เต มคฺเค ปริยุฏฺฐึสุ. อถโข เต กมฺมิกา ตํ สตฺถํ คเหตฺวา อจฺฉินฺทิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุ “กิสฺส ตฺวํ ภนฺเต ชานํ เถยฺยสตฺเถน สทฺธึ คจฺฉสีติ. ปลิพุทฺธิตฺวา[๒] มุญฺจึสุ. อถโข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ ชานํ เถยฺยสตฺเถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสตีติ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ ชานํ เถยฺยสตฺเถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชสีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ชานํ เถยฺยสตฺเถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๐๘] **“โย ปน ภิกฺขุ ชานํ เถยฺยสตฺเถน สทฺธึ สํวิธาย เอกทฺธานมคฺคํ ปฏิปชฺเชยฺย อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] สี.,ฉ. กมฺมิยา, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,มหา. ปลิพุนฺเธตฺวา

[๔๐๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

เถยฺยสตฺโถ นาม โจรา กตกมฺมา วา โหนฺติ อกตกมฺมา วา, ราชานำ วา เถยฺยำ คจฺฉนฺติ สุงฺกำ วา ปริหรนฺติ.

สทฺธินฺติ เอกโต.

สำวิธายาติ "คจฺฉามาวุโส, คจฺฉาม ภนฺเต; คจฺฉาม ภนฺเต, คจฺฉามาวุโส; อชฺช วา หิยฺโย วา ปเร วา คจฺฉามาติ สำวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนฺตมโส คามนฺตรมฺปีติ กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคามเก อรญฺเญ อฑฺฒโยชเน อฑฺฒโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๑๐] เถยฺยสตฺเถ เถยฺยสตฺถสญฺญี สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. เถยฺยสตฺเถ เวมติโก สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เถยฺยสตฺเถ อเถยฺยสตฺถสญฺญี สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อนาปตฺติ. ภิกฺขุ สำวิทหติ,[๑] มนุสฺสา น สำวิทหนฺติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อเถยฺยสตฺเถ เถยฺยสตฺถสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อเถยฺยสตฺเถ เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อเถยฺยสตฺเถ อเถยฺยสตฺถสญฺญี, อนาปตฺติ.

---

[๑] อิ. ภิกฺขู สำวิทหนฺติ

[๔๑๑] อนาปตฺติ อสวิทหิตฺวา คจฺฉติ,[๑] มนุสฺสา สวิทหนฺติ, ภิกฺขุ น สวิทหติ, วิสงฺเกเตน คจฺฉติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เถยฺยสตฺถสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ฉฏฺฐำ.

๗. สวิธานสิกฺขาปทำ

[๔๑๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปเทสุ สาวตฺถึ คจฺฉนฺโต อญฺญตเรน คามทฺวาเรน อติกฺกมติ. อญฺญตรา อิตฺถี[๒] สามิเกน สห ภณฺฑิตฺวา คามโต นิกฺขมิตฺวา ตำ ภิกฺขุำ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ "กหำ ภนฺเต อยฺโย คมิสฺสตีติ. "สาวตฺถึ โข อหำ ภคินิ คมิสฺสามีติ. "อหำ อยฺเยน สทฺธึ คมิสฺสามีติ. "เอยฺยาสิ ภคินีติ. อถโข ตสฺสา อิตฺถิยา สามิโก คามโต นิกฺขมิตฺวา มนุสฺเส ปุจฺฉิ "อปยฺยา[๓] เอวรูป[๔] อิตฺถึ ปสฺเสยฺยาถาติ. เอสยฺย[๕] ปพฺพชิเตน สห คจฺฉตีติ. อถโข โส ปุริโส อนุพนฺธิตฺวา ตำ ภิกฺขุำ คเหตฺวา อาโกเฏตฺวา มุญฺจิ. อถโข โส ภิกฺขุ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล ปฏิเปนฺโต นิสีทิ. อถโข สา อิตฺถี ตำ ปุริสำ เอตทโวจ "นายฺย[๖] โส ภิกฺขุ มำ นิปฺปาเทสิ, อปิจ อหเมว เตน ภิกฺขุนา สทฺธึ คจฺฉามิ; อการโก โส ภิกฺขุ คจฺฉ นำ ขมาเปหีติ. อถโข โส ปุริโส ตำ ภิกฺขุำ ขมาเปสิ.

---

[๑] อิ. คจฺฉนฺติ [๒] อิ. อิตฺถิ [๓] สี.,ฉ.,อิ. อปายฺโย [๔] สี.,ฉ.,เท. เอวรูปึ
[๕] สี.,ฉ.,อิ. เอสายฺโย, เอวมุปริปิ. [๖] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นายฺโย

อถโข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺชิสฺสตีติ ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺชสีติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส มาตุคาเมน สทฺธึ สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺชิสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๑๓] “**โย ปน ภิกฺขุ มาตุคาเมน สทฺธึ สำวิธาย เอกทฺธานมคฺคำ ปฏิปชฺเชยฺย อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๔๑๔] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

มาตุคาโม นาม มนุสฺสิตฺถี, น ยกฺขี น เปตี น ติรจฺฉานคตา, วิญฺญู ปฏิพลา สุภาสิตทุพฺภาสิตำ ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลำ อาชานิตุำ.

สทฺธินฺติ เอกโต.

สำวิธายาติ คจฺฉาม ภคินิ, คจฺฉาม อยฺย; คจฺฉาม อยฺย, คจฺฉาม ภคินิ; อชฺช วา หิยฺโย วา ปเร วา คจฺฉามาติ สำวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนฺตมโส คามนฺตรมฺปีติ กุกฺกุฏสมฺปาเต คาเม คามนฺตเร คามนฺตเร อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อคามเก อรญฺเญ อฑฺฒโยชเน อฑฺฒโยชเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๑๕] มาตุคาเม มาตุคามสญฺญี สංวิธาย เอกทฺธานมคฺคं ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม เวมติโก สංวิธาย เอกทฺธานมคฺคं ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. มาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี สංวิธาย เอกทฺธานมคฺคं ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ภิกฺขุ สංวิทหติ มาตุคาโม น สංวิทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยกฺขิยา วา เปติยา วา ปณฺฑเกน วา ติรจฺฉานคตมนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา วา สทฺธึ สංวิธาย เอกทฺธานมคฺคं ปฏิปชฺชติ อนฺตมโส คามนฺตรมฺปิ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม มาตุคามสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อมาตุคาเม อมาตุคามสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๑๖] อนาปตฺติ อสංวิทหิตฺวา คจฺฉติ, มาตุคาโม สංวิทหติ, ภิกฺขุ น สංวิทหติ, วิสงฺเกเตน คจฺฉติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สංวิธานสิกฺขาปทं นิฏฺฐิตं สตฺตมं.

๘. อริฏฺฐสิกฺขาปทं

[๔๑๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยं วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อริฏฺฐสฺส นาม ภิกฺขุโน คนฺธพาธิปุพฺพสฺส[๑] เอวรูปี ปาปกา ทิฏฺฐิคตา อุปฺปนฺนา โหติ “ตถาหं ภควตา ธมฺมं เทสิตं อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา

---

[๑] สี. คณฺฑวาธิปุพฺพสฺส, ฉ.,เท.,อิ.,มหา. คนฺธพาธิปุพฺพสฺส, เอวมุปริปิ.

ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. อสฺโสสุำ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู “อริฏฺฐสฺส กิร นาม ภิกฺขุโน คนฺถพาธิปุพฺพสฺส เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ‘ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา, ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. อถโข เต ภิกฺขู, เยน อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺถพาธิปุพฺโพ, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐำ ภิกฺขุำ คนฺถพาธิปุพฺพำ เอตทโวจุำ “สจฺจำ กิร เต อาวุโส อริฏฺฐ เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ‘ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. “เอวำ พฺยา โข อหำ อาวุโส ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ.

“มา อาวุโส อริฏฺฐ เอวำ อวจ, มา ภควนฺตำ อพฺภาจิกฺขิ; น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานำ, น หิ ภควา เอวำ วเทยฺย, อเนกปริยาเยน อาวุโส อริฏฺฐ อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย; อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา,[๑] อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; มำสเปสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ สุปินกูปมา กามา

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ. พหุปายาสา, เอวมุปริปิ.

วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ.

เอวัมปิ โข อริฏฺโฐ ภิกฺขุ คนฺถพาธิปุพฺโพ เตหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ตํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส โวหรติ “เอวํ พฺยา โข อหํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ. ยโต จ โข เต ภิกฺขู นาสกฺขึสุ อริฏฺฐํ ภิกฺขุ์ คนฺถพาธิปุพฺพํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุ์. อถโข เต ภิกฺขู, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ์. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆ์ สนฺนิปาตาเปตฺวา อริฏฺฐ์ ภิกฺขุ์ คนฺถพาธิปุพฺพ์ ปฏิปุจฺฉิ “สจฺจ์ กิร เต อริฏฺฐ เอวรูป์ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนนฺ ‘ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ. “เอวํ พฺยา โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ.

“กสฺส นุ โข นาม ตฺวํ โมฆปุริส มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ. ननु มยา โมฆปุริส อเนกปริยาเยน อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย; อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา,

อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ มำสเปสูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ สุปินกูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; อถ จ ปน ตฺวำ โมฆปุริส อตฺตนา ทุคฺคหิเตน ทิฏฺฐิคเตน[๑] อมฺเหเจว อพฺภาจิกฺขสิ, อตฺตานญฺจ ขนสิ,[๒] พหุญฺจ อปุญฺญำ ปสวสิ; ตญฺหิ เต โมฆปุริส ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตำ อหิตาย ทุกฺขาย. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๑๘] “**โย ปน ภิกฺขุ เอวำ วเทยฺย ‘ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย ‘มา อายสฺมา เอวำ อวจ มา ภควนฺตำ อพฺภาจิกฺขิ; น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานำ, น หิ ภควา เอวำ วเทยฺย; อเนกปริยาเยน อาวุโส อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา, ภควตา อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายาติ. เอวญฺจ [ ][๓] โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ปคฺคณฺเหยฺย โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ ยาวตติยำ สมนุภาสิตพฺโพ ตสฺส ปฏินิสฺสคฺคาย.**

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ขณสิ, เอวมุปริปิ.
[๓] เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท ทิสฺสติ.

ยาวตติยญฺเจ สมนุภาสิยมาโน ตํ ปฏินิสฺสชฺเชยฺย, อิจฺเจตํ กุสลํ โน เจ ปฏินิสฺสชฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

[๔๑๙] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

เอวํ วเทยฺยาติ "ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ.

โส ภิกฺขูติ โย โส เอวํวาที ภิกฺขุ.

ภิกฺขูหีติ อญฺเญหิ ภิกฺขูหิ. เย ปสฺสนฺติ เย สุณนฺติ, เตหิ วตฺตพฺโพ "มา อายสฺมา เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ, น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อเนกปริยาเยน อาวุโส อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายาติ. ทุติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. ตติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อิจฺเจตํ กุสลํ. โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. สุตฺวา น วทนฺติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. โส ภิกฺขุ สงฺฆมชฺฌมฺปิ อากฑฺฒิตฺวา วตฺตพฺโพ "มา อายสฺมา เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ; น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อเนกปริยาเยน อาวุโส อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายาติ. ทุติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. ตติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อิจฺเจตํ กุสลํ. โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. โส ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ[๑] สมนุภาสิตพฺโพ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมนุภาสิตพฺโพ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๔๒๐] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ‘ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. โส ตำ ทิฏฺฐึ นปฺปฏินิสฺสชฺชติ. ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลำ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามำ ภิกฺขุำ สมนุภาเสยฺย ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ‘ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. โส ตำ ทิฏฺฐึ นปฺปฏินิสฺสชฺชติ. สงฺโฆ อิตฺถนฺนามำ ภิกฺขุำ สมนุภาสติ ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย, ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สมนุภาสนา ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

ทุติยมฺปิ เอตมตฺถำ วทามิ ฯเปฯ ตติยมฺปิ เอตมตฺถำ วทามิ; สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺฐิคตำ อุปฺปนฺนำ ‘ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. โส ตำ ทิฏฺฐึ นปฺปฏินิสฺสชฺชติ. สงฺโฆ อิตฺถนฺนามำ ภิกฺขุำ สมนุภาสติ ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย, ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สมนุภาสนา ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

สมนุภฏฺโฐ สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ตสฺสา ทิฏฺฐิยา ปฏินิสฺสคฺคาย. ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตำ ธารยามีติ.

ฌตฺติยา ทุกฺกฏํ. ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ ทุกฺกฏา. กมฺมวาจา-ปริโยสาเน อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๒๑] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี นปฺปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก นปฺปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี นปฺปฏินิสฺสชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๒๒] อนาปตฺติ อสมนุภาสนฺตสฺส, ปฏินิสฺสชฺชนฺตสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.[๑]

อริฏฺฐสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ.

๙. อุกฺขิตฺตสมฺโภคสิกฺขาปทํ

[๔๒๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถาวาทินา อริฏฺเฐน ภิกฺขุนา อกฏานุธมฺเมน ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชนฺติปิ สํวสนฺติปิ[๒] สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถาวาทินา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๒] อิ. สํวาสนฺติปิ

อริฏฺเฐน ภิกฺขุนา อกฏานุธมฺเมน ตำ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชิสฺสนฺติปิ สำวสิสฺสนฺติปิ สหาปิ เสยฺยำ กปฺเปสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานำ ตถาวาทินา อริฏฺเฐน ภิกฺขุนา อกฏานุธมฺเมน ตำ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชถาปิ สำวสถาปิ สหาปิ เสยฺยำ กปฺเปถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ชานำ ตถาวาทินา อริฏฺเฐน ภิกฺขุนา อกฏานุธมฺเมน ตำ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธึ สมฺภุญฺชิสฺสถาปิ สำวสิสฺสถาปิ สหาปิ เสยฺยำ กปฺเปสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๒๔] **"โย ปน ภิกฺขุ ชานำ ตถาวาทินา ภิกฺขุนา อกฏานุธมฺเมน ตำ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธึ สมฺภุญฺเชยฺย วา สำวเสยฺย[๑] วา สห วา เสยฺยำ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๒๕] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามำ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

ตถาวาทินาติ "ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ เอวำวาทินา.

อกฏานุธมฺโม นาม อุกฺขิตฺโต อโนสาริโต.

---

[๑] อิ. สำวาเสยฺย

ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธินฺติ เอตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสฏฺเฐน สทฺธึ.

สมฺภุญฺเชยฺย วาติ **สมฺโภโค** นาม เทฺว สมฺโภคา อามิส-สมฺโภโค จ ธมฺมสมฺโภโค จ.

อามิสสมฺโภโค นาม อามิสํ เทติ วา ปฏิคฺคณฺหาติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. **ธมฺมสมฺโภโค** นาม อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา; ปเทน อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อกฺขราย อุทฺทิสติ วา อุทฺทสาเปติ วา, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สํวเสยฺย วาติ อุกฺขิตฺตเกน สทฺธึ อุโปสถํ วา ปวารณํ วา สงฺฆกมฺมํ วา กโรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สห วา เสยฺยํ กปฺเปยฺยาติ เอกจฺฉนฺเน อุกฺขิตฺตเก นิปนฺเน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุ นิปนฺเน อุกฺขิตฺตโก นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนํ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๒๖] อุกฺขิตฺตเก อุกฺขิตฺตกสญฺญี สมฺภุญฺชติ วา สํวสติ[๑] วา สห วา เสยฺยํ กปฺเปติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุกฺขิตฺตเก เวมติโก สมฺภุญฺชติ วา สํวสติ วา สห วา เสยฺยํ กปฺเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุกฺขิตฺตเก อนุกฺขิตฺตกสญฺญี สมฺภุญฺชติ วา สํวสติ วา สห วา เสยฺยํ กปฺเปติ, อนาปตฺติ. อนุกฺขิตฺตเก อุกฺขิตฺตกสญฺญี,

---

[๑] อิ. สวาสติ, เอวมุปริปิ.

อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุกฺขิตฺตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุกฺขิตฺตเก อนุกฺขิตฺตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๒๗] อนาปตฺติ "อนุกฺขิตฺโตติ ชานาติ, "อุกฺขิตฺโต โอสาริโตติ ชานาติ, "อุกฺขิตฺโต[๑] ตำ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสฏฺโจติ ชานาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุกฺขิตฺตสมฺโภคสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ นวมำ.

๑๐. กณฺฏกสิกฺขาปทำ

[๔๒๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน กณฺฏกสฺส นาม สมณุทฺเทสสฺส เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺจิคตำ อุปฺปนฺนำ โหติ "ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. อสฺโสสุำ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู "กณฺฏกสฺส นาม กิร สมณุทฺเทสสฺส เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺจิคตำ อุปฺปนฺนำ 'ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. อถโข เต ภิกฺขู, เยน กณฺฏโก สมณุทฺเทโส, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา กณฺฏกำ สมณุทฺเทสำ เอตทโวจุำ "สจฺจำ กิร เต อาวุโส กณฺฏก เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺจิคตำ อุปฺปนฺนำ 'ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. "เอวำ

---

[๑] ฉ.,อิ.,มหา. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

พฺยา โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ. มา อาวุโส กณฺฏก เอวํ อวจ, มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ; น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย, อเนกปริยาเยน อาวุโส กณฺฏก อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย;[๑] อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ สุปินกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา ฯเปฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโยติ.

เอวมฺปิ โข กณฺฏโก สมณุทฺเทโส เตหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ตํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส โวหรติ “เอวํ พฺยา โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา[๒] ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ. ยโต [ ][๓] โข เต ภิกฺขู นาสกฺขึสุ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุํ. อถโข เต ภิกฺขู,

---

[๑] เท. อนฺตรายายาติ, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ.

เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆำ สนฺนิปาตาเปตฺวา กณฺฏกำ สมณุทฺเทสำ ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจำ กิร เต กณฺฏก เอวรูปำ ปาปกำ ทิฏฺจิคตำ อุปฺปนฺนำ 'ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. "เอวำ พฺยา โข อหำ ภนฺเต ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ.

"กสฺส นุ โข นาม ตฺวำ โมฆปุริส มยา เอวำ ธมฺมำ เทสิตำ อาชานาสิ. ननุ มยา โมฆปุริส อเนกปริยาเยน อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายาย; อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; อฏฺจิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ มำสเปสูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ สุปินกูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา มยา ฯเปฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิยฺโย; อถ จ ปน ตฺวำ โมฆปุริส อตฺตนา ทุคฺคหิเตน ทิฏฺจิคเตน อมฺเหเจว อพฺภาจิกฺขสิ, อตฺตานญฺจ ขนสิ, พหุญฺจ อปุญฺญำ ปสวสิ. ตำ หิ เต โมฆปุริส ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตำ อหิตาย ทุกฺขาย. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย; อถเขฺวตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานญฺเจว อปฺปสาทาย

ปสนฺนานญฺจ เอกจฺจานํ อญฺญถตฺตายาติ. วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “เตนหิ ภิกฺขเว สงฺโฆ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ นาเสตุ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว นาเสตพฺโพ ‘อชฺชตคฺเค เต อาวุโส กณฺฏก น เจว โส ภควา สตฺถา อปทิสิตพฺโพ, ยมฺปิจญฺเญ สมณุทฺเทสา ลภนฺติ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ทฺวิรตฺตติรตฺตํ[๑] สหเสยฺยํ สาปิ เต นตฺถิ; จร ปิเร วินสฺสาติ. อถโข สงฺโฆ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ นาเสสิ.

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปนฺติปิ อุปฏฺฐาเปนฺติปิ สมฺภุญฺชนฺติปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปสฺสนฺติปิ อุปฏฺฐาเปสฺสนฺติปิ สมฺภุญฺชิสฺสนฺติปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปถาปิ อุปฏฺฐาเปถาปิ สมฺภุญฺชถาปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ชานํ ตถานาสิตํ กณฺฏกํ สมณุทฺเทสํ อุปลาเปสฺสถาปิ อุปฏฺฐาเปสฺสถาปิ สมฺภุญฺชิสฺสถาปิ สหาปิ เสยฺยํ กปฺเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ทิรตฺตติรตฺตํ

[๔๒๙] **"สมณุทฺเทโสปิ เจ เอวำ วเทยฺย 'ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ. โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย 'มา อาวุโส สมณุทฺเทส เอวำ อวจ, มา ภควนฺตำ อพฺภาจิกฺขิ; น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานำ, น หิ ภควา เอวำ วเทยฺย; อเนกปริยาเยน อาวุโส สมณุทฺเทส อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา; อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายาติ. เอวญฺจ [ ][1] โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ปคฺคณฺเหยฺย, โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย 'อชฺชตคฺเค เต อาวุโส สมณุทฺเทส น เจว โส ภควา สตฺถา อปทิสิตพฺโพ, ยมฺปิจญฺเญ สมณุทฺเทสา ลภนฺติ. ภิกฺขูหิ สทฺธึ ทฺวิรตฺตติรตฺตำ สหเสยฺยำ, สาปิ เต นตฺถิ; จร ปิเร, วินสฺสาติ. โย ปน ภิกฺขุ ชานำ ตถานาสิตำ สมณุทฺเทสำ อุปลาเปยฺย วา อุปฏฺฐาเปยฺย วา สมฺภุญฺเชยฺย วา สห วา เสยฺยำ กปฺเปยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๓๐] **สมณุทฺเทโส** นาม สามเณโร วุจฺจติ.

เอวำ วเทยฺยาติ ตถาหำ ภควตา ธมฺมำ เทสิตำ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, เต ปฏิเสวโต นาลำ อนฺตรายายาติ.

โส สมณุทฺเทโสติ โย โส เอวำวาที สมณุทฺเทโส.

ภิกฺขูหีติ อญฺเญหิ ภิกฺขูหิ. เย ปสฺสนฺติ เย สุณนฺติ, เตหิ วตฺตพฺโพ "มา อาวุโส สมณุทฺเทส เอวำ อวจ, มา ภควนฺตำ

---

[1] สี.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร ปนสทฺโท ทิสฺสติ.

อพฺภาจิกฺขิ; น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ, น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย; อเนกปริยาเยน อาวุโส สมณุทฺเทส อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา, อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายาติ. ทุติยมฺปิ วตฺตพฺโพ. ตติยมฺปิ วตฺตพฺโพ ฯเปฯ สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ อิจฺเจตํ กุสลํ. โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ, โส สมณุทฺเทโส ภิกฺขูหิ เอวมสฺส วจนีโย "อชฺชตคฺเค เต อาวุโส สมณุทฺเทส น เจว โส ภควา สตฺถา อปทิสิตพฺโพ, ยมฺปิจญฺเญ สมณุทฺเทสา ลภนฺติ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ทฺวิรตฺตติรตฺตํ สหเสยฺยํ, สาปิ เต นตฺถิ; จร ปิเร, วินสฺสาติ.

โย ปนาติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ชานาติ นาม สามํ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

ตถานาสิตนฺติ เอวนาสิตํ.

สมณุทฺเทโส นาม สามเณโร วุจฺจติ.

อุปลาเปยฺย วาติ "ตสฺส ปตฺตํ วา จีวรํ วา อุทฺเทสํ วา ปริปุจฺฉํ วา ทสฺสามีติ อุปลาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุปฏฺฐาเปยฺย วาติ ตสฺส จุณฺณํ วา มตฺติกํ วา ทนฺตกฏฺฐํ วา มุโขทกํ วา สาทิยติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สมฺภุญฺเชยฺย วาติ **สมฺโภโค** นาม เทฺว สมฺโภคา อามิส-สมฺโภโค จ ธมฺมสมฺโภโค จ. **อามิสสมฺโภโค** นาม อามิสํ เทติ วา ปฏิคฺคณฺหาติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. **ธมฺมสมฺโภโค** นาม อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเทน อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, ปเท ปเท อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อกฺขราย อุทฺทิสติ วา อุทฺทิสาเปติ วา, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

สห วา เสยฺยำ กปฺเปยฺยาติ เอกจฺฉนฺเน นาสิตเก สมณุทฺเทเสนิปนฺเน ภิกฺขุ นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุ นิปนฺเน นาสิตโก สมณุทฺเทโส นิปชฺชติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุโภ วา นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุฏฺฐหิตฺวา ปุนปฺปุนำ นิปชฺชนฺติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๓๑] นาสิตเก นาสิตกสญฺญี อุปฺลาเปติ วา อุปฏฺฐาเปติ วา สมฺภุญฺชติ วา สห วา เสยฺยำ กปฺเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. นาสิตเก เวมติโก อุปลาเปติ วา อุปฏฺฐาเปติ วา สมฺภุญฺชติ วา สห วา เสยฺยำ กปฺเปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. นาสิตเก อนาสิตกสญฺญี อุปลาเปติ วา อุปฏฺฐาเปติ วา สมฺภุญฺชติ วา สห วา เสยฺยำ กปฺเปติ, อนาปตฺติ. อนาสิตเก นาสิตกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนาสิตเก เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนาสิตเก อนาสิตกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๓๒] อนาปตฺติ "อนาสิตโกติ ชานาติ, ตำ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสฏฺโจติ ชานาติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

กณฺฏกสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทสมำ.

สปฺปาณกวคฺโค สตฺตโม.

ตสฺสุทฺทานำ

สญฺจิจฺจวธสปฺปาณำ อุกฺโกฏนทุฏฺฐุลฺลฉาทนำ[๑]
อูนวีสติ สตฺถญฺจ สำวิธานอริฏฺฐกำ[๒]
อุกฺขิตฺตกณฺฏกญฺเจว[๓] ทส สิกฺขาปทา อิเมติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อุกฺโกฏำ ทุฏฺฐุลฺลฉาทนำ
[๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. สำวิธานำ อริฏฺฐกำ
[๓] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อุกฺขิตฺตำ กณฏกญฺเจว

๘. สหธมฺมิกวคฺโค

๑. สหธมฺมิกสิกฺขาปทํ

[๔๓๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน อนาจารํ อาจรติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ “มา อาวุโส ฉนฺน เอวรูปึ อกาสิ, เนตํ กปฺปตีติ. โส เอวํ วเทติ “น ตาวาหํ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญํ ภิกฺขุ๋ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วกฺขติ ‘น ตาวาหํ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญํ ภิกฺขุ๋ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ ฉนฺน ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วเทสิ ‘น ตาวาหํ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญํ ภิกฺขุ๋ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วกฺขสิ ‘น ตาวาหํ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญํ ภิกฺขุ๋ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามีติ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๓๔] **“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน เอวํ วเทยฺย ‘น ตาวาหํ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญํ ภิกฺขุ๋ พฺยตฺตํ วินยธรํ ปริปุจฺฉามีติ, ปาจิตฺติยํ. สิกฺขมาเนน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อญฺญาตพฺพํ ปริปุจฺฉิตพฺพํ ปริปญฺหิตพฺพ๋; อยํ ตตฺถ สามีจี**ติ.

[๔๓๕] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขูหีติ อญฺเญหิ ภิกฺขูหิ.

สหธมฺมิกำ นาม ยำ ภควตา ปญฺญตฺตำ สิกฺขาปทำ; เอตำ สหธมฺมิกำ นาม. เตน วุจฺจมาโน เอวำ วเทติ "น ตาวาหำ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญำ ภิกฺขุำ พฺยตฺตำ วินยธรำ [ ][1] ปณฺฑิตำ [ ][2] เมธาวึ พหุสฺสุตำ ธมฺมกถิกำ ปริปุจฺฉามีติ ภณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๓๖] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี เอวำ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก เอวำ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี เอวำ วเทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อปฺปญฺญตฺเตน[3] วุจฺจมาโน "อิทำ น สลฺเลขาย น ธูตตฺตาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วิริยารมฺภาย สำวตฺตตีติ เอวำ วเทติ, "น ตาวาหำ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ, ยาว นญฺญำ ภิกฺขุำ พฺยตฺตำ วินยธรำ[4] ปณฺฑิตำ เมธาวึ พหุสฺสุตำ ธมฺมกถิกำ ปริปุจฺฉามีติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนุปสมฺปนฺเนน ปญฺญตฺเตน วา อปฺปญฺญตฺเตน วา วุจฺจมาโน "อิทำ น สลฺเลขาย น ธูตตฺตาย น ปาสาทิกตาย น อปจยาย น วิริยารมฺภาย สำวตฺตตีติ เอวำ วเทติ, "น ตาวาหำ อาวุโส เอตสฺมึ สิกฺขาปเท สิกฺขิสฺสามิ ยาว นญฺญำ ภิกฺขุำ พฺยตฺตำ วินยธรำ ปณฺฑิตำ

---

[1] ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร ปริปุจฺฉามีติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร พฺยตฺตนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [3] สี.,เท.,อิ.,มหา. อปญฺญตฺเตน, เอวมุปริปิ. [4] อิ. วินยธรนฺติ

เมธาวึ พหุสฺสุตํ ธมฺมกถิกํ ปริปุจฺฉามีติ ภณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

สิกฺขมาเนนาติ สิกฺขิตุกาเมน.

อญฺญาตพฺพนฺติ ชานิตพฺพํ.

ปริปุจฺฉิตพฺพนฺติ อิทํ ภนฺเต กถํ, อิมสฺส โก อตฺโถติ.[๑]

ปริปญฺหิตพฺพนฺติ จินฺเตตพฺพํ ตุลยิตพฺพํ.

อยํ ตตฺถ สามีจีติ อยํ ตตฺถ อนุธมฺมตา.

[๔๓๗] อนาปตฺติ "ชานิสฺสามิ สิกฺขิสฺสามีติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สหธมฺมิกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํ.

๒. วิเลขนสิกฺขาปทํ

[๔๓๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภควา ภิกฺขูนํ อเนกปริยาเยน วินยกถํ กเถติ, วินยสฺส วณฺณํ ภาสติ, วินย-ปริยตฺติยา วณฺณํ ภาสติ, อาทิสฺส อาทิสฺส อายสฺมโต อุปาลิสฺส วณฺณํ ภาสติ. ภิกฺขู "ภควา โข อเนกปริยาเยน วินยกถํ กเถติ, วินยสฺส วณฺณํ ภาสติ, วินยปริยตฺติยา วณฺณํ ภาสติ, อาทิสฺส

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. กฺวตฺโถติ

อาทิสฺส อายสฺมโต อุปาลิสฺส วณฺณำ ภาสติ; หนฺท มยำ อาวุโส อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยำ ปริยาปุณามาติ. เต จ พหู ภิกฺขู เถรา จ นวา จ มชฺฌิมา จ อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยำ ปริยาปุณนฺติ.

อถโข ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ เอตทโหสิ "เอตรหิ โข อาวุโส พหู ภิกฺขู เถรา จ นวา จ มชฺฌิมา จ อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยำ ปริยาปุณนฺติ; สเจ อิเม วินเย ปกตญฺญุโน ภวิสฺสนฺติ, อมฺเห ยถิจฺฉกำ[๑] อากฑฺฒิสฺสนฺติ ปริกฑฺฒิสฺสนฺติ; หนฺท มยำ อาวุโส วินยำ วิวณฺเณมาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวำ วเทนฺติ[๒] "กึ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิฏฺเฐหิ ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย วิเหสาย วิเลขาย สำวตฺตนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วินยำ วิวณฺเณสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว วินยำ วิวณฺเณถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา วินยำ วิวณฺเณสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๓๙] **"โย ปน ภิกฺขุ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวำ วเทยฺย 'กึ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิฏฺเฐหิ. ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย วิเหสาย วิเลขาย สำวตฺตนฺตีติ, สิกฺขาปท-วิวณฺณนเก[๓] ปาจิตฺติยนฺติ.**

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เยนิจฺฉกำ ยทิจฺฉกำ ยาวทิจฺฉกำ [๒] สี.,ฉ.,มหา. วทนฺติ, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สิกฺขาปทวิวณฺณเก

[๔๔๐] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเนติ อุทฺทิสฺสนฺเต[๑] วา อุทฺทิสาเปนฺเต วา สชฺฌายํ วา กโรนฺเต.

เอวํ วเทยฺยาติ "กึ ปนิเมหิ ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ สิกฺขาปเทหิ อุทฺทิฏฺเฐหิ, ยาวเทว กุกฺกุจฺจาย วิเหสาย วิเลขาย สංวตฺตนฺติ.[๒] "เย อิมํ ปริยาปุณนฺติ, เตสं กุกฺกุจฺจํ โหติ, วิเหสา โหติ, วิเลขา โหติ; เย อิมํ น ปริยาปุณนฺติ, เตสं กุกฺกุจฺจํ น โหติ, วิเหสา น โหติ, วิเลขา น โหติ; อนุทฺทิฏฺฐं อิทं วรं, อนุคฺคหิตं อิทं วรं, อปริยาปุตं[๓] อิทं วรं, อธาริตं อิทं วรं, วินโย วา อนฺตรธายตุ, อิเม วา ภิกฺขู อปกตญฺญุโน โหนฺตูติ อุปสมฺปนฺนสฺส วินยं วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๔๑] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี วินยं วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก วินยं วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี วินยं วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญํ ธมฺมํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนสฺส วินยं วา อญฺญํ วา ธมฺมํ วิวณฺเณติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อุทฺทิสนฺเต [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. สංวตฺตนฺตีติ.
[๓] สี. อปริยาปุณิตํ, ฉ.,เท.,อิ. อปริยาปุฏฺ

[๔๔๒] อนาปตฺติ น วิวณฺเณตุกาโม "อิงฺฆ ตาว[๑] สุตฺตนฺเต วา คาถาโย วา อภิธมฺมำ วา ปริยาปุณสฺสุ, ปจฺฉา วินยำ ปริยาปุณิสฺสสีติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

วิเลขนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุติยำ.

๓. โมหนสิกฺขาปทำ

[๔๔๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนาจารำ อาจริตฺวา "อญฺญาณเกน อาปนฺนาติ ชานนฺตูติ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวำ วเทนฺติ "อิทาเนว โข มยำ ชานาม 'อยมฺปิ กิร ธมฺโม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปนฺโน อนฺวฑฺฒมาสำ อุทฺเทสำ อาคจฺฉตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวำ วกฺขนฺติ 'อิทาเนว โข มยำ ชานาม 'อยมฺปิ กิร ธมฺโม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปนฺโน อนฺวฑฺฒมาสำ อุทฺเทสำ อาคจฺฉตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวำ วเทถ 'อิทาเนว โข มยำ ชานาม 'อยมฺปิ กิร ธมฺโม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปนฺโน อนฺวฑฺฒมาสำ อุทฺเทสำ อาคจฺฉตีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวำ วกฺขถ 'อิทาเนว โข มยำ ชานาม 'อยมฺปิ กิร ธมฺโม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปนฺโน อนฺวฑฺฒมาสำ อุทฺเทสำ อาคจฺฉตีติ. เนตำ โมฆปุริสา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ตฺวำ

อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๔๔] “**โย ปน ภิกฺขุ อนฺวฑฺฒมาสํ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วเทยฺย ‘อิทาเนว โข อหํ ชานามิ ‘อยมฺปิ กิร ธมฺโม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปนฺโน อนฺวฑฺฒมาสํ อุทฺเทสํ อาคจฺฉตีติ. ตญฺเจ ภิกฺขุ อญฺเญ ภิกฺขู ชาเนยฺยุ[๑] ‘นิสินฺนปุพฺพ อิมินา ภิกฺขุนา ทฺวิตฺติกฺขตฺตุ[๒] ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน, โก ปน วาโท ภิยฺโยติ,[๓] น จ ตสฺส ภิกฺขุโน อญฺญาณเกน มุตฺติ อตฺถิ, ยญฺจ ตตฺถ อาปตฺตึ อาปนฺโน, ตญฺจ ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพ; อุตฺตริญฺจสฺส[๔] โมโห อาโรเปตพฺโพ ตสฺส ‘เต อาวุโส อลาภา, ตสฺส เต ทุลฺลทฺธํ, ยํ ตฺวํ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน น สาธุกํ อฏฺฐิกตฺวา[๕] มนสิกโรสีติ; อิทํ ตสฺมึ โมหนเก ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๔๕] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

อนฺวฑฺฒมาสนฺติ อนุโปสถิกํ.

ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเนติ อุทฺทิสฺสนฺเต.

เอวํ วเทยฺยาติ อนาจารํ อาจริตฺวา “อญฺญาณเกน อาปนฺโนติ ชานนฺตูติ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วเทติ “อิทาเนว โข อหํ ชานามิ ‘อยมฺปิ กิร ธมฺโม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปนฺโน อนฺวฑฺฒมาสํ อุทฺเทสํ อาคจฺฉตีติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] อิ. ชาเนยฺยุ [๒] ฉ.,เท. ทวตฺติกฺขตฺตุ [๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ภิยฺโย
[๔] สี.,ฉ. อุตฺตริ จสฺส, อิ. อุตฺตรึ [๕] สี.,ฉ.,เท. อฏฺฐึ กตฺวา, เอวมุปริปิ.

ตญฺเจติ[๑] โมเหตุกามำ ภิกฺขุ์ อญฺเญ ภิกฺขู ชาเนยฺยุ์ "นิสินฺนปุพฺพำ อิมินา ภิกฺขุนา ทฺวิตฺติกฺขตฺตุ์ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน, โก ปน วาโท ภิยฺโยติ. น จ ตสฺส ภิกฺขุโน อญฺญาณเกน มุตฺติ อตฺถิ, ยญฺจ ตตฺถ อาปตฺตึ อาปนฺโน, ตญฺจ ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพ; อุตฺตริญฺจสฺส โมโห อาโรเปตพฺโพ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อาโรเปตพฺโพ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๔๔๖] "สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยำ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน น สาธุกำ อฏฺจิกตฺวา มนสิกโรติ. ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลำ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมหำ อาโรเปยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อยำ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ปาติโมกฺเข อุทฺทิสฺสมาเน น สาธุกำ อฏฺจิกตฺวา มนสิกโรติ; สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมหำ อาโรเปติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมหสฺส อาโรปนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

อาโรปิโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน โมโห. ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตำ ธารยามีติ.

อนาโรปิเต โมเห โมเหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อาโรปิเต โมเห โมเหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๔๗] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี โมเหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก โมเหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี โมเหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ตญฺเจ

[๔๔๘] อนาปตฺติ น วิตฺถาเรน สุตฺตं โหติ, อูนกทฺวิตฺติกฺขตฺตุํ วิตฺถาเรน สุตฺตं โหติ, นโมเหตุกามสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

โมหนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ตติยं.

๔. ปหารสิกฺขาปทํ

[๔๔๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ปหารํ เทนฺติ. เต โรทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ "กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส โรทถาติ. "อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อมฺหากํ ปหารํ เทนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ปหารํ ทสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ปหารํ เทถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ปหารํ ทสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๕๐] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ ทเทยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๔๕๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรทฺโธ อาหตจิตฺโต ขิลชาโต.

ปหารํ ทเทยฺยาติ กาเยน วา กายปฏิพทฺเธน วา นิสฺสคฺคิเยน วา อนฺตมโส อุปฺปลปตฺเตนปิ ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๕๒] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อนุปสมฺปนฺนสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ปหารํ เทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๕๓] อนาปตฺติ เกนจิ วิเหจิยมาโน โมกฺขาธิปฺปาโย ปหารํ เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปหารสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ.

๕. ตลสตฺติกสิกฺขาปทํ

[๔๕๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา สตฺตรสวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิรนฺติ. เต ปหารสมุจฺจิตา โรทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหํสุ “กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส โรทถาติ. “อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อมฺหากํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิรนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา

ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา [ ][1] ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิริสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิรถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขูนํ ตลสตฺติกํ อุคฺคิริสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๕๕] **“โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิเรยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๔๕๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

กุปิโต อนตฺตมโนติ อนภิรทฺโธ อาหตจิตฺโต ขิลชาโต.

ตลสตฺติกํ อุคฺคิเรยฺยาติ กายํ วา กายปฏิพทฺธํ วา อนฺตมโส อุปฺปลปตฺตมฺปิ อุจฺจาเรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๕๗] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร สตฺตรสวคฺคิยานนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

อนุปสมฺปนฺนสฺส กุปิโต อนตฺตมโน ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๕๘] อนาปตฺติ เกนจิ วิเหฐิยมาโน โมกฺขาธิปฺปาโย ตลสตฺติกํ อุคฺคิรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตลสตฺติกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ.

๖. อมูลกสิกฺขาปทํ

[๔๕๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุ์ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธเสนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุ์ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธเสสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุ์ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธเสถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุ์ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธเสสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๖๐] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุ์ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๔๖๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุนฺติ อญฺญํ ภิกฺขุ.

อมูลกํ นาม อทิฏฺฐํ อสฺสุตํ[๑] อปริสงฺกิตํ.

สงฺฆาทิเสเสนาติ เตรสนฺนํ อญฺญตเรน.

อนุทฺธํเสยฺยาติ โจเทติ วา โจทาเปติ วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๖๒] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อมูลเกน สงฺฆาทิเส อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อาจารวิปตฺติยา วา ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนํ อนุทฺธํเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๖๓] อนาปตฺติ ตถาสญฺญี โจเทติ วา โจทาเปติ วา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อมูลกสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ.

๗. สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ

[๔๖๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา

---

[๑] อิ. อสุตํ

ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจำ อุปทหนฺติ "ภควตา อาวุโส สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ 'น อูนวีสติวสฺโส ปุคฺคโล อุปสมฺปาเทตพฺโพติ, ตุมฺเห จ อูนวีสติวสฺสา อุปสมฺปนฺนา; กจฺจิ โน ตุมฺเห อนุปสมฺปนฺนาติ. เต โรทนฺติ. ภิกฺขู เอวมาหำสุ "กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส โรทถาติ. "อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อมฺหากำ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจำ อุปทหนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนำ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจำ อุปทหิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขูนำ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจำ อุปทหถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขูนำ สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจำ อุปทหิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๖๕] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจำ อุปทเหยฺย 'อิติสฺส มุหุตฺตมฺปิ อผาสุ ภวิสฺสตีติ; เอตเทว ปจฺจยำ กริตฺวา อนญฺญำ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๖๖] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขุสฺสาติ อญฺญสฺส ภิกฺขุสฺส.

สญฺจิจฺจาติ ชานนฺโต สญฺชานนฺโต เจจฺจ อภิวิตริตฺวา วีติกฺกโม.

กุกฺกุจฺจำ อุปทเหยฺยาติ "อูนวีสติวสฺโส มญฺเญ ตฺวำ อุปสมฺปนฺโน, วิกาเล มญฺเญ ตยา ภุตฺตำ, มชฺชำ มญฺเญ ตยา

ปีตํ, มาตุคาเมน สทฺธึ รโห มญฺเญ ตยา นิสินฺนนฺติ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อญฺโญ โกจิ ปจฺจโย โหติ กุกฺกุจฺจํ อุปทหิตุํ.

[๔๖๗] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อนุปสมฺปนฺนสฺส สญฺจิจฺจ กุกฺกุจฺจํ อุปทหติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๖๘] อนาปตฺติ กุกฺกุจฺจํ อุปทหิตุกาโม “อูนวีสติวสฺโส มญฺเญ ตฺวํ อุปสมฺปนฺโน, วิกาเล มญฺเญ ตยา ภุตฺตํ, มชฺชํ มญฺเญ ตยา ปีตํ, มาตุคาเมน สทฺธึ รโห มญฺเญ ตยา นิสินฺนํ, อิงฺฆ ชานาหิ, มา เต ปจฺฉา กุกฺกุจฺจํ อโหสีติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สญฺจิจฺจสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ.

๘. อุปสฺสุติสิกฺขาปทํ

[๔๖๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู

เปสเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ภณฺฑนฺติ. เปสลา ภิกฺขู เอวํ วเทนฺติ "อลชฺชิโน อิเม อาวุโส ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, น สกฺกา อิเมหิ สห ภณฺฑิตุนฺติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวํ วเทนฺติ "กิสฺส ตุมฺเห อาวุโส อมฺเห อลชฺชิวาเทน ปาเปถาติ. "กหํ ปน ตุมฺเห อาวุโส อสฺสุตฺถาติ. "มยํ อายสฺมนฺตานํ อุปสฺสุตึ ติฏฺฐมฺหาติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุตึ ติฏฺฐิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุตึ ติฏฺฐถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุตึ ติฏฺฐิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๗๐] **"โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ อุปสฺสุตึ ติฏฺเฐยฺย 'ยํ อิเม ภณิสฺสนฺติ, ตํ โสสฺสามีติ; เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญํ, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๗๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ภิกฺขูนนฺติ อญฺเญสํ ภิกฺขูนํ.

ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานนฺติ อธิกรณชาตานํ.

อุปสฺสุตึ ติฏฺเฐยฺยาติ “อิเมสํ สุตฺวา โจเทสฺสามิ สาเรสฺสามิ ปฏิโจเทสฺสามิ ปฏิสาเรสฺสามิ มงฺกุ[๑] กริสฺสามีติ คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต สุณาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปจฺฉโต คจฺฉนฺโต ตุริโต คจฺฉติ “โสสฺสามีติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต สุณาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปุรโต คจฺฉนฺโต โอหียติ “โสสฺสามีติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ยตฺถ จิโต สุณาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ภิกฺขุสฺส จิโตกาสํ วา นิสินฺโนกาสํ วา นิปนฺโนกาสํ วา อาคนฺตฺวา มนฺเตนฺตํ อุกฺกาสิตพฺพํ, วิชานาเปตพฺพํ. โน เจ อุกฺกาเสยฺย วา [ ][๒] วิชานาเปยฺย วา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

เอตเทว ปจฺจยํ กริตฺวา อนญฺญนฺติ น อญฺโญ โกจิ ปจฺจโย โหติ อุปสฺสุตึ ติฏฺจิตุ.

[๔๗๒] อุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี อุปสฺสุตึ ติฏฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน เวมติโก อุปสฺสุตึ ติฏฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี อุปสฺสุตึ ติฏฺจติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อนุปสมฺปนฺนสฺส อุปสฺสุตึ ติฏฺจติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺเน อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๗๓] อนาปตฺติ “อิเมสํ สุตฺวา โอรมิสฺสามิ วิรมิสฺสามิ วูปสมิสฺสามิ[๓] อตฺตานํ ปริโมเจสฺสามีติ คจฺฉติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อุปสฺสุติสิกฺขาปทํ นิฏฺจิตํ อฏฺจมํ.

---

[๑] สี.,เท.,มหา. มงฺกู [๒] อิ. เอตฺถนฺตเร นสทฺโท ทิสฺสติ. [๓] สี. วูปเสมสฺสามิ

๙. กมฺมปฏิพาหนสิกฺขาปทำ

[๔๗๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนาจารำ อาจริตฺวา เอกเมกสฺส กมฺเม กยิรมาเน,[๑] ปฏิกฺโกสนฺติ. เตน โข ปน สมเยน สงฺโฆ สนฺนิปติโต โหติ เกนจิเทว กรณีเยน. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จีวรกมฺมำ กโรนฺตา เอกสฺส ฉนฺทำ อทำสุ. อถโข สงฺโฆ "อยำ อาวุโส ฉพฺพคฺคิโย ภิกฺขุ เอกโก อาคโต; หนฺทสฺส มยำ กมฺมำ กโรมาติ ตสฺส กมฺมำ อกาสิ. อถโข โส ภิกฺขุ, เยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, เตนุปสงฺกมิ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตำ ภิกฺขุำ เอตทโวจุำ "กึ อาวุโส สงฺโฆ อกาสีติ. สงฺโฆ เม อาวุโส กมฺมำ อกาสีติ. "น มยำ อาวุโส เอตทตฺถาย ฉนฺทำ อทมฺหา 'ตุยฺหำ กมฺมำ กริสฺสตีติ; สเจ [ ][๒] มยำ ชาเนยฺยาม 'ตุยฺหำ กมฺมำ กริสฺสตีติ น มยำ ฉนฺทำ ทเทยฺยามาติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ธมฺมิกานำ กมฺมานำ ฉนฺทำ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมำ[๓] อาปชฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ธมฺมิกานำ กมฺมานำ ฉนฺทำ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมำ อาปชฺชถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ธมฺมิกานำ กมฺมานำ ฉนฺทำ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมำ อาปชฺชิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] อิ. กริยมาเน
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ.
[๓] อิ. ขียธมฺมำ, เอวมุปริปิ.

[๔๗๕] **"โย ปน ภิกฺขุ ธมฺมิกานํ กมฺมานํ ฉนฺทํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺเชยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๗๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ธมฺมิกํ นาม กมฺมํ อปโลกนกมฺมํ ญตฺติกมฺมํ ญตฺติทุติยกมฺมํ ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ ธมฺเมน วินเยน สตฺถุสาสเนน กตํ; เอตํ ธมฺมิกํ นาม กมฺมํ. ฉนฺทํ ทตฺวา ขียติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๗๗] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ ทตฺวา ขียติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก ฉนฺทํ ทตฺวา ขียติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ ทตฺวา ขียติ, อนาปตฺติ. อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๗๘] อนาปตฺติ อธมฺเมน วา วคฺเคน วา นกมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กตนฺติ ชานนฺโต ขียติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

กมฺมปฏิพาหนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ นวมํ.

๑๐. ฉนฺททตฺวาคมนสิกฺขาปทํ

[๔๗๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สงฺโฆ สนฺนิปติโต โหติ เกนจิเทว กรณีเยน. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จีวรกมฺมํ กโรนฺตา เอกสฺส ฉนฺทํ อทํสุ. อถโข สงฺโฆ ยสฺสตฺถาย สนฺนิปติโต, ตํ

กมฺมํ กริสฺสามาติ[๑] ฌตฺตึ ฐเปสิ. อถโข โส ภิกฺขุ "เอวเมวิเม เอกเมกสฺส กมฺมํ กโรนฺติ, กสฺส ตุมฺเห กมฺมํ กริสฺสถาติ ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ภิกฺขุ, สงฺเฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย, ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ, สงฺเฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย, ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ โมฆปุริส, สงฺเฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย, ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิสฺสสิ. เนตํ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๘๐] **"โย ปน ภิกฺขุ สงฺเฆ วินิจฺฉยกถาย วตฺตมานาย, ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกเมยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๘๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

สงฺเฆ วินิจฺฉยกถา นาม วตฺถุ[๒] วา อาโรจิตํ โหติ อวินิจฺฉิตํ, ฌตฺติ วา ฐปิตา โหติ, กมฺมวาจา วา วิปฺปกตา โหติ.

ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกเมยฺยาติ "กถํ อิทํ กมฺมํ กุปฺปํ อสฺส. วคฺคํ อสฺส. น กเรยฺยาติ คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปริสาย หตฺถปาสํ วิชหนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. วิชหิเต อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. กริสฺสามีติ [๒] สี. วตฺถุ

[๔๘๒] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี ฉนฺทํ อทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมติ, อนาปตฺติ. อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๘๓] อนาปตฺติ "สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ วา กลโห วา วิคฺคโห วา วิวาโท วา ภวิสฺสตีติ คจฺฉติ, "สงฺฆเภโท วา สงฺฆราชิ วา ภวิสฺสตีติ คจฺฉติ, "อธมฺเมน วา วคฺเคน วา น กมฺมารหสฺส วา กมฺมํ กริสฺสตีติ คจฺฉติ, คิลาโน คจฺฉติ, คิลานสฺส กรณีเยน คจฺฉติ, อุจฺจาเรน วา ปสฺสาเวน วา ปีฬิโต คจฺฉติ, น กมฺมํ โกเปตุกาโม "ปุน ปจฺจาคมิสฺสามีติ คจฺฉติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉนฺทอทตฺวาคมนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

๑๑. ทพฺพสิกฺขาปทํ

[๔๘๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญาเปติ, ภตฺตานิ จ อุทฺทิสติ. โส จายสฺมา ทุพฺพลจีวโร โหติ. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส เอกํ จีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติ. อถโข สงฺโฆ ตํ จีวรํ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส อทาสิ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "ยถาสนฺถุตํ[๑] ภิกฺขู สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณาเมนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู

---

[๑] อิ. ยถาสนฺถตํ

อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺชถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺชิสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๘๕] **“โย ปน ภิกฺขุ สมคฺเคน สงฺเฆน จีวรํ ทตฺวา ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺเชยฺย ‘ยถาสนฺถุตํ ภิกฺขู สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณาเมนฺตีติ, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๔๘๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

สมคฺโค นาม สงฺโฆ สมานสංวาสโก สมานสีมายํ จิโต.

จีวรํ นาม ฉนฺนํ จีวรานํ อญฺญตรํ จีวรं วิกปฺปนุปคं ปจฺฉิมं.

ทตฺวาติ ยं ทตฺวา.

ยถาสนฺถุตํ นาม ยถามิตฺตตา ยถาสนฺทิฏฺฐตา ยถาสมฺภตฺตตา ยถาสมานุปชฺฌายกตา ยถาสมานาจริยกตา.

สงฺฆิกํ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนं โหติ ปริจฺจตฺตं.

ลาโภ นาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา, อนฺตมโส จุณฺณปิณฺโฑปิ ทนฺตกฏฺฐมฺปิ ทสิกสุตฺตมฺปิ.

ปจฺฉา ขียนธมฺมํ อาปชฺเชยฺยาติ อุปสมฺปนฺนสฺส สงฺเฆน สมฺมตสฺส เสนาสนปญฺญาปกสฺส วา ภตฺตุทฺเทสกสฺส วา ยาคุ-

ภาชกสฺส วา ผลภาชกสฺส วา ขชฺชภาชกสฺส วา อปฺปมตฺตก-วิสฺสชฺชกสฺส วา จีวรํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๘๗] ธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี จีวรํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม เวมติโก จีวรํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี จีวรํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญํ ปริกฺขารํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุปสมฺปนฺนสฺส สงฺเฆน อสมฺมตสฺส เสนาสนปญฺญาปกสฺส วา ภตฺตุทฺเทสกสฺส วา ยาคุภาชกสฺส วา ผลภาชกสฺส วา ขชฺชภาชกสฺส วา อปฺปมตฺตก-วิสฺสชฺชกสฺส วา จีวรํ วา อญฺญํ วา ปริกฺขารํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนสฺส สงฺเฆน สมฺมตสฺส วา อสมฺมตสฺส วา เสนาสนปญฺญาปกสฺส วา ภตฺตุเทสกสฺส วา ยาคุภาชกสฺส วา ผลภาชกสฺส วา ขชฺชภาชกสฺส ว อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกสฺส วา จีวรํ วา อญฺญํ วา ปริกฺขารํ ทินฺเน ขียติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม ธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อธมฺมกมฺเม อธมฺมกมฺมสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๘๘] อนาปตฺติ ปกติยา ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา กโรนฺตํ[๑] "กฺวตฺโถ ตสฺส ทินฺเนน. ลทฺธาปิ วินิปาเตสฺสติ, น สมฺมา อุปเนสฺสตีติ ขียติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทพฺพสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ เอกาทสมํ.

---

[๑] อิ. กโรนฺตสฺส

๑๒. ปริณามนสิกฺขาปทำ

[๔๘๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยำ อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆสฺส สจีวรภตฺตำ ปฏิยตฺตำ โหติ "โภเชตฺวา จีวเรน อจฺฉาเทสฺสามาติ. อถโข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, เยน โส ปูโค, เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ตำ ปูคำ เอตทโวจุำ "เทถาวุโส อิมานิ จีวรานิ อิเมสำ ภิกฺขูนนฺติ. "น มยำ ภนฺเต ทสฺสาม, อมฺหากำ สงฺฆสฺส อนุวสฺสำ[๑] สจีวรภิกฺขา ปญฺญตฺตาติ. "พหู อาวุโส สงฺฆสฺส ทายกา, พหู สงฺฆสฺส ภตฺตา; อิเม ตุมฺเห นิสฺสาย ตุมฺเห สมฺปสฺสนฺตา อิธ วิหรนฺติ; ตุมฺเห เจ อิเมสำ น ทสฺสถ, อถ โกจรหิ อิเมสำ ทสฺสติ. เทถาวุโส อิมานิ จีวรานิ อิเมสำ ภิกฺขูนนฺติ. อถโข โส ปูโค ฉพฺพคฺคิเยหิ ภิกฺขูหิ นิปฺปีฬิยมาโน ยถาปฏิยตฺตำ จีวรำ ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ ทตฺวา สงฺฆำ ภตฺเตน ปริวิสิ. เย เต ภิกฺขู ชานนฺติ "สงฺฆสฺส สจีวรภตฺตำ ปฏิยตฺตำ, น จ ชานนฺติ 'ฉพฺพคฺคิยานำ ภิกฺขูนำ ทินฺนนฺติ. เต เอวมาหำสุ "โอโณเชถ อาวุโส สงฺฆสฺส จีวรนฺติ. "นตฺถิ ภนฺเต ยถาปฏิยตฺตำ จีวรำ, อยฺยา ฉพฺพคฺคิยา อยฺยานำ ฉพฺพคฺคิยานำ ปริณาเมนฺตีติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชานำ สงฺฆิกำ ลาภำ ปริณตำ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ชานำ สงฺฆิกำ ลาภำ ปริณตำ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมถาติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ

---

[๑] สี. อนวสฺสกำ

พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๙๐] **“โย ปน ภิกฺขุ ชานํ สงฺฆิกํ ลาภํ ปริณตํ ปุคฺคลสฺส ปริณาเมยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๔๙๑] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

ชานาติ นามสามํ วา ชานาติ, อญฺเญ วา ตสฺส อาโรเจนฺติ, โส วา อาโรเจติ.

สงฺฆิกํ นาม สงฺฆสฺส ทินฺนํ โหติ ปริจฺจตฺตํ.

ลาโภ นาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารา, อนฺตมโส จุณฺณปิณฺโฑปิ ทนฺตกฏฺฐมฺปิ ทสิกสุตฺตมฺปิ.

ปริณตํ นาม “ทสฺสาม กริสฺสามาติ วาจา ภินฺนา โหติ. [ ][1] ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๔๙๒] ปริณเต ปริณตสญฺญี ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปริณเต เวมติโก ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปริณเต อปริณตสญฺญี ปุคฺคลสฺส ปริณาเมติ, อนาปตฺติ. สงฺฆสฺส ปริณตํ อญฺญสฺส สงฺฆสฺส วา เจติยสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เจติยสฺส ปริณตํ อญฺญสฺส

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

เจติยสฺส[๑] วา สงฺฆสฺส วา ปุคฺคลสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปุคฺคลสฺส ปริณตำ อญฺญสฺส ปุคฺคลสฺส วา สงฺฆสฺส วา เจติยสฺส วา ปริณาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริณเต ปริณตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริณเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อปริณเต อปริณตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๙๓] อนาปตฺติ "กตฺถ เทมาติ ปุจฺฉิยมาโน "ยตฺถ ตุมฺหากำ เทยฺยธมฺโม ปริโภคำ วา ลเภยฺย, ปฏิสงฺขารำ วา ลเภยฺย, จิรฏฺฐิติโก วา อสฺส; ยตฺถ วา ปน ตุมฺหากำ จิตฺตำ ปสีทติ, ตตฺถ เทถาติ ภณติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสสาติ.

ปริณามนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุวาทสมำ.

สหธมฺมิกวคฺโค อฏฺฐโม.

ตสฺสุทฺทานำ

สหธมฺมวิวณฺณญฺจ โมหาปนปฺปหารกำ[๒]
ตลสตฺติ อมูลญฺจ สญฺจิจฺจ จ อุปสฺสุติ[๓]
ปฏิพาหนจฺฉนฺทญฺจ ทพฺพญฺจ ปริณามนนฺติ.[๔]

---

[๑] ฉ.,เท.,มหา. อญฺญเจติยสฺส
[๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. โมหาปนำ ปหารกำ, อิ. โมหาปนปหารกำ
[๓] อิ. อุปสฺสุติ จ
[๔] อิ. อิติสทฺโท น ทิสฺสติ.

๕. รตนวคฺโค

๑. อนฺเตปุรสิกฺขาปทํ

[๔๙๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล อุยฺยานปาลํ อาณาเปสิ “คจฺฉ ภเณ, อุยฺยานํ โสเธหิ, อุยฺยานํ คมิสฺสามาติ. “เอวํ เทวาติ โข โส อุยฺยานปาโล รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส ปฏิสฺสุณิตฺวา[๑] อุยฺยานํ โสเธนฺโต อทฺทส ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํ; ทิสฺวาน, เยน ราชา ปเสนทิ โกสโล, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เอตทโวจ “สุทฺธํ เทว อุยฺยานํ; อปิจ ภควา ตตฺถ นิสินฺโนติ. “โหตุ ภเณ, มยํ ภควนฺตํ ปยิรุปาสิสฺสามาติ. อถโข ราชา ปเสนทิ โกสโล อุยฺยานํ คนฺตฺวา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุปาสโก ภควนฺตํ ปยิรุปาสนฺโต นิสินฺโน โหติ. อทฺทสา โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ตํ อุปาสกํ ภควนฺตํ ปยิรุปาสนฺตํ นิสินฺนํ; ทิสฺวาน ภีโต อฏฺฐาสิ. อถโข รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เอตทโหสิ, นารหตายํ ปุริโส ปาโป โหตุ์ ยถา ภควนฺตํ ปยิรุปาสตีติ. เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. อถโข โส อุปาสโก ภควโต คารเวน ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เนว อภิวาเทสิ น ปจฺจุฏฺฐาสิ. อถโข ราชา ปเสนทิ โกสโล อนตฺตมโน อโหสิ

---

[๑] สี. ปฏิสุณิตฺวา, ฉ.,เท.,อิ. ปฏิสฺสุตฺวา, เอวมุปริปิ.

"กถํ หิ นาม อยํ ปุริโส, มยิ อาคเต เนว อภิวาเทสฺสติ น ปจฺจุฏฺเจสฺสตีติ. อถโข ภควา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ อนตฺตมนํ วิทิตฺวา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ เอตทโวจ "เอโส โข มหาราช อุปาสโก พหุสฺสุโต อาคตาคโม กาเมสุ วีตราโคติ. อถโข รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เอตทโหสิ "นารหตายํ อุปาสโก โอรโก โหตุ ภควาปิ อิมสฺส วณฺณํ ภณตีติ.[๑] ตํ อุปาสกํ เอตทโวจ "วเทยฺยาสิ อุปาสก, เยน อตฺโถติ. "สุฏฺฐุ เทวาติ. อถโข ภควา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ.

[๔๙๕] เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล อุปริปาสาทวรคโต โหติ. อทฺทสา[๒] โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ตํ อุปาสกํ รถิยาย[๓] ฉตฺตปาณึ คจฺฉนฺตํ; ทิสฺวาน ปกฺโกสาเปตฺวา เอตทโวจ "ตฺวํ กิร อุปาสก พหุสฺสุโต อาคตาคโม; สาธุ อุปาสก อมฺหากํ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจหีติ. "ยมหํ เทว ชานามิ อยฺยานํ วาหสา, อยฺยา ว เทวสฺส อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจสฺสนฺตีติ. อถโข ราชา ปเสนทิ โกสโล "สจฺจํ โข อุปาสโก อาหาติ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ "สาธุ ภนฺเต ภควา เอกं ภิกฺขุ อาณาเปตุ, โย อมฺหากํ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจสฺสตีติ. อถโข ภควา ราชานํ ปเสนทึ โกสลํ ธมฺมิยา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ภาสตีติ. [๒] อิ. อทฺทส, เอวมุปริปิ. [๓] สี.,ฉ.,เท.,มหา. รถิกาย

กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ "เตนหานนฺท รญฺโญ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจหีติ. "เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา กาเลน กาลํ ปวิสิตฺวา รญฺโญ อิตฺถาคารํ ธมฺมํ วาเจสิ.[๑] อถโข อายสฺมา อานนฺโท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน รญฺโญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ.

[๔๙๖] เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิ โกสโล มลฺลิกาย เทวิยา สทฺธึ สยนคโต โหติ. อทฺทสา โข มลฺลิกา เทวี อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ทูรโต ว อาคจฺฉนฺตํ; ทิสฺวาน สหสา วุฏฺฐาสิ. ปีตกมฏฺฐํ ทุสฺสํ ปภสฺสิตฺถ. อถโข อายสฺมา อานนฺโท ตโต ว ปฏินิวตฺติตฺวา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม อายสฺมา อานนฺโท ปุพฺเพ อปฺปฏิสํวิทิโต รญฺโญ อนฺเตปุรํ ปวิสิสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตฺวํ อานนฺท ปุพฺเพ อปฺปฏิสํวิทิโต รญฺโญ อนฺเตปุรํ ปวิสสีติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตฺวํ อานนฺท ปุพฺเพ อปฺปฏิสํวิทิโต รญฺโญ อนฺเตปุรํ ปวิสิสฺสสิ. เนตํ อานนฺท อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. วาเจติ.

[๔๙๗] "ทสยิเม[๑] ภิกฺขเว อาทีนวา ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน. กตเม ทส. อิธ ภิกฺขเว ราชา มเหสิยา สทฺธึ สยนคโต[๒] โหติ, ตตฺถ ภิกฺขุ ปวิสติ, มเหสี วา ภิกฺขุ๋ ทิสฺวา สิตำ ปาตุกโรติ, ภิกฺขุ วา มเหสึ ทิสฺวา สิตำ ปาตุกโรติ. ตตฺถ รญฺโญ เอวำ โหติ 'อทฺธา อิเมสำ กตำ วา กริสฺสนฺติ วาติ; อยำ ภิกฺขเว ปฐโม อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรำ ภิกฺขเว ราชา พหุกิจฺโจ พหุกรณีโย อญฺญตรำ อิตฺถึ คนฺตฺวา นสฺสรติ. สา เตน คพฺภำ คณฺหาติ,[๓] ตตฺถ รญฺโญ เอวำ โหติ 'น โข อิธ อญฺโญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตน, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยำ ภิกฺขเว ทุติโย อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรำ ภิกฺขเว รญฺโญ อนฺเตปุเร อญฺญตรำ รตนำ นสฺสติ. ตตฺถ รญฺโญ เอวำ โหติ 'น โข อิธ อญฺโญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตน, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยำ ภิกฺขเว ตติโย อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรำ ภิกฺขเว รญฺโญ อนฺเตปุเร อพฺภนฺตรา คุยฺหมนฺตา พหิทฺธา สมฺเภทำ คจฺฉนฺติ. ตตฺถ รญฺโญ เอวำ โหติ 'น โข อิธ อญฺโญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตน, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยำ ภิกฺขเว จตุตฺโถ อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรำ ภิกฺขเว รญฺโญ อนฺเตปุเร ปุตฺโต วา ปิตรำ ปตฺเถติ, ปิตา วา ปุตฺตำ ปตฺเถติ. เตสำ เอวำ โหติ 'น โข อิธ

---

[๑] สี.,อิ. ทสิเม [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นิสินฺโน [๓] ฉ.,อิ. คณฺหิ

อญฺโญ โกจิ ปวิสติ อญฺญตฺร ปพฺพชิเตน, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยํ ภิกฺขเว ปญฺจโม อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรํ ภิกฺขเว ราชา นีจฏฺฐานิยํ อุจฺเจ ฐาเน[๑] ฐเปติ; เยสนฺตํ อมนาปํ, เตสํ เอวํ โหติ 'ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสฏฺโฐ, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยํ ภิกฺขเว ฉฏฺโฐ อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรํ ภิกฺขเว ราชา อุจฺจฏฺฐานิยํ นีเจ ฐาเน[๒] ฐเปติ; เยสนฺตํ อมนาปํ, เตสํ เอวํ โหติ 'ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสฏฺโฐ, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยํ ภิกฺขเว สตฺตโม อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรํ ภิกฺขเว ราชา อกาเล เสนํ อุยฺโยเชติ; เยสนฺตํ อมนาปํ, เตสํ เอวํ โหติ 'ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสฏฺโฐ, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยํ ภิกฺขเว อฏฺฐโม อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรํ ภิกฺขเว ราชา กาเล เสนํ อุยฺโยเชตฺวา อนฺตรามคฺคโต นิวตฺตาเปติ; เยสนฺตํ อมนาปํ, เตสํ เอวํ โหติ 'ราชา โข ปพฺพชิเตน สํสฏฺโฐ, สิยา นุ โข ปพฺพชิตสฺส กมฺมนฺติ; อยํ ภิกฺขเว นวโม อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน.

ปุน จปรํ ภิกฺขเว [ ][๓] ราชนฺเตปุรํ หตฺถิสมฺมทฺทํ อสฺสสมฺมทฺทํ รถสมฺมทฺทํ รชนิยานิ[๔] รูปสทฺทคนฺธรสโผฏฺฐพฺพานิ, ยานิ น

---

[๑] อิ. อุจฺจฏฺฐาเน [๒] อิ. นีจฏฺฐาเน [๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร รญฺโญติ ปาโฐ ทิสฺสติ. [๔] สี.,ฉ.,อิ.,มหา. รชนียานิ, เท. รชฺชนียานิ

ปพฺพชิตสฺส สารุปฺปานิ; อยำ โข[๑] ภิกฺขเว ทสโม อาทีนโว ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน. อิเม โข ภิกฺขเว ทส อาทีนวา ราชนฺเตปุรปฺปเวสเนติ.

อถโข ภควา อายสฺมนฺตำ อานนฺทำ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ทุปฺโปสตาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๔๙๘] "โย ปน ภิกฺขุ รญฺโญ ขตฺติยสฺส มุทฺธาภิสิตฺตสฺส[๒] อนิกฺขนฺตราชเก อนิคฺคตรตนเก ปุพฺเพ อปฺปฏิสำวิทิโต อินฺทขีลำ อติกฺกาเมยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

[๔๙๙] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ขตฺติโย นาม อุภโต สุชาโต โหติ มาติโต จ ปิติโต จ สำสุทฺธคหณิโก ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อกฺขิตฺโต อนุปกุฏฺโฐ ชาติวาเทน.

มุทฺธาภิสิตฺโต นาม ขตฺติยาภิเสเกน อภิสิตฺโต โหติ.

อนิกฺขนฺตราชเกติ ราชา สยนีฆรา[๓] อนิกฺขนฺโต โหติ.

อนิคฺคตรตนเกติ มเหสี สยนีฆรา อนิกฺขนฺตา โหติ อุโภ วา อนิกฺขนฺตา โหนฺติ.

ปุพฺเพ อปฺปฏิสำวิทิโตติ ปุพฺเพ อนิมนฺติโต.[๔]

อินฺทขีโล นาม สยนีฆรสฺส อุมฺมาโร วุจฺจติ.

---

[๑] สี.,เท.,อิ. โขสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. มุทฺธาวสิตฺตสฺส
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สยนิฆรา, เอวมุปริปิ.
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อนามนฺเตตฺวา.

สยนีฆรำ[๑] นาม ยตฺถ กตฺถจิ รญฺโญ สยนำ ปญฺญตฺตำ โหติ, อนฺตมโส สาณิปาการปริกฺขิตฺตำปิ.

อินฺทขีลำ อติกฺกาเมยฺยาติ ปฐมำ ปาทำ อุมฺมารำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ทุติยำ ปาทำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

[๕๐๐] อปฺปฏิสำวิทิเต อปฺปฏิสำวิทิตสญฺญี อินฺทขีลำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปฺปฏิสำวิทิเต เวมติโก อินฺทขีลำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปฺปฏิสำวิทิเต ปฏิสำวิทิตสญฺญี อินฺทขีลำ อติกฺกาเมติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

ปฏิสำวิทิเต อปฺปฏิสำวิทิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิสำวิทิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิสำวิทิเต ปฏิสำวิทิตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๐๑] อนาปตฺติ ปฏิสำวิทิเต, น ขตฺติโย โหติ, น ขตฺติยาภิเสเกน อภิสิตฺโต โหติ, ราชา [ ][๒] สยนีฆรา นิกฺขนฺโต โหติ, มเหสี สยนีฆรา นิกฺขนฺตา โหติ, อุโภ วา สยนีฆรา[๓] นิกฺขนฺตา โหนฺติ, น สยนีฆเร, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อนฺเตปุรสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปฐมำ.

๒. รตนสิกฺขาปทำ

[๕๐๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อจิรวติยา นทิยา นฺหายติ. อญฺญตโรปิ พฺราหฺมโณ ปญฺจสตานำ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สยนิฆรำ [๒] เท. เอตฺถนฺตเร วาสทฺโท ทิสฺสติ.
[๓] สี.,ท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

ถวิกำ ถเล นิกฺขิปิตฺวา อจิรวติยา นทิยา นฺหายิตฺวา[๑] วิสฺสริตฺวา อคมาสิ. อถโข โส ภิกฺขุ "ตสฺสายำ พฺราหฺมณสฺส ถวิกา มา [ ][๒] นสฺสีติ อคฺคเหสิ. อถโข โส พฺราหฺมโณ สริตฺวา ตุริโต อาธาวิตฺวา ตำ ภิกฺขุำ เอตทโวจ "อปิ เม โภ ถวิกำ ปสฺเสยฺยาสีติ. "หนฺท พฺราหฺมณาติ อทาสิ. อถโข ตสฺส พฺราหฺมณสฺส เอตทโหสิ "เกน นุ โข อหำ อุปาเยน อิมสฺส ภิกฺขุโน ปุณฺณปตฺตำ น ทเทยฺยนฺติ. "น เม โภ ปญฺจสตานิ สหสฺสำ เมติ ปลิพุทฺธิตฺวา[๓] มุญฺจิ. อถโข โส ภิกฺขุ อารามำ คนฺตฺวา ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภิกฺขุ รตนำ อุคฺคเหสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ รตนำ อุคฺคเหสีติ. "สจฺจำ ภควาติ.[๔] วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส รตนำ อุคฺคเหสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ รตนำ วา รตนสมฺมตำ วา อุคฺคณฺเหยฺย วา อุคฺคณฺหาเปยฺย วา ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๔๐๓] เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา อุสฺสโว โหติ. มนุสฺสา อลงฺกตปฏิยตฺตา[๕] อุยฺยานำ คจฺฉนฺติ. วิสาขาปิ มิคารมาตา อลงฺกตปฏิยตฺตา "อุยฺยานำ คมิสฺสามีติ คามโต นิกฺขมิตฺวา "กฺยาหำ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. นหายนฺโต
[๒] สี.,ฉ.,เท. เอตฺถนฺตเร อิธาติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๓] สี.,ฉ.,มหา. ปลิพุนฺเธตฺวา
[๔] อิ. อิติสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๕] สี.,ฉ.,เท. อลงฺกตปฺปฏิยตฺตา

กริสฺสามิ อุยฺยานํ คนฺตฺวา. ยนฺนูนาหํ ภควนฺตํ ปยิรุปาเสยฺยนฺติ อาภรณํ โอมุญฺจิตฺวา อุตฺตราสงฺเคน ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา ทาสิยา อทาสิ “หนฺท เช อิมํ ภณฺฑิกํ คณฺหาหีติ. อถโข วิสาขา มิคารมาตา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข วิสาขํ มิคารมาตรํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข วิสาขา มิคารมาตา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข สา ทาสี ตํ ภณฺฑิกํ วิสฺสริตฺวา อคมาสิ. ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. “เตนหิ ภิกฺขเว อุคฺคเหตฺวา นิกฺขิปถาติ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌาราเม อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตุํ ‘ยสฺส ภวิสฺสติ, โส หริสฺสตีติ; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“โย ปน ภิกฺขุ รตนํ วา รตนสมฺมตํ วา อญฺญตฺร อชฺฌารามา อุคฺคณฺเหยฺย วา อุคฺคณฺหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๕๐๔] เตน โข ปน สมเยน กาสีสุ ชนปเทสุ อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส กมฺมนฺตคาโม โหติ. เตน จ คหปตินา อนฺเตวาสี อาณตฺโต โหติ “สเจ ภทฺทนฺตา[๑] อาคจฺฉนฺติ, ภตฺตํ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ภทนฺตา

กเรยฺยาสีติ. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู กาสีสุ ชนปเทสุ จาริกำ จรมานา, เยน อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส กมฺมนฺตคาโม, เตนุปสงฺกมึสุ. อทฺทสา โข โส ปุริโส เต ภิกฺขู ทูรโต ว อาคจฺฉนฺเต; ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขู, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอตทโวจ "อธิวาเสนฺตุ ภนฺเต อยฺยา สฺวาตนาย คหปติโน ภตฺตนฺติ. อธิวาเสสุ โข เต ภิกฺขู ตุณฺหี-ภาเวน.[1] อถโข โส ปุริโส ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตำ ขาทนียำ โภชนียำ ปฏิยาทาเปตฺวา กาลำ อาโรจาเปตฺวา องฺคุลิมุทฺทิกำ โอมุญฺจิตฺวา เต ภิกฺขู ภตฺเตน ปริวิสิตฺวา "อยฺยา ภุญฺชิตฺวา คจฺฉนฺตุ, อหำปิ กมฺมนฺตำ คมิสฺสามีติ องฺคุลิมุทฺทิกำ วิสฺสริตฺวา อคมาสิ. ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา "สเจ มยำ คมิสฺสาม, นสฺสิสฺสตายำ องฺคุลิมุทฺทิกาติ ตตฺเถว อจฺฉึสุ. อถโข โส ปุริโส กมฺมนฺตา อาคจฺฉนฺโต เต ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ "กิสฺส ภนฺเต อยฺยา อิเธว อจฺฉนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ตสฺส ปุริสสฺส เอตมตฺถำ อาโรเจตฺวา สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว รตนำ วา รตนสมฺมตำ วา อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตุำ 'ยสฺส ภวิสฺสติ, โส หริสฺสตีติ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๐๕] "โย ปน ภิกฺขุ รตนำ วา รตนสมฺมตำ วา อญฺญตฺร อชฺฌารามา วา อชฺฌาวสถา วา อุคฺคณฺเหยฺย วา

---

[1] อิ. ตุณฺหิภาเวน.

อุคฺคณฺหาเปยฺย วา, ปาจิตฺติยํ. รตนํ วา ปน ภิกฺขุนา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌารามเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตพฺพํ 'ยสฺส ภวิสฺสติ, โส หริสฺสตีติ, อยํ ตตฺถ สามีจีติ.

[๕๐๖] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

รตนํ นาม มุตฺตา มณิ เวฬุริโย สงฺโข สิลา ปวาฬ[๑] รชตํ ชาตรูปํ โลหิตงฺโก มสารคลฺลํ; [๒]เอตํ รตนํ นาม.[๒]

รตนสมฺมตํ นาม ยํ มนุสฺสานํ อุปโภคปริโภคํ; เอตํ รตนสมฺมตํ นาม.

อญฺญตฺร อชฺฌารามา วา อชฺฌาวสถา วาติ ฯเปฯ วา อชฺฌารามํ อชฺฌาวสถํ.

อชฺฌาราโม นาม ปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส อนฺโตอาราโม, อปริกฺขิตฺตสฺส อุปจาโร.

อชฺฌาวสโถ นาม ปริกฺขิตฺตสฺส อาวสถสฺส อนฺโตอาวสโถ, อปริกฺขิตฺตสฺส อุปจาโร.

อุคฺคณฺเหยฺยาติ สยํ คณฺหาติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อุคฺคณฺหาเปยฺยาติ อญฺญํ คณฺหาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

รตนํ วา ปน ภิกฺขุนา รตนสมฺมตํ วา อชฺฌารามเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปิตพฺพนฺติ รูเปน วา นิมิตฺเตน วา สญฺญาณํ กตฺวา นิกฺขิปิตฺวา อาจิกฺขิตพฺพํ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ปวาลํ

[๒-๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

"ยสฺส ภณฺฑำ นฏฺฐำ, โส อาคจฺฉตูติ. สเจ ตตฺถ อาคจฺฉติ, โส วตฺตพฺโพ "อาวุโส กีทิสนฺเต ภณฺฑนฺติ. สเจ รูเปน วา นิมิตฺเตน วา สมฺปาเทติ, ทาตพฺพำ. โน เจ สมฺปาเทติ, "วิจินาหิ อาวุโสติ วตฺตพฺโพ. ตมฺหา อาวาสา ปกฺกมนฺเตน, เย ตตฺถ โหนฺติ ภิกฺขู ปฏิรูปา, เตสำ หตฺเถ นิกฺขิปิตฺวา ปกฺกมิตพฺพำ. โน เจ โหนฺติ ภิกฺขู ปฏิรูปา, เย ตตฺถ โหนฺติ คหปติกา ปฏิรูปา; เตสำ หตฺเถ นิกฺขิปิตฺวา ปกฺกมิตพฺพำ.

อยำ ตตฺถ สามีจีติ อยำ ตตฺถ อนุธมฺมตา.

[๕๐๗] อนาปตฺติ รตนำ วา รตนสมฺมตำ วา อชฺฌาราเม วา อชฺฌาวสเถ วา อุคฺคเหตฺวา วา อุคฺคหาเปตฺวา วา นิกฺขิปติ "ยสฺส ภวิสฺสติ, โส หริสฺสตีติ, รตนสมฺมตำ วิสฺสาสำ คณฺหาติ, ตาวกาลิกำ คณฺหาติ, ปำสุกูลสญฺญิสฺส, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

รตนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ทุติยำ.

๓. วิกาลคามปฺปเวสนสิกฺขาปทำ

[๕๐๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล คามำ ปวิสิตฺวา สภายำ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตำ ติรจฺฉานกถำ กเถนฺติ, เสยฺยถีทำ.[๑] ราชกถำ โจรกถำ มหามตฺตกถำ เสนากถำ ภยกถำ ยุทฺธกถำ อนฺนกถำ ปานกถำ วตฺถกถำ สยนกถำ มาลากถำ คนฺธกถำ ญาติกถำ ยานกถำ คามกถำ นิคมกถำ นครกถำ ชนปทกถำ อิตฺถีกถำ[๒]

---

[๑] สี.,ฉ. เสยฺยถิทำ, เอวมุปริปิ.

[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อิตฺถิกถำ, เอวมุปริปิ.

ปุริสกถํ[๑] สุรากถํ[๒] วิสิขากถํ กุมฺภฏฺฐานกถํ ปุพฺพเปตกถํ นานตฺต-กถํ[๓] โลกกฺขายิกํ สมุทฺทกฺขายิกํ อิติภวาภวกถํ อิติ วา. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถสฺสนฺติ, เสยฺยถีทํ. ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยุทฺธกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ วตฺถกถํ สยนกถํ มาลากถํ คนฺธกถํ ญาติกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถีกถํ ปุริสกถํ[๔] สุรากถํ วิสิขากถํ กุมฺภฏฺฐานกถํ ปุพฺพเปตกถํ นานตฺตกถํ โลกกฺขายิกํ สมุทฺทกฺขายิกํ อิติภวาภวกถํ อิติ วา, เสยฺยถาปิ. คิหี กามโภคิโนติ.

อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถสฺสติ, เสยฺยถีทํ. ราชกถํ ฯเปฯ อิติภวาภวกถํ อิติ วาติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถถ, เสยฺยถีทํ. ราชกถํ ฯเปฯ อิติภวาภวกถํ อิติ วาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา วิกาเล คามํ ปวิสิตฺวา สภายํ นิสีทิตฺวา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถสฺสถ, เสยฺยถีทํ. ราชกถํ ฯเปฯ อิติภวาภวกถํ อิติ วา. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา

---

[๑] สี.,อิ.,สฺยา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. สูรกถํ, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. นานตฺถกถํ, เอวมุปริปิ.
[๔] สฺยา.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ วิกาเล คามำ ปวิเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๕๐๙] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเทสุ สาวตฺถึ คจฺฉนฺตา สายำ อญฺญตรำ คามำ อุปคจฺฉึสุ. มนุสฺสา เต ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุำ "ปวิสถ ภนฺเตติ. อถโข เต ภิกฺขู "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตำ วิกาเล คามำ ปวิสิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปวิสึสุ. โจรา เต ภิกฺขู อจฺฉินฺทึสุ. อถโข เต ภิกฺขู สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว อาปุจฺฉา วิกาเล คามำ ปวิสิตุำ; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามำ ปวิเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๕๑๐] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปเทสุ สาวตฺถึ คจฺฉนฺโต สายำ อญฺญตรำ คามำ อุปคจฺฉิ.[๑] มนุสฺสา ตำ ภิกฺขุำ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจุำ "ปวิสถ ภนฺเตติ. อถโข โส ภิกฺขุ "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตำ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามำ ปวิสิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต น ปาวิสิ. โจรา ตำ ภิกฺขุำ อจฺฉินฺทึสุ. อถโข

---

[๑] เท. อุปคญฺฉิ.

โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว สนฺตํ ภิกฺขุ์ อาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุ์; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"โย ปน ภิกฺขุ สนฺตํ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิเสยฺย, ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๕๑๑] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ โหติ. อญฺญตโร ภิกฺขุ "อคฺคึ อาหริสฺสามีติ คามํ คจฺฉติ. อถโข โส ภิกฺขุ "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ สนฺตํ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต น ปาวิสิ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ.[๑] อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว ตถารูเป อจฺจายิเก กรณีเย สนฺตํ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิสิตุ์; เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๑๒] **"โย ปน ภิกฺขุ สนฺตํ ภิกฺขุ์ อนาปุจฺฉา วิกาเล คามํ ปวิเสยฺย อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๕๑๓] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อาโรเจสุ์.

สนฺโต นาม ภิกฺขุ สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุ์.

อสนฺโต นาม ภิกฺขุ น สกฺกา โหติ อาปุจฺฉา ปวิสิตุ์.

วิกาโล นาม มชฺฌนฺติเก[๑] วีติวตฺเต ยาว อรุณุคฺคมนา.

คามำ ปวิเสยฺยาติ ปริกฺขิตฺตสฺส คามสฺส ปริกฺเขปำ อติกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อปริกฺขิตฺตสฺส คามสฺส อุปจารำ โอกฺกมนฺตสฺส อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียาติ จเปตฺวา ตถารูปำ อจฺจายิกำ กรณียำ.

[๔๑๔] วิกาเล วิกาลสญฺญี สนฺตำ ภิกฺขุำ อนาปุจฺฉา คามำ ปวิสติ อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. วิกาเล เวมติโก สนฺตำ ภิกฺขุำ อนาปุจฺฉา คามำ ปวิสติ อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. วิกาเล กาลสญฺญี สนฺตำ ภิกฺขุำ อนาปุจฺฉา คามำ ปวิสติ อญฺญตฺร ตถารูปา อจฺจายิกา กรณียา, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

กาเล วิกาลสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กาเล เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. กาเล กาลสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๔๑๕] อนาปตฺติ ตถารูเป อจฺจายิเก กรณีเย, สนฺตำ ภิกฺขุำ อาปุจฺฉา ปวิสติ, อสนฺตำ ภิกฺขุำ อนาปุจฺฉา ปวิสติ, อนฺตรารามำ[๒] คจฺฉติ, ภิกฺขุนูปสฺสยำ คจฺฉติ, ติตฺถิยเสยฺยำ คจฺฉติ, ปฏิกฺกมนำ คจฺฉติ, คาเมน มคฺโค โหติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

วิกาลคามปฺปเวสนสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ตติยำ.

---

[๑] สี.,ฉ.,มหา. มชฺฌนฺหิเก [๒] อิ. อนฺตราคามำ

๔. สูจิฆรสิกฺขาปทํ

[๕๑๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน ทนฺตกาเรน ภิกฺขู ปวาริตา โหนฺติ “เยสํ อยฺยานํ สูจิฆเรน อตฺโถ, อหํ สูจิฆเรนาติ. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺติ; เยสํ ขุทฺทกา สูจิฆรา, เต มหนฺเต สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺติ; เยสํ มหนฺตา สูจิฆรา, เต ขุทฺทเก สูจิฆเร วิญฺญาเปนฺติ. อถโข [ ][1] ทนฺตกาโร ภิกฺขูนํ พหู สูจิฆเร กโรนฺโต น สกฺโกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ. ปุตฺตทาราปิสฺส กิลมนฺติ.[2] มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปสฺสนฺติ. อยํ อิเมสํ พหู สูจิฆเร กโรนฺโต น สกฺโกติ อญฺญํ วิกฺกายิกํ ภณฺฑํ กาตุํ, อตฺตนาปิ น ยาเปติ, ปุตฺตทาราปิสฺส กิลมนฺตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขู น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา น มตฺตํ ชานิตฺวา พหู สูจิฆเร วิญฺญาเปสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร โสติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[2] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปุตฺตทาโรปิสฺส กิลมติ.

[๕๑๗] **"โย ปน ภิกฺขุ อฏฺฐิมยำ วา ทนฺตมยำ วา วิสาณมยำ วา สูจิฆรำ การาเปยฺย, เภทนกำ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๕๑๘] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

อฏฺฐิ นาม ยงฺกิญฺจิ อฏฺฐิ.

ทนฺโต นาม หตฺถิทนฺโต วุจฺจติ.

วิสาณำ นาม ยงฺกิญฺจิ วิสาณำ.

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน ภินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยำ เทเสตพฺพำ.

[๕๑๙] อตฺตนา วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๒๐] อนาปตฺติ คณฺฑิกาย,[๑] อรณิเก, วีเถ,[๒] อญฺชนิยา, อญฺชนี-สลากาย, วาสีชเฏ, อุทกปุญฺฉนิยา, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สูจิฆรสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ จตุตฺถำ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. คณฺจิกาย [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. วิเธ

๕. มญฺจปีฐสิกฺขาปทํ

[๕๒๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต อุจฺเจ มญฺเจ สยติ. อถโข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต, เยนายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส วิหาโร, เตนุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ภควนฺตํ ทูรโต ว อาคจฺฉนฺตํ; ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ "อาคจฺฉตุ เม ภนฺเต ภควา สยนํ ปสฺสตูติ.[๑] อถโข ภควา ตโต ว ปฏินิวตฺติตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อาสยโต ภิกฺขเว โมฆปุริโส เวทิตพฺโพติ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๒๒] **"นวํ ปน ภิกฺขุนา มญฺจํ วา ปีฐํ วา การยมาเนน อฏฺฐงฺคุลปาทกํ กาเรตพฺพํ สุคตงฺคุเลน อญฺญตฺร เหฏฺฐิมาย อฏฺฐนิยา, ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๒๓] **นวํ** นาม กรณํ อุปาทาย วุจฺจติ.

มญฺโจ นาม จตฺตาโร มญฺจา มสารโก พุนฺทิกาพทฺโธ กุพิรปาทโก[๒] อาหจฺจปาทโก.

ปีฐํ นาม จตฺตาริ ปีฐานิ มสารกํ พุนฺทิกาพทฺธํ กุพิรปาทกํ[๓] อาหจฺจปาทกํ.

---

[๑] อิ. สยตูติ [๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. กุพีรปาทโก, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,ฉ.,เท.,มหา. กุพีรปาทกํ, เอวมุปริปิ.

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา.

อฏฺฐงฺคุลปาทกำ กาเรตพฺพำ สุคตงฺคุเลน อญฺญตฺร เหฏฺฐิมาย อฏนิยาติ ฉเปตฺวา เหฏฺฐิมำ อฏนิยำ.[๑] ตำ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยำ เทเสตพฺพำ.

[๔๒๔] อตฺตนา วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๔๒๕] อนาปตฺติ ปมาณิกำ กโรติ, อูนกำ กโรติ, อญฺเญน กตำ ปมาณาติกฺกนฺตำ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

มญฺจปีฐสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ปญฺจมำ.

๖. ตูโลนทฺธสิกฺขาปทำ

[๔๒๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธำ การาเปนฺติ. มนุสฺสา วิหารจาริกำ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อฏนึ.

อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ.[๑] อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ตูโลนทฺธํ การาเปสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๒๗] **“โย ปน ภิกฺขุ มญฺจํ วา ปีฐํ วา ตูโลนทฺธํ การาเปยฺย, อุทฺทาลนกํ ปาจิตฺติยนฺ**ติ.

[๕๒๘] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

มญฺโจ นาม จตฺตาโร มญฺจา มสารโก พุนฺทิกาพทฺโธ กุพิรปาทโก อาหจฺจปาทโก.

ปีฐํ นาม จตฺตาริ ปีฐานิ มสารกํ พุนฺทิกาพทฺธํ กุพิรปาทกํ อาหจฺจปาทกํ.

ตูลํ นาม ตีณิ ตูลานิ รุกฺขตูลํ ลตาตูลํ โปตกีตูลํ.[๒]

---

[๑] อิ. คิหิกามโภคิโน. [๒] สี.,ฉ.,เท. โปฏกิตูลํ, มหา. โปฏกีตูลํ

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน อุทฺทาเลตฺวา ปาจิตฺติยำ เทเสตพฺพำ.

[๕๒๙] อตฺตนา วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๓๐] อนาปตฺติ อาโยเค, กายพนฺธเนน,[๑] อำสพทฺธเก,[๒] ปตฺตตฺถวิกาย, ปริสฺสาวเน, พิมฺโพหนำ[๓] กโรติ, อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา อุทฺทาเลตฺวา ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตูโลนทฺธสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ ฉฏฺฐำ.

๗. นิสีทนสิกฺขาปทำ

[๕๓๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนำ นิสีทนำ อนุญฺญาตำ โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู "ภควตา นิสีทนำ อนุญฺญาตนฺติ อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรนฺติ, มญฺจสฺสปิ ปีฐสฺสปิ ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต

---

[๑] สี. กายพนฺธเน [๒] อิ. อำสวทฺธเก [๓] ฉ. พิพฺโพหนำ, เอวมุปริปิ.

อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อปฺปมาณิกานิ นิสีทนานิ ธาเรสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“นิสีทนํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกํ กาเรตพฺพํ; ตตฺริทํ ปมาณํ ทีฆโส เทฺว วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ ทิยฑฺฒํ; ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติยนฺติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๕๓๒] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายิ มหากาโย โหติ. โส ภควโต ปุรโต นิสีทนํ ปญฺญาเปตฺวา สมนฺตโต สมญฺฉมาโน[๑] นิสีทติ. อถโข ภควา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ “กิสฺส ตฺวํ อุทายิ นิสีทนํ ปญฺญาเปตฺวา[๒] สมนฺตโต สมญฺฉสิ, เสยฺยถาปิ ปุราณสิโกฏฺโจติ.[๓] “ตถา หิ ปน ภนฺเต ภควตา ภิกฺขูนํ อติขุทฺทกํ นิสีทนํ อนุญฺญาตนฺติ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว นิสีทนสฺส ทสา[๔] วิทตฺถึ;[๕] เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] อิ. สมญฺจมาโน
[๒] สี. ปญฺญเปตฺวา, ฉ.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๓] สี.,เท.,อิ. ปุราณาสิโกฏฺโจติ.
[๔] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ทสํ
[๕] อิ. วิทตฺถิ

[๕๓๓] **"นิสีทนํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกํ กาเรตพฺพํ; ตตฺรีทํ ปมาณํ ทีฆโส เทฺว วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ ทิยฑฺฒํ, ทสา วิทตฺถิ; ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๓๔] **นิสีทนํ** นาม สทสํ วุจฺจติ.

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา. ปมาณิกํ กาเรตพฺพํ. ตตฺริทํ ปมาณํ ทีฆโส เทฺว วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ ทิยฑฺฒํ, ทสา วิทตฺถิ; ตํ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํ ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํ.

[๕๓๕] อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๓๖] อนาปตฺติ ปมาณิกํ กโรติ, อูนกํ กโรติ, อญฺเญน กตํ ปมาณาติกฺกนฺตํ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภุมฺมตฺถรณํ[๑] วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นิสีทนสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ.

---

[๑] สี.,ฉ.,มหา. ภูมตฺถรณํ

๘. กณฺฑุปฏิจฺฉาทิสิกฺขาปทํ

[๕๓๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ[๑] อนุญฺญาตา โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู "ภควตา กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ อนุญฺญาตาติ อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฏิจฺฉาทิโย ธาเรนฺติ, ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ อากฑฺฒนฺตา อาหิณฺฑนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฏิจฺฉาทิโย ธาเรสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุปฏิจฺฉาทิโย ธาเรถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อปฺปมาณิกาโย กณฺฑุ-ปฏิจฺฉาทิโย ธาเรสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๓๘] **"กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกา กาเรตพฺพา; ตตฺริทํ ปมาณํ ทีฆโส จตสฺโส วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ เทฺว วิทตฺถิโย; ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๓๙] **กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ** นาม ยสฺส อโธนาภิ อุพฺภชานุ-มณฺฑลํ กณฺฑุ วา ปิฬกา[๒] วา อสฺสาโว วา ถลฺลุกจฺฉา[๓] วา อาพาโธ, ตสฺส ปฏิจฺฉาทนตฺถาย.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทึ, อิ. กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ, มหา. กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ, เอวมุปริปิ.
[๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ปีฬกา [๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ถุลฺลกจฺฉุ

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา. ปมาณิกา กาเรตพฺพา; ตตฺริทำ ปมาณำ ทีฆโส จตสฺโส วิทตฺถิโย สุคต-วิทตฺถิยา, ติริยำ เทฺว วิทตฺถิโย; ตำ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏำ. ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยำ เทเสตพฺพำ.

[๕๔๐] อตฺตนา วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตำ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตำ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๔๑] อนาปตฺติ ปมาณิกำ กโรติ อูนกำ กโรติ อญฺเญน กตำ ปมาณาติกฺกนฺตำ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานำ วา ภุมฺมตฺถรณำ วา สาณิปาการำ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนำ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

กณฺฑุปฏิจฺฉาทิสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ อฏฺฐมำ.

๙. วสฺสิกสาฏิกสิกฺขาปทำ

[๕๔๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนำ วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตา โหติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู “ภควตา วสฺสิกสาฏิกา อนุญฺญาตาติ อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรนฺติ,

ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ อากฑฺฒนฺตา อาหิณฺฑนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อปฺปมาณิกาโย วสฺสิกสาฏิกาโย ธาเรสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๔๓] “**วสฺสิกสาฏิกํ ปน ภิกฺขุนา การยมาเนน ปมาณิกา กาเรตพฺพา; ตตฺริทํ ปมาณํ ทีฆโส ฉ วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ อฑฺฒเตยฺยา; ตํ อติกฺกามยโต เฉทนกํ ปาจิตฺติยนฺติ.**

[๕๔๔] **วสฺสิกสาฏิกา** นาม วสฺสานสฺส จาตุมาสตฺถาย.

การยมาเนนาติ กโรนฺโต วา การาเปนฺโต วา. ปมาณิกา กาเรตพฺพา; ตตฺริทํ ปมาณํ ทีฆโส ฉ วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ อฑฺฒเตยฺยา; ตํ อติกฺกาเมตฺวา กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํ. ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํ.

[๕๔๕] อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๔๖] อนาปตฺติ ปมาณิกำ กโรติ, อูนกำ กโรติ, อญฺเญน กตำ ปมาณาติกฺกนฺตำ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานำ วา ภุมฺมตฺถรณำ วา สาณิปาการำ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนำ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

วสฺสิกสาฏิกสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ นวมำ.

๑๐. นนฺทสิกฺขาปทำ

[๕๔๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา นนฺโท ภควโต มาตุจฺฉาปุตฺโต อภิรูโป โหติ ทสฺสนีโย ปาสาทิโก จตุรงฺคุโลมโก ภควตา,[๑] โส สุคตจีวรปฺปมาณำ จีวรำ ธาเรติ. อทฺทสำสุ โข เถรา ภิกฺขู อายสฺมนฺตำ นนฺทำ ทูรโต ว อาคจฺฉนฺตำ; ทิสฺวาน ภควา อาคจฺฉตีติ อาสนา วุฏฺฐหนฺติ. เต อุปคตำ สญฺชานิตฺวา[๒] อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม อายสฺมา นนฺโท สุคตจีวรปฺปมาณำ จีวรำ ธาเรสฺสตีติ. ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ นนฺท สุคตจีวรปฺปมาณำ จีวรำ ธาเรสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ นนฺท สุคตจีวรปฺปมาณำ จีวรำ ธาเรสฺสสิ. เนตำ นนฺท อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] อิ. ภควโต [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อุปคเต ชานิตฺวา

[๕๔๘] **"โย ปน ภิกฺขุ สุคตจีวรปฺปมาณํ จีวรํ การาเปยฺย อติเรกํ วา, เฉทนกํ ปาจิตฺติยํ; ตตฺริทํ สุคตสฺส สุคต-จีวรปฺปมาณํ ทีฆโส นว วิทตฺถิโย สุคตวิทตฺถิยา, ติริยํ ฉ วิทตฺถิโย; อิทํ สุคตสฺส สุคตจีวรปฺปมาณนฺติ.**

[๕๔๙] **โย ปนา**ติ โย ยาทิโสฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยํ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปเปโต "ภิกฺขูติ.

สุคตจีวรปฺปมาณํ[๑] นาม ทีฆโส นว วิทตฺถิโย สุคต-วิทตฺถิยา, ติริยํ ฉ วิทตฺถิโย.

การาเปยฺยาติ กโรติ วา การาเปติ วา, ปโยเค ทุกฺกฏํ. ปฏิลาเภน ฉินฺทิตฺวา ปาจิตฺติยํ เทเสตพฺพํ.

[๕๕๐] อตฺตนา วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. อตฺตนา วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตํ อตฺตนา ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส. ปเรหิ วิปฺปกตํ ปเรหิ ปริโยสาเปติ, อาปตฺติ ปาจิตฺติยสฺส.

อญฺญสฺสตฺถาย กโรติ วา การาเปติ วา, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ปริภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๕๕๑] อนาปตฺติ อูนกํ กโรติ, อญฺเญน กตํ ปฏิลภิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชติ, วิตานํ วา ภุมฺมตฺถรณํ วา สาณิปาการํ วา ภิสึ วา พิมฺโพหนํ วา กโรติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นนฺทสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ.

รตนวคฺโค นวโม.

---

[๑] อิ. สุคตจีวรํ

ตสฺสุทฺทานํ

รญฺโญ จ รตนํ สนฺตํ สูจิ มญฺจญฺจ ตูลิกํ
นิสีทนญฺจ กณฺฑุญฺจ วสฺสิกา สุคเตน จาติ.

อุทฺทิฏฺฐา โข อายสฺมนฺโต เทฺวนวุติ ปาจิตฺติยา ธมฺมา. ตตฺถายสฺมนฺเต ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ทุติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา ปริสุทฺเธตฺถายสฺมนฺโต; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

ปาจิตฺติยกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ.

๖. ปาฏิเทสนียกณฺฑ

อิเม โข ปนายสฺมนฺโต จตฺตาโร ปาฏิเทสนียา[๑] ธมฺมา อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ.

๑. ปฐมปาฏิเทสนียสิกฺขาปทํ

[๕๕๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปฏิกฺกมนกาเล อญฺญตรํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ "หนฺทยฺย[๒] ภิกฺขุ ปฏิคฺคณฺหาติ.[๓] "สุฏฺฐุ ภคินีติ สพฺเพ ว อคฺคเหสิ. สา อุปกฏฺเฐ กาเล นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุํ, ฉินฺนภตฺตา อโหสิ. อถโข สา ภิกฺขุนี ทุติยมฺปิ ทิวสํ ฯเปฯ ตติยมฺปิ ทิวสํ สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปฏิกฺกมนกาเล ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ "หนฺทยฺย ภิกฺขุ ปฏิคฺคณฺหาติ. "สุฏฺฐุ ภคินีติ สพฺเพ ว อคฺคเหสิ. สา อุปกฏฺเฐ กาเล นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุํ, ฉินฺนภตฺตา อโหสิ. อถโข สา ภิกฺขุนี จตุตฺเถ ทิวเส รถิยาย[๔] ปเวธนฺตี คจฺฉติ. เสฏฺฐี คหปติ รเถน ปฏิปถํ อาคจฺฉนฺโต ตํ ภิกฺขุนึ เอตทโวจ "อเปหยฺเยติ.[๕] สา โอกฺกมนฺตี[๖] ตตฺเถว ปริปติ. เสฏฺฐี คหปติ ตํ ภิกฺขุนึ ขมาเปสิ "ขมาหยฺเย,[๗] มยาสิ ปาติตาติ. "นาหํ คหปติ ตยา ปาติตา; อปิจ อหเมว ทุพฺพลาติ.

---

[๑] อิ. ปาฏิเทสนิยา [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. หนฺทายฺย, เอวมุปริปิ. [๓] อิ. ปฏิคณฺหาติ.
[๔] สี.,ฉ.,เท.,มหา. รถิกาย [๕] สี.,ฉ. อเปหายฺเยติ.
[๖] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. โวกฺกมนฺตี [๗] สี.,ฉ. ขมาหายฺเย

“กิสฺส ปน ตฺวำ อยฺเย ทุพฺพลาติ. อถโข สา ภิกฺขุนี เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. เสฏฺฐี คหปติ ตำ ภิกฺขุนึ ฆรำ เนตฺวา โภเชตฺวา อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “กถำ หิ นาม ภทฺทนฺตา ภิกฺขุนิยา หตฺถโต อามิสำ ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ. กิจฺฉลาโภ มาตุคาโมติ.

อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขียนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺส. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถำ หิ นาม ภิกฺขู ภิกฺขุนิยา หตฺถโต อามิสำ ปฏิคฺคเหสฺสตีติ. ฯเปฯ “สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ ภิกฺขุนิยา หตฺถโต อามิสำ ปฏิคฺคเหสีติ. “สจฺจำ ภควาติ. ญาติกา เต ภิกฺขุ อญฺญาติกาติ. “อญฺญาติกา ภควาติ. “อญฺญาตโก โฆฆปุริส อญฺญาติกาย น ชานาติ ปฏิรูปำ วา อปฺปฏิรูปำ วา สนฺตำ วา อสนฺตำ วา; กถำ หิ นาม ตฺวำ โฆฆปุริส อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา หตฺถโต อามิสำ ปฏิคฺคเหสฺสสิ. เนตำ โฆฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๕๓] “**โย ปน ภิกฺขุ อญฺญาติกาย ภิกฺขุนิยา อนฺตรฆรำ ปวิฏฺฐาย หตฺถโต ขาทนียำ วา โภชนียำ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปฏิเทเสตพฺพำ เตน ภิกฺขุนา ‘คารยฺหำ อาวุโส ธมฺมำ อาปชฺชึ อสปฺปายำ ปาฏิเทสนียำ, ตำ ปฏิเทเสมีติ.**

[๕๕๔] **โย ปนาติ** โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต “ภิกฺขูติ.

อญฺญาติกา นาม มาติโต วา ปิติโต วา ยาว สตฺตมา ปิตามหยุคา อสมฺพทฺธา.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

อนฺตรฆรํ นาม รถิยา[๑] พฺยูหํ สิงฺฆาฏกํ ฆรํ.

ขาทนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นาม.

โภชนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ. "ขาทิสฺสามิ, ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

[๕๕๕] อญฺญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี อนฺตรฆรํ ปวิฏฺฐาย หตฺถโต ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. อญฺญาติกาย เวมติโก อนฺตรฆรํ ปวิฏฺฐาย หตฺถโต ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. อญฺญาติกาย ญาติกสญฺญี อนฺตรฆรํ ปวิฏฺฐาย หตฺถโต ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. เอกโต อุปสมฺปนฺนาย[๒] หตฺถโต [ ][๓] "ขาทิสฺสามิ, ภุญฺชิสฺสามีติ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. รถิกา, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอกโตอุปสมฺปนฺนาย
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร ขาทนียํ วา โภชนียํ วาติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย อญฺญาติกสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ญาติกาย ญาติกสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๕๖] อนาปตฺติ ญาติกาย ทาเปติ น เทติ, อุปนิกฺขิปิตฺวา เทติ, อนฺตราราเม, ภิกฺขุนูปสฺสเย, ติตฺถิยเสยฺยาย, ปฏิกฺกมเน, คามโต นีหริตฺวา เทติ, ยามกาลิกं สตฺตาหกาลิกं ยาวชีวิกं "สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชาติ เทติ, สิกฺขมานาย สามเณริยา อุมฺมตฺตกสฺส อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมปาฏิเทสนียสิกฺขาปทं นิฏฺฐิตं.

๒. ทุติยปาฏิเทสนียสิกฺขาปทं

[๕๕๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุเลสุ นิมนฺติตา ภุญฺชนฺติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย ฉพฺพคฺคิยานं ภิกฺขูนं โวสาสนฺติโย จิตา โหนฺติ "อิธ สูปํ เทถ, อิธ โอทนं เทถาติ. ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ยาวทตฺถํ ภุญฺชนฺติ, อญฺเญ ภิกฺขู น จิตฺตรูปํ ภุญฺชนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย โวสาสนฺติโย น นิวาเรสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ภิกฺขุนิโย โวสาสนฺติโย น นิวาเรถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ภิกฺขุนิโย โวสาสนฺติโย น นิวาเรสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโย-ภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทं อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๕๘] “**ภิกฺขู ปเนว กุเลสุ นิมนฺติตา ภุญฺชนฺติ; ตตฺร เจ [ ][1] ภิกฺขุนี โวสาสมานรูปา จิตา โหติ ‘อิธ สูปํ เทถ, อิธ โอทนํ เทถาติ. เตหิ ภิกฺขูหิ สา ภิกฺขุนี อปสาเทตพฺพา ‘อปสกฺก ตาว ภคินิ, ยาว ภิกฺขู ภุญฺชนฺตีติ. เอกสฺสปิ เจ[2] ภิกฺขุโน นปฺปฏิภาเสยฺย[3] ตํ ภิกฺขุนึ อปสาเทตุํ ‘อปสกฺก ตาว ภคินิ, ยาว ภิกฺขู ภุญฺชนฺตีติ ปฏิเทเสตพฺพํ เตหิ ภิกฺขูหิ ‘คารยฺหํ อาวุโส ธมฺมํ อาปชฺชิมฺหา อสปฺปายํ ปาฏิเทสนียํ, ตํ ปฏิเทเสมาติ.**

[๕๕๙] **ภิกฺขู ปเนว กุเลสุ นิมนฺติตา ภุญฺชนฺตีติ กุลํ** นาม จตฺตาริ กุลานิ ขตฺติยกุลํ พฺราหฺมณกุลํ เวสฺสกุลํ สุทฺทกุลํ.

นิมนฺติตา ภุญฺชนฺตีติ ปญฺจนฺนํ โภชนานํ อญฺญตเรน โภชเนน นิมนฺติตา ภุญฺชนฺติ.

ภิกฺขุนี นาม อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปนฺนา.

โวสาสนฺตี นาม ยถามิตฺตตา ยถาสนฺทิฏฺฐตา ยถาสมฺภตฺตตา ยถาสมานุปชฺฌายกตา ยถาสมานาจริยกตา[4] “อิธ สูปํ เทถ, อิธ โอทนํ เทถาติ. อยํ[5] โวสาสนฺตี นาม.

เตหิ ภิกฺขูหีติ ภุญฺชมาเนหิ ภิกฺขูหิ.

สา ภิกฺขุนีติ ยา สา โวสาสนฺตี ภิกฺขุนี.

เตหิ ภิกฺขูหิ สา ภิกฺขุนี อปสาเทตพฺพา “อปสกฺก ตาว ภคินิ, ยาว ภิกฺขู ภุญฺชนฺตีติ. เอกสฺสปิ เจ ภิกฺขุโน อนปสาทิเต[6]

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร สาติ อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ. [2] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอกสฺส เจปิ, เอวมุปริปิ.
[3] สี.,ฉ.,เท.,อิ. น ปฏิภาเสยฺย [4] อิ. ยถาสมานุปชฺฌายตา ยถาสมานาจริยตา
[5] สี.,ฉ.,อิ. เอสา [6] สี.,ฉ. อนปสาทิโต

“ขาทิสฺสามิ, ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

[๕๖๐] อุปสมฺปนฺนาย อุปสมฺปนฺนสญฺญี โวสาสนฺติยา น นิวาเรติ, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. อุปสมฺปนฺนาย เวมติโก โวสาสนฺติยา น นิวาเรติ, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. อุปสมฺปนฺนาย อนุปสมฺปนฺนสญฺญี โวสาสนฺติยา น นิวาเรติ, อาปตฺติ ปาฏิ-เทสนียสฺส. เอกโตอุปสมฺปนฺนาย โวสาสนฺติยา น นิวาเรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนาย อุปสมฺปนฺนสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนาย เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนุปสมฺปนฺนาย อนุปสมฺปนฺนสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๖๑] อนาปตฺติ อตฺตโน ภตฺตं ทาเปติ น เทติ, อญฺเญสं ภตฺตं เทติ น ทาเปติ, ยं น ทินฺนं, ตं ทาเปติ, ยตฺถ น ทินฺนं, ตตฺถ ทาเปติ, สพฺเพสं สมกं ทาเปติ, สิกฺขมานา โวสาสติ, สามเณรี โวสาสติ, ปญฺจ โภชนานิ ฐเปตฺวา สพฺพตฺถ อนาปตฺติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยปาฏิเทสนียสิกฺขาปทं นิฏฺฐิตं.

๓. ตติยปาฏิเทสนียสิกฺขาปทं

[๕๖๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยं วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยं อญฺญตรํ กุลํ อุภโตปสนฺนं โหติ สทฺธาย วฑฺฒติ โภเคน หายติ. ยं ตสฺมึ กุเล อุปฺปชฺชติ ปุเรภตฺตं ขาทนียं วา โภชนียं วา, ตं สพฺพं ภิกฺขูนं วิสฺสชฺเชตฺวา อปฺเปกทา อนสิตา อจฺฉนฺติ. มนุสฺสา

อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ. อิเม อิเมสํ ทตฺวา อปฺเปกทา อนสิตา อจฺฉนฺตีติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว, ยํ กุลํ สทฺธาย วฑฺฒติ โภเคน หายติ, เอวรูปสฺส กุลสฺส ฌตฺติทุติเยน กมฺเมน เสกฺขสมฺมตึ[๑] ทาตุํ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว ทาตพฺพา, พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

[๕๖๓] “สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิตฺถนฺนามํ กุลํ สทฺธาย วฑฺฒติ โภเคน หายติ; ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส กุลสฺส เสกฺขสมฺมตึ ทเทยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิตฺถนฺนามํ กุลํ สทฺธาย วฑฺฒติ โภเคน หายติ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามสฺส กุลสฺส เสกฺขสมฺมตึ เทติ; ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส กุลสฺส เสกฺขสมฺมติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

ทินฺนา สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส กุลสฺส เสกฺขสมฺมติ. ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี; เอวเมตํ ธารยามีติ.

เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“ยานิ โข ปน ตานิ เสกฺขสมฺมตานิ กุลานิ, โย ปน ภิกฺขุ ตถารูเปสุ เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ขาทนียํ วา โภชนียํ วา

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เสกฺขสมฺมุตึ

สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปฏิเทเสตพฺพำ เตน ภิกฺขุนา 'คารยฺหำ อาวุโส ธมฺมำ อาปชฺชึ อสปฺปายำ ปาฏิเทสนียำ, ตำ ปฏิเทเสมีติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๕๖๔] เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยำ อุสฺสโว โหติ. มนุสฺสา ภิกฺขู นิมนฺเตตฺวา โภเชนฺติ. ตำปิ โข กุลำ ภิกฺขู นิมนฺเตสิ. ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาธิวาเสนฺติ "ปฏิกฺขิตฺตำ ภควตา เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทิตุำ ภุญฺชิตุนฺติ. เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กินฺนุ โข นาม อมฺหากำ ชีวิเตน, ยำ อยฺยา อมฺหากำ น ปฏิคฺคณฺหนฺตีติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู เตสำ [ ][1] อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว นิมนฺติเตน เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทิตุำ ภุญฺชิตุำ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ยานิ โข ปน ตานิ เสกฺขสมฺมตานิ กุลานิ, โย ปน ภิกฺขุ ตถารูเปสุ เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ปุพฺเพ อนิมนฺติโต ขาทนียำ วา โภชนียำ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปฏิเทเสตพฺพำ เตน ภิกฺขุนา 'คารยฺหำ อาวุโส ธมฺมำ อาปชฺชึ อสปฺปายำ ปาฏิเทสนียำ, ตำ ปฏิเทเสมีติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

---

[1] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร มนุสฺสานนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

[๕๖๕] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ตสฺส กุลสฺส กุลูปโก โหติ. อถโข โส ภิกฺขุ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺต-จีวรมาทาย, เยน ตํ กุลํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถโข[๑] โส ภิกฺขุ คิลาโน โหติ. อถโข เต มนุสฺสา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุ๋ "ภุญฺชถ ภนฺเตติ. อถโข โส ภิกฺขุ "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตํ อนิมนฺติเตน เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทิตุํ ภุญฺชิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต น ปฏิคฺคเหสิ, นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุ๋, ฉินฺนภตฺโต อโหสิ. อถโข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ๋. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทิตุ๋ ภุญฺชิตุ๋, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๖๖] **"ยานิ โข ปน ตานิ เสกฺขสมฺมตานิ กุลานิ, โย ปน ภิกฺขุ ตถารูเปสุ เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสุ ปุพฺเพ อนิมนฺติโต อคิลาโน ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปฏิเทเสตพฺพํ เตน ภิกฺขุนา 'คารยฺหํ อาวุโส ธมฺมํ อาปชฺชึ อสปฺปายํ ปาฏิเทสนียํ, ตํ ปฏิเทเสมีติ.**

[๕๖๗] **ยานิ โข ปน ตานิ เสกฺขสมฺมตานิ กุลานีติ เสกฺขสมฺมตํ** นาม กุลํ ยํ กุลํ สทฺธาย วฑฺฒติ โภเคน หายติ, เอวรูปสฺส กุลสฺส ญตฺติทุติเยน กมฺเมน เสกฺขสมฺมติ ทินฺนา โหติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เตน โข ปน สมเยน

โย ปนาติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยं อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ตถารูเปสุ เสกฺขสมฺมเตสุ กุเลสูติ เอวรูเปสุ เสกฺข-สมฺมเตสุ กุเลสุ.

อนิมนฺติโต นาม อชฺชตนาย วา สฺวาตนาย วา อนิมนฺติโต, ฆรูปจารं[๑] โอกฺกมนฺเต นิมนฺเตนฺติ;[๒] เอโส อนิมนฺติโต นาม.

นิมนฺติโต นาม อชฺชตนาย วา สฺวาตนาย วา นิมนฺติโต, ฆรูปจารं อโนกฺกมนฺเต นิมนฺเตนฺติ; เอโส นิมนฺติโต นาม.

อคิลาโน นาม สกฺโกติ ปิณฺฑาย จริตุं.

คิลาโน นาม น สกฺโกติ ปิณฺฑาย จริตุं.

ขาทนียं นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกं สตฺตาหกาลิกं ยาวชีวิกं ฐเปตฺวา อวเสสं ขาทนียं นาม.

โภชนียं นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสं.

อนิมนฺติโต อคิลาโน "ขาทิสฺสามิ, ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

[๕๖๘] เสกฺขสมฺมเต เสกฺขสมฺมตสญฺญี อนิมนฺติโต อคิลาโน ขาทนียं วา โภชนียं วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. เสกฺขสมฺมเต เวมติโก อนิมนฺติโต อคิลาโน ขาทนียं วา โภชนียं วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. เสกฺขสมฺมเต

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ฆรูปจารं, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นิมนฺเตติ, เอวมุปริปิ.

อเสกฺขสมฺมตสญฺญี อนิมนฺติโต อคิลาโน ขาทนียํ วา โภชนียํ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อเสกฺขสมฺมเต เสกฺขสมฺมตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อเสกฺขสมฺมเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อเสกฺขสมฺมเต อเสกฺขสมฺมตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๖๙] อนาปตฺติ นิมนฺติตสฺส, คิลานสฺส, นิมนฺติตสฺส วา คิลานสฺส วา เสสกํ ภุญฺชติ, อญฺเญสํ ภิกฺขา ตตฺถ ปญฺญตฺตา โหติ, ฆรโต นีหริตฺวา เทนฺติ, นิจฺจภตฺเต,[๑] สลากภตฺเต, ปกฺขิเก, อุโปสถิเก, ปาฏิปทิเก, ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ "สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชาติ[๒] เทติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยปาฏิเทสนียสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

๔. จตุตฺถปาฏิเทสนียสิกฺขาปทํ

[๕๗๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม. เตน โข ปน สมเยน สากิยทาสกา อวรุทฺธา โหนฺติ. สากิยานิโย อิจฺฉนฺติ อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ ภตฺตํ กาตุํ. อสฺโสสุํ โข สากิยทาสกา "สากิยานิโย กิร อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ ภตฺตํ กตฺตุกามาติ. เต มคฺเค ปริยุฏฺฐึสุ.

---

[๑] อิ. นิจฺจภตฺตเก [๒] อิ. ปริภุญฺชติ

สากิยานิโย ปณีตำ ขาทนียำ โภชนียำ อาทาย อารญฺญกำ เสนาสนำ อคมำสุ. สากิยทาสกา นิกฺขมิตฺวา สากิยานิโย อจฺฉินฺทึสุ จ ทูเสสุญฺจ. สากิยา นิกฺขมิตฺวา เต โจเร สภณฺเฑ[๑] คเหตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภทนฺตา อาราเม โจเร ปฏิวสนฺเต นาโรเจสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุำ โข ภิกฺขู สากิยานำ อุชฺฌายนฺตานำ ขียนฺตานำ วิปาเจนฺตานำ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "เตนหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญาเปสฺสามิ ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ สงฺฆสุฏฺฐุตาย ฯเปฯ สทฺธมฺมฏฺฐิติยา วินยานุคฺคหาย, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ยานิ โข ปน ตานิ อารญฺญกานิ เสนาสนานิ สาสงฺกสมฺมตานิ สปฺปฏิภยานิ, โย ปน ภิกฺขุ ตถารูเปสุ เสนาสเนสุ วิหรนฺโต[๒] ปุพฺเพ อปฺปฏิสำวิทิตำ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา อชฺฌาราเม สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปฏิเทเสตพฺพำ เตน ภิกฺขุนา 'คารยฺหำ อาวุโส ธมฺมำ อาปชฺชึ อสปฺปายำ ปาฏิเทสนียำ, ตำ ปฏิเทเสมีติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๕๗๑] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ คิลาโน โหติ. มนุสฺสา ขาทนียำ [ ][๓] โภชนียำ [ ][๓]

---

[๑] เท.,อิ. สห ภณฺเฑน [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,อิ. เอตฺถนฺตเร วาสทฺโท ทิสฺสติ.

อาทาย อารญฺญกำ เสนาสนำ อคมำสุ. อถโข เต มนุสฺสา ตำ ภิกฺขุำ เอตทโวจุำ "ภุญฺชถ ภนฺเตติ. อถโข โส ภิกฺขุ "ภควตา ปฏิกฺขิตฺตำ อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทิตุำ ภุญฺชิตุนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺโต น ปฏิคฺคเหสิ, นาสกฺขิ ปิณฺฑาย จริตุำ, ฉินฺนภตฺโต อโหสิ. อถโข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนำ เอตมตฺถำ อาโรเจสิ. ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา อารญฺญเกสุ เสนาสเนสุ ปุพฺเพ อปฺปฏิสำวิทิตำ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา ขาทิตุำ ภุญฺชิตุำ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

[๕๗๒] "**ยานิ โข ปน ตานิ อารญฺญกานิ เสนาสนานิ สาสงฺกสมฺมตานิ สปฺปฏิภยานิ, โย ปน ภิกฺขุ ตถารูเปสุ เสนาสเนสุ วิหรนฺโต ปุพฺเพ อปฺปฏิสำวิทิตำ ขาทนียำ วา โภชนียำ วา อชฺฌาราเม สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา อคิลาโน ขาเทยฺย วา ภุญฺเชยฺย วา, ปฏิเทเสตพฺพำ เตน ภิกฺขุนา 'คารยฺหำ อาวุโส ธมฺมำ อาปชฺชึ อสปฺปายำ ปาฏิเทสนียำ, ตำ ปฏิเทเสมีติ.**

[๕๗๓] **ยานิ โข ปน ตานิ อารญฺญกานิ เสนาสนานีติ อารญฺญกำ** นาม เสนาสนำ ปญฺจธนุสติกำ ปจฺฉิมำ.

สาสงฺกำ นาม อาราเม อารามูปจาเร โจรานำ นิวิฏฺโฐกาโส ทิสฺสติ, ภุตฺโตกาโส ทิสฺสติ, จิโตกาโส ทิสฺสติ, นิสินฺโนกาโส ทิสฺสติ, นิปนฺโนกาโส ทิสฺสติ.

สปฺปฏิภยำ นาม อาราเม อารามูปจาเร โจเรหิ มนุสฺสา หตา ทิสฺสนฺติ. วิลุตฺตา ทิสฺสนฺติ. อาโกฏิตา ทิสฺสนฺติ.

โย ปนาติ โย ยาทิโส ฯเปฯ

ภิกฺขูติ ฯเปฯ อยำ อิมสฺมึ อตฺเถ อธิปฺเปโต "ภิกฺขูติ.

ตถารูเปสุ เสนาสเนสูติ เอวรูเปสุ เสนาสเนสุ.

อปฺปฏิสำวิทิตำ นาม ปญฺจนฺนำ ปฏิสำวิทิตำ; เอตำ อปฺปฏิสำวิทิตำ นาม. อารามำ อารามูปจารำ จเปตฺวา ปฏิสำวิทิตำ; เอตำ อปฺปฏิสำวิทิตำ นาม.

ปฏิสำวิทิตำ นาม โย โกจิ อิตฺถี วา ปุริโส วา อารามำ วา[๑] อารามูปจารำ วา[๑] อาคนฺตฺวา อาโรเจติ[๒] "อิตฺถนฺนามสฺส ภนฺเต ขาทนียำ วา[๓] โภชนียำ วา[๓] อาหริยิสฺสตีติ.[๔] สเจ สาสงฺกำ โหติ, "สาสงฺกนฺติ อาจิกฺขิตพฺพำ. สเจ สปฺปฏิภยำ โหติ "สปฺปฏิภยนฺติ อาจิกฺขิตพฺพำ. สเจ "โหตุ ภนฺเต, อาหริยิสฺสตีติ ภณติ. โจรา วตฺตพฺพา "มนุสฺสา อิฏฺปจรนฺติ อปสกฺกถาติ. ยาคุยา ปฏิสำวิทิเต ตสฺสา ปริวาโร อาหริยติ; เอตำ ปฏิสำวิทิตำ นาม. ภตฺเตน ปฏิสำวิทิเต ตสฺส ปริวาโร อาหริยติ;[๕] เอตำ ปฏิสำวิทิตำ นาม. ขาทนีเยน ปฏิสำวิทิเต ตสฺส ปริวาโร อาหริยติ; เอตำ ปฏิสำวิทิตำ นาม. กุเลน ปฏิสำวิทิเต เย[๖] ตสฺมึ กุเล มนุสฺสา[๗] ขาทนียำ วา โภชนียำ วา อาหรนฺติ;[๘] เอตำ ปฏิสำวิทิตำ นาม. คาเมน ปฏิสำวิทิเต เย ตสฺมึ คาเม มนุสฺสา ขาทนียำ วา โภชนียำ วา อาหรนฺติ;

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. วาสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๒] อิ. อาโรเจสิ
[๓] อิ.,มหา. วาสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๔] สี.,ฉ.,อิ. อาหริสฺสนฺตีติ, เอวมุปริปิ.
[๕] สี.,ฉ.,อิ. อาหริยฺยติ, เอวมุปริปิ.
[๖] สี.,ฉ.,เท.,อิ. โย, เอวมุปริปิ.
[๗] สี.,ฉ.,เท.,อิ. มนุสฺโส, เอวมุปริปิ.
[๘] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อาหรติ, เอวมุปริปิ.

เอตํ ปฏิสํวิทิตํ นาม. ปูเคน ปฏิสํวิทิเต เย ตสฺมึ ปูเค มนุสฺสา ขาทนียํ วา โภชนียํ วา อาหรนฺติ; เอตํ ปฏิสํวิทิตํ นาม.

ขาทนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ ยามกาลิกํ สตฺตาหกาลิกํ ยาวชีวิกํ ฐเปตฺวา อวเสสํ ขาทนียํ นาม.

โภชนียํ นาม ปญฺจ โภชนานิ โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ.

อชฺฌาราโม นาม ปริกฺขิตฺตสฺส อารามสฺส อนฺโตอาราโม, อปริกฺขิตฺตสฺส อุปจาโร.

อคิลาโน นาม สกฺโกติ ปิณฺฑาย จริตุํ.[๑]

คิลาโน นาม น สกฺโกติ ปิณฺฑาย จริตุํ.

อปฺปฏิสํวิทิตํ อคิลาโน "ขาทิสฺสามิ, ภุญฺชิสฺสามีติ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

[๕๗๔] อปฺปฏิสํวิทิเต อปฺปฏิสํวิทิตสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา อชฺฌาราเม สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา อคิลาโน ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. อปฺปฏิสํวิทิเต เวมติโก ขาทนียํ วา โภชนียํ วา อชฺฌาราเม สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา อคิลาโน ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส. อปฺปฏิสํวิทิเต ปฏิสํวิทิตสญฺญี ขาทนียํ วา โภชนียํ วา อชฺฌาราเม สหตฺถา ปฏิคฺคเหตฺวา อคิลาโน ขาทติ วา ภุญฺชติ วา, อาปตฺติ ปาฏิเทสนียสฺส.

---

[๑] อิ. คนฺตุํ, เอวมุปริปิ.

ยามกาลิกं สตฺตาหกาลิกं ยาวชีวิกं อาหารตฺถาย ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อชฺโฌหาเร อชฺโฌหาเร อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิสංวิทิเต อปฺปฏิสංวิทิตสญฺญี, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิสංวิทิเต เวมติโก, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. ปฏิสංวิทิเต ปฏิสංวิทิตสญฺญี, อนาปตฺติ.

[๕๗๕] อนาปตฺติ ปฏิสංวิทิเต, คิลานสฺส, ปฏิสංวิทิเต วา คิลานสฺส วา เสสกं ภุญฺชติ, พหาราเม ปฏิคฺคเหตฺวา อนฺโตอาราเม[๑] ภุญฺชติ,[๒] ตตฺถ ชาตกं มูลं วา ตจं วา ปตฺตं วา ปุปฺผं วา ผลं วา ภุญฺชติ, ยามกาลิกं สตฺตาหกาลิกं ยาวชีวิกं สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชติ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถปาฏิเทสนียสิกฺขาปทं นิฏฺฐิตं.[๓]

อุทฺทิฏฺฐา โข อายสฺมนฺโต จตฺตาโร ปาฏิเทสนียา ธมฺมา. ตตฺถายสฺมนฺเต ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ทุติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ปริสุทฺเธตฺถายสฺมนฺโต; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตं ธารยามีติ.

ปาฏิเทสนียกณฺฑं นิฏฺฐิตं.

---

[๑] เท. อนฺโต อาราเม [๒] อิ. ปริภุญฺชติ

[๓] เท.,สฺยา.,ทยฺ. จตุตฺถปาฏิเทสนียสิกฺขาปทं นิฏฺฐิตนฺติ อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

๗. เสขิยกณฺฑ

อิเม โข ปนายสฺมนฺโต เสขิยา ธมฺมา อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ.

๑. ปริมณฺฑลวคฺโค

[๕๗๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺตา นิวาเสนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺตา นิวาเสสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺตา นิวาเสสฺสนฺตีติ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺตา นิวาเสถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺตา นิวาเสสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"ปริมณฺฑลํ นิวาเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ปริมณฺฑลํ นิวาเสตพฺพํ นาภิมณฺฑลํ ชานุมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทนฺเตน. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปุรโต วา ปจฺฉโต วา โอลมฺเพนฺโต นิวาเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๗๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺตา ปารุปนฺติ ฯเปฯ

"ปริมณฺฑลํ ปารุปิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ปริมณฺฑลํ ปารุปิตพฺพํ อุโภ กณฺเณ สมํ กตฺวา. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปุรโตปิ ปจฺฉโตปิ โอลมฺเพนฺโต ปารุปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๗๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กายํ วิวริตฺวา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"สุปฏิจฺฉนฺโน[๑] อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. สุปฺปฏิจฺฉนฺโน

สุปฏิจฺฉนฺเนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ กายํ วิวริตฺวา อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๗๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กายํ วิวริตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"สุปฏิจฺฉนฺโน อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สุปฏิจฺฉนฺเนน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ กายํ วิวริตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๘๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หตฺถมฺปิ ปาทมฺปิ กีฬาเปนฺตา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"สุสํวุโต อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สุสํวุเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ หตฺถํ วา ปาทํ วา กีฬาเปนฺโต อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ,[๑] อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๔๘๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หตฺถมฺปิ ปาทมฺปิ กีฬาเปนฺตา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"สุสำวุโต อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สุสำวุเตน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ หตฺถำ วา ปาทำ วา กีฬาเปนฺโต อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๔๘๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตหำ ตหำ โอโลเกนฺตา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"โอกฺขิตฺตจกฺขุ อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร คนฺตพฺพำ ยุคมตฺตำ เปกฺขนฺเตน. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ ตหำ ตหำ โอโลเกนฺโต อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,อิ. อยำ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๕๘๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตหำ ตหำ โอโลเกนฺตา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"โอกฺขิตฺตจกฺขุ อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพำ ยุคมตฺตำ เปกฺขนฺเตน. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ ตหำ ตหำ โอโลเกนฺโต อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๕๘๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ เอกโต วา อุภโต วา อุกฺขิปิตฺวา อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๕๘๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ เอกโต วา อุภโต วา อุกฺขิปิตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

ปริมณฺฑลวคฺโค ปฐโม.

๒. อุชฺชคฺฆิกวคฺโค

[๕๘๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหาหสิตำ หสนฺตา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ มหาหสิตํ หสนฺโต อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, หสนียสฺมึ วตฺถุสฺมึ มิหิตมตฺตํ กโรติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๘๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหาหสิตํ หสนฺตา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ มหาหสิตํ หสนฺโต อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, หสนียสฺมึ วตฺถุสฺมึ มิหิตมตฺตํ กโรติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๘๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กโรนฺตา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"อปฺปสทฺโท อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

อปฺปสทฺเทน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กโรนฺโต อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๘๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กโรนฺตา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"อปฺปสทฺโท อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

อปฺปสทฺเทน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กโรนฺโต อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ กายํ โอลมฺเพนฺตา ฯเปฯ

"น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ, กายํ ปคฺคเหตฺวา คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คจฺฉติ กายํ โอลมฺเพนฺโต, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ กายํ โอลมฺเพนฺตา ฯเปฯ

"น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ, กายํ ปคฺคเหตฺวา นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทติ กายํ โอลมฺเพนฺโต, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ พาหุ โอลมฺเพนฺตา ฯเปฯ

"น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ, พาหุ์ ปคฺคเหตฺวา คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คจฺฉติ พาหุ์ โอลมฺเพนฺโต, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ พาหุ์ โอลมฺเพนฺตา ฯเปฯ

"น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ, พาหุ์ ปคฺคเหตฺวา นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทติ พาหุ์ โอลมฺเพนฺโต, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ สีสํ โอลมฺเพนฺตา ฯเปฯ

"น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ, สีสํ ปคฺคเหตฺวา คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คจฺฉติ สีสํ โอลมฺเพนฺโต, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ สีสํ โอลมฺเพนฺตา ฯเปฯ

"น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ, สีสํ ปคฺคเหตฺวา นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทติ สีสํ โอลมฺเพนฺโต, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

อุชฺชคฺฆิกวคฺโค ทุติโย.

๓. ขมฺภกตวคฺโค

[๕๙๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ขมฺภกตา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"น ขมฺภกโต อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพ์. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ เอกโต วา อุภโต วา ขมฺภ์ กตฺวา อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ขมฺภกตา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"น ขมฺภกโต อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพ์. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ เอกโต วา อุภโต วา ขมฺภ์ กตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สสีสํ ปารุปิตฺวา อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"น โอคุณฺฐิโต อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น โอคุณฺจิเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สสีสํ ปารุปิตฺวา อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๕๙๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สสีสํ ปารุปิตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"น โอคุณฺจิโต อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น โอคุณฺจิเตน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สสีสํ ปารุปิตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๐๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คจฺฉนฺติ ฯเปฯ

"น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คมิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คจฺฉติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๐๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปลฺลตฺถิกาย อนฺตรฆเร นิสีทนฺติ ฯเปฯ

"น ปลฺลตฺถิกาย อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ปลฺลตฺถิกาย อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ หตฺถปลฺลตฺถิกาย วา ทุสฺสปลฺลตฺถิกาย วา อนฺตรฆเร นิสีทติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, วาสูปคตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๐๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อสกฺกจฺจำ ปิณฺฑปาตำ ปฏิคฺคณฺหนฺติ ฉฑฺเฑตุกามา วิย ฯเปฯ

"สกฺกจฺจำ ปิณฺฑปาตำ ปฏิคฺคเหสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สกฺกจฺจำ ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตพฺโพ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ อสกฺกจฺจำ ปิณฺฑปาตำ ปฏิคฺคณฺหาติ ฉฑฺเฑตุกาโม วิย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๐๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตหํ ตหํ โอโลเกนฺตา ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคณฺหนฺติ, อากิรนฺเตปิ อติกฺกนฺเตปิ น ชานนฺติ ฯเปฯ

"ปตฺตสญฺญี ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคเหสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ปตฺตสญฺญินา ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ตหํ ตหํ โอโลเกนฺโต ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๐๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคณฺหนฺตา สูปเยว พหุๆ ปฏิคฺคณฺหนฺติ ฯเปฯ

"สมสูปกํ ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคเหสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สูโป นาม เทฺว สูปา มุคฺคสูโป มาสสูโป หตฺถหาริโย. สมสูปโก ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สูปเยว พหุๆ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, รสรเส, ฌาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๐๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ถูปีกตํ ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคณฺหนฺติ ฯเปฯ

"สมติตฺติกํ ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคเหสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สมติตฺติโก ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ถูปีกตํ ปิณฺฑปาตํ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

ขมฺภกตวคฺโค ตติโย.

๔. สกฺกจฺจวคฺโค

[๖๐๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อสกฺกจฺจํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชนฺติ อภุญฺชิตุกามา วิย ฯเปฯ

"สกฺกจฺจํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สกฺกจฺจํ ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อสกฺกจฺจํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชติ อภุญฺชิตุกาโม วิย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๐๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตหํ ตหํ โอโลเกนฺตา ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชนฺติ, อากิรนฺเตปิ อติกฺกนฺเตปิ น ชานนฺติ ฯเปฯ

"ปตฺตสญฺญี ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ปตฺตสญฺญินา ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ตหํ ตหํ โอโลเกนฺโต ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๐๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตหํ ตหํ โอมสิตฺวา ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"สปทานํ ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สปทานํ ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ตหํ ตหํ โอมสิตฺวา[๑] ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อญฺเญสํ เทนฺโต โอมสติ, อญฺญภาชเน[๒] อากิรนฺโต โอมสติ, อุตฺตริภงฺเค, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] อิ. โอมทฺทิตฺวา [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อญฺญสฺส ภาเชเน

[๖๐๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปิณฺฑปาตํ ภุญฺชนฺตา สูปมฺเยว พหุๆ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"สมสูปกๆ ปิณฺฑปาตๆ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สูโป นาม เทฺว สูปา มุคฺคสูโป มาสสูโป หตฺถหาริโย. สมสูปโก ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตพฺโพ. โย อนาทริยๆ ปฏิจฺจ สูปมฺเยว พหุๆ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, รสรเส, ญาตกานๆ, ปวาริตานๆ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทๆ นิฏฺฐิตๆ.

[๖๑๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยๆ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ถูปโต[๑] โอมทฺทิตฺวา ปิณฺฑปาตๆ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น ถูปโต โอมทฺทิตฺวา ปิณฺฑปาตๆ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ถูปโต โอมทฺทิตฺวา ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตพฺโพ. โย อนาทริยๆ ปฏิจฺจ ถูปโต โอมทฺทิตฺวา ปิณฺฑปาตๆ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ปริตฺตเก เสเส เอกโต สงฺกฑฺฒิตฺวา โอมทฺทิตฺวา ภุญฺชติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทๆ นิฏฺฐิตๆ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ถูปกโต

[๖๑๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สูปมฺปิ พฺยญฺชนมฺปิ โอทเนน ปฏิจฺฉาเทนฺติ ภิยฺโยกมฺยตํ อุปาทาย ฯเปฯ

"น สูปํ วา พฺยญฺชนํ วา โอทเนน ปฏิจฺฉาเทสฺสามิ ภิยฺโยกมฺยตํ อุปาทายาติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สูปํ วา พฺยญฺชนํ วา โอทเนน ปฏิจฺฉาเทตพฺพํ ภิยฺโยกมฺยตํ อุปาทาย. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สูปํ วา พฺยญฺชนํ วา โอทเนน ปฏิจฺฉาเทติ ภิยฺโยกมฺยตํ อุปาทาย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, สามิกา, ปฏิจฺฉาเทตฺวา เทนฺติ, น ภิยฺโยกมฺยตํ อุปาทาย, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๑๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สูปมฺปิ โอทนมฺปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา สูปมฺปิ โอทนมฺปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ. กสฺส สมฺปนฺนํ น มนาปํ, กสฺส สาทุ น รุจฺจตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สูปมฺปิ โอทนมฺปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว สูปมฺปิ

โอทนำปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชถาติ. “สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถำ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา สูปำปิ โอทนำปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสถ. เนตำ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น สูปำ วา โอทนำ วา อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

เอวญฺจิทำ ภควตา ภิกฺขูนำ สิกฺขาปทำ ปญฺญตฺตำ โหติ.

[๖๑๓] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คิลานา โหนฺติ. คิลาน-ปุจฺฉกา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู เอตทโวจุำ “กจฺจาวุโส ขมนียำ, กจฺจิ ยาปนียนฺติ. “ปุพฺเพ มยำ อาวุโส สูปำปิ โอทนำปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชาม, เตน โน ผาสุ โหติ; อิทานิ ปน ‘ภควตา ปฏิกฺขิตฺตนฺติ กุกฺกุจฺจายนฺตา น วิญฺญาเปม, เตน โน น ผาสุ โหตีติ. ภควโต เอตมตฺถำ อาโรเจสุำ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา สูปำปิ โอทนำปิ อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิตุำ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมำ สิกฺขาปทำ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น สูปำ วา โอทนำ วา อคิลาโน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สูปำ วา โอทนำ วา อคิลาเนน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ สูปำ วา โอทนำ วา อคิลาโน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ญาตกานํ, ปวาริตานํ, อญฺญสฺสตฺถาย, อตฺตโน ธเนน, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๑๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุชฺฌานสญฺญี ปเรสํ ปตฺตํ โอโลเกนฺติ ฯเปฯ

"น อุชฺฌานสญฺญี ปเรสํ ปตฺตํ โอโลเกสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุชฺฌานสญฺญินา ปเรสํ ปตฺโต โอโลเกตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อุชฺฌานสญฺญี ปเรสํ ปตฺตํ โอโลเกติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, "ทสฺสามีติ วา "ทาเปสฺสามีติ วา โอโลเกติ, นอุชฺฌานสญฺญิสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๑๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มหนฺตํ กพฬํ กโรนฺติ ฯเปฯ

"นาติมหนฺตํ กพฬํ กริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

นาติมหนฺโต กพโฬ กาตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ มหนฺตํ กพฬํ กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ขชฺชเก, ผลาผเล, อุตฺตริภงฺเค, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๑๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทีฆำ อาโลปำ กโรนฺตา[๑] ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"ปริมณฺฑลำ อาโลปำ กริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ปริมณฺฑโล อาโลโป กาตพฺโพ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ ทีฆำ อาโลปำ กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ขชฺชเก, ผลาผเล, อุตฺตริภงฺเค, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

สกฺกจฺจวคฺโค จตุตฺโถ.

๕. กพพวคฺโค

[๖๑๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อนาหเฏ กพเพ มุขทฺวารำ วิวรนฺติ ฯเปฯ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. กโรนฺติ ฯเปฯ

“น อนาหเฏ กพเฬ มุขทฺวารํ วิวริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อนาหเฏ กพเฬ มุขทฺวารํ วิวริตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อนาหเฏ กพเฬ มุขทฺวารํ วิวรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๑๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภุญฺชมานา สพฺพํ หตฺถํ มุเข ปกฺขิปนฺติ ฯเปฯ

“น ภุญฺชมาโน สพฺพํ หตฺถํ มุเข ปกฺขิปิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ภุญฺชมาเนน สพฺโพ หตฺโถ มุเข ปกฺขิปิตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ภุญฺชมาโน สพฺพํ หตฺถํ มุเข ปกฺขิปติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๑๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สกพเฬน มุเขน พฺยาหรนฺติ ฯเปฯ

"น สกพเพน มุเขน พฺยาหริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สกพเพน มุเขน พฺยาหริตพฺพ์. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สกพเพน มุเขน พฺยาหรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๒๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปิณฺฑุกฺเขปกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น ปิณฺฑุกฺเขปกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ปิณฺฑุกฺเขปกํ ภุญฺชิตพฺพ์. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปิณฺฑุกฺเขปกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ขชฺชเก, ผลาผเล, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๒๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กพพาวจฺเฉทกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น กพพาวจฺเฉทกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น กพพาวจฺเฉทกํ ภุญฺชิตพฺพ์. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ กพพาวจฺเฉทกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ขชฺชเก, ผลาผเล, อุตฺตริภงฺเค, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๒๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อวคณฺฑการกำ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น อวคณฺฑการกำ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อวคณฺฑการกำ ภุญฺชิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ เอกโต วา อุภโต วา คณฺหำ กตฺวา ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ผลาผเล, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๒๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หตฺถนิทฺธูนกำ[๑] ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น หตฺถนิทฺธูนกำ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น หตฺถนิทฺธูนกำ ภุญฺชิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ หตฺถนิทฺธูนกำ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, กจวรำ ฉฑฺเฑนฺโต หตฺถำ นิทฺธูนติ,[๒] อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. หตฺถนิทฺธุนกำ, เอวมุปริปิ. [๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. นิทฺธุนาติ

[๖๒๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สิตฺถาวการกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น สิตฺถาวการกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สิตฺถาวการกํ ภุญฺชิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สิตฺถาวการกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, กจวรํ ฉฑฺเฑนฺโต สิตฺถํ ฉฑฺฑยติ,[๑] อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๒๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชิวฺหานิจฺฉารกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น ชิวฺหานิจฺฉารกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ชิวฺหานิจฺฉารกํ ภุญฺชิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ชิวฺหานิจฺฉารกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๒๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จปุจปุการกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

---

[๑] อิ. ฉฑฺฑิยฺยติ

"น จปุจปุการกำ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น จปุจปุการกำ ภุญฺชิตพฺพำ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ จปุจปุการกำ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

กพพวคฺโค ปญฺจโม.

๖. สุรุสุรุวคฺโค

[๖๒๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยำ วิหรติ โฆสิตาราเม. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน พฺราหฺมเณน สงฺฆสฺส ปโยปานำ ปฏิยตฺตำ โหติ. ภิกฺขู สุรุสุรุการกำ ขีรำ ปิวนฺติ. อญฺญตโร นฏปุพฺพโก ภิกฺขุ เอวมาห "สพฺพายำ[๑] มญฺเญ สงฺโฆ สีตีกโตติ.[๒] เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถำ หิ นาม ภิกฺขุ สงฺฆำ อารพฺภ ทวำ กริสฺสตีติ ฯเปฯ "สจฺจำ กิร ตฺวำ ภิกฺขุ สงฺฆำ อารพฺภ ทวำ อกาสีติ. "สจฺจำ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถำ หิ นาม ตฺวำ โมฆปุริส สงฺฆำ อารพฺภ ทวำ กริสฺสสิ. เนตำ โมฆปุริส อปฺปสนฺนานำ วา ปสาทาย ปสนฺนานำ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถำ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "น ภิกฺขเว พุทฺธำ วา ธมฺมำ วา สงฺฆำ วา อารพฺภ ทโว กาตพฺโพ, โย กเรยฺย, อาปตฺติ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. สพฺโพยำ

[๒] อิ. สิติกโตติ.

ทุกฺกฏสฺสาติ. อถโข ภควา ตํ ภิกฺขุ๋ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"น สุรุสุรุการกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สุรุสุรุการกํ ภุญฺชิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สุรุสุรุการกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๒๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หตฺถนิลฺเลหกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น หตฺถนิลฺเลหกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น หตฺถนิลฺเลหกํ ภุญฺชิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ หตฺถนิลฺเลหกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๒๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปตฺตนิลฺเลหกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น ปตฺตนิลฺเลหกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ปตฺตนิลฺเลหกํ ภุญฺชิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปตฺต-นิลฺเลหกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ปริตฺตเก เสเส เอกโต สงฺกฑฺฒิตฺวา นิลฺเลหิตฺวา ภุญฺชติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๓๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โอฏฺฐนิลฺเลหกํ ภุญฺชนฺติ ฯเปฯ

"น โอฏฺฐนิลฺเลหกํ ภุญฺชิสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น โอฏฺฐนิลฺเลหกํ ภุญฺชิตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ โอฏฺฐ-นิลฺเลหกํ ภุญฺชติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๓๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร[๑] เภสกฬาวเน มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โกกนเท ปาสาเท สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ[๒] ปฏิคฺคณฺหนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ

---

[๑] สี.,ฉ. สุสุมารคิเร, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. ปานยถาลกํ, เอวมุปริปิ.

ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสं มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขู สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ ปฏิคฺคเหสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ ปฏิคฺคณฺหนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ ปฏิคฺคเหสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลโก ปฏิคฺคเหตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สามิเสน หตฺเถน ปานียถาลกํ ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, “โธวิสฺสามีติ วา “โธวาเปสฺสามีติ วา ปฏิคฺคณฺหาติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๓๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร เภสกฬาวเน มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โกกนเท ปาสาเท สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ

ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขู สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑสฺสนฺตีติ. “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขู สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปุริสา สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑสฺสนฺติ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑตพฺพํ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉฑฺเฑติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อุทฺริตฺตวา วา ภินฺทิตฺวา วา ปฏิคฺคเห วา นีหริตฺวา ฉฑฺเฑติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๓๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ฉตฺตปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู

ฉตฺตปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว ฉตฺตปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา ฉตฺตปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น ฉตฺตปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๖๓๔] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉตฺตปาณิสฺส คิลานสฺส ธมฺมํ เทเสตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ฉตฺตปาณิสฺส คิลานสฺส ธมฺมํ น เทเสสฺสนฺตีติ. อสฺโสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. อถโข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว ฉตฺตปาณิสฺส คิลานสฺส ธมฺมํ เทเสตุ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น ฉตฺตปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ฉตฺตํ นาม ตีณิ ฉตฺตานิ เสตจฺฉตฺตํ[๑] กิลญฺชจฺฉตฺตํ ปณฺณจฺฉตฺตํ มณฺฑลพทฺธํ สลากพทฺธํ.

---

[๑] อิ. เสตฉตฺตํ

ธมฺโม นาม พุทฺธภาสิโต สาวกภาสิโต อิสิภาสิโต เทวตาภาสิโต อตฺถูปสญฺหิโต ธมฺมูปสญฺหิโต.[๑]

เทเสยฺยาติ ปเทน เทเสติ, ปเท ปเท อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อกฺขราย เทเสติ, อกฺขรกฺขราย อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. น ฉตฺตปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ฉตฺตปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๓๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทณฺฑปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น ทณฺฑปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ทณฺโฑ นาม มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส จตุหตฺโถ ทณฺโฑ. ตโต อุกฺกฏฺโ อทณฺโฑ, โอมโก อทณฺโฑ. น ทณฺฑปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ทณฺฑปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. อตฺถูปสญฺหิโต ธมฺมูปสญฺหิโต.

[๖๓๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺถปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น สตฺถปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

สตฺถํ นาม เอกโตธารํ อุภโตธารํ ปหรณิ.[๑]

น สตฺถปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ สตฺถปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๓๗] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อาวุธปาณิสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น อาวุธปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

อาวุธํ นาม จาโป โกทณฺโฑ.

น อาวุธปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อาวุธปาณิสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,มหา. ปหรณํ

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

สุรุสุรุวคฺโค ฉฏฺโฐ.

๗. ปาทุกาวคฺโค

[๖๓๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปาทุการูพฺหสฺส ธมฺมำ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น ปาทุการูพฺหสฺส[๑] อคิลานสฺส ธมฺมำ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ปาทุการูพฺหสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ อกฺกนฺตสฺส วา ปฏิมุกฺกสฺส วา โอมุกฺกสฺส วา อคิลานสฺส ธมฺมำ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปฐมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๓๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปาหนารูพฺหสฺส ธมฺมำ เทเสนฺติ ฯเปฯ

---

[๑] อิ. ปาทุการุพฺหสฺส

"น อุปาหนารูฬฺหสฺส[๑] อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุปาหนารูฬฺหสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อกฺกนฺตสฺส วา ปฏิมุกฺกสฺส วา โอมุกฺกสฺส วา อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทุติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๔๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ยานคตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น ยานคตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

ยานํ นาม วยฺหํ รโถ สกฏฺฐ สนฺทมานิกา สิวิกา ปาฏงฺกี.

น ยานคตสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ยานคตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ตติยสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] ฉ. อุปาหนารุฬฺหสฺส

[๖๔๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สยนคตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น สยนคตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น สยนคตสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อนฺตมโส ฉมายมฺปิ[๑] นิปนฺนสฺส [ ][๒] อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จตุตฺถสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๔๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปลฺลตฺถิกาย นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น ปลฺลตฺถิกาย นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ปลฺลตฺถิกาย นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ หตฺถปลฺลตฺถิกาย วา ทุสฺสปลฺลตฺถิกาย วา นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

---

[๑] สี. ฉมายมฺปิ, เท.,อิ. ฉมายปิ

[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถนฺตเร สยนคตสฺสาติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปญฺจมสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๔๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เวจิตสีสสฺส ธมฺมำ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น เวจิตสีสสฺส อคิลานสฺส ธมฺมำ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

เวจิตสีโส นาม เกสนฺตำ น ทสฺสาเปตฺวา เวจิโต โหติ.

น เวจิตสีสสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยำ ปฏิจฺจ เวจิตสีสสฺส อคิลานสฺส ธมฺมำ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, เกสนฺตำ วิวราเปตฺวา เทเสติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ฉฏฺฐสิกฺขาปทำ นิฏฺฐิตำ.

[๖๔๔] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยำ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โอคุณฺฐิตสีสสฺส ธมฺมำ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น โอคุณฺฐิตสีสสฺส อคิลานสฺส ธมฺมำ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

โอคุณฺฐิตสีโส นาม สสีสำ ปารุโต วุจฺจติ.

น โอคุณฺจิตสีสสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ โอคุณฺจิตสีสสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, สีสํ วิวราเปตฺวา เทเสติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

สตฺตมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๔๕] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ฉมายํ นิสีทิตฺวา อาสเน นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น ฉมายํ[๑] นิสีทิตฺวา อาสเน นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ฉมายํ นิสีทิตฺวา อาสเน นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ฉมายํ นิสีทิตฺวา อาสเน นิสินสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

อฏฺฐมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๔๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ.

---

[๑] เท.,อิ. ฉมาย

เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสนฺตีติ ฯเปฯ “สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสถาติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ “กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ

[๖๔๗] “ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว พาราณสิยํ อญฺญตรสฺส ฉวกสฺส[๑] ปชาปติ คพฺภินี อโหสิ. อถโข ภิกฺขเว สา ฉวกี[๒] ตํ ฉวกํ[๓] เอตทโวจ “คพฺภินิมฺหิ อยฺยปุตฺต, อิจฺฉามิ อมฺพํ ขาทิตุนฺติ. “นตฺถิ อมฺโพ,[๔] อกาโล อมฺพสฺสาติ. “สเจ น ลภิสฺสามิ, มริสฺสามีติ. เตน โข ปน สมเยน [ ][๕] รญฺโญ อมฺโพ ผุวผโล โหติ. อถโข ภิกฺขเว โส ฉวโก, เยน โส อมฺโพ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อมฺพํ อภิรูหิตฺวา[๖] นิลีโน อจฺฉิ. อถโข ภิกฺขเว ราชา ปุโรหิเตน พฺราหฺมเณน สทฺธึ, เยน โส อมฺโพ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตฺวา มนฺตํ ปริยาปุณาติ. อถโข ภิกฺขเว ตสฺส ฉวกสฺส เอตทโหสิ “ยาว อธมฺมิโก อยํ ราชา, ยตฺร หิ นาม อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตฺวา มนฺตํ ปริยาปุณิสฺสติ; อยญฺจ

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ฉปกสฺส
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ฉปกี
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ฉปกํ
[๔] สี.,ฉ.,อิ.,มหา. อมฺพํ
[๕] เท. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขเวติ ปาโฐ ทิสฺสติ.
[๖] สี.,ฉ.,มหา. อภิรุหิตฺวา

พฺราหฺมโณ อธมฺมิโก, ยตฺร หิ นาม นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส มนฺตํ วาเจสฺสติ; อหญฺจมฺหิ อธมฺมิโก, โยหํ อิตฺถิยา การณา รญฺโญ อมฺพํ อวหรามิ; สพฺพมิทํ จ[๑] ปริคตนฺติ.[๒] ตตฺเถว ปริปติ.

อุโภ อตฺถํ น ชานนฺติ อุโภ ธมฺมํ น ปสฺสเร
โย จายํ มนฺตํ วาเจติ โย จาธมฺเมน ชียติ.[๓]

สาลีนํ โอทโน ภุตฺโต สุจิมํสูปเสจโน
ตสฺมา ธมฺเม น วตฺตาม ธมฺโม อริเยภิ วณฺณิโต.

ธิรตฺถุ ตํ ธนลาภํ ยสลาภญฺจ พฺราหฺมณ
ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจรเณน วา.

ปริพฺพช มหาพฺรหฺเม ปจนฺตญฺเญปิ ปาณิโน
มา ตํ อธมฺโม อาจริโต อสฺมา กุมฺภมิวาภิทาติ.

ตทาปิ เม ภิกฺขเว อมนาปา นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส มนฺตํ วาเจตุํ. กิมงฺคํ[๔] ปน เอตรหิ น อมนาปา ภวิสฺสติ นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสตุํ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

“น นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

---

[๑] อิ. สพฺพํ อิทำ จ
[๒] สี.,ฉ.,เท.,มหา. สพฺพมิทำ จริมำ กตนฺติ.
[๓] สี. จาธมฺเมนชียติ, อิ. อธิยฺยติ
[๔] สี.,เท.,อิ. กิมงฺค

น นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

นวมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๔๘] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จิตา นิสินฺนสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

"น จิโต นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น จิเตน นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ จิโต นิสินฺนสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๔๙] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปจฺฉโต คจฺฉนฺตา ปุรโต คจฺฉนฺตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

“น ปจฺฉโต คจฺฉนฺโต ปุรโต คจฺฉนฺตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น ปจฺฉโต คจฺฉนฺเตน ปุรโต คจฺฉนฺตสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปจฺฉโต คจฺฉนฺโต ปุรโต คจฺฉนฺตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เอกาทสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๕๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปฺปเถน คจฺฉนฺตา ปเถน คจฺฉนฺตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ ฯเปฯ

“น อุปฺปเถน คจฺฉนฺโต ปเถน คจฺฉนฺตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุปฺปเถน คจฺฉนฺเตน ปเถน คจฺฉนฺตสฺส อคิลานสฺส ธมฺโม เทเสตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อุปฺปเถน คจฺฉนฺโต ปเถน คจฺฉนฺตสฺส อคิลานสฺส ธมฺมํ เทเสติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ทฺวาทสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๕๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จิตา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ กโรนฺติ ฯเปฯ

"น จิโต อคิลาโน อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา กริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น จิเตน อคิลาเนน อุจฺจาโร วา ปสฺสาโว วา กาตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ จิโต อคิลาโน อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

เตรสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๕๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู หริเต อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กโรนฺติ ฯเปฯ

"น หริเต อคิลาโน อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา กริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น หริเต อคิลาเนน อุจฺจาโร วา ปสฺสาโว วา เขโฬ วา กาตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ หริเต อคิลาโน อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, อปฺปหริเต กโต หริตํ โอตฺถรติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

จุทฺทสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

[๖๕๓] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู

อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กโรนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กริสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ "กถํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กริสฺสนฺตีติ ฯเปฯ "สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กโรถาติ. "สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฯเปฯ "กถํ หิ นาม ตุมฺเห โมฆปุริสา อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กริสฺสถ. เนตํ โมฆปุริสา อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย ฯเปฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

"น อุทเก อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา กริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

เอวญฺจิทํ ภควตา ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ โหติ.

[๖๕๔] เตน โข ปน สมเยน คิลานา ภิกฺขู อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กาตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติ. ภิกฺขู[๑] ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ. อถโข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ "อนุชานามิ ภิกฺขเว คิลาเนน ภิกฺขุนา อุทเก อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ เขฬมฺปิ กาตุํ, เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว อิมํ สิกฺขาปทํ อุทฺทิเสยฺยาถ

---

[๑] สี.,อิ.,สฺยา.,มหา. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

"น อุทเก อคิลาโน อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา กริสฺสามีติ สิกฺขา กรณียาติ.

น อุทเก อคิลาเนน อุจฺจาโร วา ปสฺสาโว วา เขโฬ วา กาตพฺโพ. โย อนาทริยํ ปฏิจฺจ อุทเก อคิลาโน อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา กโรติ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

อนาปตฺติ อสญฺจิจฺจ, อสติยา, อชานนฺตสฺส, คิลานสฺส, ถเล กโต อุทกํ โอตฺถรติ, อาปทาสุ, อุมฺมตฺตกสฺส, [ ][1] อาทิกมฺมิกสฺสาติ.

ปณฺณรสมสิกฺขาปทํ นิฏฺฐิตํ.

ปาทุกาวคฺโค สตฺตโม.

อุทฺทิฏฺฐา โข อายสฺมนฺโต เสขิยา ธมฺมา. ตตฺถายสฺมนฺเต ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ทุติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ปริสุทฺเธตฺถายสฺมนฺโต; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เสขิยา นิฏฺฐิตา.

เสขิยกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ.

---

[1] สี.,ฉ. เอตฺถนฺตเร ขิตฺตจิตฺตสฺส, เวทนาฏฺฏสฺสาติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ., เท. เอตฺถนฺตเร ขิตฺตจิตฺตสฺส, เวทนาทฺทสฺสาติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ., อิ. เอตฺถนฺตเร ขิตฺตจิตฺตสฺส, เวทนฏฺฏสฺสาติ อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ.

๙. อธิกรณสมถา

[๖๕๕] อิเม โข ปนายสฺมนฺโต สตฺต อธิกรณสมถา ธมฺมา อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ.

อุปฺปนฺนุปฺปนฺนานํ อธิกรณานํ สมถาย วูปสมาย สมฺมุขาวินโย ทาตพฺโพ, สติวินโย ทาตพฺโพ, อมูฬฺหวินโย ทาตพฺโพ, ปฏิญฺญาย กาเรตพฺพํ, เยภุยฺยสิกา ตสฺสปาปิยสิกา, ติณวตฺถารโกติ.

อุทฺทิฏฺฐา โข อายสฺมนฺโต สตฺต อธิกรณสมถา ธมฺมา. ตตฺถายสฺมนฺเต ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ทุติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ตติยมฺปิ ปุจฺฉามิ กจฺจิตฺถ ปริสุทฺธา. ปริสุทฺเธตฺถายสฺมนฺโต; ตสฺมา ตุณฺหี. เอวเมตํ ธารยามีติ.

อธิกรณสมถา นิฏฺฐิตา.

อุทฺทิฏฺฐํ โข อายสฺมนฺโต นิทานํ, อุทฺทิฏฺฐา จตฺตาโร ปาราชิกา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา เตรส สงฺฆาทิเสสา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา เทฺว อนิยตา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา ตึส นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา เทฺวนวุติ ปาจิตฺติยา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา จตฺตาโร ปาฏิเทสนียา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา เสขิยา ธมฺมา, อุทฺทิฏฺฐา สตฺต อธิกรณสมถา ธมฺมา. เอตฺตกํ ตสฺส ภควโต สุตฺตาคตํ สุตฺตปริยาปนฺนํ อนฺวฑฺฒมาสํ อุทฺเทสํ อาคจฺฉติ. ตตฺถ สพฺเพเหว สมคฺเคหิ สมฺโมทมาเนหิ อวิวทมาเนหิ สิกฺขิตพฺพนฺติ.

มหาวิภงฺคปาลิ นิฏฺฐิตา.

วินยปิฎเก
มหาวิภงฺคปาลิยา ทุติยภาเค
ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	[อ]
อกฏฺฐานุธมฺเมน	๔๒๓/๓๗๔-๓๗๕, ๔๒๔/๓๗๕
อกฏฺฐานุธมฺโม	๔๒๕/๓๗๕
อกตำ	๕๘๙/๘๐,๓๔๒/๓๓๕, ๓๙๒/๓๕๖,๓๙๔/๓๕๗
อกตกปฺปี	๓๖๙/๓๔๗
อกตกมฺมา	๔๐๙/๓๖๕
อกเตน	๕๘๙/๘๐
อกตฺตุกามานำ	๑๙๕/๒๕๗
อกปฺปิยำ	๔๕๙/๒,๓๒๖/๓๒๙
อกปฺปิยกตำ	๒๓๙/๒๘๒
อกรณียำ	๔๕๙/๒,๓๒๖/๓๒๙
อกามา	๕๐๐/๑๙
อการโก	๔๑๒/๓๖๖
อกาลจีวรำ	๔๙๗/๑๕,๔๙๘/๑๕-๑๖, ๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗-๑๘
อกาลจีวรานิ	๔๙๘/๑๖
อกาเล	๔๙๗/๔๑๔
อกาโล	๖๔๗/๔๙๕
อกาสิ	๑๓/๑๓๘,๑๒๙/๒๒๐, ๑๙๒/๒๕๖,๒๔๒/๒๘๔, ๓๓๐/๓๓๐,๓๔๐/๓๓๔,๔๓๓/๓๘๔, ๔๗๔/๔๐๑,๖๒๗/๔๘๒
อกำสุ	๑๙๓/๓๕๖
อกูฏำ	๑๓/๑๓๙
อกฺกนฺตสฺส	๖๓๘/๔๙๐,๖๓๙/๔๙๑
อกฺโกสโต	๓๘/๑๕๗
อกฺโกสา	๑๕/๑๔๒,๓๘/๑๕๗
อกฺโกสิตพฺโพ	๑๔๙/๒๓๒
อกฺโกเสน	๑๒/๑๓๘
อกฺโกโส	๑๕/๑๔๒,๓๘/๑๕๗
อกฺขโม	๔๐๒/๓๖๒
อกฺขรกฺขราย	๔๖/๑๖๓,๖๔/๑๗๕, ๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๒, ๖๓๔/๔๘๘
อกฺขราย	๔๖/๑๖๓,๖๔/๑๗๕, ๑๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๒, ๖๓๔/๔๘๘
อกฺขายถ	๓๖/๑๕๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อกฺขายนฺติ	๓๖/๑๕๕
อกฺขายิสฺสถ	๓๖/๑๕๖
อกฺขายิสฺสนฺติ	๓๖/๑๕๖
อกฺขิตฺโต	๔๙๙/๔๑๕
อกฺขีนิ	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖, ๒๙๑/๓๐๘,๔๐๒/๓๖๑
อคมาสิ	๕๐๘/๒๔,๕๑๕/๒๙, ๕๓๗/๔๖,๕๗๑/๖๙, ๕๙๓/๘๓,๑๙๓/๒๕๖, ๒๓๐-๒๓๑/๒๗๖-๒๗๗, ๒๖๙/๒๙๗-๒๙๘,๓๒๖/๓๒๗, ๕๐๒/๔๑๗,๕๐๓/๔๑๘, ๕๐๔/๔๑๙
อคมำสุ	๒๐๓/๒๖๑,๒๓๑/๒๗๘, ๒๓๖/๒๘๐,๒๔๒/๒๘๔, ๒๔๗/๒๘๗,๓๑๑/๓๑๙, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๑/๔๕๒
อคมิตฺถ	๒๗๙/๓๐๓
อครุ	๕๕/๑๖๗
อคามเก	๔๙๔/๑๔,๑๘๓/๒๕๑, ๑๘๙/๒๕๔,๔๐๙/๓๖๕, ๔๑๔/๓๖๗
อคารวา	๔๔/๑๖๒
อคารสฺมา	๔๐๒/๓๖๑
อคารำ	๕๑๙/๓๒,๕๒๔/๓๕, ๕๒๙/๓๙,๕๓๔/๔๓,๖๔๓/๑๑๗
อคิลานสญฺญี	๒๐๗/๒๖๓-๒๖๔, ๒๖๑/๒๙๓,๓๕๕/๓๔๐
อคิลานสฺส	๒๓๗/๒๘๑, ๖๓๔-๖๕๐/๔๘๗-๔๙๘
อคิลาเน	๒๐๗/๒๖๓
อคิลาเนน	๒๐๕-๒๐๖/๒๖๓, ๓๐๖-๓๐๗/๓๑๗,๖๑๓/๔๗๕, ๖๕๑-๖๕๒/๔๙๙,๖๕๔/๕๐๑
อคิลาโน	๒๐๖/๒๖๓,๒๐๘/๒๖๔, ๒๕๙-๒๖๒/๒๙๒-๒๙๔, ๓๕๑-๓๕๕/๓๓๙-๓๔๐, ๕๖๖-๕๖๘/๔๔๘-๔๕๐, ๕๗๒/๔๕๒,๕๗๓-๕๗๔/๔๕๔, ๖๑๓/๔๗๕,๖๕๑-๖๕๒/๔๙๙, ๖๕๔/๕๐๑
อคุคปุริสา	๑๘๑/๒๕๐,๑๘๗/๒๕๓
อคุคพีชำ	๙๑/๑๙๙-๒๐๐
อคุคพฺภูตปนาย	๑๓๕-๑๓๖/๒๒๓
อคุคเพ	๓๗๑/๓๔๗
อคุคเหสิ	๕๐๓/๒๐, ๕๐๒/๔๑๗,๕๕๒/๔๔๐
อคุคิ	๓๕๔/๓๓๙

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อคฺคินา	๕๑๙/๓๒,
	๓๕๐/๓๓๘,๓๕๔/๓๓๙
อคฺคี	๕๑๑/๔๒๔
อคฺเค	๙๑/๒๐๐
อคฺฆ์	๕๙๗/๘๕
อคฺยาคารํ	๓๒๖/๓๒๗
องฺคชาตํ	๕๐๓/๒๐
องฺคารกาสูปมา	๔๑๗/๓๖๙,๓๗๑,
	๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
องฺคุลิปโตทเก	๓๓๑/๓๓๑
องฺคุลิปโตทเกน	๓๓๐,๓๓๒/๓๓๑,
องฺคุลิปโตทโก	๓๓๒/๓๓๑
องฺคุลิมุทฺทิกำ	๕๐๔/๔๑๙
องฺคุลิมุทฺทิกา	๕๐๔/๔๑๙
องฺคุลิ	๓๘๑/๓๕๒
องฺคุลิยา	๓๓๒/๓๓๑
องฺคุลิโย	๔๐๒/๓๖๐
องฺเค	๑๓๑/๒๒๑
อจิตฺตกตำ	๑๕/๑๔๐
อจฺจคมา	๕๕/๑๖๘-๑๖๙
อจฺจยโต	๕๕/๑๖๙
อจฺจเยน	๕๐๘/๒๔,๕๕/๑๖๙,
	๒๒๑/๒๗๑,๔๐๒/๓๖๐,๕๐๔/๔๑๙
อจฺจโย	๕๕/๑๖๘-๑๖๙

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อจฺจยำ	๕๕/๑๖๙
อจฺฉริยำ	๕๕/๑๖๘,๑๕๓/๒๓๖
อจฺจายิกา	๕๑๒-๕๑๔/๔๒๔-๔๒๕
อจฺจายิเก	๕๑๑/๔๒๔,๕๑๕/๔๒๕
อจฺจายิกำ	๕๑๓/๔๒๕
อจฺเจกจีวรำ	๖๔๖/๑๑๙,
	๖๔๗/๑๑๙-๑๒๐,
	๖๔๘/๑๒๐,๖๔๙/๑๒๑
อจฺเจกจีวรสญฺญี	๖๕๐/๑๒๑-๑๒๒
อจฺเจกจีวรานิ	๖๔๗/๑๒๐
อจฺเจกจีวเร	๖๕๐/๑๒๑
อจฺเจกำ	๖๔๘/๑๒๐,๖๔๙/๑๒๑
อจฺโจทาตา	๒๗/๑๕๐
อจฺโจทาโต	๒๒/๑๔๖,๔๐/๑๕๙
อจฺโจทาตำ	๑๕/๑๔๑,๒๒/๑๔๖
อจฺฉนฺติ	๔๕๙/๑,
	๕๐๔/๔๑๙,๕๖๒/๔๔๕
อจฺฉนฺเน	๕๔/๑๖๖,๕๙/๑๗๑
อจฺฉนฺโน	๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๑
อจฺฉาเทตุกามา	๕๓๒/๔๑,๕๓๔/๔๓
อจฺฉาเทตุกาโม	๕๒๗/๓๗,๕๒๙/๓๘,
	๕๓๙/๔๙,๖๔๓/๑๑๗
อจฺฉาเทตุำ	๕๒๗/๓๗,
	๕๓๒/๔๑,๖๔๑/๑๑๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อจฺฉาเทถ	๕๓๒/๔๑, ๕๓๓/๔๓,๕๓๔/๔๔
อจฺฉาเทสฺสติ	๕๓๗/๔๖, ๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๐
อจฺฉาเทสฺสาม	๕๓๒/๔๑,๕๓๓/๔๒, ๕๓๔/๔๓,๖๕๗/๑๒๖, ๒๑๑/๒๖๕,๒๒๓/๒๗๓, ๔๘๙/๔๐๗
อจฺฉาเทสฺสามิ	๕๒๗/๓๖-๓๗, ๕๒๘/๓๘,๕๒๙/๓๙, ๕๓๒/๔๑,๖๔๑/๑๔๔-๑๑๕
อจฺฉาเทหิ	๕๒๗/๓๗,๕๒๘/๓๘, ๕๒๙/๔๐,๕๓๗/๔๕, ๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐
อจฺฉิ	๖๔๗/๔๙๕
อจฺฉินฺทติ	๖๓๓/๑๑๐, ๖๓๔/๑๑๐-๑๑๑
อจฺฉินฺทสิ	๖๓๑/๑๐๙
อจฺฉินฺทาเปติ	๖๓๔/๑๑๐-๑๑๑
อจฺฉินฺทาเปยฺย	๖๓๒-๖๓๓/๑๑๐
อจฺฉินฺทิ	๖๓๑/๑๐๙
อจฺฉินฺทิตฺวา	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔, ๕๐๒/๑๙,๖๐๘/๙๐,๖๒๕/๑๐๕, ๖๕๑/๑๒๒,๖๕๖/๑๒๖,๔๐๗/๓๖๔
อจฺฉินฺทิสฺสติ	๖๓๑/๑๐๙
อจฺฉินฺทิสฺสสิ	๖๓๑/๑๐๙
อจฺฉินฺทึสุ	๕๑๗/๓๐,๑๘๑/๒๕๐, ๑๘๗/๒๕๓,๒๓๑/๒๗๘, ๓๖๗/๓๔๖,๕๐๙/๔๒๓, ๕๑๐/๔๒๓,๕๗๐/๔๕๑
อจฺฉินฺเทยฺย	๖๓๒-๖๓๓/๑๑๐
อจฺฉินฺนการณา	๕๒๖/๓๖
อจฺฉินฺนจีวรกำ	๕๒๔/๓๕
อจฺฉินฺนจีวรกา	๕๒๒/๓๔
อจฺฉินฺนจีวรเก	๕๒๒/๓๓
อจฺฉินฺนจีวรสฺส	๕๑๗/๓๑, ๕๒๒/๓๔,๖๓๐/๑๐๘
อจฺฉินฺนจีวโร	๕๑๘-๕๑๙/๓๒
อจฺฉินฺโน	๒๓๑/๒๗๘
อจฺฉินฺนำ	๕๑๙/๓๒, ๕๗๕/๗๑,๖๓๓/๑๑๐
อจฺฉึสุ	๕๐๔/๔๑๙
อเจลกสฺส	๒๗๐/๒๙๘
อเจลโก	๒๗๑/๒๙๙
อโจทิยมาโน	๕๔๑/๕๒
อชาตา	๘๖/๑๙๖
อชานนฺตสฺส	๘๘/๑๙๗,๙๓/๒๐๐, ๑๔๓/๒๒๖,๓๘๖/๓๕๔,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๕๗๖-๖๑๑/๔๕๖-๔๗๔,
	๖๑๓-๖๓๒/๔๗๕-๔๘๖,
	๖๓๔-๖๕๒/๔๘๗-๔๙๙,
	๖๕๕/๕๐๑
อชานนฺโต	๑๐๒/๒๐๕,๓๙๑/๓๕๕
อชิกาขีรํ	๒๖๐/๒๙๓
อชิกาสปฺปิ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
อชฺชตคฺเค	๕๕/๑๖๙,๑๔๙/๒๓๒,
	๔๒๘-๔๓๐/๓๘๐-๓๘๒
อชฺชตนาย	๕๖๗/๔๔๙
อชฺชุกํ	๙๑/๒๐๐
อชฺชุณฺโห	๕๓๗/๔๕,
	๒๓๑/๒๗๘,๓๐๕/๓๑๖
อชฺฌาจรติ	๕๙๕/๘๔
อชฺฌาจารํ	๘๒/๑๙๔,๔๐๐/๓๕๙
อชฺฌาปนฺนปุพฺโพ	๑๔๗/๒๓๐
อชฺฌาปนฺนา	๒๗/๑๕๐
อชฺฌาปนฺนาย	๑๔๙/๒๓๒
อชฺฌาปนฺโน	๒๔/๑๔๘,๔๐/๑๕๙
อชฺฌาปนฺนํ	๒๔/๑๔๗-๑๔๘
อชฺฌารามสฺส	๕๐๖/๔๒๐
อชฺฌารามา	๕๐๓/๔๑๘,
	๕๐๕-๕๐๖/๔๑๙-๔๒๐
อชฺฌาราเม	๕๘๖/๗๙,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๕๐๔-๕๐๗/๔๑๙-๔๒๐,
	๕๗๒/๔๕๒,๕๗๔/๔๕๔
อชฺฌาราโม	๕๐๖/๔๒๐,๕๗๓/๔๕๔
อชฺฌารามํ	๕๐๖/๔๒๐
อชฺฌาวสติ	๕๑๙/๓๒,๕๒๔/๓๕,
	๕๒๙/๓๙,๖๔๓/๑๑๗
อชฺฌาวสถสฺส	๕๐๖/๔๒๐
อชฺฌาวสถา	๕๐๕-๕๐๖/๔๑๙-๔๒๐
อชฺฌาวสเถ	๕๘๖/๗๙,
	๕๐๔-๕๐๗/๔๑๙-๔๒๐
อชฺฌาวสโถ	๕๐๖/๔๒๐
อชฺฌาวสถํ	๕๐๖/๔๒๐
อชฺฌาวสนฺติ	๕๓๔/๔๓
อชฺโฌกาสา	๑๒๗/๒๑๙
อชฺโฌกาเส	๑๐๘-๑๑๐/๒๐๘-๒๐๙,
	๑๑๒/๒๑๐-๒๑๑,
	๑๒๒/๒๑๖,๒๐๖/๒๖๓,
	๓๖๒/๓๔๔
อชฺโฌกาโส	๔๗๗/๙,๔๙๔/๑๓
อชฺโฌคาเหตฺวา	๕๐๘/๒๔
อชฺโฌหรณีโย	๒๖๖/๒๙๕
อชฺโฌหริตพฺพํ	๖๒๔/๑๐๕
อชฺโฌหาเร	๑๙๖/๒๕๘,๒๐๖/๒๖๓,
	๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๕,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๒๓๙/๒๘๓,๒๔๐/๒๘๓,
	๒๔๔-๒๔๕/๒๘๖,๒๔๙-๒๕๐/๒๘๘,
	๒๕๔-๒๕๕/๒๙๐,๒๖๐/๒๙๓,
	๒๖๖/๒๙๕,๕๕๔/๔๔๒,
	๕๕๕/๔๔๒-๔๔๓,๕๕๙/๔๔๕,
	๕๖๗-๕๖๘/๔๔๙-๔๕๐,
	๕๗๓-๕๗๔/๔๕๔-๔๕๕
อณฺชนิยา	๕๒๐/๔๒๗
อณฺชนีสลากาย	๕๒๐/๔๒๗
อณฺชลิกมฺมํ	๑๔๙/๒๓๑
อณฺชลึ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔,๔๗๓/๘,
	๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗,
	๕๘๙/๘๐,๖๐๒/๘๘,
	๖๐๔/๘๘,๖๐๖/๘๙
อณฺณเจติยสฺส	๖๖๐/๑๒๘
อณฺณตฺร	๔๗๕/๘,๔๗๖/๙,
	๔๙๕/๑๔,๕๑๑-๕๑๓/๒๖-๒๗,
	๕๑๘-๕๒๐/๓๒-๓๓,
	๕๖๑-๕๖๒/๖๒,๕๖๕/๖๓-๖๔,
	๕๖๖/๖๖,๖๕๓-๖๕๕/๑๒๔-๑๒๕,
	๖๓-๖๕/๑๗๔-๑๗๕,
	๘๙-๘๐/๑๙๒-๑๙๓,๘๒/๑๙๔,
	๘๘/๑๙๘,๑๖๐-๑๖๒/๒๓๙-๒๔๐,
	๑๗๑-๑๗๓/๒๔๕,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๑๘๒-๑๘๔/๒๕๐-๒๕๑,
	๑๘๘-๑๙๐/๒๕๓-๒๕๔,
	๑๙๔-๑๙๖/๒๕๗-๒๕๘,
	๒๑๐-๒๑๕/๒๖๕-๒๖๗,
	๒๑๗-๒๑๙/๒๖๘-๒๗๐,
	๒๒๑-๒๒๓/๒๗๒-๒๗๓,
	๒๒๕/๒๗๔,๒๒๗-๒๒๘/๒๗๕,
	๒๓๖/๒๘๑,๒๖๕-๒๖๗/๒๙๕-๒๙๖,
	๒๙๖-๒๙๗/๓๑๑-๓๑๒,
	๒๙๙-๓๐๑/๓๑๒-๓๑๓,
	๓๐๖/๓๑๗,๓๑๓-๓๑๕/๓๒๑-๓๒๒,
	๓๕๓-๓๕๕/๓๓๙-๓๔๐,
	๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๓,
	๓๖๓-๓๖๕/๓๔๔-๓๔๕,
	๔๙๗/๔๑๓,๕๐๓/๔๑๘,
	๕๐๕/๔๑๙,๕๐๖/๔๒๐,
	๕๑๒/๔๒๔,๕๑๓-๕๑๔/๔๒๕,
	๕๒๒/๔๒๘,๕๒๓/๔๒๙
อณฺณปุคฺคลสฺส	๖๖๐/๑๒๘
อณฺณวาทกสฺส	๙๕/๒๐๒
อณฺณวาทเก	๙๕/๒๐๒,๙๘-๙๙/๒๐๔,
	๑๐๐/๒๐๔,๑๐๑/๒๐๕
อณฺณวาทโก	๙๙/๒๐๔
อณฺณวาทกึ	๙๔/๒๐๑,๙๕/๒๐๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อญฺญสงฺฆสฺส	๖๖๐/๑๒๘, ๔๙๒/๔๐๘-๔๐๙
อญฺญาตกสญฺญี	๕๒๐/๓๓,๕๒๕/๓๖, ๕๓๐/๔๐,๕๓๕/๔๕, ๖๔๔/๑๑๘
อญฺญาตกสฺส	๕๑๕/๓๐, ๕๒๗-๕๒๘/๓๘, ๖๔๑/๑๑๖,๖๔๓/๑๑๘
อญฺญาตกา	๕๓๒/๔๒, ๕๗๖/๔๒,๖๔๓/๑๑๘
อญฺญาตกานํ	๕๓๒-๕๓๓/๔๒
อญฺญาตเก	๕๒๐/๓๓,๕๒๒/๓๔, ๕๒๕/๓๖,๕๓๐/๔๐, ๕๓๒/๔๒,๕๓๔/๔๔, ๕๓๕/๔๕,๖๔๔/๑๑๘
อญฺญาตโก	๕๐๓/๒๑,๕๐๘/๒๕, ๕๑๕/๓๐,๕๑๙/๓๒, ๕๒๓-๕๒๔/๓๕,๕๒๗/๓๘, ๕๒๙/๓๙,๖๔๑-๖๔๓/๑๑๖-๑๑๗, ๑๖๙/๒๔๔,๑๗๕/๒๔๗,๕๕๒/๔๔๑
อญฺญาตกํ	๕๑๖-๕๑๗/๓๐, ๕๑๘/๓๒,๕๑๙/๓๓,๕๒๒/๓๔, ๕๒๔/๓๖,๕๒๗/๓๘,๕๒๙/๔๐
อญฺญาตพฺพํ	๔๓๔/๓๘๔,๔๓๖/๓๘๖
อญฺญาติกสญฺญี	๕๐๖/๒๒-๒๓, ๕๑๓/๒๗,๕๗๙-๕๘๐/๗๓-๗๔, ๑๗๓/๒๔๕,๑๗๘/๒๔๘,๕๕๕/๔๔๒
อญฺญาติกา	๕๐๓,๕๐๕/๒๑, ๕๐๗/๒๓,๕๐๘/๒๕, ๕๐๙/๒๖,๕๑๑/๒๖,๕๑๒/๒๗, ๕๗๘/๗๓,๕๘๑/๗๕, ๑๖๙/๒๔๔,๑๗๒/๒๔๕, ๑๗๕/๒๔๗,๑๗๗/๒๔๘, ๕๕๒/๔๔๑,๕๕๔/๔๔๒
อญฺญาติกานํ	๕๗๖/๗๒
อญฺญาติกาย	๕๐๓-๕๐๔/๒๑, ๕๐๕-๕๐๖/๒๒-๒๓, ๕๐๘-๕๐๙/๒๕-๒๖,๕๑๑/๒๖, ๕๑๒-๕๑๓/๒๗,๕๗๗/๗๓, ๕๗๘-๕๘๐/๗๓-๗๔, ๑๖๙/๒๔๔, ๑๗๑,๑๗๓/๒๔๕, ๑๗๕-๑๗๖/๒๔๗,๑๗๘/๒๔๘, ๕๕๒-๕๕๓/๔๔๑,๕๕๕/๔๔๒
อญฺญาติกาหิ	๕๗๖/๗๒
อญฺญาติกาโย	๕๗๖/๗๒
อญฺญาย	๑๔๓/๒๒๖
อญฺญาวิหิโต	๒๐๒/๒๖๐, ๒๘๘/๓๐๗,๒๙๓/๓๐๙

ปทานุกฺกโม	ปฏฺเพ/องฺเก
อญฺเญนญฺญํ	๑/๑๓๐-๑๓๑
อฏนิยา	๕๒๒/๔๒๘,๔๒๓/๔๒๙
อฏนิยํ	๕๒๓/๔๒๙
อฏโฏ	๔๗๗/๙,๔๘๔/๑๑
อฏฺจงฺคิก	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒, ๗๒/๑๘๕,๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗
อฏฺจงฺคุลปาทกํ	๕๒๒/๔๒๘, ๕๒๓/๔๒๙
อฏฺจาสิ	๕๗๖/๗๒,๑๓/๑๓๙, ๑๖๙/๒๔๓,๒๑๖/๒๖๘, ๒๓๐/๒๗๗,๔๙๔/๔๑๐
อฏฺจุ๎สุ	๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๓๒๖/๓๒๘
อฏฺจาหา	๕๐๐/๑๘
อฏฺจาหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
อฏฺจิ	๕๑๘/๔๒๗
อฏฺจิกตฺวา	๔๔๔/๓๙๐,๔๔๖/๓๙๑
อฏฺจิกงฺกลูปมา	๔๑๗/๓๖๙,๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
อฏฺจิมยํ	๕๑๗/๔๒๗
อฑฺฒเตยฺยมาสา	๓๕๘-๓๖๔/ ๓๔๒-๓๔๔
อฑฺฒเตยฺยา	๕๔๓-๕๔๔/๔๓๖
อฑฺฒมาเส	๖๒๘/๑๐๗
อฑฺฒมาโส	๖๒๗/๑๐๖, ๖๒๘/๑๐๗,๖๓๐/๑๐๘
อฑฺฒมาสํ	๓๖๖/๓๔๕
อฑฺฒโยชเน	๑๘๓/๓๕๑,๑๘๙/๒๕๔, ๔๐๙/๓๖๕,๔๑๔/๓๖๗
อฑฺฒโยชนํ	๒๑๘/๒๖๙,๓๖๔/๓๔๕
อฑฺฒาฬฺหโกทนํ	๖๐๒/๘๘
อติกณฺหํ	๑๕/๑๔๑
อติกฺกนฺตสญฺญี	๔๖๘/๕,๕๐๑/๑๙, ๖๐๗/๘๙,๖๒๔/๑๐๔
อติกฺกนฺเต	๖๐๓/๔๗๐,๖๐๗/๔๗๒
อติกฺกมติ	๒๙๔/๓๑๐,๔๑๒/๓๖๖
อติกฺกมนฺตสฺส	๑๑๑/๒๑๐,๑๑๖/๒๑๓
อติกฺกมิตฺวา	๒๘๑/๓๐๔
อติกฺกามยโต	๔๖๒-๔๖๓/๓, ๖๐๑/๘๗,๖๐๒/๘๘, ๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔,๕๒๒/๔๒๘, ๕๓๑/๔๓๒,๕๓๓/๔๓๓, ๕๓๘/๔๓๔,๕๔๓/๔๓๖
อติกฺกามิตานิ	๕๗๓/๗๑
อติกฺกามิตํ	๖๔๙/๑๒๑
อติกฺกาเมติ	๕๗๓/๗๐,๕๗๔/๗๑, ๖๔๙-๖๕๐/๑๒๑,๑๒๖/๒๑๘, ๓๐๐/๓๑๓,๔๙๙-๕๐๐/๔๑๖

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อติกฺกาเมตฺวา	๕๒๓/๔๒๙, ๕๓๔/๔๓๓,๕๓๙/๔๓๕, ๕๔๔/๔๓๖
อติกฺกาเมนฺติ	๖๔๗/๑๒๐
อติกฺกาเมยฺย	๔๙๘/๔๑๕,๔๙๙/๔๑๖
อติกฺกาเมสฺสนฺติ	๖๔๗/๑๒๐
อติขุทฺทกํ	๕๓๒/๔๓๒
อติทีฆ์	๑๕/๑๔๑
อติพทฺธ์	๑๓/๑๓๘-๑๓๙
อติภาริโก	๑๓๔/๒๒๒
อติรสฺสํ	๑๕/๑๔๑
อติริตฺตํ	๒๓๗/๒๘๑,๒๓๙/๒๘๒
อติเรกจาตุมาสํ	๘๖/๑๙๖
อติเรกจีวรํ	๔๕๙-๔๖๓/๒-๓
อติเรกฉกฺขตฺตุ	๕๔๐/๕๒
อติเรกปฺปญฺจวาจาหิ	๖๔/๑๗๔
อติเรกฉพฺพสฺสานิ	๕๖๔/๖๓
อติเรกฉารตฺเต	๖๕๕/๑๒๕
อติเรกฉารตฺตํ	๖๕๒/๑๒๓,๖๕๔/๑๒๕
อติเรกฑฺฒมาเส	๖๒๘-๖๒๙/ ๑๐๗-๑๐๘,๓๖๕/๓๔๕
อติเรกฑฺฒมาสํ	๓๖๖/๓๔๕
อติเรกติกฺขตฺตุ	๕๓๙/๕๑,๕๔๐/๕๒
อติเรกติโยชเน	๕๗๔/๗๑
อติเรกติโยชนํ	๕๗๑/๖๙
อติเรกติรตฺเต	๓๒๐/๓๒๓
อติเรกติรตฺตํ	๓๑๗/๓๒๒
อติเรกทฺวิตฺติปตฺตปูเร	๒๓๔/๒๗๙
อติเรกทฺวิตฺติปริยาเย	๑๓๗/๒๒๔
อติเรกทฺวิรตฺตติรตฺตํ	๕๒/๑๖๕
อติเรกปตฺโต	๖๐๐-๖๐๒/๘๗
อติเรกปตฺตํ	๕๙๘-๖๐๐/๘๖-๘๗
อติเรกมาเส	๖๒๘-๖๒๙/๑๐๗
อติเรกมาสํ	๔๙๘/๑๕
อติเรกวีสติวสฺโส	๑๔๗/๒๓๐
อติเรกสญฺญี	๕๔๐/๕๒,๕๗๔/๗๑, ๖๒๙/๑๐๗-๑๐๘,๖๕๕/๑๒๕, ๑๓๗/๒๒๔,๒๓๔/๒๗๙, ๓๒๐/๓๒๓-๓๒๔,๓๖๕/๓๔๕
อติเรกำ	๒๒๑/๒๗๑,๕๔๘/๔๓๘
อติวิสํ	๙๑/๑๙๙
อตฺตนา	๕๔๕/๕๔,๕๕๐/๕๖, ๕๕๕/๕๙,๕๖๓/๖๓, ๕๖๙/๖๘,๖๐๙/๙๑ -อาทิ
อตฺตโน	๕๐๐/๑๗,๕๒๑/๓๓, ๕๒๖/๓๖,๕๓๑/๔๐, ๕๓๖/๔๕,๕๗๓/๗๐, ๕๙๕/๘๔,๖๑๗/๙๘ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อตฺตมนา	๖๒๑/๑๐๓
อตฺถาย	๕๒๒/๓๔,๒๕๗-๒๖๒/๒๙๑-๒๙๔,๖๑๒-๖๑๓/๔๗๕
อตฺเถ	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗,๕๑๙/๓๒,๕๔๔/๕๔,๕๔๙/๕๖ -อาทิ
อตฺโถ	๕๑๕/๒๘,๕๒๙/๓๘,๕๓๔/๔๔,๕๓๗/๔๗,๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๐,๕๕๗/๕๙-๖๐,๕๙๗/๘๕ -อาทิ
อตฺถิ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑,๖๔๗/๔๙๖
อตฺถงฺคเต	๑๕๖/๒๓๗,๓๑๙/๓๒๓
อตฺถเต	๕๐๐/๑๗,๖๔๙/๑๒๑,๓๐๐/๓๑๓
อตฺถปุเรกฺขารสฺส	๓๕/๑๕๕
อตฺถวเส	๒๓๑/๒๗๘
อตฺถุปสญฺหิโต	๔๖/๑๖๓,๖๔/๑๗๔,๖๓๔/๔๘๘
อทฑฺฒา	๘๖/๑๙๖
อทฑฺเฒ	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔,๕๐๑/๑๙,๖๒๔/๑๐๕,๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
อทณฺโฑ	๖๓๕/๔๘๘
อทตฺวา	๔๗๙-๔๘๒/๔๐๓-๔๐๔
อทมฺหา	๔๗๔/๔๐๑
อทาตุกามานำ	๑๙๕/๒๕๗
อทาตุกาเมน	๕๑๕/๒๙,๓๐๕/๓๑๖
อทาเปตฺวา	๒๗๔/๓๐๐,๒๗๕-๖/๓๐๑
อทาสิ	๕๙๓๘๓/,๖๑๙/๑๐๐,๖๓๑/๑๐๙,๖๔๑/๑๑๕,๗๖/๑๙๑,๗๘/๑๙๒ -อาทิ
อทาสึ	๖๓๑/๑๐๙
อทำสุ	๖๔๑/,๒๔๗/๒๘๗,๔๗๔/๔๐๑,๔๗๙/๔๐๒
อทิฏฺจำ	๓-๗/๑๓๒-๑๓๔,๔๖๑/๓๙๖
อทินฺนำ	๒๖๓/๒๙๔,๒๖๕/๒๙๕,๒๖๗/๒๙๖,๓๗๔/๓๔๙
อทุฏฺจุลฺลำ	๘๒/๑๙๔,๔๐๐/๓๕๙
อทุฏฺจุลฺลาปตฺติสญฺญี	๘๒/๑๙๔,๔๐๐/๓๕๙
อทุฏฺจุลฺลาย	๘๒/๑๙๔-๕,๔๐๐/๓๕๙
อทฺทส	๕๖๖/๖๖,๓๒๖/๓๒๙,๓๓๕/๓๓๓,๔๙๔/๔๑๐
อทฺทสา	๔๗๑/๖,๔๙๗-๔๙๘/๑๕,๕๐๘/๒๔,๓๑๑/๓๑๙,๓๒๖/๓๒๗,๓๓๕/๓๓๒,๔๙๔/๔๑๐,๔๙๕/๔๑๑,๔๙๖/๔๑๒,๕๐๔/๔๑๙,๕๒๑/๔๒๘
อทฺทสำสุ	๑๒๔/๒๑๗,๓๒๖/๓๒๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อทฺธา	๔๙๗/๔๑๓
อทฺธานคมนสมเย	๒๑๓/๒๖๖, ๓๖๑/๓๔๓
อทฺธานคมนสมโย	๒๑๓-๒๑๕/ ๒๖๖-๒๖๗,๒๑๗/๒๖๘, ๒๖๘/๒๖๙,๓๖๑/๓๔๔, ๓๖๓-๓๖๔/๓๔๔-๓๔๕
อทฺธานมคฺคํ	๓๖๑/๓๔๓
อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนสฺส	๕๑๗/๓๐, ๕๗๒/๖๙,๕๗๓/๗๐
อทฺธานมคฺคปฏิปนฺนา	๑๘๑/๒๔๙, ๑๘๗/๒๕๓,๒๔๒/๒๘๓, ๓๖๗/๓๔๖
อทฺธานํ	๕๖๕/๖๔,๒๑๓/๒๖๖
อทฺธิกา	๕๕/๑๖๗
อธมฺมกมฺมสญฺญี	๑๐๑/๒๐๕, ๑๐๖/๒๐๗-๒๐๘, ๑๕๐-๑๕๑/๒๓๒-๒๓๔,๑๖๗/๒๔๒, ๓๙๕/๓๕๗,๔๒๑/๓๗๔, ๔๔๗/๓๙๑,๔๗๗/๔๐๒, ๔๘๒/๔๐๔,๔๘๗/๔๐๖
อธมฺมกมฺเม	๑๐๑/๒๐๕,๑๐๖/๒๐๘, ๑๕๐/๒๓๒-๒๓๓,๑๖๗/๒๔๒, ๓๙๕/๓๕๗,๔๒๑/๓๗๔, ๔๔๗/๓๙๑,๔๗๗/๔๐๒, ๔๘๒/๔๐๔,๔๘๗/๔๐๖
อธมฺมจรเณน	๖๔๗/๔๙๕
อธมฺมิโก	๖๔๗/๔๙๕
อธมฺโม	๖๔๗/๔๙๖
อธาริตํ	๔๔๐/๓๘๘
อธิกรณการกํ	๑๒๘/๒๑๙
อธิกรณชาตานํ	๔๗๑/๓๙๙
อธิกรณสมถา	๖๕๕/๕๐๒
อธิกรณํ	๓๙๓/๓๕๖,๓๙๔/๓๕๗
อธิจิตฺตํ	๕๗๖/๗๒
อธิเจตโส	๑๕๓/๒๓๕
อธิฏฺฐหิตฺวา	๑๓๖/๒๒๓
อธิฏฺฐเหยฺย	๕๐๐/๑๘, ๑๓๕/๒๒๓,๑๓๗/๒๒๓
อธิฏฺฐาติ	๑๓๖/๒๒๓,๑๓๗/๒๒๔
อธิฏฺฐาตพฺโพ	๖๑๓/๙๓
อธิฏฺฐาตพฺพํ	๕๐๐/๑๘, ๑๓๕-๑๓๖/๒๒๓
อธิฏฺฐิตปตฺตํ	๖๑๓/๙๓
อธิฏฺฐิตสญฺญี	๔๖๘/๕,๕๐๑/๑๙, ๖๐๗/๘๙,๖๕๐/๑๒๑-๑๒๒
อธิฏฺฐิตา	๒๒๑/๒๗๐
อธิฏฺฐิเตน	๖๗/๑๗๖

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อธิฏฺเจติ	๔๖๙/๕,๕๐๒/๑๙, ๖๐๘/๙๐,๖๑๓/๙๓, ๖๒๕/๑๐๕,๖๕๑/๑๒๒, ๓๗๕/๓๕๐
อธิฏฺเจม	๖๗/๑๗๖
อธิปณฺฑ	๕๗๖/๗๒
อธิปฺเปโต	๕๔๔/๕๔,๕๔๙/๕๖, ๒๓๙/๓๘๒,๔๖/๑๖๒
อธิมุจฺจิ	๖๒๑/๑๐๒
อธิวตฺถา	๘๙/๑๙๘
อธิวาสกชาติโก	๔๐๒/๓๖๒
อธิวาสนำ	๒๑๖/๒๖๘,๒๒๑/๒๗๑
อธิวาเสตุ	๒๑๖/๒๖๘,๒๒๑/๒๗๑
อธิวาเสนฺติ	๕๖๔/๔๔๗
อธิวาเสนฺตุ	๒๑๖/๒๖๘,๕๐๔/๔๑๙
อธิวาเสสิ	๕๕/๑๖๘, ๒๑๖/๒๖๘,๒๒๑/๒๗๑
อธิวาเสสุ	๕๐๔/๔๑๙
อธิสีลำ	๕๗๖/๗๒
อโธคามินึ	๑๘๖/๒๕๓,๑๘๘/๒๕๓, ๑๘๙-๑๙๐/๒๕๔
อโธนาภิ	๕๓๙/๔๓๔
อนคาริยำ	๔๐๒/๓๖๑
อนจฺเจกจีวรสญฺญี	๖๕๐/๑๒๑
อนจฺเจกจีวเร	๖๕๐/๑๒๑
อนณฺณำ	๑๒๐-๑๒๑/๒๑๕
อนฏฺเฐ	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙, ๖๒๔/๑๐๕,๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
อนติกฺกนฺตสญฺญี	๔๖๘/๕, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙,๖๒๔/๑๐๔
อนติกฺกมนีโย	๑๔๙/๒๓๑
อนติกฺกมิตฺวา	๒๘๓/๓๐๔
อนติริตฺตสญฺญี	๒๔๐/๒๘๓
อนติริตฺเต	๒๔๐/๒๘๓
อนติริตฺเตน	๒๔๒/๒๘๔, ๒๔๓/๒๘๕,๒๔๕/๒๘๖
อนติริตฺตำ	๒๓๘-๒๓๙/๒๘๒, ๒๔๒/๒๘๔,๒๔๔/๒๘๕
อนตฺตมนา	๑๒๔/๒๑๗, ๔๔๙/๓๙๒,๔๕๔/๓๙๓
อนตฺตมโน	๖๓๑-๖๓๔/๑๐๙-๑๑๑ ๑๒๕-๑๒๖/๒๑๘, ๔๕๐-๔๕๒/๓๙๒-๓๙๓, ๔๕๕-๔๕๗/๓๙๔,๔๙๔/๔๑๐
อนตฺตมนำ	๔๙๔/๔๑๑
อนตฺถงฺคตสญฺญี	๑๕๖/๒๓๗
อนตฺถงฺคเต	๑๕๖/๒๓๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อนตฺถเต	๕๐๐/๑๗,๖๔๙/๑๒๑, ๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๕, ๓๐๐/๓๑๓
อนตฺถสญฺหิเต	๖๘/๑๗๘
อนตฺถสญฺหิตํ	๖๘/๑๗๘
อนธิฏฺฐิตสญฺญี	๖๒๔/๑๐๔
อนธิฏฺฐิเต	๔๖๘/๕,๕๐๑/๑๙, ๖๐๗/๘๙,๖๒๔/๑๐๔,๖๕๐/๑๒๑
อนธิฏฺฐิโต	๖๐๒/๘๗
อนธิฏฺฐิตํ	๔๖๓/๓
อนธิวาสกชาติโก	๔๐๒/๓๖๒
อนนุจฺฉวิกํ	๔๕๙/๒,๓๒๖/๓๒๙
อนนุโลมิกํ	๔๕๙/๒,๓๒๖/๓๒๙
อนปสาทิเต	๕๕๙/๔๔๔
อนเปกฺโข	๖๒๕/๑๐๕
อนภิรทฺโธ	๖๓๓/๑๑๐, ๑๒๖/๒๑๘,๔๕๑/๓๙๓
อนริยโวหารา	๓/๑๓๑
อนวญฺญาตํ	๑๕/๑๔๑
อนสิตา	๕๖๒/๔๔๕
อนฺวกฺขรํ	๔๖/๑๖๓
อนฺวฑฺฒมาสํ	๑๔๙/๒๓๑, ๔๔๓-๔๔๕/๓๘๙-๓๙๐, ๖๕๕/๕๐๒
อนสฺสาสโก	๓๓๐/๓๓๐
อนากปฺปสมฺปนฺนา	๓๐๕/๓๑๕
อนาคามิผลสฺส	๗๐/๑๘๐
อนาคามิผลํ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
อนาคามี	๖๗/๑๗๗
อนาจารํ	๙๔/๒๐๑,๒๔๒/๒๘๔, ๒๗๖/๓๐๑,๒๗๘/๓๐๒, ๓๔๐/๓๓๔,๔๓๓/๓๘๔, ๔๔๓/๓๘๙,๔๔๕/๓๙๐, ๔๗๔/๔๐๑
อนาทริยานิ	๓๔๒/๓๓๕
อนาทริเย	๓๔๑/๓๓๕
อนาทริยํ	๓๔๐/๓๓๔, ๓๔๒-๓๔๓/๓๓๕,๓๘๑/๓๕๒, ๕๗๖-๖๓๒/๔๕๗-๔๘๖, ๖๓๔-๖๔๕/๑๘๗-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๒/๔๙๖-๔๙๙, ๖๕๔/๕๐๑
อนาทา	๕๕๓-๕๕๔/๕๘, ๕๖๗-๕๖๘/๖๗-๖๘, ๓๖๘-๓๖๙/๓๔๖-๓๔๗
อนาทินฺนสญฺญี	๓๗๐/๓๔๗
อนาทินฺเน	๓๗๐/๓๔๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อนาทิยนฺโต	๘๙/๑๙๘
อนาทิยิตฺวา	๕๕๔/๕๘,๕๖๘/๖๘, ๕๗๐/๖๘,๓๖๙/๓๔๗
อนาปตฺติ	๔๖๘-๔๖๙/๕, ๔๙๕-๔๙๖/๑๔, ๕๐๑-๕๐๒/๑๙- อาทิ
อนาปุจฺฉา	๑๐๘/๒๐๘,๑๑๑/๒๑๐, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒,๑๑๖/๒๑๓, ๒๙๙/๓๑๒,๓๐๑/๓๑๓ ๓๐๒/๓๑๔,๕๐๙-๕๑๒/๔๒๓-๔๒๔, ๕๑๔-๕๑๔/๔๒๕
อนาปุจฺฉิ	๑๐๙/๒๐๙,๑๑๑/๒๑๐ ๑๑๒/๒๑๐-๒๑๑ ๑๑๕/๒๑๒,๑๑๖/๒๑๓
อนาสิตกสญฺญี	๔๓๑/๓๘๓
อนาหเฏ	๖๑๗/๔๗๗
อนิกฺขนฺตราชเก	๔๙๘-๔๙๙/๔๑๕
อนิกฺขนฺตา	๒๘๑/๓๐๔,๔๙๙/๔๑๕
อนิคฺคตรตนเก	๔๙๘-๔๙๙/๔๑๕
อนิมนฺติตสญฺญี	๓๐๑/๓๑๓-๓๑๔
อนิมนฺติเต	๓๐๑/๓๑๔
อนิมนฺติเตน	๕๖๕/๔๔๘
อนิมนฺติโต	๔๙๙/๔๑๕,๕๖๔/๔๔๗, ๕๖๖-๕๖๘/๔๔๘-๔๕๐
อนิมิตฺโต	๗๐/๑๗๙
อนิมิตฺตา	๗๐/๑๗๙
อนิมิตฺตํ	๗๑/๑๘๑,๗๒/๑๘๓, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙
อนิยตา	๖๕๕/๕๐๒
อนิยฺยาเทตฺวา	๑๔๙/๒๓๒
อนิสฺสชฺชิตฺวา	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙, ๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
อนีกทสฺสนํ	๓๒๒/๓๒๔,๓๒๓/๓๒๕
อนีกํ	๓๒๔/๓๒๕
อนีหตํ	๓๙๒/๓๕๖,๓๙๔/๓๕๗
อนุกฺขิตฺตกสญฺญี	๔๒๖/๓๗๖-๓๗๗
อนุกฺขิตฺตเก	๔๒๖/๓๗๖-๓๗๗
อนุกฺขิตฺโต	๔๒๗/๓๗๗
อนุจฺจาริตกตํ	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕
อนุชานาติ	๕๕/๑๖๗
อนุชานาถ	๔๐๒/๓๖๑
อนุชานามิ	๔๖๑/๓,๔๗๓/๗, ๕๑๐/๒๖,๔๙๗/๑๕,๕๑๐/๒๖, ๕๑๗/๓๑,๕๕๙/๖๑ -อาทิ
อนุชานึสุ	๔๐๒/๓๖๑
อนุญฺญาตา	๕๖๖/๖๖,๖๒๖/๑๐๕, ๕๔๒/๔๓๕

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อนุญฺญาโต	๖๑๘/๙๙,๖๑๙/๑๐๐
อนุญฺญาตํ	๔๕๙/๑,๔๙๘/๑๕, ๕๒๒/๓๔,๖๑๑/๙๒, ๖๔๖-๖๔๗/๑๑๙, ๖๕๒/๑๒๓,๖๒/๑๗๔, ๕๓๑-๕๓๒/๔๓๑-๔๓๒, ๕๓๗/๔๓๔
อนุทฺทยตาย	๖๑๕/๙๕
อนุทฺธํเสติ	๔๖๒/๓๙๖
อนุทฺธํเสถ	๔๕๙/๓๙๕
อนุทฺธํเสนฺติ	๔๕๙/๓๙๕
อนุทฺธํเสสฺสถ	๔๕๙/๓๙๕
อนุทฺธํเสสฺสนฺติ	๔๕๙/๓๙๕
อนุธมฺมตา	๕๓๙/๕๑,๖๑๕/๙๕, ๒๓๓/๒๗๙,๔๓๖/๓๘๖, ๕๐๖/๔๒๑
อนุปกฏฺโจ	๔๙๙/๔๑๕
อนุปขชฺช	๑๑๙/๒๑๔-๒๑๕, ๑๒๐-๑๒๑/๒๑๕, ๑๒๒/๒๑๖,๒๘๐-๒๘๒/๓๐๔
อนุปทชฺเชยฺย	๖๔๒/๑๑๗,๖๔๓/๑๑๘
อนุปทชฺเชยฺยาม	๖๔๒/๑๑๗, ๖๔๓/๑๑๘
อนุปวิสิตฺวา	๑๒๑/๒๑๕,๒๘๑/๓๐๔
อนุปสมฺปนฺนสญฺญี	๖๓๔/๑๑๑, ๔๗/๑๖๓,๕๓/๑๖๖,๑๖๒/๒๔๐, ๒๗๗/๓๐๒,๓๓๒/๓๓๑, ๓๓๓/๓๓๒,๓๔๓/๓๓๕-๓๓๖, ๓๔๘/๓๓๗,๓๘๐/๓๕๒, ๔๓๖/๓๘๕,๔๔๑/๓๘๘, ๔๕๒/๓๙๓,๔๕๗/๓๙๔-๓๙๕, ๔๖๒/๓๙๖,๔๖๗/๓๙๘, ๔๗๒/๔๐๐,๕๖๐/๔๔๕
อนุปสมฺปนฺนสฺส	๖๒๕/๑๐๕, ๖๓๔/๑๑๑,๔๒/๑๖๑,๖๙/๑๗๙, ๗๑-๗๗/๑๘๐-๑๙๑,๘๒/๑๙๔, ๓๘๐/๓๕๒,๔๐๐/๓๕๙, ๔๔๑/๓๘๘,๔๕๒/๓๙๓, ๔๕๗/๓๙๕,๔๖๗/๓๙๘, ๔๗๒/๔๐๐,๔๘๗/๔๐๖
อนุปสมฺปนฺนา	๔๖๔/๓๙๗
อนุปสมฺปนฺนาย	๑๖๒/๒๔๐,๕๖๐/๔๔๕
อนุปสมฺปนฺเน	๖๓๔/๑๑๑,๔๗/๑๖๓, ๕๒-๕๔/๑๖๗,๒๗๗/๓๐๒, ๓๓๓/๓๓๒,๓๔๓/๓๓๖,๓๔๘/๓๓๗, ๓๘๐/๓๕๒,๔๓๖/๓๘๖,๔๔๑/๓๘๘, ๔๕๒/๓๙๓,๔๕๗/๓๙๕,๔๖๒/๓๙๖, ๔๖๗/๓๙๘,๔๗๒/๔๐๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อนุปสมฺปนฺเนน	๔๙/๑๖๔, ๕๐-๕๑/๑๖๕,๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
อนุปสมฺปนฺโน	๔๖/๑๖๒,๕๒/๑๖๕, ๕๔/๑๖๗,๗๐/๑๗๙, ๘๐/๑๙๓,๔๐๓/๓๖๓
อนุปสมฺปนฺนำ	๓๑/๑๕๑,๓๔/๑๕๔, ๔๕/๑๖๒,๑๐๖/๒๐๗,๑๑๑/๒๑๐, ๑๒๗/๒๑๙,๑๖๗/๒๔๒, ๒๗๗/๓๐๒,๓๓๓/๓๓๑, ๓๔๘/๓๓๗,๔๖๒/๓๙๖
อนุพนฺธิตฺวา	๔๑๒/๓๖๖
อนุพฺยญฺชนโส	๑๔๗/๒๓๐
อนุพฺยญฺชนำ	๔๖/๑๖๓
อนุโภติ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑
อนุยุญฺชาหิ	๕๑๗/๓๑
อนุยุญฺชิตฺวา	๕๑๗/๓๑
อนุยุญฺชิยมาโน	๙๔/๒๐๑,๙๕/๒๐๒, ๙๖-๙๗/๒๐๒-๒๐๓,๙๙-๑๐๐/๒๐๔
อนุยุญฺชิยมานา	๕๑๗/๓๑
อนุยุยุตฺตสญฺญี	๓๑๕/๓๒๒
อนุวสฺสำ	๕๕๗/๕๙-๖๐, ๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
อนุวาเต	๓๗๑/๓๓๔๗
อนุวาทาธิกรณำ	๓๙๔/๓๕๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อนุสาสนีปุเรกฺขารสฺส	๓๕/๑๕๕
อเนกปริยาเยน	๔๕๙/๒,๔๗๑/๖, ๔๙๘/๑๖,๕๐๓/๒๑,๕๑๕/๓๐, ๕๑๗/๓๑,๕๒๒/๓๔,- อาทิ
อเนกวิหิตำ	๕๐๘/๔๒๑
อโนญฺญาตำ	๑๕/๑๔๑
อโนวโฏ	๑๔๙/๒๓๒
อโนสาริโต	๔๒๕/๓๗๕
อนฺตมโส	๒๘๖/๓๐๕, ๓๐๐/๓๑๓,๔๘๖/๔๐๕
อนฺตรฆเร	๖๕๒/๑๒๒-๑๒๓, ๖๕๓-๖๕๔/๑๒๓-๑๒๔, ๕๗๘-๖๐๑/๔๕๗-๔๖๙, ๖๓๒/๔๘๖
อนฺตรฆรำ	๕๕๓-๕๕๕/๔๔๑-๔๔๒
อนฺตรธายติ	๑๕๓/๒๓๖
อนฺตรธาเยยฺย	๓๔๒/๓๓๕
อนฺตรวาสเกน	๔๗๖/๙,๕๐๘/๒๕
อนฺตรวาสโก	๕๐๘/๒๕
อนฺตรวาสกำ	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๕, ๖๕๔/๑๒๔
อนฺตรา	๔๗๖/๙, ๕๐๐/๑๗,๑๙๒/๒๕๖
อนฺตรามคฺคโต	๔๙๗/๔๑๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อนุตรามคฺเค	๕๑๗/๓๐, ๕๗๑/๖๙,๑๘๑/๒๕๐, ๑๘๗/๒๕๓,๓๖๗/๓๔๖
อนุตรายาย	๔๑๗-๔๒๐/๓๖๙-๓๗๓, ๔๒๕/๓๗๕, ๔๒๘-๔๓๐/๓๗๗-๓๘๒
อนุตรายิกา	๔๑๗-๔๒๐/๓๖๘-๓๗๓, ๔๒๕/๓๗๕, ๔๒๘-๔๓๐/๓๗๗-๓๘๒
อนุตราราเม	๕๕๖/๔๔๓
อนุตราราเมา	๓๐๒/๓๑๔,๕๑๕/๔๒๕
อนุตลิกฺเข	๑๕๓/๒๓๖
อนุติมํ	๕๐๘/๒๕
อนุเตปุรํ	๔๙๖/๔๑๒
อนุเตวาสี	๕๐๔/๔๑๘
อนุโต	๑๑๑/๒๑๐
อนุโตอรุเณ	๔๙๖/๑๔
อนุโตอฏฺเฏ	๔๘๔/๑๑
อนุโตอาราเม	๔๙๒/๑๓,๕๗๕/๔๕๕
อนุโตอาราโม	๕๐๖/๔๒๐,๕๗๓/๔๕๔
อนุโตอาวสโถ	๕๐๖/๔๒๐
อนุโตอุทฺโทสิเต	๔๘๒/๑๑
อนุโตโกฏฺฐาคาริกา	๖๒๑/๑๐๓
อนุโตเขตฺเต	๔๙๐/๑๒
อนุโตคาเม	๔๗๘/๑๐
อนุโตฉายาย	๔๙๔/๑๓
อนุโตฉารตฺตึ	๖๕๖/๑๒๖
อนุโติโยชเน	๕๗๓/๗๐
อนุโตทสาหํ	๔๖๙/๕,๖๐๘/๙๐
อนุโตธญฺญกรเณ	๔๙๑/๑๒
อนุโตนาวาย	๔๘๘/๑๒
อนุโตนิเวสเน	๔๘๐/๑๐
อนุโตปาสาเท	๔๘๖/๑๑
อนุโตมาเล	๔๘๕/๑๑
อนุโตมาเส	๕๐๒/๑๙
อนุโตวิหาเร	๔๙๓/๑๓
อนุโตสมยํ	๖๕๑/๑๒๒
อนุโตสตฺตาหํ	๖๒๕/๑๐๕
อนุโตหมฺมิเย	๔๘๗/๑๒
อนุนกถึ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
อปกตญฺญุโน	๔๔๐/๓๘๘
อปจยาย	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
อปจฺจุทฺธเฏ	๔๙๕/๑๔
อปจฺจุทฺธารกสญฺญี	๓๗๕/๓๔๙-๓๕๐
อปจฺจุทฺธารเก	๓๗๕/๓๔๙
อปจฺจุทฺธารกึ	๓๗๒-๓๗๓/๓๔๘, ๓๗๔/๓๔๙
อปตฺตกสฺส	๖๑๕/๙๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อปตฺโต	๖๐๒/๘๘
อปทิสิตพฺโพ	๔๒๘/๓๘๐, ๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
อปนิธาเปติ	๓๘๐/๓๕๑
อปนิธาเปยฺย	๓๗๘-๓๗๙/๓๕๑
อปนิเธติ	๓๗๙-๓๘๐/๓๕๑
อปนิเธนฺติ	๓๗๗/๓๕๐
อปนิเธยฺย	๓๗๘-๓๗๙/๓๕๑
อปนิเธสฺสถ	๓๗๗/๓๕๐
อปนิเธสฺสนฺติ	๓๗๗/๓๕๐
อปมาริกา	๒๗/๑๕๐
อปมาริโก	๒๑/๑๔๕-๑๔๖,๔๐/๑๕๘
อปมาริกำ	๒๑/๑๔๕-๑๔๖
อปรำ	๓๐๔/๓๑๕
อปรชฺช	๒๕๔/๒๙๐
อปรณฺณำ	๙๑/๒๐๐,๑๓๖/๒๒๓
อปริกฺขิตฺโต	๔๗๘-๔๗๙/๑๐, ๔๘๒-๔๘๓/๑๑,๔๙๒-๔๙๓/๑๓
อปริกฺขิตฺตำ	๔๘๐-๔๘๑/๑๐, ๔๙๐-๔๙๑/๑๒-๑๓
อปริจฺฉนฺเน	๕๔/๑๖๖,๕๙/๑๗๑
อปริณตสญฺญี	๖๖๐/๑๒๘, ๔๙๒/๔๐๘-๔๐๙
อปริณเต	๖๖๐/๑๒๘,๔๙๒/๔๐๙
อปริภุตฺตำ	๕๐๗/๒๓,๕๘๑/๗๕
อปริภูตำ	๑๕/๑๔๐
อปโลกนกมฺมำ	๔๗๖/๔๐๒
อปสกฺก	๕๕๘-๕๕๙/๔๔๔
อปสกฺกถ	๕๗๓/๔๕๓
อปสกฺกนฺติ	๒๐๓/๒๖๒
อปสฺสนฺโต	๔๐๑/๓๖๐
อปสาเทตพฺพา	๕๕๘-๕๕๙/๔๔๔
อปสาเทตุำ	๕๕๘/๔๔๔
อปาสาทิกำ	๕๗๖/๗๒,๑๗๕/๒๔๗
อปฺปกจลา	๘๖/๑๙๖
อปฺปกตญฺญุโน	๓๓๕/๓๓๒
อปฺปกิลมเถน	๕๖๕/๖๓
อปฺปคุฆำ	๕๓๖/๔๕,๖๔๕/๑๑๙
อปฺปจฺจุทฺธเฏ	๖๕๕/๑๒๕
อปฺปญฺญตฺเตน	๓๔๓/๓๓๕, ๔๓๖/๓๘๕
อปฺปญฺญตฺตำ	๕๖๕-๕๖๖/๖๕-๖๖, ๓๓๕/๓๓๒
อปฺปฏิคฺคหิตกสญฺญี	๒๖๗/๒๙๖
อปฺปฏิคฺคหิตกำ	๒๓๙/๒๘๒, ๒๔๔/๒๘๕
อปฺปฏิคฺคหิตเก	๒๖๗/๒๙๖
อปฺปฏิคฺคหิตกำ	๒๖๖/๒๙๕

ปทานุกฺกโม	ปพุเพ/องฺเก
อปฺปฏินิสฺสฏฺเจน	๔๒๓/๓๗๔-๓๗๕, ๔๒๔/๓๗๕,๔๒๕/๓๗๖
อปฺปฏิรูปํ	๔๕๙/๒,๕๐๓/๒๑, ๕๐๘/๒๕,๕๑๕/๓๐, ๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒, ๕๗๖/๗๒,๖๔๑/๑๑๖, ๑๖๙/๒๔๔,๑๗๕/๒๔๗, ๓๒๖/๓๒๙,๕๕๒/๔๔๑
อปฺปฏิสังวิทิตสญฺญี	๕๐๐/๔๑๖, ๕๗๔/๔๕๔
อปฺปฏิสังวิทิเต	๕๐๐/๔๑๖,๕๗๔/๔๕๔
อปฺปฏิสังวิทิโต	๔๙๖/๔๑๒, ๔๙๘-๔๙๙/๔๑๕
อปฺปฏิสังวิทิตํ	๕๗๐-๕๗๓/๔๕๑-๔๕๔
อปฺปณิหิต	๗๐/๑๗๙,๗๑/๑๘๑, ๗๒/๑๘๓,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙,
อปฺปติสฺสา	๔๔/๑๖๒
อปฺปปีสุ	๘๖/๑๙๖
อปฺปปาสาณา	๘๖/๑๙๖
อปฺปปุญฺญา	๑๐๓/๒๐๕
อปฺปพาลิกา	๘๖/๑๙๖
อปฺปมชฺชโต	๑๕๓/๒๓๕
อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกสฺส	๔๘๖/๔๐๖
อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกำ	๑๐๖/๒๐๗
อปฺปมตฺติกา	๘๖/๑๙๖
อปฺปมรุมฺพา	๘๖/๑๙๖
อปฺปมาณิกานิ	๕๓๑/๔๓๑-๔๓๒
อปฺปวาริตสญฺญี	๒๔๕/๒๘๖
อปฺปวาริเต	๒๔๕/๒๘๖
อปฺปวาริโต	๕๒๗-๕๓๐/๓๗-๔๐, ๕๓๒-๕๓๕/๔๒-๔๕, ๖๔๑-๖๔๔/๑๑๖-๑๑๘
อปฺปสกฺขรา	๘๖/๑๙๖
อปฺปสทฺโท	๕๘๘/๔๖๒
อปฺปสนฺนสฺส	๖๔๙/๑๒๑
อปฺปสนฺนานำ	๔๕๙/๒,๑/๑๓๑, ๕๕๒/๔๔๑,๕๗๖/๔๕๖ -อาทิ
อปฺปสฺสาทา	๔๑๗/๓๖๙
อปฺปหริเต	๑๓๕-๑๓๗/๒๒๓, ๖๕๒/๔๙๙
อปฺปาณกสญฺญี	๑๔๒/๒๒๖, ๓๙๐/๓๕๕
อปฺปาณสญฺญี	๓๘๕/๓๕๔
อปฺปาณเก	๑๔๒/๒๒๖,๓๙๐/๓๕๕
อปฺปาณกำ	๓๙๑/๓๕๕
อปฺปาเณ	๓๘๕/๓๕๔
อปฺปาสาทิกำ	๕๐๓/๒๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อปฺปิจฺฉา	๔๕๙/๑,๔๗๐/๕, ๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๕,๕๑๕/๓๐ -อาทิ
อปฺปิตํ	๕๒๙/๓๙,๕๓๔/๔๔, ๖๔๑/๑๔๔-๑๑๕,๖๔๒/๑๑๗, ๖๔๓/๑๑๘
อปฺเปกทา	๕๖๒/๔๔๕-๔๔๖
อพนฺธน	๖๑๓/๙๓,๖๑๖/๙๕-๙๘
อพนฺธโนกาส	๖๑๓/๙๓,๖๑๖/๙๖-๙๘
อพฺภกฺขานํ	๔๑๗/๓๖๙,,๔๑๘/๓๗๑, ๔๑๙/๓๗๒,๔๒๘/๓๗๘, ๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
อพฺภนฺตรํ	๔๘๙/๑๒,๕๕/๑๖๘
อพฺภนฺตรา	๔๙๗/๔๑๓
อพฺภาจิกฺขิ	๔๑๗/๓๖๙,๔๑๘/๓๗๑, ๔๑๙/๓๗๒,๔๒๘/๓๗๘, ๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
อพฺภุคฺคนฺตฺวา	๕๐๘/๒๔,๑๕๓/๒๓๕
อพฺภุตํ	๕๕/๑๖๘,๑๕๓/๒๓๖
อพฺภุทำ	๑๓/๑๓๘
อพฺภุยฺยาโต	๓๑๑/๓๑๙
อพฺรหฺมจารินิโย	๑๕๓/๒๓๖
อพฺรหฺมจารินี	๕๐๓/๒๐
อภิกฺขณำ	๕๐๓/๒๐,๑๙๘/๒๕๙
อภิกฺขุเก	๑๔๙/๒๓๑
อภิณฺหทสฺสเนน	๑๖๙/๒๔๓
อภินิปชฺชติ	๑๒๑/๒๑๕, ๑๓๑-๑๓๒/๒๒๑
อภินิปชฺเชยฺย	๑๓๐/๒๒๐,๑๓๑/๒๒๑
อภินิปฺผาทิตำ	๕๓๙/๕๑
อภินิปฺผาเทติ	๕๓๙/๕๑,๕๔๐/๕๒
อภินิปฺผาเทยฺย	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑
อภินิวิสฺส	๔๑๗/๓๗๐,๔๒๘/๓๗๘
อภินิสีทติ	๑๒๑/๒๑๕, ๑๓๑-๑๓๒/๒๒๑
อภินิสีทสิ	๑๒๙/๒๒๐
อภินิสีที	๑๒๙/๒๒๐
อภินิสีทิสฺสติ	๑๒๙/๒๒๐
อภินิสีทิสฺสสิ	๑๒๙/๒๒๐
อภินฺเน	๖๐๗/๘๙
อภิปฺปสนฺนา	๖๒๑/๑๐๓
อภิรติ	๗๐/๑๗๘-๑๘๐
อภิรูปา	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒, ๕๕/๑๖๘
อภิรูโป	๕๕/๑๖๘,๕๔๗/๔๓๗
อภิรูหติ	๑๘๙-๑๙๐/๒๕๔
อภิรูหถ	๑๘๖/๒๕๒
อภิรูหนฺติ	๑๘๖/๒๕๒,๑๙๑/๒๕๕
อภิรูหาม	๑๘๙/๒๕๔

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
อภิรูหิตุ๋	๑๘๗/๒๕๓
อภิรูหิสฺสถ	๑๘๖/๒๕๒
อภิรูหิสฺสามิ	๒๑๘/๒๖๙
อภิรูหิสฺสนฺติ	๑๘๖/๒๕๒
อภิรูพฺเห	๑๘๙/๒๕๔
อภิรูเหยฺย	๑๘๖/๒๕๓,๑๘๘/๒๕๓
อภิวาทนำ	๑๔๙/๒๓๑
อภิวาเทตฺวา	๕๑๕/๒๘,๕๖๕/๖๔, ๕๖๖/๖๖,๕๗๖/๗๒,๕๘๒/๗๖ -อาทิ
อภิวาเทนฺติ	๕๑๗/๓๑
อภิวาเทสฺสติ	๔๙๔/๔๑๑
อภิวาเทสิ	๔๙๔/๔๑๐
อภิวิตริตฺวา	๓๘๔/๓๕๓,๔๖๖/๓๙๗
อภิสิตฺโต	๔๙๙/๔๑๕
อภิหฏฺฐุ๋	๕๒๓-๕๒๔/๓๕, ๒๓๒-๒๓๓/๒๗๘-๒๗๙, ๒๔๒-๒๔๕/๒๘๔-๒๘๖
อภิหรติ	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕, ๒๔๕/๒๘๖
อภิหรึสุ	๖๒๑/๑๐๓,๒๒๑/๒๗๑
อภุญฺชิตุกามา	๖๐๖/๔๑๗
อภุตฺตาวี	๓๐๐/๓๑๓
อมชฺชสญฺญี	๓๒๘/๓๓๐
อมชฺเช	๓๒๘/๓๓๐
อมชฺชำ	๓๒๙/๓๓๐
อมนาปา	๑๓/๑๓๙,๓๘๒/๓๕๓, ๖๔๗/๔๙๖
อมนาปานำ	๔๐๒/๓๖๒
อมนาปำ	๔๙๗/๔๑๔
อมาตุคามสญฺญี	๕๘/๑๗๑, ๒๘๗/๓๐๖,๔๑๕/๓๖๘
อมาตุคาเม	๕๘/๑๗๑,๒๘๗/๓๐๖, ๔๑๕/๓๖๘
อมุตำ	๓/๑๓๒,๕-๗/๑๓๓-๑๓๕
อมุตฺร	๒๓๓/๒๗๙
อมุสฺส	๓๖/๑๕๕-๑๕๖
อมูลเกน	๔๕๙-๔๖๐/๓๙๕, ๔๖๒/๓๙๖
อมูลกำ	๔๖๑/๓๙๖
อมูลำ	๔๙๓/๔๐๙
อมูพฺหวินโย	๖๕๕/๕๐๒
อยสำ	๑๐๖/๒๐๗,๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒
อโยปตฺโต	๖๐๒/๘๗,๓๗๙/๓๕๑
อยฺยโวสาฏิตกานิ	๒๖๓/๒๙๔
อรญฺเญ	๔๙๔/๑๔,๑๘๓/๒๕๑, ๑๘๙/๒๕๔,๒๕๒/๒๘๙, ๔๐๙/๓๖๕,๔๑๔/๓๖๗
อรณิเก	๕๒๐/๔๒๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อรหตฺตผลสฺส	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒, ๗๒/๑๘๕
อรหตฺตผลํ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
อรหนฺโต	๓๓๕/๓๓๒
อรหา	๖๗/๑๗๗
อริยสฺส	๕๕/๑๖๙,๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๒
อริโย	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕
อริยํ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๒, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
อรุณุคฺคมนา	๒๔๙/๒๘๘,๕๑๓/๔๒๕
อรุณุคฺคมเน	๔๖๓/๓,๕๐๐/๑๘, ๖๐๒/๘๘,๖๒๓/๑๐๔,๖๕๔/๑๒๕
อลงฺกตปฏิยตฺตา	๕๕/๑๖๘, ๕๐๓/๔๑๗
อลงฺกตา	๖๒๐/๑๐๑
อลงฺกเต	๖๒๐/๑๐๑
อลงฺกาโร	๖๒๐/๑๐๑
อลชฺชิโน	๔๖๙/๓๙๙
อลชฺชิวาเทน	๔๖๙/๓๙๙
อลชฺชี	๑๒๘/๒๑๙
อลาภา	๕๔๒/๕๓,๓๑๑/๓๒๐
อลํ	๕๒๒/๓๔,๖๗/๑๗๖,๒๒๒/๒๗๓, ๒๒๖/๒๗๔,๒๔๒/๒๘๔,๒๔๔/๒๘๕
อวกณฺณกํ	๑๕/๑๔๐
อวคณฺฑการกํ	๖๒๒/๔๘๐
อวจ	๔๑๗/๓๖๙,๔๑๘/๓๗๑, ๔๑๙/๓๗๒,๔๒๘/๓๗๘, ๔๒๙-๔๓๐/๓๘๑
อวจาสิ	๕๓๗/๔๖
อวชานาติ	๑/๑๓๐
อวชานาสิ	๑/๑๓๑
อวชานิตฺวา	๑/๑๓๐-๑๓๑
อวชานิสฺสติ	๑/๑๓๐-๑๓๑
อวชานิสฺสสิ	๑/๑๓๑
อวญฺญาตํ	๑๕/๑๔๐
อวณฺณกามา	๒๖๙/๒๙๘
อวณฺณํ	๑๐๖/๒๐๗,๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒
อวลิตฺโต	๑๓๖/๒๒๓
อวสิฏฺฐํ	๖๓๖/๑๑๑
อวสฺสิกสงฺเกเต	๑๑๐/๒๐๙
อวหรามิ	๖๔๗/๔๙๖
อวายาปิตสญฺญี	๖๓๙/๑๑๓
อวายาปิเต	๖๓๙/๑๑๓
อวายิมํ	๕๔๔/๕๔,๕๔๙/๕๖,๕๕๔/๕๘
อวิกปฺปิต	๔๖๓/๓,๔๖๘/๕
อวิญฺญาตํ	๓/๑๓๒
อวิญฺญุ	๖๒/๑๗๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อวิทูเร	๕๐๘/๒๔, ๕๖๕/๖๔,๒๐๓/๒๖๑
อวินฏฺเจ	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙, ๖๒๔/๑๐๕,๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
อวิปฺปวาสสมฺมตี	๔๗๓/๗
อวิปฺปวุตฺถสญฺญี	๔๙๕/๑๔
อวิปฺปวุตฺเถ	๔๙๕/๑๔
อวิลุตฺเต	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙, ๖๒๔/๑๐๕,๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
อวิวทมาน	๖๗/๑๗๖,๖๕๕/๕๐๒
อวิสฺสชฺชิเต	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙, ๖๒๔/๑๐๕,๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
อวิสฺสชฺเชตฺวา	๕๕๘/๖๐, ๕๖๑-๕๖๒/๖๒
อวิสฺสาเสนฺโต	๓๗๔/๓๔๙
อวีตราคา	๒๘๑/๓๐๔
อวุฏฺฐิเตน	๒๓๙/๒๘๒
อวุตฺตา	๕๐๗/๒๓,๕๘๑/๗๕
อวุตฺโต	๕๒๙/๓๙,๕๓๔/๔๔, ๖๔๓/๑๑๗
อวุตฺตํ	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕
อโวจ	๔๗๑/๖,๔๙๗/๑๕,๕๐๓/๒๐, ๕๐๘/๒๔,๕๑๕/๒๘-๒๙, ๕๑๗/๓๑ -อาทิ
อโวจุมฺหา	๑๕๓/๒๓๕
อโวจุ	๕๐๘/๒๕,๕๑๕/๒๙, ๕๑๗/๓๑,๕๒๒/๓๔, ๕๓๗/๔๗,๕๖๖/๖๖ -อาทิ
อสกฺกจฺจ	๖๐๒/๔๖๙
อสญฺจิจฺจ	๘๘/๑๙๗,๙๓/๒๐๐, ๑๔๓/๒๒๖,๓๘๖/๓๕๔, ๕๗๖-๖๑๑/๔๕๗-๔๗๔, ๖๑๓-๖๓๒/๔๗๕-๔๘๖, ๖๓๔-๖๔๕/๔๘๘-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๒/๔๙๗-๔๙๙,๖๕๔/๕๐๑
อสติยา	๘๘/๑๙๗,๙๓/๒๐๐, ๑๔๓/๒๒๖,๓๘๖/๓๕๔, ๕๗๖-๖๑๑/๔๕๗-๔๗๔, ๖๑๓-๖๓๒/๔๗๕-๔๘๖, ๖๓๔-๖๔๕/๔๘๘-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๒/๔๙๗-๔๙๙,๖๕๔/๕๐๑
อสนฺ	๒๓๙/๒๘๒
อสนฺตํ	๕๐๘/๒๖,๕๑๕/๓๐, ๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒, ๖๔๑/๑๑๖,๑๖๙/๒๔๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อสนฺตุฏฺฐา	๕๑๕/๒๙,๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑,๕๓๗/๔๗, ๖๔๑/๑๑๖
อสนฺนิธิการกสญฺญี	๒๕๕/๒๙๐
อสนฺนิธิการเก	๒๕๕/๒๙๐
อสนฺนิหิตฺปริกฺขารา	๓๗๗/๓๕๐
อสปฺปายํ	๕๕๓/๔๔๑,๕๗๐/๔๕๑
อสภาควุตฺติกา	๔๔/๑๖๒
อสมฺปชานา	๔๙/๑๖๔
อสมฺพทฺธา	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗, ๕๓๔/๔๓,๑๗๒/๒๔๕, ๕๕๔/๔๔๒
อสมฺพทฺโธ	๖๔๓/๑๑๗
อสมฺภินฺเนน	๓๕๗/๓๔๑
อสมฺมโต	๑๔๖/๒๒๘,๑๔๘/๒๓๑
อสหมาโน	๓๒๖/๓๒๘
อสาตานํ	๔๐๒/๓๖๒
อสิสูนูปมา	๔๑๗/๓๖๙,๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘,๓๗๙
อสีสฆฏฺฏา	๑๓๑/๒๒๑
อสุจิ	๕๐๓/๒๐,๗๘/๑๙๒
อสูจิกํ	๓๗๙/๓๕๑
อสัวิทหิตสญฺญี	๑๘๔/๒๕๑, ๑๙๐/๒๕๔-๒๕๕
อสัวิทหิตฺวา	๑๘๕/๒๕๒,๑๙๑/๒๕๕, ๔๑๑/๓๖๖,๔๑๖/๓๖๘
อสัวิทหิเต	๑๘๔/๒๕๑,๑๙๐/๒๕๕
อสฺส	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔,
อสฺสฏฺโจ	๙๑/๒๐๐
อสฺสเม	๓๒๖/๓๒๗
อสฺสโม	๓๒๖/๓๒๗
อสฺสสมฺมทฺทำ	๔๙๗/๔๑๔
อสฺสา	๓๑๔/๓๒๑
อสฺสามณกำ	๔๕๙/๒,๓๒๖/๓๒๙
อสฺสาโว	๕๓๙/๔๓๔
อสฺสุ	๖๐๔/๘๘,๖๒๘/๑๐๖
อสฺสุตำ	๓/๑๓๒
อสฺโสสิ	๕๐๘/๒๔,๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑,๖๓๑/๑๐๙, ๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕,๑๕๓/๒๓๕, ๒๓๐/๒๗๗,๒๓๗/๒๘๑,๔๐๒/๓๖๑
อสฺโสสุ	๕๑๐/๒๖,๕๑๕/๓๐, ๕๒๒/๓๔,๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๒, ๕๓๗/๔๗,๕๔๒/๕๓ -อาทิ
อหตฺถปาเส	๒๓๙/๒๘๒
อหสฺสธมฺมสญฺญี	๓๓๘/๓๓๓
อหสฺสธมฺเม	๓๓๘/๓๓๓
อหินา	๕๑๑/๔๒๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อหิริกา	๑๗๕/๒๔๗
อหิริกาโย	๑๗๕/๒๔๗
อหีพิตํ	๑๕/๑๔๑
อเหสุ๋	๖๗/๑๓๗,๑๖๙/๒๔๓
อโหสิ	๔๑๖/๒,๕๐๘/๒๔,๕๗๑/๖๙, ๖๐๐/๘๗,๖๒๐/๑๐๑,๖๒๑/๑๐๒, ๖๓๑/๑๐๙,๖๓๖/๑๑๑ -อาทิ

[อา]

อากงฺขมาเนน	๔๙๙-๕๐๐/๑๖-๑๗, ๕๗๒-๕๗๓/๖๙-๗๐, ๒๓๒-๒๓๓/๒๗๘-๒๗๙
อากงฺขมาโน	๖๕๓-๖๕๔/๑๒๓-๑๒๔
อากฑฺฒนฺตา	๕๓๗/๔๓๔
อากปฺปสมฺปนฺเนน	๓๐๕/๓๑๖
อากาเรหิ	๔-๑๐/๑๓๒-๑๓๗
อากิณฺโณ	๕๕/๑๖๘
อากิรนฺเต	๖๐๓/๔๗๐,๖๐๗/๔๗๒
อากิรนฺโต	๖๐๘/๔๗๒
อาโกฏาเปยฺย	๕๐๔/๒๑
อาโกฏิตา	๖๕๔/๑๒๔, ๑๘๓/๒๕๑,๕๗๓/๔๕๒
อาโกเฏตฺวา	๔๑๒/๓๖๖
อาโกเฏสิ	๘๙/๑๙๘
อาโกเฏหิ	๕๐๕/๒๒
อาคจฺฉ	๑๗๕/๒๔๗
อาคจฺฉติ	๕๐๓/๒๐,๕๓๗/๔๗, ๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑,๑๗๕/๒๔๗, ๑๙๘/๒๕๙,๒๙๔/๓๑๐,๓๑๖/๓๒๒, ๔๔๓/๓๘๙,๔๔๔-๔๔๕/๓๙๐, ๕๐๖/๔๒๑,๕๔๗/๔๓๗,๖๕๕/๕๐๒
อาคจฺฉตุ	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑, ๒๓๐/๒๗๖,๓๑๒/๓๒๐, ๕๐๖/๔๒๑,๕๒๑/๔๒๘
อาคจฺฉสิ	๕๑๕/๒๙
อาคจฺฉนฺติ	๔๙/๑๖๔,๒๑๕/๒๖๗, ๕๐๔/๔๑๘,๕๗๕/๔๕๖,๖๕๕/๕๐๒
อาคจฺฉนฺตุ	๖๔๖/๑๑๙, ๖๔๙/๑๒๑,๓๖๗/๓๔๖
อาคจฺฉนฺเต	๓๑๑/๓๑๙,๕๐๔/๔๑๙
อาคจฺฉนฺโต	๒๐๘/๒๖๔,๕๐๔/๔๑๙, ๕๕๒/๔๔๐
อาคจฺฉนฺตํ	๓๒๖/๓๒๗,๔๙๖/๔๑๒, ๕๒๑/๔๒๘,๕๔๗/๔๓๗
อาคจฺฉาม	๓๑๑/๓๒๐,๓๒๒/๓๒๕
อาคจฺฉิสฺสติ	๔๖๑/๒,๖๐๐/๘๗
อาคจฺฉิสฺสนฺติ	๕๑๗/๓๑, ๓๑๑/๓๒๐,๓๒๒/๓๒๔

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
อาคตา	๕๖๕/๖๔,๓๑๑/๓๑๒
อาคตาคโม	๔๙๔-๔๙๕/๔๑๑
อาคเต	๒๑๘/๒๖๙,๔๙๔/๔๑๑
อาคเตน	๒๑๘/๒๖๙
อาคโต	๕๓๗/๔๗,๕๓๙/๕๑, ๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕,๑๙๓/๒๕๖, ๒๐๔/๒๖๒,๓๕๗/๓๔๑,๔๗๔/๔๐๑
อาคตํ	๒๓๐/๒๗๖,๓๑๒/๓๒๑
อาคนฺตพฺพํ	๕๑๗-๓๑-๓๒, ๒๐๓/๒๖๑
อาคนฺตฺวา	๑๕๙/๒๓๙,๒๓๖/๒๘๐, ๓๒๕/๓๒๖,๔๗๑/๔๐๐,๕๗๓/๔๕๓
อาคนฺตุเกหิ	๕๖๕/๖๔,๖๘/๑๗๘
อาคมฺม	๗๖/๑๙๑
อาคเมถ	๕๑๕/๒๙,๑๒๔/๒๑๗, ๒๑๓/๒๖๖,๒๓๑/๒๗๘, ๒๙๔/๓๐๙-๓๑๐, ๓๐๕/๓๑๖,๔๐๒/๓๖๑
อาคเมตุํ	๒๓๑/๒๗๘
อาคเมหิ	๕๓๗/๔๘
อาจรติ	๒๔๒/๒๘๔,๔๓๓/๓๘๔
อาจริตฺวา	๙๕/๒๐๑,๔๔๓/๓๘๙, ๔๔๕/๓๙๐,๔๗๔/๔๐๑
อาจริตุกาโม	๒๗๖/๓๐๑,๒๗๘/๓๐๒
อาจริโต	๖๔๗/๔๙๖
อาจริยสฺส	๔๐๔/๓๖๓
อาจริยานํ	๓๔๔/๓๓๖
อาจริยํ	๔๐๔/๓๖๓
อาจารโคจรสมฺปนฺโน	๑๔๗/๒๓๐
อาจารวิปตฺติยา	๔๖๒/๓๙๖
อาจิกฺขติ	๕๙๗/๘๕,๓๔๗-๓๔๙/๓๓๗
อาจิกฺขิ	๒๓๐-๒๓๑/๒๗๗
อาจิกฺขิตพฺพํ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๑๒๔/๒๑๗,๒๓๓/๒๗๙, ๒๔๒/๒๘๔,๕๐๖/๔๒๑,๕๗๓/๔๕๓
อาจิกฺขิตฺวา	๓๑๐/๓๑๙
อาจิกฺขิเต	๒๓๓/๒๗๙
อาจิกฺเขยฺย	๕๕/๑๖๙
อาจิณฺณํ	๖๘/๓๗๘
อาชานนฺตสฺส	๕๗๓/๗๐
อาชานามิ	๔๑๗/๓๖๘-๓๗๐, ๔๑๘-๔๒๐/๓๗๑-๓๗๓,๔๒๕/๓๗๕, ๔๒๘/๓๗๗-๓๗๙,๔๒๙-๔๓๐/๓๘๑
อาชานาสิ	๔๑๗/๓๗๐,๔๒๘/๓๗๙
อาชานิตุํ	๖๔/๑๗๔, ๒๙๑/๓๐๘,๔๑๔/๓๖๗
อาชีวกา	๕๑๗/๓๑
อาชีวกานํ	๒๖๙/๒๙๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อาชีวกสฺส	๒๖๙/๒๙๗
อาชีวเกสุ	๒๑๖/๒๖๘
อาชีวโก	๒๑๖/๒๖๘,๒๖๙/๒๙๗-๒๙๘
อาชีวกำ	๒๖๙/๒๙๗
อาชีวสฺส	๕๔๒/๕๓,๓๑๑/๓๒๐, ๓๑๗/๓๒๒,๓๒๒/๓๒๔
อาณตฺโต	๖๓๓/๑๑๐,๘๖/๑๙๗, ๑๒๖/๒๑๘,๑๔๑/๒๒๕, ๑๗๗/๒๔๘,๓๕๔/๓๔๐, ๓๗๙/๓๕๑,๕๐๔/๔๑๘
อาณาเปติ	๕๐๕/๒๒,๕๗๘/๗๓, ๖๓๓/๑๑๐,๑๔๑/๒๒๕, ๑๗๗/๒๔๘,๓๕๔/๓๔๐,๓๗๙/๓๕๑
อาณาเปตฺวา	๑๓๖/๕๒๘
อาณาเปตุ	๔๙๕/๔๑๑
อาณาเปสิ	๑๒๖/๒๑๘,๔๙๔/๔๑๐
อาตาปินิโย	๕๗๖/๗๒
อาทาตพฺพา	๕๕๓-๕๕๔/๕๘, ๕๖๗-๕๖๘/๖๗,
อาทาตพฺพำ	๓๖๘-๓๖๙/๓๔๖-๓๔๗
อาทาย	๕๕๙-๕๖๐/๖๑,๒๒๒/๒๗๓, ๒๓๖/๒๘๐,๒๔๒/๒๘๔, ๒๔๗/๒๘๗,๒๖๙/๒๙๘, ๓๓๕/๓๓๓,๕๗๐/๔๕๑,๕๗๑/๔๕๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อาทิกมฺมิกสฺส	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔ ๕๐๒/๑๙,๕๐๗/๒๓, ๕๑๔/๒๘ -อาทิ (สพฺพสิกฺขาปทานำ ปจฺฉิมปพฺเพ ทิสฺสติ)
อาทิกลฺยาณา	๑๔๗/๒๓๐
อาทิยิตฺวา	๕๕๒/๕๗,๕๕๖/๕๙, ๕๗๐/๖๘,๓๗๑/๓๔๗
อาทิสฺส	๕๐๐/๑๗,๔๓๘/๓๘๖-๓๘๗
อาทีนวา	๔๙๗/๔๑๓,๔๑๕
อาทีนโว	๔๑๗/๓๖๙-๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙, ๔๙๗/๔๑๓-๔๑๕
อาธาวิตฺวา	๕๐๒/๔๑๗
อานีตา	๒๓๐/๒๗๗
อาเนสิ	๒๓๐/๒๗๗
อาเนสฺสามิ	๒๓๐/๒๗๗
อาปชฺชติ	๕๓๐/๔๐,๕๓๕/๔๕, ๖๔๔/๑๑๘,๕๕/๑๖๙, ๓๐๑/๓๑๓,๓๙๗/๓๕๘
อาปชฺชถ	๔๗๔/๔๐๑,๔๘๔/๔๐๕
อาปชฺชสิ	๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒, ๖๔๑/๑๑๖,๒๙๔-๒๙๕/๓๑๐-๓๑๑
อาปชฺชิตฺวา	๓๙๗/๓๕๗-๓๕๘, ๗๘/๑๙๑,๓๙๗/๓๕๗-๓๕๘

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อาปชฺชิตุ๎	๒๙๕/๓๑๑
อาปชฺชิมฺหา	๕๕๘/๔๔๔
อาปชฺชิสฺสติ	๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๒, ๖๔๑/๑๑๖,๒๙๔-๒๙๕/๓๑๐-๓๑๑
อาปชฺชิสฺสถ	๔๗๔/๔๐๑,๔๘๔/๔๐๕
อาปชฺชิสฺสนฺติ	๔๗๔/๔๐๑,๔๘๔/๔๐๕
อาปชฺชิสฺสสิ	๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒, ๖๔๑/๑๑๖,๒๙๔-๒๙๕/๓๑๐-๓๑๑
อาปชฺชิสฺสามิ	๙๖/๒๐๒
อาปชฺชึ	๕๕๓/๔๔๑, ๕๓๖-๕๖๔/๔๔๗,๕๖๖/๔๔๘, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒
อาปชฺเชยฺย	๕๒๘-๕๒๙/๓๘-๓๙, ๕๓๓-๕๓๔/๔๓-๔๔, ๖๔๒-๖๔๓/๑๑๗-๑๑๘, ๒๙๔-๒๘๗/๓๑๐-๓๑๒, ๒๙๙/๓๐๐/๓๑๒-๓๑๓, ๔๗๕/๔๐๒,๔๘๕-๔๘๖/๔๐๕
อาปตฺตาธิกรณ๎	๓๙๔/๓๕๗
อาปตฺติ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๖๘/๕,๔๗๐/๖,๔๙๕/๑๔ -อาทิ (สพฺพสิกฺขาปเทสุ ทิสฺสติ.)
อาปตฺติปริยนฺตา	๘๐/๑๙๓-๑๙๔
อาปตฺติปริยนฺเต	๘๑/๑๙๔
อาปทาสุ	๓๒๕/๓๒๖,๕๑๕/๔๒๕, ๕๗๖-๖๑๑/๔๕๗-๔๗๔, ๖๑๓-๖๔๕/๔๗๖-๔๙๔, ๔๙๗-๔๕๒/๔๙๗-๔๙๙,๖๕๔/๕๐๑
อปนฺนา	๔๔๓/๓๘๙
อาปนฺโน	๙๔/๒๐๑,๙๙-๑๐๐/๒๐๔, ๓๙๗/๓๕๘,๔๔๔-๔๔๕/๓๙๐-๓๙๑
อาปนฺนำ	๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๔, ๖๔๓/๑๑๘
อาปาเทม	๕๔๒/๕๓
อาปุจฺฉติ	๑๑๘/๒๑๔
อาปุจฺฉา	๒๙๘/๓๑๒,๓๐๐/๓๑๓, ๓๐๒/๓๑๔,๕๑๓/๔๒๕, ๕๐๙-๕๑๐/๔๒๓-๔๒๔,๕๑๕/๔๒๕
อาปุจฺฉำ	๑๑๓/๒๑๑ฉ๑๑๘/๒๑๔
อาพาโธ	๒๐๔/๒๖๒,๕๓๙/๔๓๔
อาภาตา	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒
อาภาตำ	๕๓๗/๔๕,๕๓๘/๔๘-๔๙, ๕๓๙/๕๐
อาภรณำ	๕๐๓/๔๑๘
อาภุชิตฺวา	๓๒๖/๓๒๗
อามตฺติกาปณำ	๕๙๘/๘๖
อามนฺเตสิ	๔๖๑/๓,๔๗๐/๖,๔๗๓/๗, ๔๙๗-๔๙๘/๑๕,๕๑๐/๒๖ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อามลกผาณิเต	๓๒๙/๓๓๐
อามสติ	๓๓๒-๓๓๔/๓๓๑-๓๓๒
อามิสทาเนน	๒๐๒/๒๖๑
อามิสสมฺโภโค	๔๒๕/๓๗๖, ๔๓๐/๓๘๒
อามิสเหตุ	๑๖๔-๑๖๖/๒๔๑-๒๔๒
อามิสํ	๕๓๙/๕๑,๔๒๕/๓๗๖, ๔๓๐/๓๘๒,๕๕๒/๔๔๑
อายตึ	๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๔, ๖๔๑/๑๑๕,๖๔๒/๑๑๗,๖๔๓/๑๑๘
อายตึ	๕๕/๑๖๙
อาโยเค	๖๔๐/๑๑๓,๕๓๐/๔๓๑
อารญฺญกา	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖
อารญฺญกานิ	๖๕๓-๖๕๔/๑๒๒-๑๒๔, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒-๕๗๓/๔๕๒
อารญฺญเกสุ	๖๕๒-๑๒๒-๑๒๓, ๕๗๐/๔๕๐,๕๗๑/๔๕๑-๔๕๒
อารญฺญโก	๕๖๕/๖๔-๖๕
อารญฺญกํ	๖๕๔/๑๒๔,๕๗๐/๔๕๑, ๕๗๑/๔๕๒,๕๗๓/๔๕๒
อารมฺมณํ	๕๒๙/๓๘,๕๓๔/๔๓
อาราปเถ	๑๗๗/๒๔๘
อาราเม	๔๕๙/๑,๔๗๑/๖,๔๙๗/๑๕, ๕๐๓/๑๙,๕๑๕/๒๘,๕๒๒/๓๓ -อาทิ
อาราโม	๔๗๗/๙,๔๙๒/๑๓
อารามํ	๕๓๗/๔๖,๔๙/๑๖๔, ๑๙๓/๒๕๗,๒๐๓/๒๖๑, ๒๔๗/๒๘๗,๒๕๒/๒๘๙, ๒๗๔/๓๐๐,๒๙๕/๓๑๐,๓๒๖/๓๒๙, ๔๙๖/๔๑๒,๕๐๒/๔๑๗, ๕๖๕/๔๔๘,๕๗๓/๔๕๓
อารามิกกุลํ	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒
อารามิกคามโก	๖๑๙/๑๐๐
อารามิกสตานิ	๖๑๙/๑๐๐
อารามิกสฺส	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๑-๑๐๒
อารามินิยา	๖๒๐/๑๐๑
อารามินี	๖๒๐/๑๐๑
อารามินึ	๖๒๐/๑๐๑
อารามิเกน	๖๑๘/๙๙
อารามิโก	๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐, ๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๖๑๘-๖๒๑/๙๙-๑๐๐
อารามิกํ	๖๑๙/๙๙, ๑๑๑/๒๑๐,๑๑๖/๒๑๓
อารามูปจารํ	๕๗๓/๔๕๓
อารามูปจาเร	๕๗๓/๔๕๓
อารูฬฺหเน	๒๑๘/๒๖๙
อาโรจาเปสิ	๒๒๑/๒๗๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อาโรเจติ	๖๕๙/,๑๒๗,๘๑-๘๒/๑๙๔, ๘๓/๑๙๕,๑๙๕/๒๕๗,๒๔๔/๒๘๕, ๓๙๔/๓๕๖,๓๙๙/๓๕๙,๔๐๔/๓๖๓, ๔๐๙/๓๖๕,๔๒๕/๓๗๕, ๔๓๐/๓๘๒,๔๙๑/๔๐๘,๕๗๓/๔๕๓
อาโรเจนติ	๖๕๙/,๑๒๗,๑๔๑/๒๒๕, ๑๙๕/๒๕๗,๒๔๔/๒๘๕,๓๘๙/๓๕๕, ๓๙๔/๓๕๖,๓๙๙/๓๕๙,๔๐๔/๓๖๓, ๔๐๙/๓๖๕,๔๒๕/๓๗๕, ๔๓๐/๓๘๒,๔๙๑/๔๐๘
อาโรเจยฺยํ	๘๙/๑๙๘,๓๓๕/๓๓๓
อาโรเจยฺย	๖๙/๗๙,๗๑-๗๖/ ๑๘๐-๑๙๑,๗๙-๘๐/๑๙๒-๑๙๓
อาโรเจยฺยาถ	๖๑๘/๙๙
อาโรเจสิ	๔๖๑/๒,๔๗๑/๖,๔๙๘/๑๖, ๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๕,๕๑๕/๒๙, ๒๓๗/๔๗,๖๐๐/๘๗ -อาทิ
อาโรเจสุ	๔๕๙/๒,๔๗๐/๕,๔๗๑/๖, ๔๗๓/๗,๕๐๓/๒๑,๕๐๘/๒๕, ๕๑๐/๒๖,๕๑๕/๓๐ -อาทิ
อาโรปนา	๔๔๖/๓๙๑
อาโรปิเต	๔๔๖/๓๙๑
อาโรปิโต	๔๔๖/๓๙๑
อาโรเปตพฺโพ	๔๔๔/๓๙๐,๔๔๕/๓๙๑
อาโรเปติ	๒๗๗/๓๐๒,๔๔๖/๓๙๑
อาโรเปยฺย	๔๔๖/๓๙๑
อาลกฺเคตฺวา	๕๐๘/๒๔
อาโลกสนฺธิปริกมฺมาย	๑๓๕-๑๓๖/ ๒๒๓
อาโลโป	๖๑๖/๔๗๗
อาโลปึ	๖๑๖/๔๗๗
อาวสถทฺวาเร	๖๐/๑๗๒
อาวสถปิณฺโฑ	๒๐๓/๒๖๑-๒๖๒, ๒๐๕/๒๖๓
อาวสถปิณฺฑำ	๒๐๓-๒๐๔/๒๖๒-๒๖๓, ๒๐๗/๒๖๓
อาวสถสฺส	๕๐๖/๔๒๐
อาวสถา	๒๐๔/๒๖๒,๒๐๖/๒๖๓
อาวสถาคาเร	๕๕/๑๖๗
อาวสถาคารำ	๕๕/๑๖๗
อาวสโถ	๒๐๔/๒๖๒
อาวสถำ	๒๐๓/๒๖๑
อาวาสำ	๕๑๗/๓๑
อาวุธำ	๖๓๗/๔๘๙
อาวุธปาณิสฺส	๖๓๗/๔๘๙
อาสเน	๒๒๑/๒๗๒,๒๓๐/๒๗๗
อาสนำ	๑๔๙/๒๓๑,๒๘๖/๓๐๖
อาสยโต	๕๒๑/๔๒๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อาสวานำ	๕๖๖/๖๗
อาสาทนาเปกฺโข	๒๔๓/๒๘๕, ๒๔๔/๒๘๖
อาสีวิโส	๓๒๖/๓๒๗
อาสุมฺภสิ	๕๗๑/๖๙
อาสุมฺภิ	๕๗๑/๖๙
อาหำสุ	๖๗/๑๗๖,๑๒๔/๒๑๗, ๑๕๓/๒๓๖,๑๗๕/๒๔๗, ๒๑๓-๒๑๔/๒๖๖-๒๖๗, ๒๒๑/๒๗๒,๒๓๖/๒๘๐,๓๔๐/๓๓๔, ๓๔๕/๓๓๖,๓๗๗/๓๕๐, ๓๘๒/๓๕๓,๔๐๒/๓๖๑, ๔๓๓/๓๘๔,๔๔๙/๓๙๒, ๔๕๔/๓๙๓,๔๖๔/๓๙๗
อาห	๔๗๓/๗,๕๒๒/๓๔,๕๓๒/๔๑, ๕๕๙/๖๑,๕๖๖/๖๖,๖๔๑/๑๑๕, ๑๖๙/๒๔๓,๖๒๗/๔๘๒
อาหจฺจปาทโก	๑๑๑/๒๐๙,๑๓๑/๒๒๑, ๕๒๓/๔๒๘,๕๒๘/๔๓๐
อาหจฺจปาทกำ	๑๒๙-๑๓๐/๒๒๐, ๑๓๑-๑๓๒/๒๒๑, ๕๒๓/๔๒๘,๕๒๘/๔๓๐
อาหตจิตฺโต	๖๓๓/๑๑๐,๑๒๖/๒๑๘, ๔๕๑/๓๙๓,๔๕๖/๓๙๔
อาหร	๕๐๓/๒๐,๕๓๙/๕๑,๕๘๔/๗๗, ๕๘๙/๘๑,๕๙๕/๘๔,๖๔๑/๑๑๕, ๘๘/๑๙๗,๙๓/๒๐๐
อาหรติ	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๒๖๗/๒๙๖
อาหรถ	๖๒๘/๑๐๗
อาหรนฺติ	๕๗๓/๔๕๓-๔๕๔
อาหรสิ	๒๗๑/๖๙,๒๖๓/๒๙๔
อาหริตุำ	๓๐๕/๓๑๖
อาหริยติ	๕๗๓/๔๕๓
อาหริยตุ	๕๘๒/๗๖,๕๘๔/๗๗, ๕๘๙/๘๑
อาหริตฺยิตฺถ	๒๒๒/๒๗๓
อาหริยิสฺสติ	๕๗๓/๔๕๓
อาหริสฺสติ	๕๗๑/๖๙,๒๖๓/๒๙๔
อาหริสฺสสิ	๕๗๑/๖๙,๒๖๓/๒๙๔
อาหริสฺสามิ	๕๒๖/๓๖,๕๑๑/๒๒๔
อาหเรยฺย	๒๖๓/๔๙๕
อาหาเรน	๒๕๒/๒๘๙
อาหาโร	๒๖๖/๒๙๕
อาหารำ	๒๖๓/๒๙๔, ๒๖๕/๒๙๕,๒๖๗/๒๙๖
อาหารตฺถาย	๒๔๐/๒๘๓,๒๔๕/๒๘๖, ๒๕๐/๒๘๘,๒๕๕/๒๙๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อาหิณฺฑนฺตา	๕๔๗/๕๕,๕๙๘/๘๖, ๖๒๑/๑๐๓๕๒๖/๔๓๐
อาหิณฺฑนฺโต	๔๗๑/๖, ๔๙๗-๔๙๘/๑๕,๕๖๖/๖๖, ๖๔๗/๑๒๐,๕๒๑/๔๒๘
อาหิณฺฑนฺติ	๑๘๐/๒๔๙,๕๓๗/๔๓๔, ๕๔๒/๔๓๖
[อิ]	
อิจฺฉติ	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖, ๕๕/๑๖๘,๒๖๓/๒๙๔,๒๗๙/๓๐๓
อิจฺฉนฺติ	๕๗๐/๔๕๐
อิจฺฉมาเนน	๕๐๐/๑๗,๕๗๓/๗๐, ๒๓๓/๒๗๙
อิจฺฉมาโน	๖๕๔/๑๒๔
อิจฺฉสิ	๕๒๔/๓๕,๒๓๓/๒๗๙, ๒๔๔/๒๘๕
อิจฺฉาม	๕๓๗/๔๖,๕๔๒/๕๓-๕๔, ๕๖๕/๖๓,๒๑๖/๒๖๘,๒๒๑/๒๗๐, ๓๐๓-๓๐๕/๓๑๔-๓๑๕
อิจฺฉามิ	๒๓๐/๒๗๖,๓๑๒/๓๒๐, ๖๔๗/๔๙๕
อิฏฺฐกิฏฺฐกาย	๑๓๗/๒๒๓
อิติภวาภวกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
อิตฺถนฺนามสฺส	๔๖๔,๔๖๖/๔,๔๗๔/๘, ๕๖๐/๖๑-๖๒,๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๐๓/๘๘,๖๐๕/๘๙,๖๑๔/๙๔, ๑๔๕/๒๒๘,๒๒๖/๒๗๔, ๓๗๔/๓๔๙,๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑, ๕๖๓/๔๔๖,๕๗๓/๔๕๓
อิตฺถนฺนาโม	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๑-๖๒, ๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔, ๓๙-๔๑/๑๕๗-๑๖๑,๑๔๕/๒๒๘, ๓๗๔/๓๔๙,๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑
อิตฺถนฺนามำ	๕๒๘/๓๘,๕๓๓/๔๒, ๕๓๘/๔๘,๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๑๔/๙๔,๑๔๕/๒๒๘, ๔๒๐/๓๗๓,๕๖๓/๔๔๖
อิตฺถาคารำ	๔๙๕/๔๑๑
อิตฺถี	๕๗๓/๗๐,๖๔๑/๑๑๕, ๕๕/๑๖๗-๑๖๙,๖๐/๑๗๒, ๒๗๙/๓๐๓,๒๘๑/๓๐๔,๔๑๒/๓๖๖, ๔๙๗/๔๑๓,๕๗๓/๔๕๓
อิตฺถีกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
อิทฺธานุภาโว	๖๒๑/๑๐๒
อิทฺธิปาฏิหาริยำ	๖๒๑/๑๐๓
อิทฺธิปาทา	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒, ๗๒/๑๘๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อิทฺธิปาทานํ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๔
อิทฺธิปาเท	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๔, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
อิทฺธิมา	๓๒๖/๓๒๗
อิทฺโช	๑๔๔/๒๒๗
อินฺทขีโล	๔๙๙/๔๑๕
อินฺทขีลํ	๔๙๘-๕๐๐/๔๑๕-๔๑๖
อินฺทฺริยานิ	๕๕/๑๖๘,๗๐/๑๘๐, ๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๔,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
อิสิภาสิโต	๔๖/๑๖๓,๖๔/๑๗๔, ๖๓๔/๔๘๘
อิสฺสาโส	๓๘๒/๓๕๓

[อุ]

อุกฺกฏฺโจ	๖๐๒/๘๗,๖๓๕/๔๘๘
อุกฺกฑฺฒิยติ	๖๓๐/๑๐๘
อุกฺกาสิตพฺพํ	๔๗๑/๔๐๐
อุกฺกาเสยฺย	๔๗๑/๔๐๐
อุกฺกุชฺเชยฺย	๕๕/๑๖๙
อุกฺกุฏิกํ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗, ๕๘๙/๘๐,๖๐๒/๘๘,๖๐๔/๘๘, ๖๐๖/๘๙,๖๑๓/๙๔,๖๐๐/๔๖๘
อุกฺโกเฏติ	๓๙๕/๓๕๗
อุกฺโกเฏนฺติ	๓๙๒/๓๕๖
อุกฺโกเฏสฺสนฺติ	๓๙๒/๓๕๖
อุกฺโกเฏสฺสถ	๓๙๒/๓๕๖
อุกฺขิตฺตกสณฺฐี	๔๒๖/๓๗๖
อุกฺขิตฺตกาย	๕๘๔/๔๖๐,๕๘๕/๔๖๑
อุกฺขิตฺตเก	๔๒๕-๔๒๖/๓๗๖
อุกฺขิตฺตเกน	๔๒๕/๓๗๖
อุกฺขิตฺตโก	๔๒๕/๓๗๖
อุกฺขิตฺโต	๔๒๕/๓๗๕
อุกฺขิปิยมาเน	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖
อุกฺเขฏิโต	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
อุคฺคณฺหาเปยฺย	๕๐๕-๕๐๖/๔๒๐
อุคฺคณฺเหยฺย	๕๐๕/๔๑๙,๕๐๖/๔๒๐
อุคฺคหาเปตฺวา	๕๐๗/๔๒๑
อุคฺคเหตฺวา	๕๐๗/๔๒๑
อุคฺคโห	๓๔๔/๓๓๖
อุคฺคิรติ	๔๕๗/๓๙๔
อุคฺคิรนฺติ	๔๕๔/๓๙๓
อุคฺคิริสฺสนฺติ	๔๕๔/๓๙๔
อุคฺคิริสฺสถ	๔๕๔/๓๙๔
อุคฺคิเรยฺย	๔๕๕-๔๕๖/๓๙๔
อุคฺฆาเฏตุกาโม	๙๙/๒๐๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุจฺจฏฺฐานิยํ	๔๙๗/๔๑๔
อุจฺจาเรน	๔๘๓/๔๐๔
อุจฺจาโร	๖๕๑-๖๕๒/๔๙๙, ๖๕๔/๕๐๑
อุจฺจารํ	๖๕๑-๖๕๔/๔๙๘-๕๐๑
อุจฺจาริตกตํ	๒๓๙/๓๘๒
อุจฺจาเรติ	๔๕๖/๓๙๔
อุจฺจาสทฺโท	๒๓๗/๒๘๑
อุจฺจาสทฺทํ	๒๓๗/๒๘๑, ๕๘๘-๕๘๙/๔๖๒-๔๖๓
อุจฺเจ	๔๙๗/๔๑๔,๕๒๑/๔๒๘, ๖๔๖/๔๙๔-๔๙๕,๖๔๗/๔๙๕-๔๙๗
อุจฺฉุ	๙๑/๒๐๐
อุชุชคฺฆิกาย	๕๘๖/๔๖๑-๔๖๒
อุชุชวนิกาย	๑๘๙/๒๕๔
อุชุฌานสญฺญี	๖๑๔/๔๗๖
อุชุฌาปนเก	๑๐๓/๒๐๖,๑๐๕/๒๐๗
อุชุฌาปนกํ	๑๐๔/๒๐๖,๑๐๖/๒๐๗
อุชุฌาเปติ	๑๐๖/๒๐๗,๑๐๗/๒๐๘
อุชุฌาเปนฺติ	๑๐๓/๒๐๖
อุชุฌาเปถ	๑๐๓/๒๐๖
อุชุฌาเปสฺสนฺติ	๑๐๓/๒๐๖
อุชุฌาเปสฺสถ	๑๐๓/๒๐๖
อุชุฌาเปสิ	๒๗๙/๓๐๓
อุชุฌายติ	๔๗๑/๖,๔๙๘/๑๖, ๕๘๒/๗๖,๕๙๓/๘๓, ๖๔๑/๑๑๕,๖๔๖/๑๑๙, ๖๔๗/๑๒๐,๑๓๔/๒๒๒, ๒๒๑/๒๗๒,๒๓๖/๒๘๐, ๒๘๔/๓๐๕,๒๘๙/๓๐๗, ๓๐๕/๓๑๖,๕๕๒/๔๔๑
อุชุฌายนฺตสฺส	๕๒๗/๓๗,๕๘๒/๗๖, ๕๙๓/๘๓,๖๔๑/๑๑๖,๖๔๖/๑๑๙, ๖๔๗/๑๒๐,๑๓๔/๒๒๒,๒๒๑/๒๗๒, ๒๓๖/๒๘๐,๒๘๔/๓๐๕,๒๘๙/๓๐๗, ๓๐๕/๓๑๖,๕๕๒/๔๔๑
อุชุฌายนฺตานํ	๕๑๕/๓๐,๕๒๒/๓๔, ๕๓๒/๔๒,๕๓๗/๔๗,๕๔๒/๕๓, ๕๔๗/๕๕,๕๕๗/๖๐ -อาทิ
อุชุฌายนฺติ	๔๕๙/๑,๑/๑๓๐, ๔๕๒/๔๔๑, ๕๗๖/๔๕๖ -อาทิ (สพฺพสิกฺขาปเทสุ ทิสฺสติ)
อุชุฌายนฺตีนํ	๕๑๐/๒๖
อุชุฌิตานิ	๕๖๖/๖๗
อุชุฌิตฺวา	๕๖๖/๖๖
อุญฺเฉน	๖๗/๑๗๖
อุฏฺฐหิตฺวา	๕๒/๑๖๖,๕๗/๑๗๑, ๖๖/๑๗๕,๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุฏฺฐาย	๕๖๖/๖๖,๖๑๘/๙๙, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๑๕๙/๒๓๙,๒๒๑/๒๗๑,๒๓๐/๒๗๗, ๒๖๙/๒๙๘,๓๕๗/๓๔๑, ๔๗๙-๔๘๒/๔๐๓-๔๐๔, ๔๙๕/๔๑๒,๕๐๓/๔๑๘
อุฏฺเจถ	๑๒๔/๒๑๗
อุณฺณภิสิ	๑๑๑/๒๑๐
อุณฺหสมเย	๓๕๘/๓๔๒
อุณฺหสมโย	๓๕๘/๓๔๒, ๓๕๙-๓๖๔/๓๔๓-๓๔๕
อุณฺหสฺส	๔๐๒/๓๖๒
อุณฺเหน	๑๒๓/๒๑๖
อุตฺตรถ	๑๘๗/๒๕๓
อุตฺตรตฺถรณึ	๕๑๗/๓๑,๑๑๒/๒๑๑, ๑๑๖/๒๑๒
อุตฺตรนฺตีนึ	๑๘๗/๒๕๓
อุตฺตรนฺตุ	๑๘๗/๒๕๓
อุตฺตราสงฺเคน	๔๗๖/๙,๕๐๘/๒๔, ๕๗๑/๖๙,๕๐๓/๔๑๘
อุตฺตราสงฺคึ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗, ๕๘๙/๘๐,๖๐๒/๘๘,๖๐๔/๘๘, ๖๐๖/๘๙,๖๑๓/๙๔,๖๕๔/๑๒๔
อุตฺตริฉปฺปญฺจวาจาหิ	๖๑/๑๗๓, ๖๒-๖๔/๑๗๔,๖๕/๑๗๕
อุตฺตริตพฺพา	๑๘๗/๒๕๓
อุตฺตริทฺวิรตฺตติรตฺตึ	๕๑-๕๒/๑๖๕, ๕๓/๑๖๖
อุตฺตริภงฺเค	๖๐๘/๔๗๒, ๖๑๕-๖๑๖/๔๗๙,๖๒๑/๔๘๐
อุตฺตริมนุสฺสธมฺมสฺส	๖๗/๑๗๖-๑๗๗, ๖๘-๖๙/๑๗๙
อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม	๗๐/๑๗๙
อุตฺตริมนุสฺสธมฺมึ	๖๒๑/๑๐๓
อุตฺตริสฺสาม	๑๘๗/๒๕๓
อุตฺตรึ	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗, ๕๒๓-๕๒๔/๓๕,๕๓๘/๔๙, ๕๓๙/๕๑,๕๗๒/๗๐, ๖๔๘/๑๒๐,๖๔๙/๑๒๑,๖๕๓/๑๒๔, ๖๕๔/๑๒๕,๑๓๕/๒๒๓,๑๓๗/๒๒๓, ๒๐๓/๒๖๒,๒๐๕-๒๐๖/๒๖๓, ๒๓๒/๒๗๘,๒๓๓/๒๗๙, ๓๐๖-๓๐๗/๓๑๗,๓๑๘-๓๑๙/๓๒๓, ๔๔๔/๓๙๐,๔๔๕/๓๙๑
อุตฺตสนฺโต	๓๓๐/๓๓๐
อุทเก	๓๓๕-๓๓๘/๓๓๓-๓๓๔, ๖๕๓-๖๕๔/๕๐๐-๕๐๑

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
อุทเกน	๕๑๙/๓๒,๒๕๒/๒๘๙
อุทกำ	๕๐๓/๒๐,๑๓๙/๒๒๔, ๑๔๐/๒๒๕,๓๓๘-๓๓๙/๓๓๔, ๓๘๗/๓๕๔,๓๘๘/๓๕๕,๖๕๔/๕๐๑
อุทกจโร	๒๖๐/๒๙๓
อุทกทนฺตโปณา	๒๖๕-๒๖๖/๒๙๕, ๒๖๗/๒๙๖
อุทุกทนฺตโปเณ	๒๖๔/๒๙๕, ๒๖๘/๒๙๖
อุทุกทนฺตโปณำ	๒๖๔,๒๖๖/๒๙๕, ๒๗๑-๒๗๒/๒๙๙
อุทกปุณฺณนิยา	๕๒๐/๔๒๗
อุทกผุสิตานิ	๓๖๔/๓๔๕
อุทพฺพหิ	๑๓/๑๓๙
อุทโย	๕๗๑/๖๙
อุทุมฺพโร	๙๑/๒๐๐
อุทฺทาลนกำ	๕๒๗/๔๓๐
อุทฺทาเลตฺวา	๕๒๘,๕๓๐/๔๓๑
อุทฺทิฏฺจา	๖๖๒/๑๒๙,๕๕๑/๔๓๙, ๕๗๕/๔๕๕,๖๕๔/๕๐๑
อุทฺทิฏฺเจหิ	๔๓๘-๔๔๐/๓๘๗-๓๘๘
อุทฺทิฏฺจำ	๖๕๕/๕๐๒
อุทฺทิสติ	๑๐๓/๒๐๖,๔๒๕/๓๗๖, ๔๓๐/๓๘๒,๔๘๔/๔๐๔
อุทฺทิสนฺเต	๔๔๐/๓๘๘,๔๔๕/๓๙๐
อุทฺทิสมาเน	๔๓๙/๓๘๗,๔๔๐/๓๘๘, ๔๔๓-๔๔๖/๓๘๙-๓๙๑
อุทฺทิสาเปติ	๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๒
อุทฺทิสาเปนฺเต	๔๔๐/๓๓๘
อุทฺทิสาเปนฺโต	๔๘/๑๖๓
อุทฺทิสฺส	๕๒๘-๕๒๙/๓๘,๕๓๓/๔๒, ๕๓๔/๔๓,๕๓๗/๔๕, ๕๓๘-๕๓๙/๔๘-๕๐,๕๔๑/๕๒, ๖๔๑/๑๑๔,๖๔๒/๑๑๖, ๖๔๓/๑๑๗-๑๑๘,๑๔๗
อุทฺทิเสยฺยาถ	๔๕๙/๒,๔๖๑/๓, ๔๗๑/๗,๔๗๔/๘,๔๙๘/๑๖, ๕๐๓/๒๑,๕๐๘/๒๖ -อาทิ
อุทฺเทสำ	๔๕๙/๑,๑/๑๓๐,๕๗๖/๗๒, ๑๕๒/๒๓๔,๑๕๗/๒๓๗, ๑๖๓/๒๔๐,๔๓๐/๓๘๒, ๔๔๓-๔๔๕/๓๘๙-๓๙๐, ๕๕๒/๔๔๐,๕๗๖/๔๕๖,๖๕๕/๕๐๒
อุทฺโทสิโต	๔๗๗/๙,๔๘๒-๔๘๓/๑๑
อุทฺธคามินึ	๑๘๖/๒๕๓, ๑๘๘-๑๙๐/๒๕๓-๒๕๔
อุทฺธรนฺติ	๑๐๘/๒๐๘-๒๐๙, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อุทฺธราเปนฺติ	๑๐๘/๒๐๘-๒๐๙, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒
อุทฺธราเปตฺวา	๑๑๓/๒๑๑,๑๑๘/๒๑๔
อุทฺธราเปยฺย	๑๐๙/๒๐๙,๑๑๑/๒๑๐, ๑๑๒/๒๑๐-๒๑๒, ๑๑๕-๑๑๗/๒๑๒-๒๑๔
อุทฺธราเปสุ	๑๐๘/๒๐๘, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒
อุทฺธราเปสฺสนฺติ	๑๐๘/๒๐๘-๒๐๙, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒
อุทฺธริตฺวา	๑๑๓/๒๑๑,๑๑๘/๒๑๔
อุทฺธริสฺสนฺติ	๑๐๘/๒๐๘-๒๐๙, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒
อุทฺธรึสุ	๑๐๘/๒๐๘,๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒
อุทฺธเรยฺย	๑๐๙/๒๐๙,๑๑๑/๒๑๐, ๑๑๒/๒๑๐-๒๑๒, ๑๑๕-๑๑๗/๒๑๒-๒๑๔
อุนฺทุเรหิ	๕๑๙/๓๒,๖๕๒/
อุปกฏฺเฐ	๒๗๔/๓๐๐,๕๕๒/๔๔๐
อุปกณฺณเก	๖๐/๑๗๒
อุปกฺขฏา	๕๓๓/๔๒,๕๓๔/๔๔
อุปกฺขฏึ	๕๒๘/๓๘,๕๒๙/๓๙
อุปจรนฺติ	๕๗๓/๔๕๓
อุปจาโร	๕๗๓/๔๕๔
อุปจิกาหิ	๕๑๙/๓๒,๑๑๔/๒๑๒
อุปจฺฉินฺทติ	๓๘๔/๓๕๔
อุปจฺฉินฺทิ	๑๙๒/๒๕๖
อุปจฺฉินฺนา	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙
อุปชฺฌายสฺส	๔๐๔/๓๖๓
อุปชฺฌาโย	๒๕๒/๒๘๙
อุปฏฺเปตฺวา	๓๒๖/๓๒๗
อุปฏฺจหิสสนฺติ	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑
อุปฏฺจหิสฺสาม	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑
อุปฏฺจากกุลํ	๒๙๔/๓๐๙,๒๙๕/๓๑๐
อุปฏฺจากา	๕๓๒/๔๑
อุปฏฺจาโก	๕๒๗/๓๗,๕๓๗/๔๕, ๖๔๑/๑๑๔
อุปฏฺจานสาลาย	๑๒๗/๒๑๙
อุปฏฺจานสาลายํ	๔๙/๑๖๔, ๑๑๗/๒๑๓,๑๒๒/๒๑๙
อุปฏฺจาเปติ	๔๓๑/๓๘๓
อุปฏฺจาเปถ	๔๒๘/๓๘๐
อุปฏฺจาเปนฺติ	๔๒๘/๓๘๐
อุปฏฺจาเปตฺวา	๑๔๙/๒๓๑
อุปฏฺจาเปยฺย	๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
อุปฏฺจาเปสฺสถ	๔๒๘/๓๘๐
อุปฏฺจาเปสฺสนฺติ	๔๒๘/๓๘๐
อุปฑฺฒจฺฉนฺเน	๕๓/๑๖๖,๕๘/๑๗๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุปฑฺฒปริจฺฉนฺเน	๕๓/๑๖๖,๕๘/๑๗๑
อุปทหติ	๔๖๖-๔๖๗/๓๙๘
อุปทหถ	๔๖๔/๓๙๗
อุปทหนฺติ	๔๖๔/๓๙๗
อุปทหิตุกาโม	๔๖๘/๓๙๘
อุปทหิตุ	๔๖๖/๓๙๘
อุปทหิสฺสถ	๔๖๔/๓๙๗
อุปทหิสฺสนฺติ	๔๖๔/๓๙๗
อุปทเหยฺย	๔๖๕-๔๖๖/๓๙๗
อุปธาวิตฺวา	๑๒๙/๒๒๐
อุปธาวิสุ	๓๕๐/๓๓๘
อุปนทฺโธ	๒๔๒/๒๘๔
อุปนนฺธิ	๒๔๒/๒๘๔
อุปนนฺธึสุ	๓๐๕/๓๑๖
อุปนิกฺขิตฺตํ	๕๘๓-๕๘๔/๗๗
อุปนิกฺขิปิตฺวา	๒๗๓/๒๙๙,๕๕๖/๔๔๓
อุปนิชฺฌายิ	๕๐๓/๒๐
อุปนิปนฺนา	๒๐๑/๒๖๐
อุปนิปนฺโน	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖, ๒๙๑/๓๐๘
อุปนิสินฺนา	๒๐๑/๒๖๐
อุปนิสินฺโน	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖, ๒๙๑/๓๐๘
อุปนิสีทาเปตฺวา	๖๒/๑๗๔
อุปเนตพฺพํ	๖๒๔/๑๐๕
อุปเนถ	๒๑๔/๒๖๗
อุปเนสฺสติ	๔๘๘/๔๐๖
อุปโภคปริโภคํ	๕๐๖/๔๒๐
อุปริโคปุผเก	๓๓๗/๓๓๓
อุปริปาสาทวรคโต	๓๓๕/๓๓๒, ๔๙๕/๔๑๑
อุปริเวหาสกุฏิยา	๑๒๙/๒๒๐
อุปโรเธติ	๓๘๔/๓๕๔
อุปลาเปติ	๔๓๐/๓๘๒,๔๓๑/๓๘๓
อุปลาเปยฺย	๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
อุปวสฺสํ	๖๕๓/๑๒๓,๖๕๔/๑๒๔
อุปสงฺกมติ	๕๖๕/๖๔-๖๕
อุปสงฺกมตุ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๐
อุปสงฺกมถ	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙
อุปสงฺกมิ	๕๑๕/๒๘,๕๖๕/๖๔, ๕๘๒/๗๕,๖๑๘-๖๑๙/๙๙-๑๐๐, ๖๒๑/๑๐๒,๖๔๑/๑๑๕, ๖๘/๑๗๘,๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๑๕๓/๒๓๕,๑๖๙/๒๔๓, ๒๒๑/๒๗๑,๒๓๐/๒๗๗,๒๗๙/๓๐๓, ๓๐๓/๓๑๔,๓๐๕/๓๑๕,๓๒๖/๓๒๘, ๔๙๔-๔๙๕/๔๑๐-๔๑๑, ๕๐๓-๕๐๔/๔๑๘-๔๑๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุปสงฺกมิตพฺโพ	๕๖๕/๖๓-๖๕
อุปสงฺกมิตฺวา	๕๑๕/๒๘,๕๖๕/๖๔, ๕๘๒/๗๕,๖๑๘-๖๑๙/๙๙-๑๐๐, ๖๒๑/๑๐๒,๖๔๑/๑๑๕,๖๘/๑๗๘, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๑๕๓/๒๓๕,๑๖๙/๒๔๓,๒๒๑/๒๗๑, ๒๓๐/๒๗๗,๒๗๙/๓๐๓, ๓๐๓/๓๑๔,๓๐๕/๓๑๕,๓๒๖/๓๒๘, ๔๙๔-๔๙๕/๔๑๐-๔๑๑, ๕๐๓-๕๐๔/๔๑๘-๔๑๙
อุปสนฺตสฺส	๑๕๓/๒๓๕
อุปสมฺปทา	๑๔๙/๒๓๒
อุปสมฺปนฺนา	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗, ๕๗๘/๗๓,๑๔๘/๒๓๑,๑๕๕/๒๓๗, ๑๖๑/๒๔๐,๑๗๒/๒๔๕, ๑๗๗/๒๔๘,๑๘๓/๒๕๐, ๑๘๙/๒๕๔,๑๙๕/๒๕๗, ๒๐๐/๒๕๙,๓๗๔/๓๔๙, ๔๖๔/๓๙๗,๕๕๔/๔๔๒,๕๕๙/๔๔๔
อุปสมฺปนฺนาย	๑๖๒/๒๔๐,๑๗๓/๒๔๕, ๕๕๕/๔๔๒,๕๖๐/๔๔๕
อุปสมฺปนฺนสฺส	๓๙-๔๒/๑๕๗-๑๖๑, ๗๗/๑๙๑,๔๔๐/๓๘๘, ๔๘๖-๗๘๗/๔๐๕-๔๐๖
อุปสมฺปนฺเน	๖๓๔/๑๑๐-๑๑๑, ๔๗/๑๖๓,๕๓/๑๖๖,๒๗๗/๓๐๒, ๓๓๒/๓๓๑,๓๔๓/๓๓๕,๓๔๘/๓๓๗, ๓๘๐/๓๕๑,๔๓๖/๓๘๕, ๔๔๐-๔๔๑/๓๘๘,๔๕๒/๓๙๓, ๔๕๗/๓๙๔,๔๖๒/๓๙๖, ๔๖๗/๓๙๘,๔๗๒/๔๐๐
อุปสมฺปนฺนเนน	๓๔๒-๓๔๓/๓๓๕
อุปสมฺปนฺโน	๑๖-๓๔/๑๔๒-๑๕๕, ๓๙-๔๒/๑๕๗-๑๖๑,๔๗/๑๖๓, ๓๓๒/๓๓๑,๓๔๗/๓๓๗, ๔๖๖/๓๙๗,๔๖๘/๓๙๘
อุปสมฺปนฺนํ	๑๖-๓๐/๑๔๒-๑๕๑, ๓๒-๓๓/๑๕๒-๑๕๔,๑๐๖/๒๐๗, ๑๑๑/๒๑๐,๑๔๘/๒๓๑, ๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒, ๓๓๒/๓๓๑,๓๔๗/๓๓๗
อุปสมฺปนฺนสญฺญี	๖๓๔/๑๑๐-๑๑๑, ๔๗/๑๖๓,๕๓/๑๖๖,๒๗๗/๓๐๒, ๓๓๒/๓๓๑,๓๓๓/๓๓๒, ๓๔๓/๓๓๕,๓๔๘/๓๓๗, ๓๘๐/๓๕๑,๔๓๖/๓๘๕,๔๔๑/๓๙๓, ๔๕๒/๓๙๓,๔๕๗/๓๙๔,๔๖๒/๓๙๖, ๔๖๗/๓๙๘,๔๗๒/๔๐๐,๕๖๐/๔๔๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุปสมฺปาเทตพฺโพ	๔๖๔/๓๙๗
อุปสมฺปาเทมิ	๕๖๕/๖๔-๖๕
อุปสมฺปาเทสฺสามิ	๕๖๕/๖๔
อุปสมฺปาเทสุ	๔๐๒/๓๖๑
อุปสํหรติ	๓๘-๔๒/๑๕๖-๑๖๑, ๓๔๗-๓๔๙/๓๓๗
อุปสํหรนฺติ	๓๖/๑๕๕
อุปสํหรถ	๓๖/๑๕๖
อุปสํหริสฺสนฺติ	๓๖/๑๕๖
อุปสํหริสฺสถ	๓๖/๑๕๖
อุปสุสยํ	๕๐๘/๒๕
อุปสุสุตึ	๔๖๙-๔๗๑/๓๙๙-๔๐๐
อุปาทาย	๕๒๘/๓๘,๕๒๙/๔๐, ๕๓๓/๔๓,๕๓๔/๔๔,๕๕๔/๕๘, ๕๖๒/๖๒,๖๑๓/๙๓, ๕๒๓/๔๒๘,๖๑๑/๔๗๔
อุปาเยน	๖๑๕/๙๕,๖๗/๑๗๖, ๑๑๙/๒๑๔,๓๐๕/๓๑๖, ๓๓๕/๓๓๓,๔๐๒/๓๖๐, ๕๐๒/๔๑๗
อุปาสกสฺส	๒๓๑/๒๗๗
อุปาสกา	๔๔/๑๖๒,๔๙/๑๖๔, ๒๖๙/๒๙๘,๓๒๖/๓๒๘
อุปาสกานํ	๔๙/๑๖๔
อุปาสเก	๔๔/๑๖๒,๗๘/๑๙๒, ๒๖๙/๒๙๘,๓๒๖/๓๒๘
อุปาสเกน	๕๓๗/๔๗-๔๘
อุปาสเกหิ	๔๙/๑๖๔
อุปาสโก	๕๓๗/๔๖-๔๗,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๕๐,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๒๓๑/๒๗๗,๔๙๔/๔๑๐-๔๑๑
อุปาสกํ	๕๓๗/๔๖-๔๗, ๔๙๔/๔๑๐-๔๑๑,๔๙๕/๔๑๑
อุปาสิกา	๖๑/๑๗๓, ๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗
อุปาสิกาย	๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗
อุปาสิกานํ	๖๑/๑๗๓
อุปาสิกํ	๕๕/๑๖๙, ๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗
อุปาหนารูพฺหสฺส	๖๓๙/๔๙๐
อุปฺปชฺชติ	๕๐๐/๑๗-๑๙,๕๘๒/๗๕, ๒๑๑/๒๖๕,๒๒๓/๒๗๓, ๒๙๖/๓๑๑,๕๖๒/๔๔๕
อุปฺปชฺชนฺติ	๓๖/๑๕๕
อุปฺปชฺชิ	๒๐๔/๒๖๒
อุปฺปชฺชึสุ	๕๗๑/๖๙
อุปฺปชฺเชยฺย	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗, ๖๔๘/๑๒๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุปฺปชฺเชยฺยุ	๕๗๒/๖๙,๕๗๓/๗๐
อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา	๖๘/๑๗๘
อุปฺปเถน	๖๕๐/๔๙๘
อุปฺปนฺนา	๖๔๙/๑๒๑
อุปฺปนฺนานิ	๓๖/๑๕๕-๑๕๖
อุปฺปนฺนานํ	๔๐๒/๓๖๒
อุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๘,
อุปฺปนฺโน	๖๐๐/๘๗,๖๔๙/๑๒๑,
อุปฺปนฺนํ	๔๖๑/๒,๔๙๗/๑๕,
	๕๐๐/๑๗,๕๘๒/๗๕-๗๖,
	๒๖๙/๒๙๗,๔๑๗/๓๖๙-๓๗๐,
	๔๒๐/๓๗๓,๔๒๘/๓๗๗,๔๘๔/๔๐๔
อุปฺปนฺนุปฺปนฺนานํ	๖๕๕/๕๐๒
อุปฺปลปตฺเตน	๔๕๑/๓๙๓
อุปฺผณฺฑิโต	๕๗๑/๖๙
อุปฺผณฺฑิยมาโน	๓๒๒/๓๒๔
อุปฺผณฺฑีสุ	๒๖๙/๓๙๗
อุปฺผณฺเฑสุ	๕๗๑/๖๙,๓๒๒/๓๒๔
อุโปสถปุจฺฉกํ	๑๔๙/๒๓๑
อุโปสถิเก	๒๒๐/๒๗๐,๒๒๙/๒๗๕,
	๕๖๙/๔๕๐
อุโปสถํ	๔๒๕/๓๗๖
อุพฺภชานุมณฺฑลํ	๕๓๙/๔๓๔
อุพฺภตํ	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙,๕๐๐/๑๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุพฺภตสฺมึ	๔๖๒-๔๖๓/๓,
	๔๗๒/๗,๔๗๕-๔๗๖/๘-๙,
	๔๙๙-๕๐๐/๑๖-๑๗
อุภโต	๔๙๙/๔๑๕,๕๘๔/๔๖๐,
	๕๘๕/๔๖๑,๕๙๖-๕๙๗/๔๖๗,
	๖๒๒/๔๘๐
อุภโตธารํ	๖๓๖/๔๘๙
อุภโตปสนฺนํ	๕๖๒/๔๔๕
อุภโตสงฺเฆ	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗,
	๕๗๘/๗๓,๑๔๘/๒๓๑,
	๑๔๙/๒๓๒,๑๕๕/๒๓๗,
	๑๖๑/๒๔๐,๑๗๒/๒๔๕,
	๑๗๗/๒๔๘,๑๘๓/๒๕๐,
	๑๘๙/๒๕๔,๑๙๕/๒๕๗,
	๒๐๐/๒๕๙,๓๗๔/๓๔๙,
	๕๕๔/๔๔๒,๕๕๙/๔๔๔
อุภยานิ	๑๔๗/๒๓๐
อุโภ	๕๓๓/๔๓,๕๓๔/๔๔,
	๕๙๗/๘๕,๕๒/๑๖๖,๕๔/๑๖๗,
	๕๗,๕๙/๑๗๑,๒๐๑/๒๖๐,
	๒๗๘/๓๐๒,๒๘๑,๒๘๓/๓๐๔,
	๒๘๖๓๐๖/,๒๙๑/๓๐๘,
	๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๓,๔๙๙/๔๑๕,
	๕๐๑/๔๑๖,๕๗๗/๔๕๗,๖๔๗/๔๙๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุมฺมตฺตกสฺส	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔ -อาทิ (สพฺพสิกฺขาปทานำ ปจฺฉิมปพฺเพ ทิสฺสติ)
อุมฺมาเร	๒๖๓/๒๙๔
อุมฺมาโร	๔๙๙/๔๑๕
อุมฺมารำ	๓๐๐/๓๑๓,๔๙๙/๔๑๕
อุมฺมิหนฺติ	๕๕๗/๖๐,๔๐๒/๓๖๒
อุยฺยานปาลำ	๔๙๔/๔๑๐
อุยฺยานำ	๔๙๔/๔๑๐
อุยฺยุตฺตสญฺญี	๓๑๕/๓๒๒
อุยฺยุตฺตา	๓๑๔/๓๒๑
อุยฺยุตฺเต	๓๑๕/๓๒๒
อุยฺยุตฺตำ	๓๑๑-๓๑๓/๓๑๙-๓๒๑
อุยฺโยชิยมาโน	๒๗๙/๓๐๓
อุยฺโยเชติ	๒๗๖-๒๗๘/๓๐๑-๓๐๒, ๔๙๗/๔๑๔
อุยฺโยเชตพฺพา	๑๘๓/๒๕๑
อุยฺโยเชตฺวา	๔๙๗/๔๑๔
อุยฺโยเชตุำ	๒๗๖/๓๐๑
อุยฺโยเชถ	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๓๐
อุยฺโยเชยฺย	๒๗๕-๒๗๖/๓๐๑
อุยฺโยเชสิ	๑๕๓/๒๓๖,๒๗๔/๓๐๐
อุยฺโยเชสฺสติ	๒๗๔/๓๐๐
อุยฺโยเชสฺสถ	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๓๐
อุยฺโยเชสฺสสิ	๒๗๔/๓๐๐
อุยฺโยเชสุำ	๑๔๔/๒๗๗,๑๔๗/๒๒๙
อุยฺโยธิกำ	๓๒๒-๓๒๔/๓๒๔-๓๒๕
อุรสฺส	๔๐๒/๓๖๐
อุลฺลิตฺตาวลิตฺโต	๑๓๖/๒๒๓
อุลฺลิตฺโต	๑๓๖/๒๒๓
อุสีรำ	๙๑/๑๙๙
อุสีรมยำ	๑๑๑/๒๑๐
อุสฺสนฺนำ	๓๐๓/๓๑๔
อุสฺสโว	๕๐๓/๔๑๗,๕๖๔/๔๔๗
อุสฺสาริยิตฺถ	๒๙๕/๓๑๑
อุสฺสูเร	๒๒๒/๒๗๓

[อู]

อูนกำ	๕๒๕/๔๒๙,๕๓๖/๔๓๓, ๕๔๖/๔๓๗
อูนกฉปฺปญจวาจาหิ	๖๖/๑๗๕
อูนกฉพฺพสฺสานิ	๕๖๒/๖๒
อูนกฉกฺขตฺตุำ	๕๔๐/๕๒
อูนกฉารตฺเต	๖๕๕/๑๒๕
อูนกฉารตฺตำ	๖๕๖/๑๒๖
อูนกฑฺฒมาเส	๖๒๙/๑๐๘
อูนกฑฺฒมาโส	๖๓๐/๑๐๘
อูนกติกฺขตฺตุำ	๕๒/๕๔๐

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
อูนกติโยชเน	๕๗๔/๗๑
อูนกติโยชนำ	๕๗๕/๗๑
อูนกติรตฺเต	๓๒๐/๓๒๔
อูนกทฺวิตฺติปตฺตปูเร	๒๓๔/๒๗๙
อูนกทฺวิตฺติปริยาเย	๑๓๗/๒๒๔
อูนกเทฺวติสฺโส	๕๔/๑๖๖,๓๒๑/๓๒๔
อูนกมาเส	๖๒๙/๑๐๘
อูนกมาโส	๖๓๐/๑๐๘
อูนกสญฺญี	๕๔๐/๕๒,๕๗๔/๗๑, ๖๒๙/๑๐๗-๑๐๘, ๑๓๗/๒๒๔,๒๓๔/๒๗๙, ๓๒๐/๓๒๓-๓๒๔
อูนปญฺจพนฺธเนน	๖๑๒/๙๓,๖๑๓/๙๔
อูนปญฺจพนฺธโน	๖๑๓/๙๓
อูนวีสติวสฺสสญฺญี	๔๐๕/๓๖๓
อูนวีสติวสฺสา	๔๖๔/๓๙๗
อูนวีสติวสฺเส	๔๐๕/๓๖๓
อูนวีสติวสฺโส	๔๐๒/๓๖๒,๔๐๔/๓๖๓, ๔๖๔/๓๙๗,๔๖๖/๓๙๗, ๔๖๘/๓๙๘
อูนวีสติวสฺสำ	๔๐๒/๓๖๒, ๔๐๓/๓๖๓,๔๐๖/๓๖๓
อูนสฺส	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗
อูหทนฺติ	๕๕๗/๖๐,๔๐๒/๓๖๒

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
[เอ]	
เอกกุลสฺส	๔๗๘,๔๘๐/๑๐, ๔๘๒/๑๑,๔๘๔-๔๙๔/๑๑-๑๓
เอกจฺฉนฺเน	๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๓
เอกโต	๑๑๔/๒๑๑,๒๘๖/๓๐๖, ๕๘๔/๔๖๐,๕๘๕/๔๖๑, ๕๙๖-๕๙๗/๔๖๗,๖๒๒/๔๘๐
เอกโตอุปสมฺปนฺนาย	๕๐๖/๒๓, ๕๑๓/๒๗,๕๘๐/๗๔,๑๗๘/๒๔๘, ๑๙๖/๒๕๘,๕๖๐/๔๔๕
เอกโตอุปสมฺปนฺนำ	๑๕๖/๑๓๗, ๑๖๒/๒๔๐
เอกโตธารำ	๖๓๖/๔๘๙
เอกทฺธานมคฺคำ	๑๘๐-๑๘๒/ ๒๔๙-๒๕๐,๑๘๔/๒๕๑, ๔๐๗-๔๐๘/๓๖๔,๔๑๐/๓๖๕, ๔๑๒-๔๑๓/๓๖๗,๔๑๕/๓๖๘
เอกนาวาย	๑๘๖/๒๕๒
เอกนาวำ	๑๘๖-๑๘๗/๒๕๒-๒๕๓, ๑๙๐/๒๕๔
เอกพนฺธเนน	๖๑๖/๙๕-๙๖
เอกพนฺธโน	๖๑๓/๙๓
เอกพนฺธนำ	๖๑๖/๙๕-๙๘
เอกพนฺธโนกาเสน	๖๑๖/๙๗-๙๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เอกพนฺธโนกาสํ	๖๑๖/๙๖-๙๘
เอกรตฺตํ	๔๗๒/๗,๔๗๕/๘-๙
เอกํสํ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗, ๕๘๙/๘๐; ๖๐๒,๖๐๔/๘๘, ๖๐๖/๘๙,๖๑๓/๙๔
เอกสาฏกํ	๕๑๕/๒๙
เอกาทสมาเส	๕๐๐/๑๗
เอกาสเน	๒๒๗/๒๗๕
เอกูปจาโร	๔๗๗/๙,๔๙๔/๑๔
เอตฺการณา	๒๒๑/๒๗๒
เอรณฺฑเตลํ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
เอวํนาสิตํ	๔๓๐/๓๘๒
เอวํวาที	๔๑๙/๓๗๒,๔๓๐/๓๘๑
เอพกโลมานิ	๕๕๗/๕๙, ๕๗๑-๕๗๓/๖๙-๗๐, ๕๗๖-๕๘๐/๗๑-๗๔
เอพกโลมานํ	๕๔๗-๕๔๙/๕๕-๕๖, ๕๕๒-๕๕๔/๕๗-๕๘,๕๗๑/๖๙
เอพกโลเมหิ	๕๕๗/๕๙

[โอ]

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
โอกิณฺณวิกิณฺณา	๖๒๑/๑๐๓
โอกิณฺณา	๓๖๒/๓๔๔
โอกฺกมนฺตสฺส	๓๐๐/๓๑๓
โอกฺขิตฺตจกฺขุ	๕๘๒/๔๕๙,๕๘๓/๔๖๐
โอคุณฺฐิตสีสสฺส	๖๔๔/๔๙๓-๔๙๔
โอคุณฺฐิโต	๕๙๘/๔๖๗
โอชวนิกาย	๑๘๙/๒๕๔
โอญฺญาตํ	๑๕/๑๔๐-๑๔๑
โอฏฺฐนิลฺเลหกํ	๖๓๐/๔๘๔
โอฏฺโฐ	๑๕/๑๔๒
โอโณเชถ	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
โอตรนฺติ	๔๕๙/๑
โอตาเปนฺตา	๑๐๘/๒๐๘
โอตาเปนฺติ	๔๗๑/๖
โอตาเปนฺโต	๑๑๓/๒๑๑
โอทโก	๓๖๙/๓๔๗
โอทนสุรา	๓๒๘/๓๒๙
โอทเนน	๖๑๑/๔๗๔
โอทโน	๒๓๙/๒๘๓,๒๔๔/๒๘๕, ๒๔๙/๒๘๘,๒๕๔/๒๙๐,๒๗๑/๒๙๙, ๕๕๔/๔๔๒,๕๕๘-๔๔๙/๔๔๔, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔,๖๔๗/๔๙๖
โอทนํ	๕๕๗/๔๔๓, ๖๑๒-๖๑๓/๔๗๔-๔๗๕
โอทิสฺส	๒๐๘/๒๖๔
โอทิสฺสามิ	๕๑๗/๓๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
โอทาตานำ	๕๕๓-๕๕๔/๔๘,๕๕๖/๕๘
โอทาตำ	๕๕๒/๕๗
โอนีตปตฺตปาณึ	๕๕/๑๖๙
โอปาเปติ	๔๖,๔๘/๑๖๓
โอมโก	๖๐๒/๘๗,๖๓๕/๔๘๘
โอมทฺทิตฺวา	๖๑๐/๔๗๓
โอมสติ	๑๕/๑๔๐,๖๐๘/๔๗๒
โอมสถ	๑๒/๑๓๗
โอมสนฺติ	๑๒/๑๓๗
โอมสิสฺสถ	๑๒/๑๓๘
โอมสิสฺสนฺติ	๑๒/๑๓๘
โอมสวาเท	๑๔/๑๔๐
โอมสวาโท	๑๕/๑๔๐
โอมสิตฺวา	๖๐๘/๔๗๒
โอมุกฺกสฺส	๖๓๘/๔๙๐,๖๓๙/๔๙๑
โอมุญฺจิตฺวา	๕๐๓/๔๑๘
โอรโก	๔๙๔/๔๑๑
โอรกำ	๒๒๑/๒๗๐
โอรมิสฺสามิ	๔๗๓/๔๐๐
โอรูพฺเหน	๒๑๘/๒๖๙
โอเรน	๕๕๘/๖๐,๕๖๑-๕๖๒/๖๒ ๖๒๗-๖๒๘/๑๐๖-๑๐๗
โอเรนฑฺฒมาโส	๖๒๗-๖๒๘/ ๑๐๖-๑๐๗
โอเรนฑฺฒมาสำ	๓๕๗-๓๖๔/ ๓๔๒-๓๔๔
โอลมฺเพนฺตา	๕๗๖-๕๗๗/๔๕๖-๔๕๗, ๕๙๐-๕๙๕/๔๖๓-๔๖๖
โอลมฺเพนฺติ	๕๓๑/๔๓๑
โอลมฺเพนฺโต	๕๗๖-๕๗๗/๔๕๗, ๕๙๐-๕๙๕/๔๖๔-๔๖๖
โอลีนวิลีนานิ	๖๒๑/๑๐๓
โอโลเกตพุโพ	๖๑๔/๔๗๖
โอโลเกติ	๖๑๔/๔๗
โอโลเกนฺตา	๕๘๒/๔๕๙,๕๘๓/๔๖๐, ๖๐๓/๔๗๐,๖๐๗/๔๗๒
โอโลเกนฺติ	๖๑๔/๔๗๖
โอโลเกนฺโต	๕๘๒/๔๕๙,๕๘๓/๔๖๐, ๖๐๓/๔๗๐,๖๐๗/๔๗๒
โอโลเกสิ	๕๕/๑๖๘
โอโลเกสฺสามิ	๖๑๔/๔๗๖
โอวฏฺฏิกาย	๕๓๗/๔๗
โอวฏฺโฏ	๘๖/๑๙๖
โอวฏฺจำ	๑๐๘/๒๐๘
โอวโฏ	๑๔๙/๒๓๒
โอวทติ	๑๔๘/๒๓๑,๑๕๐-๑๕๑/ ๒๓๒-๒๓๔,๑๕๕-๑๕๖/๒๓๗, ๑๖๑-๑๖๒/๒๔๐,๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
โอวทถ	๑๕๘/๒๓๘
โอวทนฺตา	๑๔๔/๒๒๖,๑๔๗/๒๒๙, ๑๖๔/๒๔๑
โอวทนฺติ	๑๕๓/๒๓๕,๑๕๘/๒๓๘, ๑๖๔-๑๖๕/๒๔๑
โอวทนฺตํ	๑๖๘/๒๔๓
โอวทสิ	๑๕๓/๒๓๖
โอวทาม	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙
โอวทิตฺวา	๑๕๓/๒๓๖
โอวทิตุํ	๑๔๗/๒๓๐,๑๕๓/๒๓๕, ๑๕๙/๒๓๙,๑๖๔/๒๔๑
โอวทิสฺสติ	๑๕๓/๒๓๖
โอวทิสฺสถ	๑๕๘/๒๓๘
โอวทิสฺสสิ	๑๕๓/๒๓๖
โอวทิสฺสาม	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙
โอวเทยฺย	๑๔๖/๒๒๘,๑๔๘/๒๓๑, ๑๕๔/๒๓๖,๑๕๕/๒๓๗, ๑๕๙/๒๓๘,๑๖๐/๒๓๙, ๑๖๑/๒๔๐
โอวรเก	๔๘๘/๑๒
โอวสฺสาเปติ	๖๒๙/๑๐๘
โอวสฺสาเปถ	๖๒๖/๑๐๖
โอวสฺสาเปนฺติ	๖๒๖/๑๐๖
โอวสฺสาเปสฺสถ	๖๒๖/๑๐๖
โอวสฺสาเปสฺสนฺติ	๖๒๖/๑๐๖
โอวาทสฺส	๑๕๘/๒๓๘
โอวาทาย	๑๖๑/๒๔๐
โอวาทุปสงฺกมนํ	๑๔๙/๒๓๒
โอวาโท	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๑๕๓/๒๓๕-๒๓๖
โอวาทํ	๑๔๙/๒๓๒, ๑๕๘/๒๓๘,๑๖๙/๒๔๓, ๑๗๕/๒๔๗
โอสาเปนฺติ	๔๖/๑๖๓
โอสาริโต	๔๒๗/๓๗๗
โอสาเรตพฺพา	๑๔๙/๒๓๑
โอสาเรนฺตํ	๔๘/๑๖๓
โอสาเรติ	๑๕๒/๒๓๔, ๑๕๗/๒๓๗,๑๖๓/๒๔๐
โอสาเรหิ	๑๕๒/๒๓๔, ๑๕๗/๒๓๗,๑๖๓/๒๔๐
โอหียกสฺส	๒๗๘/๓๐๒
โอหียโก	๕๐๘/๒๔
โอหียติ	๔๗๑/๔๐๐

[อ]

อสพฺภเก	๕๓๐/๔๓๑
อสพฺภเก	๖๔๐/๑๑๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
[ก]	
กกฺขโพ	๔๐๑/๓๐๖
กจวรํ	๖๒๓/๔๘๐
กจฺจิตฺถ	๖๖๒/๑๒๙,๕๕๑๔๓๙, ๕๗๕/๔๕๕,๖๕๔/๕๐๑, ๖๕๕/๕๐๒
กจฺฉโก	๙๑/๒๐๐
กจฺเฉ	๕๐๘/๒๕
กญฺชิกํ	๓๓๘/๓๓๔
กฏฺกโรหิณี	๙๑/๑๙๙
กฏฺกานิ	๔๐๒/๓๖๒
กฏฺเจน	๓๓๘/๓๓๔
กฐลาย	๓๓๘/๓๓๔
กถินุทฺธารทิวสํ	๖๔๙/๑๒๑
กถิเน	๔๖๒/๓,๔๙๙/๑๖, ๕๐๐/๑๗,๖๔๙/๑๒๑, ๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๕, ๓๐๐/๓๑๓
กณฺฑุ	๕๓๙/๔๓๔
กณฺฑุปฏิจฺฉาทิโย	๕๓๗/๕๓๔
กณฺฑุปฏิจฺฉาที	๕๓๗,๕๓๙/๕๓๔
กณฺฑุปฏิจฺฉาทึ	๕๓๘/๔๓๔
กณฺเฑน	๓๒๒/๓๒๔
กณฺณกิตานิ	๔๗๑/๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
กณฺหสปฺโป	๓๕๐/๓๓๘
กตกมฺมา	๕๐๘/๒๔,๔๐๙/๓๖๕
กตปริโยสิตํ	๑๓๔/๒๒๒
กตภณฺฑํ	๕๗๕/๗๑
กตา	๕๓๗/๔๗
กติกา	๕๓๗/๔๗
กตึ	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙,๕๔๔-๕/๕๔-๕, ๕๔๙-๕๐/๕๖-๕๗, ๕๕๔-๕๕๕/๕๘ -อาทิ
กตฺติกจาตุมาสินี	๖๕๔/๑๒๔
กตฺติกโจรกา	๖๕๒/๑๒๒
กตฺติกปุณฺณมึ	๖๕๓/๑๒๓,๖๕๔/๑๒๔
กตฺติกเตมาสิปุณฺณมึ	๖๔๘/๑๒๐, ๖๔๙/๑๒๑
กตฺติกา	๖๔๙/๑๒๑
กตฺตุตาโม	๖๑๘/๙๙
กตฺวา	๔๖๑/๓,๔๗๐/๖,๔๗๓/๗, ๔๙๗/๑๕,๕๑๐/๒๖ -อาทิ
กถาสลฺลาปึ	๕๓๒/๔๑,๒๖๙/๒๙๘
กเถนฺติ	๕๐๘/๔๒๑
กทฺทโม	๓๖๙/๓๔๗
กทฺทมึ	๓๖๘/๓๔๖
กปิจโน	๙๑/๒๐๐
กปฺปกโตกาโส	๓๗๑/๓๔๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
กปฺปติ	๖๒๓/๑๐๔,๑๘๑/๒๔๙, ๒๔๒/๒๘๔,๒๖๐/๒๙๓
กปฺปาสา	๕๓๔/๔๓
กปฺปาโส	๕๒๙/๓๙
กปฺปาสิกํ	๖๓๘/๑๑๓
กปฺปิยกตํ	๒๓๙/๒๘๒
กปฺปิยการกสฺส	๕๙๗/๘๕
กปฺปิยํ	๕๓๗/๔๖,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๕๐,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑
กปฺเปตพฺพา	๕๐/๑๖๕
กปฺเปติ	๑๒๒/๒๑๖,๑๕๓/๒๓๖, ๔๒๖/๓๗๖
กปฺเปตุ	๑๒๑/๒๑๕
กปฺเปนฺติ	๔๙/๑๖๔
กปฺเปสฺสนฺติ	๔๙/๑๖๔
กปฺเปยฺย	๑๒๐-๑๒๑/๒๑๕, ๔๒๔/๓๗๕,๔๒๕/๓๗๖
กปฺเปสิ	๑๙๘/๒๕๙
กปฺเปสฺสติ	๑๙๘/๒๕๙,๒๗๙/
กปฺโป	๓๗๑/๓๔๗
กพโพ	๖๑๕/๔๗๖
กพพํ	๖๑๕/๔๗๖
กพฬาวจฺเฉทกํ	๖๒๑/๔๗๙
กมฺพลํ	๖๓๘/๑๑๓
กมฺมํ	๑๕/๑๔๑,๑๐๒/๒๐๕, ๓๙๒/๓๕๖,๓๙๔/๓๕๗, ๓๙๖/๓๕๗,๔๗๔/๔๐๑, ๔๗๖/๔๐๒,๔๗๘/๔๐๒, ๔๗๙/๔๐๓,๔๘๑/๔๐๓, ๔๘๓/๔๐๔
กมฺมการสฺส	๒๒๑/๒๗๐-๒๗๒
กมฺมกาเรน	๒๒๑/๒๗๐-๒๗๒
กมฺมกาโร	๒๒๑/๒๗๐-๒๗๒
กมฺมนฺตคาโม	๕๐๔/๔๑๘-๔๑๙
กมฺมนฺตํ	๖๗/๑๗๖
กมฺมวาจาปริโยสาเน	๔๐๔/๓๖๓
กมฺมสมเย	๓๖๐/๓๔๓
กมฺมสมโย	๓๖๐-๓๖๔/๓๔๓-๓๔๕
กมฺมิกา	๔๐๗/๓๖๔
กยวิกฺกยสญฺญี	๕๙๖/๘๕
กยวิกฺกเย	๕๙๖/๘๕
กยวิกฺกยํ	๕๙๓-๕๙๕/๘๓-๘๔
กยิตฺ	๕๙๕/๘๔
กยิรมานํ	๔๙๗/๑๕,๕๐๐/๑๗
กยิรมานาย	๕๑๕/๓๐
กยิรมาเน	๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๕, ๓๐๐/๓๑๓,๔๗๔/๔๐๑
กรณํ	๕๕๔/๕๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
กรณียา	๕๑๒-๕๑๔/๔๒๔-๔๒๕, ๕๗๖-๖๔๕/๔๕๖-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๔/๔๙๖-๕๐๑
กรณียเย	๒๗๘/๓๐๒,๓๐๙/๓๑๘, ๓๑๗/๓๒๒,๓๒๕/๓๒๖, ๓๓๔/๓๓๒,๓๓๙/๓๓๔, ๕๑๑/๔๒๔,๕๑๕/๔๒๕
กรณียเยน	๕๓๗/๔๖,๒๓๐/๒๗๖, ๓๒๑/๓๒๔,๔๗๔/๔๐๑, ๔๗๙/๔๐๒,๔๘๓/๔๐๔
กรณียํ	๖๕๔/๑๒๕,๓๑๙/๓๒๓, ๕๑๓/๔๒๕
กรเพ	๑๓๗/๒๒๔
กริมฺหา	๒๙๔/๓๑๐
กลนฺทกนิวาเป	๕๐๘/๒๓,๕๘๒/๗๕, ๖๓๖/๑๑๑,๑๐๓/๒๐๕,๑๙๒/๒๕๕, ๒๐๙/๒๖๔,๒๔๗/๒๘๗,๒๙๔/๓๐๙, ๓๕๗/๓๔๐,๔๐๒/๓๖๐, ๔๘๔/๔๐๔,๕๕๗/๔๔๓
กโรติ	๕๐๓/๒๐, ๕๔๔-๕๔๖/๕๔-๕๕ -อาทิ
กลหการกํ	๑๒๘/๒๑๙
กลหชาตานํ	๓๖/๑๕๕-๑๕๖
กลโห	๔๐๑/๓๖๐,๔๘๓/๔๐๔
กลิสาสนํ	๒๗๗/๓๐๒
กลฺยาณกมฺยตํ	๕๒๘/๓๘,๕๒๙/๔๐
กลฺยาณวากฺกรโณ	๑๔๗/๒๓๐
กลฺยาณวาโจ	๑๔๗/๒๓๐
กลฺยาณาธิปฺปายา	๔๐๒/๓๖๑
กวาเฏน	๒๘๖/๓๐๖
กสกา	๒๗/๑๕๐,๓๒๖/๓๒๗
กสกา	๑๙/๑๔๔-๑๔๕,๓๙/๑๕๘
กสกํ	๑๙/๑๔๔-๑๔๕
กสนีลํ	๓๖๙/๓๔๗
กหาปณ	๕๘๒/๗๖,๕๘๔/๗๗
กากจฺฉมานา	๔๙/๑๖๔
กากา	๓๘๒/๓๕๓
กาโกรวสทิฺโท	๒๓๗/๒๘๑
กาฏโกฏจิกาย	๑๕/๑๔๒
กาโปติกา	๓๒๖/๓๒๘
กามา	๔๑๗/๓๖๙-๓๗๑
กาเมสุ	๔๙๔/๔๑๑
กามโภคิโน	๕๔๗๕๕,๕๘๗/๗๙, ๕๒๖/๔๓๐,๕๗๖/๔๕๖
กายปฏิพทเธน	๒๖๖/๒๕๙
กายปฺปจาลกํ	๕๙๐/๔๖๓-๔๖๔
กายพนฺธนานิ	๓๗๙/๓๕๑
กายพนฺธเน	๖๔๐/๑๑๓

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
กายพนฺธเนน	๕๓๐/๔๓๑
กายพนฺธนำ	๓๗๘-๓๘๐/๓๕๑-๓๕๒
การณา	๕๔๒/๕๓,๒๙๔/๓๑๐, ๓๑๑/๓๒๐
การยมาเนน	๕๕๓-๕๕๔/๕๘, ๕๖๗-๕๖๘/๖๗, ๕๒๒-๕๒๓/๔๒๘-๔๒๙, ๕๓๑/๔๓๒,๕๓๓-๕๓๔/๔๓๓, ๕๓๘-๙/๔๓๔-๕,๕๔๓-๔/๔๓๖
การาปิตำ	๕๔๔/๕๔,๕๔๙/๕๖
การาเปติ	๕๔๓/๕๔,๕๔๙/๕๖, ๕๕๔-๕/๕๘-๙,๕๖๒/๖๓, ๕๖๔/๖๓,๕๖๘-๙/๖๘,๑๓๔/๒๒๒, ๕๑๘-๙/๔๒๗,๕๒๓-๔/๔๒๙, ๕๒๘-๙/๔๓๑,๕๓๓-๔/๔๓๓, ๕๓๙-๔๐/๔๓๕,๕๔๔-๕/๔๓๖, ๕๔๙-๕๐/๔๓๘
การาเปนฺติ	๕๔๗/๕๕
การาเปตฺวา	๕๕๘/๖๐,๕๖๑-๕๖๒/๖๒
การาเปยฺย	๕๔๓-๕๔๔/๕๔, ๕๔๘-๕๔๙/๕๖, ๕๕๓/๕๘,๕๕๘/๖๐,๕๖๑/๖๒, ๕๖๗/๖๗,๕๑๗/๔๒๗,๕๒๗/๔๓๐, ๕๔๘-๙/๔๓๘
การาเปสฺสนฺติ	๕๔๓/๕๕
กาเรตพฺพ	๔๙๙/๑๖,๔๔๔/๓๙๐, ๕๓๔/๔๓๓,๕๓๘/๔๓๔, ๕๓๙/๔๓๕,๕๔๓-๕๔๔/๔๓๖
กาเรติ	๕๓๙/๔๙
กาลสญฺญี	๒๕๐/๒๘๘,๕๑๔/๔๒๕
กาลสฺส	๑๕๓/๒๓๖,๓๕๗/๓๔๑
กาเล	๔๙๔/๑๓,๕๐๐/๑๗ ๑๑๘/๒๐๙,๒๕๐/๒๘๘, ๒๗๔/๓๐๐,๓๐๕/๓๑๖, ๔๙๗/๔๑๔,๕๑๔/๔๒๕
กาเลน	๕๓๗/๔๖,๕๓๘/๔๘-๔๙, ๕๓๙/๕๐,๔๙๕/๔๑๒
กาโล	๖๒๘/๑๐๖
กาลำ	๖๘/๑๗๘,๒๒๑/๒๗๑, ๓๓๐/๓๓๐,๔๙๕/๔๑๒, ๔๙๗/๔๑๔,๕๐๔/๔๑๙
กาสายวตฺถวสนาย	๑๔๗/๒๓๐
กาหฺก	๕๔๙/๕๖
กาหฺวณฺณ	๖๒๔/๑๐๕,๑๓๖/๒๒๓
กาหฺสามำ	๓๖๘/๓๔๖,๓๖๙/๓๔๗
กิจฺจาธิกรณำ	๓๙๔/๓๕๗
กิจฺฉลาโภ	๕๐๘/๒๕,๕๕๒/๔๔๑
กิณฺณปกฺขิตฺตา	๓๒๘/๓๒๙

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
กิมงฺคํ	๖๔๗/๔๙๖
กิลญฺชจฺฉตฺตํ	๖๓๔/๔๘๗
กิลญฺเชน	๒๘๖/๓๐๖
กิลเมยฺย	๔๐๒/๓๖๐
กิลาสิโก	๒๑/๑๔๕
กิลินฺเนน	๓๖๒/๓๔๔
กิเลสปฺปหานํ	๗๐/๑๗๙-๑๘๐
กิสฺมึ วิย	๕๑๕/๒๙
กิสา	๖๘/๑๗๘
กีตานิ	๕๗๑/๖๙
กีวจิรํ	๔๖๑/๒,๔๙๘/๑๖,๖๐๐/๘๗
กีพติ	๓๓๘/๓๓๓-๓๓๔
กีพนฺติ	๖๒๐/๑๐๑, ๑๘๖/๒๕๒,๓๓๕/๓๓๓
กีพนฺเต	๓๓๕/๓๓๒
กีพิสฺสถ	๓๓๕/๓๓๓
กีพาธิปฺปาโย	๓๗๙/๓๕๑
กีพาเปนฺต	๕๘๐/๔๕๘,๕๘๑/๔๕๙
กีพิตุกาโม	๒๗๖/๓๐๑
กุกฺกฏสมฺปาเต	๑๘๓/๒๕๑,๔๐๙/๓๖๕
กุกฺกุจฺจกา	๔๕๙/๑
กุกฺกุจฺจาย	๔๓๘-๔๔๐/๓๘๗-๓๘๘
กุกฺกุจฺจายนฺตา	๕๑๐/๒๖,๕๑๗/๓๑, ๖๔๖/๑๑๙,๖๑/๑๗๓,๑๕๙/๒๓๙,
กุกฺกุจฺจายนฺติ	๑๗๐/๒๔๔,๒๑๐-๒๑๖/๒๖๕-๒๖๘, ๒๒๓/๒๗๓,๒๒๔/๒๗๔, ๒๕๘/๒๙๒,๒๙๖-๒๙๘/๓๑๑-๓๑๒, ๓๐๓-๓๐๕/๓๑๔-๓๑๕,๓๕๑/๓๓๙, ๓๕๘-๓๖๒/๓๔๒-๓๔๔,๕๐๙/๔๒๓, ๕๖๔/๔๔๗,๖๑๓/๔๗๕
กุกฺกุจฺจายนฺโต	๒๖๔/๒๙๕,๓๕๒/๓๓๙, ๖๓๔/๔๘๗,๖๕๔/๕๐๐
กุกฺกุจฺจายนฺโต	๖๑๐/๙๑,๑๙๓/๒๕๗, ๒๐๔/๒๖๓,๒๒๖/๒๗๔, ๕๑๐/๔๒๓,๕๑๑/๔๒๔, ๕๖๕/๔๔๘,๕๗๑/๔๕๒
กุฏฺฐิโก	๒๑/๑๔๕
กุฑฺเฑน	๒๘๖/๓๐๖
กุปิตา	๑๒๔/๒๑๗,๔๔๙/๓๙๒, ๔๕๔/๓๙๔
กุปิโต	๖๓๑-๖๓๔/๑๐๙-๑๑๑, ๑๒๕-๑๒๗/๒๑๘, ๔๕๐-๔๕๒/๓๙๒-๓๙๓, ๔๕๕-๔๕๗/๓๙๔-๓๙๕
กุมฺภํ	๖๔๗/๔๙๖
กุมฺภการสิปฺปี	๑๕/๑๔๑
กุมฺภกาโร	๖๐๙/๙๐
กุมฺภฏฺฐานกถํ	๕๐๘/๔๒๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
กุมฺมาโส	๒๓๙/๒๘๓,๕๕๔/๔๔๒
กุลลา	๑๑๐/๒๐๙
กุลสฺส	๕๘๒/๗๕,๑๙๒/๒๕๕, ๑๙๓/๒๕๖,๕๖๒-๕๖๓/๔๔๖, ๕๖๕/๔๔๘,๕๖๗/๔๔๘
กุลานิ	๖๐/๑๗๑,๘๐-๘๑/๑๙๓-๑๙๔, ๒๓๓/๒๗๘,๒๙๔-๓๐๐/๓๐๙-๓๑๓, ๕๕๙/๔๔๔,๕๖๓-๕๖๔/๔๔๖-๔๔๗, ๕๖๖-๕๖๗/๔๔๘
กุเล	๕๘๒/๗๕, ๕๖๒/๔๔๕,๕๗๓/๔๕๓
กุเลน	๕๗๓/๔๕๓
กุเลสุ	๘๐-๘๑/๑๙๓-๑๙๔, ๒๙๔-๓๐๑/๓๑๐-๓๑๓, ๕๕๗-๕๕๙/๔๔๓-๔๔๔, ๕๖๓-๕๖๗/๔๔๖-๔๔๙
กุลำ	๕๘๒/๗๕,๖๐/๑๗๒, ๑๙๒/๒๕๕,๒๒๖/๒๗๔, ๒๓๒-๒๓๓/๒๗๘,๒๘๑/๓๐๔, ๓๐๐/๓๑๓,๕๕๙/๔๔๔, ๕๖๒-๕๖๕/๔๔๕-๔๔๘, ๕๖๗/๔๔๘
กุลปริยนฺตา	๘๐/๑๙๓
กุลปริยนฺเต	๘๑/๑๙๔
กุลปุตฺตานำ	๕๑๕/๒๙
กุลวฑฺฒกา	๒๗/๑๕๐
กุลวฑฺฒโก	๑๗/๑๔๓,๓๙/๑๕๗
กุลวฑฺฒกำ	๑๕/๑๔๐,๑๗/๑๔๓
กุลิรปาทโก	๑๑๑/๒๐๙
กุลิรปาทกำ	๑๑๑/๒๑๐
กุลุปิกา	๑๙๒/๒๕๕,๑๙๓/๒๕๖
กุลูปโก	๖๒๐/๑๐๑,๕๖๕/๔๔๘
กุลูปโก	๕๘๒/๗๕,๖๐/๑๗๑, ๗๘/๑๙๒
กุสคฺเคน	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕, ๓๐๐/๓๑๓,๓๒๘/๓๓๐,๓๖๙/๓๔๗
กุสลำ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑, ๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๔๑๘-๔๑๙/๓๗๒,๔๓๐/๓๘๒
กูฏาเทน	๑๓/๑๓๙
กูฏาคารสาลายำ	๕๔๗/๕๕, ๖๗/๑๗๖,๒๒๑/๒๗๐, ๒๖๓/๒๙๔,๒๖๙/๒๙๗
โกจรหิ	๖๕๗/๑๒๖
โกจฺฉำ	๑๐๙/๒๐๙,๑๑๑/๒๑๐
โกฏฺฐกกมฺมำ	๑๕/๑๔๑
โกฏฺฐพิยา	๒๘๖/๓๐๖
โกทณฺโฑ	๖๓๗/๔๘๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
โกเปตุกาโม	๔๘๓/๔๐๔
โกสการเก	๕๔๒/๕๓
โกสิยการเก	๕๔๒/๕๓-๕๔
โกสิยมิสฺสกำ	๕๔๒-๕๔๓/๕๓-๕๔
โกสิยำสุนา	๕๔๔/๕๔
โกเสยฺยำ	๖๓๘/๑๑๓
[ข]	
ขชฺชเก	๖๑๕/๔๗๗
ขชฺชนฺติ	๖๕๒/๑๒๓
ขชฺชภาชก	๑๐๖/๒๐๗,๔๘๖/๔๐๖
ขณติ	๘๔/๑๙๕,๘๖-๘๗/๑๙๗
ขณถ	๘๔/๑๙๖
ขณาเปติ	๘๔/๑๙๕,๘๖-๘๗/๑๙๗
ขณาเปถ	๘๔/๑๙๖
ขณาเปยฺย	๘๕/๑๙๖,๘๖/๑๖๗
ขณาเปสฺสถ	๘๔/๑๙๖
ขณาเปสฺสนฺติ	๘๔/๑๙๖
ขณิสฺสถ	๘๔/๑๙๖
ขเณยฺย	๘๕/๑๙๖,๘๖/๑๙๗
ขณฺเฑน	๖๑๑/๙๒
ขนสิ	๔๑๗/๓๗๑,๔๒๘/๓๗๙
ขตฺติยกุลำ	๒๓๓/๒๗๘,๓๐๐/๓๑๓, ๕๕๙/๔๔๔
ขตฺติยชาติ	๑๕/๑๔๐,๓๘/๑๕๗
ขตฺติยสฺส	๔๙๘/๔๑๕
ขตฺติยา	๒๖/๑๔๙,๔๑/๑๖๐
ขตฺติยาภิเสเกน	๔๙๙/๔๑๕,๕๐๑/๔๑๖
ขตฺติโย	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๓, ๓๙/๑๕๗,๔๙๙/๔๑๕,๕๐๗/๔๑๖
ขตฺติยำ	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๓
ขนฺตี	๔-๕/๑๓๒-๓,๗/๑๓๕, ๑๐/๑๓๗
ขนฺธพีชำ	๙๑/๑๙๙-๒๐๐
ขมติ	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๒, ๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔, ๙๕/๒๐๒,๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘, ๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
ขมนียำ	๕๖๕/๖๔,๖๘/๑๗๘, ๑๕๙/๒๓๙,๒๕๘/๒๙๒, ๓๕๑/๓๓๘,๓๕๙/๓๔๒,๖๑๓/๔๗๕
ขมาเปสิ	๔๑๒/๓๖๖
ขมาเปหิ	๔๑๒/๓๖๖
ขมฺภกตา	๕๙๖-๕๙๗/๔๖๖-๔๖๗
ขมฺภกเตน	๕๙๖-๕๙๗/๔๖๖-๔๖๗
ขมฺภกโต	๕๙๖-๕๙๗/๔๖๖-๔๖๗
ขมฺภำ	๕๙๖-๕๙๗/๔๖๖-๔๖๗
ขรานำ	๔๐๒/๓๖๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ขโร	๒๐๔/๒๖๒
ขาทติ	๒๔๐/๒๘๓,๒๕๐/๒๘๘, ๒๕๕/๒๙๐,๕๕๕/๔๔๒, ๕๖๘/๔๔๙-๔๕๐,๕๗๔/๔๕๔
ขาทนียํ	๕๘๒/๗๕,๖๐๒/๘๘, ๖๔๓/๑๑๘,๑๙๒/๒๕๕, ๒๒๑/๒๗๑-๒,๒๓๖/๒๘๑, ๒๓๘-๓๔๐/๒๘๒-๓,๒๔๓/๒๘๕, ๒๔๗-๒๕๐/๒๘๗-๘, ๒๕๓-๒๕๕/๒๘๙-๒๙๐, ๒๗๐-๒๗๒/๒๙๘-๙, ๒๗๖/๓๐๑,๒๗๘/๓๐๒, ๒๙๕/๓๑๐-๑๑,๔๐๒/๓๖๑, ๕๕๓-๕๕๕/๔๔๑-๒, ๕๖๒-๕๖๘/๔๔๕-๔๕๐, ๕๗๐-๕๗๔/๔๕๑-๔๕๔
ขาทนีเยน	๒๔๕/๒๘๖
ขาทิตํ	๒๕๔/๒๙๐
ขาทิตุํ	๕๖๔/๔๔๗,๕๖๕/๔๔๘, ๕๗๑/๔๕๒,๖๔๗/๔๗๕
ขาทิสฺสถ	๔๐๒/๓๖๑
ขาทิสฺสามิ	๒๓๙/๒๘๓, ๒๔๔-๒๔๕/๒๘๖,๒๔๙/๒๘๘, ๒๕๔/๒๙๐,๒๖๖/๒๙๕,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๕๕๔-๕๕๕/๔๔๒, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔
ขาเทยฺย	๒๓๖/๒๘๑,๒๓๘/๒๘๒, ๒๔๘/๒๔๗,๒๕๓/๒๘๙, ๕๕๓/๔๔๑,๕๖๓-๕๖๔/๔๔๗, ๕๖๖/๔๔๘,๕๗๐/๔๕๑, ๕๗๒/๔๕๒
ขายิตํ	๕๑๙/๓๒,๑๑๔/๒๑๑
ขิตฺตจิตฺตสฺส	๓๕/๑๕๕
ขียติ	๔๗๑/๖,๔๙๘/๑๖-อาทิ
ขียนธมฺมํ	๔๗๔/๔๐๑,๔๗๕/๔๐๒, ๔๘๔-๔๘๖/๔๐๕
ขียนฺตสฺส	๕๒๗/๓๗,๕๘๒/๗๖, ๕๙๓/๘๓, -อาทิ
ขียนฺตานํ	๕๑๕/๓๐,๕๒๒/๓๔, ๕๓๒/๔๒,๕๓๗/๔๗ -อาทิ
ขียนฺติ	๔๕๙/๑,๑/๑๓๐, ๔๕๒/๔๔๑,๕๗๖/๔๕๖
ขิลชาโต	๖๓๓/๑๑๐,๔๕๑/๓๙๓
ขีรํ	๒๕๗/๒๙๑,๒๕๙/๒๙๒, ๒๖๐/๒๙๓,๓๓๘/๓๓๔,๖๒๗/๔๘๒
ขุทฺทกา	๖๐๙/๙๐,๕๑๖/๔๒๖
ขุทฺทเก	๕๔๒/๕๓,๖๐๙/๙๐, ๒๘๑,๒๘๓/๓๐๔,๕๑๖/๔๒๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ขุทฺทานุขุทฺทเกหิ	๔๓๘-๔๔๐/๓๘๗-๓๘๘
ขฺุสนา	๑๓/๑๓๙
ขฺุเสสฺสนฺติ	๓๙๙/๓๕๙
เขตฺตํ	๔๗๗/๙,๔๙๐/๑๒
เขพฺพ	๖๕๒-๖๕๔/๔๙๙-๕๐๑
โขมฺ	๖๓๘/๑๑๓

[ค]

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
คจฺฉ	๔๗๓/๗,๕๐๓/๒๐,๕๕๙/๖๑,๑๓/๑๓๙,๘๙/๑๙๘,๑๖๙/๒๔๓,๒๗๔-๒๗๖/๓๐๐-๓๐๑,๔๑๒/๓๖๖,๔๙๔/๔๑๐
คจฺฉติ	๕๐๓/๒๐,๕๒๖/๓๖,๕๕๒/๔๔๐,๑๑๓/๒๑๑,๑๑๘/๒๑๔,๑๙๘/๒๕๙,๒๔๑/๒๘๓,๓๐๒/๓๑๔,๓๑๔/๓๒๑,๓๑๕/๓๒๒,๓๒๔/๓๒๖,๔๑๑-๔๑๒/๓๖๖,๔๑๖/๓๖๘,๔๗๑/๔๐๐,๔๗๓/๔๐๐,๔๘๑/๔๐๓,๔๘๓/๔๐๔,๕๑๑/๔๒๔,๕๑๕/๔๒๕,๕๗๘-๕๙๒/๔๕๘-๔๖๕,๕๙๔/๔๖๖,๕๙๖/๔๖๗,๕๙๘/๔๖๘,๖๐๐/๔๖๘
คจฺฉถ	๒๗๙/๓๐๓,๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙,๑๕๓/๒๓๖,๑๘๑/๒๕๐,๒๗๙/๓๐๓,๓๑๑/๓๒๐,๓๒๒/๓๒๕
คจฺฉสิ	๔๐๗/๓๖๔
คจฺฉนฺตสฺส	๕๗๑/๖๙,๕๗๓/๗๐,๒๓๑/๒๗๘,๖๔๙-๖๕๐/๔๙๗-๔๙๘
คจฺฉนฺตา	๕๐๙/๔๒๓,๖๔๙-๖๕๐/๔๙๗-๔๙๘
คจฺฉนฺติ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐,๔๙/๑๖๔,๑๘๕/๒๕๒,๒๑๓/๒๖๖,๒๑๔/๒๖๗,๓๒๒/๓๒๔,๔๐๙/๓๖๕,๔๙๗/๔๑๓,๕๐๓/๔๑๗,๕๗๘-๕๙๒/๔๕๗-๔๖๔,๕๙๔/๔๖๕,๕๙๖/๔๖๖,๕๙๘/๔๖๗,๖๐๐/๔๖๘
คจฺฉนฺตีนํ	๑๘๑/๒๕๐
คจฺฉนฺตุ	๑๘๑/๒๕๐,๕๐๔/๔๑๙
คจฺฉนฺเตน	๔๗๙/๑๐,๒๑๘/๒๖๙,๓๖๔/๓๔๕,๖๔๙-๖๕๐/๔๙๘
คจฺฉนฺโต	๖๔๑/๑๑๔,๖๔๖/๑๑๙,๕๕/๑๖๗,๒๐๔/๒๖๒,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๒๐๘/๒๖๔,๒๓๑/๒๗๘,
	๓๑๖/๓๒๒,๓๒๕/๓๒๖,
	๓๓๙/๓๓๔,๓๖๖/๓๔๕,
	๔๑๒/๓๖๖,๔๗๑/๔๐๐,
	๕๑๐/๔๒๓,๖๔๙-๖๕๐/๔๙๘
คจฺฉนฺตุ	๔๙๕/๔๑๑
คจฺฉาม	๑๘๓/๒๕๐,๔๐๙/๓๖๕,
	๔๑๔/๓๖๗
คจฺฉามิ	๕๑๕/๒๙,๖๔๖/๑๑๙,
	๕๕/๑๖๙,๔๑๒/๓๖๖
คจฺฉาหิ	๒๔๖/๒๘๖
คจฺฉิสฺสถ	๓๑๑/๓๒๐,๓๒๒/๓๒๕
คจฺฉิสฺสนฺติ	๓๑๑/๓๒๐,๓๒๒/๓๒๕
คจฺเฉยฺย	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑,
	๖๑๓/๙๔,๑๐๙/๒๐๙,
	๑๑๑-๑๑๒/๒๑๐-๒๑๑,
	๑๑๕-๑๑๗/๒๑๒-๒๑๔,
	๓๑๑/๓๒๐,๓๑๓/๓๒๑,๓๒๓/๓๒๕
คจฺเฉยฺยาม	๑๕๘/๒๓๘
คณโก	๒๐/๑๔๕
คณนำ	๔๐๒/๓๖๐
คณโภชนสญฺญี	๒๑๙/๒๖๙-๒๗๐
คณโภชเน	๒๐๙-๒๑๗/๒๖๕-๒๖๘,
	๒๑๙/๒๖๙-๒๗๐
คณโภชนำ	๒๑๐-๒๑๘/๒๖๕-๒๖๙
คณฺฑิกาย	๕๒๐/๔๒๗
คณฺฑิโก	๒๑/๑๔๕
คณหาติ	๔๖๙/๕
คณหาหิ	๒๓๓/๒๗๙
คตา	๓๐๕/๓๑๖
คตฺเตน	๓๖๐/๓๔๓
คทฺธพาธิปุพฺพ	๔๑๗/๓๖๘-๓๗๐
คทฺรโภ	๑๕/๑๔๒
คนฺตพฺพำ	๕๓๘/๔๙,
	๕๓๘/๔๖๘,๖๐๐/๔๖๘
คนฺตฺวา	๕๑๗/๓๑.๕๒๙/๓๙,
	๕๓๔/๔๔,๕๓๙/๕๑
	๕๗๑/๖๙,๕๗๕/๗๑ -อาทิ
คนฺตุ	๕๑๕/๒๙,๓๗๙/๓๐๓
คนฺตุกาโม	๖๔๙/๑๒๑,๒๓๑/๒๗๗,
	๔๐๗/๓๖๔
คนฺธคนฺธินี	๕๕/๑๖๘
คพฺภินี	๕๐๓/๒๐,๖๔๙/๑๒๑,
	๖๔๗/๔๙๕
คพฺเภ	๔๘๐-๔๘๗/๑๐-๑๒,
	๑๒๖/๒๑๘
คพฺภำ	๕๐๓/๒๐,๔๙๗/๔๑๓
คมเน	๒๓๕/๒๘๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
คมิสฺสติ	๔๑๒/๓๖๖
คมิสฺสาม	๑๕๘/๒๓๘,๑๘๑/๒๕๐, ๔๙๔/๔๑๐,๕๐๔/๔๑๙
คมิสฺสามิ	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑, ๖๓๑/๑๐๙,๒๑๘/๒๖๙, ๓๖๔/๓๔๕,๔๐๗/๓๖๔, ๔๑๒/๓๖๖,๕๐๓/๔๑๗,๕๐๔/๔๑๙, ๕๗๘,๕๘๐,๕๘๒/๔๕๗-๔๕๙, ๕๘๔,๕๘๖,๕๘๘/๔๖๐-๔๖๒, ๕๙๐,๕๙๒,๕๙๔/๔๖๓-๔๖๕, ๕๙๖,๕๙๘,๖๐๐/๔๖๗-๔๖๘
ครหิโต	๓๔๒/๓๓๕
ครุกตฺวา	๑๔๙/๒๓๑-๒๓๒
ครุการเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
ครุธมฺมา	๑๔๙/๒๓๑,๑๕๓/๒๓๕
ครุธมฺเม	๑๔๙/๒๓๒
ครุธมฺเมหิ	๑๔๘/๒๓๑, ๑๕๕/๒๓๗,๑๖๑/๒๔๐
ครุธมฺมํ	๑๔๗/๒๓๐,๑๔๙/๒๓๒
คหปตานี	๕๑๖-๕๑๙/๓๐-๓๒, ๕๒๓-๕๒๔/๓๕,๕๒๘-๕๒๙/๓๘-๓๙, ๕๓๓-๕๓๔/๔๒-๔๓, ๖๔๒-๖๔๓/๑๑๖-๑๑๗
คหปติ	๕๑๖-๕๑๙/๓๐-๓๒, ๕๒๓-๕๒๔/๓๕,๕๒๘-๕๒๙/๓๘-๓๙, ๕๓๓-๕๓๔/๔๒-๔๓, ๖๔๒-๖๔๓/๑๑๖-๑๑๗, ๑๙๒/๒๕๕,๕๕๒/๔๔๐-๔๔๑
คหปติก	๕๑๙/๓๓,๕๒๔/๓๖, ๕๒๙-๕๓๐/๔๐,๕๓๒/๔๒, ๕๓๔-๕๓๕/๔๔-๔๕,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๕๐,๖๔๓-๖๔๔/๑๑๘
คหิตาคหิตํ	๖๑๓/๙๔
คเหตฺวา	๕๐๘/๒๔,๕๑๗/๓๑, ๖๑๓/๙๓,๖๒๐/๑๐๑, ๑๒๔/๒๑๗,๑๒๖/๒๑๘, ๑๔๙/๒๓๑,๒๖๓/๒๙๔, ๒๖๔/๒๙๕,๒๖๘/๒๙๖, ๓๖๗/๓๔๖,๔๐๗/๓๖๔, ๔๑๒/๓๖๖,๕๗๐/๔๕๑
คเหสฺสามิ	๒๒๙/๒๗๕
คามกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
คามเก	๖๒๐/๑๐๑,๒๓๐/๒๗๖
คามโต	๓๑๔/๓๒๑, ๔๑๒/๓๖๖,๕๐๓/๔๑๗
คามนฺตเร	๑๘๓/๒๕๑,๑๘๙/๒๕๔, ๔๐๙/๓๖๕,๔๑๔/๓๖๗

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
คามนฺตรํ	๑๘๐/๒๔๙, ๑๘๒-๑๘๔/๒๕๐-๒๕๑, ๔๐๘-๔๑๐/๓๖๔-๓๖๕, ๔๑๓-๔๑๕/๓๖๗-๓๖๘
คามสฺส	๕๑๔/๔๒๕
คามสีมํ	๖๕๖/๑๒๖
คาเม	๕๕/๑๖๗,๑๘๓/๒๕๑, ๑๘๙/๒๕๔,๒๒๙/๒๗๕, ๔๐๙/๓๖๕,๔๑๔/๓๖๗
คาเมน	๒๒๙/๒๗๕,๕๑๕/๔๒๕
คาโม	๔๗๗-๔๗๙/๙-๑๐, ๖๑๙/๑๐๐,๒๗๖/๓๐๑
คามํ	๔๕๙/๑,๕๐๘/๒๔-๒๕, ๕๕/๑๖๗,๒๕๒/๒๘๙, ๒๗๔-๒๗๖/๓๐๐-๓๐๑, ๒๙๕/๓๑๐, ๕๐๘-๕๑๔/๔๒๑-๔๒๕
คารยฺหา	๔๐๓/๓๖๓
คารยฺหา	๕๕๓/๔๔๑,๕๕๘/๔๔๔, ๕๖๓-๕๖๔/๔๔๗,๕๖๖/๔๘๘, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒
คารเวน	๔๙๔/๔๑๐
คาวึ	๕๐๘/๒๔
คิมฺหาเน	๖๒๘-๖๒๙/๑๐๗-๑๐๘
คิมฺหานํ	๖๒๗-๖๒๘/๑๐๖-๑๐๗, ๖๓๐/๑๐๘,๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๓, ๓๖๓-๓๖๔/๓๔๔
คิรคฺคสมชฺโช	๒๔๗/๒๘๗
คิรคฺคสมชฺชํ	๒๔๗/๒๘๗
คิลานปจฺจยปวารณา	๓๐๗/๓๑๗
คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาโร	๗๖/๑๙๑
คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ	๗๕/๑๙๐, ๗๖/๑๙๑
คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
คิลานปุจฺฉกา	๒๕๘/๒๙๒,๓๕๑/๓๓๘, ๓๕๙/๓๔๒,๖๑๓/๔๗๕
คิลานสมโย	๒๑๐-๒๑๕/๒๖๕-๒๖๗, ๒๑๗-๒๑๘/๒๖๘-๒๖๙, ๒๒๒-๒๒๓/๒๗๓, ๒๒๕/๒๗๔,๒๒๗/๒๗๕, ๓๕๙-๓๖๑/๓๔๓-๓๔๔, ๓๖๓-๓๖๔/๓๔๔-๓๔๕
คิลานสญฺญี	๒๐๗/๒๖๓, ๒๖๑/๒๙๓,๓๕๕/๓๔๐
คิลานสฺส	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑, ๒๐๘/๒๖๔,๒๓๗/๒๘๑, ๒๔๑/๒๘๓,๒๔๖/๒๘๖,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๒๖๒/๒๙๔,๒๗๘/๓๐๒,
	๓๒๑/๓๒๔,๓๕๖/๓๔๐,๔๘๓/๔๐๔,
	๕๗๕/๔๕๕,๕๗๖-๖๐๔/๔๕๗-๔๗๐,
	๖๐๖-๖๑๐/๔๗๑-๔๗๓,๖๑๓/๔๗๖,
	๖๑๕-๖๔๕/๔๗๗-๔๙๔,
	๖๔๗-๖๕๒/๔๙๗-๔๙๙,๖๕๔/๕๐๑
คิลานา	๑๕๙/๒๓๘,๑๖๐/๒๓๙,
	๑๖๑/๒๔๐,๒๓๗/๒๘๑,๒๕๘/๒๙๒,
	๒๙๘/๓๑๒,๓๕๑/๓๓๘,๓๕๙/๓๔๒
คิลานาติริตฺตํ	๒๓๗/๒๘๑,
	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕
คิลานานํ	๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔,
	๒๓๗/๒๘๑
คิลาเน	๒๐๗/๒๖๔,๒๑๐/๒๖๕,
	๓๕๑/๓๓๘,๓๕๙/๓๔๒,๖๑๓/๔๗๕
คิลาเนน	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑,
	๒๐๔/๒๖๓,๒๑๐/๒๖๕,๒๒๒/๒๗๓,
	๒๕๘/๒๙๒,๓๕๑/๓๓๙,๓๕๙/๓๔๒,
	๕๖๕/๔๔๘,๕๗๑/๔๕๒,
	๖๑๓/๔๗๕,๖๕๔/๕๐๐
คิลาโน	๔๗๓-๔๗๔/๗-๘,
	๕๕๙-๕๖๐/๖๑,๖๔๙/๑๒๑,
	๑๐๒/๒๐๕,๑๒๑/๒๑๕,๑๒๓/๒๑๖,
	๒๐๖/๒๖๓,๒๒๒/๒๗๓,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๒๖๐-๒๖๒/๒๙๓-๒๙๔,
	๓๐๗/๓๑๗,๓๑๒/๓๒๐-๓๒๑,
	๓๒๑/๓๒๔,๓๕๔/๓๓๙,
	๓๕๕/๓๔๐,๔๘๓/๔๐๔,
	๕๖๕/๔๔๘,๕๖๗/๔๔๙,
	๕๗๑/๔๕๒,๕๗๓/๔๕๔
คิลานํ	๑๕๙/๒๓๙
คิหิสมารมฺภา	๑๙๔-๑๙๗/๒๕๗-๒๕๘
คิหี	๕๔๗/๕๕,๕๒๖/๔๓๐
คีรา	๓/๑๓๑
คีวายํ	๑๒๔/๒๑๗
คุยฺหมนฺตา	๔๙๗/๔๑๓
คุหาย	๑๓๘/๒๒๔
คุพฺพิณฺหึ	๓๓๕/๓๓๓
คุพาสโว	๓๒๘/๓๓๐
เครุกวณฺณํ	๑๓๖/๒๒๓
โคขีรํ	๒๖๐/๒๙๓
โคจริยานํ	๕๕๓-๕๕๔/๕๘
โคโณ	๑๕/๑๔๒
โครกฺขา	๑๕/๑๔๑,๒๗/๑๕๐
โครกฺโข	๑๙/๑๔๔-๑๔๕,๓๙/๑๕๘
โครกฺขํ	๑๙/๑๔๔-๑๔๕
โคปาลกา	๓๒๖/๓๒๗
โคสปฺปิ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
[ฆ]	
ฆรํ	๕๑๕/๒๙,๕๕๔/๔๔๒
ฆรณี	๖๐/๑๗๒
ฆรสุณฺหา	๖๐/๑๗๒
ฆรานิ	๒๓๖/๒๘๐
ฆรุปจารํ	๕๖๗/๔๔๙
ฆรูปจาเรน	๓๐๒/๓๑๔
ฆเร	๓๒๖/๓๒๘
ฆเรน	๓๐๒/๓๑๔
ฆายิตํ	๓/๑๓๒
โฆรวิโส	๓๒๖/๓๒๗
[จ]	
จกฺขุสฺส	๒๘๖/๓๐๖,๒๙๑/๓๓๐๘
จงฺกมติ	๕๕/๑๖๘,๑๕๓/๒๓๖
จณฺฑาลชาติ	๑๕/๑๔๐
จตุปฺปิโส	๓๑๔/๓๒๑
จตุพฺพนฺธเนน	๖๑๖/๙๖-๙๗
จตุพฺพนฺธโน	๖๑๓/๙๓
จตุพฺพนฺธนํ	๖๑๖/๙๕-๙๘
จตุพฺพนฺธโนกาเสน	๖๑๖/๙๘
จตุพฺพนฺธโนกาสํ	๖๑๖/๙๖-๙๘
จตุมาสปจฺจยปวารณา	๓๐๖-๓๐๗/๓๑๗
จตุรงฺคุโลมโก	๕๔๗/๔๓๗
จตุหตฺโถ	๖๓๕/๔๘๘
จตูหากาเรหิ	๔/๑๓๒,๕/๑๓๓,๗/๑๓๔-๑๓๕,๑๐/๑๓๗
จตูหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
จตฺเต	๖๒๕/๑๐๕
จตฺโต	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕,๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
จปุจปุการกํ	๖๒๖/๔๘๑-๔๘๒
จมฺมการสิปฺปี	๑๕/๑๔๑
จมฺมขณฺโฑ	๑๑๖/๒๑๒
จมฺมขณฺฑึ	๑๑๒/๒๑๑
จริตพฺพํ	๑๔๙/๒๓๒
จริตฺวา	๒๕๒/๒๘๙
จาโป	๖๓๗/๔๘๙
จาริตฺตึ	๒๙๔-๓๐๑/๓๑๐-๓๑๓
จิกฺขลฺลํ	๓๓๘/๓๓๔
จิตีกตึ	๑๕/๑๔๐-๑๔๑
จิตฺตึ	๔๙๓/๔๐๙
จิตฺตรูปี	๒๒๒/๒๗๓,๕๕๗/๔๔๓
จินฺเตตพฺพํ	๔๓๖/๓๘๖
จิมิลิกึ	๑๑๒/๒๑๑
จิมิลิกา	๑๑๖/๒๑๒
จิรฏฺฐิติโก	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
จิรสฺสา	๒๐๓/๒๖๑
จีวร	๔๖๑/๒,๔๖๓-๔๖๘/๓-๕, ๔๗๑/๖-๗,๔๗๖/๙, ๔๗๘-๔๙๕/๑๐-๑๔, ๔๙๗-๕๐๐/๑๕-๑๗,๕๐๑/๑๙, ๕๑๑-๕๑๔/๒๖-๒๘, ๕๑๕-๕๒๐/๓๐-๓๓ ๕๒๒-๕/๓๔-๓๖,๕๒๗-๕๓๐/๓๘-๔๐, ๕๓๒-๕/๔๑-๔๕,๕๓๗-๙/๔๕-๕๑, ๖๓๑-๔/๑๐๙-๑๑๑, ๖๓๖-๘/๑๑๑-๑๑๓, ๖๔๐-๖๔๔/๑๑๓-๑๑๘, ๖๔๗/๑๒๐,๖๕๐/๑๒๒, ๖๕๒-๕/๑๒๒-๑๒๕,๖๕๗/๑๒๖-๗, ๗๕-๖/๑๙๐-๑๙๑, ๑๖๙-๑๗๕/๒๔๓-๖, ๒๑๑/๒๖๕,๒๒๓/๒๗๓,๒๙๖/๓๑๑, ๓๕๘/๓๔๒,๓๖๐-๓๖๒/๓๔๓-๔, ๓๖๗-๙/๓๔๖-๗,๓๗๒-๔/๓๔๘-๙, ๓๗๗-๓๘๐/๓๕๐-๓๕๒,๔๐๔/๓๖๓, ๔๓๐/๓๘๒,๔๘๔-๗/๔๐๔-๔๐๖, ๔๘๙/๔๐๗,๕๔๗-๘/๔๓๗-๘
จีวรกมฺมํ	๕๙๓/๘๒,๒๙๗/๓๑๒, ๓๖๒/๓๔๔,๔๗๔/๔๐๑
จีวรการเก	๒๑๒/๒๖๖,๒๒๔/๒๗๔
จีวรการสมเย	๖๓๖/๑๑๑,๒๑๒/๒๖๖, ๒๒๔/๒๗๔,๒๙๗/๓๑๒
จีวรการสมโย	๒๑๒-๒๑๕/๒๖๖-๒๖๗, ๒๑๗-๒๑๘/๒๖๘-๒๖๙, ๒๒๕/๒๗๔,๒๒๗/๒๗๕, ๒๙๗/๓๑๒,๒๙๙-๓๐๐/๓๑๒-๓๑๓
จีวรกาลสมโย	๖๔๙/๑๒๑
จีวรกาลสมยํ	๖๔๗/๑๒๐, ๕๐/๑๒๑-๑๒๒
จีวรเจตาปนา	๕๓๔/๔๓-๔๔
จีวรเจตาปนํ	๕๒๘/๓๘,๕๒๙/๓๙, ๕๓๗/๔๕-๔๖,๕๓๘/๔๘-๔๙, ๕๓๙/๕๐-๕๑
จีวรตฺถิเกน	๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐
จีวรทานสมเย	๒๑๑/๒๖๔, ๒๒๓/๒๗๓,๒๙๖/๓๑๑
จีวรทานสมโย	๒๑๑-๒๑๕/๒๖๔-๒๖๗, ๒๑๗-๒๑๘/๒๖๘-๒๖๙, ๒๒๓/๒๗๓,๒๒๕/๒๗๔, ๒๒๗/๒๗๕,๒๙๖-๒๙๗/๓๑๑-๓๑๒ ๒๙๙-๓๐๐/๓๑๒-๓๑๓
จีวรปจฺจาสา	๔๙๗/๑๕-๑๖
จีวรปฏิวิโส	๑๖๙/๒๔๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลาน-	
ปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาร	๕๑๕/๒๘,
	๕๙๕/๘๔,๑๔๔/๒๒๖-๒๒๗,
	๑๔๗/๒๒๙,๑๖๔/๒๔๑,๔๘๖/๔๐๕
จีวรลาเภน	๓๖๘/๓๔๖
จีวรวํเส	๔๙๘/๑๕
จีวรเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
จีวราสา	๔๖๓/๓
จุณฺณปิณฺโฑ	๕๙๕/๘๔,๖๔๓/๑๑๘,
	๔๘๖/๔๐๕,๔๙๑/๔๐๘
จุณฺเณน	๓๖๔/๓๔๔
เจจฺจ	๓๘๔/๓๕๓
เจตาปิโต	๖๑๓/๙๔
เจตาเปติ	๕๓๑/๔๐,๕๓๖/๔๕,
	๕๘๙/๘๐,๕๙๑/๘๒,
	๖๑๖/๙๕-๙๘
เจตาเปนฺติ	๕๓๔/๔๔
เจตาเปตุกาม	๕๓๑๔๐,๕๓๖/๔๕
เจตาเปตฺวา	๕๒๘-๕๒๙/๓๘-๔๐,
	๕๓๓-๔๓๔/๔๒-๔๔,
	๕๓๗/๔๗,๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐,
	๕๘๒/๗๕
เจตาเปถ	๖๒๘/๑๐๗
เจตาเปยฺย	๖๒๒-๖๒๓/๙๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เจตาเปสสาม	๕๓๔/๔๔
เจตาเปสฺสติ	๕๓๙/๕๐
เจติยสฺส	๖๖๐/๑๒๘,๔๙๒/๔๐๘
เจติเย	๔๕๙/๑,๕๔๒/๕๓,
	๔๙/๑๖๔,๘๔/๑๙๕,
	๘๙/๑๙๘,๑๓๙/๒๒๔
เจติเยสุ	๓๒๖/๓๒๗
เจเตสฺสนฺติ	๖๒๑/๑๐๓
โจทนาย	๕๓๙-๕๔๑/๕๑-๕๒
โจเทตพฺโพ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๐
โจเทตฺวา	๕๓๙/๕๑,๕๔๑/๕๒
โจเทสฺสนฺติ	๓๙๙/๓๕๙
โจเทสฺสามิ	๒๔๔/๒๘๖,๔๗๑/๔๐๐
โจรกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
โจรกนฺตารํ	๓๔๗/๓๓๓๗
โจรคามณิโก	๕๐๘/๒๔
โจรา	๕๐๘/๒๔,๕๑๗/๓๐,
	๒๓๑/๒๗๘,๔๐๙/๓๖๕
โจริกาย	๖๒๐/๑๐๒
โจลภิสิ	๑๑๑/๒๑๐

[ฉ]

ฉฑฺเฑตุกามา	๖๐๒/๔๖๙
ฉฑฺเฑตุกาโม	๖๐๒/๔๖๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ฉฑฺเฑตพฺพํ	๖๓๒/๔๘๖
ฉฑฺเฑติ	๒๓๗/๒๘๑,๖๓๒/๔๘๖
ฉฑฺเฑนฺติ	๒๓๗/๒๘๑,๖๓๒/๔๘๕
ฉฑฺเฑนฺโต	๖๒๓/๔๘๐,๖๒๔/๔๘๑
ฉฑฺเฑสฺสนฺติ	๖๓๒/๔๘๖
ฉฑฺเฑสฺสามิ	๖๓๒/๔๘๖
ฉตฺตปาณิ	๔๙๕/๔๑๑
ฉนฺทา	๔๘๘/๔๐๖
ฉนฺทาคตึ	๕๘๔/๗๘,๖๑๓/๙๔
ฉปฺปญฺจวาจาหิ	๖๑/๑๗๓
ฉพฺพสฺสปรมตา	๕๖๒/๖๒
ฉพฺพีเส	๕๐๐/๑๘
ฉมายํ	๖๔๑/๔๙๒,๖๔๕/๔๙๔
ฉวกสฺส	๖๔๗/๔๙๕
ฉวกี	๖๔๗/๔๙๕
ฉวโก	๖๔๗/๔๙๕
ฉวกํ	๖๔๗/๔๙๕
ฉพภิญฺโญ	๖๗/๑๗๗
ฉาทาเปสิ	๑๓๔/๒๒๒
ฉายา	๔๙๔/๑๓
ฉารตฺตํ	๖๕๖/๑๒๖
ฉาหา	๕๐๐/๑๘
ฉารตฺตปรมตา	๖๕๔/๑๒๕
ฉารตฺตปรมํ	๖๕๓/๑๒๔
ฉาหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
ฉินฺทิตฺวา	๓๘๒/๓๕๓
ฉินฺนกา	๑๗๕/๒๔๗
ฉินฺนภตฺตา	๕๕๒/๔๔๐
ฉินฺนภตฺโต	๑๙๓/๒๕๗,๒๐๔/๒๖๓, ๒๗๔/๓๐๐,๕๕๒/๔๔๐, ๕๖๕/๔๔๘,๕๗๑/๔๕๒
เฉทนกํ	๕๔๘/๔๓๘

[ช]

ชฏิลสฺส	๓๒๖/๓๒๗
ชตุมาสโก	๕๘๔/๗๗
ชนปทกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ชนปทจาริกํ	๔๗๑/๖,๖๓๑/๑๐๙
ชนปเทสุ	๑๕/๑๔๐-๑,๒๔๒/๒๘๓
ชนฺตาฆเร	๓๕๒/๓๓๙
ชโย	๑/๑๓๑
ชวกณฺณกํ	๑๕/๑๔๐
ชานุมณฺฑลํ	๕๗๖/๔๕๗
ชาตรูปึ	๕๐๖/๔๒๐,๕๘๔/๗๗
ชาตรูปรชตํ	๕๘๓/๗๗
ชาตา	๘๖/๑๙๖
ชาติยา	๕๔๙/๕๖
ชาติวาเทน	๔๙๙/๔๑๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ชานนฺติ	๕๗๖/๗๒,๖๕๗/๑๒๖, ๔๘๙/๔๐๗,๖๐๓/๔๗๐, ๖๐๗/๔๗๒,๖๔๗/๔๙๖
ชานนฺตา	๖๘/๑๗๘
ชานนฺตุ	๔๔๓/๓๘๙,๔๔๕/๓๙๐
ชานนฺโต	๓๘๔/๓๕๓, ๓๘๘,๓๙๑/๓๕๕,๓๙๖/๓๕๗, ๔๖๖/๓๙๗,๔๗๘/๔๐๒
ชานำ	๖๕๗-๖๕๙/๑๒๗-๑๒๘, ๑๒๐/๒๑๕,๑๓๙-๑๔๑/๒๒๕, ๑๙๒-๑๙๔/๒๕๖-๗,๒๔๓/๒๘๕, ๓๘๗-๘/๓๕๔-๕,๓๙๒-๓/๓๕๖, ๓๙๗-๘/๓๕๘-๙,๔๐๒-๓/๓๖๒-๓, ๔๐๗-๘/๓๖๔,๔๒๓-๔/๓๗๕, ๔๒๘-๙/๓๘๐-๑,๔๘๙-๔๙๐/๔๐๘
ชานาติ	๕๐๓/๒๑,๕๐๘/๒๕, ๕๑๕/๓๐,๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒, ๖๔๑/๑๑๖,๖๕๙/๑๒๗,๑๒๑/๒๑๕, ๑๔๑/๒๒๕,๑๖๙/๒๔๔,๑๗๕/๒๔๗, ๑๙๕/๒๕๗,๒๔๔/๒๘๕,๓๘๙/๓๕๕, ๓๙๔/๓๕๖,๓๙๙/๓๕๙,๔๐๔/๓๖๓, ๔๐๙/๓๖๕,๔๒๕/๓๗๕,๔๒๗/๓๗๗, ๔๓๐/๓๘๒,๔๓๒/๓๘๓, ๔๙๑/๔๐๘,๔๕๒/๔๔๑
ชานาม	๔๔๓/๓๘๙
ชานามิ	๕๖๕-๖/๖๕-๖๖,๕๙๓/๘๓, ๔๔๔-๕/๓๙๐,๔๙๕/๔๑๑
ชานาสิ	๕๖๕-๕๖๖/๖๕-๖๖
ชานาหิ	๕๓๙/๕๑,๕๘๔/๗๗, ๕๙๓/๘๓,๕๘๙/๘๑,๔๖๘/๓๙๘
ชานิตพฺพำ	๔๓๖/๓๘๖
ชานิตฺวา	๕๒๒/๓๔,๖๐๙/๙๑, ๖๑๑/๙๒,๒๓๑/๒๗๘,๓๕๗/๓๔๑, ๓๙๙/๓๕๙,๕๑๖/๔๒๖
ชาเนยฺย	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๖๑๓/๙๔,๓๓๕/๓๓๓
ชาเนยฺยาม	๔๗๔/๔๐๑
ชาเนยฺยุ	๔๔๔-๔๔๕/๓๙๐-๓๙๑
ชาโร	๖๐/๑๗๒,๒๖๙/๒๙๗
ชิฆจฺฉาย	๔๐๒/๓๖๒
ชิณฺโณ	๓๗๑/๓๔๗
ชิโน	๕๓๗/๔๗
ชิวฺหานิจฺฉารกำ	๖๒๕/๔๘๑
ชีวสญฺญิโน	๘๔/๑๙๖
ชีวำ	๘๔/๑๙๕
ชีวิตนฺตรายำ	๔๐๑/๓๖๐
ชีวิตินฺทฺริยำ	๓๘๔/๓๕๔
ชีเวยฺย	๔๐๒/๓๖๐-๓๖๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เชตพฺพา	๑/๑๓๑
โชติเก	๓๕๒/๓๓๙
[ฌ]	
ฌานสฺส	๖๗/๑๗๖,๗๑/๑๘๐-๑๘๑,๑๘๓,๗๒/๑๘๓-๑๘๕,๗๓/๑๘๕-๑๘๖,๗๕/๑๘๙-๑๙๐,๗๖/๑๙๑
ฌาเนน	๗๐/๑๘๐
ฌานำ	๗๐/๑๗๙,๗๑/๑๘๐-๑๘๑,๑๘๓,๗๒/๑๘๓-๑๘๕,๗๓/๑๘๕-๑๘๖,๗๔/๑๘๗-๑๘๘,๗๕/๑๘๙-๑๙๐,๗๖/๑๙๑
[ญ]	
ญตฺติ	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๑,๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔,๙๕/๒๐๒,๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘,๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑,๔๘๑/๔๐๓,๕๖๓/๔๔๖
ญตฺติกมฺมำ	๔๗๖/๔๐๒
ญตฺติจตุตฺถกมฺมำ	๔๗๖/๔๐๒
ญตฺติจตุตฺเถน	๑๔๘/๒๓๑,๑๕๕/๒๓๗
ญตฺติทุติยกมฺมำ	๔๗๖/๔๐๒
ญตฺติทุติเยน	๕๖๒/๔๔๖,๕๖๗/๔๔๘
ญตฺติยา	๔๐๔/๓๖๓,๔๒๐/๓๗๔
ญาณทสฺสนำ	๗๐/๑๗๙
ญาตกสญฺญี	๕๒๐/๓๓,๕๒๕/๓๖,๕๓๐/๔๐,๕๓๕/๔๕,๖๔๔/๑๑๘
ญาตกา	๔๗๓/๗,๕๓๒/๔๒,๕๕๙/๖๑,๑๙๕/๒๕๘
ญาตกานำ	๕๒๑/๓๓,๕๒๖/๓๖,๕๓๑/๔๐,๕๓๖/๔๕,๖๑๗/๙๘,๖๔๐/๑๑๓,๖๔๕/๑๑๙,๒๓๕/๒๘๐,๒๖๒/๒๙๔,๓๑๐/๓๑๙,๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓,๖๑๓/๔๗๖
ญาตเก	๕๒๐/๓๓,๕๒๕/๓๖,๕๓๐/๔๐,๕๓๕/๔๕,๖๔๔/๑๑๘,
ญาตโก	๕๑๕/๓๐,๕๒๗/๓๘,๖๔๑/๑๑๖
ญาติกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ญาติกสญฺญี	๕๐๖/๒๓,๕๑๓/๒๗-๒๘,๕๘๐/๗๔,๑๗๓/๒๔๕-๒๔๖,๑๗๘/๒๔๘,๕๕๕/๔๔๒-๔๔๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ญาติกา	๕๐๓/๒๑,๕๐๖-๕๐๗/๒๓, ๕๐๘/๒๕,๕๑๓-๕๑๔/๒๗-๒๘, ๕๗๖/๗๒,๕๘๐-๕๘๑/๗๔-๕, ๑๖๙/๒๔๔,๑๗๓-๑๗๔/๒๔๕-๖, ๑๗๕/๒๔๗,๑๗๘-๙/๒๔๘, ๕๕๒/๔๔๑,๕๕๕-๖/๔๔๓
ญาติกุลานิ	๒๓๖/๒๘๐
ญาติกุลํ	๑๙๓/๒๕๖,๒๔๒/๒๘๔
ญาติสาโลหิโต	๒๑๖/๒๖๘
ญาเปตพฺโพ	๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑, ๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑,๖๑๓/๙๔, ๙๔/๒๐๑,๙๖/๒๐๓,๑๔๔/๒๒๘, ๔๑๙/๓๗๒,๔๔๕/๓๙๑,๕๖๒/๔๔๖
[จ]	
จเปตฺวา	๔๗๖/๙,๕๐๗/๒๓, ๕๑๒/๒๗,๕๑๔/๒๘,๕๑๙/๓๒, ๕๓๙/๕๐,๕๖๒/๖๒,๕๘๔/๗๘, ๕๘๙/๘๑,๖๕๔/๑๒๕,๔๖/๑๖๒, ๕๒/๑๖๕,๖๔/๑๗๕,๗๐/๑๗๙, ๘๐/๑๙๓,๘๑/๑๙๔, ๑๒๒/๒๑๖,๑๓๘/๒๒๔, ๑๖๑/๒๔๐,๑๗๒/๒๔๕,๑๗๔/๒๔๖, ๑๗๙/๒๔๘,๑๘๓/๒๕๑,๑๘๙/๒๕๔, ๑๙๕/๒๕๗,๑๙๗/๒๕๘,๒๐๘/๒๖๔,
จเปติ	๔๙๗/๔๑๔
จเปสิ	๓๘๒/๓๕๓,๔๗๙/๔๐๓
จาตพฺพํ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑
จาเน	๕๔๐/๕๒,
จาเนน	๕๓๙/๕๑,๕๔๑/๕๒,
จาเนหิ	๑๔๙/๒๓๒
จานํ	๕๓๙/๕๑
จิโตกาโส	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑
[ฉ]	
ฉสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ	๔๐๒/๓๖๒
[ต]	
ตกฺกึ	๓๓๘/๓๓๔
ตฏฺฏิกึ	๑๑๒/๒๑๑
๒๑๘/๒๖๙,๒๒๐/๒๗๐,๒๒๗/๒๗๕, ๒๒๙/๒๗๕,๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕, ๒๔๙/๒๘๘,๒๕๔/๒๙๐,๒๖๖/๒๙๕, ๒๗๑/๒๙๙,๓๐๐/๓๑๓,๓๐๘/๓๑๘, ๓๑๔/๓๒๑,๓๕๔/๓๔๐,๓๖๔/๓๔๔, ๕๐๖/๔๒๐,๕๑๓/๔๒๕,๕๒๓/๔๒๙, ๕๕๔/๔๔๒,๕๖๑/๔๔๕, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔	

ปทานุกฺกโม	ปฬิเพ/องฺเก
ตฏฺฏิกา	๑๑๖/๒๑๒
ตถานาสิตํ	๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
ตถารูปปจฺจยา	๓๑๒-๓๑๖/๓๒๑-๓๒๒,๓๕๒-๓๕๕/๓๓๙-๓๔๐
ตถารูปปจฺจยํ	๓๑๔/๓๒๑,๓๕๔/๓๔๐
ตถารูปา	๑๔๗/๒๓๐,๕๑๒-๕๑๔/๔๒๔-๔๒๕
ตถารูปานิ	๒๖๖/๒๙๓
ตถารูเป	๕๑๑/๔๒๔,๕๑๕/๔๒๕
ตถารูเปสุ	๖๕๓/๑๒๓,๖๕๔/๑๒๔,๕๖๓/๔๔๖,๕๖๔/๔๔๗,๕๖๖/๔๔๘,๕๖๗/๔๔๙,๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒,๕๗๓/๔๕๓
ตถารูปี	๕๑๓/๔๒๕
ตถาวาทินา	๔๒๓-๔๒๕/๓๗๔-๓๗๕
ตถาสญฺญี	๔๖๓/๓๙๖
ตทนุจฺฉวิกํ	๒๖๙/๒๙๘
ตทนุโลมิกํ	๒๖๙/๒๙๘
ตทหุชาตา	๒๘๖/๓๐๕
ตทหุปสมฺปนฺนสฺส	๑๔๙/๒๓๑
ตทหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
ตทุตฺตริ	๓๐๙/๓๑๘-๓๑๙
ตทุตฺตริสญฺญี	๓๐๙/๓๑๘-๓๑๙
ตนฺตวายสฺส	๖๔๑/๑๑๔
ตนฺตวาเย	๖๔๑-๖๔๔/๑๑๖-๑๑๘
ตนฺตวาเยหิ	๖๓๖-๖๓๗/๑๑๑-๑๑๒,๖๓๘/๑๑๓,๖๔๒-๖๔๓/๑๑๖-๑๑๗
ตนฺตวาโย	๖๔๑/๑๑๔
ตนฺตวายํ	๖๔๑/๑๑๔
ตปฺปิตุกาโม	๓๕๔/๓๓๙
ตลสตฺติกํ	๔๕๔/๓๙๓-๓๙๔,๔๕๕-๔๕๗/๓๙๔
ตสฺสปาปิยสิกา	๖๕๕/๕๐๒
ตหึ	๖๐๓/๔๗๐
ตาวกาลิกํ	๕๑๔/๒๘
ตาวตกํ	๒๓๓/๒๗๙
ติจีวเรน	๔๕๙/๑,๔๗๒-๔๗๖/๗-๙
ติจีวรํ	๔๕๙/๑,๔๗๓-๔๗๔/๗-๘
ติฏฺฐติ	๕๕/๑๖๘,๑๕๓/๒๓๖,๒๐๒/๒๖๐,๒๘๘/๓๐๗,๒๙๓/๓๐๙,๔๗๒/๔๐๐
ติฏฺฐถ	๔๖๙/๓๙๙
ติฏฺฐนฺติ	๔๙๘/๑๕-๑๖,๖๒๑/๑๐๓,๖๔๗/๑๒๐
ติฏฺฐมฺห	๔๖๙/๓๙๙
ติฏฺฐมาน	๕๓๘/๔๙,๑๙๒/๒๕๕
ติฏฺฐิตุ	๔๗๑/๔๐๐
ติฏฺฐิสฺสถ	๔๖๙/๓๙๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ติฏฺฐิสฺสนฺติ	๔๖๙/๓๙๙
ติฏฺเจยฺย	๔๗๐-๔๗๑/๓๙๙-๔๐๐
ติณกุฏิกาย	๑๓๘/๒๒๔
ติณณฺหูปกำ	๖๒๐/๑๐๑
ติณภิสิ	๑๑๑/๒๑๐
ติณวตฺถารโก	๖๕๕/๕๐๒
ติณสนฺถารกำ	๓๒๖/๓๒๗
ติณสนฺถาโร	๑๑๖/๒๑๒
ติเณน	๕๑๗/๓๑,๑๓๗/๒๒๔
ติณกุกูปมา	๔๑๗/๓๖๙,๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
ติณำ	๑๓๙/๒๒๔,๑๔๐/๒๒๕, ๑๔๒/๒๒๕-๒๒๖
ติตฺถิยสญฺญี	๒๗๒/๒๙๙
ติตฺถิยเสยฺยาย	๕๕๖/๔๔๓
ติตฺถิยเสยฺยำ	๓๐๒/๓๑๔,๕๑๕/๔๒๕
ติตฺถิยา	๖๑๐/๙๑,๑/๑๓๐-๑๓๑, ๒๐๓/๒๖๒,๒๖๙/๒๙๘
ติตฺถิยานำ	๑/๑๓๐,๒๖๙/๒๙๘
ติตฺถิเย	๒๗๒/๒๙๙
ติตฺถิเยหิ	๑/๑๓๐-๑๓๑
ติปุริโส	๓๑๔/๓๒๑
ติพนฺธน	๖๑๓/๙๓,๖๑๖/๙๕-๙๘
ติพนฺธโนกาสำ	๖๑๖/๙๖-๙๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ติพฺพานำ	๔๐๒/๓๖๒
ติโยชนำ	๕๗๓-๕/๗๐-๗๑
ติโยชนปรมำ	๕๗๒-๓/๗๐
ติรจฺฉานกถา	๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙-๒๓๐, ๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ติรจฺฉานคตปาโณ	๓๘๔/๓๕๔
ติรจฺฉานคตมนุสฺสวิคฺคหิตฺถิยา	๖๕/๑๗๕,๒๘๗/๓๐๖, ๒๙๒/๓๐๙,๔๑๕/๓๖๘
ติรจฺฉานคตา	๒๗/๑๕๐,๕๗/๑๗๐, ๖๔/๑๗๔,๒๘๖/๓๐๕, ๒๙๑/๓๐๘,๔๑๔/๓๖๗
ติรจฺฉานคติตฺถิยา	๕๘/๑๗๑
ติรจฺฉานคโต	๑๕/๑๔๒, ๒๕/๑๔๘-๑๔๙, ๓๘/๑๕๗,๔๐/๑๖๐
ติรจฺฉานคตำ	๒๕/๑๔๘-๑๔๙
ติริยำ	๕๓๑/๔๓๒,๕๓๓-๔/๔๓๓, ๕๔๓-๔/๔๓๖
ติริยนฺตรณาย	๑๘๘-๙/๒๕๓-๔
ติลเตลำ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๕๘
ตีรำ	๒๑๔/๒๖๗
ตีหา	๕๐๐/๑๘

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ตีหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
ตุณฺหสฺส	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๒, ๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔, ๙๕/๒๐๒,๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘, ๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
ตุณฺหี	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๒, ๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔, ๙๕/๒๐๒,๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘, ๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
ตุณฺหีภาเวน	๕๕/,๒๑๖/๒๖๘, ๒๒๑/๒๗๑
ตุทนฺติ	๓๓๒/๓๓๑
ตุริโต	๔๗๑/๔๐๐,๕๐๒/๔๑๗
ตุลํ	๕๕๔/๕๘
ตุลยิตพฺพํ	๔๓๖/๓๘๖
ตุลา	๕๕๔/๕๘
ตูลํ	๕๒๘/๔๓๐
ตูโลนทฺธํ	๕๒๖-๗/๔๓๐
เตโชธาตุ	๓๒๖/๓๒๘
เตเมตฺวา	๒๕๒/๒๘๙
เตลํ	๖๒๒-๓/๑๐๔,๒๕๗/๒๙๑, ๒๕๙-๒๖๐/๒๙๒
เตลสปากเก	๓๒๙/๓๓๐
เตวิชฺโช	๖๗/๑๗๗

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
[ถ]	
ถกฺกิเต	๑๕๓/๒๓๖
ถมฺเภน	๒๘๖/๓๐๖
ถเล	๕๐๒/๔๑๗
ถวิกำ	๕๐๒/๔๑๗
ถามสา	๔๒๘/๓๗๘
ถุลฺลกจฺฉา	๕๓๙/๔๓๔
ถูปโต	๖๑๐/๔๗๓
ถูปีกตำ	๖๐๕/๔๗๑
เถยฺยสตฺถสญฺญี	๔๑๐/๓๖๕
เถยฺยสตฺเถ	๔๑๐/๓๖๕
เถยฺยสตฺเถน	๔๐๗-๔๐๘/๓๖๔
เถยฺยสตฺโถ	๔๐๙/๓๖๕
เถรสฺส	๖๑๕/๙๔
เถรา	๔๙/๑๖๔,๑๔๔/๒๒๖, ๑๔๗/๒๒๙,๑๕๓/๒๓๕, ๑๕๙/๒๓๘,๑๖๔/๒๔๑, ๑๙๒/๒๕๕,๔๓๘/๓๘๗, ๕๔๗/๔๓๗
เถเร	๑๑๙/๒๑๔
เถโร	๖๑๕/๙๔,๖๑๘/๙๙, ๑๑๙/๒๑๔,๑๔๔/๒๒๖, ๒๐๔/๒๖๒,๒๖๓/๒๙๔
โถกำ	๕๕๒/๕๗,๒๒๑/๒๗๒

ปทานุกฺกโม	ปฏฺเพ/องฺเก
	[ท]
ทชฺเชถ	๕๓๔/๔๔
ทชฺเชหิ	๕๒๙/๔๐,๕๓๙/๕๐
ทฏฺฐุกามา	๓๑๑/๓๒๐
ทฏฺโฐ	๕๑๑/๔๒๔
ทฑฺฒา	๘๖/๑๙๗
ทฑฺฒํ	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙, ๕๐๐/๑๖,๕๑๙/๓๒,
ทฑฺฒสญฺญี	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๒๔/๑๐๕,๖๕๐/๑๒๒
ทณฺฑปาณิสฺส	๖๓๕/๔๘๘
ทณฺโฑ	๖๓๕/๔๘๘
ทเทยฺย	๔๗๐/๖,๕๐๕/๒๒, ๕๑๒/๒๗,๕๓๔/๔๔
ทเทยฺยาสิ	๕๐๘/๒๕
ทเทยฺยุ	๔๖๖/๔,๕๐๕/๒๒, ๕๑๒/๒๗,๕๓๔/๔๔
ทธิ	๒๕๗/๒๙๑, ๒๕๙-๒๖๐/๒๙๒-๓
ทนฺตกฏฺโ	๕๙๕/๘๔,๖๔๓/๑๑๘, ๔๘๖/๔๐๕,๔๙๑/๔๐๘
ทนฺตกาเรน	๕๑๖/๔๒๖
ทนฺตกาโร	๕๑๖/๔๒๖
ทนฺตมยํ	๕๑๗/๔๒๗
ทนฺโต	๕๑๘/๔๒๗
ทมฺมิ	๔๖๗/๕,๔๗๖/๙, ๕๐๐/๑๘,๕๐๕/๒๒ -อาทิ
ทยฺหติ	๔๖๙/๕,๕๐๒/๑๙
ทยฺหนฺติ	๖๕๒/๑๒๓
ทโว	๖๒๗/๔๘๒
ทวํ	๖๒๗/๔๘๒
ทวกมฺยตา	๓๒-๓๔/๑๕๒-๑๕๕
ทสสิกฺขาปทิกา	๓๗๔/๓๔๙
ทสสิกฺขาปทิโก	๓๗๔/๓๔๙
ทสา	๕๓๓/๔๓๓
ทสาหปรมํ	๔๖๑-๓/๓,๖๐๐-๖๐๒/๘๗
ทสาหปรมตา	๔๖๓/๓,๖๐๒/๘๗
ทสาหา	๕๐๐/๑๘
ทสาหาติกฺกนฺเต	๔๖๘/๕,๖๐๗/๘๙
ทสาหาติกฺกนฺโต	๖๐๒,๖๐๔/๘๘, ๖๐๖/๘๙
ทสาหาติกฺกนฺตํ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔
ทสาหานติกฺกนฺเต	๔๖๘/๕,๖๐๗/๘๙
ทสาหานาคตํ	๖๔๘/๑๒๐, ๖๔๙/๒๑๒
ทสาหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
ทสิกสุตฺตํ	๕๙๕/๘๔,๖๔๓/๑๑๘, ๔๘๖/๔๐๕,๔๙๑/๔๐๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ทสฺสถ	๕๔๒/๕๓,๖๕๗/๑๒๖, ๔๔๙/๓๙๒,๔๘๙/๔๐๗
ทสฺสนาย	๒๔๗/๒๘๗, ๓๑๑-๓๑๕/๓๑๙-๓๒๒,๓๒๔/๓๒๖
ทสฺสนียา	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒,๕๕/๑๖๘
ทสฺสนีโย	๕๕/๑๖๘,๕๔๗/๔๓๗
ทสฺสนูปจารํ	๒๗๖/๓๐๑,๓๒๔/๓๒๖
ทสฺสาม	๕๓๔/๔๓,๖๕๗/๑๒๖
ทสฺสามิ	๕๒๙/๓๙
ทสฺเสตฺวา	๒๙๕/๓๑๐
ทหติ	๘๗/๑๙๗
ทหาเปติ	๘๗/๑๙๗
ทาตพฺพา	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑, ๕๖๒/๔๔๖
ทาตพฺโพ	๖๐๒/๘๘,๖๐๔, ๖๐๖/๘๙,๖๐๘/๙๐, ๑/๑๓๑,๖๕๕/๕๐๒
ทาตพฺพํ	๔๖๓/๔,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๐/๖,๒๙๕/๓๑๐,๕๐๖/๔๒๑
ทาตุกาโม	๔๖๑/๒,๖๑๙/๙๙
ทาตุ	๕๕๙/๖๑
ทานปญฺจมํ	๖๖๑/๑๒๙
ทานํ	๔๗๔/๘, ๕๖๐/๖๒,๕๖๓/๔๔๖
ทาเปสิ	๒๓๐/๒๗๖
ทายกา	๔๘๙/๔๐๗
ทารกสทฺโท	๔๐๒/๓๖๒
ทารกสทฺทํ	๔๐๒/๓๖๒
ทารกา	๕๕๗/๕๙,๔๐๒/๓๖๐
ทาริกา	๒๘๖/๓๐๕
ทารุมาสโก	๕๘๔/๗๗
ทาสกมฺมกรโปริสสฺส	๖๗/๑๗๗
ทิฏฺจ	๓-๔/๑๓๒,๖-๙/๑๓๓-๑๓๖
ทิฏฺฐธมฺมิกานํ	๕๖๖/๖๗
ทิฏฺจึ	๔-๕/๑๓๒-๑๓๓,๗/๑๓๕, ๑๐/๑๓๗
ทิฏฺจิคตา	๔๑๗/๓๗๐,๔๒๘/๓๗๘
ทิฏฺจิคเตน	๔๑๗/๓๗๑,๔๒๘/๓๗๙
ทิฏฺจิคตํ	๔๑๗/๓๖๙-๓๗๑, ๔๒๐/๓๗๓,๔๒๘/๓๗๗-๓๗๙
ทิฏฺจิยา	๔๒๐/๓๗๓
ทิฏฺจิวิปตฺติยา	๔๖๒/๓๙๖
ทิฏฺเจน	๓๑๑/๓๒๐
ทินฺน	๔๗๔/๘,๕๐๐/๑๗, ๕๐๕/๒๒,๕๐๘/๒๔ -อาทิ
ทิยฑฺโฒ	๓๕๘/๓๔๒
ทิวา	๒๙๔/๓๑๐
ทิวาวิหาราย	๕๐๘/๒๔

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ทิวาวิหารํ	๕๐๘/๒๔
ทิสฺสติ	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๓๒๔-๕/๓๒๕-๖,๕๗๓/๔๕๒
ทิสฺสนฺติ	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๕๗๓/๔๕๒
ทีฆํ	๖๑๖/๔๗๗
ทีฆโส	๕๓๑/๔๓๒,๕๓๓-๔/๔๓๓, ๕๓๘-๙/๔๓๔-๕,๕๔๓-๔/๔๓๖
ทุกฺกฏ	๔๖๘/๕,๔๗๐/๖, ๔๙๕/๑๔,๕๐๑/๑๙ -อาทิ
ทุกฺขา	๔๐๒/๓๖๐
ทุกฺขานิ	๔๐๒/๓๖๑
ทุกฺขี	๓๒๖/๓๒๗
ทุคฺคตสฺส	๖๒๐/๑๐๒
ทุจฺโจลา	๖๕๒/๑๒๓
ทุชฺชานํ	๖๔๖/๑๑๙
ทุฏฺฐุลฺลํ	๗๘-๗๙/๑๙๒, ๓๙๗-๘/๓๕๘-๙
ทุฏฺฐุลฺลา	๓๙๘/๓๕๙
ทุฏฺฐุลฺลาทุฏฺฐุลฺลํ	๖๔/๓๗๔, ๒๙๑/๓๐๘,๔๑๔/๓๖๗
ทุฏฺฐุลฺลาปตฺติสญฺญี	๘๒/๑๙๕, ๔๐๐/๓๕๙
ทุฏฺฐุลฺลาย	๘๒/๑๙๔,๔๐๐/๓๕๙
ทุนฺนิกฺขิตฺตํ	๓๘๑/๓๕๒
ทุนฺนิวตฺถา	๓๐๕/๓๑๕-๖
ทุนฺนีหตํ	๓๙๒/๓๕๖
ทุปฺปารุตา	๓๐๕/๓๑๕-๓๑๖
ทุพฺพณฺณกรณานํ	๓๖๘-๓๖๙/ ๓๔๖-๓๔๗
ทุพฺพณฺณกรณาย	๕๖๗-๕๖๘/๖๗, ๓๖๘-๙/๓๔๖-๗
ทุพฺพณฺณกรณํ	๓๖๘-๓๖๙/ ๓๔๖-๓๔๗
ทุพฺพณฺณา	๖๘/๑๗๘
ทุพฺพลจีวร	๖๓๑/๑๐๙,๑๖๙/๒๔๓, ๔๘๔/๔๐๔
ทุพฺพลา	๕๕๒/๔๔๑,
ทุพฺภรตาย	๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘
ทุพฺภาสิตํ	๒๔/๑๔๗-๑๔๘, ๒๗/๑๕๐,๔๐/๑๕๙
ทุพฺภาสิตสฺส	๓๒/๑๕๒-๑๕๓, ๓๓/๑๕๓-๑๕๔,๓๔/๑๕๔-๑๕๕
ทุพฺภิกฺขา	๖๗/๑๗๖
ทุมฺมงฺกูนํ	๕๖๖/๖๗
ทุมฺมโน	๓๒๖/๓๒๗
ทุราคตานํ	๔๐๒/๓๖๒
ทุรุตฺตานํ	๔๐๒/๓๖๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ทุลฺลทฺธ์	๕๔๒/๕๓,๓๑๑/๓๒๐, ๓๒๒/๓๒๔,๔๔๔/๓๙๐
ทุลฺลภ์	๓๒๖/๓๒๘
ทุสฺสํ	๔๙๖/๔๑๒
ทุสฺสติ	๓๕๘/๓๔๒,๓๖๐/๓๔๓
ทุสฺสปลฺลตฺถิกาย	๖๐๑/๔๖๙, ๖๔๒/๔๙๒
ทุสฺสวณิชฺชํ	๕๒๒/๓๔
ทูต	๔๗๓/๗,๕๓๗/๔๕-๔๖, ๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐๕๑,๕๕๙/๖๑, ๖๔๖/๑๑๙,๒๑๖/๒๖๘,๓๑๒/๓๒๐
ทูตเกน	๕๔๑/๕๒
ทูเตยฺยํ	๖๗/๑๗๖
ทูรโต	๓๒๖/๓๒๗
ทูเสสิ	๑๓๔/๒๒๒
ทูเสสุ์	๑๘๑/๒๕๐
เทฑฺฑุเภน	๓๒๖/๓๒๙
เทติ	๔๗๔/๘,๕๔๑/๕๒, ๕๖๐/๖๒,๕๙๓/๘๓, ๖๓๕/๑๑๑ -อาทิ
เทถ	๔๗๐/๖,๕๑๗/๓๑, ๕๒๒/๓๔,๕๕๗/๕๙-๖๐, ๕๘๒/๗๕-๗๖-อาทิ
เทนฺติ	๖๗/๑๗๗
เทยฺยธมฺโม	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙,
เทวตาภาสิโต	๔๖/๑๖๓,๖๔/๑๗๔, ๖๓๔/๔๘๘
เทโว	๓๖๒/๓๔๔
เทสาเปตพฺโพ	๕๖๕/๖๔
เทสาเปสฺสาม	๕๖๖/๖๕
เทเสตพฺพ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑ -อาทิ
เทเสตฺวา	๖๐/๑๗๒
เทเสติ	๖๔-๖๖/๑๗๕, ๖๓๔-๖๔๕/๔๘๘-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๐/๔๙๗-๔๙๘
เทเสตุ์	๖๑/๑๗๓,๖๒/๑๗๔, ๑๕๙/๒๓๙,๖๓๔/๔๘๗, ๖๔๗/๔๙๖
เทเสถ	๖๑/๑๗๓,๑๕๙/๒๓๙, ๖๓๓/๔๘๗,๖๔๖/๔๙๕
เทเสนฺติ	๖๒/๑๗๔,๑๕๙/๒๓๙, ๖๓๓/๔๘๖,๖๓๕-๖๔๖/๔๘๘-๔๙๔, ๖๔๘-๖๕๐/๔๙๗-๔๙๘
เทเสยฺย	๖๐-๖๑/๑๗๓, ๖๓-๖๔/๑๗๔-๕,๖๓๔/๔๘๘
เทเสสฺสถ	๖๓๓/๔๘๗,๖๔๖/๔๙๕
เทเสสฺสนฺติ	๖๓๓-๔/๔๘๗,๖๔๖/๔๙๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เทเสสฺสาม	๖๘/๑๗๘
เทเสสฺสามิ	๖๓๓-๖๔๕/๔๘๗-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๐/๔๙๖-๔๙๘
เทเสสิ	๖๐/๑๗๒
เทเสสุ๋	๖๑/๑๗๓,๑๕๙/๒๓๙
เทหิ	๕๓๙/๕๐-๕๑,๕๘๒/๗๕-๗๖, ๕๙๓/๘๓,๕๙๕/๘๔,๖๔๑/๑๑๔, ๘๘/๑๙๗,๙๓/๒๐๐,๒๒๑/๒๗๐,
โทเณน	๓๐๕/๓๑๖
โทส	๗๑/๑๘๓,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๗,๗๔/๑๘๗, ๗๕/๑๙๐,๔๘๘/๔๐๖
โทสปริยุฏฺฐิตํ	๒๓/๑๔๗
โทสาคตึ	๕๘๔/๗๘,๖๑๓/๙๔
ทฺวงฺคุลา	๖๑๓/๙๓
ทฺวาทสปุริโส	๓๑๔/
ทฺวารโกสา	๑๓๕-๑๓๖/๒๒๓
ทฺวารฏฺฐปนาย	๑๓๖/๒๒๓
ทฺวาเร	๑๒๖/๒๑๘
ทฺวิกฺขตฺตุ๋	๕๓๙/๕๑
ทฺวิตฺติกฺขิตฺตุ๋	๕๓๘/๔๙
ทฺวิตฺติจฺฉทนสฺส	๑๓๕/๒๒๓
ทฺวิตฺติปตฺตปูรา	๒๓๒-๓/๒๗๘-๙
ทฺวิรตฺตติรตฺตํ	๕๐/๑๖๕,๔๒๙/๓๘๑
ทฺวิพนฺธน	๖๑๓/๙๓,๖๑๖/๙๕-๙๘
ทฺวิพนฺธโนกาส	๖๑๖/๙๖-๙๘
ทฺวีหิติกา	๖๗/๑๗๖
ทฺวีหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗

[ธ]

ธญฺญกรณ๋	๔๗๗/๙,๔๙๑/๑๒
ธตา	๑๔๗/๒๓๙
ธนิฏฺฐกา	๑๕/๑๔๙
ธเนน	๕๙๙/๑๗,๕๓๖/๔๕
ธมฺนิสนฺถตฺตา	๖๘/๑๗๘
ธมฺม	๕๓๙/๕๑,๖๔๓/๑๑๘, ๔๔-๔๗/๑๖๒-๑๖๓,๕๕/๑๙๙, ๖๙-๖๖/๑๗๒-๑๗๕ -อาทิ
ธมฺมกถิก	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๙, ๒๘-๓๓/๑๕๑-๑๕๕,๓๘/๑๕๗, ๔๙-๔๑/๑๖๙-๑๖๑, ๑๙๕/๒๕๗,๔๓๕/๓๘๕
ธมฺมกมฺมสญฺญี	๑๙๑/๒๙๕, ๑๙๖/๒๙๗,๑๕๙-๑/๒๓๓, ๑๖๗/๒๔๒,๓๙๕/๓๕๗,๔๒๑/๓๗๔
ธมฺมกมฺเม	๑๙๑/๒๙๕,๑๙๖/๒๙๗, ๑๕๑/๒๓๓,๑๖๗/๒๔๒, ๓๙๕/๓๕๗,๔๒๑/๓๗๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ธมฺมนิมนฺตนาย	๕๑๕/๒๙
ธมฺมปฏิสํยุตฺตํ	๑๕/๑๔๙
ธมฺมปุเรกฺขารสฺส	๓๕/๑๕๕
ธมฺมรกฺขิต	๑๗/๑๔๓,๒๗/๑๕๙, ๓๙/๑๕๘
ธมฺมสมฺโภโค	๔๒๕/๓๗๖
ธมฺมสฺสวนาย	๔๙/๑๖๔
ธมฺมานาทริยํ	๓๔๒/๓๓๕
ธมฺมี	๔๖๑/๓,๔๗๙/๖,๔๗๓/๗, ๔๙๗/๑๕,๒๑๙/๒๖ -อาทิ
ธมฺมิยา	๕๑๕/๒๘,๕๗๖/๗๒, ๖๑๘/๙๙,๕๕/๑๖๙,๑๔๔/๒๒๗, ๒๓๙/๒๗๗
ธมฺมุปสญฺหิโต	๔๖/๑๖๓, ๖๔/๑๗๔,๖๓๔/๔๘๘
ธารยามิ	๔๗๔/๘,๕๖๙/๖๒, ๕๘๕/๗๘,๕๙๙/๘๑ -อาทิ
ธารยิตฺวา	๕๕๔/๕๘,๖๔๑/๑๑๔
ธาเรตพฺพ	๔๖๑-๔๖๓/๒-๓, ๕๕๘-๕๕๙/๖๙-๖๑,๕๖๑-๕๖๒/๖๒, ๖๙๙-๖๙๒/๘๗,๖๑๒/๙๓,๖๑๕/๙๕
ธาเรตุ	๕๕/๑๖๙
ธาเรตุ	๔๖๑/๓,๖๙๙/๘๗
ธาเรติ	๕๔๗/๔๓๗
ธาเรสิ	๕๔๗/๔๓๗
ธาเรนฺติ	๕๓๑/๔๓๑,๕๔๒/๔๓๕
ธาเรยฺย	๔๖๙/๒, ๕๙๙/๘๖,๕๕/๑๖๙
ธาเรสฺสถ	๔๕๙/๒,๕๙๘/๘๖, ๕๓๑/๔๓๒,๕๓๗/๔๓๔, ๕๔๒/๔๓๖
ธาเรสฺสสิ	๕๔๗/๔๓๗
ธาเรสฺสนฺติ	๔๕๙/๒,๕๙๘/๘๖, ๕๓๑/๔๓๒,๕๓๗/๔๓๔, ๕๔๒/๔๓๖
ธิรตฺถุ	๖๔๗/๔๙๖
ธียติ	๖๔๗/๔๙๖
ธุตฺตกา	๑๗๕/๒๔๗
ธุตฺติกา	๑๗๕/๒๔๗
ธุตฺเตหิ	๕๑๙/๓๒
ธุรํ	๓๙๙/๓๕๙
ธุวผโล	๖๔๗/๔๙๕
ธูตตฺถาย	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
ธูมายติ	๑๕๓/๒๓๖
โธตํ	๕๙๕/๒๒
โธว	๕๙๕/๒๒,๕๗๘/๗๓
โธวติ	๕๙๗/๒๓,๕๘๑/๗๕
โธวนฺติยา	๕๘๑/๗๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
โธวนฺติโย	๕๗๖/๗๑-๗๒
โธวาปนํ	๕๔๑/๕๒
โธวาปิตํ	๕๙๕/๒๒
โธวาปิตานิ	๕๗๘/๗๓
โธวาเปติ	๕๙๖-๕๙๗/๒๒-๒๓, ๕๗๙-๕๘๑/๗๓-๗๕
โธวาเปถ	๕๗๖/๗๒
โธวาเปสิ	๕๙๓/๒๑
โธวาเปนฺติ	๕๗๖/๗๑-๗๒
โธวาเปยฺย	๕๙๔/๒๑,๕๗๗/๗๓
โธวาเปสฺสถ	๕๗๖/๗๒
โธวาเปสฺสติ	๕๙๓/๒๙-๒๑
โธวาเปสฺสสิ	๕๙๓/๒๑
โธวิสฺสามิ	๕๙๓/๒๙

[น]

นกมฺมารหสฺส	๔๗๘/๔๙๒
นกยวิกฺกยสญฺญี	๕๖๖/๘๕
นกยวิกฺกเย	๕๙๖/๘๕
นกฺขมติ	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๒,๕๘๕/๗๘, ๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔,๙๕/๒๐๒, ๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘,๔๒๐/๓๗๓, ๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
นคณโภชนสญฺญี	๒๑๙/๒๗๙
นคณโภชเน	๒๑๙/๒๗๙
นครกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
นครทฺวาเร	๑๕๓/๒๓๖,๓๒๖/๓๒๙
นคฺค	๕๑๗/๓๑,๖๒๖/๑๙๖, ๖๒๙/๑๙๘,๔๙/๑๖๔
นฏปุพฺพโก	๖๒๗/๔๘๒
นฏฺจ	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙, ๕๙๙/๑๖,๕๒๔/๓๕, ๓๗๑/๓๔๗,๕๙๖/๔๒๑
นฏฺจการณา	๕๒๖/๓๖
นฏฺจจีวร	๕๑๗/๓๑,๕๑๘-๙/๓๒, ๕๒๒/๓๔,๖๓๙/๑๙๘
นฏฺจปตฺตสฺส	๖๑๙-๖๑๑/๙๑-๙๒, ๖๑๗/๙๘
นฏฺจสญฺญี	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๙๑/๑๙,๖๙๗/๘๙,๖๒๔/๑๙๕, ๖๕๙/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
นตทุตฺตริ	๓๙๙/๓๑๘-๓๑๙
นตทุตฺตริสญฺญี	๓๙๙/๓๑๘-๓๑๙
นปฺปโหติ	๔๙๗/๑๕,๕๙๙/๑๗
นวํ	๕๕๓-๔/๕๘, ๕๕๘-๙/๖๙-๖๑,๕๖๑-๒/๖๒, ๕๖๗-๘/๖๗-๖๘,๖๑๒/๙๓, ๓๖๘-๙/๓๔๖-๗,๕๒๒-๓/๔๒๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
นวกมฺมํ	๘๔/๑๙๕,๘๙/๑๙๘, ๑๓๙/๒๒๔
นวนีตํ	๖๒๒-๓/๑๙๔,๒๕๗/๒๙๑, ๒๕๙-๒๖๙/๒๙๒
นสฺสติ	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔, ๕๙๒/๑๙,๖๙๘/๙๙,๖๒๕/๑๙๕, ๖๕๑/๑๒๒,๖๕๖/๑๒๖,๔๙๗/๔๑๓
นสฺเสยฺย	๖๑๕/๙๕,๓๔๒/๓๓๕
นหานํ	๔๕๙/๑
นหาปิตสิปฺปี	๑๕/๑๔๑
นฺหาเปตฺวา	๒๔๗/๒๘๗
นพการสิปฺปี	๑๕/๑๔๑
นโพ	๙๑/๒๙๙
นาค	๓๒๖/๓๒๘
นาจฺโจทาตํ	๑๕/๑๔๑
นาติกณฺหํ	๑๕/๑๔๑
นาติทีฆํ	๑๕/๑๔๑
นาติมหนฺโต	๖๑๕/๔๗๖
นาติรสฺสํ	๑๕/๑๔๑
นานตฺตกถํ	๕๐๘/๔๒๒
นานปฺปการกํ	๕๙๔-๕๙๕/๘๔
นานาโอวรกา	๔๘๙-๔๘๘/๑๙-๑๒
นานาคพฺภา	๔๘๙-๔๘๘/๑๙-๑๒
นานาเวรชฺชเก	๒๑๕/๒๖๗
นานูปจาโร	๔๗๗/๙-๑๙
นาภิมณฺฑลํ	๕๗๖/๔๕๗
นามํ	๑๕/๑๔๙-๑๔๒
นาม	๑๕/๑๔๙- นเกวลํ
นามานิ	๑๕/๑๔๙
นาเมน	๑๕/๑๔๙
นาลํ	๔๑๗-๔๒๙/๓๖๙-๓๗๓, ๔๒๘/๓๗๗-๓๗๙, ๔๒๙-๔๓๙/๓๘๑
นาวา	๔๘๘/๑๒,๒๑๔/๒๖๗
นาวาภิรูหนสมโย	๒๑๔-๒๑๕/๒๖๗, ๒๑๗-๒๑๘/๒๖๘-๒๖๙
นาสิตกสญฺญี	๔๓๑/๓๘๓
นาสิตเก	๔๓๑/๓๘๓
นาสิตโก	๔๓๙/๓๘๓
นาเสตุ	๔๒๘/๓๘๙
นาเสสิ	๔๒๘/๓๘๙
นาเสตพฺโพ	๔๒๘/๓๘๙
นาฬิโกทนํ	๖๙๒/๘๘
นิกฺกฑฺฒติ	๑๒๖-๒๒๘/๒๑๘-๒๑๙
นิกฺกฑฺฒถ	๑๒๔/๒๑๗
นิกฺกฑฺฒนาหจฺจ	๑๔๓/๒๒๖
นิกฺกฑฺฒนฺติ	๑๒๔/๒๑๗
นิกฺกฑฺฒาเปติ	๑๒๗-๒๒๘/๒๑๘-๒๑๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
นิกฺกฑฺฒาเปยฺย	๑๒๕-๑๒๖/๒๑๘
นิกฺกฑฺฒิสฺสนฺติ	๑๒๔/๒๑๗
นิกฺกฑฺเฒยฺย	๑๒๕-๑๒๖/๒๑๘
นิกฺกุชฺชิตํ	๕๕/๑๖๙
นิกฺขนฺตา	๒๘๓/๓๙๔,๕๙๑/๔๑๖
นิกฺขมิตฺวา	๕๑๗/๓๙,๕๔/๑๖๖, ๒๓๙-๑/๒๗๖-๗,๒๗๙/๓๙๓, ๓๑๔/๓๒๑,๓๒๑/๓๒๔, ๓๕๙/๓๓๘,๓๖๗/๓๔๖, ๔๑๒/๓๖๖,๕๗๙/๔๕๑
นิกฺขิตฺต	๔๗๑/๖, ๔๗๘-๔๘๘/๑๙-๑๒,๔๙๓/๑๓, ๔๙๘/๑๖,๖๔๗/๑๒๙
นิกฺขิตฺตมตฺเต	๓๙๙/๓๕๙
นิกฺขิปติ	๕๘๖/๗๙,๖๑๕/๙๕, ๒๕๒/๒๘๙
นิกฺขิปถ	๒๙๕/๓๑๙,๕๙๓/๔๑๘
นิกฺขิปนฺติ	๔๙๘/๑๕-๑๖
นิกฺขิปาหิ	๖๔๑/๑๑๔
นิกฺขิปิตพฺพ	๔๙๙/๑๖,๕๙๙/๑๗, ๖๑๕/๙๕,๖๓๙/๑๙๘,๖๔๘/๑๒๙, ๖๔๙/๑๒๑,๕๙๕/๔๒๙
นิกฺขิปิตฺวา	๔๗๑/๖,๔๗๘-๔๘๙/๑๙, ๔๘๒/๑๑,๔๘๔-๔๙๔/๑๑-๑๓, ๖๕๒/๑๒๓,๕๕/๑๖๘,๑๗๕/๒๔๖, ๕๙๒/๔๑๗,๕๙๖/๔๒๙
นิกฺขิปิตุ	๔๙๗-๔๙๘/๑๕, ๖๔๖/๑๑๙,๖๕๒/๑๒๒
นิกฺขิปิสฺสติ	๕๓๙/๕๙
นิกฺขิปิสฺสนฺติ	๔๙๘/๑๖
นิกฺขิเปยฺย	๔๙๙/๑๖,๕๙๙/๑๗, ๖๔๘/๑๒๙,๖๔๙/๑๒๑, ๖๕๓/๑๒๓,๖๕๔/๑๒๔
นิขนิยมาเน	๒๙๙/๒๖๙,๒๘๖/๓๙๖
นิคมกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
นิคมสฺส	๕๓๗/๔๗
นิคฺคหาย	๕๖๖/๖๗
นิโครฺโธ	๙๑/๒๙๙
นิจฺจปวารณา	๓๙๖-๓๙๗/๓๑๗
นิจฺจภตฺต	๑๙๒/๒๕๖,๒๒๙/๒๗๙, ๒๒๙/๒๗๕,๕๖๙/๔๕๙
นิจฺจภตฺติกา	๑๙๒/๒๕๕
นิฏฺฐิตจีวรสฺมึ	๔๖๒-๔๖๓/๓, ๔๗๒/๗,๔๗๕/๘,๔๗๖/๙, ๔๙๙-๕๙๙/๑๖
นิทหิตฺวา	๒๕๖/๒๙๙
นิทาเน	๔๕๙/๒,๔๖๑/๓,๔๗๓/๗, ๔๙๗/๑๕,๕๑๙/๒๖ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
นิทฺทิสิ	๕๓๗/๔๖,๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๙
นิทฺทิสิตพฺโพ	๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๙
นิทฺธูนติ	๖๒๓/๔๘๙
นิปชฺชติ/นิปชฺชนฺติ	๕๒/๑๖๖, ๕๗/๑๗๙-๑๗๑, ๔๒๕/๓๗๖,๔๓๙/๓๘๓
นิปติตฺวา	๕๕/๑๖๘
นิปนฺน	๕๙/๑๖๕,๕๒/๑๖๖,๕๔/๑๖๗, ๕๗/๑๗๙ -อาทิ
นิปนฺโนกาส	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๓๒๕/๓๒๖,๔๗๑/๔๙๙, ๕๗๓/๔๕๒
นิปฺปาเทสิ	๔๑๒/๓๖๖
นิปฺปีพิยมานา	๕๙๘/๒๕
นิปฺปีพิยมาโน	๕๑๕/๒๙, ๕๓๗/๔๗,๔๘๙/๔๙๗
นิมนฺตนปฏิปาฏิยา	๒๒๙/๒๗๕
นิมนฺตเน	๒๒๙/๒๗๕
นิมนฺติต	๑๙๒/๒๕๕,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๑/๒๗๑-๒,๒๒๗/๒๗๔, ๒๒๙/๒๗๕ -อาทิ
นิมนฺติตสญฺญี	๓๙๑/๓๑๓
นิมนฺเตตฺวา	๒๙๘/๒๖๔,๒๓๖/๒๘๙, ๕๖๔/๔๔๗
นิมนฺเตนฺติ	๒๑๙-๒๑๒/๒๖๕-๒๖๖, ๒๑๕/๒๖๗,๒๒๓-๔/๒๗๓-๒๗๔, ๕๖๗/๔๔๙
นิมนฺเตสิ	๑๙๒/,๒๙๔/๓๙๙, ๕๖๔/๔๔๗
นิมิตฺต	๕๘๕/๗๘,๕๙๙/๘๒, ๕๙๖/๔๒๙
นิมุชฺชติ	๓๓๗/๓๓๓,๓๓๙/๓๓๔
นิยฺยาเทตพฺโพ	๑๔๙/๒๓๑
นิยฺยาเทตฺวา	๑๕๓/๑๓๕
นิวตฺตาเปติ	๔๙๗/๔๑๔
นิวตฺถํ	๕๙๕/๒๑,๕๖๘/๖๗, ๖๒๘/๑๙๗
นิวตฺถาย	๖๓๙/๑๙๘
นิวาเตสุ	๔๙๒/๓๖๑
นิวาเรถ	๕๕๗/๔๔๓
นิวาเรสฺสถ	๕๕๗/๔๔๓
นิวาเรสฺสนฺติ	๕๕๗/๔๔๓
นิวาเสติ	๖๒๘-๖๓๐/๑๐๗-๑๐๘
นิวาเสตฺวา	๕๙๓/๒๙,๕๙๘/๒๔, ๕๘๒/๗๕,๖๒๐/๑๐๑, ๕๕/๑๖๘ -อาทิ
นิวาเสถ	๖๒๖/๑๐๖,๕๗๖/๔๕๖
นิวาเสนฺติ	๖๒๖/๑๐๖,๕๗๖/๔๕๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
นิวาเสสฺสถ	๖๒๖/๑๐๖,๕๗๖/๔๕๖
นิวาเสสฺสนฺติ	๖๒๖/๑๐๖,๕๗๖/๔๕๖
นิวาเสตพฺพํ	๖๒๗-๖๒๘/๑๐๖-๑๐๗, ๖๓๐/๑๐๘
นิวาเสยฺย	๖๒๗/๑๐๖
นิวาเสสฺสามิ	๕๗๖/๔๕๖
นิวิฏฺจา	๓๑๔/๓๒๑
นิวิฏฺโจกาส	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๓๒๕/๓๒๖,๔๗๑/๔๙๙, ๕๗๓/๔๕๒
นิวิสิ	๖๑๙/๑๐๐
นิเวสนํ	๔๗๗/๙,๔๘๙-๔๘๑/๑๙, ๖๒๐/๑๐๑,๖๒๑/๑๐๒, ๖๔๑/๑๑๕,๒๒๑/๒๗๑, ๒๓๙/๒๗๖-๒๗๗,๔๙๕/๔๑๒
นิเวสนทฺวาเร	๖๙/๑๗๒
นิสชฺช	๑๕๙/๒๓๙
นิสชฺชํ	๑๙๘/๒๕๙, ๒๗๙-๒๘๒/๓๙๒-๓๙๔
นิสินฺน	๕๙๘/๒๔,๕๑๕/๒๘, ๖๒๑/๑๐๒,๕๕/๑๖๙ -อาทิ
นิสินฺนปุพฺพํ	๔๔๔/๓๙๙,๔๔๕/๓๙๑
นิสินฺโนกาโส	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๓๒๕/๓๒๖,๔๗๑/๔๙๙,๕๗๓/๔๕๒
นิสีทติ	๕๓๙/๕๑,๕๔/๑๖๗, ๕๕/๑๖๘,๕๙/๑๗๑,๖๖/๑๗๕ -อาทิ
นิสีทถ	๒๗๙/๓๙๓
นิสีทน	๕๖๘/๖๗,๕๙๗/๘๕, ๑๑๖/๒๑๒,๓๗๘-๓๘๙/๓๕๑-๓๕๒, ๕๓๑-๕๓๔/๔๓๑-๔๓๓,๕๕๑/๔๓๙
นิสีทนปจฺจตฺถรณํ	๕๙๖/๒๓
นิสีทนสนฺถตํ	๕๖๗/๖๗,๕๖๘/๖๘
นิสีทนฺติ	๕๔/๑๖๗,๕๙/๑๗๑, ๕๙๙/๔๖๘,๖๐๑/๔๖๙
นิสีทาเปตฺวา	๒๖๙/๒๙๗
นิสีทิ	๕๙๓/๒๙,๕๙๘/๒๔,๕๑๕/๒๘, ๕๖๕/๖๔,๕๘๒/๗๕ -อาทิ
นิสีทิตพฺพํ	๕๓๙/๕๑,๑๔๙/๒๓๑, ๕๗๙/๔๕๘,๕๘๑/๔๕๙ -อาทิ
นิสีทิตุกาโม	๒๗๖/๓๙๑
นิสีทิตฺวา	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑ -อาทิ
นิสีทิสฺสามิ	๕๗๘/๗๓,๕๘๑/๔๕๙, ๕๘๓/๔๖๙,๕๘๕/๔๖๑ -อาทิ
นิสีทึสุ	๖๘/๑๗๘,๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๑๕๓/๒๓๕,๒๖๙/๒๙๘
นิสฺสคฺคิย	๔๖๙/๒,๔๖๒/๓, ๔๗๒/๗,๔๗๕/๘ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
นิสฺสชฺชามิ	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๖/๙,๕๙๙/๑๘, ๕๙๕/๒๒ -อาทิ
นิสฺสชฺชิตพฺพ	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙, ๕๙๙/๑๘,๕๙๕/๒๒, ๕๑๒/๒๗ -อาทิ
นิสฺสชฺชิตฺวา	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑,๖๐๒/๘๘, ๖๐๔,๖๐๖/๘๙,๖๑๓/๙๔
นิสฺสฏฺฐจีวรํ	๔๖๓,๔๖๔,๔๖๕/๔, ๔๖๗/๕,๔๗๐/๕-๖
นิสฺสฏฺฐปตฺโต	๖๐๒/๘๘,๖๐๔/๘๙, ๖๐๖/๘๙,๖๐๘/๙๙
นิสฺสฏฺฐปตฺตํ	๖๐๘/๙๙
นิสฺสฏฺโจ	๖๐๓/๘๘
นิสฺสฏฺจํ	๔๖๔,๔๖๖/๔,๕๗๕/๗๑, ๖๐๓/๘๘,๖๐๕/๘๙,๖๒๔/๑๐๕
นิสฺสยํ	๕๖๕/๖๕
นิสฺสํสยํ	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒, ๓๓๕/๓๓๒
นิสฺสาย	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๙๗
นิสฺสีมํ	๑๔๗/๒๒๙
นิหตาธิกรณํ	๓๙๒-๓๙๓/๓๕๖
นิหนิตพฺพํ	๓๙๒/๓๕๖,๓๙๓/๓๕๗
นีจฏฺฐานิยํ	๔๙๗/๔๑๔
นีเจ	๔๙๗/๔๑๔,๖๔๖/๔๙๔-๔๙๕ ๖๔๗/๔๙๖-๔๙๗
นีลํ	๓๖๘/๓๔๖,๓๖๙/๓๔๗
นีหรนฺติ	๒๓๗/๒๘๑
นีหริตฺวา	๖๔๑/๑๑๕,๒๓๒/๒๗๘, ๒๓๓/๒๗๙,๕๕๖/๔๔๓, ๕๖๙/๔๕๙,๖๓๒/๔๘๖
เนรยิโก	๑๕/๑๔๒
เนสาทา	๒๖/๑๔๙, ๒๙-๓๑/๑๕๑-๑๕๒, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๕,๔๑/๑๖๐
เนสาโท	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๒-๑๕๓, ๓๙/๑๕๗
เนสาทํ	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๒-๑๕๓
เนสาทชาติ	๑๕/๑๔๙,๓๘/๑๕๗

[ป]

ปกตญฺญุโน	๔๓๘/๓๘๗
ปกติกถา	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๘
ปกติยา	๖๒๑/๑๐๓,๑๐๗/๒๐๘, ๑๖๘/๒๔๓,๔๘๘/๔๐๖
ปกรเณ	๔๕๙/๒,๔๖๑/๓,๔๗๓/๗, ๔๙๗/๑๕,๕๑๙/๒๖ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปกาสิโต	๕๕/๑๖๙
ปกฺกมติ	๖๕๖/๑๒๖,๔๘๒/๔๐๔
ปกฺกมนฺติ	๔๗๑/๖, ๑๐๘/๒๐๘,๑๑๔/๒๑๑
ปกฺกมนฺตา	๑๐๘/๒๐๘,๑๑๔/๒๑๑-๒
ปกฺกมนฺเตน	๑๔๓/๒๒๖,๕๐๖/๔๒๑
ปกฺกมนฺโต	๑๐๙/๒๐๙, ๑๑๑-๒/๒๑๐-๒๑๑, ๑๑๕-๑๑๗/๒๑๒-๒๑๔
ปกฺกมิตุํ	๔๗๓-๔๗๔/๗-๘, ๕๕๙-๕๖๐/๖๑,๒๐๔/๒๖๒, ๒๐๖/๒๖๓
ปกฺกมิตพฺพํ	๑๓๖/๒๒๓,๕๐๖/๔๒๑
ปกฺกมิสฺสติ	๖๓๑/๑๐๙, ๑๒๐/๒๑๕,๔๗๙/๔๐๓
ปกฺกมิสฺสนฺติ	๔๗๑/๖, ๑๐๘/๒๐๘-๒๐๙,๑๑๔/๒๑๒
ปกฺกมิสฺสสิ	๔๗๙/๔๐๓
ปกฺกมิสฺสาม	๖๓๑/๑๐๙
ปกฺกมิสฺสามิ	๖๓๑/๑๐๙
ปกฺกมึสุ	๑๐๘/๒๐๘,๑๑๔/๒๑๑, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙,๒๖๙/๒๙๘
ปกฺกามิ	๕๐๘/๒๔,๕๖๖/๖๖, ๕๗๖/๗๒,๖๑๘/๙๙,๕๐/๑๖๕ -อาทิ
ปกฺเก	๕๐๘/๒๔,๒๓๐/๒๗๖
ปกฺโกสาเปตฺวา	๓๑๑/๓๑๙, ๓๓๕/๓๓๓,๔๙๕/๔๑๑
ปกฺขมานตฺตํ	๑๔๙/๒๓๒
ปกฺขิเก	๒๒๐/๒๗๐, ๒๒๙/๒๗๕,๕๖๙/๔๕๐
ปกฺขิปติ	๖๑๘/๔๗๘
ปกฺขิปนฺติ	๖๑๘/๔๗๘
ปกฺขิปิ	๕๐๓/๒๐
ปกฺขิปิตพฺโพ	๖๑๘/๔๗๘
ปกฺขิปิตฺวา	๕๗๓/๗๐
ปกฺขิปิสฺสามิ	๖๑๘/๔๗๘
ปคฺคณฺเหยฺย	๔๑๘/๓๗๑
ปคฺคเหตฺวา	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑, ๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐, ๖๐๒,๖๐๔,๖๐๖/๘๘-๘๙, ๖๑๓/๙๔,๕๙๐-๕๙๕/๔๖๔-๔๖๖
ปคฺคาหิกสาลํ	๕๒๒/๓๔
ปเคว	๕๗/๑๗๐,๒๘๖/๓๐๕
ปจถ	๕๔๒/๕๓-๕๔
ปจิ	๒๓๐/๒๗๖-๗
ปจฺจตฺถรณํ	๑๑๖/๒๑๒
ปจฺจนฺติมํ	๑๒๔/๒๑๖

ปทานุกฺกโม	ปพุเพ/องฺเก
ปจฺจเย	๒๔๑/๒๘๓,๒๔๖/๒๘๖, ๒๕๑/๒๘๘,๒๕๖/๒๙๐, ๒๖๘/๒๙๖,๕๕๖/๔๔๓, ๕๖๙/๔๕๐,๕๗๕/๔๕๕
ปจฺจโย	๖๕๓-๔/,๑๒๑/๒๑๕, ๒๗๖/๓๐๑,๓๑๘-๙/๓๒๓, ๔๖๖/๓๙๘,๔๗๑/๔๐๐
ปจฺจยํ	๑๒๐-๑๒๑/๒๑๕, ๒๗๕-๒๗๖/๓๐๑, ๔๖๕-๔๖๖/๓๙๗-๓๙๘, ๔๗๐-๔๗๑/๓๙๙-๔๐๐
ปจฺจสุโสสิ	๖๑๘/๙๙
ปจฺจาคมิสฺสามิ	๔๘๓/๔๐๔
ปจฺจาสา	๕๐๐/๑๗
ปจฺจาสาจีวรํ	๕๐๐/๑๗-๑๙
ปจฺจาสาย	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗
ปจฺจาสีสิตพฺพา	๑๔๙/๒๓๑
ปจฺจาหรติ	๕๗๕/๗๑
ปจฺจุคฺคมนํ	๓๒๖/๓๒๘
ปจฺจุฏฺฐาย	๔๐๒/๓๖๑
ปจฺจุฏฺฐานํ	๑๔๙/๒๓๑
ปจฺจุฏฺฐาสิ	๕๐๘/๒๔,๔๙๔/๔๑๐
ปจฺจุทฺธฏสญฺญี	๔๙๕/๑๔,๖๕๕/๑๒๕
ปจฺจุทฺธรติ	๔๙๖/๑๔,๖๕๖/๑๒๖
ปจฺจุทฺธารกสญฺญี	๓๗๕/๓๔๙
ปจฺจุปฏฺฐิเตน	๕๒๙/๓๙,๕๓๙/๕๐
ปจฺจุปฏฺฐิเตหิ	๕๓๔/๔๓
ปจฺจูสสมยํ	๕๘๒/๗๕,๕๐/๑๖๕, ๔๐๒/๓๖๑
ปจฺเจกจีวรเจตาปนา	๕๓๓/๔๒
ปจฺเจกจีวรเจตาปเนหิ	๕๓๓/๔๒-๔๓
ปจฺเจกจีวรานิ	๕๓๓/๔๒
ปจฺฉา	๕๓๗/๔๗,๖๔๑/๑๑๕, ๑๘๑/๒๕๐,๑๘๗/๒๕๓, ๒๓๑/๒๗๘,๔๔๒/๓๘๙,๔๖๘/๓๙๘, ๔๗๔-๔๗๕/๔๐๑-๔๐๒, ๔๘๔-๔๘๖/๔๐๕
ปจฺฉาภตฺตํ	๕๐๘/๒๔, ๒๙๕-๒๙๖/๓๑๑, ๒๙๙-๓๐๑/๓๑๒-๓๑๓
ปจฺฉาสมเณน	๒๒๖/๒๗๔
ปจฺฉิโม	๖๔๙/๑๒๑,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๗/๒๗๕,๓๐๐/๓๑๓
ปจฺฉิมํ	๔๖๓/๓,๕๑๙/๓๒, ๖๓๓/๑๑๐,๖๔๓/๑๑๗,๖๔๙/๑๒๑, ๖๕๔/๑๒๔,๑๗๒/๒๔๕,๑๗๗/๒๔๘, ๓๒๔/๓๒๕,๓๗๔/๓๔๙,๓๗๙/๓๕๑, ๔๘๖/๔๐๕,๕๗๓/๔๕๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปชาปติ	๕๒๗/๓๖,๕๘๒/๗๕, ๖๔๑/๑๑๔,๕๕/๑๖๘, ๒๓๐/๒๗๗,๒๗๙/๓๐๒-๓๐๓, ๒๘๔/๓๐๕,๒๘๙/๓๐๗, ๖๔๗/๔๙๕
ปชฺชลติ	๑๕๓/๒๓๖
ปชฺชลิ	๓๒๖/๓๒๘
ปชฺฌายสิ	๑๓/๑๓๙
ปชฺฌายิ	๑๓/๑๓๙
ปญฺจธนุสติกำ	๖๕๔/๑๒๔,๕๗๓/๔๕๒
ปญฺจปฏฺจิกำ	๑๓๖/๒๒๓
ปญฺจาหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
ปญฺจินฺทฺริยานิ	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
ปญฺญตฺตา	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗, ๕๖๙/๔๕๐
ปญฺญตฺเต	๕๘๒/๗๕,๖๒๐-๑/๑๐๑-๒, ๖๔๑/๑๑๕,๑๕๙/๒๓๙, ๒๒๑/๒๗๒,๒๒๖/๒๗๔, ๒๓๐/๒๗๗,๕๖๕/๔๔๘
ปญฺญตฺเตน	๓๔๒-๓๔๓/๓๓๕, ๔๓๖/๓๘๕
ปญฺญตฺโต	๒๐๓/๒๖๑-๒๖๒, ๒๐๖/๒๖๓,๒๐๘/๒๖๔
ปญฺญตฺตำ	๔๖๐-๔๖๑/๒,๔๗๒/๗, ๕๐๙/๒๖,๕๑๖/๓๐, ๕๕๘-๕๕๙/๖๐-๖๑ -อาทิ
ปญฺญาเปติ	๑๐๓-๑๐๔/๒๐๕-๒๐๖, ๔๘๔/๔๐๔
ปญฺญาเปตพฺพำ	๕๖๕-๕๖๖/๖๕-๖๖
ปญฺญาเปตฺวา	๕๕/๑๖๘,๑๐๘/๒๐๘, ๑๔๙/๒๓๑,๓๒๖/๓๒๗, ๕๓๒/๔๓๒
ปญฺญาเปยฺยำ	๕๕/๑๖๘
ปญฺญาเปสฺสาม	๕๖๕-๖/๖๕-๖๖, ๖๘/๑๗๘
ปญฺญาเปสฺสามิ	๒๓๑/๒๗๘, ๒๖๙/๒๙๘, ๓๖๗/๓๔๖,๕๗๐/๔๕๑
ปญฺญายติ	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕
ปญฺญายิสฺสติ	๕๖๕-๕๖๖/๖๕-๖๖, ๔๐๑/๓๖๐
ปญฺญาสมฺพทฺโธ	๕๓๗/๔๗
ปญฺหำ	๑๕๒/๒๓๔
ปฏกา	๕๓๔/๔๓
ปฏโก	๕๒๙/๓๙
ปฏปิโลติกานำ	๕๙๓/๘๒
ปฏาณิ	๑๓๓/๒๒๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปฏิกจฺเจว	๖๒๖/๑๐๕-๖,๑๒๔/๒๑๗
ปฏิกฺกมนกาเล	๕๕๒/๔๔๐
ปฏิกฺกมเน	๒๗๔/๓๐๐,๕๕๖/๔๔๓
ปฏิกฺกมนำ	๒๓๓/๒๗๙,๓๐๒/๓๑๔, ๕๑๕/๔๒๕
ปฏิกฺกมิ	๒๙๕/๓๑๑
ปฏิกฺโกสนฺติ	๔๗๔/๔๐๑
ปฏิกฺขิตฺตำ	๕๑๗/๓๐,๕๕๒/๕๗, ๖๑๐/๙๑,๑๐๔/๒๐๖,๑๕๙/๒๓๙, ๑๙๓/๒๕๗,๒๐๔/๒๖๒, ๒๑๐-๒๑๖/๒๖๕-๒๖๘, ๒๒๓-๒๒๔/๒๗๓-๒๗๔, ๒๕๘/๒๙๒,๒๙๕/๓๑๑, ๓๕๑/๓๓๙,๓๕๙/๓๔๒, ๕๐๙-๕๑๑/๔๒๓-๔๒๔, ๕๖๔-๕๖๕/๔๔๗, ๕๗๑/๔๕๒,๖๑๓/๔๗๕
ปฏิกฺเขโป	๒๓๙/๒๘๒
ปฏิคฺคณฺหนฺตา	๖๐๔/๔๗๐
ปฏิคฺคณฺหนฺติ	๕๘๒/๗๖, ๒๑๓-๒๑๔/๒๖๖-๒๖๗, ๕๖๔/๔๔๗,๖๐๒-๖๐๕/๔๖๙-๔๗๑, ๖๓๑/๔๘๔-๔๘๕
ปฏิคฺคณฺหนฺติโย	๕๐๘/๒๕
ปฏิคฺคณฺหาติ	๕๑๒-๓/๒๗,๕๓๙/๕๑, ๕๘๖/๗๘,๑๙๖/๒๕๘, ๒๐๖/๒๖๓,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๖-๒๒๗/๒๗๔-๒๗๕, ๒๓๓-๕/๒๗๙-๒๘๐, ๒๓๙-๒๔๑/๒๘๓,๒๔๔-๕/๒๘๖, ๒๔๙-๒๕๐/๒๘๘,๒๕๔-๕/๒๙๐, ๒๖๐/๒๙๓,๒๖๖/๒๙๕, ๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๒,๕๕๒/๔๔๐, ๕๕๔-๕๕๕/,๕๗๔-๕๗๕, ๖๐๒-๖๐๕/๔๖๙-๔๗๑,๖๓๑/๔๘๕
ปฏิคฺคณฺหาตุ	๕๓๗/๔๕,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๕๐,๕๕/๑๖๙
ปฏิคฺคณฺหาถ	๒๒๑/๒๗๒
ปฏิคฺคณฺหาม	๕๓๗/๔๖,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๕๐,๕๘๒/๗๖, ๕๕/๑๖๙,๒๒๑/๒๗๒
ปฏิคฺคณฺหาสิ	๕๘๒/๗๖
ปฏิคฺคณฺหิ	๒๓๓/๒๗๙
ปฏิคฺคณฺหิตฺถ	๒๒๑/๒๗๒
ปฏิคฺคณฺเหยฺย	๕๐๙/๒๖,๕๑๑/๒๖, ๒๓๒-๒๓๓/๒๗๘-๒๗๙
ปฏิคฺคหิตกตำ	๒๓๙/๒๘๒
ปฏิคฺคหิตกสญฺญี	๒๖๗/๒๙๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปฏิคฺคหิตเก	๒๖๗/๒๙๖
ปฏิคฺคหิตา	๒๓๓/๒๗๙
ปฏิคฺคหิตํ	๕๑๒/๒๗,๒๕๔/๒๙๐
ปฏิคฺคเหตพฺพา	๔๖๓,๔๖๕/๔, ๔๖๗/๕,๕๘๔/๗๗, ๕๘๙/๘๑,๖๐๒/๘๘, ๖๐๔-๖/๘๙,๖๑๓/๙๔, ๒๓๒-๓/๒๗๘-๒๗๙
ปฏิคฺคเหตพฺพานิ	๕๗๒-๓/๖๙-๗๐
ปฏิคฺคเหตพฺโพ	๖๐๒-๖๐๕/ ๔๖๙-๔๗๑,๖๓๑/๔๘๕
ปฏิคฺคเหตพฺพํ	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗, ๕๓๙/๕๑,๖๔๘/๑๒๐, ๖๔๙/๑๒๑
ปฏิคฺคเหตฺวา	๔๙๗-๕๐๐/๑๕-๑๗, ๕๗๒-๓/๗๐,๖๒๒-๓/๑๐๔, ๖๔๖-๙/๑๑๙-๑๒๑, ๒๓๒-๒๓๓/๒๗๘-๒๗๙, ๒๙๕/๓๑๐,๕๕๓/๔๔๑, ๕๖๓-๕๖๘/๔๔๗-๔๕๐, ๕๗๐-๕๗๒/๔๕๑-๔๕๒, ๕๗๔-๕๗๕/๔๕๔-๔๕๕
ปฏิคฺคเหตุ	๕๑๐/๒๖, ๒๑๖/๒๖๘,๒๖๓/๒๙๔
ปฏิคฺคเหสิ	๕๐๘/๒๕,๒๐๔/๒๖๓, ๕๕๒/๔๔๑,๕๖๕/๔๔๘, ๕๗๑/๔๕๒
ปฏิคฺคเหสึ	๕๘๔/๗๗
ปฏิคฺคเหสฺสติ	๕๐๘/๒๕, ๕๘๒/๗๖,๕๕๒/๔๔๑
ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ	๒๓๑/๒๗๘, ๕๕๒/๔๔๑,๕๖๒/๔๔๖,๖๓๑/๔๘๕
ปฏิคฺคเหสฺสสิ	๕๐๘/๒๖, ๕๘๒/๗๖,๕๕๒/๔๔๑
ปฏิคฺคเหสฺสามิ	๖๐๒-๖๐๕/ ๔๖๙-๔๗๑,๖๓๑/๔๘๕
ปฏิคฺคโห	๕๔๑/๕๒
ปฏิฆาตาย	๕๖๖/๖๗
ปฏิจรติ	๑/๑๓๐,๙๔/๒๐๑
ปฏิจรสิ	๑/๑๓๐-๑๓๑,๙๔/๒๐๑
ปฏิจริสฺสติ	๑/๑๓๑,๙๔/๒๐๑
ปฏิจริสฺสสิ	๑/๑๓๑,๙๔/๒๐๑
ปฏิจฺจ	๕๖๖/๖๗,๒๓๑/๒๗๘, ๒๖๙/๒๙๘,๓๔๐/๓๓๔,๓๖๗/๓๔๖, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๖-๖๑๑/๔๕๗-๔๗๔, ๖๑๓-๖๔๕/๔๗๕-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๒/๔๙๗-๔๙๙, ๖๕๔/๕๐๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปฏิจฺฉนฺเน	๒๘๔/๓๐๕,๒๘๗/๓๐๖
ปฏิจฺฉนฺนํ	๕๕/๑๖๙,๒๘๖/๓๐๖
ปฏิจฺฉาเทติ	๔๐๐/๓๕๙,๖๑๑/๔๗๔
ปฏิจฺฉาเทนฺติ	๖๑๑/๔๗๔
ปฏิจฺฉาเทตพฺพํ	๖๑๑/๔๗๔
ปฏิจฺฉาเทตฺวา	๕๑๗/,๖๑๑/๔๗๔
ปฏิจฺฉาเทนฺเตน	๕๗๖/๔๕๗
ปฏิจฺฉาเทสิ	๓๙๗/๓๕๘
ปฏิจฺฉาเทสฺสติ	๓๙๗/๒๕๘
ปฏิจฺฉาเทสฺสสิ	๓๙๗/๒๕๘
ปฏิจฺฉาเทสฺสามิ	๖๑๑/๔๗๔
ปฏิโจเทสฺสามิ	๒๔๔/๒๘๖,๔๗๑/๔๐๐
ปฏิญฺญาย	๖๕๕/๕๐๒
ปฏิเทเสตพฺพํ	๕๕๓/๔๔๑,๕๕๘/๔๔๔
ปฏิเทเสม	๕๕๘/๔๔๔
ปฏิเทเสมิ	๕๕๓/๔๔๑
ปฏินิวตฺติตฺวา	๔๙๖/๔๑๒,๕๒๑/๔๒๘
ปฏินิสฺสคฺคาย	๔๑๘/๓๗๑,๔๒๐/๓๗๓
ปฏินิสฺสชฺชติ	๔๑๙/๓๗๒,๔๓๐/๓๘๒
ปฏินิสฺสชฺชนฺตสฺส	๔๒๒/๓๗๔
ปฏินิสฺสชฺเชยฺย	๔๑๘/๓๗๒
ปฏินิสฺสฏฺโ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐, ๔๒๗/๓๗๗
ปฏิปชฺชติ	๑๘๔/๒๕๑, ๔๑๐/๓๖๕,๔๑๕/๓๖๘
ปฏิปชฺชนฺติ	๑๘๐/๒๔๙
ปฏิปชฺชถ	๑๘๐/๒๔๙,
ปฏิปชฺชสิ	๔๐๗/๓๖๔,๔๑๒/๓๖๗
ปฏิปชฺชิตพฺพํ	๔๖๑/๒,๖๐๐/๘๗, ๖๑๙/๙๙,๓๑๒/๓๒๑
ปฏิปชฺชิตุํ	๑๘๑/๒๕๐
ปฏิปชฺชิสฺสติ	๑๘๐/๒๔๙, ๔๐๗/๓๖๔,๔๑๒/๓๖๗
ปฏิปชฺชิสฺสนฺติ	๑๘๐/๒๔๙, ๔๐๗/๓๖๔
ปฏิปชฺชิสฺสถ	๑๘๐/๒๔๙,
ปฏิปชฺชิสฺสสิ	๔๐๗/๓๖๔,๔๑๒/๓๖๗
ปฏิปชฺเชยฺย	๑๘๐/๒๔๙,๑๘๒/๒๕๐, ๔๐๘/๓๖๔,๔๑๓/๓๖๗
ปฏิปถํ	๓๑๖/๓๒๒, ๓๒๕/๓๒๖,๕๕๒/๔๔๐
ปฏิปาฏิยา	๒๖๙/๓๙๗,๓๘๒/๓๕๓
ปฏิปุจฺฉนฺติ	๖๘/๑๗๘
ปฏิปุจฺฉิ	๔๕๙/๒,๔๗๐-๔๗๑/๖, ๔๙๘/๑๖,๕๐๓/๒๑,๕๗๖/๗๒, ๑/๑๓๑ -อาทิ
ปฏิปุจฺฉิตฺวา	๖๑๘/๙๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปฏิปฺปสฺสทฺเธ	๒๓๕/๒๘๐
ปฏิพทฺธํ	๖๔๑/๑๑๕
ปฏิพทฺธจิตฺตา	๕๕/๑๖๗
ปฏิพลา	๕๑๕/๒๘,๖๔/๑๗๔, ๒๙๑/๓๐๘,๔๑๔/๓๖๗
ปฏิพเลน	๔๖๓,๔๖๕/๔, ๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๖๐๒/๘๘,๖๐๔/๘๙,๖๑๓/๙๔, ๙๔/๒๐๑,๙๖/๒๐๓,๑๔๔/๒๒๘, ๔๑๙/๓๗๒,๔๔๕/๓๙๑,๕๖๒/๔๔๖
ปฏิพโล	๖๔/๑๗๕,๑๔๗/๒๓๐, ๒๒๑/๒๗๒,๒๓๖/๒๘๐
ปฏิภาณจิตฺตํ	๑๗๕/๒๔๖-๗
ปฏิภาเสยฺย	๕๕๘/๔๔๔
ปฏิมาเนสิ	๓๕๗/๓๔๑
ปฏิมุกฺกสฺส	๖๓๘/๔๙๐
ปฏิมุญฺจาหิ	๖๒๐/๑๐๑
ปฏิมุญฺจิ	๖๒๐/๑๐๑
ปฏิยตฺต	๖๕๗/๑๒๖,๑๙๒/๒๕๕, ๒๒๑/๒๗๑-๒,๒๓๓/๒๗๘-๒๗๙, ๒๓๕/๒๘๐,๔๘๙/๔๐๗,๖๒๗/๔๘๒
ปฏิยตฺตเสสกํ	๒๓๕/๒๘๐
ปฏิยาทาเปตฺวา	๒๒๑/๒๗๑, ๕๐๔/๔๑๙
ปฏิยาเทตฺวา	๒๑๑/๒๖๕,๒๒๓/๒๗๘, ๒๓๑/๒๗๘,๓๒๖/๓๒๘
ปฏิยาเทถ	๓๒๖/๓๒๘
ปฏิยาเทม	๓๒๖/๓๒๘
ปฏิยาเทสฺสามิ	๒๓๑/๒๗๘
ปฏิยาโลกํ	๒๓๑/๒๗๗,๔๐๗/๓๖๔
ปฏิรูปา	๕๐๖/๔๒๑
ปฏิรูเป	๔๐๑/๓๖๐
ปฏิรูปํ	๕๐๓/๒๑,๕๐๘/๒๕, ๕๑๕/๓๐,๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒, ๕๗๖/๗๒,๖๔๑/๑๑๖, ๘๙/๑๙๘,๑๖๙/๒๔๔, ๑๗๕/๒๔๗,๕๕๒/๔๔๑
ปฏิลภิตฺวา	๕๔๕/๕๕,๕๕๐/๕๗, ๕๕๕/๕๙,๕๖๔/๖๓, ๕๗๐/๖๘ -อาทิ
ปฏิลาตํ	๓๕๕/๓๔๐
ปฏิลาเภน	๕๑๒/๒๗,๕๒๔/๓๕, ๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๔, ๕๓๙/๕๑ -อาทิ
ปฏิวสติ	๓๒๖/๓๒๗
ปฏิวสนฺเต	๕๗๐/๔๕๑
ปฏิวสาม	๓๑๗/๓๒๓
ปฏิวิชานนฺตสฺส	๗๔/๑๘๗-๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปฏิวิทฺโธ	๓๒๒/๓๒๔
ปฏิวิสฺสเก	๖๒๐/๑๐๒,๒๓๖/๒๘๐
ปฏิวิโส	๕๘๒/๗๕-๗๖
ปฏิสงฺขเต	๑๒๔/๒๑๗
ปฏิสงฺขเรยฺยาม	๑๒๔/๒๑๗
ปฏิสงฺขโรนฺติ	๑๒๔/๒๑๖-๒๑๗
ปฏิสงฺขโรนฺเต	๑๒๔/๒๑๗
ปฏิสงฺขารํ	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙
ปฏิสมฺโมทิตุํ	๕๖๕/๖๔,๖๘/๑๗๘
ปฏิสลฺลิยิตุํ	๕๖๕-๕๖๖/๖๓-๖๖
ปฏิสํวิทิตสญฺญี	๕๐๐/๔๑๖, ๕๗๔/๔๕๔-๔๕๕
ปฏิสํวิทิเต	๕๐๐-๕๐๑/๔๑๖, ๕๗๓-๕๗๕/๔๕๓-๔๕๕
ปฏิสํวิทิตุํ	๕๗๓/๔๕๓
ปฏิสาเมติ	๖๒๑/๑๐๓,๓๘๑/๓๕๒
ปฏิสายนียานิ	๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔
ปฏิสาเรสฺสามิ	๒๔๔/๒๘๖,๔๗๑/๔๐๐
ปฏิสฺสุณาติ	๕๖๕/๖๔-๖๕
ปฏิสฺสุณิตฺวา	๕๖๕/๖๓,๖๑๙/๑๐๐, ๒๖๙/๒๙๗,๓๒๖/๓๒๙, ๔๙๔/๔๑๐,๔๙๕/๔๑๒
ปฏิสฺสุโต	๖๑๙/๑๐๐
ปฏิเสนาย	๓๒๑/๓๒๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปฏิเสวโต	๔๑๗-๔๒๐/๓๖๙-๓๗๓, ๔๒๕/๓๗๕,๔๒๘/๓๗๗-๓๗๙, ๔๒๙-๔๓๐/๓๘๑-๓๘๒
ปฏุ	๕๙๓/๘๒
ปโฏ	๕๙๓/๘๓
ปฏุฏิกํ	๓๗๙/๓๕๑
ปฏุโฏ	๕๙๓/๘๒
ปฏุโจ	๑๗๕/๒๔๖
ปจวึ	๘๔-๘๕/๑๙๕-๑๙๖
ปจวิยา	๘๔/๑๙๖,๘๗/๑๙๗
ปจวิโย	๘๖/๑๙๖
ปจวึ	๘๖/๑๙๖-๑๙๗
ปจวีสญฺญี	๘๗/๑๙๗
ปณิธาย	๓๒๖/๓๒๗
ปณีตโภชนานิ	๒๕๗-๒๖๑/ ๒๙๑-๒๙๓
ปณีตานํ	๒๒๑/๒๗๐
ปณีเต	๒๓๗/๒๘๑
ปณีเตน	๕๕/๑๖๙
ปณีตํ	๒๒๑/๒๗๑,๒๖๘/๒๙๖, ๕๐๔/๔๑๙,๕๗๐/๔๕๑
ปณฺฑกสฺส	๖๕/๑๗๕
ปณฺฑเกน	๕๘/๑๗๑,๒๘๗/๓๐๖, ๒๙๒/๓๐๙,๔๑๕/๓๖๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปณฺฑิตา	๒๘-๓๑/๑๕๐-๑๕๒, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๕,๔๑/๑๖๐-๑๖๑
ปณฺฑิโต	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๙, ๓๑/๑๕๑,๓๒/๑๕๓, ๓๔/๑๕๔,๓๘/๑๕๗,๔๐/๑๖๐
ปณฺฑิตํ	๒๕/๑๔๙,๓๑/๑๕๑, ๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๔๓๕-๔๓๖/๓๘๕
ปณฺณจฺุฉฏฺฐํ	๖๓๔/๔๘๗
ปณฺณภิสิ	๑๑๑/๒๑๐
ปณฺณสนฺถาโร	๑๑๖/๒๑๒
ปณฺเณน	๕๐๘/๒๔,๕๑๗/๓๑
ปตฺตํ	๖๐๐/๘๗,๖๐๓-๖๐๗/๘๘-๘๙, ๖๑๐-๖๑๓/๙๑-๙๓,๖๑๖/๙๕-๙๘, ๓๗๗/๓๕๐,๓๗๘/๓๕๑, ๓๘๐/๓๕๑,๔๐๔/๓๖๓,๔๓๐/๓๘๒, ๕๗๕/๔๕๕,๖๑๔/๔๗๖
ปตฺตกลฺลํ	๔๖๔/๔,๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๑, ๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔, ๙๕/๒๐๒,๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘, ๔๒๐/๓๗๓,๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
ปตฺตคาหาปกสฺส	๖๑๔/๙๔
ปตฺตคาหาปโก	๖๑๓-๖๑๔/๙๔
ปตฺตคาหาปกํ	๖๑๔/๙๔
ปตฺตจีวรํ	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๔, ๕๘๒/๗๕,๖๒๐/๑๐๒,๖๐/๑๗๒, ๖๘/๑๗๘,๑๕๙/๒๓๙,๑๙๒/๒๕๕, ๒๐๓/๒๖๑,๒๒๑/๒๗๑, ๒๓๐/๒๗๗,๔๙๕/๔๑๒
ปตฺตตฺถวิกาย	๖๔๐/๑๑๓,๕๓๐/๔๓๑
ปตฺตโธวนํ	๖๓๒/๔๘๕-๔๘๖
ปตฺตนิลฺเลหกํ	๖๒๙/๔๘๓-๔๘๔
ปตฺตปริยนฺโต	๖๑๒/๙๓
ปตฺตปูรา	๒๓๓/๒๗๙
ปตฺตวณิชฺชํ	๕๙๘/๘๖
ปตฺตา	๖๐๒/๘๗,๖๐๙/๙๐
ปตฺตานิ	๖๖๑/๑๒๙
ปตฺตานีกํ	๓๒๔/๓๒๕
ปตฺติ	๓๑๔/๓๒๑
ปตฺติกา	๓๒๔/๓๒๕
ปตฺตี	๓๒๔/๓๒๕
ปตฺเต	๕๙๘/๘๖,๖๐๙/๙๐-๙๑, ๖๑๑/๙๒
ปตฺเตน	๖๐๙/๙๐,๖๑๒-๓/๙๓-๙๔, ๖๑๖/๙๕-๙๘
ปตฺโต	๖๐๒-๖/๘๗-๘๙, ๖๐๙-๖๑๓/๙๑-๙๔,๖๑๕/๙๔-๙๕, ๓๗๙/๓๕๑,๖๑๔/๔๗๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปตฺเถติ	๔๙๗/๔๑๓
ปตฺโถทนำ	๖๐๒/๘๘
ปถาวิโน	๓๒๖/๓๒๗
ปเถน	๖๕๐/๔๙๘
ปทกฺขิณำ	๕๖๖/๖๖,๕๗๖/๗๒, ๖๑๘/๙๙,๒๒๑/๒๗๑,๒๖๙/๒๙๘, ๓๕๗/๓๔๑,๔๙๔-๔๙๕/๔๑๑-๔๑๒, ๕๐๓/๔๑๘
ปทรสญฺจิตำ	๑๓๓/๒๒๑
ปฐปาสิ	๓๒๖/๓๒๘
ปฐเปนฺโต	๔๑๒/๓๖๖
ปพฺพชมยำ	๑๑๑/๒๑๐
ปพฺพชิตสฺส	๕๙๓/๘๓,๘๐/๑๙๓, ๒๑๖/๒๖๘,๔๙๗/๔๑๓-๔๑๕
ปพฺพชิตา	๕๐๓/๒๐,๑๙๘/๒๕๙
ปพฺพชิตาย	๑๔๗/๒๓๐
ปพฺพชิเตน	๓๐๕/๓๑๖,๔๑๒/๓๖๖, ๔๙๗/๔๑๓-๔๑๕
ปพฺพชิโต	๕๗๓/๗๐,๕๙๓/๘๓, ๑๙๓/๒๕๖,๒๑๖/๒๖๘
ปพฺพชิสฺสสิ	๔๐๒/๓๖๑
ปพฺพชิสฺสาม	๔๐๒/๓๖๑
ปพฺพเชยฺย	๔๐๒/๓๖๑
ปพฺพชฺชาย	๔๐๒/๓๖๑
ปพฺพชฺชำ	๔๐๒/๓๖๑
ปพฺพาเชสุำ	๔๐๒/๓๖๑
ปพฺภารำ	๖๑๘/๙๙
ปภสฺสิตฺถ	๔๙๖/๔๑๒
ปมาณำ	๕๓๑/๔๓๒, ๕๓๓-๕๓๔/๔๓๓,๕๓๘/๔๓๔, ๕๓๙/๔๓๕,๕๔๓-๕๔๔/๔๓๖
ปมาณาติกฺกนฺตำ	๕๒๕/๔๒๙, ๕๓๖/๔๓๓,๕๔๑/๔๓๕, ๕๔๖/๔๓๗
ปมาณิกา	๕๓๘/๔๓๔,๕๓๙/๔๓๕, ๕๔๓-๕๔๔/๔๓๖
ปมาณิกำ	๕๒๕/๔๒๙,๕๓๑/๔๓๒, ๕๓๓-๔/๔๓๓,๕๓๖/๔๓๓, ๕๔๑/๔๓๕,๕๔๖/๔๓๗
ปมุเข	๑๒๖/๒๑๘
ปมุโข	๔๐๒/๓๖๐
ปมุขำ	๑๒๖/๒๑๘
ปมุฏฺโจ	๙-๑๐/๑๓๖-๑๓๗
ปยาตา	๓๑๔/๓๒๑
ปยาโต	๒๓๑/๒๗๘
ปยิรุปาสติ	๒๙๔/๓๐๙,๔๙๔/๔๑๐
ปยิรุปาสนฺตำ	๔๙๔/๔๑๐
ปยิรุปาสนฺติ	๒๙๖-๒๙๘/๓๑๑-๓๑๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปยิรุปาสนฺโต	๔๙๔/๔๑๐
ปยิรุปาสิตุ	๒๙๖-๒๙๘/๓๑๑-๓๑๒
ปยิรุปาสิสฺสาม	๔๙๔/๔๑๐
ปยิรุปาเสยฺยํ	๕๐๓/๔๑๘
ปยิรุยาสิตฺวา	๒๙๔-๒๙๕/๓๑๐-๓๑๑
ปโยเค	๕๑๒/๒๗,๕๑๙/๓๓, ๕๒๔/๓๕,๕๒๙/๔๐, ๕๓๔/๔๔ -อาทิ
ปโยเคน	๑๒๖/๒๑๘
ปโยปานํ	๖๒๗/๔๘๒
ปรภณฺฑ	๕๙๕/๘๔
ปรมฺปรโภชนสญฺญี	๒๒๘/๒๗๕
ปรมฺปรโภชเน	๒๒๑-๒๒๕/ ๒๗๒-๒๗๔,๒๒๘/๒๗๕
ปรมฺปรโภชนํ	๒๒๒-๒๒๗/๒๗๓-๒๗๔
ปรมฺมุขวิกปฺปนา	๓๗๔/๓๔๙
ปรหตฺถคตํ	๕๙๕/๘๔
ปราชิโต	๑๓/๑๓๙
ปรามสิ	๕๓๗/๔๗
ปริกฺขยํ	๒๓๐-๑๓๑/
ปริกฺขารํ	๕๐๗/๒๓,๕๑๔/๒๘, ๖๓๔/๑๑๑,๑๒๗-๑๒๘/๒๑๙, ๑๗๙/๒๔๘,๓๘๐/๓๕๒, ๔๘๗/๔๐๖
ปริกฺขิตฺต	๔๗๘-๔๘๓/๑๐-๑๑, ๔๙๐-๔๙๓/๑๒-๑๓, ๑๑๖/๒๑๓,๕๐๖/๔๒๐, ๕๑๓/๔๒๙,๕๗๓/๔๕๔
ปริกฺเขปํ	๕๑๓/๔๒๙
ปริคตํ	๖๔๗/๔๙๖
ปริคฺคหิตานิ	๘๐-๘๑/๑๙๓-๑๙๔, ๓๐๗/๓๑๗-๓๑๘
ปริคฺคหิตาโย	๘๐-๘๑/๑๙๓-๑๙๔, ๓๐๗/๓๑๘
ปริจิตา	๑๔๗/๒๓๐
ปริจฺจตฺโต	๕๘๒/๗๖,๑๑๖/๒๑๒, ๑๒๑/๒๑๕,๑๒๖/๒๑๘, ๑๓๑/๒๒๑,
ปริจฺจตฺตํ	๖๕๙/๑๒๗,๑๑๑/๒๐๙, ๔๘๖/๔๐๕,๔๙๑/๔๐๘
ปริณตสญฺญี	๖๖๐/๑๒๘,๔๙๒/๔๐๘
ปริณเต	๖๖๐/๑๒๘,๔๙๒/๔๐๘
ปริณตํ	๖๕๗-๖๖๐/๑๒๗-๑๒๘, ๔๘๙-๔๙๒/๔๐๘-๔๐๙
ปริณามนํ	๔๙๓/๔๐๙
ปริณามิตํ	๖๕๙/๑๒๘
ปริณาเมติ	๖๕๙-๖๖๐/๑๒๗-๑๒๘, ๔๙๑-๔๙๒/๔๐๘-๔๐๙

ปทานุกฺกโม	ปฺเพ/องฺเก
ปริณาเมนฺติ	๔๘๔-๔๘๕/๔๐๔-๔๐๕, ๔๘๙/๔๐๗
ปริณาเมถ	๖๕๗/๑๒๗,๔๘๙/๔๐๗
ปริณาเมยฺย	๖๕๘/๑๒๗,๔๙๐/๔๐๘
ปริณาเมสฺสนฺติ	๖๕๗/๑๒๗, ๔๘๙/๔๐๗
ปริณาเมสฺสถ	๖๕๗/๑๒๗,๔๘๙/๔๐๘
ปริณาเมสุ	๖๕๗/๑๒๗
ปริตฺตํ	๒๒๓/๒๗๓,๒๙๖/๓๑๑
ปริปณฺหิตพฺพํ	๔๓๔/๓๘๔,๔๓๖/๓๘๖
ปริปติ	๑๓๔/๒๒๒,๓๒๖/๓๒๘, ๕๕๒/๔๔๐,๖๔๗/๔๙๖
ปริปติตํ	๓๒๖/๓๒๙
ปริปาจิตํ	๑๙๖/๒๕๘
ปริปาจิตสญฺญี	๑๙๖/๒๕๘
ปริปาจิเต	๑๙๖/๒๕๘
ปริปาเจติ	๑๙๕/๒๕๗,๑๙๗/๒๕๘
ปริปาเตนฺติ	๖๕๒/๑๒๒
ปริปาเตสิ	๓๕๐/๓๓๘
ปริปุจฺฉา	๓๔๔/๓๓๖
ปริปุจฺฉํ	๕๗๖/๗๒,๑๕๒/๒๓๔, ๑๕๗/๒๓๗,๑๖๓/๒๔๐, ๔๓๐/๓๘๒
ปริปุจฺฉามิ	๔๓๓-๔๓๖/๓๘๔—๓๘๖
ปริปุจฺฉิตพฺพํ	๔๓๔/๓๘๔,๔๓๖/๓๘๖
ปริปุณฺณวีสติวสฺสสญฺญี	๔๐๕-๔๐๖/ ๓๖๓
ปริปุณฺณวีสติวสฺเส	๔๐๕/๓๖๓
ปริปุณฺณวีสติวสฺสํ	๔๐๖/๓๖๓
ปริปุณฺโณ	๒๔๒/๒๘๔
ปริปูเรสฺสนฺติ	๒๒๑/๒๗๑
ปริพฺพช	๖๔๗/๔๙๖
ปริพฺพาชก	๕๙๓/๘๒-๘๔, ๒๗๐/๒๙๘,๒๗๑/๒๙๙,๓๖๗/๓๔๖
ปริพฺพาชกสมาปนฺโน	๒๑๘/๒๖๙, ๒๗๑/๒๙๙
ปริพฺพาชการามํ	๕๙๓/๘๓
ปริพฺพาชิกา	๒๖๙/๒๙๗-๒๙๘, ๒๗๐/๒๙๘,๒๗๑/๒๙๙
ปริพุทฺธนฺติ	๑๑๙/๒๑๔
ปริภาสิตพฺโพ	๑๔๙/๒๓๒
ปริภุญฺช	๒๔๖/๒๘๖,๓๗๔/๓๔๙, ๕๕๖/๔๔๓,๕๖๙/๔๕๐
ปริภุญฺชติ	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๕๔๕/๕๕,๕๕๐/๕๗ -อาทิ
ปริภุญฺชตุ	๕๓๗/๔๖
ปริภุญฺชถ	๓๘๗/๓๕๔
ปริภุญฺชนฺติ	๓๘๗/๓๕๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปริภุญฺชสิ	๓๗๒/๓๔๘
ปริภุญฺชาหิ	๒๔๖/๒๘๖
ปริภุญฺชิ	๗๕/๑๙๐
ปริภุญฺชิตพฺพํ	๕๘๔/๗๘, ๕๘๙/๘๑,๖๒๔/๑๐๕
ปริภุญฺชิตพฺพานิ	๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔
ปริภุญฺชิตพฺโพ	๖๑๕/๙๕
ปริภุญฺชิสฺสติ	๓๗๒/๓๔๘
ปริภุญฺชิสฺสถ	๓๘๗/๓๕๕
ปริภุญฺชิสฺสสิ	๓๗๒/๓๔๘
ปริภุญฺชิสฺสนฺติ	๓๘๗/๓๕๔
ปริภุญฺชิสฺสามิ	๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๑
ปริภุญฺเชยฺย	๓๖๘/๓๔๖, ๓๗๓/๓๘๔,๓๘๘/๓๕๕
ปริภุตฺโต	๗๖/๑๙๐
ปริภุตฺตํ	๕๓๗/๔๖,๗๖/๑๙๑
ปริภูตํ	๑๕/๑๔๐-๑๔๑
ปริโภคชิณฺณํ	๕๑๙/๓๒
ปริโภเคน	๖๒๔/๑๐๕, ๓๘๙/๓๕๕,๓๙๑/๓๕๕
ปริโภคํ	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙
ปริโภชนียํ	๑๔๙/๒๓๑
ปริมณฺฑล	๕๗๖-๕๗๗/๔๕๖-๔๕๗, ๖๑๖/๔๗๗
ปริมุขํ	๓๒๖/๓๒๗
ปริโมเจสฺสามิ	๔๗๓/๔๐๐
ปริยาปุณนฺติ	๔๓๘/๓๘๗,๔๔๐/๓๘๘
ปริยาปุณสฺสุ	๔๔๒/๓๘๙
ปริยาปุณาติ	๖๔๗/๔๙๕
ปริยาปุณาม	๔๓๘/๓๘๗
ปริยาปุณิสฺสติ	๖๔๗/๔๙๕
ปริยาปุณิสฺสสิ	๔๔๒/๓๘๙
ปริยาเยน	๑๔๙/๒๓๒,๑๕๓/๒๓๕
ปริยาโย	๑๕๓/๒๓๕
ปริยิฏฺฐํ	๖๒๘/๑๐๗
ปริยุฏฺฐิโต	๒๗๙/๓๐๓
ปริยุฏฺฐึสุ	๔๐๗/๓๖๔,๕๗๐/๔๕๐
ปริเยสนฺติ	๖๒๖/๑๐๕
ปริเยสิสฺสถ	๖๒๖/๑๐๖
ปริเยสิสฺสนฺติ	๖๒๖/๑๐๖
ปริเยสิตพฺพา	๑๔๙/๒๓๒
ปริโยสานกลฺยาณา	๑๔๗/๒๓๐
ปริโยสาเปติ	๕๔๕/๕๔,๕๕๐/๕๖, ๕๕๕/๕๙,๕๖๓/๖๓,๕๖๙/๖๘, ๕๑๙/๔๒๗,๕๒๔/๔๒๙,๕๒๙/๔๓๑, ๕๓๕/๔๓๓,๕๔๐/๔๓๕, ๕๔๕/๔๓๖,๕๕๐/๔๓๘
ปริวฏฺฏิตา	๕๙๓/๘๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปริวฏฺฏิตฺวา	๕๘๙/๘๑
ปริวฏฺฏิสฺสติ	๕๓๙/๕๐
ปริวฏฺเฏตฺวา	๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๓, ๕๓๙/๕๐,๕๘๔/๗๘
ปริวฏฺเฏถ	๖๒๘/๑๐๗
ปริวฏฺเฏหิ	๕๓๙/๕๑,๕๙๕/๘๔
ปริวตฺติตฺวา	๓๒๖/๓๒๙
ปริวสนฺโต	๗๘/๑๙๒,๓๙๗/๓๕๘
ปริวสามิ	๓๙๗/๓๕๘
ปริวาโร	๕๗๓/๔๕๓
ปริวาสํ	๗๘/๑๙๒,๓๙๗/๓๕๘
ปริวิสติ	๒๒๑/๒๗๒
ปริวิสิ	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
ปริวิสิตฺวา	๕๐๔/๔๑๙
ปริวิสีสุ	๒๐๓/๒๖๑
ปริเวณํ	๑๔๙/๒๓๑
ปริเวสนํ	๒๖๙/๒๙๗
ปริสงฺกาย	๑๔๙/๒๓๒
ปริสา	๕๖๕/๖๔-๖๕, ๖๒๑/๑๐๓,๔๘๑/๔๐๓
ปริสุทธา	๖๖๒/๑๒๙,๕๕๑/๔๓๙, ๕๗๕/๔๕๕,๖๕๔/๕๐๑,๖๕๕/๕๐๒
ปริสุทฺธํ	๑๔๗/๒๓๐
ปริสฺสาวนานิ	๖๒๑/๑๐๓
ปริสฺสาเวน	๖๔๐/๑๑๓,๕๓๐/๔๓๑
ปริหริสฺสาม	๔๐๗/๓๖๔
ปริหีนลาภสกฺกาโร	๒๐๙/๒๖๔
ปริหาหสมโย	๓๕๘-๓๖๔/๓๔๓-๓๔๕
ปลวติ	๓๓๗/๓๓๓,๓๓๙/๓๓๔
ปลาสนีลํ	๓๖๙/๓๔๗
ปลิพุทฺธํ	๑๑๓/๒๑๑,๑๑๘/๒๑๔
ปลิพุทฺธนฺติ	๑๑๙/๒๑๔
ปลิพุทฺธิตฺวา	๔๐๗/๓๖๔,๕๐๒/๔๑๗
ปลิพุทฺโธ	๓๒๑/๓๒๔
ปลิโพโธ	๑๑๑/๒๑๐
ปลฺลงฺกํ	๓๒๖/๓๒๗
ปลฺลตฺถิกาย	๖๐๑/๔๖๙,๖๔๒/๔๙๒
ปวฏฺเฏสฺสติ	๑๓/๑๓๘-๑๓๙
ปวารณา	๖๔๙/๑๒๑,๒๖๘/๒๙๖, ๓๐๗/๓๑๗,๔๒๕/๓๗๖
ปวาริตสญฺญี	๒๔๕/๒๘๖
ปวาริตา	๖๐๙/๙๐,๑๙๕/๒๕๘, ๒๓๖/๒๘๑,๕๑๖/๔๒๖
ปวาริตานํ	๕๒๑/๓๓,๕๒๖/๓๖, ๕๓๑/๔๐,๕๓๖/๔๕,๖๑๗/๙๘, ๖๔๐/๑๑๓,๖๔๕/๑๑๙,๒๓๕/๒๘๐, ๒๖๒/๒๙๔,๓๑๐/๓๑๙,๖๐๔/๔๗๐, ๖๐๙/๔๗๓,๖๑๓/๔๗๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปวาริเต	๒๔๕/๒๘๖
ปวาริเตน	๕๑๕/๒๙,๒๓๙/๒๘๒, ๒๔๔/๒๘๕,๓๐๕/๓๑๖
ปวาริโต	๒๓๖/๒๘๑,๒๓๘-๙/๒๘๒ ๒๔๒/๒๘๔,๒๔๔/๒๘๕, ๓๐๕/๓๑๖,๓๐๘/๓๑๘, ๓๑๐/๓๑๙
ปวาริตำ	๒๔๒-๓/๒๘๔-๒๘๕
ปวาเรติ	๒๔๕/๒๘๖
ปวาเรตพฺพำ	๑๔๙/๒๓๒
ปวาเรตฺวา	๕๑๕/๒๙,๓๐๕/๓๑๖
ปวาเรตุำ	๓๐๓-๓๐๕/๓๑๔-๓๑๕
ปวาเรมิ	๓๐๗/๓๑๗-๓๑๘
ปวาเรยฺย	๕๒๓-๔/๓๕, ๒๓๒/๒๗๘,๒๓๓/๒๗๙, ๒๔๓-๔/๒๘๕
ปวาเรสิ	๒๔๒/๒๘๔
ปวาเรสฺสติ	๒๔๒/๒๘๔
ปวาเรสฺสสิ	๒๔๒/๒๘๔
ปวาเรหิ	๓๐๓-๓๐๕/๓๑๔-๓๑๕
ปวาสำ	๖๔๑/๑๑๔
ปวิฏฺฐาย	๕๕๓/๔๔๑,๕๕๕/๔๔๒
ปวิฏฺโฐ	๕๐๘/๒๔,๒๙๕/๓๑๐
ปวิฏฺจำ	๓๒๖/๓๒๗
ปวิสติ	๑๒๓/๒๑๖,๒๕๒/๒๘๙, ๓๐๒/๓๑๔,๔๙๗/๔๑๓, ๕๑๔-๕/๔๒๕
ปวิสถ	๕๐๙-๕๑๐/๔๒๓
ปวิสนฺตสฺส	๑๒๑-๑๒๒/๒๑๕-๒๑๖
ปวิสนฺติ	๔๕๙/๑,๑๕๓/๒๓๖
ปวิสสิ	๒๕๒/๒๘๙,๔๙๖/๔๑๒
ปวิสิตฺวา	๒๐๓/๒๖๑,๓๒๖/๓๒๗, ๔๙๕/๔๑๒,๕๐๘/๔๒๒
ปวิสิตุำ	๓๐๐/๓๑๓,๕๐๙/๔๒๓, ๕๑๐-๕๑๒/๔๒๔-๔๒๕
ปวิสิสฺสติ	๔๙๖/๔๑๒
ปวิสฺสสิ	๔๙๖/๔๑๒
ปวิสิสฺสาม	๒๗๔-๕/๓๐๐
ปวิสึสุ	๕๐๘/๒๔,๑๙๒/๒๕๖, ๕๐๙/๔๒๓
ปวิเสยฺย	๕๐๘-๕๑๓/๔๒๓-๔๒๕
ปเวธนฺตี	๕๕๒/๔๔๐
ปสนฺนำ	๓๒๖/๓๒๘
ปสนฺนา	๓๒๖/๓๒๘
ปสนฺนานำ	๔๕๙/๒,...๑/๑๓๑,... ๕๕๒/๔๔๑,...๕๗๖/๔๕๖
ปสนฺนมุขวณฺณา	๖๗/๑๗๗
ปสนฺโน	๒๒๑/๒๗๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปสวสิ	๔๑๗/๓๗๑,๔๒๘/๓๗๙
ปสเวยฺยาสิ	๘๙/๑๙๘
ปสาทาย	๔๕๙/๒,...๑/๑๓๑,...
	๕๕๒/๔๔๑,...๕๗๖/๔๕๖
ปสาโท	๖๔๙/๑๒๑
ปสาเรสฺสนฺติ	๕๒๒/๓๔,๕๙๘/๘๖
ปสีทติ	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙
ปสุปาลกา	๓๒๖/๓๒๗
ปสุ	๘๖/๑๙๖
ปสุกูลโต	๕๐๐/๑๗,๕๗๓/
ปสุกูลสญฺญิสฺส	๕๐๗/๔๒๑
ปสุกูลานิ	๕๖๕/๖๔
ปสุกูลิกงฺคํ	๕๖๖/๖๖
ปสุกูลิกา	๕๖๕-๕๖๖/๖๕-๖๖
ปสุกูลิโก	๕๖๕/๖๔-๖๕
ปสุปุญฺโช	๘๖/๑๙๖
ปสฺสติ	๕๐๘/๒๔,
	๓๑๔-๓๑๖/๓๒๑-๓๒๒,
	๓๒๔-๓๒๕/๓๒๖
ปสฺสตุ	๕๒๑/๔๒๘
ปสฺสโต	๔๘๙/๑๒
ปสฺสนฺติ	๔๑๙/๓๗๒,๔๓๐/๓๘๑
ปสฺสเร	๖๔๗/๔๙๗
ปสฺสาเวน	๔๘๓/๔๐๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปสฺสาโว	๖๕๑-๖๕๒/๔๙๙,๖๕๔/๕๐๑
ปสฺสาวํ	๓๓๘/๓๓๔,
	๖๕๑-๖๕๔/๔๙๘-๕๐๑
ปสฺสิตพฺโพ	๓๑๑/๓๒๐
ปสฺสิตฺวา	๕๑๕/๒๙,๕๔๗/๕๕,
	๕๗๑/๖๙,๕๙๘/๘๖,๖๒๐/๑๐๑ -อาทิ
ปสฺสิตฺวาน	๕๖๖/๖๗
ปสฺสิตุํ	๒๐๐/๒๖๐,
	๒๘๖/๓๐๖,๒๙๑/๓๐๘
ปสฺสิสฺสนฺติ	๕๐๘/๒๔
ปสฺเสยฺยาสิ	๕๐๒/๔๑๗
ปหรณิ	๖๓๖/๔๘๙
ปหานํ	๗๐/๑๘๐
ปหารํ	๔๔๙-๔๕๓/๓๙๒-๓๙๓
ปหารสมุจฺจิตา	๔๕๔/๓๙๓
ปหิณกตฺถาย	๒๓๓/๒๗๘,๒๓๕/๒๘๐
ปหิณิตฺถ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑
ปหิณิสฺสามิ	๕๑๕/๒๙
ปหิเณยฺย	๕๓๘/๔๘,๖๔๙/๑๒๑
ปหิตตฺตา	๕๗๖/๗๒
ปหิเต	๖๔๖/๑๑๙
ปหีณนฺติ	๕๕/๑๖๘
ปหีโน	๗๑/๑๘๒,๗๒/๒๘๕,
	๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปหูเตน	๒๖๙/๒๙๗
ปหูตํ	๑๙๒/๒๕๕,๒๒๑/๒๗๑
ปโหติ	๔๙๗/๑๕,๕๐๐/๑๗, ๓๒๖/๓๒๙
ปาจิตฺติยํ	๔๖๙/๒, ... ๖๖๒/๑๒๙ (นิสฺสคฺคิยกณฺเฑ ทิสฺสติ) ๒/๑๓๑, ... ๕๔๘/๔๓๘ (ปาจิตฺติยกณฺเฑ ทิสฺสติ)
ปาจิตฺติยสฺส	๔-๑๐/๑๓๒-๑๓๗ ... ๕๕๐/๔๓๘
ปาจิตฺติยา	๕๕๑/๔๓๙
ปาฏุงฺกี	๖๔๐/๔๙๑
ปาฏิกงฺขา	๑๕/๑๔๒
ปาฏิเทสนียํ	๒๔/๑๔๗,๕๕๓/๔๔๑, ๕๕๘/๔๔๔,๕๖๓-๕๖๔/๔๔๖-๔๔๗, ๕๖๖/๔๔๘,๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒
ปาฏิเทสนียสฺส	๕๕๕/๔๔๒, ๕๕๙-๕๖๐/๔๔๕, ๕๖๗-๘/๔๔๙-๔๕๐, ๕๗๓-๔/๔๕๔
ปาฏิเทสนียา	๕๗๕/๔๕๕,๖๕๕/๕๐๒
ปาฏิปทิเก	๒๒๐/๒๗๐,๒๒๙/๒๗๕, ๕๖๙/๔๕๐
ปาฏิเยกฺโก	๖๑๙/๑๐๐
ปาณสญฺญี	๓๘๕/๓๕๔
ปาณหรานํ	๔๐๒/๓๖๒
ปาณิโน	๖๔๗/๔๙๖
ปาณิปฺปหารํ	๕๐๕/๒๒
ปาเณ	๕๔๒/๕๓,๓๘๕/๓๕๔
ปาโณ	๓๘๔/๓๕๔
ปาณึ	๓๘๒-๓๘๓/๓๕๓
ปาตพฺพํ	๓๒๖/๓๒๙
ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต	๑๔๗/๒๓๐
ปาติโมกฺขานิ	๑๔๗/๒๓๐
ปาตุกโรติ	๔๙๗/๔๑๓
ปาเถยฺยํ	๒๓๑/๒๗๗-๒๗๘
ปาเถยฺยตฺถาย	๒๓๓/๒๗๙, ๒๓๕/๒๘๐
ปาทำ	๕๗๓/๗๐,๕๘๐-๕๘๑/๔๕๘
ปาทปุญฺฉนึ	๑๑๒/๒๑๑
ปาทุการูพฺหสฺส	๖๓๘/๔๙๐
ปาทูปคำ	๕๘๙/๘๐
ปาเท	๔๖๓,๔๖๕/๔,๔๗๓/๘, ๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐, ๖๐๒,๖๐๔/๘๘,๖๑๓/๙๔
ปานกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ปานียํ	๑๔๙/๒๓๑
ปานียถาลกำ	๖๓๑/๔๘๕

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ปาปกำ	๔๑๗/๓๖๘-๓๗๐, ๔๒๐/๓๗๓,๔๒๘/๓๗๗,๓๗๙
ปาเปถ	๔๖๙/๓๙๙
ปาปุณาติ	๑๒๔/๒๑๗,
ปาปุณนฺติ	๑๐๓/๒๐๕
ปาเปสิ	๑๓/๑๓๙
ปาโป	๔๙๔/๔๑๐
ปายาสิ	๓๒๖/๓๒๗
ปาราชิกำ	๒๔/๑๔๗, ๒๗/๑๕๐,๔๐/๑๕๙
ปาราชิกา	๖๕๕/๕๐๒
ปาราชิกานิ	๘๐/๑๙๓,๓๙๙/๓๕๙
ปาริปูริ	๔๙๙-๕๐๐/๑๖-๑๗
ปาริวฏฺฏกำ	๕๑๐/๒๖,๕๑๒/๒๗, ๕๑๔/๒๘,๑๗๐/๒๔๔, ๑๗๒/๒๔๕,๑๗๔/๒๔๖
ปาริวฏฺฏกจีวรำ	๕๑๐/๒๖
ปาริวฏฺฏกา	๕๑๑-๕๑๓/๒๖-๒๗, ๑๗๑-๑๗๓/๒๔๕
ปารุโต	๖๔๔/๔๙๓
ปารุตำ	๕๐๕/๒๑,๕๖๘/๖๗
ปารุปติ	๕๗๗/๔๕๗
ปารุปนฺติ	๕๗๗/๔๕๗
ปารุปิ	๕๙๓/๘๒
ปารุปิตพฺพำ	๕๗๗/๔๕๗
ปารุปิตฺวา	๕๙๓/๘๒, ๑๗๕/๒๔๖-๒๔๗, ๕๙๘-๕๙๙/๔๖๗-๔๖๘
ปารุปิสฺสามิ	๕๗๗/๔๕๗
ปาวิสิ	๕๐๘/๒๔,๖๒๐/๑๐๑-๒, ๒๓๐/๒๗๖,๒๓๑/๒๗๗, ๕๑๐/๔๒๓,๕๑๑/๔๒๔
ปาสาทำ	๖๒๑/๑๐๒
ปาสาทิกำ	๕๐๓/๒๑,๕๗๖/๗๒, ๑๗๕/๒๔๗
ปาสาทิกตาย	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
ปาสาทิกา	๕๖๕/๖๔,๖๒๐/๑๐๑, ๖๒๑/๑๐๒,๕๕/๑๖๘
ปาสาทิโก	๕๕/๑๖๘,๕๔๗/๔๓๗
ปาสาเท	๖๓๑/๔๘๔,๖๓๒/๔๘๕
ปาสาโท	๔๗๗/๙,๔๘๖/๑๑
ปาเหตพฺโพ	๕๓๘/๔๙
ปาเหสิ	๕๓๗/๔๕-๔๖,๖๑๙/๙๙, ๖๔๖/๑๑๙,๒๑๖/๒๖๘/,๒๓๐/๒๗๖, ๒๙๕/๓๑๐,๓๑๒/๓๒๐
ปาเหสุ	๔๗๓/๗, ๕๕๙/๖๑,๓๖๗/๓๔๖
ปิฏฺฐสุรา	๓๒๘/๓๒๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปิฏฺฐิโต	๑๗๕/๒๔๗
ปิฏฺฐิวํสํ	๒๘๑/๓๐๔
ปิฏฺฐิสงฺฆาฏสฺส	๑๓๖/๒๒๓
ปิฏฺฐิสงฺฆาตสฺส	๒๘๑/๓๐๔
ปิณฺฑเกน	๖๗/๑๗๖
ปิณฺฑจาริโก	๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๑, ๖๔๑/๑๑๔,๒๓๐/๒๗๗,๒๓๑/๒๗๗
ปิณฺฑปาตํ	๗๕/๑๙๐,๗๖/๑๙๑, ๑๙๒-๑๙๔/๒๕๖-๒๕๗, ๒๒๒/๒๗๓,๒๓๖-๗/๒๘๐, ๒๔๒/๒๘๐,๒๕๒/๒๘๙, ๖๐๒-๖๑๐/๔๖๙-๔๗๓
ปิณฺฑปาตนีหารเกน	๕๖๕/๖๓-๖๕
ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตา	๕๐๘/๒๔
ปิณฺฑปาตมตฺตมฺปิ	๖๔๒/๑๑๗, ๖๔๓/๑๑๘
ปิณฺฑปาตเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
ปิณฺฑปาติกงฺคํ	๕๖๖/๖๖
ปิณฺฑปาติกา	๕๖๕/๖๕
ปิณฺฑปาติโก	๕๖๕/๖๔-๖๕
ปิณฺฑปาเต	๒๓๗/๒๘๑
ปิณฺฑปาโต	๖๔๓/๑๑๘,๗๖/๑๙๐, ๑๙๕/๒๕๗/,๒๒๒/๒๗๓/, ๒๔๒/๒๘๔,๖๐๒-๖๑๐/๔๖๙-๔๗๓
ปิณฺฑาย	๕๐๘/๒๔,๖๑๐/๙๑, ๖๒๐/๑๐๒-๑,๑๖๙/๒๔๓,๒๐๓/๒๖๑, ๒๑๓/๒๖๖,๒๑๔/๒๖๗,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๐/๒๗๐,๒๒๑/๒๗๑-๒๗๒, ๒๕๒/๒๘๙,๒๗๔-๕/๓๐๐,๒๙๕/๓๑๐, ๓๒๖/๓๒๘,๔๐๒/๓๖๑,๕๕๒/๔๔๐, ๕๖๕/๔๔๘,๕๖๗/๔๔๙, ๕๗๑/๔๕๒,๕๗๓/๔๕๔
ปิณฺเฑ	๑๓๗/๒๒๔
ปิณฺโฑ	๒๖๘/๑๙๖,๒๖๙/๒๙๘
ปิณฺฑํ	๒๐๓/๒๖๑, ๒๑๖/๒๖๘,๒๖๙/๒๙๘
ปิณฺฑุกฺเขปกํ	๖๒๐/๔๗๙
ปิตา	๔๙๗/๔๑๓
ปิตามหยุคา	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗, ๕๑๙/๓๒,๕๒๔/๓๕,๕๒๙/๓๙, ๕๓๔/๔๓,๕๗๘/๗๓, ๖๔๓/๑๑๗,๑๗๒/๒๔๕, ๔๙๙/๔๑๕,๕๕๔/๔๔๒
ปิติโต	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗, ๕๑๙/๓๒,๕๒๔/๓๕,๕๒๙/๓๙, ๕๓๔/๔๓,๕๗๘/๗๓, ๖๔๓/๑๑๗,๑๗๒/๒๔๕, ๔๙๙/๔๑๕,๕๕๔/๔๔๒

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ปิปาสาย	๔๐๒/๓๖๒
ปิยกมฺยสฺส	๓๘/๑๕๖
ปิโย	๑๔๗/๒๓๐
ปิลกฺโข	๙๑/๒๐๐
ปิวิสฺสถ	๔๐๒/๓๖๑
ปิสาจกนฺตารํ	๓๔๗/๓๓๗
ปิหกา	๕๓๙/๔๓๔
ปีจสฺส	๕๓๑/๔๓
ปีฐานิ	๕๒๓/๔๒๘
ปีจํ	๑๓๐/๒๒๐,๕๒๒-๓/๔๒๘
ปีตกมฏฺจํ	๔๙๖/๔๑๒
ปีนินฺทฺริยา	๖๗/๑๗๗
ปุกฺกุสชาติ	๑๕/๑๔๐
ปุคฺคลํ	๔๐๒-๓/๓๖๒-๓,๔๐๖/๓๖๓
ปุคฺคลสฺส	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙, ๕๐๐/๑๘,๕๐๕/๒๒,๕๑๒/๒๗ -อาทิ
ปุคฺคลานํ	๕๖๖/๖๗
ปุคฺคลานาทริยํ	๓๔๒/๓๓๕
ปุคฺคลิกสญฺญี	๑๑๒/๒๑๐-๒๑๑, ๑๑๖/๒๑๓,๑๑๗/๒๑๔,๑๒๒/๒๑๖, ๑๒๗/๒๑๘-๙,๑๓๒/๒๒๑
ปุคฺคลิเก	๑๑๒/๒๑๑, ๑๑๗/๒๑๔,๑๒๒/๒๑๖, ๑๒๗/๒๑๙,๑๓๒/๒๒๑
ปุคฺคโล	๔๐๒-๓/๓๖๒-๓,๔๖๔/๓๙๗
ปุจฺฉติ	๕๙๗/๘๕,๖๖/๑๗๕, ๑๐๒/๒๐๕,๑๕๒/๒๓๔, ๑๕๗/๒๓๗,๑๖๓/๒๔๐
ปจฺฉนฺติ	๖๘/๑๗๘
ปุจฺฉมาโน	๕๓๙/๕๑
ปุจฺฉามิ	๖๖๒/๑๒๙,๕๕๑/๔๓๙, ๕๗๕/๔๕๕,๕๖๔/๕๐๑,๕๖๕/๕๐๒
ปุจฺฉิ	๖๒๐/๑๐๒,๔๑๒/๓๖๖
ปุจฺฉิตพฺพา	๑๔๙/๒๓๑
ปุจฺฉิตพฺพํ	๒๔๒/๒๘๔
ปุจฺฉิยมาโน	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙
ปุจฺฉิสุ	๒๙๕/๓๑๐
ปุฏฺฐ	๕๐๘/๒๔
ปุณฺณปตฺตํ	๕๐๒/๔๑๗
ปุตฺตภาติกา	๕๐๘/๒๔
ปุตฺตทารสฺส	๕๔๒/๕๓, ๖๗/๓๑๑/๓๒๐,๓๑๗/๓๒๒, ๓๒๒/๓๒๔
ปุตฺตทารา	๖๐๙/๙๐, ๖๑๑/๙๒,๕๑๖/๔๒๖
ปุตฺโต	๑๙๒/๒๕๖,๔๙๗/๔๓
ปุนกมฺมาย	๓๙๒/๓๕๖
ปุนปฺปวารณาย	๓๐๖-๓๐๗/๓๑๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปุปฺผฉฑฺฑโก	๑๙/๑๔๔
ปุปฺผฉฑฺฑกำ	๑๙/๑๔๔
ปุปฺผาสโว	๓๒๘/๓๓๐
ปุพฺพณฺณำ	๙๑/๒๐๐,๑๓๖/๒๒๓
ปุพฺพณฺหสมยำ	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๓, ๕๘๒/๗๕,๖๒๐/๑๐๑,๖๐/๑๗๒, ๑๕๙/๒๓๙,๑๙๒/๒๕๕,๒๐๓/๒๖๑, ๒๒๑/๒๗๑,๒๒๖/๒๗๔,๒๓๐/๒๗๗, ๔๙๕/๔๑๒,๕๖๕/๔๔๘
ปุพฺพเปตกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ปุพฺพุปคตำ	๑๒๐/๒๑๕
ปุพฺเพ	๕๒๗-๕๓๐/๓๗-๔๐, ๕๓๒-๕๓๓/๔๒,๕๓๔/๔๔, ๖๔๑-๖๔๔/๑๑๖-๑๑๘, ๖๗/๑๗๗,๑๔๓/๒๒๖,๑๕๙/๒๓๙, ๑๙๓-๑๙๖/๒๕๗-๒๕๘, ๒๕๘/๒๙๒,๓๕๑/๓๓๘,๓๕๙/๓๔๒, ๔๙๖/๔๑๒,๔๙๘-๔๙๙/๔๑๕, ๕๖๔/๔๔๗,๕๖๖/๔๔๘, ๕๗๐-๕๗๒/๔๕๑-๔๕๒, ๖๑๓/๔๗๕
ปุราณจีวรำ	๕๐๓-๕๐๖/๒๐-๒๓
ปุราณทุติยิกา	๕๐๓/๒๐,๑๙๘/๒๕๙
ปุราเรสนฺถตำ	๕๖๘/๖๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปุราณสนฺถตสฺส	๕๖๗/๖๗, ๕๖๘,๕๗๐/๖๘
ปุราณาสิโกฏฺโฐ	๕๓๒/๔๓๒
ปุราเรุณา	๕๔/๑๖๖,๓๒๑/๑๒๔
ปุริสกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ปุริสวิคฺคหำ	๖๒/๑๗๔
ปุริสวิคฺคเหน	๖๓-๖๔/๑๗๔-๑๗๕
ปุริสวิคฺคโห	๖๔/๑๗๕
ปุริสสฺส	๕๒๗/๓๗,๕๘๒/๗๕, ๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕,๘๐/๑๙๓, ๑๑๑/๒๑๐,๑๓๑/๒๒๑, ๒๓๐/๒๗๖,๒๘๔/๓๓๐๕, ๒๘๙/๓๐๗,๕๐๔/๔๑๙,๖๓๕/๔๘๘
ปุริสา	๕๓๒/๔๑,๓๑๔/๓๒๑, ๓๒๔/๓๒๕
ปุริสานำ	๕๓๒/๔๑
ปุริเส	๕๓๒/๔๑
ปุริเสน	๒๓๐/๒๗๗
ปุริโส	๕๐๘/๒๕,๕๒๒/๓๔, ๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๑,๕๗๓/๗๐, ๕๘๒/๗๕,๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕, ๒๐๒/๒๖๐ -อาทิ
ปุริสำ	๕๒๒/๓๔,๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑,๔๑๒/๓๖๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปุเร	๒๙๔/๓๐๙
ปุเรภตฺตํ	๒๙๔-๓๐๑/๓๑๐-๓๑๓
ปุโรหิเตน	๖๔๗/๔๙๕
ปูคสฺส	๖๕๗/๑๒๖,๗๘/๑๙๒, ๒๐๓/๒๖๑,๒๔๒/๒๘๔, ๔๘๙/๔๐๗
ปูเค	๒๒๙/๒๗๕
ปูเคน	๒๒๙/๒๗๕
ปูโค	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
ปูคํ	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
ปูชนเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
ปูวสุรา	๓๒๘/๓๒๙
ปูเว	๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗
ปูเวหิ	๒๓๒/๒๗๘
ปูวํ	๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗,๒๓๓/๒๗๘
เปกฺขนฺเตน	๕๘๒/๔๕๙
เปติยา	๕๘/๑๗๑,๖๕/๑๗๕, ๖๕/๑๗๕,๒๘๗/๓๐๖, ๒๙๒/๓๐๙,๔๑๕/๓๖๘
เปตี	๕๗/๑๗๐,๖๔/๑๗๔, ๒๘๖/๓๐๕,๔๑๔/๓๖๗
เปยฺยา	๒๒๑/๒๗๑
เปสการเกหิ	๖๓๘/๑๑๓
เปสการสิปฺปี	๑๕/๑๔๑
เปสการา	๒๗/๑๕๐
เปสกาเรหิ	๖๔๓/๑๑๗
เปสกาโร	๒๐/๑๔๕,๓๙/๑๕๘
เปสการํ	๒๐/๑๔๕
เปสลา	๔๖๙/๓๙๙
เปสลานํ	๕๖๖/๖๗
เปสเล	๑๒/๑๓๘
เปสุญฺญํ	๓๖/๑๕๕-๖, ๓๘-๔๒/๑๕๖-๑๖๑

[ผ]

ผณิชฺชกํ	๙๑/๒๐๐
ผรุโส	๔๐๑/๓๖๐
ผลกปีจุ	๑๑๒/๒๑๑
ผลภาชกํ	๑๐๖/๒๐๗
ผลภาชกสฺส	๔๘๖-๔๘๗/๔๐๖
ผลสจฺฉิกิริยา	๗๐/๑๗๙
ผลาผเล	๖๑๕-๖๑๖/๔๗๗, ๖๒๐-๖๒๒/๔๗๙-๔๘๐
ผลาสโว	๓๒๘/๓๓๐
ผลิกา	๕๓๔/๔๓
ผลิโก	๕๒๙/๓๙,๕๓๙/๕๐
ผลุ	๕๗๕/๔๕๕
ผพฺพีชุ	๙๑/๒๐๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ผาณิตํ	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๖๒๑/๑๐๓,๖๒๒-๓/๑๐๔, ๒๕๗/๒๙๑,๒๕๙/๒๙๒,๒๖๐/๒๙๓
ผาลิตา	๒๑๘/๒๖๙
ผาสุ	๕๕๙/๖๑,๕๕/๑๖๘, ๑๕๙/๒๓๙,๒๕๘/๒๙๒, ๒๖๐/๒๙๓,๒๗๔/๓๐๐, ๒๗๕-๒๗๖/๓๐๑, ๓๕๑-๓๕๔/๓๓๙,๓๕๙/๓๔๒, ๓๖๔/๓๔๕,๖๑๓/๔๗๕
ผาสุกํ	๖๗/๑๗๖-๗,๖๘/๑๗๘
ผาสุวิหาราย	๕๖๖/๖๗
ผุฏฺฐุ	๓/๑๓๒
ผุสฺสิ	๓๖๒/๓๔๔

[พ]

พทรมิสฺสเกน	๒๒๑/๒๗๑
พทรา	๒๒๑/๒๗๑
พทฺธุ	๑๑๑/๒๑๐
พนฺธโนกาโส	๖๑๓/๙๓
พนฺธาปิตํ	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒
พนฺธาเปสิ	๖๒๐/๑๐๒
พนฺธิตฺวา	๕๐๘/๒๔, ๕๗๑/๖๙,๕๐๓/๔๑๘
พลานํ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๔
พลานิ	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒, ๗๒/๑๘๔,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
พลคฺคํ	๓๒๒/๓๒๔,๓๒๓-๔/๓๒๕
พลิพทฺธ	๑๓/๑๓๘-๑๓๙
พหิ	๑๒๖/๒๑๘
พหิติโยชนํ	๕๗๓/๗๐
พหิทฺธา	๔๙๗/๔๑๓
พหิทฺวารโกฏฺฐเก	๕๖๖/๖๕
พหินคเร	๑๕๓/๒๓๖
พหุ	๖๓๖/๑๑๑-๑๑๒
พหุ	๕๒๒/๓๔-๓๕,๖๒๑/๑๐๒, ๖๓๖/๑๑๑,๘๙/๑๙๘,๑๕๓/๒๓๖, ๒๕๒/๒๘๙,๔๑๗/๓๗๑,๔๒๘/๓๗๙, ๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
พหุก	๕๒๔/๓๕,๖๓๓/๑๑๐, ๖๐/๑๗๑,๘๖/๑๙๗,๑๒๖/๒๑๘, ๑๔๑/๒๒๕,๑๗๗/๒๔๘, ๓๕๔/๓๔๐,๓๗๙/๓๕๑
พหุกตา	๑๖๔/๒๔๑
พหุกรณีเยา	๒๗๙/๓๐๓
พหุกรณีโย	๔๙๗/๔๑๓
พหุกิจฺจา	๒๗๙/๓๐๓

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
พหุกิจฺโจ	๔๙๗/๔๑๓
พหุตรำ	๕๕๖/๕๙
พหุทุกฺขา	๔๑๗/๓๖๙-๓๗๐, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
พหุสฺสุตา	๒๘-๓๑/๑๕๐-๑๕๒, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๕,๔๑/๑๖๐-๑๖๑
พหุสฺสุโต	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๙, ๓๑/๑๕๑,๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๓๘/๑๕๗,๔๐/๑๖๐, ๔๙๔-๔๙๕/๔๑๑
พหุสฺสุตำ	๒๕/๑๔๙,๓๑/๑๕๑, ๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๔๓๕/๓๘๕,๔๓๖/๓๘๖
พหู	๕๔๒/๕๓-๕๔,๕๙๘/๘๖, ๖๐๙/๙๐-๙๑,๖๑๑/๙๒-๙๓, ๖๕๗/๑๒๖,๕๕/๑๖๘, ๒๒๑/๒๗๑,๔๓๘/๓๘๗, ๔๘๙/๔๐๗,๕๑๖/๔๒๖
พหูปายาสา	๔๑๗/๓๖๙-๓๗๐, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
พหูหิ	๕๒๓-๕๒๔/๓๕,
พาลิกา	๘๖/๑๙๗
พาหิรเลปำ	๒๗๓/๒๙๙
พาหุำ	๘๙/๑๙๘,๕๙๒-๕๙๓/๔๖๔-๔๖๕

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
พาหุปฺปจาลกำ	๕๙๒-๕๙๓/๔๖๔-๔๖๕
พาหุลฺลาย	๖๒๑/๑๐๓
พาหุลฺลิกา	๖๒๑/๑๐๓
พิมฺโพหนำ	๕๔๖/๕๕,๕๕๑/๕๗, ๕๕๖/๕๙,๕๖๔/๖๓,๕๗๐/๖๘, ๕๓๐/๔๓๑,๕๓๖/๔๓๓, ๕๔๑/๔๓๕,๕๔๖/๔๓๗, ๕๕๑/๔๓๘
พีชชาตานิ	๙๑/๑๙๙
พีชพีชำ	๙๑/๑๙๙-๒๐๐
พุทธปฏิสำยุตฺตำ	๑๕/๑๔๐
พุทฺธปฺปมุขำ	๒๑๖/๒๖๘, ๒๒๑/๒๗๐-๒๗๑
พุทฺธภาสิโต	๔๖/๑๖๓, ๖๔/๑๗๔,๖๓๔/๔๘๘
พุทฺธวจนำ	๑๕๓/๒๓๖
พุทฺโธ	๔๕๙/๑,๔๗๐/๖,๔๗๑/๖-๗, ๔๙๗/๑๕,๔๙๘/๑๖ -อาทิ
พุนฺทิกาพทฺโธ	๑๑๑/๒๐๙-๒๑๐, ๕๒๘/๔๓๐
พฺยญฺชนำ	๖๐๒/๘๘,๖๑๑/๔๗๔
พฺยตฺตา	๒๘-๓๑/๑๕๐-๑๕๒, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๕, ๔๑/๑๖๐-๑๖๑

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
พฺยตฺเตน	๔๖๓,๔๖๕/๔, ๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๘, ๕๘๙/๘๑,๖๐๒/๘๘,๖๐๔/๘๙, ๖๑๓/๙๔,๙๔/๒๐๑,๙๖/๒๐๓, ๑๔๔/๒๒๘,๔๑๙/๓๗๒, ๔๔๕/๓๙๑,๕๖๒/๔๔๖
พฺยตฺโต	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๙, ๓๑/๑๕๑,๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๓๘/๑๕๗,๔๐/๑๖๐
พฺยตฺตำ	๒๕/๑๔๘-๑๔๙,๓๑/๑๕๑, ๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๔๓๓-๔๓๖/๓๘๕
พฺยปโถ	๓/๑๓๑
พฺยาหรติ	๖๑๙/๔๗๙
พฺยาหรนฺติ	๖๑๙/๔๗๘
พฺยาหริตพฺพำ	๖๑๙/๔๗๙
พฺยาหริสฺสามิ	๖๑๙/๔๗๙
พฺยูหำ	๕๕๔/๔๔๒
พฺรหฺมจริยำ	๑๔๗/๒๓๐
พฺรหฺมจริยนฺตรายำ	๔๐๑/๓๖๐
พฺราหฺมณ	๕๐๘/๒๔,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๔๙-๕๐,๑๓/๑๓๘-๑๓๙, ๑๖/๑๔๒,๒๖/๑๔๙, ๓๒/๑๕๒-๑๕๓,๓๙/๑๕๗,
พฺราหฺมณกุลำ	๒๓๓/๒๗๘,๓๐๐/๓๑๓, ๕๕๙/๔๔๔
พฺราหฺมณชาติ	๑๕/๑๔๐,๓๘/๑๕๗
โพชฺฌงฺค	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒, ๗๒/๑๘๔-๕,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐

[ภ]

ภกาเรน	๑๕/๑๔๒
ภควา	๔๕๙/๑-๒,๔๗๐/๖,๔๗๑/๖-๗, ๔๙๗/๑๕,๔๙๘/๑๖ -อาทิ
ภคินิ	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๔, ๕๕/๑๖๗,๖๑/๑๗๓, ๑๕๙/๒๓๙,๑๖๙/๒๔๓, ๑๗๕/๒๔๖,๑๘๑/๒๔๙, ๑๘๓/๒๕๐,๑๘๗/๒๕๓, ๑๘๙/๒๕๔,๔๑๒/๓๖๖, ๔๑๔/๓๖๗,๕๕๒/๔๔๐, ๕๕๘-๕๕๙/๔๔๔
ภคินิโย	๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๑๔๙/๒๓๑,๑๕๓/๒๓๕,๑๘๓/๒๕๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ภงฺคํ	๖๓๘/๑๑๓
ภญฺชติ	๕๓๙/๕๑
ภณติ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๕๙๗/๘๕,๖๔๓/๑๑๘,๖๖๑/๑๒๘, ๑๑/๑๓๗,๑๖-๓๔/๑๔๒-๑๕๕, ๓๙-๔๑/๑๕๗-๑๖๑,๘๘/๑๙๗, ๙๓/๒๐๐,๑๔๙/๒๓๒,๑๕๓/๒๓๖, ๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓,๒๒๙/๒๗๕, ๓๔๔/๓๓๖,๔๓๕-๔๓๗/๓๘๕-๓๘๖, ๔๔๒/๓๘๙,๔๖๘/๓๙๘, ๔๙๓/๔๐๙,๕๗๓/๔๕๓
ภณถ	๙๔/๒๐๑,๙๙-๑๐๐/๒๐๔
ภณนฺตํ	๔๘/๑๖๓,๖๖/๑๗๖, ๑๕๒/๒๓๔,๑๕๗/๒๓๗, ๑๖๓/๒๔๐
ภณนฺตสฺส	๔-๑๐/๑๓๒-๑๓๗, ๗๑-๗๖/๑๘๐-๑๙๑
ภณนฺติ	๑๔๙/๒๓๒
ภณามิ	๔,๕/๑๓๒-๑๓๓, ๗/๑๓๔-๕,๙-๑๐/๑๓๗
ภณิตํ	๔,๕/๑๓๒-๑๓๓, ๗/๑๓๔-๑๓๕,๙-๑๐/๑๓๗
ภณิตสฺส	๔,๕/๑๓๒-๑๓๓, ๗/๑๓๔-๑๓๕,๙-๑๐/๑๓๗
ภณิสฺสติ	๑๕๓/๒๓๕
ภณิสฺสนฺติ	๔๗๐/๓๙๙
ภณิสฺสามิ	๑๑/๑๓๗
ภณิสฺสํ	๔,๕/๑๓๒-๑๓๓, ๗/๑๓๔-๑๓๕,๙-๑๐/๑๓๗
ภเณ	๔๙๔/๔๑๐
ภณฺฑา	๕๙๕/๘๔,๖๐๙/๙๐, ๖๑๑/๙๒,๒๗๘/๓๐๒, ๕๐๖/๔๒๑,๕๑๖/๔๒๖
ภณฺฑนํ	๑๐๒/๒๐๕, ๔๐๑/๓๖๐,๔๘๓/๔๐๔
ภณฺฑนกโต	๗๘/๑๙๑
ภณฺฑนการกํ	๑๒๘/๒๑๙
ภณฺฑนชาตานิ	๓๖/๑๕๕-๑๕๖, ๔๖๙-๔๗๑/๓๙๙
ภณฺฑนานิ	๓๖/๑๕๕-๑๕๖
ภณฺฑนฺตา	๑๒/๑๓๗-๑๓๘
ภณฺฑนฺติ	๔๖๙/๓๙๙
ภณฺฑิกํ	๕๐๘/๒๔, ๕๗๑/๖๙,๕๐๓/๔๑๘
ภณฺฑิกาพทฺธานิ	๔๙๘/๑๕-๑๖, ๖๔๗/๑๒๐
ภณฺฑิตฺวา	๔๑๒/๓๖๖
ภณฺฑิตุํ	๔๖๙/๓๙๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ภณฺเฑ	๕๗๓/๗๐
ภตฺตา	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
ภตฺตานิ	๑๐๓/๒๐๕, ๑๐๔/๒๐๖,๔๘๔/๔๐๔
ภตฺตานํ	๒๒๑/๒๗๐
ภตฺเตน	๖๕๗/๑๒๖,๒๑๐/๒๖๕, ๒๑๒/๒๖๖,๒๑๕/๒๖๗, ๒๒๔/๒๗๔,๒๙๔/๓๐๙,๔๘๙/๔๐๗, ๕๐๔/๔๑๙,๕๗๓/๔๕๓
ภตฺตํ	๖๔๓/๑๑๘,๑๙๓/๒๕๖, ๒๑๖/๒๖๘,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๑/๒๗๐-๒๗๑,๒๗๖/๓๐๑, ๒๗๘/๓๐๒,๒๙๔/๓๐๙-๓๑๐, ๔๐๒/๓๖๑,๕๐๔/๔๑๘-๔๑๙, ๕๖๑/๔๔๕,๕๗๐/๔๕๐
ภตฺตคฺเค	๗๘/๑๙๒,๒๒๑/๒๗๒
ภตฺตปจฺจาสํ	๒๒๖/๒๗๔
ภตฺตปจฺจาสา	๒๒๒/๒๗๓,๒๒๖/๒๗๔
ภตฺตปฏิปาฏิ	๒๒๑/๒๗๐
ภตฺตวิสฺสคฺคํ	๕๐๓/๒๐,๒๗๔/๓๐๐
ภตฺตเวตนารโห	๕๓๙/๔๙
ภตฺติยฆรํ	๓๐๒/๓๑๔
ภตฺตุทฺเทสกสฺส	๔๘๖-๔๘๗/ ๔๐๕-๔๐๖
ภตฺตุทฺเทสกํ	๑๐๖/๒๐๗
ภทฺทนฺตสฺส	๓๑๒/๓๒๐
ภทฺทนฺตา	๖๔๖/๑๑๙,๖๔๙/๑๒๑, ๔๙/๑๖๔,๑๓๔/๒๒๒,๒๐๓/๒๖๑, ๒๒๑/๒๗๒,๒๓๖/๒๘๐,๓๐๕/๓๑๖, ๓๖๗/๓๔๖,๕๐๔/๔๑๘, ๕๕๒/๔๔๑,๕๗๐/๔๕๑
ภทฺทนฺโต	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑, ๑๙๓/๒๕๖,๓๑๒/๓๒๐
ภทฺทมุตฺตกํ	๙๑/๑๙๙
ภทฺร	๑๓/๑๓๙
ภมุกํ	๒๐๐/๒๖๐, ๒๘๖/๓๐๖,๒๙๑/๓๐๘
ภยกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ภยทสฺสาวี	๑๔๗/๒๓๐
ภยา	๑๐๗/๒๐๘,๔๘๘/๔๐๖
ภยาคตึ	๕๘๔/๗๘, ๕๘๙/๘๑,๖๑๓/๙๔
ภวํ	๒๑๖/๒๖๘
ภวนํ	๘๙/๑๙๘
ภวนฺติ	๑๕๓/๒๓๕
ภวิสฺสติ	๕๗๑/๖๙,๕๘๖/๗๙, ๕๙๓/๒๓๕,๖๔๑/๑๑๕,๑๓/๑๓๙, ๑๐๒/๒๐๕,๑๑๙/๒๑๔ -ฯาทิ

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
ภวิสฺสนฺติ	๔๐๒/๓๖๐,๔๓๘/๓๘๗
ภวิสฺสสิ	๕๖๕/๖๕
ภวิสฺสามิ	๓๐๗/๓๑๗
ภสฺสการกํ	๑๒๘/๒๑๙
ภาชนคตํ	๓๓๘/๓๓๔
ภาชิยติ	๑๖๙/๒๔๓
ภาณโก	๑๙๕/๒๕๗
ภาตุโน	๖๓๑/๑๐๘,๒๗๔/๓๐๐, ๓๗๒/๓๔๘,๓๙๗/๓๕๗
ภาคา	๕๕๓-๕๕๔/๕๘
ภาเค	๕๕๓-๕๕๔/๕๘
ภาวํ	๔-๕/๑๓๒-๑๓๓, ๗/๑๓๕,๑๐/๑๓๗
ภาเยยฺย	๓๔๗/๓๓๗
ภาสติ	๕๓๙/๕๑,๑/๑๓๐, ๔๓๘/๓๘๖-๓๘๗
ภาสมานสฺส	๕๐๘/๒๔,๕๒๗/๓๗, ๖๔๑/๑๑๔,๑๓/๑๓๙
ภาสสิ	๑/๑๓๐
ภาสิตพฺโพ	๕๓๙/๕๑
ภาสิเต	๔๙/๑๖๔
ภาสิโต	๖๗/๑๗๗
ภาสิสฺสติ	๑/๑๓๐-๑๓๑
ภาสิสฺสถ	๖๘/๑๗๙
ภาสิสฺสสิ	๑/๑๓๑
ภาสิสฺสาม	๖๗/๑๗๖
ภาสึสุ	๖๗/๑๗๗
ภาเสยฺย	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๒, ๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑,๖๑๔/๙๔, ๑๓/๑๓๙,๙๕/๒๐๒,๙๗/๒๐๓, ๑๔๕/๒๒๘,๔๒๐/๓๗๓, ๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
ภิกฺขา	๒๗๙/๓๐๓
ภิกฺขุ	๒๒๙/๒๗๕,๒๗๙/๓๐๓
ภิกฺขเว	๔๕๙/๒,๔๖๑/๓, ๔๖๓/๓,๔๗๐/๖,๔๗๑/๗ -อาทิ
ภิกฺขุ	๔๖๗/๔,๔๙๗/๑๕, ๕๒๔/๓๕,๕๒๘/๓๘,๕๒๙/๓๘ -อาทิ
ภิกฺขุ	๔๖๐/๒,๔๗๒/๗, ๔๗๓/๗,๔๗๔/๘,๔๗๕/๘ -อาทิ
ภิกฺขุนา	๔๖๒/๓,๔๖๓/๓-๔, ๔๖๕/๔,๔๖๗/๔-๕,๔๗๒/๗ -อาทิ
ภิกฺขุนึ	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๔,๔๖/๑๖๒, ๗๐/๑๗๙,๘๐/๑๙๓,๑๕๙/๒๓๙, ๑๖๙/๒๔๓,๕๕๒/๔๔๐,๕๕๘/๔๔๔
ภิกฺขุนิยา	๕๐๓-๕๐๕/๒๐-๒๒, ๕๐๘-๕๑๒/๒๔-๒๗,๕๗๗-๘/๗๓, ๑๔๙/๒๓๒ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ภิกฺขุนิโย	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๕, ๕๑๐/๒๖,๕๗๖/๗๑-๗๒, ๑๔๔/๒๒๖-๒๒๗ -อาทิ
ภิกฺขุนี	๕๐๓/๒๐,๕๐๕/๒๑, ๕๐๘/๒๓-๒๕,๕๑๒/๒๗, ๕๗๘/๗๓ -อาทิ
ภิกฺขุนีนํ	๕๐๓/๒๐,๕๐๘/๒๕, ๕๑๐/๒๖,๕๗๖/๗๒, ๑๔๔/๒๒๗ -อาทิ
ภิกฺขุนีปริปาจิตํ	๑๙๒-๑๙๔/ ๒๕๖-๒๕๗
ภิกฺขุนีสงฺฆํ	๑๕๐-๑๕๑/๒๓๒-๒๓๔
ภิกฺขุนีสงฺฆสฺส	๑๗๕/๒๔๖-๒๔๗
ภิกฺขุนีสงฺโฆ	๑๗๕/๒๔๖-๒๔๗
ภิกฺขุนีสุ	๕๐๓/๒๐, ๑๔๙/๒๓๒,๑๙๘/๒๕๙
ภิกฺขุนีหิ	๕๗๖/๗๑-๗๒,๑๔๙/๒๓๑, ๑๘๐/๒๔๙,๑๘๖/๒๕๒
ภิกฺขุนูปสฺสยํ	๑๕๘-๑๖๒/๒๓๘-๒๔๐, ๓๐๒/๓๑๔,๕๑๕/๔๒๕
ภิกฺขุนูปสฺสเย	๕๕๖/๔๔๓
ภิกฺขุนูปสฺสโย	๑๖๑/๒๔๐
ภิกฺขุโน	๔๖๓/๓,๔๖๔/๔, ๔๖๖/๔,๔๗๓/๗,๔๗๔/๘ -อาทิ
ภิกฺขุโนวาทกสฺส	๑๔๕/๒๒๘
ภิกฺขุโนวาทโก	๑๔๕/๒๒๘
ภิกฺขุโนวาทกํ	๑๔๔-๑๔๕/๒๒๘, ๑๔๗/๒๒๙,๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒
ภิกฺขุปริสาย	๖๑๒/๙๓,๖๑๕/๙๕
ภิกฺขุสงฺฆโต	๑๔๙/๒๓๑
ภิกฺขุสงฺฆสฺส	๒๒๑/๒๗๐
ภิกฺขุสงฺเฆน	๒๒๑/๒๗๒
ภิกฺขุสงฺโฆ	๒๒๑/๒๗๑
ภิกฺขุสงฺฆํ	๔๕๙/๒,๔๙๘/๑๖, ๕๗๖/๗๒,๖๑๙/๑๐๐,๑/๑๓๑, ๕๕/๑๖๙,๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๒๑๖/๒๖๘,๒๖๙/๒๙๘, ๓๕๗/๓๔๑,๓๖๗/๓๔๖, ๔๐๒/๓๖๒,๔๑๗/๓๗๐, ๔๒๘/๓๗๙,๕๗๖/๔๕๖
ภิกฺขุสมฺมติ	๔๙๖/๑๔,๘๐/๑๙๓
ภิกฺขุสมฺมติยา	๔๗๕/๘,๔๗๖/๙, ๔๙๕/๑๔,๕๖๑-๕๖๒/๖๒, ๕๖๔/๖๓,๖๕๓-๖๕๖/๑๒๔-๑๒๖, ๗๙/๑๙๒,๘๐/๑๙๓, ๘๒-๘๓/๑๙๔-๑๙๕
ภิกฺขุสมฺมตึ	๔๗๖/,๕๖๒/๖๒, ๖๕๔/๑๒๕,๘๐/๑๙๓

ปทานุกฺกโม	ปฬิเพ/องฺเก
ภิกฺขุสฺมึ	๑๘๙/๒๕๔
ภิกฺขุสฺส	๕๑๐/๒๖,๕๑๙/๓๒, ๕๒๙/๓๘,๕๓๔/๔๓, ๕๓๙/๔๙ -อาทิ
ภิกฺขู	๔๕๙/๑-๒,๔๖๑/๓, ๔๖๕/๔,๔๗๐/๕,๔๗๑/๖ -อาทิ
ภิกฺขูนำ	๔๕๙/๑,๔๖๐/๒,๔๖๓/๔, ๔๖๕/๔,๔๗๑/๖ –อาทิ
ภิกฺขูหิ	๕๖๕/๖๔,๕๖๖/๖๖, ๖๕๗/๑๒๖,๑๒/๑๓๗,๖๘/๑๗๘, ๗๘/๑๙๑,๑๕๓/๒๓๖-อาทิ
ภินฺทติ	๘๗/๑๙๗,๙๒/๒๐๐
ภินฺทิตฺวา	๕๑๘/๔๒๗,๖๓๒/๔๘๖
ภินฺน	๖๑๐/๙๑,๖๑๑/๙๒,๖๕๙/๑๒๗
ภินฺนปตฺตสฺส	๖๑๐/๙๑, ๖๑๑/๙๒,๖๑๗/๙๘
ภินฺนสญฺญี	๖๐๗/๘๙
ภิยฺโยกมฺยตำ	๖๑๑/๔๗๔
ภิยฺโยภาวาย	๔๕๙/๒,... ๑/๑๓๑, ... ๕๕๒/๔๔๑, ... ๕๗๖/๔๕๖ -อาทิ
ภิสึ, ภิสิ	๕๔๖/๕๕,๕๕๑/๕๗, ๕๕๖/๕๙,๕๖๔/๖๓,๕๗๐/๖๘, ๕๓๐/๔๓๑,๕๓๖/๔๓๓, ๕๔๑/๔๓๕,๕๔๖/๔๓๗,๕๕๑/๔๓๘
ภีสาปิยมานา	๓๔๕/๓๓๖
ภีสาเปติ	๓๔๘/๓๓๗
ภีสาเปนฺติ	๓๔๕/๓๓๖
ภีสาเปตุกาโม	๓๔๗-๓๔๙/๓๓๗
ภีสาเปถ	๓๔๕/๓๓๖
ภีสาเปยฺย	๓๔๖/๓๓๖
ภีสาเปสฺสถ	๓๔๕/๓๓๖
ภีสาเปสฺสนฺติ	๓๔๕/๓๓๖
ภีโต	๔๙๔/๔๑๐
ภุญฺช	๒๔๓/๒๘๕
ภุญฺชติ	๗๘/๑๙๒,๑๙๖/๒๕๘, ๒๐๗-๒๐๙/๒๖๓-๒๖๔, ๒๑๙/๒๖๙-๒๗๐, ๒๒๗-๒๒๙/๒๗๔-๒๗๕ -อาทิ
ภุญฺชถ	๒๐๓-๒๐๔/๒๖๒,๒๑๓/๒๖๖, ๒๑๔/๒๖๗,๒๔๗/๒๘๗, ๒๕๗/๒๙๑,๕๖๕/๔๔๘, ๕๗๑/๔๕๒
ภุญฺชนฺติ	๖๗/๑๗๗,๒๐๓/๒๖๒, ๒๑๘/๒๖๙,๒๒๐/๒๗๐, ๒๓๖-๗/๒๘๑,๒๕๗/๒๙๑ -อาทิ
ภุญฺชมานา	๖๑๘/๔๗๘
ภุญฺชมาเนน	๖๑๘/๔๗๘
ภุญฺชมาเนหิ	๕๕๙/๔๔๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ภุญฺชมาโน	๖๑๘/๔๗๘
ภุญฺชสิ	๑๙๒/๒๕๖,๒๐๙/๒๖๔, ๒๔๒/๒๘๔,๒๕๒/๒๘๙
ภุญฺชาม	๒๕๘/๒๙๒,๖๑๓/๔๗๕
ภุญฺชาหิ	๒๒๒/๒๗๓,๒๔๒/๒๘๔, ๒๔๖/๒๘๖
ภุญฺชิ	๒๒๒/๒๗๓,๒๔๒/๒๘๔
ภุญฺชิตพฺพำ	๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/, ๖๑๓/๔๗๕,๖๒๐-๖๓๐/๔๗๙-๔๘๔
ภุญฺชิตพฺโพ	๒๐๓/๒๖๒, ๒๐๕-๒๐๖/๒๖๓, ๖๐๖-๖๑๐/๔๗๑๔๗๓
ภุญฺชิตุ?	๑๙๓/๒๕๗,๒๐๔/๒๖๓, ๒๑๐-๒๑๖/๒๖๕-๒๖๘ -อาทิ
ภุญฺชิตฺวา	๒๓๖/๒๘๐, ๔๐๒/๓๖๑,๕๐๔/๔๑๙
ภุญฺชิมฺหา	๒๒๑/๒๗๒
ภุญฺชิสฺสติ	๑๙๒/๒๕๖,๒๐๙/๒๖๔, ๒๕๒/๒๘๙,๒๖๓/๒๙๔
ภุญฺชิสฺสถ	๒๐๓/๒๖๒,๒๔๗/๒๘๗, ๒๕๗/๒๙๑,๔๐๒/๓๖๑
ภุญฺชิสฺสนฺติ	๒๐๓/๒๖๒,๒๐๙/๒๖๔, ๒๓๖/๒๘๑,๒๔๗/๒๘๗, ๒๕๗/๒๙๑
ภุญฺชิสฺสสิ	๑๙๒/๒๕๖,๒๐๙/๒๖๕, ๒๕๒/๒๘๙
ภุญฺชิสฺสามิ	๑๙๖/๒๕๘,๒๐๖/๒๖๓, ๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๕, ๒๓๙/๒๘๓ -อาทิ
ภุญฺชึสุ	๒๐๓/๒๖๑,๒๒๑/๒๗๑, ๒๓๖/๒๘๐,๒๙๔/๓๑๐
ภุญฺเชยฺย	๑๙๒/๒๕๖,๑๙๔/๒๕๗, ๒๐๒/๒๖๑,๒๐๓/๒๖๒, ๒๐๕/๒๖๓,๒๓๖/๒๘๑, ๒๓๘/๒๘๒ -อาทิ
ภุญฺเชยฺยุ	๒๓๗/๒๘๑
ภุตฺตสฺมึ	๒๔๓/๒๘๕
ภุตฺตาวึ	๕๕/๑๖๙,๒๔๒-๓/๒๘๔-๕
ภุตฺตาวินา	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕
ภุตฺตาวิสฺส	๒๐๔/๒๖๒
ภุตฺตาวึ	๒๓๖/๒๘๑,๒๓๘-๙/๒๘๒, ๒๔๒/๒๘๔,๒๔๔/๒๘๕
ภุตฺโต	๖๔๗/๔๙๖
ภุตฺโตกาโส	๖๕๔/๑๒๔, ๑๘๓/๒๕๑,๕๗๓/๔๕๒
ภุตฺตำ	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕, ๓๐๐/๓๑๓,๔๖๖/๓๙๗, ๔๖๘/๓๙๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ภุมฺมตฺถรณํ	๕๔๖/๕๕,๕๕๑/๕๗, ๕๕๖/๕๙,๕๖๔/๖๓, ๕๗๐/๖๘,๕๓๐/๔๓๑, ๕๓๖/๔๓๓,๕๔๑/๔๓๕, ๕๔๖/๔๓๗,๕๕๑/๔๓๘
ภูตำ	๖๘/๑๗๘,๗๗/๑๙๑,๑๔๓/
ภูตคามปาตพฺยตาย	๙๐/๑๙๙
ภูตคาโม	๙๑/๑๙๙
ภูตปุพฺพำ	๑๓/๑๓๘,๖๔๗/๔๙๕
ภูตปุพฺโพ	๑๕๓/๒๓๖
ภูตสฺมึ	๖๙/๑๗๙
ภูตา	๘๘/๑๙๘
เภทนกำ	๕๑๗/๔๒๗
เภทนาย	๖๑๒/๙๓,๖๑๕/๙๕
เภทาธิปฺปายสฺส	๓๘/๑๕๖
เภทาเปติ	๘๗/๑๙๗,๙๒/๒๐๐
เภทาย	๓๖/๑๕๕-๑๕๖
เภสกฬาวเน	๓๕๐/๓๓๘, ๖๓๑/๔๘๔,๖๓๒/๔๘๕
เภสชฺชปริยนฺตา	๓๐๗/๓๑๗-๓๑๘
เภสชฺชปริยนฺเต	๓๐๘/๓๑๘
เภสชฺชานิ	๖๒๑/๑๐๓, ๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔,๓๐๗/๓๑๗, ๓๐๘/๓๑๘,๓๑๐/๓๑๙
เภสชฺชานำ	๖๒๑/๑๐๓
เภสชฺเชน	๓๐๓-๓๐๕/๓๑๔-๓๑๖, ๓๐๙-๓๑๐/๓๑๘-๓๑๙
เภสชฺเชหิ	๒๙๘/๓๑๒,๓๐๗/๓๑๗, ๓๐๘/๓๑๘,๓๑๐/๓๑๙
เภสชฺชำ	๖๖๑/๑๒๙,๒๙๘/๓๑๒, ๓๐๓-๓๐๕/๓๑๔-๓๑๕, ๓๐๗/๓๑๗,๓๐๙/๓๑๘-๓๑๙
โภชนานิ	๖๗/๑๗๗,๑๙๗/๒๕๘, ๒๐๘/๒๖๔,๒๒๐/๒๗๐, ๒๒๙/๒๗๕,๒๓๙/๒๘๒, ๒๔๔/๒๘๕,๒๔๙/๒๘๘, ๒๕๓/๒๙๐,๒๗๑/๒๙๙, ๕๕๔/๔๔๒,๕๖๑/๔๔๕, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔
โภชนานำ	๑๙๕/๒๕๗,๒๐๖/๒๖๓, ๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๔, ๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕, ๓๐๐/๓๑๒,๕๕๙/๔๔๔
โภชนียำ	๕๘๒/๗๕,๑๙๒/๒๕๕, ๒๒๑/๒๗๑,๒๓๖/๒๘๑, ๒๓๘-๒๔๐/๒๘๒-๒๘๓,๒๔๔/๒๘๕, ๒๔๘-๒๕๐/๒๘๗-๒๘๘, ๒๕๓-๒๕๕/๒๘๙-๒๙๐,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๒๗๐-๒๗๒/๒๙๘-๒๙๙,
	๒๗๖/๓๐๑,๒๗๘/๓๐๒,๕๐๔/๔๑๙,
	๕๕๓-๕๕๕/๔๔๑-๔๔๒,
	๕๖๒-๕๖๘/๔๔๕-๔๕๐,
	๕๗๐-๕๗๔/๔๕๑-๔๕๔
โภชเนน	๒๑๘/๒๖๙,๒๒๗/๒๗๔,
	๒๔๒/๒๘๔,๓๐๐/๓๑๒,๕๕๙/๔๔๔
โภชนำ	๑๙๕/,๒๐๖/,๒๒๖-๗/๒๗๔,
	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๒/๒๘๔,
	๒๔๔/๒๘๕,๒๔๗/๒๘๗,๒๕๒/๒๘๙
โภเชนฺติ	๒๐๘/๒๖๔,๕๖๔/๔๔๗
โภเชตฺวา	๖๕๗/๑๒๖,๒๑๑/๒๖๕,
	๒๒๓/๒๗๓,๒๔๗/๒๘๗,
	๔๘๙/๔๐๗,๕๕๒/๔๔๑
โภเชยฺยาสิ	๒๑๖/๒๖๘
โภเชสิ	๒๓๖/๒๘๐
	[ม]
มกรทนฺตกำ	๑๓๖/๒๒๓
มกฺขำ	๓๒๖/๓๒๘
มกฺขิกามฐุ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
มคฺค	๕๐๘/๒๔,๕๖/๑๖๙,
	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๒,
	๗๒-๗๔/๑๘๕-๑๘๗,

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๗๕/๑๙๐,๑๓๖/๒๒๓,๑๘๑/๒๕๐,
	๑๘๓/๒๕๑,๓๐๒/๓๑๔,๔๐๗/๓๖๔,
	๕๑๕/๔๒๕,๕๗๐/๔๕๐
มคฺคภาวนา	๗๐/๑๗๙-๑๘๐
มงฺกุ	๕๗๑/๖๙
มงฺกุำ	๒๔๔/๒๘๖,๓๐๕/๓๑๖,
	๓๒๒/๓๒๔,๓๙๙/๓๕๙,๔๗๑/๔๐๐
มงฺกุกตฺตุกาโม	๑๖-๓๔/๑๔๒-๑๕๕,
	๑๐๖/๒๐๗,๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒
มจฺโฉ	๒๓๙/๒๘๓,๒๔๔/๒๘๕,
	๒๔๙/๒๘๘,๒๕๔/๒๙๐,
	๒๕๗/๒๙๑,๒๕๙/๒๙๒,
	๒๖๐/๒๙๓,๒๗๑/๒๙๙,
	๕๕๔/๔๔๒,๕๖๗/๔๔๙,
	๕๗๓/๔๕๔
มชฺชำ	๓๒๖/๓๒๙,
	๔๖๖/๓๙๗,๔๖๘/๓๙๘
มชฺชคนฺธำ	๓๒๙/๓๓๐
มชฺชรสำ	๓๒๙/๓๓๐
มชฺชวณฺณำ	๓๒๙/๓๓๐
มชฺชสญฺญี	๓๒๘/๓๓๐
มชฺเช	๓๓๒๘/๓๓๐
มชฺฌนฺติเก	๔๙๔/๑๓,
	๒๔๙/๒๘๘,๕๑๓/๔๒๕

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
มชฺฌิมสฺส	๑๑๑/๒๑๐, ๑๓๑/๒๒๑,๖๓๕/๔๘๘
มชฺฌิมา	๔๓๘/๓๘๗
มชฺฌิโม	๖๐๒/๘๗
มชฺเฌกลฺยาณา	๑๔๗/๒๓๐
มญฺจกํ	๕๕/๑๖๘
มญฺจสฺส	๑๒๑-๑๒๒/๒๑๕-๒๑๖, ๕๓๑/๔๓๑
มญฺจปาโท	๑๒๙/๒๒๐
มญฺจา	๑๑๑/๒๐๙, ๕๒๓๔๒๘/,๕๒๘/๔๓๐
มญฺเจ	๕๒๑/๔๒๘
มญฺโจ	๑๑๑/๒๐๙,๑๓๑/๒๒๑, ๕๒๓/๔๒๘,๕๒๘/๔๓๐
มญฺจํ	๑๐๙/๒๐๙,๑๑๗/๒๑๓, ๑๒๙-๑๓๐/๒๒๐,๑๓๒/๒๒๑, ๕๒๒/๔๒๘,๕๒๖-๕๒๗/๕๓๐, ๕๕๑/๔๓๙
มญฺญมาเนน	๖๔๘-๖๔๙/๑๒๐-๑๒๑
มญฺญมาโน	๒๖๙/๒๙๗
มญฺญสิ	๒๔๒/๒๘๔
มญฺญิสฺสนฺติ	๖๗/๑๗๖
มญฺเญ	๒๖๓/๒๙๔, ๔๖๖/๓๙๗,๖๒๗/๔๘๒
มณิ	๕๒๙/๓๙,๕๓๔/๔๓, ๕๓๙/๕๐,๕๐๖/๔๒๐
มณฺฑปา	๑๒๗/๒๑๙
มณฺฑเป	๑๑๗/๒๑๓, ๑๒๒/๒๑๖,๒๐๖/๒๖๓
มณฺฑลพทฺธํ	๖๓๔/๔๘๗
มตฺตํ	๕๒๒/๓๔-๓๕,๖๐๙/๙๐-๙๑, ๖๑๑/๙๒,๒๓๑/๒๗๘,๓๕๗/๓๔๑, ๕๑๖/๔๒๖,๕๖๒/๔๔๖
มตฺติกา	๘๖/๑๙๖
มตฺติกาปตฺโต	๖๐๒/,๓๗๙/๓๕๑
มตฺติกาปุญฺโช	๘๖/๑๙๗
มตฺติกาย	๓๖๔/๓๔๔
มตฺติกํ	๑๓๙-๑๔๒/๒๒๔-๒๒๖, ๔๓๐/๓๘๒
มธุ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๖๒๑-๖๒๓/๑๐๓-๑๐๔, ๒๕๗/๒๙๑,๒๕๙-๒๖๐/๒๙๒
มธุกเตลํ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
มธุเมหิกํ	๒๑/๑๔๖,
มธุเมหิกา	๒๗/๑๕๐
มธุเมหิโก	๒๑/๑๔๖,๔๐/๑๕๙
มธุเมโห	๑๕/๑๔๑
มธฺวาสโว	๓๒๘/๓๓๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
มนสานุเปกฺขิตา	๑๔๗/๒๓๐
มนสิกโรติ	๔๔๖/๓๙๑
มนสิกโรสิ	๔๔๔/๓๙๐
มนาป์	๑๓/๑๓๙,๒๐๙/๒๖๔, ๒๕๗/๒๙๑,๓๒๖๓๒๘/,๖๑๒/๔๗๔
มนาปา	๑๓/๑๓๙,๓๒๖/๓๒๘
มนาปานิ	๕๖๕/๖๔
มนาโป	๑๔๗/๒๓๐
มนุสฺสมำสำ	๒๖๓/๒๙๔
มนุสฺสา	๕๑๕/๒๙,๕๓๗/๔๗, ๕๔๗/๕๕,๕๕๗/,๕๗๑/๖๙ -อาทิ
มนุสฺสานำ	๕๑๕/๒๙,๕๒๒/๓๔, ๕๓๗/๔๗,๕๔๗/๕๕, ๕๕๗/๖๐ -อาทิ
มนุสฺสิตฺถี	๕๗/๑๗๐,๖๔/๑๗๔, ๒๘๖/๓๐๕,๒๙๑/๓๐๘, ๔๑๔/๓๖๗
มนุสฺเส	๑๙๓/๒๕๖,๒๑๓/๒๖๖, ๒๑๔/๒๖๗,๒๓๑/๒๗๘,๒๙๔/๓๐๙ ,๔๐๗/๓๖๔,๔๑๒/๓๖๖
มนุสฺเสหิ	๕๗๑/๖๙,๕๕/๑๖๘, ๒๑๓/๒๖๖,๒๑๔/๒๖๗, ๒๖๓/๒๙๔,๓๒๒/๓๒๔
มนฺเตนฺตำ	๔๗๑/๔๐๐
มนฺเถหิ	๒๓๒/๒๗๘
มนฺถำ	๒๓๓/๒๗๙
มรณำ	๖๔๖/๑๑๙
มริสฺสนฺติ	๓๘๙,๓๙๑/๓๕๕
มริสฺสามิ	๖๔๗/๔๙๕
มรุมฺพา	๘๖/๑๙๖
มำสเปสูปมา	๔๑๗/๓๖๙,๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
มำสลำปาเก	๓๒๙/๓๓๐
มำสำ	๕๐๘/๒๔,๕๘๒/๗๕,๖๒๓/๑๐๔, ๒๓๙/๒๘๓,๒๔๔/๒๘๕,๒๔๙/๒๘๘, ๒๕๔/๒๙๐,๒๕๗/๒๙๑,๒๕๙/๒๙๒, ๒๖๐/๒๙๓,๒๗๑/๒๙๙,๕๕๔/๔๔๒, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔
มสารกำ	๑๑๑/๒๑๐, ๕๒๓/๔๒๘,๕๒๘/๔๓๐
มสารโก	๑๑๑/๒๐๙, ๕๒๓/๔๒๘,๕๒๘/๔๓๐
มสารคลฺลำ	๕๒๙/๓๙, ๕๓๙/๕๐,๕๐๖/๔๒๐
มสารคลฺลา	๕๓๔/๔๓
มหคฺฆำ	๕๓๑/๔๐,๕๓๖/๔๕, ๕๙๓/๘๒,๖๑๓/๙๓, ๖๔๕/๑๑๙,๒๗๘/๓๐๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
มหคฺฆตฺถิโก	๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๔
มหนฺต	๖๐๙/๙๐,๒๖๙/๒๙๗, ๓๓๕/๓๓๓,๓๕๐/๓๓๘, ๕๑๖/๔๒๖,๖๑๕/๔๗๖
มหนฺตตรี	๕๗/๑๗๐,๒๘๖/๓๐๕
มหลฺลเก	๒๘๑,๒๘๓/๓๐๔
มหลฺลโก	๑๒๔/๒๑๗,๑๓๖/๒๒๓
มหลฺลกำ	๑๓๕/๒๒๓
มหา	๒๒๑/๒๗๑
มหากาโย	๕๓๒/๔๓๒
มหานาคา	๑๙๒/๒๕๖
มหานาเค	๑๙๒/๒๕๕-๒๕๖
มหาปุญฺโญ	๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑,๖๔๑/๑๑๔
มหาพฺรหฺเม	๖๔๗/๔๙๖
มหามตฺตกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
มหามตฺตสฺส	๖๔๖/๑๑๙
มหามตฺโต	๕๓๗/๔๕-๔๖, ๖๑๙/๑๐๐,๖๔๖/๑๑๙,๑๓๔/๒๒๒
มหามตฺตำ	๖๑๙/๑๐๐
มหาราช	๖๑๘/๙๙,๖๑๙/๑๐๐, ๖๒๑/๑๐๒,๒๑๖/๒๖๘,๓๓๕/๓๓๒, ๓๕๗/๓๔๑,๔๙๔/๔๑๑
มหาราชานำ	๓๑๑/๓๒๐
มหาวนำ	๖๘/๑๗๘
มหาวิหาเร	๕๔๗/๕๕,๖๗/๑๗๖, ๒๒๑/๒๗๐,๒๖๓/๒๙๔, ๒๖๙/๒๙๗
มหาวิกตานิ	๒๖๘/๒๙๖
มหาวิหารำ	๑๒๔/๒๑๖
มหาสทฺโท	๒๓๗/๒๘๑
มหาสทฺทำ	๒๓๗/๒๘๑, ๕๘๘-๕๘๙/๔๖๒-๔๖๓
มหาสมเย	๒๑๕/๒๖๗
มหาสมโย	๒๑๕/๒๖๗,๒๑๗/๒๖๘, ๒๑๘/๒๖๙
มหาหสิตำ	๕๘๖-๕๘๗/๔๖๑-๔๖๒
มหิจฺฉา	๕๑๕/๒๙,๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑,๕๓๗/๔๗,๖๔๑/๑๑๖
มหิสขีรำ	๒๖๐/๒๙๓
มหิสฺสปฺปิ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
มเหสี	๔๙๗/๔๑๓, ๔๙๙/๔๑๕,๕๐๑/๔๑๖
มาตาปิตโร	๔๐๒/๓๖๑
มาตาปิตูนำ	๖๗/๑๗๗, ๔๐๒/๓๖๐-๓๖๑
มาติกาย	๔๖๓/๓, ๔๗๖/๙,๕๐๐/๑๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
มาติกานำ	๔๖๓/๓, ๔๗๖/๙,๕๐๐/๑๗
มาติโต	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗, ๕๓๔/๔๓,๖๔๓/๑๑๗,๑๗๒/๒๔๕, ๔๙๙/๔๑๕,๕๕๔/๔๔๒
มาตุฆรำ	๒๓๐/๒๗๖
มาตุคามสญฺญี	๕๘/๑๗๑,๖๕/๑๗๕, ๒๘๗/๓๐๖,๒๙๒/๓๐๙, ๔๑๕/๓๖๘
มาตุคามสฺส	๖๐-๖๓/๑๗๒-๑๗๔, ๖๖/๑๗๕
มาตุคามา	๕๐๘/๒๕
มาตุคาเม	๕๗-๕๙/๑๗๐-๑๗๑, ๖๕/๑๗๕,๒๘๖-๗/๓๐๖, ๒๙๑-๒/๓๐๘,๔๑๕/๓๖๘
มาตุคาเมน	๕๕-๕๖/๑๗๐, ๒๗๖/๓๐๑,๒๘๔-๒๘๕/๓๐๕, ๒๘๙-๒๙๐/๓๐๗-๓๐๘, ๔๑๒-๔๑๓/๓๖๗,๔๖๗-๔๖๘/๓๖๘
มาตุคาโม	๕๐๘/๒๕,๕๗/๑๗๐, ๕๙/๑๗๑,๖๔/๑๗๔,๖๖/๑๗๕, ๒๘๖/๓๐๕,๒๙๑/๓๐๘, ๔๑๔-๔๑๖/๓๖๗-๓๖๘,๕๕๒/๔๔๑
มาตุคามำ	๒๗๘/๓๐๒
มาตุจฺฉาปุตฺโต	๕๔๗/๔๓๗
มาตุโล	๓๑๒/๓๒๐-๓๒๑
มานนเหตุ	๑๖๖/๒๔๒
มาลา	๖๒๐/๑๐๑
มาลากถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
มาลากมฺมำ	๑๓๖/๒๒๓
มาลากิตา	๖๒๐/๑๐๑
มาลากิเต	๖๒๐/๑๐๑
มาโล	๔๗๗/๙,๔๘๕/๑๑
มาสปรมตา	๕๐๐/๑๗
มาสปรมนฺเตน	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗
มาสสูโป	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
มาสาติกฺกนฺตำ	๕๐๐/๑๘
มาสาติกฺกนฺเต	๕๐๑/๑๙
มาสานติกฺกนฺเต	๕๐๑/๑๙
มาสา	๖๔๙/๑๒๑,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๗/๒๗๕,๓๐๐/๓๑๓
มาเส	๑๑๐/๒๐๙,๓๕๐/๓๓๘
มาโส	๕๔๑/๕๒,๖๒๗-๘/๑๐๖-๗, ๖๓๐/๑๐๘,๖๔๙/๑๒๑,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๗/๒๗๕,๓๐๐/๓๑๓, ๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๓, ๓๖๓-๓๖๔/๓๔๔
มาสำ	๔๔๓/๓๘๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
มิคทาเย	๓๕๐/๓๓๘, ๖๓๑/๔๘๔,๖๓๒/๔๘๕
มิตฺตโต	๕๐๐/๑๗,๕๗๓/๗๐
มิตฺตามจฺจานํ	๖๗/๑๗๗
มิตฺโต	๓๗๔/๓๔๙
มิสฺสิตฺวา	๕๔๔/๕๔
มิหิตมตฺตํ	๕๘๖-๕๘๗๗/๔๖๒
มุขทฺวารํ	๒๖๓/๒๙๔-๒๙๕, ๒๖๕/๒๙๕,๒๖๗/๒๙๖,๖๑๗/๔๗๗
มุเข	๖๑๘/๔๗๘
มุเขน	๕๐๓/๒๐,๖๑๙/๔๗๘-๙
มุโขทกํ	๔๓๐/๓๘๒
มุคฺครปุปฺผารุ	๕๐๕/๒๒
มุคฺคสูโป	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
มุจฺจิ	๕๐๓/๒๐
มุญฺจาเปสิ	๖๒๑/๑๐๒
มุญฺจิ	๔๑๒/๓๖๖,๕๐๒/๔๑๗
มุญฺจึสุ	๔๐๗/๓๖๔
มุญฺชมยํ	๑๑๑/๒๑๐
มุเต	๙/๑๓๖
มุตํ	๓/๑๓๒,๕-๑๐/๑๓๓-๑๓๗
มุตฺตา	๕๒๙/๓๙,๕๓๔/๔๓, ๕๓๙/๕๐,๕๐๖/๔๒๐
มุตฺติ	๔๔๔/๓๙๐,๔๔๕/๓๙๑
มุตฺเตน	๖๒๕/๑๐๕
มุตฺโต	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
มุทฺธา	๑๕/๑๔๑
มุทฺธาภิสิตฺตสฺส	๔๙๘/๔๑๕
มุทฺธาภิสิตฺโต	๔๙๙/๔๑๕
มุทฺธิกา	๒๗/๑๕๐
มุทฺธิโก	๒๐/๑๔๕,๓๙/๑๕๘
มุทฺธิกํ	๒๐/๑๔๕
มุนิโน	๑๕๓/๒๓๕
มุสา	๔-๕/๑๓๒-๓,๗/๑๓๔-๕, ๙-๑๐/๑๓๖-๑๓๗
มุหุตฺตํ	๒๑๔/๒๖๗,๔๖๕/๓๙๗
มูลจีวเร	๕๐๐/๑๗-๑๘
มูลพีชํ	๙๑/๑๙๙
มูเล	๙๑/๑๙๙
มูลํ	๕๗๕/๔๕๕
มูพฺหสฺส	๕๕/๑๖๙
เมณฺฑา	๒๗/๑๕๐
เมณฺโฑ	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๘, ๓๘/๑๕๗,๔๐/๑๖๐
เมณฺฑํ	๒๕/๑๔๘
เมธาวิโน	๒๘-๓๑/๑๕๐-๑๕๒, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๕,๔๑/๑๖๐-๑๖๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เมธาวี	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๙, ๓๑/๑๕๑,๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๓๘/๑๕๗,๔๐/๑๖๐
เมธาวึ	๒๕/๑๔๙,๓๑/๑๕๑, ๓๒/๑๕๓,๓๔/๑๕๔, ๔๓๕/๓๘๕,๔๓๖/๓๘๖
เมรโย	๓๒๘/๓๓๐
โมกฺขาธิปฺปาโย	๔๕๓/๓๙๓, ๔๕๘/๓๙๕
โมฆปุริส	๕๐๓/๒๑,๕๐๘/๒๕-๒๖, ๕๑๕/๓๐,๕๒๗/๓๘ -อาทิ
โมฆปุริสา	๔๕๙/๒,๔๗๑/๗, ๔๙๘/๑๖,๕๒๒/๓๕ -อาทิ
โมฆปุริโส	๕๒๑/๔๒๘
โมเจติ	๗๘/๑๙๒
โมหำ	๔๔๖/๓๙๑
โมหปริยุฏฺฐิตำ	๒๓/๑๔๗
โมหปริยุฏฺฐิโต	๒๓/๑๔๗,๔๐/๑๕๙
โมหสฺส	๗๐/๑๘๐
โมหา	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๓,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐, ๑๐๗/๒๐๘,๔๘๘/๔๐๖
โมหาคตึ	๕๘๔/๗๘, ๕๘๙/๘๑,๖๑๓/๙๔
โมเห	๔๔๖/๓๙๑
โมเหติ	๔๔๖-๔๔๗/
โมเหตุกามำ	๔๔๕/๓๙๑
โมโห	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐, ๔๔๔-๔๔๖/๓๙๐-๓๙๑

[ย]

ยกฺขิยา	๕๘/๑๗๑,๖๕/๑๗๕, ๒๘๗/๓๐๖/,๒๙๒/๓๐๘,๔๑๕/๓๖๘
ยกฺขี	๕๗/๑๗๐,๖๔/๑๗๔, ๒๘๖/๓๐๕,๒๙๑/๓๐๘, ๔๑๔/๓๖๗
ยโต	๕๙๕/๘๔,๕๕/๑๖๙, ๒๗๙/๓๐๓,๔๒๘/๓๗๘
ยถาอกุสลำ	๕๕/๑๖๙
ยถาอาภตำ	๖๔๑/๑๑๕
ยถากถำ	๖๘/๑๗๘
ยถาธมฺมำ	๕๕/๑๖๙, ๓๙๒-๓๙๔/๓๕๖-๓๕๗
ยถาธมฺโม	๔๔๔/๓๙๐,๔๔๕/๓๙๑
ยถานคฺคา	๕๑๗/๓๑
ยถานิกฺขิตฺตำ	๖๔๗/๑๒๐
ยถาปจฺจยำ	๓๗๔/๓๔๙

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ยถาปณฺณตฺเตสุ	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖
ยถาปฏิยตฺตํ	๖๕๗/๑๒๖-๑๒๗, ๒๓๐/๒๗๖, ๒๓๑/๒๗๗-๒๗๘,๔๘๙/๔๐๗
ยถาพาลํ	๕๕/๑๖๙
ยถาภิรนฺตํ	๕๐/๑๖๕,๓๒๖/๓๒๘
ยถามิตฺตตา	๔๘๖/๔๐๕,๕๕๙/๔๔๔
ยถามูฬฺหํ	๕๕/๑๖๙
ยถาวิหารึ	๔๙/๑๖๔
ยถาสนฺถุตํ	๔๘๔-๔๘๖/๔๐๔-๔๐๕
ยถาสนฺทิฏฺฐตา	๔๘๖/๔๐๕,๕๕๙/๔๔๔
ยถาสมานาจริยกตา	๔๘๖/๔๐๕, ๕๕๙/๔๔๔
ยถาสมานุปชฺฌายกตา	๔๘๖/๔๐๕, ๕๕๙/๔๔๔
ยถาสมฺภตฺตตา	๔๘๖/๔๐๕, ๕๕๙/๔๔๔
ยถาสุขึ	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖
ยถิจฺฉกึ	๔๓๘/๓๘๗
ยวเขตฺตํ	๑๓๔/๒๒๒
ยาคุ	๖๔๓/๑๑๘,๔๐๒/๓๖๑
ยาคุภาชกึ	๑๐๖/๒๐๗
ยาคุภาชกสฺส	๔๘๖-๔๘๗/๔๐๖

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ยาคุยา	๕๗๓/๔๕๓
ยาคุ๋	๒๗๖/๓๐๑,๒๗๘/๓๐๒, ๔๐๒/๓๖๑
ยาจติ	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๑,๕๖๕/๖๕
ยาจนพหุลา	๕๕๗/๕๙-๖๐
ยาจามิ	๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑
ยาจิ	๗๘/๑๙๒,๓๙๗/๓๕๘
ยาจิตกูปมา	๔๑๗/๓๗๐-๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
ยาจิตพฺพา	๔๗๓/๘,๕๕๙/๖๑
ยาจิตพฺโพ	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๖๑๓/๙๔,๑๔๔/๒๒๘
ยาจิตฺวา	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๖๑๓/๙๔,๑๔๔/๒๒๘
ยาจิยมานา	๖๑/๑๗๓
ยาจิยมาโน	๕๕/๑๖๘
ยาจึ	๓๙๗/๓๕๘
ยาจึสุ	๔๐๒/๓๖๑
ยานกถึ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ยานคตสฺส	๖๔๐/๔๙๑
ยานึ	๖๔๐/๔๙๑
ยาปนียึ	๕๖๕/๖๔,๖๘/๑๗๘, ๑๕๙/๒๓๙,๒๕๘/๒๙๒, ๓๕๑/๓๓๘,๓๕๗/๓๔๒,๖๑๓/๔๗๕

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
ยาเปติ	๖๐๙/๙๑,๖๑๑/๙๒,๕๑๖/๔๒๖
ยาเปนฺติ	๒๑๘/๒๖๙
ยาเปตุํ	๖๗/๑๗๖
ยาเปสฺสาม	๒๗๘/๓๐๒
ยามกาลิกํ	๒๓๙-๒๔๑/๒๘๒-๒๘๓, ๒๔๔-๒๔๖/๒๘๕-๒๘๖, ๒๔๙-๒๕๑/๒๘๘,๒๕๔-๒๕๖/๒๙๐, ๕๕๔-๕๕๖/๔๔๒-๔๔๓, ๕๖๗-๕๖๙/๔๔๙-๔๕๐, ๕๗๓-๕๗๕/๔๕๔-๔๕๕
ยาเม	๒๕๖/๒๙๐
ยาวจีวรกาลสมยํ	๖๔๘/๑๒๐, ๖๔๙/๑๒๑
ยาวชีวํ	๑๔๙/๒๓๑-๒๓๒,๓๐๕/๓๑๕
ยามชีวิกํ	๒๓๙-๒๔๑/๒๘๒-๒๘๓, ๒๔๔-๒๔๖/๒๘๕-๒๘๖, ๒๔๙-๒๕๑/๒๘๘,๒๕๔-๒๕๖/๒๙๐, ๕๕๔-๕๕๖/๔๔๒-๔๔๓, ๕๖๗-๕๖๙/๔๔๙-๔๕๐, ๕๗๓-๕๗๕/๔๕๔-๔๕๕
ยาวตกํ	๕๒๔/๓๕,๒๓๓/๒๗๙, ๒๔๔/๒๘๕
ยาวทตฺถํ	๒๒๑/๒๗๒,๒๒๗/๒๗๕, ๒๓๖/๒๘๐,๕๕๗/๔๔๓
ยาวทตฺโถ	๒๐๖/๒๖๓,๒๐๘/๒๖๔
ยุคมตฺตํ	๕๘๒/๔๕๙,๕๘๓/๔๖๐
ยุญฺชนฺตุ (ยุญฺชนฺตายสฺมโต)	๕๓๘/๔๙
ยุญฺชิตฺวา	๑๓/๑๓๙
ยุทฺธกถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ยุทฺธาภินฺนทินฺนํ	๓๑๑/๓๒๐
เยภุยฺยสิกา	๖๕๕/๕๐๒
เยภุยฺเยน	๔๘/๑๖๓,๕๒/๑๖๖, ๕๔/๑๖๖,๕๗/๑๗๐,๕๙/๑๗๑, ๘๖/๑๙๖-๑๙๗,๑๔๗/๒๓๐

[ร]

รช	๕๐๕/๒๒,๕๗๘/๗๓
รชตํ	๕๘๔/๗๗,๕๐๖/๔๒๐
รชนํ	๓๓๘/๓๓๔
รชนกาพกํ	๕๔๙/๕๖
รชนิยานิ	๔๙๗/๔๑๔
รชนฺติโย	๕๗๖/๗๑-๗๒
รชาเปติ	๕๐๖/๒๒-๒๓,๕๗๙/๗๓
รชาเปถ	๕๗๖/๗๒
รชาเปนฺติ	๕๗๖/๗๑-๗๒
รชาเปยฺย	๕๐๔/๒๑,๕๗๗/๗๓
รชาเปสฺสถ	๕๗๖/๗๒
รชฺชํ	๕๓๙/๔๙

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
รตนสมฺมตำ	๕๐๒-๕๐๗/๔๑๗-๔๒๑
รตนำ	๔๙๗/๔๑๓, ๕๐๒-๕๐๗/๔๑๗-๔๒๑
รตฺตานิ	๕๗๘/๗๓
รตฺติ	๔๐๒/๓๖๑
รตฺติปริยนฺตา	๓๐๗/๓๑๗
รตฺติยา	๕๐๘/๒๔,๕๘๒/๗๖, ๕๐/๑๖๕,๕๔-๑๖๖, ๕๕/๑๖๙,๔๐๒/๓๖๒
รตฺติโย	๕๔/๑๖๖
รตฺตำ	๕๐๕/๒๒
รถการำ	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๒-๑๕๓
รถการชาติ	๑๕/๑๔๐,๓๘/๑๕๗
รถการา	๒๖/๑๔๙, ๒๙-๓๑/๑๕๑-๑๕๒, ๓๔/๑๕๔-๑๕๕,๔๑/๑๖๐-๑๖๑
รถกาโร	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๒, ๓๙/๑๕๗
รถสมฺมทฺทำ	๔๙๗/๔๑๔
รถา	๓๑๔/๓๒๑,๓๒๔/๓๒๕
รถานีกำ	๓๒๔/๓๒๕
รถิยา	๕๕๔/๔๔๒
รถิยาย	๔๙๕/๔๑๑,๕๕๒/๔๔๐
รเถน	๕๕๒/๔๔๐

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
รโถ	๓๑๔/๓๒๑,๖๔๐/๔๙๑
รสรเส	๖๐๔/๔๗๐
รโห	๑๙๘-๒๐๑/๒๕๙-๒๖๐, ๒๗๖/,๒๘๔-๒๘๗/๓๐๕-๓๐๖, ๒๘๙-๒๙๒/,๔๖๖/,๔๖๘/
รโหสญฺญี	๒๐๑/๒๖๐
ราคปริยุฏฺฐิตา	๒๗๑/
ราคปริยุฏฺฐิโต	๒๓/๑๔๗,๔๐/๑๕๙
ราคปริยุฏฺฐิตำ	๒๓/๑๔๗
ราคสฺส	๗๐/๑๘๐
ราคา	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๓,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
ราโค	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐, ๔๔๔-๔๔๖/๓๙๐-๓๙๑
ราชกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
ราชภฏฺฐา	๓๖๗/๓๔๖
ราชโภคฺโค	๕๓๘-๕๓๙/๔๘-๔๙
ราชโภคฺคำ	๕๓๙/๕๐
ราชนฺเตปุรำ	๔๙๗/๔๑๔
ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน	๔๙๗/๔๑๓-๔๑๕
ราชา	๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๔๙, ๖๑๘-๖๑๙/๙๙-๑๐๐, ๖๒๐-๖๒๑/๑๐๒-๑๐๓ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ราชานํ	๕๓๙/๕๐,๖๑๘/๙๙, ๖๑๙/๑๐๐,๒๑๖/๒๖๘,๓๕๗/๓๔๑, ๔๐๙/๓๖๕,๔๙๔-๔๙๕/๔๑๑
ราชิ	๖๑๓/๙๓
ริญฺจนฺติ	๕๗๖/๗๑-๗๒
ริตฺตหตฺถํ	๒๓๐/๒๗๖
รุกฺเข	๕๐๘/๒๔
รุกฺเขน	๒๘๖/๓๐๖
รุกฺขผลูปมา	๔๑๗/๓๗๐-๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
รุกฺขมูลํ	๔๙๔/๑๓
รุกฺขมูเล	๕๐๘/๒๔, ๑๑๗/๒๑๓-๒๑๔,๒๖๓/๒๙๔, ๔๑๒/๓๖๖,๔๙๔/๔๑๐
รุจึ	๔-๕/๑๓๒-๑๓๓, ๗/๑๓๕,๑๐/๑๓๗
รุจฺจติ	๒๐๙/๒๖๔, ๒๕๗/๒๙๑,๖๑๒/๔๗๔
รูปี	๔๖/๑๖๓,๓๔๗-๓๔๙/๓๓๗, ๔๐๒/๓๖๑
รูปสทฺทคนฺธรสโผฏฺฐนฺพานิ	๔๙๗/๔๑๔
รูปานิ	๕๕/๑๖๙
รูปิยํ	๕๘๒/๗๖,๕๘๔/๗๗, ๕๘๖/๗๘,๕๘๙/๘๐,๕๙๑/๘๒
รูปิยเจตาปกํ	๕๘๙/๘๑
รูปิยฉฑฺฑกํ	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑
รูปิยฉฑฺฑกสฺส	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑
รูปิยฉฑฺฑโก	๕๘๔-๕๘๕/๗๘, ๕๙๙-๕๙๐/๘๑
รูปิยปฏิคฺคาหกํ	๕๘๔/๗๘
รูปิยสํวหารํ	๕๘๗/๗๙, ๕๘๘-๕๘๙/๘๐
รูปิยสญฺญี	๕๘๖/๗๙,๕๙๑/๘๒
รูปิเย	๕๘๖/๗๘,๕๙๑/๘๒
รูเปน	๕๐๖/๔๒๐
โรทติ	๕๘๒/๗๕-๗๖, ๖๒๐/๑๐๑,๒๓๐/๒๗๗
โรทถ	๓๔๕/๓๓๖,๓๗๗/๓๕๐, ๔๔๙/๓๙๒,๔๕๔/๓๙๓,๔๖๔/๓๙๗
โรทนฺติ	๑๒๔/๒๑๗,๓๔๕/๓๓๖, ๓๗๗/๓๕๐,๔๐๒/๓๖๑-๓๖๒, ๔๔๙/๓๙๒,๔๕๔/๓๙๓,๔๖๔/๓๙๗
โรทนฺตี	๒๓๐/๒๗๗

[ล]

ลคฺเคติ	๖๒๑/๑๐๓,๑๓๓/๒๒๑
ลชฺชิโน	๔๕๙/๑
ลตากมฺมํ	๑๓๖/๒๒๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ลทฺธํ	๖๒๑/๑๐๓
ลทฺธลาภา	๑๕๒/๑๒๒
ลเภยฺย	๖๖๑/๑๒๘,๔๙๓/๔๐๙
ลาภํ	๖๕๗-๙/๑๒๗-๘, ๔๘๔-๕/๔๐๔-๕, ๔๘๙-๔๙๑/๔๐๗-๔๐๘
ลาภิโน	๑๔๔/๒๒๖
ลาภี	๖๒๑/๑๐๓,๖๗/๑๗๖, ๗๑-๗๓/๑๘๐-๑๘๖, ๗๕-๗๖/๑๘๙-๑๙๑
ลาโภ	๖๕๙/๑๒๗
ลามกานิ	๑๐๓/๒๐๕
ลิมฺปาเปสิ	๑๓๔/๒๒๒
ลิมฺปาเปสฺสติ	๑๓๔/๒๒๒
ลิมฺปาเปสฺสสิ	๑๓๔/๒๒๒
ลูขจีวรา	๖๕๒/๑๒๓
ลูขา	๖๘/๑๗๘
เลขํ	๔๐๒/๓๖๐
เลขกํ	๒๐/๑๔๕
เลขโก	๒๐/๑๔๕
เลฑฺฑุปาตํ	๑๑๑/๒๑๐
เลเณ	๑๓๘/๒๒๔
เลนํ	๖๑๘/๙๙,
โลกกฺขายิกํ	๕๐๘/๔๒๒
โลภธมฺมํ	๒๗๘/๓๐๒
โลหมาสโก	๕๘๔/๗๗
โลหิตงฺโก	๕๐๖/๔๒๐

[ว]

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วกฺขติ	๔๓๓/๓๘๔
วกฺขถ	๕๔๒/๕๓,๑๖๔/๒๔๑, ๔๔๓/๓๘๙
วกฺขนฺติ	๕๔๒/๕๓,๑๖๔/๒๔๑, ๔๔๓/๓๘๙
วกฺขสิ	๔๓๓/๓๘๔
วคฺคสญฺญี	๑๕๐-๒๕๑/๒๓๒-๒๓๔
วคฺเคน	๑๐๒/๒๐๕,๓๙๖/๓๕๗, ๔๗๘/๔๐๒,๔๘๓/๔๐๔
วคฺคํ	๑๕๐-๒๕๑/๒๓๒-๒๓๔, ๔๘๑/๔๐๓
วจตฺถํ	๙๑/๑๙๙
วจนปถานํ	๔๐๒/๓๖๒
วจนปโถ	๑๔๙/๒๓๒
วจนียา	๖๐๔/๘๘,๖๒๘/๑๐๖
วจนีโย	๔๖๓,๔๖๕,๔๖๗/๔, ๔๗๓/๘,๔๗๖/๙,๕๓๘/๔๘ -อาทิ
วจเนน	๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๔, ๖๔๓/๑๑๘,๒๔๔-๒๔๕/๒๘๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วจี	๙๑/๑๙๙
วจสา	๑๔๙/๒๓๐
วจีเภโท	๓/๑๓๑
วชฺช	๓๐๕/๓๑๖
วชฺเชสุ	๑๔๗/๒๓๐
วฑฺฒติ	๕๖๒/๔๔๕,๕๖๓/๔๔๖, ๕๖๗/๔๔๘
วณฺณ	๖๗/๑๗๖-๗,๖๘/๑๗๙, ๔๓๘/๓๘๖-๗,๔๙๔/๔๑๑
วณฺณา	๖๐๒/๘๗
วณฺโณ	๖๗/๑๗๗
วณฺณวนฺโต	๖๗/๑๗๗,๖๘/๑๗๘
วณฺณิโต	๖๔๗/๔๙๖
วตฺตนฺติ	๑๔๙/๒๓๑,๑๕๓/๒๓๕
วตฺตพฺพา	๖๒๘/๑๐๗,๕๗๓/๔๕๓
วตฺตพฺโพ	๕๓๙/๕๑,๕๘๙/๘๑, ๖๑๕/๙๔,๓๗๔/๓๔๙,๔๑๙/๓๗๒, ๔๓๐/๓๘๑,๕๐๖/๔๒๑
วตฺตมานาย	๔๗๙-๔๘๐/๔๐๓
วตฺตามิ	๖๔๗/๔๙๖
วตฺติตพฺพำ	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖,๒๔๒/
วตฺติสฺสาม	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖
วตฺตุกาโม	๗๔/๑๘๗-๑๘๘
วตฺถกถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
วตฺถพฺพำ	๔๗๘-๔๙๔/๑๐-๑๓
วตฺถุ	๘๓/๑๙๕
วตฺถุ	๔๘๑/๔๐๓
วตฺถุสฺมึ	๙๙-๑๐๐/๒๐๔, ๕๘๖-๗/๔๖๒
วทามิ	๕๖๕/๖๔/,๑๔๕/๒๒๘, ๔๒๐/๓๗๓
วเทติ	๑๖-๓๔/๑๔๒-๑๕๕, ๒๗๖/๓๐๑,๔๓๓/๓๘๔, ๔๓๕-๔๓๖/๓๘๕, ๔๔๕/๓๙๐
วเทถ	๔๔๓/๓๘๙
วเทนฺติ	๑๖๔/๒๔๑,๔๓๘/, ๔๔๓/๓๘๙,๔๖๙/๓๙๙
วเทยฺย	๑๖๕/๒๔๑,๑๖๖/๒๔๒, ๒๗๕/๓๐๐,๔๑๗/๓๖๙, ๔๑๘/๓๗๑,๔๑๙/๓๗๒, ๔๒๘/๓๗๘,๔๒๙/๓๘๑, ๔๓๐/๓๘๑-๓๘๒,๔๓๔/๓๘๔, ๔๓๙/๓๘๗,๔๔๐/๓๘๘, ๔๔๔-๔๔๕/๓๙๐
วเทยฺยาสิ	๔๙๔/๔๑๑
วเทสิ	๔๓๓/๓๘๔
วโร	๒๖๓/๒๙๔

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
วธิตฺวา	๕๐๘/๒๔
วนฺเตน	๖๒๕/๑๐๕
วนฺโต	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓-๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
วนฺทนเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
วนฺทิตฺวา	๔๖๓,๔๖๕/๔,๔๗๓/๘, ๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐, ๖๐๒,๖๐๔/๘๘,๖๑๓/๙๔
วมฺภนา	๑๓/๑๓๙
วมฺภิโต	๓๔๒/๓๓๕
วมฺเภนฺติ	๑๒/๑๓๗
วมฺเภตุกาโม	๑๖-๓๔/๑๔๒-๑๕๕
วมฺเภถ	๑๒/๑๓๘
วมฺเภสฺสถ	๑๒/๑๓๘
วมฺเภสฺสนฺติ	๑๒/๑๓๘,๓๙๙/๓๕๙
วยฺหำ	๖๔๐/๔๙๑
วรำ	๔๔๐/๓๘๘
วรมำสานิ	๕๐๘/๒๔
วรเสยฺยาโย	๑๑๙/๒๑๔
วโร	๕๙๓/๘๓
วสติ	๕๔/๑๖๖,๓๑๙-๓๒๐/๓๒๓, ๓๒๑/๓๒๔
วสถ	๓๑๗/๓๒๓
วสนฺตา	๑๑๔/๒๑๑
วสนฺติ	๑๑๔/๒๑๑,๑๖๑/๒๔๐, ๓๑๗/๓๒๒
วสาเตลำ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
วสิ	๗๕/๑๘๙
วสิตพฺพำ	๑๔๙/๒๓๑,๓๑๘-๓๑๙/๓๒๓
วสิตฺถ	๖๘/๑๗๘
วสิตฺวา	๖๕๖/๑๒๖,๕๔/๑๖๖, ๑๑๐/๒๐๙,๑๕๓/๒๓๖, ๓๒๑/๓๒๔,๓๕๗/๓๔๑
วสิมฺหา	๖๘/๑๗๘
วสิสฺสถ	๓๑๗/๓๒๓
วสิสฺสนฺติ	๓๑๗/๓๒๒-๓๒๓
วสิสฺสาม	๑๒๔/๒๑๗
วสี	๗๑-๗๓/๑๘๑-๑๘๖, ๗๕/๑๘๙-๑๙๑
วเสยฺย	๓๑๘-๓๑๙/๓๒๓
วเสยฺยาถ	๕๕/๑๖๗
วเสยฺยาม	๕๕/๑๖๗,๖๗/๑๗๖-๑๗๗, ๑๑๙/๒๑๔
วเสยฺยามิ	๕๕/๑๖๗
วสฺสำ	๖๓๐/๑๐๘,๖๗/๑๗๖-๗, ๖๘/๑๗๘,๑๑๙/๒๑๔, ๑๒๔/๒๑๗,๑๔๙/๒๓๑
วสฺสำวุตฺถา	๖๘/๑๗๗,๒๑๕/๒๖๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วสฺสำวุฏฺฐานำ	๖๔๖/๑๑๙,๖๘/๑๗๗
วสฺสำวุฏฺฐาย	๑๔๙/๒๓๒
วสฺสสตูปสมฺปนฺนาย	๑๔๙/๒๓๑
วสฺสานสฺส	๖๔๙/๑๒๑,๒๑๘/๒๖๙, ๒๒๗/๒๗๕,๓๐๐/๓๑๓, ๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๓, ๓๖๓/๓๖๔,๓๖๔/๓๔๕,๕๔๔/๔๓๖
วสฺสานิ	๕๕๗/๕๙,๑๔๙/๒๓๒, ๓๗๔/๓๔๙
วสฺสานำ	๕๕๘/๖๐,๕๖๑-๒/๖๒
วสฺสาวาสิกำ	๖๔๖/๑๑๙,๖๔๙/๑๒๑
วสฺสิกสาฏิกจีวรำ	๖๒๖-๖๓๐/๑๐๕-๑๐๘
วสฺสิกสาฏิกา	๖๒๖/๑๐๖, ๖๒๘/๑๐๖-๑๐๗, ๖๒๙-๖๓๐/๑๐๘, ๕๔๒-๕๔๔/๔๓๕-๔๓๖
วสฺสิกา	๖๖๑/๑๒๙,๕๕๑/๔๓๙
วเสยฺยาม	๖๗/๑๗๖
วหสฺสุ	๑๓/๑๓๙
วากภิสิ	๑๑๑/๒๑๐
วากมยำ	๑๑๑/๒๑๐
วาจสิกา	๓/๑๓๑
วาจำ	๕๐๘/๒๔,๕๒๗/๓๗
วาจา	๖๕๙/๑๒๗,๓/๑๓๑,๔๙๑/๔๐๘
วาจาย	๑๖-๓๔/๑๔๒-๑๕๕, ๓๙-๔๒/๑๕๗-๑๖๑
วาเจติ	๔๖-๔๗/๑๖๓,๖๔๗/๔๙๖
วาเจตุำ	๖๔๗/๔๙๖
วาเจถ	๔๔/๑๖๒
วาเจนฺติ	๔๔/๑๖๒
วาเจยฺย	๔๕/๑๖๒,๔๖/๑๖๓
วาเจสิ	๔๙๕/๔๑๒
วาเจสฺสติ	๔๙๕/๔๑๑,๖๔๗/๔๙๖
วาเจสฺสถ	๔๔/๑๖๒
วาเจสฺสนฺติ	๔๔/๑๖๒,๔๙๕/๔๑๑
วาเจหิ	๔๙๕/๔๑๑-๔๑๒
วาณิชำ	๑๙/๑๔๔
วาณิชา	๒๗/๑๕๐
วาณิโช	๑๙/๑๔๔,๓๙/๑๕๘
วาตปานปริกมฺมาย	๑๓๖/๒๒๓
วาตปาเนสุ	๖๒๑/๑๐๓
วาตวุฏฺฐิสมเย	๓๖๒/๓๔๔
วาตวุฏฺฐิสมโย	๓๖๓/๓๔๔,๓๖๔/๓๔๕
วาทกฺขิตฺโต	๑/๑๓๐
วายมมาโน	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑
วายาปิตำ	๖๓๘/๑๑๓,๖๔๑/๑๑๕
วายาปิตสญฺญี	๖๓๙/๑๑๓
วายาปิเต	๖๓๙/๑๑๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วายาเปติ	๖๓๘/๑๑๓,๖๔๕/๑๑๙
วายาเปตุกามสฺส	๖๔๕/๑๑๙
วายาเปตฺวา	๖๔๑/๑๑๔
วายาเปถ	๖๓๖/๑๑๒
วายาเปม	๖๓๖/๑๑๑
วายาเปมิ	๖๔๓/๑๑๗
วายาเปยฺย	๖๓๗/๑๑๒, ๖๔๒/๑๑๖,๖๔๓/๑๑๗
วายาเปสฺสนฺติ	๖๓๖/๑๑๒
วายาเปสฺสถ	๖๓๖/๑๑๒
วายาเปสฺสุ	๖๓๖/๑๑๒
วาสาคารํ	๑๓๘/๒๒๔
วาสาธิปฺปาโย	๕๗๕/๗๑
วาสิชเฏ	๕๒๐/๔๒๗
วาสูปคตสฺส	๕๗๙/๔๕๘,๕๘๕/๔๖๑, ๕๙๑/๔๖๔,๕๙๓/๔๖๕, ๕๙๕/๔๖๖,๕๙๗/๔๖๗, ๕๙๙/๔๖๘,๖๐๐-๖๐๑/๔๖๙
วาพกนฺตารํ	๓๔๗-๓๔๙/๓๓๗
วิกปฺปี	๕๒๗-๕๒๘/๓๗-๓๘, ๕๒๙-๕๓๐/๓๙-๔๐,๕๓๒/๔๒, ๕๓๓/๔๓,๕๓๔/๔๔,๕๓๕/๔๕, ๖๔๑-๖๔๔/๑๑๖-๑๑๘
วิกปฺปนํ	๓๗๔/๓๔๙
วิกปฺปนตฺถาย	๓๗๔/๓๔๙
วิกปฺปนา	๓๗๔/๓๔๙
วิกปฺปนุปคํ	๔๖๓/๓,๕๑๒/๒๗, ๕๑๙/๓๒,๖๓๓/๑๑๐,๖๔๓/๑๑๗, ๑๗๗/๒๔๘,๓๗๔/๓๔๙, ๓๗๙/๓๕๑,๔๘๖/๔๐๕
วิกปฺปิตสญฺญี	๔๖๘/๕,๕๐๑/๑๙, ๖๐๗/๘๙,๖๕๐/๑๒๒
วิกปฺเปตพฺพํ	๕๐๐/๑๘,๒๒๖/๒๗๔
วิกปฺเปติ	๔๖๙/๕,๕๐๒/๑๙, ๖๐๘/๙๐,๖๕๑/๑๒๒
วิกปฺเปตฺวา	๒๒๖/๒๗๔,๒๒๙/๒๗๕, ๓๗๒-๓๗๓/๓๔๘-๓๔๙, ๓๗๔/๓๔๙
วิกปฺเปมิ	๓๗๔/๓๔๙
วิกปฺเปยฺย	๕๐๐/๑๘
วิกฺกายิกํ	๖๐๙/๙๐,๕๑๖/๔๒๖
วิกาเล	๒๔๗-๒๔๘/๒๘๗, ๒๔๙-๒๕๐/๒๘๘,๓๕๗/๓๔๑, ๔๖๖/๓๙๗,๔๖๘/๓๙๘, ๕๐๘-๕๑๔/๔๒๑-๔๒๕
วิกาลสญฺญี	๒๕๐/๒๘๘,๕๑๔/๔๒๕
วิกาโล	๒๔๙/๒๘๘, ๒๖๘/๒๙๖,๕๑๓/๔๒๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วิกฺกีตํ	๕๙๕/๘๔
วิกุชฺชมานา	๔๙/๑๖๔
วิโกเปติ	๓๘๔/๓๕๔
วิครหิ	๔๕๙/๒,๔๗๐-๔๗๑/๖, ๔๙๘/๑๖,๕๒๒/๓๕,๕๓๗/๔๘, ๕๔๒/๕๔,๕๔๗/๕๕ -อาทิ
วิครหิตฺวา	๔๕๙/๒,๔๗๑/๖,๔๙๘/๑๖, ๕๐๓/๒๑,๕๑๕/๓๐ -อาทิ
วิคฺคโห	๑๐๒/๒๐๕, ๔๐๑/๓๖๐,๔๘๓/๔๐๔
วิฆาสาทานํ	๒๖๙/๒๙๗
วิฆาสาเท	๒๖๙/๒๙๗
วิชฏาเปติ	๕๗๙/๗๓-๗๔
วิชฏาเปถ	๕๗๖/๗๒
วิชฏาเปนฺติ	๕๗๖/๗๑-๗๒
วิชฏาเปยฺย	๕๗๗/๗๓
วิชฏาเปสฺสถ	๕๗๖/๗๒
วิชฏิตานิ	๕๗๘/๗๓
วิชเฏนฺติโย	๕๗๖/๗๑-๗๒
วิชเฏตฺวา	๕๖๘/๖๗
วิชเฏหิ	๕๗๘/๗๓
วิชหนฺตสฺส	๒๗๖/๓๐๑,๔๘๑/๔๐๓
วิชหิตพฺพํ	๔๗๘-๔๙๔/๑๐-๑๓
วิชหิตพฺพา	๔๘๙/๑๒
วิชหิตฺวา	๒๘๑/๓๐๔,๓๑๔/๓๒๑, ๓๑๕/๓๒๒,๓๒๔/๓๒๖
วิชหิเต	๒๗๖/๓๐๑,๔๘๑/๔๐๓
วิชานาเปตพฺพํ	๔๗๑/๔๐๐
วิชานาเปยฺย	๔๗๑/๔๐๐
วิชฺชา	๗๐/๑๘๐,๗๑/๑๘๑, ๗๒/๑๘๔,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙
วิชฺฌิตฺวา	๑๓๑/๒๒๑,๓๘๒/๓๕๓
วิญฺญตฺตึ	๖๑๓/๙๓
วิญฺญตฺติ	๓/๑๓๑
วิญฺญตฺติพหุลา	๕๕๗/๕๙-๖๐
วิญฺญาตํ	๓/๑๓๒,๖-๑๐/๑๓๓-๑๓๗
วิญฺญาเปตพฺโพ	๖๐๙/๙๑
วิญฺญาเปติ	๕๑๙-๕๒๐/๓๓, ๕๒๔-๕/๓๕-๓๖,๖๑๐/๙๑, ๖๑๓/๙๓,๒๖๐/๒๙๓, ๓๐๘-๓๑๐/๓๑๘-๓๑๙
วิญฺญาเปถ	๕๒๒/๓๔, ๖๑๑/๙๓,๕๑๖/๔๒๖
วิญฺญาเปตฺวา	๖๓๖-๖๓๘/๑๑๑-๑๑๓, ๒๐๙/๒๖๔,๒๕๗-๒๕๙/๒๙๑-๒๙๒, ๒๖๑-๒๖๒/๒๙๓-๒๙๔, ๖๑๒/๔๗๔,๖๑๓/๔๗๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วิญฺญาเปตุ๎	๕๑๗/๓๑,๕๒๒/๓๔, ๖๑๐/๙๑,๖๑๑/๙๒
วิญฺญาเปนฺติ	๖๐๙/๙๐, ๓๐๔-๓๐๕/๓๑๕,๕๑๖/๔๒๖
วิญฺญาเปม	๕๒๒/๓๔,๒๕๘/๒๙๒, ๓๐๕/๓๑๖,๖๑๓/๔๗๕
วิญฺญาเปยฺย	๕๑๖/๓๐,๖๐๙/๙๑
วิญฺญาเปสิ	๕๑๕/๓๐
วิญฺญาเปสุ๎	๕๑๗/๓๑,๕๒๒/๓๔, ๖๓๖/๑๑๑
วิญฺญาเปสฺสติ	๕๑๕/๓๐
วิญฺญาเปสฺสถ	๕๒๒/๓๕,๖๑๑/๙๓
วิญฺญาเปสฺสนฺติ	๕๒๒/๓๔, ๖๐๙/๙๐-๙๑,๖๑๑/๙๒,๕๑๖/๔๒๖
วิญฺญาเปสฺสสิ	๕๑๕/๓๐
วิญฺญาเปสฺสามิ	๓๐๗/๓๑๗
วิญฺญุนา	๖๓-๖๖/๑๗๔-๑๗๕
วิญฺญู	๖๔/๑๗๕,๒๙๑/๓๐๘, ๔๑๔/๓๖๗
วิตานำ	๕๔๖/๕๕,๕๕๑/๕๗, ๕๕๖/๕๙,๕๖๔/๖๓,๕๗๐/๖๘, ๕๓๐/๔๓๑,๕๓๖/๔๓๓, ๕๔๑/๔๓๕,๕๔๖/๔๓๗, ๕๕๑/๔๓๘
วิตฺถตำ	๕๒๙/๓๙,๕๓๔/๔๔, ๖๔๑/๑๑๔,๖๔๒/๑๑๗,๖๔๓/๑๑๘
วิตฺถาเรน	๑๔๗/๒๓๐,๔๔๘/๓๙๒
วิทตฺถึ	๕๓๒/๔๓๒
วิทตฺถิโย	๕๓๑/๔๓๒, ๕๓๓-๔๓๔/๔๓๓,๕๓๘/๔๓๔, ๕๓๙/๔๓๕,๕๔๓-๕๔๔/๔๓๖, ๕๔๘-๕๔๙/๔๓๘
วิทิตฺวา	๖๘/๑๗๘,๒๑๖/๒๖๘, ๒๒๑/๒๗๑,๔๙๔/๔๑๑
วินฏฺฐำ	๔๖๓/๓,๔๗๖/๙,๕๐๐/๑๖
วินฏฺฐสญฺญี	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙,๖๒๔/๑๐๕, ๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
วินยกถำ	๔๓๘/๓๘๖
วินยธรำ	๔๓๓-๔๓๖/๓๘๔-๓๘๕
วินยธโร	๑๙๕/๒๕๗
วินยปริยตฺติยา	๔๓๘/๓๘๖
วินยสฺส	๔๓๘/๓๘๖
วินยานุคฺคหาย	๕๖๖/๖๗, ๒๓๑/๒๗๘,๒๖๙/๒๙๘, ๓๖๗/๓๔๖,๕๗๐/๔๕๑
วินเย	๕๕/๑๖๙,๔๓๘/๓๘๗
วินเยน	๓๙๔/๓๕๗,๔๗๖/๔๐๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วินโย	๔๔๐/๓๘๘
วินยํ	๔๓๘/๓๘๗, ๔๔๐-๔๔๒/๓๘๘-๓๘๙
วินสฺส	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑, ๔๒๘/๓๘๐,๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒
วินสฺสติ	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔,๕๐๒/๑๙, ๖๐๘/๙๐,๖๒๕/๑๐๕, ๖๕๑/๑๒๒,๖๕๖/๑๒๖
วินสฺสนฺติ	๖๕๒/๑๒๓
วินสฺเสยฺย	๖๑๕/๙๕,๓๔๒/๓๓๕
วินา	๕๕๙/๖๑,๑๘๓/๒๕๑, ๒๖๐/๒๙๓,๓๕๔/๓๓๙,๓๖๔/๓๔๕
วินาเปติ	๖๔๓/๑๑๗
วินาหิ	๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕
วินิจฺฉยกถา	๔๘๑/๔๐๓
วินิจฺฉยกถาย	๔๗๙-๔๘๐/๔๐๓
วินิธาย	๔-๕/๑๓๒-๓,๗/๑๓๕, ๑๐/๑๓๗
วินิปาเตน	๖๔๗/๔๙๖
วินิปาเตสฺสติ	๔๘๘/๔๐๖
วินีวรณํ	๗๑/๑๘๓,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗-๑๘๘,๗๕/๑๙๐
วินีวรณตา	๗๐/๑๗๙-๑๘๐
วิเนสิ	๕๖๕/๖๔
วิปาเจติ	๔๗๑/๖,๔๙๘/๑๖ -อาทิ
วิปาเจนฺตานํ	๕๑๕/๓๐,๕๒๒/๓๔, ๕๓๒/๔๒,๕๓๗/๔๗,๕๔๒/๕ -อาทิ
วิปาเจนฺติ	๔๕๙/๑,... ๑/๑๓๐, ... ๔๕๒/๔๔๑, ... ๕๗๖/๔๕๖
วิปฺปกตํ	๕๔๕/๕๔,๕๕๐/๕๖, ๕๕๕/๕๙,๕๖๓/๖๓,๕๖๙/๖๘, ๕๑๙/๔๒๗,๕๒๔/๔๒๙, ๕๒๙/๔๓๑,๕๓๕/๔๓๓,๕๔๐/๔๓๕, ๕๔๕/๔๓๖,๕๕๐/๔๓๘,
วิปฺปกตา	๑๙๒/๒๕๖,๔๘๑/๔๐๓
วิปฺปฏิสาริสฺส	๕๙๓/๘๓
วิปฺปวสติ	๖๕๕/๑๒๕,๖๕๖/๑๒๖
วิปฺปวสนฺติ	๖๕๒/๑๒๓
วิปฺปวสิตพฺพํ	๔๗๓/๗, ๖๕๓/๑๒๔,๖๕๔/๑๒๕
วิปฺปวสิตฺวา	๖๕๖/๑๒๖
วิปฺปวิสฺสนฺติ	๖๕๒/๑๒๓
วิปฺปวเสยฺย	๔๗๒/๗,๔๗๕/๘, ๔๗๖/๙,๖๕๓/๑๒๔,๖๕๔/๑๒๕
วิปฺปวาสาย	๖๕๓/๑๒๔,๖๕๔/๑๒๕
วิปฺปวุตฺถํ	๔๗๖/๙,๖๕๔/๑๒๕
วิปฺปวุตฺถสญฺญี	๔๙๕/๑๔
วิปฺปวุตฺเถ	๔๙๕/๑๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วิปฺปสนฺนฉวิวณฺณา	๖๗/๑๗๗, ๖๘/๑๗๘
วิภายติ	๔๐๒/๓๖๑
วิมชฺชติ	๔๙๗/๑๕
วิมชฺชนฺตำ	๔๙๗/๑๕
วิมชฺชสิ	๔๙๗/๑๕
วิมชฺชามิ	๔๙๗/๑๕
วิโมกฺโข	๗๐/๑๗๙
วิโมกฺขำ	๗๑/๑๘๑/,๗๒/๑๘๓, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙
วิรมิสฺสามิ	๔๗๓/๔๐๐
วิริยารมฺภาย	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
วิลิขิตเกน	๖๑๑/๙๒-๙๓
วิลิมฺเปตฺวา	๒๔๗/
วิลุตฺตสญฺญี	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙,๖๒๔/๑๐๕, ๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
วิลุตฺตา	๖๕๔/๑๒๔, ๑๘๓/๒๕๑,๕๗๓/๔๕๒
วิเลขา	๔๔๐/๓๘๘
วิเลขาย	๔๓๘-๔๓๙/๓๘๗
วิเลปเนน	๓๕๗/๓๔๑
วิวเฏน	๖๐/๑๗๒
วิวณฺเณติ	๔๔๐-๔๔๑/๓๘๘
วิวณฺเณตุกาโม	๔๔๒/๓๘๙
วิวณฺเณถ	๔๓๘/๓๘๗
วิวณฺเณม	๔๓๘/๓๘๗
วิวณฺเณสฺสถ	๔๓๘/๓๘๗
วิวณฺเณสฺสนฺติ	๔๓๘/๓๘๗
วิวรติ	๖๑๗/๔๗๘
วิวรนฺติ	๖๑๗/๔๗๗
วิวราเปตฺวา	๖๔๓/๔๙๓,๖๔๔/๔๙๔
วิวริตพฺพำ	๖๑๗/๔๗๘
วิวริตฺวา	๕๐๓/๒๐, ๕๗๘-๕๗๙/๔๕๘
วิวริสฺสามิ	๖๑๗/๔๗๘
วิวเรยฺย	๕๕/๑๖๙
วิวาโท	๑๐๒/๒๐๕, ๔๐๑/๓๖๐,๔๘๓/๔๐๔
วิวาทการกำ	๑๒๘/๒๑๙
วิวาทาธิกรณานำ	๓๙๔/๓๕๗
วิวาทาปนฺนานำ	๔๖๙-๔๗๑/๓๙๙,
วิสงฺเกเตน	๑๘๕/๒๕๒, ๑๙๑/๒๕๕,๔๑๑/๓๖๖
วิสญฺญี	๓๒๖/๓๒๙
วิสภาเค	๕๐๐/๑๙
วิสำวาทนปุเรกฺขารสฺส	๓/๑๓๑
วิสำวาเทติ	๑/๑๓๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วิสำวาเทสิ	๑/๑๓๐-๑๓๑
วิสำวาเทสฺสติ	๑/๑๓๐-๑๓๑
วิสำวาเทสฺสสิ	๑/๑๓๑
วิสาณมยำ	๕๑๗/๔๒๗
วิสาณำ	๕๑๘/๔๒๗
วิสิขากถำ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
วิสิขาย	๑๖๙/๒๔๓
วิสิพฺเพติ	๓๕๖/๓๔๐
วิสิพฺเพนฺติ	๓๕๐/๓๓๘
วิสิพฺเพม	๓๕๑/๓๓๙
วิสิพฺเพตุำ	๓๕๑/๓๓๙
วิสิพฺเพสฺสนฺติ	๓๕๐/๓๓๘
วิสิพฺเพสุำ	๓๕๐/๓๓๘
วิสีวนาเปกฺโข	๓๕๐-๓๕๕/๓๓๘-๓๔๐
วิสุสชฺชิตสญฺญี	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔, ๕๐๑/๑๙,๖๐๗/๘๙,๖๒๔/๑๐๕, ๖๕๐/๑๒๒,๖๕๕/๑๒๕
วิสุสชฺเชตพฺพำ	๕๐๐/๑๘
วิสุสชฺเชตพฺโพ	๖๑๕/๙๕
วิสุสชฺเชติ	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔, ๕๐๒/๑๙,๖๐๘/๙๐, ๖๑๕/๙๕,๖๒๑/๑๐๓, ๖๒๕/๑๐๕,๖๕๑/๑๒๒, ๖๕๖/๑๒๖,๓๗๕/๓๕๐
วิสุสชฺเชตฺวา	๕๕๘/๖๐, ๕๖๑-๕๖๒/๖๒,๕๖๒/๔๔๕,
วิสุสชฺเชยฺย	๕๐๐/๑๘,๕๐๘/๒๕
วิสุสชฺเชหิ	๕๐๘/๒๕,๓๗๔/๓๔๙
วิสุสฏฺเจน	๖๐/๑๗๒
วิสุสรำ	๑๒๙/๒๒๐
วิสุสริตฺวา	๖๑๙/๑๐๐,๕๐๒/๔๑๗, ๕๐๓/๔๑๘,๕๐๔/๔๑๙
วิสุสาสำ	๔๖๙/๕,๔๙๖/๑๔, ๕๐๒/๑๙,๕๑๔/๒๘,๖๐๘/๙๐, ๖๒๕/๑๐๕,๖๕๑/๑๒๒,๖๕๖/๑๒๖, ๑๗๔/๒๔๖,๕๐๗/๔๒๑
วิสุสาสนฺโต	๖๓๕/๑๑๑
วิสุสาเสนฺโต	๓๗๖/๓๕๐
วิหรติ	๔๕๙/๑,๔๖๑/๒,๔๗๑/๖, ๔๙๗/๑๕,๕๐๓/๑๙ -อาทิ
วิหรนฺติ	๕๕๗/๕๙-๖๐, ๕๗๖/๗๒,๖๕๒/๑๒๒, ๔๔/๑๖๒,๔๘๙/๔๐๗
วิหรนฺเตน	๖๕๒/๑๒๓
วิหรนฺโต	๖๕๓/๑๒๓,๖๕๔/๑๒๔, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒
วิหราม	๖๕๗/๑๒๖
วิหริตฺวา	๕๐/๑๖๕,๓๒๖/๓๒๘

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
วิหริสฺสติ	๕๕/๑๖๘
วิหริสฺสนฺติ	๕๕๗/๕๙-๖๐
วิหารจาริกํ	๕๔๗/๕๕,๕๙๘/๘๖, ๖๒๑/๑๐๓,๕๒๖/๔๒๙
วิหารจีวรํ	๕๑๗/๓๑
วิหารปาลสฺส	๒๗๘/๓๐๒
วิหารปาโล	๕๐๘/๒๔
วิหารสฺส	๑๑๗/๒๑๓,๑๒๒/๒๑๖, ๑๒๗/๒๑๙
วิหารา	๖๒๑/๑๐๓, ๑๒๔-๑๒๕/๒๑๗-๒๑๘, ๑๒๗/๒๑๘-๒๑๙
วิหาเร	๔๙๓/๑๓,๗๕/๑๘๙-๑๙๐, ๑๑๔-๑๑๕/๒๑๑-๒๑๒,๑๑๗/๒๑๓, ๑๒๐/๒๑๕,๑๒๙-๑๓๐/๒๒๐
วิหาโร	๔๗๗/๑๐,๔๙๓/๑๓, ๗๖/๑๙๐,๑๑๖/๒๑๒, ๑๒๑/๒๑๕,๑๒๔/๒๑๗, ๑๒๖/๒๑๘,๑๓๑/๒๒๑, ๑๓๔/๒๒๒,๑๓๖/๒๒๓,๕๒๑/๔๒๘
วิหารํ	๗๕/๑๙๐,๗๖/๑๙๑,๑๒๔/๒๑๗, ๑๓๔/๒๒๒,๑๓๕/๒๒๓
วิเหจยิสฺสนฺติ	๕๐๘/๒๔
วิเหจิยมาโน	๔๕๓/๓๙๓,๔๕๘/๓๙๕
วิเหเจนฺติ	๘๔/๑๙๕,๘๙/๑๙๙
วิเหเจสิ	๓๒๖/๓๒๗
วิเหสกํ	๙๖-๙๗/๒๐๓
วิเหสกสฺส	๙๗/๒๐๓
วิเหสเก	๙๘/๒๐๔,๑๐๐/๒๐๔, ๑๐๑/๒๐๕
วิเหสโก	๙๙/๒๐๔
วิเหสา	๔๔๐/๓๘๘
วิเหสาย	๔๓๘-๔๓๙/๓๘๗, ๔๔๐/๓๘๘
วิเหเสติ	๙๖/๒๐๒,๙๗/๒๐๓, ๙๙-๑๐๐/๒๐๔
วิเหเสสิ	๙๖/๒๐๓
วิเหเสสฺสติ	๙๖/๒๐๓
วิเหเสสฺสสิ	๙๖/๒๐๓
วีตจฺฉิตงฺคารํ	๓๕๖/๓๔๐
วีตโทสํ	๒๓/๑๔๗
วีตโมหํ	๒๓/๑๔๗
วีตราคํ	๒๓/๑๔๗
วีตโทสา	๒๗/๑๕๐
วีตโมหา	๒๗/๑๕๐
วีตราคา	๒๗/๑๕๐,๒๘๓/๓๐๔
วีตโทโส	๒๓/๑๔๗,๔๐/๑๕๙
วีตโมโห	๒๓/๑๔๗,๔๐/๑๕๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วีตราโค	๒๓/๑๔๗,๔๐/๑๕๙, ๔๙๔/๔๑๑
วีติกฺกโม	๓๘๔/๓๕๓,๔๖๖/๓๙๗
วีตินาเมตฺวา	๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙-๒๓๐
วีติวตฺตา	๓๑๐/๓๑๙
วีติวตฺเต	๒๔๙/๒๘๘,๕๑๓/๔๒๕
วีติสาเรตฺวา	๒๑๖/๒๖๘
วีเต	๖๓๖/๑๑๒
วีเถ	๕๒๐/๔๒๗
วีริยารมฺภาย	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
วียติ	๖๔๑/๑๑๔,๖๔๒-๖๔๓/๑๑๗
วุจฺจติ	๕๕๔/๕๘,๕๖๒/๖๒, ๕๖๘/๖๗,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐ -อาทิ
วุจฺจมานา	๓๐๕/๓๑๖-๗,๔๐๒/๓๖๒
วุจฺจมาโน	๕๓๗/๔๘,๔๖/๑๖๓, ๑๕๒/๒๓๔,๑๕๗/๒๓๗,๑๖๓/๒๔๐, ๓๔๒-๓/๓๓๕,๔๑๗/๓๗๐, ๔๑๘/๓๗๑,๔๒๘/๓๗๘, ๔๒๙/๓๘๑,๔๓๓-๔๓๖/๓๘๔-๓๘๕
วุฏฺฐหนฺติ	๕๔๗/๔๓๗
วุฏฺฐหิตฺวา	๕๐๘/๒๔
วุฏฺฐาเปตฺวา	๑๗๕/๒๔๖
วุฏฺฐาเปนฺติ	๑๑๙/๒๑๔
วุฏฺฐาเปสฺสาม	๑๒๔/๒๑๗
วุฏฺฐาเปสฺสนฺติ	๑๗๕/๒๔๗
วุฏฺฐาสิ	๔๙๖/๔๑๒
วุฏฺฐิเตน	๒๓๙/๒๘๒,๒๔๔/๒๘๕
วุฑฺฒานํ	๔๖๓,๔๖๕/๔,๔๗๓/๘, ๕๕๙/๖๑,๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐, ๖๐๒,๖๐๔/๘๘,๖๑๓/๙๔
วุฑฺฒิ	๕๕/๑๖๙
วุฑฺโฒ	๑๒๑/๒๑๕
วุตฺตา	๒๖๘/๒๙๖,๓๐๕/๓๑๕, ๔๑๗-๔๒๐/๓๖๙-๓๗๓, ๔๒๘/๓๗๗-๓๗๙, ๔๒๙-๔๓๐/๓๘๑-๓๘๒
วุตฺติ	๖๔๗/๔๙๖
วุตฺเต	๕๓๗/๔๕,๕๕/๑๖๘,๓๒๖/๓๒๗
วุตฺโต	๕๙๓/๘๓,๖๔๑/๑๑๕
วุตฺตํ	๒๓๙/๒๘๒
วุตฺถวสฺสา	๖๕๒/๑๒๒
วุฑฺหึ	๕๑๙/๓๒
วูปสมิสฺสามิ	๔๗๓/๔๐๐
เวจิตสีสสฺส	๖๔๓/๔๙๓
เวจิตสีโส	๖๔๓/๔๙๓
เวจิโต	๖๔๓/๔๙๓
เวณชาติ	๑๕/๑๔๐,๓๘/๑๕๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เวณา	๒๖/๑๔๙,๒๙-๓๑/๑๕๑-๑๕๒, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๔,๔๑/๑๖๐
เวโณ	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๒,๓๙/๑๕๗
เวณึ	๑๖/๑๔๒,๓๒/๑๕๒
เวตนึ	๒๒๑/๒๗๐
เวทนา	๔๖/๑๖๓
เวทนฏฺฏสฺส	๓๕/๑๕๕
เวทนานึ	๔๐๒/๓๖๒
เวทยติ	๓๙๗/๓๕๘
เวทยามิ	๓๙๗/๓๕๘
เวทิตพฺโพ	๕๒๑/๔๒๘
เวปุลฺลาย	๓๖/๑๕๖
เวมติโก	๔๖๘/๕,๔๙๕/๑๔,๕๐๑/๑๙, ๕๑๓/๒๗,๕๒๐/๓๓, ๕๒๕/๓๖ -อาทิ
เวยฺยาวจฺจกรึ	๕๓๗/๔๖,๕๓๘/๔๘, ๕๓๙/๕๐
เวยฺยาวจฺจกโร	๕๓๗/๔๖, ๕๓๘/๔๘-๗๙,๕๓๙/๕๐
เวยฺยาวจฺจึ	๕๓๗/๔๗
เวสฺสกุลึ	๒๓๓/๒๗๘,๓๐๐/๓๑๓, ๕๕๙/๔๔๔
เวหาสกุฏึ	๑๓๑/๒๒๑
เวหาสึ	๕๐๘/๒๔,๑๕๓/๒๓๕
เวพุ	๙๑/๒๐๐
เวพุริโย	๕๐๖/๔๒๐
โวโรปิตา	๓๘๒/๓๕๓
โวโรเปติ	๓๘๕/๓๕๔
โวโรเปยฺยึ	๘๙/๑๙๘
โวโรเปยฺย	๓๘๓-๓๘๔/๓๕๓-๓๕๔
โวโรเปยฺยาสิ	๘๙/๑๙๘
โวโรเปสิ	๘๙/,๓๘๒/๓๕๓
โวโรเปสฺสติ	๓๘๒/๓๕๓
โวโรเปสฺสสิ	๓๘๒/๓๕๓
โวสาสติ	๕๖๑/๔๔๕
โวสาสนฺติยา	๕๖๐/๔๔๕
โวสาสนฺติโย	๕๕๗/๔๔๓
โวสาสนฺตี	๕๕๙/๔๔๔
โวสาสมานรูปา	๕๕๘/๔๔๔
โวหารึ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐

[ส]

สกึ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑,๓๖๗/๓๔๖
สกฏึ	๖๔๐/๔๙๑
สกฏสตึ	๑๓/๑๓๘
สกทาคามิผลึ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
สกทาคามี	๖๗/๑๗๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สกพเพน	๖๑๙/๔๗๘-๔๗๙
สกเลน	๒๒๙/๒๗๕
สกาย	๕๖๖/๖๖
สกึ	๕๐๕/๒๑,๕๕๗/๕๙,๕๖๘/๖๗, ๖๓๓/๑๑๐,๘๖/๑๙๗ -อาทิ
สกฺกจฺจํ	๑๙๓/๒๕๖,๒๐๓/๒๖๑, ๒๐๔/๒๖๒,๒๒๑/๒๗๐, ๖๐๒/๔๖๙,๖๐๖/๔๗๑
สกฺกตฺวา	๑๔๙/๒๓๑
สกฺกา	๖๔๑/๑๑๔-๕,๖๑/๑๗๓, ๑๘๓/๒๕๑,๒๐๐/๒๖๐, ๒๓๑/๒๗๘,๒๘๖/๓๐๖, ๒๙๑/๓๐๘,๓๐๐/๓๑๓, ๔๖๙/๓๙๙,๕๑๓/๔๒๕
สกฺการเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
สกฺโกติ	๔๗๔/๘,๕๖๐/๖๑, ๖๐๙/๙๐,๖๑๑/๙๒,๑๖๑/๒๔๐, ๒๐๖/๒๖๓,๒๒๗/๒๗๕,๕๑๖/๔๒๖, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔
สกฺโกมิ	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑
สกฺขรา	๘๖/๑๙๖
สกฺยปุตฺต	๕๑๕/๒๘,๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑-๔๒,๕๓๗/๔๕-๔๘, ๕๘๒/๗๕๗๖ -อาทิ
สกฺยปุตฺติยา	๕๑๕/๒๙,๕๒๒/๓๔, ๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๑,๕๓๗/๔๗ -อาทิ
สคารโว	๓๒๖/๓๒๙
สงฺกฑฺฒนฺโต	๑๓๔/๒๒๒
สงฺกฑฺฒิตฺวา	๖๑๐/๔๗๓,๖๒๙/๔๘๔
สงฺเกตํ	๑/๑๓๐-๑๓๑
สงฺโฆ	๕๐๖/๔๒๐
สงฺคาเมตุํ	๓๒๖/๓๒๙
สงฺคาเมสิ	๓๒๖/๓๒๘-๓๒๙
สงฺฆกมฺมํ	๔๒๕/๓๗๖
สงฺฆโต	๕๐๐/๑๗,๕๗๓/๗๐
สงฺฆนวกา	๖๑๕/๙๕
สงฺฆปฏิสํยุตฺตํ	๑๕/๑๔๐
สงฺฆผาสุตาย	๕๖๖/๖๗,๒๓๑/๒๗๘, ๒๖๙/๒๙๘,๓๖๗/๓๔๖
สงฺฆภตฺตํ	๗๘/๑๙๒,๒๔๒/๒๘๔
สงฺฆเภโท	๑๐๒/๒๐๕,๔๐๑/๓๖๐, ๔๘๓/๔๐๔
สงฺฆมชฺเฌ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐, ๖๑๓/๙๓,๙๔-๙๗/๒๐๑-๒๐๓, ๙๙-๑๐๐/๒๐๔
สงฺฆมชฺฌํ	๔๑๙/๓๗๒
สงฺฆราชิ	๑๐๒/๒๐๕,๔๐๑/๓๖๐, ๔๘๓/๔๐๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สงฺฆสุฏฺฐุตาย	๕๖๖/๖๗,๒๓๑/๒๗๘, ๒๖๙/๒๙๘,๓๖๗/๓๙๖, ๕๗๐/๔๕๑
สงฺฆสฺส	๔๖๓-๔๖๔/๔,๔๗๔/๘, ๔๗๖/๙,๕๐๐/๑๘ -อาทิ
สงฺฆาฏิ	๕๙๓/๘๓
สงฺฆาฏิยา	๔๗๖/๙
สงฺฆาฏึ	๕๙๓/๘๒,๖๕๔/๑๒๔
สงฺฆาตึ	๕๔๒/๕๓
สงฺฆาทิเสสา	๘๐/๑๙๓,๓๙๙/๓๕๙, ๖๕๕/๕๐๒
สงฺฆาทิเส	๔๖๒/๓๙๖
สงฺฆาทิเสเสน	๔๕๙-๔๖๐/๓๙๕, ๔๖๒/๓๙๖
สงฺฆาทิเสสํ	๒๔/๑๔๗,๔๐/๑๕๙
สงฺฆิกสญฺญี	๑๑๒/๒๑๐,๑๑๖/๒๑๓, ๑๑๗/๒๑๔,๑๒๒/๒๑๖, ๑๒๗/๒๑๘,๑๓๒/๒๒๑
สงฺฆิกา	๑๒๔-๑๒๕/๒๑๗-๒๑๘
สงฺฆิเก	๑๑๒/๒๑๐, ๑๑๔-๑๑๖/๒๑๑-๒๑๓, ๑๒๐/๒๑๕,๑๒๒/๒๑๖,๑๒๗/๒๑๘, ๑๒๙-๑๓๐/๒๒๐,๑๓๒/๒๒๑
สงฺฆิเกน	๖๖๑/๑๒๙
สงฺฆิโก	๑๑๖/๒๑๒,๑๒๑/๒๑๕, ๑๒๔/๒๑๗,๑๒๖/๒๑๘
สงฺฆิกํ	๖๕๗-๖๕๙/๑๒๗, ๑๐๙/๒๐๙,๑๑๑/๒๐๙, ๔๘๔-๔๘๖/๔๐๔-๔๐๕, ๔๘๙-๔๙๐/๔๐๗-๔๐๘
สงฺเฆน	๔๖๓/๓,๔๗๔/๘, ๔๗๖/๙,๕๐๐/๑๗,๕๖๐/๖๒ -อาทิ
สงฺโฆ	๔๖๔/๔,๔๗๓-๔๗๔/๘, ๕๕๙-๕๖๐/๖๑ -อาทิ
สงฺฆํ	๔๖๓/๓,๔๗๓/,๔๗๔/๘, ๔๗๖/๙,๕๕๙/๖๑ -อาทิ
สจีวรภตฺตํ	๖๕๗/๑๒๖,๒๑๑/๒๖๕, ๒๒๓/๒๗๓,๔๘๙/๔๐๗
สจีวรภิกฺขา	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
สจฺจํ	๔๕๙/๒,๔๗๐-๔๗๑/๖, ๔๙๘/๑๖,๕๐๓/๒๑ -อาทิ
สจฺฉิกต	๗๑/๑๘๑-๑๘๒, ๗๒/๑๘๓-๑๘๕,๗๓/๑๘๖, ๗๕-๗๖/๑๘๙-๑๙๑
สจฺฉิกิริยา	๗๐/๑๘๐
สญฺจิจฺจ	๓๘๒-๓๘๔/๓๕๓, ๔๖๔-๔๖๗/๓๙๗-๓๙๘, ๔๙๓/๔๐๙

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
สญฺเจตนิกํ	๗๘/๑๙๑, ๓๙๗/๓๕๗-๓๕๖
สญฺชานนฺติ	๓๖๗/๓๔๖
สญฺชานนฺโต	๓๘๔/๓๕๓,๔๖๖/๓๙๗
สญฺชานิตฺวา	๓๖๗/๓๔๖,๕๔๗/๔๓๗
สญฺชานิสฺสนฺติ	๓๖๗/๓๔๖
สญฺชายนฺติ	๙๑/๑๙๙-๒๐๐
สญฺญตฺโต	๕๓๗/๔๖, ๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐
สญฺญาณํ	๖๔๙/๑๒๑,๕๐๖/๔๒๐
สญฺญาเปตฺวา	๕๓๗/๔๖, ๕๓๘/๔๘,๕๓๙/๕๐
สณฺหํ	๕๒๙/,๕๓๔/
สติ	๒๔๑/๒๘๓,๒๔๖/๒๘๖, ๒๕๑/๒๘๘,๒๕๖/๒๙๐,๒๖๘/๒๙๖, ๒๗๘/๓๐๒,๓๑๗/๓๒๒, ๓๒๕/๓๒๖,๓๓๔/๓๓๒,๓๓๙/๓๓๔, ๕๕๖/๔๔๓,๕๖๙/๔๕๐,๕๗๕/๔๕๕
สติยา	๔๙๙/๑๖,๕๐๐/๑๗
สติปฏฺฐานา	๗๐/๑๘๐
สติปฏฺฐาเน	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๔, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙
สติวินโย	๖๕๕/๕๐๒
สตีมโต	๑๕๓/๒๓๕
สตฺตพฺภนฺตรา	๔๘๙/๑๒,๔๙๔/๑๔
สตฺตมา	๕๐๕/๒๑,๕๑๒/๒๗, ๕๑๙/๓๒,๕๒๔/๓๕,๕๒๙/๓๙, ๕๓๔/๔๓,๕๗๘/๗๓, ๖๔๓/๑๑๗,๑๗๒/๒๔๕, ๔๙๙/๔๑๕,๕๕๔/๔๔๒
สตฺตมาเส	๕๐๐/๑๗
สตฺตเม	๖๕๔/๑๒๕
สตฺตรสวคฺคิยา	๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒, ๑๒๔/๒๑๖,๒๔๗/๒๘๗, ๓๓๕/๓๓๒-๓๓๓, ๓๗๗/๓๕๐,๔๐๒/๓๖๐
สตฺตรสวคฺคิยานํ	๓๗๗/๓๕๐, ๔๔๙/๓๙๒,๔๕๔/๓๙๓, ๔๖๔/๓๙๗
สตฺตรสวคฺคิเย	๑๑๔/๒๑๒, ๑๒๔/๒๑๗,๒๔๗/๒๘๗, ๓๓๕/๓๓๒-๓๓๓,๓๔๕/๓๓๖
สตฺตาหกาลิกํ	๒๓๙-๒๔๑/๒๘๒-๒๘๓, ๒๔๔-๒๔๖/๒๘๕๒๘๖, ๒๔๙-๒๕๑/๒๘๘,๒๕๔-๒๕๖/๒๙๐, ๕๕๔-๕๕๖/๔๔๒-๔๔๓, ๕๖๗-๕๖๙/๔๔๙-๔๕๐, ๕๗๓-๕๗๕/๔๕๔-๔๕๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สตฺตาหปรมํ	๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔
สตฺตาหปรมตา	๖๒๓/๑๐๔
สตฺตาหา	๕๐๐/๑๘
สตฺตาหุปฺปนฺเน	๕๐๐/๑๗
สตฺตาหํ	๒๕๖/๒๙๐
สตฺติสูลูปมา	๔๑๗/๓๗๐-๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙
สตฺตุ	๒๓๙/๒๘๓,๒๔๔/๒๘๕, ๒๔๙/๒๘๘,๒๕๔/๒๙๐, ๒๗๑/๒๙๙,๕๕๔/๔๔๒, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔
สตฺถปาณิสฺส	๖๓๖/๔๘๙
สตฺถํ	๒๓๑/,๔๐๗/๓๖๔, ๔๓๒/๓๘๓,๖๓๖/๔๘๙
สตฺถเกน	๒๙๗/๓๑๒
สตฺถคมนีเย	๑๘๑/๒๕๐
สตฺถคมนีโย	๑๘๒/๒๕๐,๑๘๓/๒๕๑
สตฺถา	๔๒๘/๓๘๐,๔๒๙/๓๘๑, ๔๓๐/๓๘๒
สตฺถุวณฺโณ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๐
สตฺถุสาสเนน	๓๙๔/๓๕๗/, ๔๗๖/๔๐๒
สตฺเถ	๔๘๙/๑๒
สตฺเถน	๑๘๓/๒๕๑
สตฺโถ	๔๗๗/๙,๔๘๙/๑๒, ๒๓๑/๒๗๗,๔๐๗/๓๖๔
สทิส	๕๖๘/๖๗,๓๗๙/๓๕๑, ๕๓๔/๔๓๓
สทา	๑๕๓/๒๓๕
สทฺทหิ	๔๖/๑๖๓,๓๔๗-๓๔๙/๓๓๗
สทฺธมฺมฏฺฐิติยา	๕๖๖/๖๗,๒๖๙/๒๙๘, ๓๖๗/๓๔๖,๕๗๐/๔๕๑
สทฺธา	๖๔๙/๑๒๑,๒๓๐/๒๗๖
สทฺธาย	๕๖๒/๔๔๕, ๕๖๓/๔๔๖,๕๖๗/๔๔๘
สทฺธาเทยฺยํ	๗๘/๑๙๒
สทฺธิวิหาริกํ	๖๓๑/๑๐๘,๑๒๘/๒๑๙, ๒๗๔/๓๐๐
สทฺธิวิหาริกสฺส	๓๗๒/๓๔๘, ๓๙๗/๓๕๗
สทฺธิวิหาริโก	๕๖๕/๖๔
สทฺธึ	๕๖๕/๖๔,๕๖๖/๖๖, ๕๙๓/๘๓-๘๔,๖๓๑/๑๐๙, ๑/๑๓๐-๑๓๑ -อาทิ
สทฺโธ	๒๒๑/๒๗๑
สนฺตกํ	๓๗๔/๓๔๙
สนฺตติ	๓๘๔/๓๕๔
สนฺตตฺโต	๓๕๐/๓๓๘

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
สนฺตปฺปิตา	๒๓๖/๒๘๐
สนฺตปฺปิโต	๕๐๘/๒๕
สนฺตปฺเปตฺวา	๕๕/๑๖๙
สนฺตปฺเปสฺสสิ	๒๓๖/๒๘๐
สนฺตปฺเปสฺสามิ	๒๓๖/๒๘๐
สนฺตรุตฺตรปรมํ	๕๒๓-๕๒๔/๓๕
สนฺตรุตฺตเรน	๔๗๑/๖-๗
สนฺตา	๕๓๓-๕๓๔/๔๓-๔๔
สนฺติ	๒๖-๒๘/๑๔๙-๑๕๐, ๓๓-๓๔/๑๕๓-๑๕๔,๔๑/๑๖๐
สนฺติเก	๔๗๓/๗,๕๐๓/๒๐,๕๓๗/๔๖, ๕๕๙/๖๑,๖๑๙/๙๙,๖๔๖/๑๑๙, ๖๔๙/๑๒๑,๑๙๘/๒๕๙, ๒๑๖/๒๖๘/,๒๓๐/๒๗๖, ๓๑๒/๓๒๐,๓๖๗/๓๔๖, ๔๓๘/๓๘๗
สนฺตุฏฺฐา	๔๕๙/๑,๕๑๕/๓๐, ๕๒๒/๓๔,๕๒๗/๓๗
สนฺโต	๕๑๓/๔๒๕
สนฺตํ	๕๐๘/๒๖,๕๑๕/๓๐, ๕๒๗/๓๘,๕๓๒/๔๒,๖๔๑/๑๑๖, ๑๖๙/๒๔๔,๒๙๘-๓๐๒/๓๑๒-๓๑๔, ๕๑๐-๕๑๒/๔๒๔,๕๑๔-๕๑๕/๔๒๕, ๕๕๑/๔๓๙,๕๕๒/๔๔๑
สนฺถตสมฺมติ	๕๖๐/๖๒
สนฺถตสมฺมตึ	๕๕๙-๕๖๐/๖๑-๖๒
สนฺถตา	๕๕๙/๖๑
สนฺถตานิ	๕๕๗/๕๙,๕๖๖/๖๗
สนฺถรติ	๑๒๑-๑๒๒/๒๑๕-๒๑๖
สนฺถราเปติ	๑๑๑/๒๑๐, ๑๒๑-๑๒๒/๒๑๕-๒๑๖
สนฺถราเปตฺวา	๑๐๙/๒๐๙, ๑๑๑-๑๑๒/๒๑๐-๒๑๑, ๑๑๕-๑๑๗/๒๑๒-๒๑๔
สนฺถริตพฺพํ	๕๖๘/๖๗
สนฺถริตฺวา	๕๔๔/๕๔,๕๔๙/๕๖, ๕๕๔/๕๘,๕๖๒/๖๒,๕๖๘/๖๗, ๑๐๙/๒๐๙,๑๑๑-๑๑๒/๒๑๐-๒๑๑, ๑๑๕-๑๑๗/๒๑๑-๒๑๔
สนฺถารกสฺส	๑๑๑/๒๑๐
สนฺทมานิกา	๖๔๐/๔๙๑
สนฺทสฺสิตา	๕๗๖/๗๒,๕๕/๑๖๙, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๒๖๙/๒๙๘,๕๐๓/๔๑๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สนฺทสฺสิโต	๕๑๕/๒๘,๖๑๘/๙๙, ๓๕๗/๓๔๑
สนฺทสฺเสตฺวา	๑๕๙/๒๓๙/,๒๓๐/๒๗๗
สนฺทสฺเสสิ	๕๑๕/๒๘,๕๗๖/๗๒, ๖๑๘/๙๙,๕๕/๑๖๙,๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๒๖๙/๒๙๘, ๓๕๗/๓๔๑,๕๐๓/๔๑๘
สนฺทิฏฺฐา	๖๗/๑๗๖,๑๖๙/๒๔๓
สนฺทิฏฺโฐ	๓๗๔/๓๔๙
สนฺนิจยํ	๕๙๘/๘๖
สนฺนิธิการกํ	๖๒๒-๖๒๓/๑๐๔, ๒๕๒-๒๕๔/๒๘๙-๒๙๐
สนฺนิธิการกสญฺญี	๒๕๕/๒๙๐
สนฺนิธิการเก	๒๕๕/๒๙๐
สนฺนิปติตพฺพํ	๖๑๓/๙๓
สนฺนิปติตฺวา	๒๒๐/๒๗๐
สนฺนิปติโต	๔๗๔/๔๐๑,๔๗๙/๔๐๒
สนฺนิปาตาเปตฺวา	๔๕๙/๒,๔๙๘/๑๖, ๕๗๖/๗๒,๖๑๙/๑๐๐,๑/๑๓๑, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/,๒๖๙/, ๓๕๗/๓๔๑,๓๖๗/๓๔๖, ๔๐๒/๓๖๒,๔๑๗/๓๗๐, ๔๒๘/๓๗๙,๕๗๖/๔๕๖
สปทานํ	๖๒๐/๑๐๒,๖๐๘/๔๗๒
สปริโส	๕๖๕/๖๔,๕๖๖/๖๖, ๒๐๙/๒๖๔
สปฺปชาปติกา	๑๘๐/๒๔๙,๑๘๖/๒๕๒
สปฺปฏิภยํ	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๕๗๓/๔๕๒
สปฺปฏิภยานิ	๖๕๓/๑๒๓, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒
สปฺปฏิภเย	๑๘๑/๒๕๐
สปฺปฏิภโย	๑๘๒/๒๕๐
สปฺปติสฺโส	๓๒๖/๓๒๙
สปฺปสิรูปมา	๔๑๗/๓๗๐-๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๙
สปฺปาณกสญฺญี	๑๔๒/๒๒๕-๒๒๖, ๓๙๐/๓๕๕
สปฺปาณเก	๑๔๒/๒๒๕-๖,๓๙๐/๓๕๕
สปฺปาณกํ	๑๓๙-๑๔๐/๒๒๔-๒๒๕, ๓๘๗-๓๘๙/๓๕๔-๕,๓๙๑/๓๕๕
สปฺปิ	๕๘๔/๗๗,๕๘๙/๘๑, ๖๒๑-๖๒๓/๑๐๓-๑๐๔,๒๕๗/๒๙๑, ๒๕๙-๒๖๐/๒๙๒,๓๐๕/๓๑๖
สพฺพอจฺฉนฺเน	๕๔/๑๖๖,๕๙/๑๗๑
สพฺพอปริจฺฉนฺเน	๕๔/๑๖๖,๕๙/๑๗๑
สพฺพจฺฉนฺนา	๕๒/๑๖๖,๕๗/๑๗๐
สพฺพจฺฉนฺเน	๕๔/๑๖๖,๕๙/๑๗๑

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
สพฺพตฺถ	๑๓๘/๒๒๔,๑๙๗/๒๕๘, ๒๐๘/๒๖๔,๒๒๐/๒๗๐, ๒๒๙/๒๗๕,๕๖๑/๔๔๕
สพฺพตฺถกำ	๖๑๙/๑๐๐
สพฺพปจฺจนฺติเมสุ	๓๖๖/๓๔๕
สพฺพปริจฺฉนฺนา	๕๒/๑๖๖,๕๗/๑๗๐
สพฺพปริจฺฉนฺเน	๕๔/๑๖๖,๕๙/๑๗๑
สพฺพปีสุกูลิโก	๒๖๓/๒๙๔
สพฺพปาสณฺฑีกำ	๒๑๖/๒๖๘
สพฺพโสวณฺณมโย	๖๒๑/๑๐๒
สพฺยญฺชนำ	๑๔๗/๒๓๐
สภณฺเฑ	๓๖๗/๓๔๖,๕๗๐/๔๕๑
สภตฺโต	๒๙๔-๒๙๗/๓๑๐-๓๑๒, ๒๙๙-๓๐๐/๓๑๒-๓๑๓
สภายำ	๔๗๙/๑๐,๕๒๒/๓๔, ๕๐๘/๔๒๑-๒
สภาเย	๔๗๙/๑๐
สโภชนำ	๒๘๑/๓๐๔
สโภชเน	๒๗๙/๓๐๓, ๒๘๐,๒๘๒/๓๐๔
สมำ	๕๗๗/๔๕๗
สมกำ	๕๖๑/๔๔๕
สมคฺคำ	๑๕๐/๒๓๓,๑๕๑/๒๓๔
สมคฺคสญฺญี	๑๕๐/๒๓๓,๑๕๑/๒๓๔
สมคฺคา	๖๗-๖๘/๑๗๖-๑๗๘, ๑๔๙/๒๓๑,๑๕๓/๒๓๕
สมคฺเคน	๔๘๔-๔๘๕/๔๐๕
สมคฺโค	๔๘๖/๔๐๕
สมญฺฉมาโน	๕๓๒๔๓๒/
สมญฺฉสิ	๕๓๒/๔๓๒
สมณภาตฺตสมเย	๒๑๖/๒๖๘
สมณภาตฺตสมโย	๒๑๗/๒๖๘, ๒๑๘/๒๖๙
สมณา	๕๑๕/๒๙,๕๒๒/๓๔, ๕๒๗/๓๗,๕๓๒/๔๑, ๕๓๗/๔๗ -อาทิ
สมณุทฺเทส	๔๒๘-๔๓๐/๓๗๗-๓๘๓
สมโณ	๕๐๘/๒๔,๕๕/๑๖๗, ๖๐/๑๗๒,๒๖๙/๒๙๗
สมติตฺติกำ	๖๐๕/๔๗๑
สมติตฺติโก	๖๐๕/๔๗๑
สมถาย	๖๕๕/๕๐๒
สมนุภฏฺโฐ	๔๒๐/๓๗๓
สมนุภาสติ	๔๒๐/๓๗๓
สมนุภาสนา	๔๒๐/๓๗๓
สมนุภาสิตพฺโพ	๔๑๘/๓๗๑, ๔๑๙/๓๗๒
สมนุภาสิยมาโน	๔๑๘/๓๗๒

ปทานุกฺกโม	ปฬิเพ/องฺเก
สมนุภาเสยฺย	๔๒๐/๓๗๓
สมนฺตโต	๕๓๒/๔๓๒
สมนฺตา	๔๙๔/๑๔,๖๕๔/๑๒๔
สมนฺธการา	๑๕๓/๒๓๖,๓๕๗/๓๔๑
สมนฺนาคโต	๕๘๔/๗๘, ๕๘๙/๘๑,๖๑๓/๙๔
สมนฺนาคตำ	๑๔๗/๒๓๐
สมยา	๕๑๘-๕๒๐/๓๒-๓๓, ๑๖๐-๑๖๒/๒๓๙-๒๔๐, ๑๘๒-๑๘๔/๒๕๐-๒๕๑, ๒๑๐-๒๑๕/๒๖๕-๒๖๗, ๒๑๗-๒๖๙/๒๖๘-๒๗๐, ๒๒๒-๒๒๓/๒๗๓,๒๒๕/๒๗๔, ๒๒๗-๒๒๘/๒๗๕, ๒๙๖-๒๙๗/๓๑๑-๓๑๒, ๒๙๙-๓๐๑/๓๑๒-๓๑๓, ๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๓, ๓๖๓-๓๖๕/๓๔๔-๓๔๕
สมเย	๕๒๑/๓๓,๖๓๐/๑๐๘, ๑๖๓/๒๔๐,๑๘๕/๒๕๒, ๒๒๐/๒๗๐,๒๒๙/๒๗๕, ๓๐๒/๓๑๔,๓๖๖/๓๔๕
สมเยน	๔๕๙/๑,๔๖๑/๒,๔๗๐/๕, ๔๗๑/๖,๔๗๓/๗ -อาทิ
สมโย	๕๑๘/๓๒,๕๓๗/๔๗, ๖๒๘/๑๐๖,๑๖๐/๒๓๙,๑๘๒/๒๕๐, ๒๑๐-๒๑๕/๒๖๕-๒๖๗,๒๑๗/๒๖๘, ๒๒๒-๒๒๓/๒๗,๒๒๕/๒๗๔, ๒๙๖-๒๙๗/๓๑๑-๓๑๒,๒๙๙/๓๑๒, ๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๔,๓๖๓/๓๔๔
สมยำ	๕๑๙/๓๒,๑๖๑/๒๔๐, ๑๘๓/๒๕๑,๒๒๗/๒๗๕, ๓๐๐/๓๑๓,๓๖๔/๓๔๔
สมสูปกำ	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
สมสูปโก	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
สมาทปิตา	๕๗๖/๗๒,๕๕/๑๖๙, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๒๖๙/๒๙๘,๕๐๓/๔๑๘
สมาทปิโต	๕๑๕/๒๘,๖๑๘/๙๙, ๓๕๗/๓๔๑
สมาทเปตฺวา	๑๕๙/๒๓๙/,๒๓๐/๒๗๗
สมาทเปสิ	๕๑๕/๒๘,๕๗๖/๗๒, ๖๑๘/๙๙,๕๕/๑๖๙,๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๒๖๙/๒๙๘, ๓๕๗/๓๔๑,๕๐๓/๔๑๘
สมาทหติ	๓๕๔-๓๕๕/๓๔๐
สมาทหาเปติ	๓๕๕/๓๔๐
สมาทหาเปตุำ	๓๕๒/๓๓๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สมาทหาเปยฺย	๓๕๐/๓๓๘, ๓๕๑/๓๓๙,๓๕๓/๓๓๙, ๓๕๔/๓๔๐
สมาทหิตฺวา	๓๕๐-๓๕๑/๓๓๘-๓๓๙
สมาทหิตุํ	๓๕๒/๓๓๙
สมาทเหยฺย	๓๓๕๐/๓๓๘,๓๕๑/๓๓๙, ๓๕๓/๓๓๙,๓๕๔/๓๔๐
สมาทาย	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖, ๑๔๗/๒๓๐
สมาทิยึสุ	๕๖๖/๖๖
สมาธิ	๗๐/๑๗๙,๗๑/๑๘๑, ๗๒/๑๘๓,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙
สมาธิมฺหา	๕๐๘/๒๔
สมานจฺฉนฺทา	๔๐๒/๓๖๑
สมานสํวาสโก	๔๘๖/๔๐๕
สมานสีมายํ	๔๘๖/๔๐๕
สมาโน	๒๙๔-๒๙๗/๓๑๐-๓๑๒, ๒๙๙/๓๑๒
สมาปชฺชติ	๗๕/๑๘๙-๑๙๐
สมาปชฺชถ	๕๘๗/๗๙
สมาปชฺชนฺติ	๕๘๗/๗๙
สมาปชฺชสิ	๕๙๓/๘๔
สมาปชฺชามิ	๗๑-๗๓/๑๘๐-๑๘๖
สมาปชฺชึ	๕๘๙/๘๐,๕๙๕/๘๔, ๗๑-๗๔/๑๘๐-๑๘๘
สมาปชฺชิ	๗๕/๑๘๙-๑๙๐
สมาปชฺชิตฺวา	๓๒๖/
สมาปชฺชิสฺสติ	๕๙๓/๘๓
สมาปชฺชิสฺสถ	๕๘๗/๗๙
สมาปชฺชิสฺสนฺติ	๕๘๗/๗๙
สมาปชฺชิสฺสสิ	๕๙๓/๘๔
สมาปชฺเชยฺย	๕๘๘/๘๐, ๕๙๔-๕๙๕/๘๔
สมาปตฺติ	๑๕/,๑๔๒,๗๐/๑๗๙/, ๗๑/,๑๘๑,๗๒/๑๘๔,๗๓/๑๘๖, ๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๘๙
สมาปนฺโน	๗๑-๗๓/๑๘๐-๑๘๖, ๗๕/๑๘๙-๑๙๐
สมุกฺเขฏิโต	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓-๗๔/๑๘๗/,๗๕/๑๙๐
สมุจฺฉินฺทิตพฺพํ	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖
สมุจฺฉินฺทิสฺสาม	๕๖๕/๖๕,๕๖๖/๖๖
สมุตฺเตชิตา	๕๗๖/๗๒,๕๕/๑๖๙, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๒๖๙/๒๙๘,๕๐๓/๔๑๘
สมุตฺเตชิโต	๕๑๕/๒๘, ๖๑๘/๙๙,๓๕๗/๓๔๑

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
สมุตฺเตเชตฺวา	๑๕๙/๒๓๙/, ๒๓๐/๒๗๗
สมุตฺเตเชสิ	๕๑๕/๒๘,๕๗๖/๗๒, ๖๑๘/๙๙,๕๕/๑๖๙,๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๒๖๙/๒๙๘, ๓๕๗/๓๔๑,๕๐๓/๔๑๘
สมุทฺทกฺขายิกำ	๕๐๘/๔๒๒
สมฺปชานมุสา	๑/๑๓๐-๑๓๑, ๔-๑๐/๑๓๒-๑๓๗
สมฺปชานมุสาวาเท	๒/๑๓๑
สมฺปชานมุสาวาโท	๓/๑๓๑
สมฺปฏิจฺฉตุ	๕๕/๑๖๘
สมฺปฏิจฺฉิตุ	๕๕/๑๖๘
สมฺปนฺนำ	๒๐๙/๒๖๔,๒๕๗/๒๙๑
สมฺปรายิกานำ	๕๖๖/๖๗
สมฺปวาเรตฺวา	๕๕/๑๖๙
สมฺปสฺสนฺตา	๖๕๗/๑๒๖,๔๘๙/๔๐๗
สมฺปหำสิตา	๕๗๖/๗๒,๕๕/๑๖๙, ๑๔๔/๒๒๗,๑๔๗/๒๒๙, ๒๖๙/๒๙๘,๕๐๓/๔๑๘
สมฺปหำสิโต	๕๑๕/๒๘,๖๑๘/๙๙, ๓๕๗/๓๔๑
สมฺปหำเสตฺวา	๑๕๙/๒๓๙/,๒๓๐/๒๗๗
สมฺปหำเสสิ	๕๑๕/๒๘,๕๗๖/๗๒, ๖๑๘/๙๙,๕๕/๑๖๙,๑๔๔/๒๒๗, ๑๔๗/๒๒๙,๒๖๙/๒๙๘, ๓๕๗/๓๔๑,๕๐๓/๔๑๘
สมฺปหาโร	๓๒๔/๓๒๕,๓๒๕/๓๒๖
สมฺปาเทติ	๕๐๖/๔๒๑
สมฺปาเทตฺวา	๕๐๘/๒๔
สมฺพหุล	๔๖๕/๔,๕๖๖/๖๕,๖๐๔/๘๘, ๖๗/๑๗๖,๑๘๑/๒๔๙,๑๘๗/๒๕๓, ๓๒๖/๓๒๙,๔๑๗/๓๖๙,๔๒๘/๓๗๗, ๕๐๔/๔๑๙,๕๒๑/๔๒๘
สมฺพาโธ	๑๑๙/๒๑๔,๑๒๐/๒๑๕
สมฺภตฺตา	๖๗/๑๗๖
สมฺภารสำยุตฺตา	๓๒๘/๓๒๙
สมฺภารสำยุตฺโต	๓๒๘/๓๓๐
สมฺภาวิโต	๗๘/๑๙๒
สมฺภาเวสิ	๒๗๔/๓๐๐
สมฺภุญฺชติ	๔๒๖/๓๗๖,๔๓๑/๓๘๓
สมฺภุญฺชถ	๔๒๓/๓๗๕,๔๒๘/๓๘๐
สมฺภุญฺชนฺติ	๔๒๓/๓๗๔,๔๒๘/๓๘๐
สมฺภุญฺชิสฺสถ	๔๒๓/๓๗๕,๔๒๘/๓๘๐
สมฺภุญฺชิสฺสนฺติ	๔๒๓/๓๗๕,๔๒๘/๓๘๐
สมฺภุญฺเชยฺย	๔๒๔/๓๗๕,๔๒๕/๓๗๖, ๔๒๙/๓๘๑,๔๓๐/๓๘๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สมฺเภทำ	๔๙๗/๔๑๓
สมฺโภโค	๔๒๕/๓๗๖,๔๓๐/๓๘๒
สมฺมชฺชิตฺวา	๑๔๙/๒๓๑
สมฺมตสฺส	๔๘๖-๔๘๗/๔๐๕-๔๐๖
สมฺมติ	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๑๔/๙๔,๑๔๕/๒๒๘
สมฺมตา	๑๔๗/๒๒๙
สมฺมเตน	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๒, ๖๑๔/๙๔,๑๔๕/๒๒๘,๑๔๙/๒๓๑
สมฺมโต	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๑๔/๙๔,๑๔๕/๒๒๘, ๑๕๔/๒๓๖,๑๕๕/๒๓๗
สมฺมตำ	๑๐๖/๒๐๗,๑๖๖-๑๖๗/๒๔๒
สมฺมนฺนติ	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๑๔/๙๔,๑๔๕/๒๒๘,๔๐๔/๓๖๓
สมฺมนฺนิตพฺโพ	๕๘๔/๗๘,๕๘๙/๘๑, ๖๑๓/๙๔,๑๔๔/๒๒๘
สมฺมนฺนิตฺวา	๑๔๗/๒๒๙
สมฺมนฺนิตุำ	๑๔๔/๒๒๘,๑๔๗/๒๓๐
สมฺมนฺเนยฺย	๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๑๔/๙๔,๑๔๕/๒๒๘
สมฺมปฺปธาน	๗๐/๑๘๐, ๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๔, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
สมฺมาวตฺตนฺตำ	๑๒๘/๒๑๙
สมฺมุขาวิกปฺปนา	๓๗๔/๓๔๙
สมฺมุขาวินโย	๖๕๕/๕๐๒
สมฺโมทนียำ	๒๑๖/๒๖๘
สมฺโมทมานา	๖๗-๖๘/๑๗๖-๑๗๘
สมฺโมทิ	๒๑๖/๒๖๘
สยำ	๕๘๔/๗๗,๖๓๓/๑๑๐,๘๖/๑๙๗, ๙๔/๒๐๑,๑๑๑/๒๑๐ -อาทิ
สยติ	๕๒๑/๔๒๘
สยนฺติ	๓๕๘/๓๔๒,๓๖๐-๓๖๑/๓๔๓, ๓๖๒/๓๔๔,๔๐๒/๓๖๑
สยนำ	๔๙๙/๔๑๖,๕๒๑/๔๒๘
สยนกถำ	๕๐๘/๔๒๒
สยนคตสฺส	๖๔๑/๔๙๒
สยนคโต	๔๙๖/๔๑๒,๔๙๗/๔๑๓
สยนีฆรำ	๔๙๙/๔๑๖
สยนีฆรสญฺญี	๒๘๒/๓๐๔
สยนีฆรสฺส	๔๙๙/๔๑๕
สยนีฆรา	๔๙๙/๔๑๕,๕๐๑/๔๑๖
สยนีฆเร	๒๗๙/๓๐๒-๓๐๓, ๒๘๒/๓๐๔,๕๐๑/๔๑๖
สยเนสุ	๔๐๒/๓๖๑
สรเชน	๓๖๒/๓๔๔,๓๖๔/๓๔๕
สรติ	๙/๑๓๖,๑๐/๑๓๗,๔๙๗/๔๑๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สรณํ	๕๕/๑๖๙
สรหตฺถา	๓๑๔/๓๒๑,๓๒๔/๓๒๕
สราชิกาย	๖๒๑/๑๐๓
สลากพฺยฺหํ	๖๓๔/๔๘๗
สลากภตฺเต	๒๒๐/๒๗๐,
	๒๒๙/๒๗๕,๕๖๙/๑๕๐
สลากาวุตฺตา	๖๗/๑๗๖
สลฺลกฺเขตฺวา	๒๗๙/๓๐๓
สลฺลปนฺโต	๑/๑๓๐-๑๓๑
สลฺเลขาย	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
สวตฺตติ	๓๔๓/๓๓๕,๔๓๖/๓๘๕
สวตฺตนฺติ	๓๖/๑๕๖,
	๔๓๘-๔๔๐/๓๘๗-๓๘๘
สวรํ	๕๕/๑๖๙
สวราย	๕๖๖/๖๗,๕๕/๑๖๙
สวสติ	๔๒๖/๓๗๖
สวสถ	๔๒๓/๓๗๕
สวสนฺติ	๔๒๓/๓๗๔
สวสิสฺสถ	๔๒๓/๓๗๕
สวสิสฺสนฺติ	๔๒๓/๓๗๕
สวเสยฺย	๔๒๔/๓๗๕,๔๒๕/๓๗๖
สวาสาย	๑๖๑/๒๔๐
สวิทหติ	๑๘๓/๒๕๐,๑๘๔/๒๕๑,
	๑๘๕/๒๕๒,๑๘๙-๑๙๑/๒๕๔-๒๕๕,
สวิทหิตสญฺญี	๑๘๔/๒๕๑,
	๑๙๐/๒๕๔-๒๕๕
สวิทหนฺติ	๔๑๐/๓๖๕,๔๑๑/๓๖๖
สวิทหิเต	๑๘๔/๒๕๑,๑๙๐/๒๕๔
สวิธาย	๑๘๐-๑๘๓/๒๔๙-๒๕๐,
	๑๘๖-๑๘๙/๒๕๒-๒๕๔,
	๔๐๗-๔๑๐/๓๖๔-๓๖๕,
	๔๑๒-๔๑๕/๓๖๗-๓๖๘
สวิภาชิตพฺพํ	๒๓๒/๒๗๘,๒๓๓/๒๗๙
สเวเสตฺวา	๑๑๑/๒๑๐
สสฏฺโฐ	๔๙๗/๔๑๔
สสาเมตฺวา	๖๘/๑๗๘
สสิพฺพิตุ	๓๗๑/๓๔๗
สสุทฺธคหณิโก	๔๙๙/๔๑๕
สหริตฺวา	๑๗๕/๒๔๖
สวนูปจารุ	๒๗๖/๓๐๑
สวิฏฺฐกุ	๑๕/๑๔๐
สสิตฺถกุ	๖๓๒/๔๘๕-๔๘๖
สสีสุ	๕๙๘-๕๙๙/๔๖๗-๔๖๘
สสูจิกุ	๓๗๙/๓๕๑
สสฺสามิโก	๑๓๖/๒๒๓
สสฺสุยา	๖๐/๑๗๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สห	๔๗๖/๙,๔๙-๕๓/๑๖๔-๑๖๖, ๕๕-๕๘/๑๗๐-๑๗๑,๔๑๒/๓๖๖, ๔๒๓-๔๒๖/๓๗๔-๓๗๖, ๔๒๘/๓๘๐,๔๒๙/๓๘๑, ๔๓๐-๔๓๑/๓๘๓,๔๖๙/๓๙๙
สหตฺถา	๕๗๒-๕๗๓/๗๐,๕๕/๑๖๙, ๒๖๙-๒๗๐/๒๙๘,๒๗๒/๒๙๙, ๕๕๓/๔๔๑,๕๖๓-๕๖๖/๔๔๗-๔๔๘, ๕๖๘/๔๔๙-๔๕๐, ๕๗๐-๕๗๒/๔๕๑-๔๕๒, ๕๗๔/๔๕๔
สหธมฺมิกํ	๔๓๓-๔๓๕/๓๘๔-๓๘๕
สหสฺส	๑๓/๑๓๘-๑๓๙,๕๕/๑๖๘, ๕๐๒/๔๑๗
สหสา	๑๑/๑๓๗,๑๒๙/๒๒๐, ๔๙๖/๔๑๒
สหเสยฺยํ	๔๒๘/๓๘๐,๔๒๙/๓๘๑, ๔๓๐/๓๘๒
สหายกา	๑๑๔/๒๑๑,๔๐๒/๓๖๐
สหายกสฺส	๒๗๙/๓๐๒,๒๘๔/๓๐๕, ๒๘๙/๓๐๗
สากิยทาสกา	๕๗๐/๔๕๐
สาฏกํ	๕๑๕/๒๙
สาณํ	๖๓๘/๑๑๓
สาณิปาการํ	๕๔๖/๕๕,๕๕๑/๕๗, ๕๕๖/๕๙,๕๖๔/๖๓,๕๗๐/๖๘, ๕๓๐/๔๓๑,๕๓๖/๔๓๓, ๕๔๑/๔๓๕,๕๔๖/๔๓๗,๕๕๑/๔๓๘
สาณิปากาเรน	๒๘๖/๓๐๖
สาณิปาการปริกฺขิตฺตํ	๔๙๙/๔๑๖
สาตฺถํ	๑๔๗/๒๓๐
สาทิตพฺพํ	๕๒๓-๕๒๔/๓๕
สาทิตพฺพา	๓๐๖-๓๐๗/๓๑๗
สาทิตพฺพานิ	๕๒๔/๓๕
สาทิยติ	๕๘๔/๗๗,๔๓๐/๓๘๒
สาทิยิสฺสสิ	๑๖๙/๒๔๓
สาทิเยยฺย	๕๒๓-๕๒๔/๓๕, ๕๘๓-๕๘๔/๗๗,๓๐๖-๓๐๗/๓๑๗
สาทุ	๒๐๙/๒๖๔,๒๕๗/๒๙๑, ๖๑๒/๔๗๔
สาธุ	๕๒๘/๓๘,๕๓๓/๔๓, ๕๖๕/๖๕,๕๕/๑๖๘,๘๙/๑๙๘ -อาทิ
สาธุกํ	๔๔๔/๓๙๐,๔๔๖/๓๙๑
สาธุตฺถิโก	๕๒๙/๔๐,๕๓๔/๔๔
สาปเตยฺยํ	๕๕/๑๖๘
สาเปกฺโข	๑๑๘/๒๑๔
สามํ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑, ๖๓๑-๖๓๔/๑๐๙-๑๑๑ -อาทิ

ปทานุกฺกโม	ปฏิเพ/องฺเก
สามเณรํ	๑๑๑/๒๑๐,๑๑๖/๒๑๓, ๒๗๑/๒๙๙
สามเณรสฺส	๕๑๐/๒๖,๑๗๐/๒๔๕, ๓๗๓/๓๔๘
สามเณรี	๒๗๑/๒๙๙
สามเณริยา	๕๐๗/๒๓,๕๑๐/๒๖, ๕๑๔/๒๘,๕๘๑/๗๕ -อาทิ
สามเณรี	๑๙๗/๒๕๘,๓๗๔/๓๔๙, ๕๖๑/๔๔๕
สามเณโร	๓๗๔/๓๔๙,๔๓๐/๓๘๑
สามนฺตา	๕๖๗-๕๖๘/๖๗, ๕๗๐/๖๘,๑๐๔/๒๐๖, ๑๓๖/๒๒๓,๒๖๙/๒๙๗
สามิกสฺส	๖๔๑/๑๑๕
สามิกา	๒๐๘/๒๖๔,๖๑๑/๔๗๔
สามิเกน	๔๑๒/๓๖๖
สามิโก	๕๔๑/๕๒,๒๓๐/๒๗๖, ๔๑๒/๓๖๖
สามิเสน	๖๓๑/๔๘๔-๔๘๕
สามีจิ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๑, ๖๑๒/๙๓,๖๑๕/๙๕, ๒๓๒/๒๗๘,๒๓๓/๒๗๙, ๔๓๔/๓๘๔,๔๓๖/๓๘๖, ๕๐๕/๔๒๐,๕๐๖/๔๒๑
สามีจิกมฺมํ	๑๔๙/๒๓๑
สายํ	๕๘๒/๗๕,๕๕/๑๖๗, ๕๐๙-๕๑๐/๔๒๓
สายนียานิ	๖๗/๑๗๗
สายิตํ	๓/๑๓๒
สารยมาโน	๕๓๘/๔๙
สารตฺโต	๕๐๓/๒๐
สาราณียํ	๒๑๖/๒๖๘
สารีริกานํ	๔๐๒/๓๖๒
สาเรตพฺโพ	๕๓๘/๔๙,๕๓๙/๕๐
สาเรสฺสนฺติ	๓๙๙/๓๕๙
สาเรสฺสามิ	๒๔๔/๒๘๖,๔๗๑/๔๐๐
สาวกภาสิโต	๔๖/๑๖๓, ๖๔/๑๗๔,๖๓๔/๔๘๘
สาสงฺกํ	๖๕๔/๑๒๔,๖๖๑/๑๒๙, ๑๘๓/๒๕๑,๕๗๓/๔๕๒
สาสงฺกสมฺมตานิ	๖๕๓/๑๒๓, ๕๗๐/๔๕๑,๕๗๒/๔๕๒
สาสงฺกสมฺมเต	๑๘๑/๒๕๐
สาสงฺกสมฺมโต	๑๘๒/๒๕๐
สาสปเตลํ	๖๒๓/๑๐๔,๒๖๐/๒๙๒
สิกฺขติ	๑๔๗/๒๓๐
สิกฺขโต	๑๕๓/๒๓๕
สิกฺขมานํ	๒๗๑/๒๙๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สิกฺขมานา	๑๙๗/๒๕๘, ๓๗๔/๓๔๙,๕๖๑/๔๔๕
สิกฺขมานาย	๕๐๗/๒๓,๕๑๐/๒๖, ๕๑๔/๒๘,๕๘๑/๗๕ -อาทิ
สิกฺขมาเนน	๔๓๔/๓๘๔,๔๓๖/๓๘๖
สิกฺขา	๕๗๖-๖๔๕/๔๕๖-๔๙๔, ๖๔๗-๖๕๔/๔๙๖-๕๐๑
สิกฺขากามา	๔๕๙/๑
สิกฺขาปทำ	๔๕๙/๒,๔๖๐/๒,๔๖๑/๒-๓, ๔๗๑/๗,๔๗๒/๗ -อาทิ
สิกฺขาปทวิวณฺณนเก	๔๓๙/๓๘๗
สิกฺขาปเท	๔๓๓-๔๓๖/๓๘๔-๓๘๕
สิกฺขาปเทสุ	๕๖๕/๖๕, ๕๖๖/๖๖,๑๔๗/๒๓๐
สิกฺขาปเทหิ	๔๓๘-๔๓๙/๓๘๗-๓๘๘
สิกฺขิตสิกฺขา	๓๗๔/๓๔๙
สิกฺขิตสิกฺขาย	๑๔๙/๒๓๒
สิกฺขิตุกาเมน	๔๓๖/๓๘๖
สิกฺขิตุกาโม	๓๔๒/๓๓๕
สิกฺขิสฺสติ	๔๐๒/๓๖๐-๓๖๑
สิกฺขิสฺสามิ	๔๓๓-๔๓๗/๓๘๔-๓๘๖
สิกฺเขยฺย	๔๐๒/๓๖๐-๓๖๑
สิงคเวรำ	๙๑/๑๙๙
สิงฺฆาฏกำ	๕๕๔/๔๔๒
สิญฺจติ	๑๔๑-๑๔๒/๒๒๕-๒๒๖
สิญฺจถ	๑๓๙/๒๒๕
สิญฺจนฺติ	๑๓๙/๒๒๔
สิญฺจาเปติ	๑๔๒/๒๒๕-๒๒๖
สิญฺจาเปถ	๑๓๙/๒๒๕
สิญฺจาเปนฺติ	๑๓๙/๒๒๔
สิญฺจาเปยฺย	๑๔๐-๑๔๑/๒๒๕
สิญฺจาเปสฺสถ	๑๓๙/๒๒๕
สิญฺจาเปสฺสนฺติ	๑๓๙/๒๒๕
สิญฺเจยฺย	๑๔๐-๑๔๑/๒๒๕
สิญฺจิสฺสถ	๑๓๙/๒๒๕
สิญฺจิสฺสนฺติ	๑๓๙/๒๒๕
สิตำ	๔๙๗/๔๑๓
สิตฺถาวการกำ	๖๒๔/๔๘๑
สิพฺพาเปติ	๑๗๘/๒๔๘
สิพฺพาเปยฺย	๑๗๖/๒๔๗,๑๗๗/๒๔๘
สิพฺพิตุำ	๖๔๐/๑๑๓
สิพฺเพตฺวา	๑๗๕/๒๔๖
สิพฺเพติ	๑๗๗-๑๗๙/๒๔๘
สิพฺเพตุ	๑๗๕/๒๔๖
สิพฺเพยฺย	๑๗๖/๒๔๗,๑๗๗/๒๔๘
สิพฺเพสิ	๑๗๕/๒๔๗
สิพฺเพสฺสติ	๑๗๕/๒๔๗
สิพฺเพสฺสสิ	๑๗๕/๒๔๗

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สิลา	๕๐๖/๔๒๐
สิลาย	๑๓๗/๒๒๓
สิวิกา	๖๔๐/๔๙๑
สีตสฺส	๔๐๒/๓๖๒
สีเตน	๑๒๓/๒๑๖
สีตีกโต	๖๒๗/๔๘๒
สีลวา	๑๔๗/๒๓๐
สีลวนฺโต	๖๗/๑๗๗
สีสํ	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖, ๒๙๑/๓๐๘,๓๒๖/๓๒๙,๓๕๗/๓๔๑, ๕๙๔-๕๙๕/๔๖๕-๔๖๖,๖๔๔/๔๙๔
สีสฆฏฺฏาย	๑๓๓/๒๒๑
สีสปฺปจาลกํ	๕๙๔-๕๙๕/๔๖๕-๔๖๖
สุกรํ	๕๓๗/๔๗
สุกรา	๕๑๕/๒๙,๕๒๗/๓๗,๖๔๑/๑๑๖
สุกฺกวิสฏฺฐึ	๗๘/๑๙๑,๓๙๗/๓๕๘
สุกฺขํ	๒๕๒/๒๘๙
สุกฺขาเปตฺวา	๒๕๒/๒๘๙
สุขํ	๔๐๒/๓๖๐
สุขสมาจารา	๔๐๒/๓๖๑
สุขสีลา	๔๐๒/๓๖๑
สุคตงฺคุเลน	๕๒๒/๔๒๘,๕๒๓/๔๒๙
สุคตจีวรปฺปมาณํ	๕๔๗-๕๔๙/ ๔๓๗-๔๓๘
สุคตวิทตฺถึ	๕๖๗-๕๖๘/๖๗-๖๘, ๕๗๐/๖๘
สุคตวิทตฺถิ	๕๖๗-๕๖๘/๖๗-๖๘
สุคตวิทตฺถิยา	๕๓๑/๔๓๒, ๕๓๓-๕๓๔/๔๓๓,๕๓๘/๔๓๔, ๕๓๙/๔๓๕,๕๔๓-๕๔๔/๔๓๖ ๕๔๘-๕๔๙/๔๓๘
สุคตสฺส	๕๔๘/๔๓๘
สุคติ	๑๕/๑๔๒,๒๕/๑๔๙, ๒๗-๓๔/๑๕๐-๑๕๕, ๓๘/๑๕๗,๔๐-๔๑/๑๖๐-๑๖๑
สุคเตน	๕๕๑/๔๓๙
สุงฺกํ	๔๐๗/๓๖๔,๔๐๙/๓๖๕
สุจิมฺสูปเสจโน	๖๔๗/๔๙๖
สุชาโต	๔๙๙/๔๑๕
สุญฺญต	๗๐/๑๗๙,๗๑/๑๘๑, ๗๒/๑๘๓-๑๘๔, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๒๘๗,๗๕/๑๘๙
สุญฺญาคาเร	๗๐/๑๗๙-๑๘๐, ๗๑/๑๘๓,๗๕/๑๙๐,๗๖/๑๙๑
สุฏฺฐุ	๔๙๔/๔๑๑,๕๕๒/๔๔๐
สุณนฺติ	๑๕๒/๒๓๔,๑๕๗/๒๓๗, ๑๖๓/๒๔๐,๔๑๙/๓๗๒,๔๓๐/๓๘๑
สุณนฺตุ	๔๖๖/๔,๖๐๕/๘๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สุณาติ	๖๖/๑๗๕,๔๗๑/๔๐๐
สุณาตุ	๔๖๔/๔,๔๗๔/๘, ๕๖๐/๖๑,๕๘๕/๗๘,๕๙๐/๘๑, ๖๐๓/๘๘,๖๑๔/๙๔,๙๕/๒๐๒, ๙๗/๒๐๓,๑๔๕/๒๒๘,๔๒๐/๓๗๓, ๔๔๖/๓๙๑,๕๖๓/๔๔๖
สุตุ	๓/๑๓๒,๕-๑๐/๑๓๓-๑๓๗, ๔๔๘/๓๙๒
สุตฆโร	๑๔๗/๒๓๐
สุตสนฺนิจโย	๑๔๗/๒๓๐
สุตฺตุ	๕๒๙/๓๓๙,๖๓๖/๑๑๑, ๖๓๗/๑๑๒,๖๓๘/๑๑๓,๖๔๑/๑๑๔
สุตฺตนฺติโก	๑๙๕/๒๕๗
สุตฺตนฺเต	๔๔๒/๓๘๙
สุตฺตปริยาปนฺนำ	๖๕๕/๕๐๒
สุตฺตปริยาปนฺโน	๔๔๓-๔๔๕/ ๓๘๙-๓๙๐
สุตฺวา	๓๖/๑๕๕,๓๙-๔๒/๑๕๗-๑๖๑, ๔๑๙/๓๗๒,๔๗๑/๔๐๐,๔๗๓/๔๐๐
สุตฺวาน	๒๓๗/๒๘๑,๔๐๒/๓๖๒
สุตฺตโส	๑๔๗/๒๓๐
สุตฺตา	๕๓๔/๔๓
สุตฺตานิ	๖๓๘/๑๑๓
สุตฺเตน	๖๔๑/๑๑๔,๒๙๗/๓๑๒
สุตฺตาคตำ	๖๕๕/๕๐๒
สุตฺตาคโต	๔๔๓-๔๔๕/๓๘๙-๓๙๐
สุทฺทกุลำ	๒๓๓/๒๗๘,๓๐๐/๓๑๓, ๕๕๙/๔๔๔
สุทฺธำ	๕๕๖/๕๙,๔๙๔/๔๑๐
สุทฺธกจลา	๘๖/๑๙๖
สุทฺธกาพกานำ	๕๔๗-๕๔๙/๕๕-๕๖, ๕๕๒/-๕๕๔/๕๗-๕๘
สุทฺธปีสุ	๘๖/๑๙๖
สุทฺธปาสาณา	๘๖/๑๙๖
สุทฺธพาลิกา	๘๖/๑๙๖
สุทฺธมตฺติกา	๘๖/๑๙๖
สุทฺธมรุมฺพา	๘๖/๑๙๖
สุทฺธสกฺขรา	๘๖/๑๙๖
สุธาย	๑๓๗/๒๒๔
สุนิวตฺเถน	๓๐๕/๓๑๖
สุนฺทรา	๕๑๗/๓๑,๕๙๓/๘๓
สุปฏิจฺฉนฺเนน	๕๗๘/๔๕๗, ๕๗๙/๔๕๘
สุปฏิจฺฉนฺโน	๕๗๘/๔๕๗,๕๗๙/๔๕๘
สุปริกมฺมกตำ	๕๙๓/๘๒,๑๗๕/๒๔๖
สุปารุเตน	๓๐๕/๓๑๖
สุปินกูปมา	๔๑๗/๓๖๙,๓๗๑, ๔๒๘/๓๗๘-๓๗๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สุปฺปฏิวิทฺธา	๑๔๗/๒๓๐
สุปฺปวตฺตีนิ	๑๔๗/๒๓๐
สุปฺปวายิตำ	๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕, ๖๔๓/๑๑๘
สุภาสิตทุพฺภาสิตำ	๒๙๑/๓๐๘, ๔๑๔/๓๓๖๗
สุโภชนานิ	๔๐๒/๓๖๑
สุรตฺตำ	๕๙๓/๘๒,๑๗๕/๒๔๖
สุรา	๓๒๘/๓๒๙,๓๘๑/๓๕๒
สุรากถำ	๕๐๘/๔๒๒
สุราเมรยปาเน	๓๒๗/๓๒๙
สุรุสุรุการกำ	๖๒๗/๔๘๓
สุวณฺณมาลา	๖๒๐-๖๒๑/๑๐๑-๑๐๒
สุวณฺณา	๕๓๔/๔๓
สุวณฺณำ	๒๕๙/๓๙, ๕๓๙/๕๐,๖๒๑/๑๐๒
สุวิตจฺฉิตำ	๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕, ๖๔๒/๑๑๗,๖๔๓/๑๑๘
สุวินิจฺฉิตานิ	๑๔๗/๒๓๐
สุวิภตฺตานิ	๑๔๗/๒๓๐
สุวิเลขิตำ	๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕, ๖๔๒/๑๑๗,๖๔๓/๑๑๘
สุวีตำ	๖๔๑/๑๑๔-๑๑๕, ๖๔๒/๑๑๗,๖๔๓/๑๑๘
สุสำวุโต	๕๘๐-๕๘๑/๔๕๘-๔๕๙
สุสำวุเตน	๕๘๐-๕๘๑/๔๕๘-๔๕๙
สุสาเน	๒๖๓/๒๙๔
สุสิรกฏฺฐำ	๓๕๐/๓๓๘
สุสิเร	๓๕๐/๓๓๘
สูกรนฺตกำ	๓๗๙/๓๕๑
สูจิ	๕๕๑/๔๓๙
สูจิฆรำ	๓๗๘-๓๘๐/๓๕๑-๓๕๒, ๕๑๗/๔๒๗
สูจิฆรา	๕๑๖/๔๒๖
สูจิฆเร	๕๑๖/๔๒๖
สูจิฆเรน	๕๑๖/๔๒๖
สูจิยา	๒๙๗/๓๑๒
สูปสำปาเก	๓๒๙/๓๓๐
สูปา	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
สูโป	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
สูปำ	๕๕๗/๔๔๓,๕๕๘/๔๔๔ ,๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓, ๖๑๑-๖๑๓/๔๗๔-๔๗๕
สูเล	๓๘๒/๓๕๓
สฺวาคตานิ	๑๔๗/๒๓๐
สฺวาตนาย	๒๑๖/๒๖๘,๒๒๑/๒๗๑, ๕๐๔/๔๑๙,๕๖๗/๔๔๙
เสกฺขสมฺมตำ	๕๖๗/๔๔๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เสกฺขสมฺมตสญฺญี	๕๖๘/๔๔๙-๔๕๐
เสกฺขสมฺมตานิ	๕๖๓/๔๔๖, ๕๖๔/๔๔๗,๕๖๕-๕๖๗/๔๔๘
เสกฺขสมฺมติ	๕๖๓/๔๔๖,๕๖๗/๔๔๘
เสกฺขสมฺมติยา	๕๖๓/๔๔๖
เสกฺขสมฺมเต	๕๖๘/๔๔๙
เสกฺขสมฺมเตสุ	๕๖๔/๔๔๗, ๕๖๕-๕๖๗/๔๔๘-๔๔๙
เสกฺขสมฺมตึ	๕๖๒-๕๖๓/๔๔๖
เสขิยา	๖๕๕/๕๐๒
เสฏฺฐิปุตฺต	๕๑๕/๒๘-๓๐
เสฏฺฐี	๑๓/๑๓๘-๑๓๙, ๔๕๒/๔๔๐-๔๔๑
เสตจฺฉตฺตํ	๖๓๔/๔๘๗
เสตฏฺฐิกา	๖๗/๑๗๖
เสตวณฺณํ	๑๓๖/๒๒๓
เสตุฆาโต	๖๘/๑๗๘
เสทคเตน	๓๖๐/๓๔๓
เสนา	๓๑๔/๓๒๑,๓๒๑/๓๒๔, ๓๒๕/๓๒๖
เสนากถํ	๕๐๘/๔๒๑-๔๒๒
เสนาพฺยูหํ	๓๒๒-๓๒๔/๓๓๒๔-๓๒๕
เสนาย	๖๔๙/๑๒๑,๓๑๑/๓๑๙, ๓๑๒/๓๒๐-๓๒๑, ๓๑๗-๓๒๐/๓๒๒-๓๒๓, ๓๒๒-๓๒๔/๓๒๔-๓๒๕
เสนาสนจาริกํ	๔๗๑/๖, ๔๙๗-๔๙๘/๑๕,๕๖๖/๖๖, ๖๔๗/๑๒๐,๕๒๑/๔๒๘
เสนาสนปญฺญาปกสฺส	๔๘๖-๔๘๗/ ๔๐๕-๔๐๖
เสนาสนปญฺญาปกํ	๑๐๖/๒๐๗
เสนาสนเหตุ	๑๖๖-๑๖๘/๒๔๒-๒๔๓
เสนาสนานิ	๖๕๓-๖๕๔/๑๒๓-๑๒๔, ๑๐๓/๒๐๕,๕๗๐/๔๕๑, ๕๗๒-๕๗๓/๔๕๒
เสนาสเนสุ	๖๕๒-๖๕๔/๑๒๓-๑๒๔, ๕๗๐-๕๗๓/๔๕๐-๔๕๓
เสนาสนํ	๖๕๔/๑๒๔,๖๘/๑๗๘, ๗๕/๑๙๐,๗๖/๑๙๑, ๑๐๓-๑๐๔/๒๐๕-๒๐๖, ๑๐๘/๒๐๘,๑๑๐/๒๐๙, ๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒,๓๕๘/๓๔๒, ๓๖๐-๓๖๒/๓๔๓-๓๔๔,๔๐๒/๓๖๒, ๔๘๔/๔๐๔,๕๗๐/๔๕๑, ๕๗๑/๔๕๒,๕๗๓/๔๕๒
เสนิย	๖๑๘-๖๒๑/๙๙-๑๐๓, ๒๑๖/๒๖๘,๓๕๗/๓๔๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เสนํ	๓๑๑-๓๑๓/๓๑๙-๓๒๑, ๓๑๗-๓๑๙/๓๒๒-๓๒๓,๔๙๗/๔๑๔
เสยฺยา	๕๒/๑๖๖,๕๗/๑๗๐
เสยฺยํ	๔๙-๕๓/๑๖๔-๑๖๖, ๕๕/๑๖๘,๑๗๐,๕๖-๕๘/๑๗๐-๑๗๑, ๑๑๔-๑๑๗/๒๑๑-๒๑๓, ๑๑๙-๑๒๒/๒๑๔-๒๑๖, ๑๕๓/๒๓๖,๓๒๖/๓๒๙, ๔๒๓-๔๒๖/๓๗๕-๓๗๖, ๔๒๘/๓๘๐,๔๒๙/๓๘๑, ๔๓๐-๔๓๑/๓๘๓
เสสกำ	๕๒๖/๓๖,๒๔๑/๒๘๓, ๒๔๖/๒๘๖,๒๖๒/๒๙๔, ๕๖๙/๔๕๐,๕๗๕/
เสเส	๖๒๘-๖๒๙/๑๐๗-๑๐๘
เสโส	๖๒๗-๖๒๘/๑๐๖-๑๐๗, ๖๓๐/๑๐๘,๓๕๘-๓๖๑/๓๔๒-๓๔๓, ๓๖๓-๓๖๔/๓๔๔
โสตสฺส	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖, ๒๙๑/๓๐๘
โสตาปตฺติ	๑๕/๑๔๒
โสตาปตฺติผลสฺส	๗๐/๑๘๐
โสตาปตฺติผลํ	๗๑/๑๘๒,๗๒/๑๘๕, ๗๓/๑๘๖,๗๔/๑๘๗,๗๕/๑๙๐
โสตาปนฺนา	๒๗/๑๕๐
โสตาปนฺโน	๒๔/๑๔๘,๔๐/๑๕๙, ๖๗/๑๗๗
โสตาปนฺนำ	๒๔/๑๔๘
โสตุ๎	๒๐๐/๒๖๐,๒๘๖/๓๐๖,๒๙๑/๓๐๘
โสธาเปติ	๖๑๘/๙๙
โสธาเปมิ	๖๑๘/๙๙
โสเธนฺโต	๔๙๔/๔๑๐
โสเธหิ	๔๙๔/๔๑๐
โสเภยฺย	๑๗๕/๒๔๗
โสสิกา	๒๗/๑๕๐
โสสิโก	๒๑/๑๔๕-๑๔๖,๔๐/๑๕๘
โสสิกำ	๒๑/๑๔๕
โสสฺสนฺติ	๑๐๔/๒๐๖
โสสฺสามิ	๔๗๐/๓๙๙,๔๗๑/๔๐๐

[ห]

หเฏน	๖๗/๑๗๖
หตา	๖๕๔/๑๒๔,๑๘๓/๒๕๑, ๕๗๓/๔๕๒
หตฺถคตำ	๕๙๕/๘๔
หตฺถโต	๕๐๘/๒๕-๒๖,๕๐๙/๒๖, ๕๑๑-๕๒๓/๒๖-๒๗, ๕๕๒-๕๕๓/๔๔๑,๕๕๕/๔๔๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
หตฺถนิทฺธูนกำ	๖๒๓/๔๘๐
หตฺถนิลฺเลหกำ	๖๒๘/๔๘๓
หตฺถปลฺลตฺถิกาย	๖๐๑/๔๖๙, ๖๔๒/๔๙๒
หตฺถปาสา	๔๗๘-๔๙๔/๑๐-๑๓, ๑๓๖/๒๒๓
หตฺถปาเส	๔๗๙/๑๐,๒๓๙/๒๘๒, ๒๔๔/๒๘๕,๒๖๖/๒๙๕
หตฺถปาสำ	๒๘๑/๓๐๔,๔๘๓/๓๐๔, ๔๘๑/๔๐๓
หตฺถหาริโย	๖๐๔/๔๗๐,๖๐๙/๔๗๓
หตฺถานีกำ	๓๒๔/๓๒๕
หตฺถิทนฺโต	๕๑๘/๔๒๗
หตฺถิสมฺมทฺทำ	๔๙๗/๔๑๔
หตฺถี	๓๑๔/๓๒๑,๓๒๔/๓๒๕
หตฺถูปคำ	๕๘๙/๘๐
หตฺเถ	๓๗๑/๖-๗,๕๐๖/๔๒๑
หตฺเถน	๗๘/๑๙๒,๓๓๘/๓๓๓, ๖๓๑/๔๘๔-๔๘๕
หตฺเถสุ	๖๑๐/๙๑
หตฺโถ	๖๑๘/๔๗๘
หตฺถำ	๕๘๐/๔๕๘,๕๘๑/๔๕๙, ๖๑๘/๔๗๘,๖๒๓/๔๘๐
หนติ	๓๓๘/๓๓๔
หมฺมิยำ	๔๗๗/๙,๔๘๗/๑๒
หรติ	๕๗๕/๗๑
หรตุ	๕๐๘/๒๔
หรนฺโต	๕๒๖/๓๖,๒๔๑/๒๘๓, ๒๔๖/๒๘๖
หราม	๖๗/๑๗๖
หริเต	๑๓๖/๒๒๓,๖๕๒/๔๙๙
หริตำ	๑๓๖/๒๒๓,๖๕๒/๔๙๙
หริตฺวา	๑๗๕/๒๔๖,๒๕๒/๒๘๙
หริสฺสติ	๕๘๖/๗๙, ๕๐๓-๕๐๕/๔๑๘-๔๒๐,๕๐๗/๔๒๑
หริสฺสถ	๓๐๕/๓๑๖
หเรยฺย	๕๗๒-๕๗๓/๗๐
หสนียสฺมึ	๕๘๖-๕๘๗/๔๖๒
หสนฺตา	๕๘๖/๔๖๑,๕๘๗/๔๖๒
หสนฺติ	๓๗๗/๓๕๐
หสนฺโต	๕๘๖/๔๖๒,๕๘๗/๔๖๒
หสิตุกาโม	๒๗๖/๓๐๑
หสฺสธมฺมสญฺญี	๓๓๘/๓๓๓-๓๓๔
หสฺสธมฺเม	๓๓๖,๓๓๘/๓๓๓
หสฺสธมฺโม	๓๓๗/๓๓๓
หสฺสาธิปฺปาโย	๓๓๒/๓๓๑, ๓๓๔/๓๓๒,๓๓๗/๓๓๓, ๓๓๙/๓๓๔,๓๘๑/๓๕๒

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
หสฺสาเปกฺโข	๓๗๘-๓๘๐/๓๕๑-๓๕๒
หฬิทฺทำ	๙๑/๑๙๙
หายติ	๕๖๒-๕๖๓/๔๔๕-๔๔๖, ๕๖๗/๔๔๘
หารเก	๕๗๒-๕๗๓/๗๐
หารโก	๕๗๓/๗๐
หาเรตพฺพานิ	๕๗๒-๕๗๓/๗๐
หาเสติ	๓๓๒/๓๓๑
หาเสถ	๓๓๐/๓๓๑
หาเสสฺสถ	๓๓๐/๓๓๑
หาเสสฺสนฺติ	๓๓๐/๓๓๐
หาเสสฺสุ	๓๓๐/๓๓๐
หาโส	๓๘๑/๓๕๒
หิยฺโย	๑๘๓/๒๕๐,๑๘๙/๒๕๔, ๔๐๙/๓๖๕,๔๑๔/๓๖๗
หิรญฺญำ	๕๒๙/๓๙,๕๓๙/๕๐
หิรญฺญา	๕๓๔/๔๓
หิริเวรำ	๙๑/๒๐๐
หีนำ	๑๕/๑๔๐-๑๔๑, ๑๖-๓๒/๑๔๒-๑๕๒,๓๔/๑๕๔
หีนา	๑๕/๑๔๐-๑๔๒,๓๘/๑๕๗
หีเนน	๑๒/๑๓๗-๑๓๘, ๑๖-๓๒/๑๔๒-๑๕๒,๓๔/๑๕๔
หีโน	๑๕/๑๔๒,๓๘/๑๕๗
หีพิตำ	๑๕/๑๔๐-๑๔๑
หุตฺวา	๒๖๒/๒๙๔
เหฏฺฐาโคปฺผเก	๓๓๘/๓๓๓
เหตุ	๕๔๒/๕๓,๓๑๑/๓๒๐
เหมนฺติเก	๑๐๘/๒๐๘
โหตุำ	๔๙๔/๔๑๐

วินยปิฎเก
มหาวิภงฺคปาลิยา ทุติยภาเค
อสาธารณนามานิ

นามานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อคฺคาพวำ (อาพวิยำ เจติยำ)	๕๔๒/๕๓, ๔๙/๑๖๔,๘๔/๑๙๕, ๘๙/๑๙๘,๑๓๙/๒๒๔
อจิรวตี (นที)	๓๓๕/๓๓๒-๓๓๓, ๕๐๒/๔๑๖-๔๑๗
อนาถปิณฺฑิโก (เสฏฺจี, คหปติ)	๔๗๑/๖,๔๙๗/๑๕,๕๐๓/๑๙, ๕๑๕/๒๘,๕๒๒/๓๓, ๕๒๗/๓๖ -อาทิ
อนุรุทฺโธ (เถโร)	๕๕/๑๖๗-๑๗๐, ๑๙๒/๒๕๕
อนฺธวนำ (สาวตฺถิยำ วนำ)	๕๐๘/๒๔
อมฺพติตฺถโก (นาโค)	๓๒๖/๓๒๘-๓๒๙
อมฺพติตฺถำ (ชฏิลอสฺสโม)	๓๒๖/๓๒๗
อริฏฺจำ (เภสชฺชำ)	๓๒๙/๓๓๐
อริฏฺโจ (ภิกฺขุ)	๔๑๗/๓๖๘-๓๗๐
อานนฺโท (เถโร พุทฺธุปฏฺฐาโก)	๔๖๑/๒,๔๗๑/๖, ๔๙๘/๑๕,๖๐๐/๘๗,๖๔๗/๑๒๐,
อานนฺโท (เถโร พุทฺธุปฏฺฐาโก)	๑๙๒/๒๕๕,๒๒๖/๒๗๔,๒๓๗/๒๘๑, ๒๕๒/๒๘๙,๒๖๙/๒๙๗,๔๐๒/๓๖๒, ๔๙๕-๔๙๖/๔๑๒,๔๙๗/๔๑๕
อาพวี (นครำ)	๕๔๒/๕๓, ๔๙/๑๖๔,๕๐/๑๖๕,๘๔/๑๙๕, ๘๙/๑๙๘,๑๓๙/๒๒๔
อุทายิ (ภิกฺขุ)	๕๐๓/๒๐-๒๑, ๕๐๘/๒๔-๒๕,๖๐/๑๗๑-๑๗๒, ๑๗๕/๒๔๖,๑๙๘/๒๕๙, ๓๘๒/๓๕๓,๕๓๒/๔๓๒
อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต (ภิกฺขุ)	๕๑๕/๒๘-๓๐,๕๒๗/๓๖-๓๘, ๕๓๒/๔๑-๔๒,๕๓๗/๔๕-๔๘, ๕๘๒/๗๕-๗๖,๕๙๓/๘๒-๘๔, ๖๓๑/๑๐๘-๑๐๙,๖๔๑/๑๑๔-๑๑๖, ๗๘/๑๙๑-๑๙๒,๒๗๔/๓๐๐, ๒๗๙/๓๐๒-๓๐๓,๒๘๔/๓๐๕, ๒๘๙/๓๐๗,๒๙๔-๒๙๕/๓๐๙-๓๑๑, ๓๗๒/๓๔๘,๓๙๗/๓๕๗-๓๕๘, ๕๒๑/๔๒๘

นามานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุปเสโน วงฺคนฺตปุตฺโต (เถโร)	๕๖๕-๕๖๖/๖๔-๖๖
อุปาลิ (วินยธโร เถโร)	๕๑๗/๓๑, ๑๙๒/๒๕๕,๔๓๘/๓๘๖-๓๘๗
อุปาลิ (ทารโก)	๔๐๒/๓๖๐-๓๖๑
อุปฺปลวณฺณา (เถรี)	๕๐๘/๒๓-๒๕
กจฺจายนโคตฺตํ	๑๕/๑๔๐,๑๘/๑๔๔, ๓๙/๑๕๘
กณฺฏโก (สมณุทฺเทโส)	๔๒๘/๓๗๗-๓๘๐
กตโมรกติสฺสโก	๑๙๒/๒๕๖
กปิลวตฺถุ (นครํ)	๕๗๖/๗๑, ๖๐๙/๙๐,๑๕๘/๒๓๗, ๓๐๓/๓๑๔,๕๑๖/๔๒๖, ๕๗๐/๔๕๐
กาณมาตา (อุปาสิกา)	๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗
กาณา (อิตฺถี)	๒๓๐/๒๗๖-๒๗๗
กาสี (ชนปโท, รฏฺฐํ)	๕๐๔/๔๑๘-๔๑๙
กิรปติโก (กุลปุตฺโต)	๒๒๑/๒๗๐-๒๗๑
กูฏาคารสาลา (เวสาลิยํ มหาวเน คนฺธกุฏิ)	๕๔๗/๕๕,๖๗/๑๗๖,๖๘/๑๗๘, ๒๒๑/๒๗๐,๒๖๓/๒๙๔,๒๖๙/๒๙๗
โกกนโท (ปาสาโท)	๖๓๑/๔๘๔, ๖๓๒/๔๘๕
โกกาลิโก (ภิกฺขุ)	๑๙๒/๒๕๖
โกสลํ (ชนปโท, รฏฺฐํ)	๕๗๑/๖๙, ๕๕/๑๖๗,๒๐๔/๒๖๒,๒๔๒/๒๘๓, ๔๑๒/๓๖๖,๕๐๙-๕๑๐/๔๒๓
โกสมฺพิกา (อุปาสกา)	๓๒๖/๓๒๘
โกสมฺพี (นครํ)	๔๗๓/๗,๕๕๙/๖๑, ๕๐/๑๖๕,๙๔/๒๐๑, ๑๓๔/๒๒๒,๓๒๖/๓๒๘, ๓๔๐/๓๓๔,๔๓๓/๓๘๔, ๖๒๗/๔๘๒
โกสิยโคตฺตํ	๑๕/๑๔๐,๑๘/๑๔๓-๑๔๔, ๓๙/๑๕๘
ขณฺฑเทวิยา ปุตฺโต (ภิกฺขุ)	๑๙๒/๒๕๖
โคตมกํ (เจติยํ)	๕๔๙/๑
โคตมโคตฺตํ	๑๕/๑๔๐,๑๘/๑๔๔, ๓๙/๑๕๘
โคตโม (พุทฺโธ ภควา)	๒๑๖/๒๖๘
โฆสิตาราโม (โกสมฺพิยํ สงฺฆาราโม)	๙๔/๒๐๑,๑๓๔/๒๒๒,๓๔๐/๓๓๔, ๔๓๓/๓๘๔,๖๒๗/๔๘๒
จูฬปนฺถโก (เถโร)	๑๕๓/๒๓๕-๒๓๖
เจติยํ (ชนปโท, รฏฺฐํ)	๓๒๖/๓๒๗

นามานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ฉนฺโน (ภิกฺขุ)	๙๔/๒๐๑,๙๕/๒๐๒, ๙๖-๙๗/๒๐๒-๒๐๓ ๑๓๔/๒๒๒,๓๔๐/๓๓๔, ๔๓๓/๓๘๔
ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขู)	๔๕๙/๑-๒, ๔๗๐/๕-๖,๕๒๒/๓๓-๓๔, ๕๔๒/๕๓,๕๔๗/๕๕, ๕๕๒/๕๗,๕๗๖/๗๑, ๕๘๗/๗๙ - อาทิ
เชตวนํ (สาวตฺถิยํ อนาถปิณฺฑิกสฺสาราโม)	๔๗๑/๖, ๔๙๗/๑๕,๕๐๓/๑๙, ๕๑๕/๒๘,๕๒๒/๓๓, ๕๒๗/๓๖ -อาทิ
ตกฺกสิลา (นครํ)	๑๓/๑๓๘
ถุลฺลนนฺทา (ภิกฺขุนี)	๑๙๒/๒๕๕
ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต (เถโร)	๑๐๓/ ๒๐๕-๒๐๖, ๑๐๔/๒๐๖-๒๐๗,๔๘๔/๔๐๔
เทวทตฺโต (ภิกฺขุ)	๑๙๒/๒๕๖, ๒๐๙/๒๖๔
ธมฺมรกฺขิโต (ภิกฺขุ)	๑๗/๑๔๓, ๒๗/๑๕๐,๓๙/๑๕๘
นนฺทิวิสาโล (พลิพทฺโท)	๑๓/๑๓๘-๑๓๙
นนฺโท (เถโร)	๕๔๗/๔๓๗
นิโครฺธารามโม (กปิลวตฺถุสฺมึ วิหาโร)	๕๗๖/๗๑,๖๐๙/๙๐, ๑๕๘/๒๓๗,๓๐๓/๓๑๔, ๕๑๖/๔๒๖,๕๗๐/๔๕๐
ปเสนทิ โกสโล (ราชา)	๓๑๑/๓๑๙, ๔๙๔-๔๙๖/๔๑๐-๔๑๒, ๓๒๕/๓๒๖
ปิลินฺทวจฺฉคามโก (คาโม)	๖๑๙/๑๐๐, ๖๒๐/๑๐๒
ปิลินฺทวจฺโฉ (เถโร)	๖๑๘-๖๒๑/ ๙๙-๑๐๓
พทริการามโม (โกสมฺพิยํ วิหาโร)	๕๐/๑๖๕
พิมฺพิสาโร (ราชา มาคโธ)	๖๑๘-๖๒๑/๙๙-๑๐๓, ๒๑๖/๒๖๘,๓๕๗/๓๔๑
พุทฺธรกฺขิโต (ภิกฺขุ)	๑๗/๑๔๓, ๒๗/๑๕๐,๓๙/๑๕๘
ภคฺโค (ชนปโท, รฏฺฐญฺจ)	๓๕๐/๓๓๘, ๖๓๑/๔๘๔,๖๓๒/๑๘๕
ภทฺทวติกา (คาโม)	๓๒๖/๓๒๗-๓๒๘
ภารทฺวาชโคตฺตํ	๑๕/๑๔๐, ๑๘/๑๔๓-๑๔๔,๓๙/๑๕๘

นามานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
เภสกฬาวนํ (มิคทาโย)	๓๕๐/๓๓๘, ๖๓๑/๔๘๔,๖๓๒/๔๘๕
มลฺลิกา (โกสลรญฺโญ เทวี)	๓๓๕/ ๓๓๒,๔๙๖/๔๑๒
มหากจฺจาโน (เถโร)	๑๙๒/๒๕๕
มหากปฺปิโน (เถโร)	๑๙๒/๒๕๕
มหาโกฏฺฐิโต (เถโร)	๑๙๒/๒๕๕
มหาจุนฺโท (เถโร)	๑๙๒/๒๕๕
มหานาโม (สกฺโย)	๓๐๓/๓๑๔, ๓๐๔-๓๐๕/๓๑๕-๓๑๗, ๓๒๕/๓๒๖
มหาปชาปติ โคตมี (เถรี)	๕๗๖/๗๒, ๑๕๙/๒๓๘-๒๓๙
มหาโมคฺคลฺลาโน (เถโร)	๑๙๒/๒๕๕
มหาวนํ (เวสาลิยํ พฺรหาวนํ)	๕๔๗/๕๕,๖๗/๑๗๖, ๖๘/๑๗๘,๒๒๑/๒๗๐, ๒๖๓/๒๙๔,๒๖๙/๒๙๗
เมตฺติยภุมฺมชกา (ภิกฺขู)	๑๐๓-๑๐๔/ ๒๐๕-๒๐๖
โมคฺคลฺลานโคตฺตํ	๑๕/๑๔๐, ๑๘/๑๔๔,๓๙/๑๕๘
ราชคหํ (มคธรฏฺเจ มหานครํ)	๕๐๘/๒๓,๕๘๒/๗๕,๖๑๘/๙๙, ๖๓๖/๑๑๑,๑๐๓/๒๐๕, ๑๙๒/๒๕๕,๑๙๓/๒๕๖, ๒๐๙/๒๖๔,๒๑๕/๒๖๗, ๒๓๑/๒๗๗,๒๔๗/๒๘๗, ๒๙๔/๓๐๙,๓๕๗/๓๔๐, ๔๐๒/๓๖๐,๔๐๗/๓๖๔, ๔๘๔/๔๐๔,๔๕๗/๔๔๓
ราหุโล (เถโร)	๕๐/๑๖๕,๑๙๒/๒๕๕
เรวโต (เถโร)	๑๙๒/๒๕๕
วาเสฏฺฐโคตฺตํ	๑๕/๑๔๐,๑๘/๑๔๔, ๓๙/๑๕๘
วิสาขา มิคารมาตา (มหาอุปาสิกา)	๕๐๓/๔๑๗-๔๑๘
เวสาลี (วชฺชีรฏฺเจ มหานครํ)	๔๕๙/๑, ๕๔๗/๕๕,๖๗/๑๗๖, ๖๘/๑๗๘,๒๒๑/๒๗๐, ๒๖๓/๒๙๔,๒๖๙/๒๙๗
เวพฺภจสีโส (เถโร, อานนฺทตฺเถรสฺส อุปชฺฌาโย)	๒๕๒/๒๘๙
เวฬุวนํ (ราชคเห สงฺฆาราโม)	๕๐๘/๒๓,๕๘๒/๗๕,๖๓๖/๑๑๑, ๑๐๓/๒๐๕,๑๙๒/๒๕๕, ๒๐๙/๒๖๔,๒๔๗/๒๘๗, ๒๙๔/๓๐๙,๓๕๗/๓๔๐,

นามานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๔๐๒/๓๖๐,๔๘๔/๔๐๔, ๕๕๗/๔๔๓
สกฺโก (รฏฺฐํ, ชนปโท)	๕๗๖/๗๑, ๖๐๙/๙๐,๑๕๘/๒๓๗, ๓๐๓/๓๑๔,๕๑๖/๔๒๖, ๕๗๐/๔๕๐
สกฺยปุตฺติยา (สมณา)	๕๑๕/๒๙, ๕๒๒/๓๔,๕๒๗/๓๗, ๕๓๒/๔๑,๕๓๗/๔๗, ๕๔๒/๕๓ - อาทิ
สงฺฆรกฺขิโต (ภิกฺขุ)	๑๗/๑๔๓, ๒๗/๑๕๐,๓๙/๑๕๘
สตฺตรสวคฺคิยา (ทารกา)	๔๐๒/๓๖๐
สตฺตรสวคฺคิยา (ภิกฺขู)	๑๑๔/๒๑๑-๒๑๒,๑๒๔/๒๑๖-๒๑๗, ๒๔๗/๒๘๗,๓๓๕/๓๓๒-๓๓๓,

นามานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
	๓๔๕/๓๓๖,๓๗๗/๓๕๐, ๔๔๙/๓๙๒,๔๕๔/๓๙๓,๔๖๔/๓๙๗
สตฺตรสวคฺคิโย (ภิกฺขู)	๓๓๐/๓๓๐
สมุทฺททตฺโต (ภิกฺขุ)	๑๙๒/๒๕๖
สากิยานิโย (ขตฺติยา)	๕๗๐/๔๕๐
สาเกตํ (นครํ)	๕๑๗/,๓๖๗/,
สาริปุตฺโต (เถโร)	๔๖๑/๒,๖๐๐/๘๗, ๑๙๒/๒๕๕,๒๐๔/๒๖๒
สาวตฺถี (โกสลรฏฺเฐ มหานครํ)	๔๗๑/๖,๔๙๗/๑๕,๕๐๓/๑๙, ๕๑๕/๒๘,๕๒๒/๓๓, ๕๒๗/๓๖ –อาทิ
สุสุมารคิรํ (นครํ)	๓๕๐/๓๓๘, ๖๓๑/๔๘๔,๖๓๒/๔๘๕
หตฺถโก สกฺยปุตฺโต (ภิกฺขุ)	๑/๑๓๐-๑๓๑

วินยปิฎเก
มหาวิภงฺคปาลิยา ทุติยภาเค
ธมฺมปฺปเภโท

มาติกา	ปพฺเพ/องฺเก
[ทุกำ]	
อกฺโกสา	๑๕/๑๔๒
อนาทริยานิ	๓๔๒/๓๓๕
กมฺมานิ	๑๕/๑๔๑
กายพนฺธนานิ	๓๗๙/๓๕๑
โคตฺตานิ	๑๕/๑๔๐
ชาติโย	๑๕/๑๔๐
นามานิ	๑๕/๑๔๐
นีลานิ	๓๖๙/๓๔๗
ปตฺตา	๓๗๙/๓๕๑
ลิงฺคานิ	๑๕/๑๔๑
วิกปฺปนา	๓๗๔/๓๔๙
สมฺโภคา	๔๒๕/๓๗๖, ๔๓๐/๓๘๒
สิปฺปานิ	๑๕/๑๔๑
[ติกำ]	
ฉตฺตานิ	๖๓๔/๔๘๗
ตูลานิ	๕๒๘/๔๓๐

มาติกา	ปพฺเพ/องฺเก
[จตุกฺกำ]	
อธิกรณานิ	๓๙๔/๓๕๗
กุลานิ	๒๓๓/๒๗๘,๓๐๐/๓๑๓, ๕๕๙/๔๔๔
ปาฏิเทสนียา ธมฺมา	๕๕๒/๔๔๐, ๕๗๕/๔๕๕
ปีฐานิ	๑๑๑/๒๑๐, ๕๒๓/๔๒๘, ๕๒๘/๔๓๐
มญฺจา	๑๑๑/๒๐๙, ๕๒๓/๔๒๘, ๕๒๘/๔๓๐
[ปญฺจกำ]	
ภิสิโย	๑๑๑/๒๑๐
โภชนานิ	๒๓๙/๒๘๒-๒๘๓, ๒๔๙/๒๘๘,๒๕๓/๒๙๐, ๒๗๑/๒๙๙,๕๕๔/๔๔๒, ๕๖๗/๔๔๙,๕๗๓/๔๕๔

มาติกา	ปพฺเพ/องฺเก
[สตฺตกํ]	
อธิกรณสมถา ธมฺมา	๖๕๕/๕๐๒
[นวกํ]	
ปณีตโภชนานิ	๒๕๗/๒๙๑
[ทสกํ]	
อตฺถวสา	๕๖๖/๖๗
อาการา (ทสหิ อากาเรหิ โอมสวาโท)	๑๕/๑๔๐
ราชนฺเตปุรปฺปเวสเน อาทีนวา	๔๙๗/๔๑๓-๔๑๕

มาติกา	ปพฺเพ/องฺเก
[สตฺตรสกํ]	
ทุฏฐุลฺลา อาปตฺติโย	๓๙๙/๓๕๙
[ตึสกํ]	
นิสฺสคฺคิยา ปาจิตฺติยา ธมฺมา	๕๕๙/๑,๖๖๒/๑๐๑
[เทฺวนวุติกํ]	
ปาจิตฺติยา ธมฺมา	๑/๑๓๐/, ๕๕๑/๔๓๙

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ*

๑.	สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒.	พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓.	พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	กรรมการ
๕.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	กรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘** มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนามคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๙** มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑. พระราชวชิราภรณ์ วัดพระเชตุพนฯ กรรมการ
๒๒. พระราชวชิรโมลี วัดสวนพลู กรรมการ
๒๓. พระราชปริยัติวิลก วัดประยุรวงศาวาส กรรมการ
๒๔. พระราชเมธี วัดราชนัดดาราม กรรมการ
๒๕. พระราชโมลี วัดจักรวรรดิราชาวาส กรรมการ
๒๖. พระราชวรมุนี วัดดุสิดาราม กรรมการ
๒๗. พระราชวิสุทธิโมลี วัดมหาธาตุฯ กรรมการ
๒๘. พระราชวรเมธี วัดเทพธิดาราม กรรมการ
๒๙. พระราชสุธี วัดเทวราชกุญชร กรรมการและเลขานุการ
๓๐. พระราชกิตติโสภณ วัดเบญจมบพิตรฯ กรรมการ
๓๑. พระราชปฏิภาณโสภณ วัดราชโอรสาราม กรรมการ
๓๒. พระศรีวิสุทธิมุนี วัดสุทัศนเทพวราราม กรรมการ
๓๓. พระศรีรัชมงคลเมธี วัดอาวุธวิกสิตาราม กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔. พระปริยัติกวี วัดปากน้ำ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕. พระเมธีวราลงกรณ์ วัดชนะสงคราม กรรมการ
๓๖. พระศรีวิสุทธาภรณ์ วัดบรมนิวาส กรรมการ
๓๗. พระมหานายก วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๓๘. พระอมรโมลี วัดปทุมวนาราม กรรมการ
๓๙. พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๔๐. พระมหารังษี เขมวีโร ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ กรรมการ
๔๑. พระมหาวินัย ถิรวินโย ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร กรรมการ
๔๒. นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓. นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔. นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕. นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกฯ*

๑.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘.	พระศรีวิสุทธาภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒.	พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓.	พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	ที่ปรึกษา
๒.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะทำงาน
๓.	พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะทำงาน
๕.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะทำงาน
๖.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะทำงาน
๗.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะทำงาน
๘.	พระราชเมธี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๙.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๑.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะทำงาน
๑๒.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๓.	พระเมธีธรรมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะทำงาน
๑๔.	พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะทำงาน
๑๖.	พระสุธีรัตนาภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะทำงาน
๑๗.	พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๑๘.	พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะทำงานและเลขานุการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวุธ ธีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิดาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๘ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรียน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ			ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ			รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๔.	พระราชสุตาภรณ์	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๕.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ			คณะทำงานและเลขานุการ
๗.	พระวิเชียรกวี	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๘.	พระมหามนตรี	ขนฺติสาโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๙.	พระมหาประนอม	กิตฺติปญฺโญ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมฺมาปญฺโญ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตฺติโชติโก	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณเมธี	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๓.	พระมหาทองดี	ปญฺญาวชิโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตฺติเสโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุชิตคนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฺฒโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะทำงาน
๕.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะทำงาน
๖.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	คณะทำงาน
๗.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงาน
๘.	พระราชปริยัติวิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะทำงาน
๙.	พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๑.	พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๒.	พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๓.	พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุทร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔.	พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕.	พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	พระมหาบุญเทียม ญาณินฺโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๑๙.	พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๒๐.	นายนิมิตร โพธิพัฒน์		คณะทำงาน
๒๑.	ผศ. เวทย์ บรรณกรกุล		คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๕

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา
พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน
พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)
พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวโส ป.ธ. ๙)
นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙
นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙
นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙
นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕